BEGROTING 2021

Gemeente Groningen

Inhoudsopgave

Aanbiedingsbrief 4
Kerngegevens 12
Programma's 13
Programma 1 Werk en inkomen 14
Programma 2 Economie en werkgelegenheid 30
Programma 3 Onderwijs 42
Programma 4 Welzijn, gezondheid en zorg 55
Programma 5 Sport en bewegen 82
Programma 6 Cultuur 91
Programma 7 Verkeer 103
Programma 8 Wonen 124
Programma 9 Kwaliteit van de leefomgeving 145
Programma 10 Veiligheid 162
Programma 11 Dienstverlening 180
Programma 12 College, raad en gebiedsgericht Werken 189
Programma 13 Algemene inkomsten en post onvoorzien 196
Programma 14 Overhead en ondersteuning organisatie 200

Paragrafen 204
Paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken 205
Paragraaf 2 Duurzaamheid 216
Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 224
Paragraaf 4 Onderhoud kapitaalgoederen 257
Paragraaf 5 Financiering 262
Paragraaf 6 Verbonden partijen 269
Paragraaf 7 Grondbeleid 286
Paragraaf 8 Lokale heffingen 302
Paragraaf 9 Bedrijfsvoering 316

Financiële positie 323
Samenvatting financieel beeld 2021-2024 324
Financieel meerjarenbeeld 325
Investering- en financieringsstaat 360
Reserves 364
Voorzieningen 375
Balans 381
EMU-saldo 386
Incidentele baten en lasten 387
Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen 395
Overzichten 396

Begroting op taakveld 397
Begroting op deelprogramma 401
Intensiveringen voorgaande jaren 405
(Historisch) intensiveringen (peildatum 30 juni 2020) 408
Kapitaallasten 412
Subsidies en inkomensoverdrachten 413
Staat B: personeelskosten 414
Overzicht meerjarige exploitatieprojecten 415
Samenwerkingsverbanden 415
SIF-middelen 416
Wettelijke beleidsindicatoren 419
Uitgangspunten begroting 422
Bestuur 424

Aanbiedingsbrief

Voor u ligt de begroting voor het jaar 2021. Net als in voorgaande jaren was het voor ons, net als voor veel andere gemeenten, een grote uitdaging om een sluitende begroting aan uw raad voor te kunnen leggen. Vorig jaar was een omvangrijk pakket aan hervormingen nodig. De oorzaak hiervan lag onder meer in het feit dat het Rijk gemeenten al geruime tijd niet voldoende compenseert voor de uitvoering van taken in bijvoorbeeld de jeugdzorg of bijstand. Grote lange termijninvesteringen op noodzakelijke thema's zoals het werken aan een toekomstbestendig zorgsysteem, het structureel terugdringen van armoedeproblematiek of de energietransitie dreigen daardoor in de knel te raken. We hoopten na de vorige begroting op stabiliteit, zowel financieel als maatschappelijk. We hebben alles in het werk gesteld om die stabiliteit met deze begroting, zelfs in tijden van corona, te creëren. We houden onze investeringsagenda overeind. Dat we vorig jaar de basis op orde hebben gebracht, is van groot belang gebleken om dat mogelijk te maken.

De coronapandemie zal de komende tijd voor onzekerheden blijven zorgen. De besmettingscijfers namen in Nederland gelukkig gestaag af na de eerste golf, de beperkende maatregelen werden versoepeld, maar recente oplevingen herinneren ons eraan hoe gevaarlijk het virus is. We zullen waakzaam moeten blijven, tot er een vaccin is. De Nederlandse economie kromp door de pandemie als nooit tevoren, veel mensen zijn werkloos geraakt en het herstel kan jaren in beslag gaan nemen. Als college hebben we geprobeerd onze inwoners en ondernemers zo goed mogelijk bij te staan gedurende de pandemie en dat blijven we doen. Het was tot nu toe soms zoeken naar de best werkende maatregelen en er werd bij tijd en wijlen handhavend opgetreden, maar over het algemeen zagen wij dat Groningers zich met verantwoordelijkheidsgevoel, creativiteit en doorzettingsvermogen door de crisis slaan. Dat geldt ook voor onze ambtelijke organisatie.
Het komend begrotingsjaar blijven we ons, juist in deze tijden van crisis, voor onze lange termijndoelen uit het coalitieakkoord inzetten. In lijn met de motie die uw raad aannam tijdens het voorjaarsdebat, houden we onze investeringsagenda overeind en we vermijden grote bezuinigingen en aanvullende lastenverhogingen. We investeren gericht extra waar nodig, zoals in onder andere schuldhulpverlening, de kwaliteit van de openbare ruimte, onderwijs, wijkvernieuwing en handhaving. Dit doen we omdat we geloven dat ons anticyclisch handelen verschil kan maken tijdens het herstel van deze crisis. We zijn ervan overtuigd dat we hier sterker uit kunnen komen. Omdat de komende jaren veel onzekerheden met zich mee zullen brengen, voegen we over de komende vier jaar ook middelen toe aan onze reserves.

In de voorjaarsbrief schreven we over het zorgwekkende financiële perspectief, door onzekerheden over de rijksfinanciën, de rijkscompensatie van corona-gerelateerde kosten en verminderde opbrengsten, de herijking van het gemeentefonds en de problematiek van te weinig compensatie vanuit het Rijk voor de taken die gemeenten uitvoeren. Inmiddels is er iets meer duidelijk over de coronacompensatie voor de periode maart tot nu en in het laatste steunpakket van het Rijk wordt ook al enigszins vooruitgekeken naar 2021. Voor dit jaar ontvangen gemeenten compensatie voor onder andere misgelopen parkeeropbrengsten, toeristenbelasting, voor culturele instellingen en voor de uitvoering van de steunmaatregelen voor ondernemers. Verder is de trap-op-trap-af systematiek die gemeenten met het Rijk hebben bevroren evenals de opschalingskorting, beiden voor 2020 en 2021. Dit geeft gemeenten tijdelijk iets meer lucht, maar de effecten van het bevriezen van de opschalingskorting zijn nog niet zichtbaar in deze begroting, omdat wij de effecten van de septembercirculaire hierin niet verwerken. We zijn blij dat anticyclisch handelen ook de boventoon voert in de rijksbegroting voor 2021, maar we missen vooralsnog structurele verbeteringen in de gemeentefinanciën. Daarvoor is nodig dat de voorgenomen herijking van het gemeentefonds doorgezet wordt, maar alleen als deze gepaard gaat met een verhoging van het totale gemeentefonds. Voor deze cruciale combinatie blijven wij ons hard maken bij het Rijk, in lijn met de motie 'samen in de strijd' die uw raad aannam tijdens het debat over de jaarrekening.

Net als voor de financiële impact van deze crisis geldt dat de gevolgen van corona voor ons beleid vaak nog erg moeilijk in te schatten zijn. Voor een aantal programma's is de verwachting dat er wél een directe en meetbare impact te zien zal zijn op ons beleid. Hierover zullen we u nader informeren tijdens de voortgangsrapportage. Het

gaat dan bijvoorbeeld om de impact op de culturele sector, waarbij weliswaar kleinschalig weer langzaam is opgestart, maar grote evenementen voorlopig niet doorgaan en het nog lang gaat duren voordat musea en cultuurinstellingen weer op hun bezoekersaantallen van voor corona kunnen rekenen. We verwachten dat bezoekersaantallen en de daarmee samenhangende indicatoren uit de begroting niet zullen worden behaald. In welke mate is nog onzeker. Ook zal de impact op het programma werk en inkomen groot zijn door de neergaande economische conjunctuur. Bij het programma verkeer worden veel afwijkende indicatoren verwacht vanwege het langdurige effect van corona op het verplaatsingsgedrag van inwoners. Het programma veiligheid meldt vooral een verwachte afwijking in de uitvoering van het beleid. Aan de ene kant een afname op onze inzet, maar aan de andere kant juist een enorme toename in werkzaamheden door de maatregelen, bijv. op het gebied van toezicht- en handhaving. Ook voor sportverenigingen zijn de gevolgen van de pandemie zeer groot gebleken.

Wat betreft het verwerken van zowel financiële als inhoudelijke gevolgen van corona op de programma's in de begroting trekken we één lijn: we gaan in deze begroting uit van een fictief normaal jaar, maar we geven separaat wel aan wat de mogelijke impact van corona op de programma's zal zijn. Hiermee zorgen we ervoor dat de gevolgen uiteindelijk achteraf beter in kaart kunnen worden gebracht en dat we deze begroting makkelijker kunnen vergelijken met begrotingen van voorgaande jaren. Zo voorkomen we bovendien dat we met verschillende coronascenario's moeten gaan werken. De in de programma's opgenomen indicatoren gaan dus uit van de situatie zonder de effecten van corona. Ook de financiële gevolgen van corona houden we buiten de reguliere programma's, die nemen we op in een risico ter grootte van 12,5 miljoen in de paragraaf weerstandsvermogen Waar mogelijk wordt in de inhoudelijke beleidsteksten een koppeling gemaakt met de financiële impact van corona.

Actuele financiële situatie
Het financieel perspectief is licht verbeterd ten opzichte van wat we u meedeelden in de voorjaarsbrief. Dit is mede veroorzaakt door de bevriezing van het accres, waarover u bent geïnformeerd in het raadsvoorstel van de meicirculaire. Deze is gelijktijdig met de voorjaarsbrief behandeld tijdens het voorjaarsdebat. Echter, de situatie is nog verre van rooskleurig te noemen.

Uitgangspunten bij maken van keuzes voor deze begroting
In de voorjaarsbrief schreven we dat we onze inwoners willen ondersteunen, ondernemers en maatschappelijke organisaties willen helpen. We willen kijken naar wat wél kan, ook nu onze eigen financiën als gemeente onder druk staan. Daarnaast willen we de focus op de langere termijn vasthouden en zo blijven werken aan een gezond, groen en gelukkig Groningen, voor al onze inwoners. Ook zullen we aanvullende bezuinigingen vermijden.

In de aanloop naar het voorjaarsdebat deelden we met uw raad de lijst met opgaven voor deze begroting, voor zover die toen bekend waren. Veel van die opgaven hebben we door slim te werken met bestaande budgetten kunnen verkleinen of oplossen. Op een aantal thema's investeren we extra. We vermijden grote bezuinigingen en aanvullende lastenverhogingen. De moties die uw raad aannam tijdens het voorjaarsdebat zijn daarin medebepalend geweest.

Door middel van ons coalitieakkoord hebben wij plannen voor de vierjarige coalitieperiode gemaakt, maar ook bewegingen voor de langere termijn in gang willen zetten richting een gezond, groen en gelukkig Groningen. Wij blijven daar zoals gezegd, juist in deze tijden van crisis, vol op inzetten in onze dorpen en wijken. Hierna beschrijven we per spoor uit ons coalitieakkoord hoe we dat willen doen.

De mens centraal
Ons handelen is altijd gericht op het verbeteren van de leefkwaliteit van alle Groningers. We sluiten steeds meer aan bij de leefwereld van mensen, blijven het kind centraal stellen en zetten beweging van zorg naar gezondheid voort.

We vangen de tekorten in de jeugdzorg, veroorzaakt door te weinig rijksmiddelen, wederom op voor het begrotingsjaar 2021. Dat geldt ook voor het tekort op de BUIG en de Wmo. Al jaren kost dit ons veel geld, in totaal rond de 40 miljoen per jaar. We blijven ons daarom inzetten voor rechtvaardige gemeentefinanciën samen met de Groninger gemeenten, de G40 en via de VNG. Verder streven we er naar om minder in te hoeven zetten op zwaardere zorg, door te investeren in preventie. De kosten van de zorg blijven namelijk stijgen, ook al zien we dat we er steeds meer zicht en grip op krijgen. We willen door inzet op een gezonde levensstijl en op preventie onze inwoners helpen langer gezond te leven en de kosten van de zorg dragelijk houden, maar dat kunnen we als gemeente niet alleen. Op weg naar een lokaal gezondheidsakkoord zullen we daarom de samenwerking met lokale en regionale partners verder verstevigen en blijven we inzetten op projecten zoals Kansrijke Start in Beijum.

Vanaf 2019 kennen we Gebiedsondersteunende Netwerken (GON). De aanbieders hebben de opdracht zoveel mogelijk maatwerk om te zetten in algemene voorzieningen, gebruik te maken van de mogelijkheden van het gebied en samen te werken met partners zoals WIJ Groningen en gebiedsteams. Het eerste jaar van de GON stond in het teken van de overgang naar de nieuwe manier van werken. De komende jaren worden de voordelen daarvan steeds meer zichtbaar, ook in financiële zin: het voordeel zal in 2022 anderhalf miljoen euro bedragen ten opzichte van de situatie vóór de GON. We blijven ook een aantal 'pareltjes' financieren, om hen de kans te geven zich door te ontwikkelen. Het gaat om initiatieven van het innovatieatelier sociaal domein: het Odensehuis, het Hamelhuis, Kringloop Plus, stadsboerderij de Wiershoeck en de Opstap. We zijn in gesprek met de hoofdaanbieders van de GON en Menzis over de financiering van een deel van de pareltjes door hen in 2021.

WIJ Groningen heeft een brede opdracht in de ondersteuning en stimulering van onze inwoners. Doordat we van het Rijk te weinig middelen krijgen voor onze taken in het sociaal domein hebben we focus aangebracht in die opdracht. WIJ richt zich prioritair op een aantal kerninterventies, die aansluiten bij de leefwereld van inwoners en helpen bij het vergroten van de regie die ze daar zelf op hebben. We intensiveren en versnellen zo de transformatie van het sociaal domein. We blijven ook onze werkwijze vernieuwen door de dienstverlening beter te organiseren en daarmee verwachten we ook te besparen op zorgkosten. Extra aandacht is er voor huishoudens waar sprake is van een stapeling van hulpvragen en voorzieningen. We willen die huishoudens op een effectievere manier helpen en daarmee uiteindelijk ook de zorgkosten verlagen.

We verwachten dat door corona komend jaar meer mensen in de financiële problemen zullen raken. We willen juist nu schuldhulpverlening blijven bieden aan degenen die dat nodig hebben en daar investeren we daarom extra in. Armoedebestrijding en ondersteuning van minima blijven belangrijke thema's voor ons college. We bespreken ze dan ook in de landelijke netwerken, in lijn met de moties rondom deze thema's die uw raad aannam tijdens het voorjaarsdebat. We zetten in dat kader ook onze brede aanpak van armoede die van generatie op generatie wordt doorgegeven voort. We willen dat in 2030 het percentage kinderen in armoede hier op het landelijk gemiddelde ligt. Met het ontwikkelplan Toekomst met perspectief en projecten als Omarm Groningen hebben we daarin belangrijke stappen gezet en daar bouwen we op voort. Ook het onderwijs, waarop we later in deze brief terugkomen, speelt daarin een belangrijke rol.

Het herwinnen van de openbare ruimte

In tijden van corona waarin we veel dicht bij huis blijven, zijn we ons nog bewuster geworden van de waarde van een toegankelijke, prettige openbare ruimte. We zetten onze inzet om de openbare ruimte terug te winnen voort. We werken onder andere aan onze leidraad openbare ruimte en een integrale mobiliteitsvisie. In onze groeiende gemeente is het een uitdaging om verkeer in balans te houden met leefbaarheid én duurzaamheid. Dit vraagt een transitie naar mobiliteit die minder ruimte inneemt en emissievrij is. Duurzame alternatieven voor de auto zijn hierin van essentieel belang. De komende tijd zullen we deze visie verder gaan vormgeven met onze inwoners en leggen wij deze aan uw raad voor; door corona is hier enige vertraging in gekomen. Om ervoor te zorgen dat het voor iedereen prettig verblijven is in onze stad is het van belang dat fietsen op de goede plekken worden gestald. Daarom investeren we het komende jaar extra in fietsparkeren en gaan we foutparkeren van fietsen tegen. We werken ook stevig verder aan onze ambitie om in 2035 geen lokale uitstoot van schadelijke stoffen meer te

hebben in onze gemeente. We investeren onder andere in laadpalen en geven verder vorm aan duurzame stadslogistiek.

Van groot belang voor de leefkwaliteit in onze gemeente zijn groene en aantrekkelijke openbare ruimtes, met minder geluidbelasting en luchtvervuiling. Daarom gaan we uitvoering geven aan ons ambitieuze Groenplan Vitamine G. Hiermee zetten we in op meer, beter en bereikbaarder groen, omdat contact met de natuur de gezondheid, creativiteit en ontmoetingen stimuleert. We maken extra geld vrij voor groot onderhoud van groen. Meer groen is ook van groot belang voor klimaatadaptatie. Met Klimaatbestendig Groningen bereiden we ons voor op de gevolgen van klimaatverandering. Steeds vaker merken we daar al iets van, bijvoorbeeld door extremer weer en daarom gaan we daar nu mee aan de slag. Werken aan klimaatadaptatie is niet alleen noodzaak, het biedt ook kansen, voor een groenere en gezondere leefomgeving of het aantrekkelijker maken van onze binnenstad. Onze bewoners en ondernemers profiteren daarvan.

Groningen actief

De afgelopen jaren hebben we fors ingezet op activering, participatie en begeleiding naar werk. De coronacrisis heeft ervoor gezorgd dat de komende jaren vooral in het teken zullen staan van het behouden van banen en begeleiding terug naar werk. Het college kiest ervoor om, vooruitlopend op de rijksmiddelen die vrij zullen komen, alvast geld beschikbaar te stellen voor de extra begeleiding van werkzoekenden. Een onmisbare verbinding in dat kader is die tussen arbeidsmarkt en onderwijs. Wij willen volop inzetten op het om- en bijscholen van MBO-geschoolden. Dit doen we regionaal via de Scholingsalliantie Noord. In onze arbeidsmarktregio Werk in Zicht blijven we ons samen met het UWV, de Sociale Werkvoorzieningsbedrijven en de gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe inzetten voor een arbeidsmarkt waar iedereen welkom is. Extra mogelijkheden om werkzoekenden richting werk te begeleiden worden ook regionaal ontwikkeld, zoals kansrijkberoep.nl. Bovendien werken we samen aan regionale arrangementen met werkgevers en opleiders. Lokaal willen we o.a. met het werkprogramma meer mensen naar werk in kansrijke beroepen begeleiden, in lijn met de motie die u daarover tijdens het voorjaarsdebat aannam. We gaan in gesprek met werkgevers om partnerschappen met hen te sluiten, zodat instroom snel weer naar werk of participatie geleid kan worden. Daarnaast hebben we de basisbaan, voor een groep mensen die regulier niet meer aan het werk komt.

Energietransitie als motor voor wijk- en dorpsvernieuwing.

We zijn gestart met grootschalige wijk- en dorpsvernieuwing in Ten Post, Winneweer en Wittewierum, Woltersum en delen van Ten Boer. In de stad pakken we de Oosterparkwijk, Beijum, Paddepoel, de Professorenbuurt, Vinkhuizen, De Wijert, Selwerd en Indische buurt/de Hoogte voor miljoenen aan. In een aantal wijken en dorpen met hulp van de rijksgelden uit de Regio Deal en in andere gevallen ook met steun vanuit het Nationaal Programma Groningen . Dit alles doen we integraal, omdat wijk- en dorpsvernieuwing een samenspel van fysieke en sociale aspecten in zich heeft: van nieuwbouw, maar ook zorg en veiligheid, gezondheidsbeleid en kansengelijkheid in het onderwijs, tot verduurzaming, het speelt allemaal een rol. Zo gaan we, juist de komende jaren, samen met de inwoners de leefkwaliteit in de wijken en dorpen verbeteren door onze investeringen daarin overeind te houden.

In de hele gemeente en vooral in de wijkvernieuwingswijken zetten we in op verduurzaming. De energietransitie is een technische, juridische en financiële opgave, waarvoor we afhankelijk zijn van kennis en innovatie, van rijksbeleid en rijksmiddelen, maar de transitie is ook een sociale opgave die haalbaar en betaalbaar moet zijn voor ons allemaal. Daar blijven we ons op nationaal niveau voor inzetten. Komend jaar maken we ook een visie op de toekomst van warmtevoorziening in onze gemeente en zetten we in op energiebesparing, zonne-energie op daken van bedrijven, ons eigen vastgoed en ondersteunen we verduurzamingsinitiatieven. Ook komen wij bij uw raad terug met de verdieping op de Windverkenning binnen onze eigen gemeentegrens. Deze verdieping voeren wij zoals u weet gezamenlijk uit met Grunneger Power en de Natuur- en Milieufederatie. Met de regio werken we aan de Regionale Energiestrategie, die zal bepalen hoe we op regionale schaal een duurzame toekomst tegemoet gaan. Verder blijven we ons inzetten op nationaal en internationaal niveau voor grootschalige windenergieproductie op

zee boven de Waddeneilanden. Daarmee willen we de waterstofeconomie aanjagen. Zo kunnen we niet alleen in de gemeente werken aan de energietransitie, maar samen met de hele regio op nationaal niveau en in Europa koploper zijn.

Groningen ontwikkelt zich verder

Economie

Door de economische impact van de coronacrisis is het des te meer van belang dat we onze inzet op Groningen als kenniseconomie vasthouden. In de ontwikkeling van kennis en talent liggen de grootste kansen om het aantal banen en zo het verdienvermogen van onze economie te vergroten. De Campus Groningen zal daar, mede dankzij het recent gepresenteerde Campus Community Fund, een belangrijke bijdrage aan leveren. We blijven ook uitvoering geven aan onze economische agenda. Dit doen we door met ondernemers in gesprek te blijven, projecten te ondersteunen, lokaal en regionaal samen te werken en door middel van marketing en lobby. We blijven ons bovendien hard maken voor een snellere verbinding naar de randstad via de Lelylijn. We zijn er van overtuigd dat de Lelylijn Nederland als samenhangend netwerk van steden beter kan verbinden en zo kan bijdragen aan het vergroten van het verdienvermogen van de hele Nederlandse economie.

Cultuur

De afgelopen maanden hebben we gemerkt hoe belangrijk cultuur is in onze samenleving, toen we noodgedwongen niet naar voorstellingen en concerten konden. Er kwam hulp vanuit de rijksoverheid, maar die kon uiteraard de impact van de coronacrisis niet geheel wegnemen. Des te belangrijker vinden we het om te blijven investeren in de culturele sector van Groningen, in planvorming voor de toekomst van de Oosterpoort en te werken aan de toekomst van de Drafbaan. Groningse instellingen krijgen voor komend jaar 2,5 miljoen euro meer Rijksgeld, een verdienste van de instellingen en de succesvolle noordelijke samenwerking We The North. We blijven lobbyen voor meer subsidies in het noorden voor belangrijke culturele initiatieven die buiten de landelijke basisinfrastructuur vallen.

Onderwijs

Alle kinderen en jongeren verdienen gelijke kansen in het onderwijs. Daarom zijn we als gemeente actief betrokken bij de Gelijke Kansen Alliantie van het Ministerie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In een maatschappelijke coalitie met onze onderwijspartners hebben we bovendien afspraken gemaakt over het tegengaan van segregatie in het onderwijs en het bevorderen van kansengelijkheid. We blijven ons ook inzetten voor verbetering van voor- en vroegschoolse educatie en ouderprogramma's die daarop aansluiten.
We zetten onze onderwijsmiddelen gericht in, in combinatie met rijksgelden uit de Regio Deal en gelden uit het Nationaal Programma Groningen, om in 2021 op een aantal scholen in de noordelijke stadswijken een verlengde schooldag in te voeren. Dit is conform de motie die uw raad hierover aannam tijdens het voorjaarsdebat. We blijven de komende jaren ook investeren in de School als Wijk: het aanbod van voorziening op scholen waarbij jeugdigen in hun directe leefomgeving laagdrempelige ondersteuning kunnen ontvangen. Waar nodig wordt daarin ook de verbinding gelegd met een WIJ-medewerker. Verder investeren we extra in het voorkomen van onderwijsuitval.

Wonen

Ondanks de coronacrisis blijft de woningmarkt in onze gemeente overspannen. We blijven daarom volop bijbouwen, voor gezinnen, voor jongeren en voor ouderen. In 2021 verwachten we ruim 3.000 woningen op te leveren. Daarvan is 27% sociale huurwoning en 30% koopwoning. We willen een woonakkoord sluiten met onder andere marktpartijen en corporaties om nadere afspraken over de woningmarkt en woningbouw te maken. Onze inzet blijft gericht op gemengde wijken met een hoge leefkwaliteit, voor iedereen.

Sport

Sporten is een belangrijk onderdeel van een gezondere levensstijl, een van de pijlers van ons gezondheidsbeleid. Daarom is het faciliteren van sporten in de openbare ruimte een belangrijk speerpunt voor ons, in de wijk- en dorpsvernieuwingsgebieden, maar ook in de nieuw te realiseren wijken zoals Stadshaven en Suikerzijde. We investeren bovendien extra in de planvorming voor de toekomst van Kardinge en gaan extra inzetten op voldoende capaciteit voor de binnensport op de langere termijn. Op korte termijn helpen we sportverenigingen met hun energielasten, die in 2019 fors zijn gestegen. Dit heeft een structureel effect op de kosten die sportverenigingen daarvoor maken. We willen hen daarmee niet belasten en daarom stellen we uit de algemene middelen geld beschikbaar om ze voor deze verhoging structureel te compenseren. Verder investeren we in een blaashal om de binnensportaccommodaties wat te kunnen ontlasten. Het capaciteitsonderzoek wijst echter uit dat er meer zal moeten gebeuren om onze sporters en verenigingen in de toekomst te kunnen blijven faciliteren. Daarom reserveren we het komende jaar al plankosten om de plannen voor een nieuwe sporthal uit te werken. Dit najaar presenteren we ook onze nieuwe sportvisie en een nieuw meerjarenprogramma.

Versterken en vernieuwen

We blijven ons inzetten voor een rechtvaardige, ruimhartige en snelle afhandeling van de versterkings- en vernieuwingsopgave. Veiligheid staat altijd voorop, we willen dat inwoners en bezoekers van onze gemeente veilig zijn en zich veilig voelen. We willen daarnaast dat de economische functie van Groningen zich ongestoord verder kan ontwikkelen en dat de investeringen die worden gedaan in het kader van versterking en dorpsvernieuwing bijdragen aan het toekomstperspectief voor onze inwoners. Dat doen we onder andere via het Nationaal Programma Groningen.

Openbare orde en veiligheid

De inzet van onze toezichthouders en handhavers is van vitaal belang voor de naleving van de noodverordening in tijden van corona en dus voor de gezondheid en de openbare orde. In het afgelopen jaar zien we een toename van jongeren die ondanks alle inzet negatief opvallen. We zetten de aanpak van problematische jeugdgroepen daarom door. Zorg- en veiligheidsprofessionals werken samen aan het voorkomen van aanwas van jeugdgroepen door vroegsignalering. Ook onze inzet op ondermijning continueren we. Regionaal spelen we voortrekkersrol in de strijd tegen ondermijning en mensenhandel. We leggen komend jaar ook een nieuwe kadernota integrale veiligheid voor aan uw raad waarin we veiligheid en zorg nauw met elkaar verbinden.

De ambtelijke organisatie

In de ambtelijke organisatie wordt verder gewerkt aan integraal gebiedsgericht werken en zowel op organisatiebreed niveau als in verschillende directies wordt nagedacht over aanscherpingen in de organisatiestructuur en aansturing. Dit brengt ons weer een stap dichterbij één integraal werkende organisatie die voor en mét inwoners werkt. Dat is een grote opgave. Het is daarom nodig om de transformatie die binnen de Directie Maatschappelijke Ondersteuning al was ingezet, te versnellen en de geplande bezuinigingen op deze directie te verlagen. Naar aanleiding van de aangenomen motie “leren van Corona” is een eerste analyse gedaan naar de effecten en beïnvloedingsmogelijkheden in de bedrijfsvoering. Mede als gevolg van de Covid-19 pandemie is onze manier van werken in 2020 blijvend veranderd. Daar waar de nadruk lag op samenwerking in de gemeentelijke kantoorpanden zijn we veel meer gaan thuiswerken. Dit heeft een groot effect op de wijze waarop we samenwerken. Het levert bijvoorbeeld een stevige reistijdvermindering op voor medewerkers en digitale vergaderingen blijken, na de nodige gewenningsperikelen, qua tijd vaak efficiënter te zijn dan de fysieke vergaderingen. Om regelmatig thuis te kunnen werken hebben collega’s nu goede thuiswerkplekken nodig naast de bestaande plekken in onze kantoorpanden (ICT en meubilair) en digitale applicaties die het thuiswerken ondersteunen. In de kosten voor personeel (bijvoorbeeld kosten voor dienstreizen) en facilitaire kosten (digitale voorzieningen en werkplekken) verwachten we als gevolg van blijvend thuiswerken en de huidige 1,5 meter-samenleving een verschuiving. Meer toelichting op de analyse is opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering.

Financieel perspectief

In de voorjaarsbrief 2020 hebben we u geïnformeerd over het actuele meerjarenbeeld en de geïnventariseerde opgaven voor de begroting 2021. We hebben de opgaven en de mogelijke oplossingsrichtingen in de voorjaarsbrief open aan u voorgelegd. De discussie in uw raad en de door de raad aangenomen moties zijn leidend geweest bij de keuzes in de begroting 2021.

De afgelopen periode hebben we gebruikt om een geactualiseerd beeld te krijgen van de omvang van de opgaven en de mogelijkheden hierop bij te sturen. Onder andere door herprioritering binnen bestaande budgetten en het doorvoeren van enkele maatregelen zonder directe beleidsmatige consequenties zijn we in staat een sluitend financieel beeld voor de jaren 2021-2024 te presenteren. Op deze wijze hebben we grote aanvullende bezuinigingen kunnen voorkomen.

Overzicht financieel perspectief 2021-2024	2021	2022	2023	2024
Actueel meerjarenbeeld 2021-2024	4.826	8.173	5.118	12.770
Opgaven begroting 2021	-18.493	-13.794	-13.681	-14.182
Dekkingsbronnen	13.049	6.754	6.617	6.545
Saldo	**-618**	**1.133**	**-1.946**	**5.133**
Onttrekking aan algemene reserve	618	0	1.946	0
Toevoeging aan algemene reserve	0	-1.133	0	-5.133
Eindsaldo begroting 2021	**0**	**0**	**0**	**0**

Eerder in deze aanbiedingsbrief hebben we per inhoudelijk spoor uit het coalitieakkoord een toelichting gegeven op de belangrijkste opgaven waarvoor we extra middelen beschikbaar stellen. Voor een toelichting op alle opgaven, de dekkingsbronnen en het actuele meerjarenbeeld verwijzen we u naar het onderdeel ‘Financiële positie’ in de begroting.

De meerjarenbegroting 2021-2024 sluit met een overschot van 3,7 miljoen euro. Dit saldo wordt toegevoegd aan het weerstandsvermogen (algemene reserve) ter versterking van onze financiële positie. Onder aan de streep sluit het financiële perspectief daarmee op nul. Het positieve saldo doet zich vooral voor in de laatste jaarschijf (2024). In de jaren 2021 en 2023 is een onttrekking aan de reserve nodig. Dit leidt in die jaren tot een kleine verslechtering van het weerstandsvermogen.

Voor de begroting 2021 zijn de risico’s en het beschikbare weerstandsvermogen geactualiseerd. Daarnaast hebben we een inschatting gemaakt van het corona risico. Het effect van corona op ons beleid en uitgaven van volgend jaar is nog onduidelijk. Onduidelijk is ook in welke mate gemeenten voor de uitgaven in 2021 gecompenseerd gaan worden. Daarom kunnen we in de begroting geen betrouwbare raming maken van de financiële effecten van corona en hebben we ervoor gekozen een risico op te nemen. Het opnemen van het risico verhoogt het benodigd weerstandsvermogen. Voor 2021 is het corona risico bepaald op 12,5 miljoen euro.

De actualisatie leidt tot het volgende beeld van het weerstandsvermogen voor de jaren 2021-2024.

Weerstandsvermogen begroting 2021	2021	2022	2023	2024
Ratio weerstandsvermogen	93%	90%	95%	100%
Verhouding reserves/ benodigd weerstandsvermogen	36%	35%	41%	47%

De ratio van het weerstandsvermogen komt voor 2021 uit op 93%. Door een toename van de risico’s vooral in het sociaal domein daalt de ratio in 2022 tot 90%. De ratio loopt vervolgens weer op tot 100% in 2024. De verbetering wordt met name verklaard door toename van de reserves. In 2021 kan 36% van het benodigd weerstandsvermogen worden opgevangen met reserves. In de jaren daarna neemt dit naar verwachting toe tot 47% in 2024.

De verwachte ontwikkeling van het weerstandsvermogen geeft een beeld van de financiële positie van Groningen. Het weerstandsvermogen is nodig om tegenvallers op te kunnen vangen wanneer zich risico's voordoen. De afgelopen jaren hebben we al vaker geconstateerd dat onze financiële positie kwetsbaar is. Groningen heeft relatief veel schulden en relatief weinig eigen vermogen. Vanwege de Corona Crisis is er nog veel onzeker. Een reserve van voldoende niveau is voorwaardelijk voor onze strategie om de financiële effecten van de huidige crisis op te vangen zonder structurele ombuigingen. We stellen daarom voor het overschot in de jaren 2021-2024 toe te voegen aan de algemene reserve. Dit leidt tot een lichte verbetering van het weerstandsvermogen. De voorgestelde toevoeging is al verwerkt in de bovenstaande cijfers van het weerstandsvermogen.

Kerngegevens van de gemeente
Voor de meest actuele kerngegevens van de gemeente verwijzen we naar de Basismonitor, te bereiken via https://basismonitor-groningen.nl/

Een overzicht van de intensiveringsmiddelen en hervormingen is te vinden in het onderdeel Financiële positie.

Kerngegevens

De peildatum van alle kerngegevens is 31 december van het betreffende jaar. Een streepje betekent dat het betreffende cijfer nog niet bekend is.

Inwoners	Begroting 2019	Rekening 2019	Begroting 2020	Beoogd 2021
Aantal inwoners	231.589	233.903	236.730	239.183
% jongeren (0 t/m 19 jaar)	18,8%	19,0%	19,3%	19,3%
% middengroep (20 t/m 64 jaar)	66,8%	66,3%	65,8%	65,5%
% ouderen (65 jaar en ouder)	14,4%	14,6%	14,8%	15,0%

Ruimtelijke kerngegevens	Begroting 2019	Rekening 2019	Begroting 2020	Beoogd 2021
Oppervlakte gemeente (in ha)	19.793	19.795	19.795	19.795
% binnenwater	6,4%	9,4%	9,4%	9,4%
% Functiemenging	57,8%	57,8%	-	-
Lengte van de wegen (km)	898	898	898	898

Woningvoorraad	Begroting 2019	Rekening 2019	Begroting 2020	Beoogd 2021
Aantal woningen	114.733	114.730	116.396	118.596
% huurwoningen	58,5%	58,1%	57,8%	58%
% koopwoningen	41,5%	41,9%	42,2%	42%
Gemiddelde WOZ-waarde	191.400	193.262	211.425	220.000

Financieel (in euro's)	2019 (realisatie)	2020 (Begroting)	2021 (Begroting)
Totaal lasten	1.098.670.000	1.080.927.000	1.051.823.000
Rekeningresultaat	42.236.000	-	-
Omvang algemene egalisatiereserve (AER)	29.031.000	32.757.000	42.280.000
Ratio weerstandsvermogen	105%	103%	93%
Inkomsten gemeentefonds	528.547.000	550.655.000	555.969.000
Opbrengst belastingen (totaal)	94.632.000	104.803.382	112.753.513
Opbrengst onroerendezaakbelasting (OZB)	79.053.000	87.257.000	94.505.000
Opbrengst roerende zaakbelasting (RZB)	78.000	81.000	110.000
Opbrengst hondenbelasting	999.000	1.034.000	1.115.000
Opbrengst logiesbelasting	2.003.000	2.274.273	2.274.273
Opbrengst precariobelasting	1.211.000	1.132.582	1.169.603
Opbrengst parkeerbelasting	12.438.000	13.024.661	13.579.637

Programma's

1. **Werk en inkomen**
2. **Economie en werkgelegenheid**
3. **Onderwijs**
4. **Welzijn gezondheid en zorg**
5. **Sport en bewegen**
6. **Cultuur**
7. **Verkeer**
8. **Wonen**
9. **Kwaliteit van de leefomgeving**
10. **Veiligheid**
11. **Dienstverlening**
12. **College, Raad en gebiedsgericht werken**
13. **Algemene inkomsten en post onvoorzien**
14. **Overhead en ondersteuning organisatie**

Programma 1 Werk en inkomen

In het programma Werk en inkomen richten we ons vooral op mensen in de beroepsbevolking en hun gezinnen. En op jongeren die op de arbeidsmarkt komen. Wij vinden het belangrijk dat iedereen die dat kan actief is. Bij voorkeur in een betaalde baan, een basisbaan of anders als vrijwilliger, in een participatiebaan of activeringstraject. Aan inwoners die er niet in slagen op eigen kracht een minimuminkomen te verwerven bieden we inkomensondersteuning. Op deze wijze werken we aan een inclusieve arbeidsmarkt.

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

Werkprogramma 2020-2022 (2020)

Toekomst met perspectief ontwikkelplan (2019)

Beleidsregels bijzondere bijstand en tarieven beschermingsbewind (2018)

Realisatie en stand van zaken afspraakbanen (2018)

Experiment Bijstand op maat (2017)

Nieuwe aanpak arbeidsmarktbeleid (2017)

Stand van zaken Aanpak Jeugdwerkloosheid (2017)

Eindrapportage project Aanpak Jeugdwerkloosheid 2015-2017 (2017)

Een vertrouwd gezicht (2016)

Plan schuldhulpverlening 2016-2020 (2016)

Mee(r)doen in Stad (2015)

Invoering Participatiewet in de gemeente Groningen (2014)

Beleidsplan vernieuwing sociaal domein (2014)

Met elkaar, voor elkaar (2014)

Handhavingsbeleidsplan sociale zekerheid 2014 (2014)

Dienstverlening Werk & Participatie (2013)

(Re)-visie zicht op werk & participatie in Stad (2012)

Relevante ontwikkelingen

Na een periode van economische groei en een krappe arbeidsmarkt is hier plotseling een einde aan gekomen door de coronacrisis. Van de een op andere dag is de economie in bepaalde sectoren volledig stil komen te staan. Het Rijk heeft steunmaatregelen genomen om de gevolgen voor bedrijven, zzp'ers en daarmee de werkgelegenheid zoveel mogelijk te beperken, maar een recessie lijkt onvermijdelijk. Hoe diep deze recessie wordt, is afhankelijk van hoe lang de coronacrisis gaat duren en in hoeverre de beperkende maatregelen van invloed blijven op de economie. Al met al zijn de vooruitzichten voor de arbeidsmarkt niet goed te overzien, mede omdat veel steunmaatregelen nog doorwerken. Bovendien vangt een verlengde tranche aan maatregelen een nieuwe klap aan gevolgen op. Ondanks alle maatregelen ligt het in de verwachting dat de crisis zijn uitwerking heeft op onze werkgelegenheid. We zien dat het noodpakket niet heeft voorkomen dat meer mensen een WW-uitkering hebben aangevraagd, er veel zzp'ers gebruik hebben gemaakt van de Tozo-regeling, flexwerkers een beroep hebben gedaan op de flex-regeling TOFA en de instroom in de bijstand is toegenomen, waarvan een groot deel jonger is dan 27 jaar.
We blijven ons daarom inzetten om mensen in de huidige arbeidsmarkt aan werk te helpen, zodat ze zoveel mogelijk in hun eigen onderhoud kunnen blijven voorzien. Of we hierin slagen, is natuurlijk sterk afhankelijk van hoe flexibel en veerkrachtig onze arbeidsmarkt reageert op de nieuwe 1,5 meter samenleving en de ontwikkeling van het aantal beschikbare banen. Voor die groep mensen die niet direct

kan uitstromen zetten we in op participatie dan wel een vorm om maatschappelijk actief te zijn. Langdurig werklozen die geen kans hebben om regulier uit te stromen, komen in aanmerking voor een basisbaan. Door de coronacrisis zullen veel mensen financieel getroffen worden. Het aantal mensen met schulden zal naar verwachting in lijn met het aantal bijstandsuitkeringen, toenemen. Ook mensen die het voor de crisis al moeilijk hadden zullen de gevolgen van een recessie voelen. Om intergenerationele armoede te voorkomen blijft de ambitie van *Toekomst met perspectief* daarom onverminderd van kracht. Op de nieuwe context waarmee we te maken hebben, zullen we met kracht reageren om onze missie 'We doorbreken de armoede-overdracht van ouder op kind en alle kinderen krijgen dezelfde kansen' te realiseren, ook al doen we er mogelijk wat langer over.

Werkprogramma

Om een extra impuls te geven aan werk, scholing en activering hebben we het werkprogramma ontwikkeld waarbij we focussen op de preventie van de instroom door mensen die net hun baan zijn kwijt geraakt zo snel mogelijk weer aan het werk te helpen. Daarbij houden we rekening met de werkelijkheid van de arbeidsmarkt door te kijken wat wél kan. Het kan dan gaan om tijdelijke functies dan wel banen in een andere sector waar nog wel voldoende aanbod is. Voor de groep mensen waarbij dit geen optie is, behoren opleidingen en cursussen voor om-, her- en bijscholing om jezelf te blijven ontwikkelen, al dan niet online, tot de mogelijkheden, zodat ze arbeidsfit kunnen uitstromen op het moment dat de werkgelegenheid weer aantrekt. De groep jongeren heeft extra onze aandacht. Aan de voorkant intensiveren we de samenwerking met het UWV om voortijdig te kijken naar de mogelijkheden voor werk. Tegelijkertijd blijven we inzetten op de doorstroming zodat ook deze meer kwetsbare groep mensen actief blijft en zich voorbereidt op de arbeidsmarkt. Een bijdrage leveren aan de samenleving is van cruciaal belang via participatie en sociale activering, zodat mensen zich nuttig blijven voelen en ieder op zijn eigen niveau zijn eigen ontwikkelingsstappen kan doorlopen. In 2021 gaan we verder met pilot Oost, ons experiment om in de wijk onze dienstverlening naar mensen te vereenvoudigen naar één aanspreekpunt. Van belang voor het vergroten en het verduurzamen van de uitstroom blijft het gebruik van de faciliteiten zoals jobhunting, uitstroompremies, administratieve begeleiding in de overgang naar werk en het werkbelevingscentrum. Aansluitend is in de veranderde arbeidsmarkt een gezamenlijke inzet op behoud van werkgelegenheid en het zoeken naar creatieve oplossingen om samen met werkgevers de uitstroom naar werk en participatie mogelijk te houden. We praten met werkgevers en onderzoeken wat wij kunnen doen voor behoud van bedrijf en werkgelegenheid, bijvoorbeeld via partnerschappen. Ook in regionaal verband via Werkinzicht sluiten we aan bij initiatieven zoals NL werk door, opleidingen naar kansrijke beroepen , online leer- en opleidingsmogelijkheden en de Noordelijke Scholingsalliantie. Perspectief op Werk van de arbeidsmarktregio hebben we omgezet om de effecten van de crisis te dempen.
Binnen werk en activering zorgen we ervoor dat de kwetsbare mensen een plek krijgen op de arbeidsmarkt, ook in economisch minder gunstige tijden.

Schuldhulpverlening

Bij schuldhulpverlening hebben we vanaf 2021 een nieuwe wettelijke taak. Hierbij gaat het om het opzetten van een gemeentelijke aanpak voor het vroegtijdig signaleren en oplossen van betalingsachterstanden. Door geldproblemen van mensen eerder in beeld te brengen en met ze in gesprek te gaan, kunnen we mogelijk vroegtijdig problematische schulden bij mensen voorkomen. De coronacrisis zal naar verwachting het beroep op nieuwe aanvragen schuldhulpverlening doen toenemen. Om dit te kunnen doen zullen we intern binnen de gemeente en extern met (semi)-publieke partijen actie ondernemen om tot een snellere en meer integrale aanpak van schulden te komen.

Toekomst met perspectief

Ter ondersteuning van mensen in armoede en schulden zetten we een pakket aan voorzieningen in met vooral een structureel effect. Vanuit het armoedebudget dragen we onder andere bij aan de schuldhulpverlening, aan de ontwikkeling van kinderen in armoede door leerondersteuning, sport en

cultuur, aan maatwerkaanpakken voor individuele huishoudens en aan initiatieven binnen de gebieden. We kijken niet alleen meer naar de winst op de korte termijn, maar stellen het langetermijnperspectief centraal namelijk inkomensverhoging en verbetering van de leefkwaliteit van mensen met een laag inkomen.

Deelprogramma 1.1 Werk en activering

We streven naar een inclusieve arbeidsmarkt waarin rondkomen en meedoen centraal staat. Voor de meeste mensen is dat via (betaald) werk, voor anderen is dat (nog) niet haalbaar en zoeken we naar maatschappelijke participatie. Als gemeente hebben we beperkte invloed op het aanbod van geschikte banen en de werking van de arbeidsmarkt. In programma 2, Economie en Werkgelegenheid stimuleren we via ons vestigingsklimaat werkgevers en ondernemers om te ontwikkelen en te groeien, waarbij het stimuleren van alle werkgelegenheid centraal staat met extra nadruk in de uitvoering op banen voor lager- en middelbaar geschoolden. We willen dat iedere inwoner actief is. In loondienst, als (parttime) ondernemer, als vrijwilliger of op een andere manier.

Beleidsvelden

- Regionaal arbeidsmarktbeleid
- Werk
- Maatschappelijke participatie

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effectindicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal Bijstandsuitkeringen	9.958	9.950	11.950*

* Dit cijfer is gebaseerd op cijfers van het CPB (raming van augustus 2020) waarin rekening is gehouden met corona-effecten

1.1.1 Regionaal arbeidsmarktbeleid

Binnen de noordelijke arbeidsmarkt werken we met alle arbeidsmarktpartijen samen aan een inclusieve arbeidsmarkt. Als centrumgemeente dragen we hieraan bij via de arbeidsmarktregio Werk In Zicht (WIZ) en zoeken hiervoor de regionale afstemming. We bevorderen een betere aansluiting tussen onderwijs-arbeidsmarkt, streven naar het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt en willen zoveel mogelijk mensen met een bijstandsuitkering laten uitstromen naar werk.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal plaatsingen of plekken gerealiseerd door SROI in de arbeidsmarktregio.	842	600	650
Aantal gerealiseerde afspraakbanen in de arbeidsmarktregio.	3.424	3.001	3.141

Voor alle indicatoren geldt dat het op dit moment onduidelijk is hoe groot de invloed van de coronacrisis zal zijn.

Hoe staan we ervoor?

In 2019 heeft er een technische correctie naar beneden plaatsgevonden voor aantal gerealiseerde afspraakbanen. Dat komt door een aantal gemeentelijke herindelingen in onze arbeidsmarktregio waarbij gemeenschappelijke regelingen fuseerden met de nieuwe gemeenten. Die banen zijn dus wel behouden gebleven, maar tellen niet meer mee voor het behalen van de doelstelling. Desondanks lopen we voor op schema. De doelstellingen zijn landelijk vastgesteld en worden niet bijgesteld, maar we blijven ons natuurlijk volop inzetten. Door de coronacrisis

hebben we aanpassingen gedaan op onze activiteiten en projecten ten aanzien van de arbeidsmarkt onder druk. Het Werkfestival 2.0 is uitgesteld. Het 1000-banenplan gaat in aangepaste vorm (beperkt) door. Het is voor werkgevers en opleiders nu moeilijker om werk- of opleidingsplekken te bieden. Per sector wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn en waaraan behoefte is. Meer via digitale kanalen werken is een van de oplossingen, bijvoorbeeld via kansrijkberoep online leren.

Het kabinet verbindt opdrachten steeds meer aan de schaalgrootte van de arbeidsmarktregio. Per 1 januari 2021 wordt SUWI-wetgeving aangepast, waarbij gesteld wordt dat de samenwerking op arbeidsmarktniveau tussen gemeenten en UWV gericht op werkgeversdienstverlening samen opgesteld en uitgevoerd moet worden. Ook zijn eind augustus 2020 maatregelen aangekondigd voor een sociaal steunpakket. Dit pakket wordt via de arbeidsmarktregio's ter beschikking gesteld aan de regio. Componenten als van werk naar werk, jeugdwerkloosheid, omscholing en ontwikkeling worden specifiek genoemd.

Wat willen we bereiken in 2021?

- We willen een verbetering van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, waarin zowel het 'leven lang ontwikkelen' en de sluitende aanpak van werkzoekende jongeren centraal staan;
- Kansen blijven creëren voor de onderkant van de arbeidsmarkt;
- Meer matches tussen werkgevers realiseren;
- Meer mensen opleiden om de mismatch te verkleinen;
- Mensen die werkloos zijn geraakt door de coronacrisis zo snel mogelijk weer aan het werk helpen.
  Wat gaan we hiervoor doen?
- In samenwerking met het onderwijs zetten we in op praktijkleren en BBL waarbij we mensen kwalificeren op werk van nu en werk van de toekomst;
- We ontwikkelen opleidingstrajecten om meer mensen op te leiden richting werk, onder andere via het 1000-banenplan, Perspectief op Werk, pilots van de Scholingsalliantie Noord en het Sociale Steunpakket;
- We zetten in op Social return om zowel werk te behouden als kansen te creëren voor de onderkant van de arbeidsmarkt;
- We versterken de samenwerking binnen de arbeidsmarktregio met de uitvoering van de gezamenlijke werkgeversdienstverlening waarin we werkgevers ondersteunen met het behouden van werkgelegenheid en de werving en selectie van personeel;
- We ondersteunen werkzoekenden bij het vinden van werk, bijvoorbeeld via kansrijkberoep.nl en digitale en fysieke ontmoetingsevents;
- We creëren samen met partners nieuwe werkwijzen om mensen die werkloos raken door de coronacrisis snel en waar mogelijk van werk naar werk te begeleiden.

1.1.2 Werk

Werk biedt mensen materiële welvaart en economische onafhankelijkheid en is daarmee een van de belangrijkste motoren achter het tegengaan van armoede en schuldenproblematiek. Daarnaast zorgt werk in veel gevallen voor een sociaal netwerk, zinvolle tijdsbesteding en de mogelijkheid tot verdere ontplooiing van talenten; het draagt bij aan het welzijn en welbevinden van mensen.

Wij streven naar een inclusieve arbeidsmarkt en willen iedere werkzoekende passende ondersteuning bieden op weg naar (betaald) werk. Mensen die niet op eigen kracht betaald werk vinden, ondersteunen we met de mogelijkheden die de Participatiewet en de Wet sociale werkvoorziening ons bieden. We onderscheiden de zelfredders, de mensen die ondersteuning nodig hebben en de mensen die maatschappelijk actief of beschut werken. Jongeren zonder startkwalificatie leiden we zo veel mogelijk terug naar school (zie ook 'programma 3: Voorkomen schooluitval').

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal personen dat uitstroomt naar een reguliere baan.	1.100	1.200	1.300
Aantal personen met een uitkering dat parttime inkomsten uit arbeid heeft.	325	350	450
Het aantal personen dat uitstroomt naar school/ onderwijs.			200*

Voor alle indicatoren geldt dat het op dit moment onduidelijk is hoe groot de invloed van de coronacrisis zal zijn.
* nieuwe indicator

Hoe staan we ervoor?

De periode van economische groei en krapte op de arbeidsmarkt is begin 2020 abrupt beëindigd door de coronacrisis. De pandemie heeft grote maatschappelijke en economische gevolgen. Ook voor de directie Werk betekent dit veel onzekerheid. Onzekerheid over het aantal mensen dat een beroep moet doet op een uitkering, maar ook onzekerheid over de mogelijkheden om uitkeringsgerechtigden te plaatsen op de arbeidsmarkt. Tot nu toe maken veel mensen gebruik van de maatregelen die door het Rijk zijn genomen waardoor we niet precies weten hoeveel mensen uiteindelijk een beroep gaan doen op de bijstand als de maatregelen stoppen. We zien al een toename van het aantal mensen dat een uitkering aanvraagt. Vooral jongeren dienen een aanvraag in. Daarnaast is het de vraag hoe snel de arbeidsmarkt zich herstelt en hoe flexibel mensen zijn om ander werk, bijvoorbeeld in een andere sector, te vinden.

Wat willen we bereiken in 2021?

Ondanks de coronacrisis en de economische gevolgen houden we de koers die we vorig jaar hebben ingezet vast. Dit betekent meer werkzoekenden bemiddelen naar een betaalde baan en meer mensen activeren zodat ze een waardevolle bijdrage leveren aan de samenleving. We verwachten dat de nieuwe instroom een relatief een korte afstand heeft tot werk. Omdat we niet weten hoe snel de economie kan herstellen, is het nu de uitdaging om voldoende geschikte werkplekken te vinden om uitkeringsgerechtigden te plaatsen in betaald werk of om ze om te scholen naar banen die wel beschikbaar zijn. Mensen die niet direct werk vinden houden we arbeidsfit, zodat ze direct aan het werk kunnen zodra het kan. Daarnaast zetten we nadrukkelijk in op het verwerven van parttime inkomsten uit arbeid.

Basisbaan

We willen een beperkte groep mensen die geen perspectief meer hebben op regulier werk een basisbaan aanbieden. Dit bestaat uit het doen van maatschappelijke taken tegen een CAO-loon.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We hebben vertrouwen in de uitgangspunten van het werkprogramma en de drie richtingen (instroom, doorstroom en uitstroom) die daarin zijn geformuleerd, ook in tijden van corona. Het programma zal dus niet wezenlijk veranderen, maar we kijken wel of bepaalde aanpassingen nodig zijn. Zo kunnen we onderdelen van het programma versnellen en intensiveren of juist vertragen en verminderen;
- We gaan in samenwerking met EZ in gesprek met werkgevers om partnerschappen met hen te sluiten. Op die manier willen we ervoor zorgen dat nieuwe instroom snel weer naar werk toe geleid kan worden en dat de moeilijk plaatsbare kandidaten kunnen participeren en aansluitend waar mogelijk betaald aan het werk kunnen gaan;
- Samen met het MBO en andere opleiders willen we werkzoekenden omscholen en bijscholen om ze daarmee te kunnen plaatsen in sectoren waar de vraag groot is;
- We sluiten onze dienstverlening aan bij opgaven zoals ze geformuleerd zijn in de gebiedsprogramma's. We zijn gestart met een pilot in Oost. Daar bieden we op een andere manier onze dienstverlening aan dan hoe we nu georganiseerd zijn. We onderzoeken dicht bij de inwoner, in een multidisciplinair team, hoe we de

dienstverlening passender kunnen maken en beter aan kunnen laten sluiten bij de ontwikkeling van de individuele inwoner. We zoeken hierbij intensief de samenwerking met het WIJ-team en betrekken wijkinitiatieven bij de dienstverlening;

- Naast de reguliere trajecten voor jongeren gaan we extra inzetten om jongeren een perspectief op werk te geven in de kansrijke plekken op de arbeidsmarkt en anders een cursus te volgen of terug naar school te gaan;
- We gaan taken ophalen in de wijk voor een basisbaan en op zoek naar 40 mensen die aan de criteria voldoen om een match te maken;
- Vooruitlopend op nieuwe wetgeving voeren we via de pilot statushouders regie op inburgering, opleiding en uitstroming naar werk.

1.1.3 Maatschappelijke participatie

We helpen mensen die iets willen doen maar die niet (betaald) kunnen werken. Wij vinden het belangrijk dat iedereen meedoet vanuit zijn of haar eigen mogelijkheden. We geven ondersteuning bij het zoeken naar een geschikte plek. Voor sommigen is dat dagbesteding of vrijwilligerswerk, voor mensen met een beperking een beschutte werkplek en weer anderen kunnen een eerste stap richting de arbeidsmarkt maken.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal beschutte werkplekken nieuw (P-wet)	90	119	138
% klanten uit KIK doelgroep in beeld.	74%	82%	90%*

* 8-12% wordt niet bereikt. Het is onduidelijk op dit moment hoe groot de invloed van de coronacrisis zal zijn.

Hoe staan we ervoor?

Meedoen

Bestaat uit het team coaches Meedoen en het team Kansen in Kaart (KIK). De coaches Meedoen ondersteunen bewoners en bijstandsgerechtigden bij het vinden van vrijwilligerswerk, een wijkactiviteit, een participatiebaan of ze begeleiden naar een ander, beter passend, traject zoals sociale activering. Kansen in Kaart (KIK) brengt in beeld wie er allemaal in het bestand zitten door, in ieder geval eenmaal per jaar, een gesprek te voeren over werk of activering. De insteek is positief en gericht op het herstellen van persoonlijk contact. Tussen de 8-12 % bereiken we niet. Via maatwerk bepalen we het vervolg. De coronacrisis leert ons dat persoonlijk contact cruciaal is voor effect, bereik en kwaliteit. We zetten in op fysiek contact op verschillende locaties met inachtneming van de actuele richtlijnen. Inmiddels werken onze consulenten KIK en de coaches Meedoen goed samen met de Wij en de GON-partijen. De coaches werken gebiedsgericht.

Beschut werk

De instroom in nieuw beschut blijft geleidelijk toenemen. Daarmee gaan we ervan uit dat we het quotum voor 2020 gaan halen (119). Het aantal SW-medewerkers daalt gemiddeld met 4% per jaar (5 % uitstroom en 1% terugval vanuit detacheringen) en verloopt daarmee zoals verwacht.

Wat willen we bereiken in 2021?

Meedoen

We willen de zelfstandigheid en het welbevinden van inwoners versterken zodat niemand armoede ervaart. We faciliteren een optimale vorm van participatie en re-integratie voor inwoners:

- Inwoners begeleiden naar en in werk en bij maatschappelijke participatie en integratie;
- Inwoners ondersteunen bij leren en ontwikkelen;
- Inwoners doorverwijzen naar zorg (GKB/WIJ);
- Aantal verwijzingen naar sociale activering en het GON neemt toe;

- Vraag en aanbod bij elkaar brengen (ook regio);
- Inwoners, werkgevers en maatschappelijke instellingen informeren en adviseren;
- Verbeterslag realiseren in onze registratie en zaakgericht (maatwerk) gericht werken;
- Aantal mensen op een P-baan neemt weer toe;
- KIK-instrument verder ontwikkelen door meer vraaggericht te werken waarbij we streven om 90% te spreken en afhankelijk van het ontwikkelingspotentieel mogelijk vaker dan 1x per jaar contact te hebben.
- In de pilot mobility mentoring krijgen coach en deelnemer beter zicht op de onderdelen waar extra begeleiding nodig is. Daarbij maken we gebruik van nieuwe inzichten met betrekking tot de gevolgen van stress.

Beschut werk
In 2021 willen we het quotum Nieuw Beschut halen (138). Daarnaast willen we naar een verdere verbreding van werksoorten, onder andere via plaatsing bij externe werkgevers (Nieuw Beschut in de Markt). Het aantal SW-ers zal ook in 2021 dalen met gemiddeld 4% (5 % uitstroom en 1% terugval vanuit detacheringen).

Wat gaan we hiervoor doen?
Meedoen
- Implementeren doorontwikkeling Participatiebaan die -naast activering- ook een re-integratie-instrument wordt en aantal deelnemers weer laten groeien;
- Sociale activering organiseren we via de GON-partijen. We voeren gesprekken om de werkwijze te vereenvoudigen;
- De consulenten KIK zorgen voor herstel van het verloren contact met bijstandsgerechtigden en initiëren beweging richting participatie of werk;
- Pilot Oost werkt integraal en met behulp van 1 contactpersoon waardoor we onze dienstverlening naar mensen vereenvoudigen. Zie paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken Oost;
- Stapelingsproject/doorbraakproject Ten Boer: wijkgerichte insteek om bij 240 gezinnen onze dienstverlening efficiënter in te zetten en het aantal indicaties terugbrengen. Zie paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken Ten Boer;
- Het project ABC, dat tot doel heeft om de overlast door problematische personen vanuit de Antilliaanse gemeenschap verminderen wordt opgenomen in onze reguliere dienstverlening;
- Pilot Participatieteam Zuid: onderzoeken of sociale activering in combinatie met WMO dagbesteding kan worden ingezet. Sociale activering bekender maken binnen WIJ en met bewoners bekijken waar nog groei zit. Zie paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken Zuid;
- SWO-groen samenwerkende ondernemers: realiseren eerste dienstverbanden;
- Via onze ontwikkelmedewerkers realiseren we een verbeterslag in ons registratieproces.

Beschut werken
We gaan intensiever samenwerken met relevante partijen binnen en buiten de gemeentelijke organisatie in het kader van de verbreding van doelgroepen met als doel het verhogen van de instroom van potentieel nieuw beschutters. Daarnaast willen we een sluitende ketenaanpak realiseren om de uitval bij Nieuw Beschut terug te dringen. Ook gaan we intensiever samenwerken met relevante partijen met als doel het verbreden van het werkaanbod zowel binnen als buiten iederz.

Deelprogramma 1.2 Inkomen en armoedeverlichting

Voortdurende financiële zorgen vormen een belemmering bij het deelnemen aan de samenleving. We willen deze belemmeringen voor de doelgroepen wegnemen. Dat doen we via het verstrekken van uitkeringen (Participatiewet, IOAW -Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze werknemers-, IOAZ -Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen-, Bbz- Besluit bijstandsverlening zelfstandigen-, BUIG -Bundeling van Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten-) en met

(financiële) ondersteuning (armoedeverlichting en -bestrijding), minimabeleid en schuldhulpverlening in het kader van ons ontwikkelplan Toekomst met Perspectief.

Beleidsvelden

- Uitkeringen
- Armoede- en minimabeleid
- Handhaving
- Schuldhulpverlening

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effectindicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal bijstandsuitkeringen	9.958	9.950	11.950
% bewoners (18 jaar en ouder) dat zegt moeite te hebben met rondkomen van het huishoudinkomen	-	-	daling
Aantal minderjarige kinderen opgroeiend in een bijstandssituatie	-	-	stabiel
% ervaren kwaliteit op het gebied van levensdomeinen zoals gezondheid, geluk, meedoen en sociale steun	-	-	stijging

Voor de drie laatste indicatoren geldt dat het op dit moment onduidelijk is hoe groot de invloed van de coronacrisis zal zijn.

1.2.1 Uitkeringen

Voor de inwoner die is aangewezen op een uitkering is het belangrijk dat we uitkeringsaanvragen op tijd afhandelen en dat we wet en regelgeving correct toepassen. Ook het Rijk controleert ons hierop.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% uitkeringsaanvragen (BUIG) dat binnen 8 weken is afgehandeld	94%	100%	100%
Foutpercentage verstrekte uitkeringen (BUIG)		<1%	<1%

Voor alle indicatoren geldt dat het op dit moment onduidelijk is hoe groot de invloed van de coronacrisis zal zijn.

Hoe staan we ervoor?

In de afgelopen jaren hebben we onze dienstverlening verbeterd door meer tijd te nemen voor de uitkeringsgerechtigde en door met zaakgericht werken te beginnen. Dat vroeg tijd en capaciteit. In 2017 en 2018 zagen we daarom een daling in de afhandelingssnelheid. Inmiddels zien we weer een stijgende lijn. Het foutpercentage verstrekte uitkeringen is al jaren onder de door het Rijk vereiste norm van 1%.

Wat willen we bereiken in 2021?

We verwachten de ingezette stijging in afhandelingssnelheid te kunnen vasthouden. In 2019 werd 94% van de uitkeringsaanvragen binnen 8 weken afgehandeld. Een foutpercentage <1% willen we vasthouden.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We sturen individueel bij medewerkers bovenstaande doelen;
- Door procesverbetering verkorten we de afhandeltijd bijvoorbeeld sommige gesprekken telefonisch in plaats van fysiek te doen;

- We zorgen voor scholing en kennisverbetering;
- We coachen op het stellen van de juiste prioriteiten.

1.2.2 Armoede- en minimabeleid

Met het ontwikkelplan *Toekomst met perspectief* is per 2020 een nieuwe richting aan het armoedebeleid gegeven: de aanpak van generatiearmoede. In 2030 willen we voor wat betreft het percentage kinderen in armoede in vergelijking met andere grotere gemeenten op het landelijk gemiddelde zitten. Dit willen we bereiken met o.m. de inzet van ervaringsdeskundigheid, het meer armoedebewust maken van de eigen organisatie en de mobilisatie van de samenleving vooral daar waar het om verlichtende activiteiten gaat.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal verstrekte inkomensondersteunende voorzieningen	25.477	stijging	stijging
Aantal huishoudens met een bijstandsuitkering die behoren tot de 'nieuwe' instroom van langdurige (4 jaar of langer) die zich in een financieel afhankelijke situatie bevinden.	-	-	stabiel
Aantal huishoudens met een bijstandsuitkering die uitstromen uit een langdurige (4 jaar of langer) financieel afhankelijke situatie.	-	-	stabiel
Het % bijstandshuishoudens dat gebruik maakt van 1 of meerdere inkomensregelingen	-	-	stijging

Voor alle indicatoren geldt dat het op dit moment onduidelijk is hoe groot de invloed van de coronacrisis zal zijn.

Hoe staan we ervoor?

Groningen behoort tot de grotere gemeenten met de meeste minima. In de stad behoort 19% van de bevolking tot de minima en groeit een op de zes kinderen op in een minimahuishouden. De meeste minimahuishoudens zijn huishoudens met 1 volwassene. De belangrijkste inkomensbron is in 37% van de gevallen bijstand, in 17% betreft het betaald werk. (Cijfers uit 2017.) We hebben een grote klus voor ons liggen die om een lange adem vraagt.

Wat willen we bereiken in 2021?

Met Toekomst met perspectief willen we inzetten op een structurele aanpak, integraal en vanuit de leefwereld van mensen. De nadruk ligt op voorzieningen en werkwijzen die mensen daadwerkelijk helpen om barrières te doorbreken, niet op verlichting, al willen we hiervoor in tijden van corona nog voldoende ruimte laten.
De werkzame bestanddelen van het succesvolle project mobility mentoring bijvoorbeeld worden breder in de uitvoering meegenomen en zijn daarom niet meer als apart productnummer in de begroting opgenomen. Het doorbreken van generatiearmoede is niet iets van enkele jaren. Wel verwachten we in 2021 de eerste veranderingen te zien, hoewel die zich zeer waarschijnlijk nog niet vertalen in concrete cijfers.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Verdere uitrol van de inzet van ervaringsdeskundigen binnen de gemeentelijke organisatie en WIJ;
- Verdere facilitering van de uitvoering Werk & Inkomen en WIJ als armoedebewuste hoofdrolspelers;
- Doorontwikkeling van het platform Omarm Groningen waar maatschappelijk bewuste ondernemers en andere partijen kunnen bijdragen aan de ambities rond armoedebestrijding;
- Verdere ontwikkeling en inzet van effectieve armoede-interventies, zowel gemeentebreed als in de gebieden.

1.2.3 Handhaving

We willen dat uitkeringen terecht komen bij mensen die er recht op hebben. Hiervoor volgen wij zorgvuldige intake-procedures en informeren we onze klanten actief en begrijpelijk over de regels. Vanuit het oogpunt van

vertrouwen in burgers controleren we gericht. Goede handhaving draagt bij aan de solidariteit voor het sociale verzekeringsstelsel en de beheersing van uitkeringsgelden.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal toegekende aanvragen (controle aan de poort)	205	180	180
Aantal beëindigde/aangepaste uitkeringen (controle aan de achterkant)	58	< 60	60
Aantal opgelegde boetes	166	150	140

Voor alle indicatoren geldt dat het op dit moment onduidelijk is hoe groot de invloed van de coronacrisis zal zijn.

Hoe staan we ervoor?

Handhaving is een combinatie van voorkomen en optreden. Wij willen voorkomen dat klanten ten onrechte een uitkering krijgen, zodat zij niet geconfronteerd worden met hoge terugvorderingsbedragen en boetes.
We hanteren de bestuursrechtelijke aanpak wanneer het kan en de strafrechtelijke aanpak wanneer het moet. We streven er naar om eventuele fraude zo snel mogelijk te constateren. Daardoor dalen de terugvorderingsbedragen en de boetes. Dit is in het belang van zowel de burger als de gemeente.

Wat willen we bereiken in 2021?

In 2021 verwachten we ongeveer een gelijk aantal uitkeringen te beëindigen wegens fraude en minder P-wet-boetes op te leggen dan in 2020. We verwachten dat het percentage toegekende uitkeringsaanvragen in 2021 hoger is dan in 2020, door de economische gevolgen van de coronacrisis.
We stemmen onze handhavingsstijl af op de specifieke achtergronden van de uitkeringsgerechtigde. Hiervoor werken wij samen met het WIJ-team.
Inzet van Handhaving richt zich steeds meer op ondersteuning vanaf het moment van de intake. Op die manier willen we bereiken dat fraude eerder gedetecteerd wordt, zodat uitkeringen tijdig aangepast of beëindigd kunnen worden.

Wat gaan we hiervoor doen?

- De handhaving gaat zich richten op ondersteuning van de frontoffice vanaf het moment van de intake;
- We gaan informatie gestuurd handhaven door met interne en externe gegevensbronnen fraudesignalen te genereren. Het doel is om de onterechte instroom in de uitkering te beperken en efficiënt fraude te detecteren;
- We bevorderen fraude-alertheid binnen de directies Werk en Inkomen door middel van voorlichting.

1.2.4 Schuldhulpverlening

Problematische schulden ontnemen mensen elk perspectief. Via de Groningse Kredietbank (GKB) bieden we alomvattende schuldhulpverlening: we zoeken naar een oplossing voor de financiële problemen en tegelijk pakken we de oorzaken aan. Ook proberen we te voorkomen dat er (opnieuw) schulden ontstaan door vroeg-signalering, preventie en nazorg. Indien nodig bieden we beschermingsbewind. We werken intensief samen met de WIJ-teams, maatschappelijke partners en relevante schuldeisers.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal aanmeldingen schuldhulpverlening	2.695	2.000	2.700
Aantal inschrijvingen schuldregeling	481	500	500
Aantal klanten in budgetbeheer	2.964	2.950	3.050
Aantal klanten beschermingsbewind	1.049	1.200	1.300

Aantal aanvragen sociale kredieten	488	400	400
% geslaagde minnelijke regelingen	78%	66%*	78%

*Slagingspercentage 2018

Voor alle indicatoren geldt dat het op dit moment onduidelijk is hoe groot de invloed van de coronacrisis zal zijn.

Hoe staan we ervoor?

Het aantal aanmeldingen voor schuldhulpverlening bij de GKB neemt ook in 2020 niet af. Er worden veel mensen in financiële problemen doorgeleid naar langdurige trajecten als budgetbeheer en schuldregeling. De euro-coaches krijgen steeds meer aanvragen van jongeren in financiële problemen. Verder blijft er een grote behoefte aan voorlichting, cursus en andere schuldpreventie-activiteiten. Het aantal burgers in budgetbeheer en beschermingsbewind bij de GKB blijft stijgen, ook als gevolg van het beleid om voor burgers die het nodig hebben zoveel mogelijk het bewind als gemeente zelf uit te voeren. De druk op de schuldhulpverlening blijft groot, ook vanwege de complexiteit van dossiers (meer instabiele financiële huishoudens, belemmerende wet- en regelgeving, multiproblematiek, grotere schuldenpakketten, meer zelfstandigen zonder personeel (ZZP'ers) in financiële problemen). Als gevolg van de coronacrisis wordt een boeggolf van nieuwe aanvragen schuldhulpverlening verwacht.

Wat willen we bereiken in 2021?

We willen schuldhulpverlening blijven bieden aan degenen die dat nodig hebben. We willen (problematische) schuldsituaties van burgers stabiliseren en waar mogelijk oplossen. Daarnaast richten we ons op vroeg-signalering (een nieuwe wettelijke taak voor gemeenten) en preventie: voorkomen van (problematische) schulden bij burgers en het bevorderen van hun financiële zelfredzaamheid. Ook betrekken we de nazorg zodat na het doorlopen van een schuldhulpverleningstraject inwoners niet opnieuw in de problemen komen. We willen als gemeente voorop blijven lopen met onze integrale aanpak van schuldhulpverlening (waaronder de euro-coaching van jongeren met (dreigende) schulden) en preventie. We gaan door met innovatieve aanpakken van schuldhulpverlening en zoeken daarbij de grenzen van wet- en regelgeving op zodat we mensen meer perspectief kunnen bieden. We proberen het slagingspercentage minnelijke schuldregelingen dat in 2019 boven het landelijk gemiddelde lag, minimaal te evenaren. We blijven investeren in de samenwerking met de WIJ-teams. We kiezen er voor om het beschermingsbewind bij burgers die dat nodig hebben zoveel mogelijk als gemeente zelf uit te voeren. Onze kwaliteit van dienstverlening borgen we door te voldoen aan de door de branchevereniging voor schuldhulpverlening, sociaal bankieren en bewindvoering (NVVK), het Landelijk Kwaliteitsbureau CBM en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening gestelde eisen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Uitvoeren van schuldhulpverlening (intake, budgetbeheer, (euro-)coaching voor onder andere zwerfjongeren en schuldregeling) en beschermingsbewind GKB;
- Organiseren van de wettelijke taak vroeg-signalering en preventie-activiteiten (waaronder financiële educatie);
- Met schuldhulpverlening (waaronder vroeg-signalering en preventie) aansluiten bij de wijkgerichte aanpak;
- Investeren in de samenwerking tussen de GKB en de WIJ-teams;
- Werken met innovatieve aanpakken van schuldhulpverlening, individuele maatwerkplannen en kijken naar creatieve en alternatieve mogelijkheden voor het oplossen van schuldsituaties.

Bijdrage(n) verbonden partijen

Thermiek BV	
Relevante beleidsinformatie	Het doel is re-integratie van personen met een achterstand op de arbeidsmarkt of arbeidsbeperking door een arbeidscontract. De werknemers worden gedetacheerd in de markt- en overheidssector. De doelgroep betreft mensen die voorheen vielen onder de wet sociale werkvoorziening, de wet werk en bijstand en de Participatiewet.
Beleidsrisico	Geen.

Stichting WeerWerk Groningen	
Relevante beleidsinformatie	Het doel is het aanbieden van re-integratievoorzieningen aan personen die onder de doelgroep van de WWB vielen. Deze zogeheten 'gesubsidieerde arbeid' is inmiddels afgebouwd (raadsbesluit 30 november 2011). Momenteel is nog één persoon in dienst van de stichting. Nadat deze persoon bij een andere organisatie in dienst is getreden zal de stichting worden opgeheven.
Beleidsrisico	Geen.

Voor meer informatie over de verbonden partijen zie paragraaf 6 verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

Werk en inkomen							
Nr	Omschrijving		Actuele				
		Rekening	Begroting	Primitieve begroting			
	Bedragen x 1.000 euro	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
01.1	Werk en activering	63.123	68.643	66.444	63.251	61.923	61.702
01.1.1	Regionaal arbeidsmarktbeleid	4.586	8.536	1.701	585	672	671
01.1.2	Werk	39.372	42.163	46.634	44.282	42.682	42.172
01.1.3	Maatschappelijke participatie	19.165	17.944	18.109	18.384	18.570	18.859
01.2	Inkomen en armoedeverlichting	197.947	199.548	199.322	201.659	206.264	211.067
01.2.1	Uitkeringen	173.149	174.990	173.953	176.001	180.484	185.125
01.2.2	Armoede- en minimabeleid	17.753	16.677	16.772	17.061	17.183	17.345
01.2.3	Handhaving	1.264	1.512	1.507	1.507	1.507	1.507
01.2.4	Schuldhulpverlening	5.780	6.369	7.090	7.090	7.090	7.090
	Totaal	261.070	268.191	265.766	264.910	268.187	272.769
	Baten						
01.1	Werk en activering	10.392	17.477	9.511	9.511	9.511	9.511
01.1.1	Regionaal arbeidsmarktbeleid	2.364	8.525	235	235	235	235
01.1.2	Werk	4.267	4.425	4.574	4.574	4.574	4.574
01.1.3	Maatschappelijke participatie	3.762	4.528	4.702	4.702	4.702	4.702
01.2	Inkomen en armoedeverlichting	154.928	157.415	154.934	157.905	161.606	165.455
01.2.1	Uitkeringen	152.842	156.202	153.784	156.759	160.460	164.308
01.2.2	Armoede- en minimabeleid	1.001	396	400	397	397	397
01.2.3	Handhaving	41	67	0	0	0	0
01.2.4	Schuldhulpverlening	1.045	750	750	750	750	750
	Totaal	165.320	174.892	164.445	167.416	171.117	174.965
	Geraamd resultaat voor bestemming	95.750	93.299	101.321	97.494	97.070	97.804
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen	0	0	0	0	0	0
	Totaal onttrekkingen	400	0	1.250	750	250	250
	Geraamd resultaat na bestemming	95.350	93.299	100.071	96.744	96.820	97.554

* De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019. Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel programma	I/S	2021	2022	2023	2024
1	Basisbaan	1.1	I	-700	-700		
2	Intensivering begeleiding en participatie	1.1	S	500	1.000	1.000	1.000
	Totaal deelprogramma 1.1			**-200**	**300**	**1.000**	**1.000**
3	Meer geld voor minder armoede	1.2	I	-30	-30	-30	
4	Individuele inkomenstoeslag	1.2	S	40	40	40	40
5	Tekort BUIG	1.2	S	300	300	300	300
	Tekort BUIG	1.2	S	-1.300	-2.100	-2.400	-2.400
	Totaal deelprogramma 1.2			**-990**	**-1.790**	**-2.090**	**-2.060**
	Totaal programma 1			**-1.190**	**-1.490**	**-1.090**	**-1.060**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel programma	I/S	2021	2022	2023	2024
8	Begeleiding vergunninghouders	1.1	I	-423	-209	-72	
11	Vervanging SW sleutelfunctionarissen	1.1	S		-189	-233	-522
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	1.1	S				51
38	Optimale structuur DMO	1.1	S	-12	-12	-12	-12
45	Uitvoeringskosten Werk & Participatie	1.1	I	-1.300			
	Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	1.1	I	1			
	Totaal deelprogramma 1.1			**-1.734**	**-410**	**-317**	**-483**
1	Schuldhulpverlening	1.2	S	-680	-680	-680	-680
2	Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	1.2	S	8	6	4	4
	Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	1.2	I	12			
6	Wet Schuldhulpverlening	1.2	S	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
7	Tekort BUIG	1.2	S	-1.500	-1.500	-1.600	-2.000
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	1.2	S				54
38	Optimale structuur DMO	1.2	S	-19	-19	-19	-19
44	Uitvoeringskosten Inkomensdienstverlening	1.2	I	-1.140			
	Totaal deelprogramma 1.2			**-3.319**	**-2.193**	**-2.295**	**-2.641**
	Totaal programma 1			**-5.053**	**-2.603**	**-2.612**	**-3.124**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Overzicht hervormingen 2021-2024

Nr	Hervormingen	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
7	Accres instellingen	1.1	S	-7	-7	-7	-7
14	Begeleiding vergunninghouders	1.1	I	423	209	72	
	Totaal deelprogramma 1.1			**416**	**202**	**65**	**-7**
7	Accres instellingen	1.2	S	-12	-12	-12	-12
	Totaal deelprogramma 1.2			**-12**	**-12**	**-12**	**-12**
	Totaal programma 1			**404**	**190**	**53**	**-19**

Ga naar hervormingen 2021-2024 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle bezuinigingen

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

1.1 Werk en activering	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**65.133**	**9.518**	**-55.615**
Intensiveringen en hervormingen	**1.311**	**-7**	**-1.318**
Begroting 2021	**66.444**	**9.511**	**-56.933**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-3.510	-7.959	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 65,1 miljoen euro
De middelen worden voor het grootste deel ingezet voor de Sociale Werkvoorziening (SW) (30,2 miljoen euro) en Participatie (23,9 miljoen euro). Van dit Participatiebudget wordt 5,9 miljoen euro ingezet ter dekking van het tekort op de SW. Daarnaast wordt 4,6 miljoen euro ingezet voor re-integratie, 3,4 miljoen euro verstrekt aan loonkostensubsidie voor nieuwe doelgroepen en 1,2 miljoen euro aan begeleid werken. Tenslotte wordt nog 1,8 miljoen euro uitgegeven aan het regionale programma van Werk in Zicht (WIZ).

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van de begroting 2020
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten 3,5 miljoen euro lager begroot. Dit heeft enerzijds te maken met een incidentele last in 2020 van 7,7 miljoen euro in verband met de eindafrekening van de ESF middelen voor de periode 2017 - 2020 voor de arbeidsmarktregio (WIZ). Dit levert aan de baten- en de lastenkant in 2020 een incidentele mutatie van ruim 7,7 miljoen euro op. Anderzijds is er in de begroting 2021 1,1 miljoen euro incidenteel opgenomen voor de versterking lokale werkgelegenheid (WIZ), deze gelden zijn via de meicirculaire 2020 beschikbaar gesteld.
Ook hebben we in de begroting 2021 1,3 miljoen euro meer opgenomen voor loonkostensubsidie in verband met een toename van het aantal 'baan afspraakbanen' en het aantal mensen in 'nieuw beschut'. Daarnaast hebben we extra middelen opgenomen voor het Participatie budget (0,6 miljoen euro vanuit circulaires), loonkosten Nieuw beschut (0,8 miljoen euro) en het werkprogramma (0,5 miljoen euro).

Toelichting op de baten van 9,5 miljoen euro
Van de baten heeft 7,4 miljoen euro betrekking op de SW. Dit betreft voornamelijk detacheringsopbrengsten en omzet van het beschutte bedrijf. Daarnaast ontvangen we rijksbijdragen van 1,6 miljoen euro voor loonkostensubsidie voor 'baan afspraakbanen' en 'nieuw beschut'. Voor het regionale programma Werk in Zicht hebben we 0,2 miljoen euro aan baten begroot. De overige baten van 0,3 miljoen euro hebben betrekking op een tegemoetkoming in de uitvoeringskosten ESF.

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van de begroting 2020
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de baten 8,0 miljoen euro lager. In de begroting 2020 hebben we een incidentele bate opgenomen van 7,7 miljoen euro. Deze bate betreft de eindafrekening voor de arbeidsmarktregio (WIZ) van de ESF middelen voor de periode 2017 - 2020. Dit levert aan de baten- en de lastenkant in 2020 een incidentele mutatie van ruim 7,7 miljoen euro op.

1.2 Inkomen en armoedeverlichting	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**193.788**	**152.731**	**-41.057**
Intensiveringen en hervormingen	**5.534**	**2.203**	**-3.331**
Begroting 2021	**199.322**	**154.934**	**-44.388**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-5.760	-4.684	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 193,8 miljoen euro
Van dit bedrag wordt 173,1 miljoen euro ingezet voor het bekostigen van de uitkeringen en inzet personeel in het kader van de Participatiewet, IOAW (Inkomensvoorziening voor Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werknemers), IOAZ (Inkomensvoorziening voor Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen), Bbz 2004(Besluit bijstandsverlening zelfstandigen) en voor de inzet van loonkostensubsidies (BUIG) en de overige wettelijke regelingen. Daarnaast zetten we 14,3 miljoen euro in voor de armoede- en minimaregelingen (zoals bijzondere bijstand) en 6,4 miljoen euro voor de schuldhulpverlening.

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van de begroting 2020
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten 5,8 miljoen euro lager, dit betreft met name lagere lasten voor de uitkeringen (op basis van geactualiseerd raming 3,6 miljoen euro lager, dit heeft onder andere te maken met het werkprogramma) en lagere lasten Bbz (2,9 miljoen euro). Daarentegen zijn de begrote lasten voor de IOAW en IOAZ in de begroting 2021 0,5 miljoen euro hoger dan in 2020.

Toelichting op de baten van 152,7 miljoen euro
De baten betreffen voor 99% baten die we ontvangen van het Rijk in het kader van bovengenoemde wettelijke regelingen.

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van de begroting 2020
De baten zoals opgenomen in de begroting 2021 zijn 4,7 miljoen euro lager dan we voor 2020 begroot hebben, hiervan heeft 2,8 miljoen betrekking op de uitkeringen (lagere BUIG uitkering door landelijke daling aantal uitkeringen) en 2,0 miljoen op lagere baten Bbz.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 2 Economie en werkgelegenheid

De gemeente staat voor een economie die bijdraagt aan welvaart en welzijn van haar inwoners. Een goed functionerende economie biedt inwoners werk en inkomen. Daarmee is er een werkend perspectief op een blijvende brede welvaart en welzijn voor de inwoners. Een baan geeft financiële zekerheid, zorgt voor sociale contacten en leidt tot positieve eigenwaarde. Het gaat om een beleving van welvaart die niet alleen gewaardeerd wordt op wat inwoners nu belangrijk vinden (zoals gezondheid, onderwijsniveau, gevoel van veiligheid, toegankelijkheid voorzieningen, economie en inkomen). Maar ook zodanig dat volgende generaties van eenzelfde niveau van welvaart kunnen genieten als de huidige generatie. Niet alleen vanuit het programma economie werken we hieraan, juist de samenhang tussen de programma's is van groot belang. Gezamenlijk streven we naar een gezond, groen en gelukkig Groningen.
De gemeente telde in 2019 157.000 banen en is het centrum van werkgelegenheid in de regio. Werkgelegenheid ontstaat vooral bij bedrijven. De ambitie van het college is om 5.000 extra banen te creëren in de gemeente Groningen in deze collegeperiode (2019-2022).

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

Doelstelling:
Samen met onze partners zetten we daarom in op het creëren van een toekomstbestendige Groningse economie, met kansrijke banen nu én in de toekomst. Een inclusieve, bruisende economie, waarbij ruimte is voor creativiteit, ondernemerszin en oog voor de leefkwaliteit van iedere inwoner.

Vanuit het Meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie werken we aan drie opgaven:

- het faciliteren van de groei van de werkgelegenheid;
- het behouden en versterken van de aantrekkelijkheid;
- flexibel en wendbaar zijn bij veranderingen.

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

Economische agenda 2020-2022 (2019)

Het meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie 2019-2022 (2019)

Strategische agenda Akkoord van Groningen 2018-2022 (2018)

Omgevingsvisie 'The Next City' (2018)

Centrumvisie Haren (2018)

Watervisie - Koersen op Water (2017)

Toekomstvisie Koopmansplein (2017)

Binnenstadsvisie Bestemming Binnenstad (2016)

Groningen geeft energie (2015)

'De rode loper', een visie en strategie op de werklocaties in Groningen (2014)

De beleidsnotitie 'Westpoort' (2014)

Relevante ontwikkelingen

Corona

Het coronavirus en de daaraan gerelateerde overheidsmaatregelen hebben enorme impact op onze economie. Alhoewel we niet precies weten wat de impact is en gaat zijn, zijn er meerdere bronnen die enig inzicht geven. Volgens het CBS is het bruto binnenlands product in het eerste kwartaal van 2020 1,5% gedaald ten opzichte van een kwartaal eerder. Met de krimp komt een einde aan 23 kwartalen van groei op rij. De krimp over het gehele jaar zal naar verwachting 6% zijn. Het consumentenvertrouwen daalde in augustus naar -29. Dit ligt ver onder het

gemiddelde over de afgelopen 20 jaar (-5). Consumenten besteden ook aanzienlijk minder dan vorig jaar, voornamelijk bij duurzame goederen en diensten. De verwachting is dat Nederlandse huishoudens in 2020 7% minder zullen uitgeven dan in 2019.
Bureau SEO heeft onderzoek gedaan naar de economische impact van het coronavirus op onze regio (SEO rapport 2020). Hieruit blijkt dat de maatregelen die genomen zijn ter voorkoming van verdere verspreiding van het coronavirus een negatief effect hebben van 319 miljoen euro op de economie van de regio Groningen-Assen voor elke maand dat de crisis voortduurt. Dit is een effect van -1,2 procent van het bruto regionaal product. Afhankelijk van de duur van de maatregelen wordt het effect van de crisis op de economie geschat tussen -5,9% en -12,8%. Circa 22% van de banen wordt direct of indirect geraakt door de maatregelen, vertaald naar de gemeente Groningen zijn dit ongeveer 35.000 banen. De impact zal het grootste zijn op de detailhandel, de horeca, uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling, cultuur, sport en recreatie en de sector vervoer over land. Omzetverliezen van 40 tot 100 procent zijn geen uitzondering. Op langere termijn zal het ook impact gaan hebben op andere sectoren. De reisbeperkingen kunnen als laatste grote gevolgen hebben voor het aantal internationale studenten dat naar Groningen komt om te studeren, wat sterk negatieve financiële gevolgen kan hebben voor de hogere onderwijsinstellingen in Groningen.

Werkgelegenheid
In 2019 is de werkgelegenheid toegenomen met 3.220 banen naar een totaal van ongeveer 157.000 banen en toegenomen met 933 vestigingen naar een totaal van ongeveer 21.500 vestigingen. Door het coronavirus en de gerelateerde maatregelen zal er een significante daling plaatsvinden qua banen in 2020. Naar verwachting van bureau SEO zal dit indicatief al gauw -10.000 banen zijn in Groningen. Het is voor nu onduidelijk hoe dit zich in 2021 gaat ontwikkelen.

Deelprogramma 2.1 Economische ontwikkeling

Groningen heeft de afgelopen jaren een sterke economische vooruitgang laten zien en is een van de snelst groeiende gemeenten van Nederland. Een sterkere economie leidt tot meer banen, meer eigen regie, meer participatie door kwetsbare groepen en meer ruimte voor talentontwikkeling.
Eind 2019 is de economische agenda 2020-2022 vastgesteld. Wij richten ons binnen het economisch domein op vijf speerpuntsectoren die de komende jaren het verschil gaan maken in het creëren en behouden van werkgelegenheid; arbeidsmarkt, energietransitie, digitale economie, gezondheidseconomie en creatieve industrie. Naast de speerpunten werken we aan doorsnijdende thema's die noodzakelijk zijn voor het creëren en behouden van werkgelegenheid in de regio; basis dienstverlening, Campus Groningen, startup en scale-up klimaat, ondernemen met impact, talentontwikkeling, internationalisering, circulaire economie, binnenstad en dorpskernen & wijken.
Wij willen het economische klimaat in de stad en de regio zodanig versterken dat werkgevers en ondernemers hun organisaties, duurzaam, verder kunnen ontwikkelen waardoor werkgelegenheid behouden blijft, en kan toenemen. De economische basis moet goed op orde blijven, als voedingsbodem voor werkgelegenheid, waardoor de regio snel kan meegaan op nieuwe economische ontwikkelingen.

Beleidsvelden:
- Stimuleren economie en werkgelegenheid

Met de volgende indicatoren wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effectindicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal banen per speerpuntsector*			
Energie	2.018	-	2.000
ICT sector (digitale economie)	9.066	-	9.000
Life sciences & Health (gezondheidseconomie)	28.404	-	28.000
Creatieve industrie	13.349	-	13.000

Aantal toeristische overnachtingen**	-	555.000	600.000

*In tegenstelling tot voorgaande jaren hebben we het aantal banen per speerpuntensector uitgesplitst.
**De aanlevering van de data over het aantal toeristische overnachtingen heeft 1 jaar vertraging. In 2018 zijn er 609.250 toeristische overnachtingen geweest in de gemeentes Groningen, Haren en Ten Boer.

Voor alle indicatoren geldt dat het op dit moment onduidelijk is wat de invloed van het coronavirus en de gerelateerde maatregelen zijn.

2.1.1 Stimuleren economie en werkgelegenheid

Met de economische agenda streeft de gemeente naar een verdere groei van werkgelegenheid. Het is een flexibele agenda, waarbij we de ondernemers nadrukkelijk uitnodigen om te komen met initiatieven en waarbij we ook ruimte open laten om in te kunnen spelen op actuele, kansrijke of nieuwe ontwikkelingen. Samen met onze partners; ondernemers, bedrijvenverenigingen, belangenorganisaties, onderwijsinstellingen, andere (externe) partners en samenwerkingsverbanden geven we invulling aan de agenda met concrete projecten die zijn gericht op versterking van de economie en werkgelegenheid. Dit kan kort en projectmatig zijn, maar het zijn ook duurzame samenwerkingen zoals de Koepel Economische Agenda en samenwerking met het Ondernemersfonds Groningen, het International Welcome Center North (IWCN) en het Akkoord van Groningen 3.0.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal bedrijfsbezoeken	580	580	>580
Aantal adviesgesprekken horeca	1.100	700	700
Aantal projecten ondersteund	-	-	100
Aantal bedrijven geparticipeerd in door ons opgezette activiteiten	-	-	300

Het aantal bedrijfsbezoeken is verdeeld over de speerpuntthema's: arbeidsmarkt (40), energietransitie (50), digitale economie (55), gezondheidseconomie (110), creatieve industrie (30) en de doorsnijdende thema's (330). De verdeling qua ondersteuning projecten over de speerpuntthema's is: arbeidsmarkt (10), energietransitie (5), digitale economie (10), gezondheidseconomie (15), creatieve industrie (5) en de doorsnijdende thema's (60).

Hoe staan we ervoor?

We merken dat het coronavirus en de gerelateerde maatregelen de al ontstane knelpunten vergroot. Het tekort aan personeel in de zorg en digitale sector is aanzienlijk gegroeid. Tegelijkertijd zullen veel bedrijven in meer traditionele sectoren moeite hebben met het vitaal houden van hun business, en daarmee het vasthouden van personeel. Bedrijven stellen andere prioriteiten, overleven is in eerste instantie het grootste belang. Geplande investeringen worden gecanceld, dan wel sterk aangepast. Als de overheidssteun afloopt zullen de faillissementen oplopen en daarmee het verlies aan banen. Tegelijkertijd biedt een crisis ondernemers ook kansen om creatieve innovaties te ontwikkelen en te implementeren. De digitale transitie is in versnelling gebracht, en nieuwe verdienmodellen zullen ontstaan. Groningen heeft alles in zich om verder te groeien op het gebied van kennis en innovatie. We hebben een bijzondere positie door onze uitgebreide kennisinfrastructuur, aanwezige bedrijven en integrale aanpak.

Wat willen we bereiken in 2021?

We willen samen met onze partners optrekken om (nieuwe) werkgelegenheid te behouden en te creëren. Daarbij willen we de 5 speerpuntthema's en de doorsnijdende thema's versterken. Wat we willen bereiken en onze inzet per thema, is terug te vinden in de economische agenda 2020-2022. We staan hier flexibel in, ook in relatie tot het coronavirus en de gerelateerde maatregelen. Samen met onze partners geven we invulling aan de agenda.

Accountmanagement vormt daarmee de basis van onze inzet, zodat we weten wat er speelt, weten welke behoeftes er zijn, en daar op kunnen aansluiten.

Vanuit het thema arbeidsmarkt willen we samen met onze partners inzetten op het dempen van het effect van het coronavirus op de arbeidsmarkt. We willen verbindingen leggen en projecten/processen versnellen waar anderen dat niet kunnen. Op gebied van de energietransitie speelt Groningen een voorlopersrol in Europa. Deze positie willen we versterken en de bekendheid van Groningen als energie-en waterstofstad vergroten. Onderzoek, onderwijs en (om)scholing willen we bevorderen ten behoeve van voorname de internationale kennispositie en een kundig en geschikt arbeidspotentieel. We willen de digitale economie versterken, waarbij we uitval op de arbeidsmarkt willen voorkomen en de (nieuwe) vraag willen faciliteren. Gelijktijdig willen we verdere digitalisering van MKB bedrijven ondersteunen (onder andere online business of hybride vormen van bedrijfsvoering). De gezondheidseconomie heeft een belangrijke positie qua werkgelegenheid in Groningen. We zijn de Healthy Ageing hoofdstad van Europa, en dit willen we blijven door de positie uit te bouwen en te profileren. We willen met de sector ontwikkel- en investeringskansen herkennen en verzilveren en cross-over projecten tussen health en digitalisering realiseren. We willen de creatieve sector ondersteunen in het professionaliseren van de sector, zodat ondernemers zich meer kunnen verbinden, samenwerken, zich kunnen profileren en ondernemerschap vergroot wordt.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We houden goed contact met het bedrijfsleven en onze partners door middel van bedrijfsbezoeken en adviesgesprekken;
- We ondersteunen en ontwikkelen gezamenlijk projecten en activiteiten;
- We versterken (nieuwe) samenwerkingsverbanden waar we Groningse bedrijven bij betrekken. We intensiveren onze netwerken verder, zowel lokaal, regionaal, nationaal als internationaal;
- We stimuleren om-, door- en bijscholingstrajecten en trainingen die de werkgelegenheid versterken en toekomstbestendig maken;
- We organiseren ronde tafelgesprekken per speerpuntthema op het gebied van arbeidsmarkt en zetten actieprogramma's op;
- We gaan meer lobbyen op onze speerpuntthema's. De ontwikkelingen op Campus Groningen zijn hierin een belangrijk onderdeel;
- Vanuit het Akkoord van Groningen en IWCN ondersteunen we het verblijf- en werkklimaat van internationals;
- We zetten, met onder andere het Akkoord van Groningen en Marketing Groningen, in op (economische) profilering en positionering van stad en regio voor bezoekers, bewoners, bedrijven en (internationaal) talent.

Deelprogramma 2.2 Ruimtelijke economische ontwikkeling

Op onze Groningse werklocaties, bedrijventerreinen, kantorenparken en locaties voor (grootschalige) detailhandel is meer dan de helft van de werkgelegenheid in de stad geconcentreerd. Een goed aanbod van werklocaties zijn een randvoorwaarde voor verdere economische groei en werkgelegenheid. Op basis van het Meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie (2019) werken we aan versterking van het vestigingsklimaat en houden we Groningen aantrekkelijk en leefbaar voor ondernemers, bewoners en bezoekers.
Voor toerisme op het water en de beroepsvaart vormt brugbediening een belangrijk instrument. Warenmarkten en standplaatsen dragen bij aan een aantrekkelijke en ondernemende binnenstad en wijkcentra.

Beleidsvelden:

- Aantrekkelijk vestigingsklimaat

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effectindicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021**
Aantal binnenstadbezoekers (in miljoenen)	19,5-21,5*	21-24	15-17
Bezoekerswaardering binnenstad (rapportcijfer 0-10)	8,0	>6,9	>6,9
% leegstand kantoren	8,5%	7,1%	<11,2%
% leegstand winkels	4,7%	rond de 5%	rond de 10%
% leegstand bedrijfsruimten	5,1%	3,9%	rond de 5%

* in 2019 moesten we stoppen met onze specifieke teldata van Locatus vanwege de aangescherpte privacywetgeving. Hierdoor zijn de huidige gegevens die beschikbaar zijn minder betrouwbaar dan voorheen. De vermelde bandbreedte voor 2019 is gebaseerd op een uitgebreide enquête onder bezoekers van de binnenstad gecombineerd met telgegevens van Locatus. Deze telgegevens laten jarenlang een neerwaartse trend zien.

** In verband met de Corona-pandemie van 2020 zijn de verwachtingen voor 2021 negatief bijgesteld. Het reële effect van de pandemie laat zich echter moeilijk voorspellen. Vooralsnog is het bezoekersaantal met -30% bijgesteld en wordt uitgegaan van een verdubbeling van het leegstandspercentage in de detailhandel. Het effect op leegstand kantoren en bedrijfsruimte is naar verwachting kleiner. Uitgegaan wordt van een leegstandsniveau als in 2019.

2.2.1 Aantrekkelijk vestigingsklimaat

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal hectare uitgegeven bedrijventerreinen	2,5	>5	>5

Hoe staan we ervoor?

De economie krijgt door de coronacrisis een forse klap te verwerken. Het herstel hiervan is een van de grote opgaven voor de komende jaren. De verwachting is dat de recessie van korte duur is en in 2021 weer sprake zal zijn van economische groei. Voor 2021 blijven we uitgaan van groeicijfers voor het aantal inwoners en de werkgelegenheid zoals verwoord in The Next City. De opgave om gemengde woon-werkgebieden te creëren in de ontwikkelzones blijft onveranderd. De behoefte aan bedrijventerreinen blijft. De kantorenmarkt is meer een vervangingsmarkt. Door meer thuiswerken en transformatie zal de voorraad afnemen. Nieuwbouw als vervanging voor verouderd vastgoed blijft nodig op OV-locaties. Detailhandel en (dag-)horeca zullen een gevoelige klap krijgen door de coronacrisis met faillissementen en leegstand tot gevolg. We moeten waken voor druk op de aantrekkelijkheid van kernwinkelgebieden in de binnenstad en wijkwinkelcentra. Voor hotels lijkt er ruimte te blijven voor uitbreiding. Wellicht zal er een verschuiving plaatsvinden van de zakelijke naar de toeristische markt. De congresmarkt is een vervangingsmarkt. Corona versnelt het proces van digitalisering (webinars) en kleinere en ruimtelijk meer flexibele locaties. Door grote infrastructurele projecten werken we met tijdelijke aanpassing van bedientijden van bruggen.

Wat willen we bereiken in 2021?

We faciliteren de groei van werkgelegenheid door in de ontwikkelzones (Suikerzijde, Stadshavens, Stationslocatie en Meerstad-Eemskanaalzone) werkgelegenheid en wonen zo te mengen dat het levendige woon-werkgebieden worden. Daarvoor willen we in 2021 scherp krijgen wat het beste economische programma per ontwikkelzone is en hoe we die kunnen realiseren.

We willen de werkgelegenheid op de bestaande bedrijventerreinen en kantorengebieden zoveel mogelijk behouden en verder stimuleren. Om de groei van bedrijventerreinen te faciliteren bereiden we besluitvorming voor waar dit het beste kan. Samen met gemeente Midden-Groningen willen we een visie ontwikkelen op kansen voor bedrijvigheid in de A7-corridor. We werken toe naar één sterke innovatieve centrummarkt op de Vismarkt en voor de A-kerk. We gaan met ondernemers(verenigingen) - met bijzondere aandacht voor de horeca en detailhandel - in gesprek hoe we het beste de gevolgen van de coronacrisis op kunnen vangen. Dit vertalen we in beleid voor horeca, retail en de overnachtingen- en evenementenmarkt.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Voor de ontwikkelzones Suikerzijde, Stadshavens, Stationsgebied-zuid en Meerstad-Eemskanaalzone stellen we ontwikkelstrategieën op om tot gemengde woon-werkgebieden te komen. We gaan op zoek naar nieuwe locaties voor werkgelegenheid;
- We leggen als opvolger voor het Rode Loperbeleid uit 2014 een nieuwe 'strategie werklocaties' ter vaststelling voor aan de raad. Met de ondernemersverenigingen werken we per werklocatie aan een investeringsagenda;
- Om het vestigingsklimaat te versterken werken we aan projectopdrachten voor de Scandinavische havens, Europapark, Hoendiep, Kardinge en Corpus den Hoorn. De vastgestelde visie Martini Trade Park en de visie Stadspark worden uitgevoerd;
- Voor winkels en horeca ontwikkelen we in afstemming met ondernemers nieuw beleid: Actualisatie structuurvisie detailhandel en de actualisatie horecanota;
- We bepalen waar in de gemeente ruimte is voor nieuwe hotels en congresfaciliteiten in de actualisatie horecanota;
- Om flexibel en wendbaar te zijn bij veranderingen monitoren we de kwaliteit van onze werklocaties en rapporteren we dit in de Groningen city monitor;
- We faciliteren aantrekkelijke, veilige en schone markten in gemeente Groningen. In de actualisatie van de Binnenstadsvisie leggen we de ruimtelijke inpassing van de centrummarkt vast. Zie paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken Centrum;
- Door goede, veilige en betrouwbare uitvoering van de bediening van de gemeentelijke bruggen zorgen we voor een aantrekkelijke stad waarbij onze waterwegen goed worden benut voor recreatieve en toeristische doeleinden en de beroepsvaart.

Deelprogramma 2.3 Grondzaken en overige economie

In dit deelprogramma worden voor een belangrijk deel de rente en afschrijving verantwoord die zijn gekoppeld aan ruimtelijk-economische projecten. De resultaten grondzaken worden voor een groot deel verantwoord in dit deelprogramma. Concreet gaat het om de nog in exploitatie te nemen eigendommen, de ontwikkeling van bedrijfsterreinen en verhuurde kavels. Voor grondzaken is geen afzonderlijk deelprogramma opgenomen in de begroting. In Paragraaf 7 Grondbeleid zijn alle resultaten grondzaken nader toegelicht.
Ook de jaarlijkse bijdragen aan het Fonds Ondernemend Groningen en het Dorpsfonds & Ondernemend Haren worden in dit deelprogramma verantwoord.

Bijdrage(n) verbonden partijen

Euroborg NV	
Relevante beleidsinformatie	Euroborg NV beheert het stadioncomplex en het in 2018 opgeleverde TopsportZorgCentrum (TsZC). Het TsZC is volledig verhuurd en de zorgverdieping is door Euroborg NV verkocht. De gebruikers van het TsZC zijn – naast FC Groningen met alle jeugd- en top teams – werkgeversorganisatie VNO-NCW en het Omnium (de titel waarachter het verlenen van zorg schuil gaat).
Beleidsrisico	Geen.

Stichting TCN/SIG	
Relevante beleidsinformatie	Het doel van de stichting is het bevorderen van industrie, handel, nijverheid, ambacht en andere dienstverlening in of in de omgeving van Groningen. De stichting kan ter realisering van de doelstelling deelnemen in ondernemingen. Door het faillissement van TCN/SIG is de stichting niet meer actief. Opheffing is in afwachting van de afwikkeling van het faillissement door de curator. Na afwikkeling wordt de stichting opgeheven.
Beleidsrisico	Geen.

Waterbedrijf NV	
Relevante beleidsinformatie	De missie van Waterbedrijf Groningen is om als maatschappelijke onderneming de waterbelangen in de regio duurzaam veilig te stellen. Waterbedrijf Groningen is niet alleen een leverancier van verschillende soorten water, maar levert ook een bijdrage aan zaken als volksgezondheid, natuurbehoud, het creëren van duurzame bronnen, bestuurlijke vraagstukken, ruimtelijke ordening, werkgelegenheid en innovatie. Het openbaar belang wordt vertegenwoordigd door de levering van drinkwater aan ruim 280.000 woningen en bedrijven in de provincie Groningen en in Tynaarlo (Drenthe). Waterbedrijf Groningen is samen met de gemeente Groningen voor 50% aandeelhouders in Warmtestad BV.
Beleidsrisico	Geen.

Enexis holding/belang elektriciteitsproductie EPZ	
Relevante beleidsinformatie	Het publieke belang van Enexis betreft het (doen) distribueren en het (doen) transporteren van energie, zoals elektriciteit, gas, warmte en (warm) water. Om de energietransitie tot een succes te maken dient Enexis haar investeringen fors op te schroeven. Naar verwachting is er tot 2030 een extra investeringsbedrag van 1,7 miljard nodig.
Beleidsrisico	Als de in het kader van de energietransitie benodigde investeringen niet snel genoeg worden uitgevoerd, dan kan dat de energietransitie vertragen.

Community Network Noord-Nederland (CNNN) BV	
Relevante beleidsinformatie	Doelstelling is het aanleggen, onderhouden en exploiteren van een kabelnetwerk in Noord-Nederland.
Beleidsrisico	Geen.

WarmteStad holding BV	
Beleidsrisico's in relatie tot de verbonden partij	Voor de risico's met betrekking tot de waardering van de deelneming en uitstaande leningen hebben wij een reservering opgenomen in ons weerstandsvermogen. De risico's worden nader toegelicht in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.
Relevante beleidsinformatie	Het openbaar belang betreft een zelfstandig warmtebedrijf dat zorgt voor duurzame warmte en/of koude voor de gemeente op een verantwoorde wijze en daarmee wezenlijk bijdraagt aan een energie neutraal Groningen in 2035. De kernwaarden van WarmteStad zijn duurzaam, betaalbaar en lokaal. In juni 2019 heeft de gemeenteraad het definitieve voorstel voor het uitvoeren van het project Noordwest vastgesteld. Het besluit betreft de bouw van een nieuwe duurzame warmtecentrale, waarbij gebruik wordt gemaakt van restwarmte van de twee nabij gelegen datacenters, de aanleg van een leidingnetwerk in de wijken Zernike, Paddepoel, Selwerd, Vinkhuizen en Kostverloren en het aansluiten van woningen en anderen gebouwen tot in totaal 10.600 woningequivalenten. De bouw en aanleg is volop in uitvoering en loopt door in 2021. WarmteStad beheert op dit moment naast het Warmtenet Noordwest ook drie collectieve WKO projecten in de gemeente Groningen op het Europapark, in het Ebbingekwartier en in de Grunobuurt.

Stichting Ondernemerstrefpunt	
Relevante beleidsinformatie	De stichting heeft tot doel om het contact tussen organisaties en instellingen in het onderwijs, het bedrijfsleven en de lokale overheid te bevorderen, waardoor het onderwijs en de behoeftes van het bedrijfsleven beter op elkaar worden afgestemd.
Beleidsrisico	Geen.

GR Eems-Dollard Regio (EDR)	
Relevante beleidsinformatie	De Eems Dollard Regio (EDR) is een openbaar lichaam voor grensoverschrijdende samenwerking. Wij zijn lid van de EDR net als één van de ongeveer 100 andere voornamelijk gemeentelijke leden uit Noord-Nederland en Niedersachsen die lid zijn. De EDR heeft als voornaamste taak om grensoverschrijdende projecten te stimuleren en Europese subsidies in dat verband te verstrekken.
Beleidsrisico	Geen.

GR Omgevingsdienst	
Relevante beleidsinformatie	De Omgevingsdienst Groningen is een uitvoeringsorganisatie op het gebied van de vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) van én voor de provincie en alle gemeenten in de provincie Groningen sinds november 2013.
Beleidsrisico	Geen.

Vereniging van gemeenten aandeelhouders Essent Noord-Nederland (VEGANN)	
Relevante beleidsinformatie	De vereniging behartigt de belangen van de gemeentelijke Enexis-aandeelhouders in Noord-Nederland.
Beleidsrisico	Geen.

Voor meer informatie over de verbonden partijen zie paragraaf 6 verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

Economie en werkgelegenheid							
Nr	Omschrijving		Actuele				
		Rekening	Begroting	Primitieve begroting			
	Bedragen x 1.000 euro	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
02.1	Economische ontwikkeling	7.155	6.470	6.239	6.263	6.267	6.347
02.1.1	Stimuleren economie en werkgel	7.155	6.470	6.239	6.263	6.267	6.347
02.2	Ruimtelijke economische ontwikkeling	4.678	2.561	3.015	2.978	2.890	2.886
02.2.1	Aantrekkelijk vestigingsklimaa	4.678	2.561	3.015	2.978	2.890	2.886
02.3	Grondzaken en overige economie	15.522	20.135	21.474	22.027	22.483	22.962
02.3.1	Overige economie	15.522	20.135	21.474	22.027	22.483	22.962
	Totaal	27.355	29.166	30.727	31.267	31.641	32.195
	Baten						
02.1	Economische ontwikkeling	1.353	944	915	861	765	765
02.1.1	Stimuleren economie en werkgel	1.353	944	915	861	765	765
02.2	Ruimtelijke economische ontwikkeling	1.215	1.117	1.152	1.152	1.152	1.152
02.2.1	Aantrekkelijk vestigingsklimaa	1.215	1.117	1.152	1.152	1.152	1.152
02.3	Grondzaken en overige economie	8.400	4.687	4.631	4.633	4.635	4.638
02.3.1	Overige economie	8.400	4.687	4.631	4.633	4.635	4.638
	Totaal	10.968	6.748	6.698	6.647	6.552	6.555
	Geraamd resultaat voor bestemming	16.386	22.418	24.029	24.621	25.088	25.640
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen	449	207	192	192	192	192
	Totaal onttrekkingen	44.252	28.302	106	106	106	106
	Geraamd resultaat na bestemming	-27.417	-5.677	24.115	24.706	25.175	25.726

*** De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019. Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.**

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr.	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
6	Werklocaties	2.3	I	-350	-200		
	Werklocaties	2.3	S	-140	-255	-255	-255
	Totaal programma 2			**-490**	**-455**	**-255**	**-255**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	2.1	S				9
53	Stedenbanden	2.1	S	-30	-30	-30	-30
	Totaal deelprogramma 2.1			**-30**	**-30**	**-30**	**-21**
23	Veiligheid en dienstverlening brugbediening	2.2	S	-90	-90	-90	-90
	Totaal deelprogramma 2.2			**-90**	**-90**	**-90**	**-90**
	Totaal programma 2			**-120**	**-120**	**-120**	**-111**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Overzicht hervormingen 2021-2024

Nr	Hervormingen	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
4	Vrijval kapitaallasten	2.3	S	200	200	200	200
	Totaal programma 2			**200**	**200**	**200**	**200**

Ga naar hervormingen 2021-2024 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle bezuinigingen

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

Deelprogramma 2.1 Economische ontwikkeling	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**6.209**	**915**	**-5.294**
Intensiveringen en hervormingen	**30**	**0**	**-30**
Begroting 2021	**6.239**	**915**	**-5.324**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-261	-29	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 6,2 miljoen euro

De begrote lasten houden verband met te besteden middelen voor de uitvoering van de Economische Agenda 2020-2022. Dit is de nieuwe economische uitvoeringsagenda van de gemeente Groningen met als speerpuntsectoren arbeidsmarkt, energietransitie, digitale economie, gezondheidseconomie en creatieve industrie. Naast deze speerpunten werken we daarbij aan doorsnijdende thema's die noodzakelijk zijn voor het creëren en behouden van werkgelegenheid in de regio. In totaal begroten we hiervoor 3 miljoen euro.

Ook bevatten de begrote lasten de gemeentelijke bijdrage aan de Stichting Marketing Groningen (1 miljoen euro). Daarnaast begroten we hier de lasten voor het Akkoord van Groningen (samenwerkingsverband tussen de Gemeente Groningen, Rijksuniversiteit Groningen (RUG), Hanzehogeschool, Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) en de Provincie Groningen). Onder meer via subsidiëring en cofinanciering van projecten ondersteunen we nieuwe initiatieven die gericht zijn op het versterken en profileren van de kennisgemeente Groningen (0,9 miljoen

euro).
Verder we hier middelen voor Founded in Groningen (275 duizend euro) en het International Welcome Centre North (220 duizend euro). Deze budgetten worden deels vanuit ontvangen bijdragen gedekt.
Overige begrote lasten zijn vooral gerelateerd aan personele inzet op diverse onderdelen binnen dit deelprogramma (0,6 miljoen euro).

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
De lagere lasten worden vooral verklaard door een structureel verwerkte bezuiniging vanaf 2021 op het Akkoord van Groningen (200 duizend euro).

Toelichting op de baten van 0,915 miljoen euro
De baten bestaan voor een groot deel uit de bijdragen van de partners van het Akkoord van Groningen (625 duizend euro).
Ook begroten we binnen dit deelprogramma een provinciale subsidie voor Founded in Groningen (150 duizend euro) en bijdragen van derden voor International Welcome Centre North (100 duizend euro).

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van begroting 2020
Geen relevante verschillen.

Deelprogramma 2.2 Ruimtelijke economische ontwikkeling	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**2.925**	**1.152**	**-1.773**
Intensiveringen en hervormingen	**90**	**0**	**-90**
Begroting 2021	**3.015**	**1.152**	**-1.863**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	364	35	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 2,9 miljoen euro
We zetten binnen dit deelprogramma met name middelen in gericht op het versterken van het vestigingsklimaat en het aantrekkelijk houden van Groningen voor ondernemers, bewoners en bezoekers. De middelen worden onder meer besteed aan personele capaciteit bij de uitvoering van het Meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie (1,1 miljoen euro).
Verder hebben we hier de lasten voor het markt- en havenwezen begroot (1,8 miljoen euro) waaronder de lasten voor de brugbediening in onze gemeente (1,0 miljoen euro).

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van de begroting 2020
Geen relevante verschillen.

Toelichting op de baten van 1,2 miljoen euro
We verwachten uit marktgelden 915 duizend euro en uit havengelden 166 duizend euro te ontvangen. Voor de bediening van bruggen in provinciaal eigendom hebben we een bijdrage van de provincie Groningen begroot (69 duizend euro).

Belangrijkste verschillen in de baten van de begroting 2020
Geen relevante verschillen.

Deelprogramma 2.3 Grondzaken en overige economie	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**21.674**	**4.631**	**-17.043**
Intensiveringen en hervormingen	**-200**	**0**	**200**
Begroting 2021	**21.474**	**4.631**	**-16.843**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	1.539	-56	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 21,7 miljoen euro en de baten van 4,6 miljoen euro
De financiële afwikkeling van Ruimtelijk-Economische projecten bepaald voor het grootste deel de begrote lasten en baten van dit deelprogramma. Het gaat hier onder andere om de lasten (16,5 miljoen euro) en baten (4,6 miljoen euro) van: verkoop van bouwrijpe kavels (buiten de grondexploitaties), erfpacht, kapitaallasten investeringen en beheer van ontwikkelvastgoed.
Daarnaast zijn aan de lastenzijde middelen begroot voor de structurele dekking van beheer- en rentelasten gebiedsontwikkeling Suikerzijde (1,6 miljoen euro).
Overige lasten worden gevormd door de bijdrage aan de Regio Groningen-Assen (1,6 miljoen euro), inzet van personeel (1,3 miljoen euro), een budget voor OZB-lasten van gronden (0,4 miljoen euro) en diverse kleinere budgetten (0,3 miljoen euro).

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
Hogere lasten worden met name verklaard door een begrote stijging van de kapitaallasten concerninvesteringen (1 miljoen euro). Daarnaast leiden diverse begrote mutaties binnen Grondzaken tot een lastenstijging van per saldo 0,4 miljoen euro.
Overige kleinere mutaties leiden tot een lastenstijging van per saldo 0,1 miljoen euro.

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van begroting 2020
Geen relevante verschillen.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 3 Onderwijs

Het verzorgen van onderwijs is in Nederland primair de verantwoordelijkheid van schoolbesturen. Als gemeente faciliteren we het onderwijs en hebben we een aantal wettelijke taken rondom het onderwijs: zorgen voor huisvesting, leerlingenvervoer, toezien op naleving van de leerplicht en op basis van onze verantwoordelijkheid voor jeugdhulp het bieden van passende ondersteuning, jeugdhulp, aan leerlingen in het onderwijs.

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

De gemeente Groningen stelt zich tot doel:

- Kinderen, jongeren en volwassenen gelijke kansen te bieden om hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen;
- Alle peuters met een goede start aan het basisonderwijs te laten beginnen en achterstanden op jonge leeftijd te voorkomen;
- Segregatie in het onderwijs tegen te gaan;
- Kinderen en jongeren optimaal uit te dagen zich te ontwikkelen en hen zo goed mogelijk voor te bereiden op de toekomst;
- Dat alle kinderen en jongeren naar school gaan en hun schooltijd afronden met een diploma.

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:
Jaarverslag Leerplicht en RMC 2018-2019 + bijlage (2020)
Kadernotitie Transformatieagenda Jeugdhulp Groninger gemeenten 2018-2020
Verordening leerlingen vervoer gemeente Groningen 2019
Beleidsplan "Voor alle jonge kinderen gelijke kansen 2019-2023" (2018)
Kwaliteitskader voorschoolse en vroegschoolse voorzieningen in Groningen (2018)
Thuiszitterspact (2018)
Strategische koers Vensterschool 2019 (2018)
Ambtsinstructie leerplicht

Relevante ontwikkelingen

COVID-19 (Corona)

De wereldwijde epidemie heeft verregaande gevolgen voor het land en voor het onderwijs. Leerlingen en studenten kregen 12 weken lang onderwijs op afstand. De kwaliteit en continuïteit van het onderwijs en het leerproces van kinderen stond hiermee onder druk. De niveauverschillen zijn toegenomen, daar waar sommige leerlingen een extra onderwijsachterstand hebben opgelopen, had dit type onderwijs voor andere leerlingen juist een positieve impact op hun ontwikkeling. Langer lopende vraagstukken -zoals kansengelijkheid, arbeidsmarkttoeleiding en leesvaardigheid - zijn door de crisis nog meer op scherp gezet. Daarnaast brengt een crisis ook veel waardevolle lessen met zich mee en biedt dit de uitgelezen kans om onze visie op onderwijs te herzien. De doelen zijn niet aangepast aan de eventuele gevolgen van corona, omdat bij het opstellen van de begroting deze gevolgen niet duidelijk aan te geven zijn.

Integraal Huisvestingplan Onderwijs

In april 2020 heeft de gemeenteraad het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) en daarmee haar visie op onderwijs en onderwijshuisvesting in de gemeente Groningen vastgesteld. Het tegengaan van onderwijssegregatie en bevorderen van sociale cohesie in de wijk is een belangrijk onderdeel van de vastgestelde visie op onderwijshuisvesting. In dit IHP is aangegeven hoe we de kwaliteit van de onderwijshuisvesting naar een hoger niveau gaan brengen. Concreet voor de eerste 4 jaar en met een doorkijk naar de jaren daarna. Voor de IHP opgave hebben we een uitvoeringsorganisatie opgericht, die bij elk project start met een uitvoerige planvoorbereiding en investeringsanalyse.

Verlengde schooldag
Een stimulerende leeromgeving betekent ook differentiëren; kinderen hebben immers wisselende onderwijsbehoeften. Voor sommige leerlingen kan intensiveren of uitbreiden van onderwijstijd bijdragen aan betere leerprestaties. Op meerdere onderwijslocaties in Groningen Noord steken we meer tijd en energie in de nieuwe generatie en richten ons daarom op een brede sociaal-emotionele, cognitieve en motorische ontwikkeling. Dat doen we door in en rond de schooltijden meer werk te maken van bewegen, rekenen, taal, gezonde voeding, natuureducatie, wetenschap & techniek, cultuur, sociaal-emotionele ontwikkeling en beroepsleven: de verlengde schooldag. Middels de Regio Deal en het Nationaal Programma Groningen kunnen we in de noordelijke en oostelijke wijken hier een extra impuls aan geven.

Onderwijsagenda
We stellen een onderwijsagenda op. Deze agenda beschrijft geen kant en klaar pakket maatregelen voor vier jaar en vormt geen beleidsprogramma. Het bevat ons onderwijsbeleid op hoofdlijnen voor de komende jaren. Het is een dynamisch document, waar alle partners en belanghebbenden samen aan blijven werken. De onderwijsagenda schetst drie lijnen: kwaliteit van onderwijs, onderwijs als gelijkmaker, en leven lang ontwikkelen. In het najaar van 2020 wordt de onderwijsagenda met de raad gedeeld.

Gelijke Kansen Alliantie
We zijn als gemeente Groningen actief betrokken bij de *Gelijke Kansen Alliantie* van het Ministerie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Samen met onze onderwijspartners willen we stevig inzetten op het bevorderen van gelijke kansen voor alle kinderen.

Maatschappelijke coalitie 'Sociale inclusie in het onderwijs'
In een maatschappelijke coalitie met onze onderwijspartners hebben we afspraken gemaakt over het tegengaan van segregatie in het onderwijs en zetten we in op het bevorderen van kansengelijkheid van alle kinderen en jongeren.

Deelprogramma 3.1 Onderwijskansen

In het deelprogramma Onderwijskansen bundelen we ons beleid gericht op het creëren van optimale onderwijsvoorwaarden en –voorzieningen.
Alle kinderen, jongeren en volwassenen ontvangen voldoende kwalitatief hoogstaand educatief aanbod om zonder achterstand naar de basisschool of voortgezet onderwijs te gaan of goed voorbereid de arbeidsmarkt te betreden.

Beleidsvelden
- Kansen en kwaliteitsbewaking
- Nieuwe impuls vensterschool
- Volwasseneneducatie
- Onderwijshuisvesting
- Talentontwikkeling

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effectindicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Gemiddelde score begrijpend lezen groep 8 (landelijk)	66,5 (55)	=> landelijke gemiddelde	=>landelijke gemiddelde
Gemiddelde score rekenen groep 8 (landelijk)	113,8 (112)	=>landelijke gemiddelde	=>landelijke gemiddelde
% kinderen verwezen naar: - praktijkonderwijs (landelijk) - VMBO BBL/KBL (landelijk)	 6 (3) 19 (20)	 =>landelijke gemiddelde	 =>landelijke gemiddelde

- VMBO TL (landelijk) - Havo/VWO (landelijk)	17 (21) 58 (56)		

3.1.1 Kansen en kwaliteitsbewaking

Het kansenbeleid in de gemeente Groningen richt zich vooral op de jongste kinderen. We investeren in de kwaliteit van de beroepskrachten in de kinderopvang en basisscholen en in het gebruik van kwalitatief hoogwaardige effectief bewezen educatieve programma's. Doel is om alle kinderen op het gebied van taal, maar ook op rekenen, sociaal-emotionele ontwikkeling en motorische vaardigheden een dusdanig programma aan te bieden om mogelijke achterstanden te voorkomen of in te halen. Ook de ouders van deze kinderen worden nadrukkelijk bij de uitvoering van het programma betrokken.
Daarnaast houden we toezicht op de kwaliteit van de kinderopvang en handhaven daar waar nodig.
We willen dat in de gemeente Groningen:

- Alle kinderen vanaf twee jaar gebruik maken van een voorschools aanbod;
- Voor- en vroegschoolse voorzieningen van hoge kwaliteit zijn;
- Het voorschoolse aanbod en het basisonderwijs goed op elkaar aansluiten;
- Ouders als educatieve partners bij het aanbod aan hun kinderen zijn betrokken.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie-indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% gebruik VVE-programma's door Voor- en Vroeg- schoolse-doelgroep	92%	95%	95%
% leerwinst groep 2 ten opzichte van landelijk gemiddelde	68%	80%	80%
% geïnspecteerde locaties kinderopvang	100%	100%	100%

Hoe staan we ervoor?

Na de vaststelling van het beleidsplan "Voor alle jonge kinderen gelijke kansen" maken 63 peuters meer gebruik van het 16-uurs aanbod in de kinderopvang. Deze kinderen met een (taal)achterstand volgen in deze uren een ontwikkelingsgericht programma waardoor ze een betere aansluiting krijgen op het basisonderwijs. Ook is er sprake van een toename in het aantal uren voor- en vroegschoolse educatie (vve) per peuter en van het aantal kinderopvanginstellingen dat vve-gecertificeerd is.
Kinderopvanginstellingen en scholen zetten zich volop in om de kwaliteitseisen en ambities te behalen die in het gemeentelijk kwaliteitskader voorschoolse en vroegschoolse voorzieningen zijn opgenomen. De scholing van de beroepskrachten en het werken aan een doorgaande ontwikkellijn vindt eveneens volop plaats.

Wat willen we bereiken in 2021?

We willen bereiken dat:

- 93% van de doelgroepkinderen voor tenminste 16 uur per week deelneemt aan een educatief programma;
- 80% van de ouders van doelgroepkinderen een ouderprogramma volgt dat aansluit op het vve-programma van hun kind;
- Alle beroepskrachten vve-geschoold zijn;
- Alle gesubsidieerde vve-locaties voldoen aan de kwaliteitseisen en ambities die zijn beschreven in het kwaliteitskader;
- 100% van de basisscholen een doorgaande leer- of ontwikkellijn heeft met één of meerdere voorschoolse voorzieningen, tenminste de peutervoorzieningen met veel geïndiceerde vve kinderen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Ontwikkelen promotiemateriaal en nieuwe acties uitzetten, samen met de JGZ en het WIJ-team, om het bereik van peuters te vergroten;

- Doorgaan met de scholing van beroepskrachten in vve, opbrengstgericht werken en/of NT2;
- Evalueren en bijstellen van het overdrachtsformulier van peuters naar de basisschool;
- Verder uitwerken en nadere afspraken maken over de doorgaande leerlijn met vve-locaties en basisscholen.

3.1.2 Nieuwe impuls vensterschool

De Vensterschool is een samenwerkingsverband van minimaal één basisschool en één kinderopvangvoorziening gericht op het behalen van de volgende resultaten:

- Een gedeelde pedagogische visie (fundament) en een sociaalpedagogisch en veilig schoolklimaat;
- Een doorgaande ontwikkelingslijn van 0-13 jaar voor alle kinderen met daarbij extra aandacht voor kinderen met risico op ontwikkelingsachterstanden en het tegengaan van segregatie;
- Een doorgaande lijn op het gebied van preventie, ondersteuning en aansluiting jeugdhulp – onderwijs met aandacht voor vroeg signalering en vroeg interventie;
- Educatief partnerschap met ouders en kinderen (ouder- en kind participatie).

De brugfunctie speelt een belangrijke rol bij het realiseren van deze resultaten door een 'brug' te slaan tussen school en thuissituatie (gezin en ouders) en tussen school en wijk (zoals actieve toeleiding van met name kansarme kinderen naar activiteiten die bijdragen aan het gezond, veilig en kansrijk opgroeien van kinderen).

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% vensterscholen		70%	70%

Hoe staan we ervoor?

In de zomer van 2018 is als vervolg op de Nieuwe Impuls Vensterschool uit 2013 de 'Strategische koers Vensterschool 2019' verschenen. We ondersteunen scholen in de doorontwikkeling naar de vorming van vensterschool 3.0. Een plan van aanpak daartoe wordt uitgewerkt in een wijkplan of is onderdeel van een schoolplan. We hebben de ondersteuning opgenomen in het programma van eisen 'positief opgroeien in de vensterschool'. In 2020 ondersteunen we 14 scholen in de doorontwikkeling.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Een veilig en pedagogisch positief klimaat in de vensterscholen en in de wijk;
- De vensterschool als pedagogische (inclusieve) voorziening van kinderopvang en onderwijs die aansluit bij de ontwikkelbehoefte van kinderen, met extra aandacht voor kinderen met (risico op) ontwikkelingsachterstanden;
- De Vensterschool als kernpartner in het sociaal domein en bij Positief Opgroeien in de wijk;
- Ouders en kinderen die nauw betrokken zijn en een actieve rol spelen bij ontwikkelingen in de Vensterschool;
- Het concept vensterschool is een inhoudelijk concept, geen "huisvestingsconcept". Het is goed als beleidsmatig het onderscheidende concept vensterschool, ten opzichte van een reguliere brede school, (Integraal) Kind centrum of een "gewone" basisschool, veel helderder wordt neergezet. Dat geeft duidelijkheid naar alle partijen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Verstevigen en borgen van de brugfunctie. De functie is vooral voor kwetsbare kinderen en gezinnen belangrijk, omdat deze brugfunctie het stimuleren en ondersteunen behelst van kinderen en gezinnen om optimaal gebruik te maken van alle beschikbare subsidieerde voorzieningen en activiteiten en van ouders om betrokken te zijn bij de school en de (school)ontwikkeling van hun kind;

- Inzetten op voorkomen en/of verminderen van segregatie door partners te stimuleren kinderen - vooral kinderen in achterstandssituaties - een integraal dagprogramma te bieden;
- Blijven investeren in programma's (onder andere Vreedzaam) voor het ontwikkelen van een sociaal pedagogisch en veilig klimaat in school, in de kinderopvang en in de wijk (vanuit positief opgroeien);
- Blijven investeren in gezonde voeding in school, in de opvang en in de wijk (vanuit armoedebeleid);
- Blijven investeren in gelijke onderwijskansen voor kinderen en in de verlengde schooldag (vanuit kansenbeleid);
- Blijven investeren in de vensterschool ten behoeve van een doorgaande integrale ontwikkeling van kinderen van 0-13 jaar (IKC-ontwikkeling);

Zie ook beleidsveld 4.1.3 Positief opgroeien en Paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken.

3.1.3 Volwasseneneducatie

Met ons beleid voor volwasseneneducatie richten we ons op laaggeletterde volwassenen, analfabeten en mensen die vrijwillig inburgeren. We bieden leertrajecten Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden. Het aanbod is gericht op deelname aan de maatschappij en sociale zelfredzaamheid, opleiding (doorstroming naar vervolgonderwijs) of werk (doorstroming naar arbeidsmarktoriëntatie of werk). We doen dit binnen de kaders van de Wet educatie en beroepsopleidingen (WEB).

De gemeente koopt een breed aanbod aan cursussen taal en rekenen in. Voor het formuleren van het educatiebeleid en de inkoop van cursussen werken we samen met andere gemeenten in de arbeidsmarktregio. De gemeente Groningen verzorgt als contactgemeente de inkoop van educatie en coördineert het regionale educatiebeleid.

We willen dat:
- Iedereen in Groningen kan lezen, schrijven en rekenen;
- Iedere cursist zijn of haar hoogst haalbare niveau bereikt.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal nieuwe deelnemers basiseducatie	370	400	400
Totaal aantal deelnemers basiseducatie	809	1.000	900

Hoe staan we ervoor?

In de gemeente Groningen kopen we het aanbod aan educatie in bij de ROC's. We zijn tevreden over het aanbod van de ROC's en met dit aanbod komen ook de aanvullende activiteiten en diensten van de ketenpartners van het ROC mee. Voor 2021 geldt dat de bestaande regeling met één jaar is verlengd.

Bij het tegengaan van laaggeletterdheid zijn de Taalhuizen een belangrijke laagdrempelige voorziening. In de gemeente tellen we momenteel acht taalhuizen, in Selwerd, Vinkhuizen, de Wijert, Oosterpark, Beijum, Lewenborg, Haren en Ten Boer.
We verwachten dat het aantal deelnemers aan formele en non-formele educatie, via de ROC's, iets zal afnemen. Daar staat tegenover dat het aantal deelnemers aan informele educatie, veelal via de taalhuizen, sterk is gegroeid. Per saldo neemt daardoor het totaalaantal deelnemers aan educatie-aanbod toe.

Ook via ons armoedebeleid dragen we bij aan laagdrempelige vormen van taalondersteuning. Hiervoor verwijzen we naar het programma Werk en Inkomen, beleidsveld armoede- en minimabeleid.

Wat willen we bereiken in 2021?
Voor 2021 stellen we in overleg met de andere gemeenten in de arbeidsmarktregio een regionaal educatieplan op. Op basis hiervan kopen we cursussen taal, rekenen en digitale vaardigheden in.
We streven ernaar meer mensen te bereiken met het Nederlands als moedertaal. Daartoe stellen we in 2020, in samenwerking met de andere gemeenten in de arbeidsmarktregio, een regionaal plan van aanpak laaggeletterdheid op.

Wat gaan we hiervoor doen?
- Inkoop van cursussen taal, rekenen en digitale vaardigheden op basis van het regionaal educatieplan;
- Subsidiëren van laagdrempelige vormen van taalondersteuning;
- In stand houden van Taalhuizen op verschillende locaties in de gemeente.

3.1.4 Onderwijshuisvesting
De gemeente heeft een wettelijke verantwoordelijkheid voor passende huisvesting voor (speciaal) basisonderwijs, speciaal (voortgezet) onderwijs en voortgezet onderwijs. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud en aanpassingen in het gebouw. Het nieuwe Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) bevat de visie op onderwijs en onderwijshuisvesting in de gemeente Groningen en vormt het handelingskader. Het IHP geeft concrete maatregelen voor de komende vier jaar en een doorzicht in de opgave voor de jaren daarna. In de verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs staat de procedure beschreven voor de aanvragen voor voorzieningen door schoolbesturen, het opstellen en betalen van het jaarlijkse Programma onderwijshuisvesting. In de beleidsregel bekostiging lokalen bewegingsonderwijs is het aantal uren bewegingsonderwijs, de methode van roostering en de wijze van bekostiging vastgelegd. We willen kinderen en professionals in het onderwijs eigentijdse en duurzame schoolgebouwen bieden, energiezuinig en geschikt voor onderwijs in de 21e eeuw. Daarmee willen we goed onderwijs en optimale ontwikkeling ondersteunen.

Hoe staan we ervoor?
In 2020 hebben we een nieuw IHP vastgesteld. In dit IHP is aangegeven hoe we de kwaliteit van de onderwijshuisvesting naar een hoger niveau gaan brengen de komende jaren. Voor het bepalen van de prioritering en fasering hebben we naast de technische aspecten ook mee laten wegen dat goed onderwijs in een veilige omgeving bijdraagt aan de verkleining van kansen ongelijkheid en het tegengaan van segregatie. Ook hebben we als afronding van de gemeentelijke herindeling de nieuwe beleidsregel bekostiging lokalen bewegingsonderwijs vastgesteld. We hebben met het financiële sturingsmodel onderwijshuisvesting goed in beeld wat de impact van investeringsbeslissingen is. Met het Digitaal Onderwijs Loket hebben we een goed instrument om transparant en digitaal te communiceren met de schoolbesturen over onderwijshuisvesting en bewegingsonderwijs.

Wat willen we bereiken in 2021?
- Starten met de uitvoering van het IHP;
- Afronding van de versterkingsoperatie in de voormalige gemeente Ten Boer;
- Oplevering van een aantal nieuwe of verbouwde schoolgebouwen.

Wat gaan we hiervoor doen?
We brengen de uitvoering van de IHP projecten onder in een afzonderlijke projectstructuur, waarbij we onder leiding van het Vastgoedbedrijf per project starten met een uitvoerige project definitie in goed overleg met alle betrokkenen: schoolbestuur, maar ook de belanghebbenden en partners in de wijk

3.1.5 Talentontwikkeling
De gemeente Groningen vindt het belangrijk dat kinderen hun talenten ontdekken en we stimuleren en faciliteren hen om die te ontwikkelen, ieder naar eigen aard en niveau. De gemeente Groningen kent talrijke stedelijk en wijkgerichte voorzieningen, waaronder NDE (natuur- en duurzaamheidseducatie), waar jeugdigen hun talenten op

verschillende talentgebieden kunnen ontwikkelen. Deze talentgebieden betreffen onder andere sport en gezonde leefstijl; natuur en duurzaamheid; ICT en techniek; kunst en cultuur; en communicatie en media.

/ Zie ook paragraaf 1.Integraal gebiedsgericht werken en zie beleidsveld 4.1.3 Positief opgroeien;

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% Scholen dat gebruik maakt van natuur- en duurzaamheidseducatie	90%	> 90%	> 90%
Tevredenheid scholen NDE (schaal 1-10)	8.2	8,5	8,5
Aantal deelnemers jonge onderzoekers	13.000*	14.000	14.000

*minder deelnemers door minder deelname van jonge onderzoekers aan evenementen.

Hoe staan we ervoor?

Binnen verschillende (deel)programma's in de begroting organiseren we activiteiten waarmee we de talenten van jeugdigen stimuleren en ontwikkelen. Dit gebeurt onder andere onder de noemer van Positief Opgroeien, Vensterschool, Bslim, sportverenigingen, het Jeugdwerk, cultuureducatie, techniekeducatie en natuur- en duurzaamheidseducatie en anderszins.

De deelname aan en tevredenheid over natuur- en duurzaamheidseducatie is al een paar jaar stabiel hoog. Door de coronacrisis is het bezoek aan het paviljoen en de tuinen tijdelijk veel lager geweest. Inmiddels worden excursies verzorgd vanuit het paviljoen in het Stadspark en meerdere wandel/ontdekroutes ontwikkeld.

Wat willen we bereiken in 2021?

We willen:

- Kinderen en jongeren blijven ondersteunen en stimuleren om hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen en ze actief betrekken bij de ontwikkeling en organisatie van activiteiten;
- De betrokkenheid van kinderen en jongeren bij de directe leefomgeving stimuleren met als doel dat ze zich ontwikkelen tot betrokken en verantwoordelijke burgers die een bijdrage leveren aan een duurzame samenleving;
- Een blijvend hoge deelname en waardering van basisscholen aan natuur- en duurzaamheidseducatie;
- Dat het nieuwe paviljoen voor Natuur en Duurzaamheid Educatie zich samen met de kinderboerderij verder ontwikkelt tot een educatief centrum voor jong en oud, met ruimte voor lessen, excursies, ontdekroutes in het Stadspark.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Prioriteit geven aan het subsidiëren van culturele, sportieve en andere binnen- en buitenschoolse activiteiten voor kwetsbare kinderen en jongeren;
- Subsidiëren van het Centrum voor Natuur- en Duurzaamheidseducatie dat, via het basisonderwijs, alle kinderen in de leeftijd van 0-12 jaar bereikt.

Deelprogramma 3.2 Voorkomen schooluitval

Zonder diploma’s is het moeilijk om zelfstandig en financieel onafhankelijk te participeren in de samenleving en je talenten in te zetten. Daarom willen we dat alle kinderen en jongeren hun school afmaken en minimaal een startkwalificatie halen. Indien nodig bieden we hen hierbij ondersteuning, bijvoorbeeld door het inzetten van jeugdhulp, coaching of leerlingenvervoer. Wanneer onderwijs niet (meer) mogelijk is, zoeken we samen met jongeren en ouders, het onderwijs en andere samenwerkingspartners naar een passend alternatief.

Beleidsvelden

- VSV en leerplicht
- Leerlingenvervoer
- Passend onderwijs

3.2.1 VSV en Leerplicht

Met het onderwijs en andere ketenpartners werken we intensief samen om verzuim en voortijdig schoolverlaten te voorkomen. We zien toe op de naleving van de leerplichtwet en handhaven waar dit nodig is. We werken mee aan de verbetering van de thuiszitters-aanpak en de aanpak problematische jeugdgroepen. Daarnaast voeren we de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voortijdig School Verlaters (VSV) uit. Per 1 januari 2019 is de wet 'regionale samenwerking VSV en jongeren in een kwetsbare positie' in werking getreden. De wet beoogt dat alle jongeren van 12 tot 23 jaar zonder startkwalificatie optimaal worden ondersteund bij het vinden van een passende plek (school, werk, dagbesteding) dankzij een sluitend vangnet van partijen uit onderwijs, gemeenten, zorg en werk.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% voortijdige schoolverlaters per schooljaar	Voorlopige cijfers: 2,5% (eind 2020 definitief bekend)	<2,3%(<250)	<2,3%(<250)
% langdurig relatief verzuimers in schooljaar teruggeleid naar onderwijs*	74%	75%	75%
Aantal langdurig relatief verzuimers in beeld bij leerplicht**	64	-	-

* We spreken van relatief verzuim als een leer- of kwalificatieplichtige leerling wel op een school is ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend. Scholen moeten het aan DUO melden als leerlingen meer dan zestien uur in vier weken ongeoorloofd hebben verzuimd. We spreken van langdurig relatief verzuim als de leerling zonder geldige reden meer dan 4 weken verzuimt.
** Het 'aantal langdurig relatief verzuimers in beeld bij leerplicht' geeft inzicht in de situatie, maar is niet direct een prestatie van de gemeente. Vanwege de informatieve waarde is het wel opgenomen als indicator, maar is er geen ambitie geformuleerd. We streven naar zo weinig mogelijk leerlingen met langdurig relatief verzuim.

Hoe staan we ervoor?

- We hebben alle jongeren zonder startkwalificatie continue in beeld en begeleiden de jongeren die dat willen bij hun vervolgstap;
- We monitoren alle jongeren met langdurig relatief verzuim en ook de jongeren met een vrijstelling;
- De aansluiting met de domeinen werk en zorg is verbeterd; ook op de scholen werken we nauw samen;
- De gemeente Groningen volgt de landelijke trend met betrekking tot voortijdig schoolverlaters (vsv'ers). We zijn gestegen in het aantal vsv'ers;
- Voor de periode 2020-2024 is samen met het onderwijs een nieuw regionaal plan geschreven en bij OCW een subsidieaanvraag ingediend;
- Het thuiszitterspact is verder uitgevoerd en in juli 2020 geëvalueerd. Veel is gelukt, maar er is ook nog veel te doen. Bij verlenging volgt een nieuw plan van aanpak.

Wat willen we bereiken in 2021?

- We willen een daling realiseren tot <2,3% met betrekking tot het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters en focussen ons hierbij op preventief werken en op een nog betere samenwerking met de domeinen onderwijs, werk en zorg;
- We willen 32% van de oude voortijdig schoolverlaters terugleiden naar onderwijs en 24% terug naar werk;

- We willen meer aansluiten bij de activiteiten in de gebiedsteams die gericht zijn op jongeren, onderwijs en participatie en onze expertise ook hier inzetten;
- We willen het aantal jongeren met langdurig relatief verzuim of absoluut verzuim zoveel mogelijk terugdringen en duidelijker in beeld brengen wat hen wordt geboden tijdens de periode van thuiszitten.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We monitoren alle jongeren zonder startkwalificatie, alle langdurig relatief verzuimers en de jongeren met een vrijstelling van de leerplicht in ons Jeugdvolgsysteem;
- We geven samen met het onderwijs verder uitvoering aan de regionale RMC aanpak zoals dit is beschreven in het plan 2020-2024;
- We bieden de jongeren waar mogelijk en wenselijk een project op maat aan en stimuleren jongeren die werken om een BBL-opleiding te gaan volgen;
- We continueren het project Binn'stad (toeleiding naar onderwijs met pre-Entree, Educatieklas, sollicitatieclub voor BBL en bijbanen) en gaan dit verder inbedden in de regionale VSV-aanpak;
- We analyseren de gevolgen van de coronacrisis voor de aanpak vsv'ers en proberen hier zo goed als mogelijk op in te springen;
- We zetten structureel extra in op leerplicht en het tegengaan van voortijdig schoolverlaten. In de oostelijke en noordelijke wijken geven we een extra impuls aan onze VSV-aanpak middels de middelen vanuit de Regiodeal en NPG). Ook verhogen we het aantal leerplichtambtenaren.

3.2.2 Leerlingenvervoer

We willen in Groningen dat alle kinderen naar school kunnen komen. Het aanbieden van leerlingenvervoer voor kinderen die vanwege bijzondere omstandigheden niet zelfstandig naar school kunnen reizen, is één van de wettelijke onderwijstaken van de gemeente.

Hoe staan we ervoor?

Ongeveer 600 leerlingen maken in schooljaar 2019/2020 gebruik van het leerlingenvervoer.
In 2018 is het leerlingenvervoer aanbesteed, als onderdeel van Publiek Vervoer. De gemeente Ten Boer zat bij die aanbesteding in een ander perceel dan Groningen en Haren. Dit heeft tot gevolg dat de nieuwe gemeente Groningen twee vervoerders heeft. De drie verordeningen leerlingenvervoer zijn in 2019 geharmoniseerd, zodat er nu met één verordening gewerkt wordt voor de hele gemeente Groningen.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Ouders van leerlingen, die vanwege bijzondere omstandigheden zoals handicap of afstand niet zelfstandig naar school kunnen reizen, worden ondersteund bij het vervoer;
- Ouders krijgen een vergoeding voor eigen vervoer of openbaar vervoer. Indien noodzakelijk wordt aangepast vervoer aangeboden.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We zorgen voor vervoer naar de dichtstbijzijnde school die voor de leerling toegankelijk is;
- We stimuleren de ouderbetrokkenheid bij de schoolgang van de kinderen door eigen vervoer te vergoeden in plaats van taxivervoer voor zover dit mogelijk is;
- We maken de afweging of openbaar vervoer, al dan niet met begeleiding, tot de mogelijkheden behoort.

3.2.3 Passend onderwijs

De verantwoordelijkheid voor Passend onderwijs ligt op basis van de gelijknamige wet Passend onderwijs bij het onderwijs. Dit betekent dat het onderwijs niet alleen verantwoordelijk is voor het bieden van een passende onderwijsplek, maar ook voor extra - didactische en pedagogische - ondersteuning van leerlingen primair gericht op het leerproces, de onderwijsontwikkeling en/of het behalen van onderwijsdoelen. De verantwoordelijkheid

voor het bieden van Jeugdhulp, ook in het onderwijs, ligt op basis van de Jeugdwet bij de gemeente. Dit betreft jeugdhulp in het kader van opgroei- en opvoedproblemen, psychische problemen en stoornissen en/of gedragsproblemen die het volgen van (passend)onderwijs belemmeren en/of risico's op thuiszitten veroorzaken. Beide wetten verplichten afstemming tussen de samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs en gemeenten, over het onderwijs-ondersteuningsplan en het gemeentelijk jeugdplan.

De grens tussen (passend) onderwijs en jeugdhulp is niet altijd even duidelijk. Dat maakt intensieve samenwerking in het kader van aansluiting jeugdhulp en onderwijs noodzakelijk. Komende jaren gaan we sterk inzetten op een integrale aanpak van de aansluiting jeugdhulp en onderwijs. Deze inzet zal naar onze verwachting op termijn leiden tot een afname van de vraag naar (intensieve) jeugdhulp en naar een afname van (risico's op) schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaten (zonder startkwalificatie).

De ontwikkelingen in het kader van aansluiting jeugdhulp onderwijs zijn ook van belang voor de transformatie van de jeugdhulp.

Het bieden van (preventieve) ondersteuning en jeugdhulp in en aansluitend op (passend) onderwijs vormt een onderdeel van Positief Opgroeien. Zie ook beleidsveld 4.1.3 Positief opgroeien.

Hoe staan we ervoor?

We werken vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid intensief samen met het onderwijs, WIJ Groningen, GGD/Jeugdgezondheidszorg (JGZ), leerplicht en andere betrokken partijen om te komen tot een integrale aanpak aansluiting onderwijs-jeugdhulp. Dit met als doel om ieder kind en iedere jongere die combinatie van onderwijs en ondersteuning te bieden die ze nodig hebben om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. In het kader van normaliseren en zorg dichtbij bieden we vanuit WIJ Groningen collectieve (basis)ondersteuning in alle scholen voor voortgezet onderwijs en voor speciaal onderwijs en in alle mbo-scholen. Daarnaast experimenteren we met verschillende vormen van collectieve ondersteuning en jeugdhulp in het onderwijs.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Zoveel mogelijk bieden van (preventieve) collectieve ondersteuning in de directe leefomgeving, waaronder het onderwijs en de voorschoolse voorzieningen;
- Efficiëntere inzet van ondersteuning en jeugdhulp in het onderwijs realiseren en substitutie van individuele ondersteuning en jeugdhulp in school door het inzetten van (preventie) collectieve onderwijs-zorg-arrangementen;
- Ontwikkelen van een provinciale financieringssystematiek voor collectieve ondersteuning in het onderwijs, daar waar het leerlingen uit de hele provincie betreft (zoals het speciaal onderwijs, het voortgezet onderwijs en het mbo).

Wat gaan we hiervoor doen?

- De collectieve ondersteuning vanuit WIJ Groningen - het zo genaamde VO-WIJ-team - in alle scholen voor voortgezet onderwijs en voor speciaal onderwijs in de gemeente Groningen structureel borgen en onderzoeken of en hoe provinciale financiering van deze inzet mogelijk is;
- De collectieve ondersteuning - het zo genaamde SAW (School als Wijk)-team - in alle mbo-scholen in de provincie Groningen (in de gemeente Groningen uitgevoerd door WIJ Groningen) structureel borgen. Het (verder) ontwikkelen en op provinciaal niveau borgen van innovatieve onderwijs-zorgarrangementen in het speciaal onderwijs (cluster 3 en cluster 4);
- Verder uitvoering geven aan het Thuiszitterspact;
- Onderzoeken of en hoe we kunnen komen tot een meer éénduidige integrale aanpak jeugdhulp-onderwijs voor het basisonderwijs (en de voorschoolse voorzieningen)

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

Onderwijs							
Nr	Omschrijving		Actuele		Primitieve begroting		
	Bedragen x 1.000 euro	Rekening 2019	Begroting 2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
03.1	Onderwijskansen	27.512	29.521	28.028	28.794	29.081	28.623
03.1.1	Kansen en kwaliteitsbewaking	6.304	6.963	6.464	6.486	6.532	6.560
03.1.2	Nieuwe impuls vensterschool	106	215	211	217	222	225
03.1.3	Volwasseneneducatie	2.358	2.499	2.571	2.579	2.579	2.579
03.1.4	Onderwijshuisvesting	16.645	17.906	17.192	18.034	18.267	17.775
03.1.5	Talentontwikkeling	2.099	1.937	1.590	1.478	1.481	1.483
03.2	Voorkomen schooluitval	3.177	3.348	3.651	3.673	3.673	3.673
03.2.1	VSV en Leerplicht	1.701	1.814	2.117	2.139	2.139	2.139
03.2.2	Leerlingenvervoer	1.476	1.534	1.534	1.534	1.534	1.534
	Totaal	30.689	32.868	31.679	32.467	32.754	32.296
	Baten						
03.1	Onderwijskansen	9.237	9.259	8.893	8.872	8.811	8.774
03.1.1	Kansen en kwaliteitsbewaking	4.069	3.724	3.724	3.724	3.724	3.724
03.1.2	Nieuwe impuls vensterschool	9	0	0	0	0	0
03.1.3	Volwasseneneducatie	2.358	2.499	2.500	2.500	2.500	2.500
03.1.4	Onderwijshuisvesting	2.779	2.980	2.663	2.641	2.580	2.544
03.1.5	Talentontwikkeling	23	56	8	8	8	8
03.2	Voorkomen schooluitval	1.013	989	989	989	989	989
03.2.1	VSV en Leerplicht	1.000	989	989	989	989	989
03.2.2	Leerlingenvervoer	14	0	0	0	0	0
	Totaal	10.251	10.248	9.883	9.861	9.800	9.764
	Geraamd resultaat voor bestemming	20.438	22.620	21.797	22.606	22.954	22.532
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen	3.411	3.065	3.598	3.105	3.136	3.881
	Totaal onttrekkingen	3.760	475	636	633	687	720
	Geraamd resultaat na bestemming	20.088	25.210	24.758	25.078	25.403	25.693

* De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019.

Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr.	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
7	Onderwijshuisvesting	3.1	S	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
	Totaal programma 3			**-1.000**	**-1.000**	**-1.000**	**-1.000**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
10	Leerplicht	3.1	S	150	150	150	150
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	3.1	S				4
38	Optimale structuur DMO	3.1	S	-11	-11	-11	-11
58	Gezond opgroeien – goede onderwijsomgeving	3.1	S	-75	-75	-75	-75
	Totaal deelprogramma 3.1			**64**	**64**	**64**	**68**
10	Leerplicht	3.2	S	-200	-200	-200	-200
	Totaal deelprogramma 3.2			**-200**	**-200**	**-200**	**-200**
	Totaal programma 3			**-136**	**-136**	**-136**	**-132**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Overzicht hervormingen 2021-2024

Nr	Hervormingen	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
1	Onderwijshuisvesting*	3.1	S	600	600	600	600
3	Basisontwikkelprogramma	3.1	S	150	150	150	150
7	Reserve accres instellingen*	3.1	I	60			
7	Accres instellingen	3.1	S	-21	-11	-11	-11
	Totaal programma 3			**789**	**739**	**739**	**739**

*Het gaat om reservemutaties, deze zijn niet opgenomen onder intensiveringen en hervormingen in de integrale financiële toelichting van programma 3.1.

Ga naar hervormingen 2021-2024 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle bezuinigingen

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

Deelprogramma 3.1 Onderwijskansen	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**28.243**	**8.914**	**-19.329**
Intensiveringen en hervormingen	**-215**	**-21**	**194**
Begroting 2021	**28.028**	**8.893**	**-19.135**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-1.278	-345	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 28,2 miljoen euro
Van de lasten heeft 17,2 miljoen euro betrekking op de onderwijshuisvesting. Daarnaast is een bedrag van 7,3 miljoen euro begroot voor onderwijskansen en kwaliteitsbewaking (zoals peuteropvang, onderwijsachterstands-middelen, talentontwikkeling en nieuwe impuls vensterscholen), een bedrag van 2,6 miljoen euro voor de volwassen-educatie en 1,1 miljoen euro voor natuur- en duurzaamheidseducatie.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van de begroting 2020
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten 1,3 miljoen euro lager. Lagere huisvestingslasten onderwijs als gevolg van lagere rentelasten is de belangrijkste reden voor dit verschil. Daarnaast zien we een voordeel door een verschuiving in de kostenverdeling.

Toelichting op de baten van 8,9 miljoen euro
We ontvangen rijksmiddelen in het kader van de onderwijskansen (3,7 miljoen euro) en volwassen-educatie (2,5 miljoen euro). Daarnaast ontvangen we nog 2,7 miljoen euro aan baten (onder andere huuropbrengsten) betreffende de onderwijshuisvesting.

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van de begroting 2020
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de baten 0,4 miljoen euro lager. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat de opbrengsten onderwijshuisvesting in 2021 lager zijn. Feitelijk zijn de opbrengsten in 2021 0,5 miljoen euro hoger (door indexatie en herziening), echter doordat in 2020 sprake was van een incidentele verkoopopbrengst in De Wijert (toegevoegd aan de reserve MFA De Wijert) wordt een lagere bate zichtbaar.

Deelprogramma 3.2 Voorkomen schooluitval	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**3.451**	**989**	**- 2.462**
Intensiveringen en hervormingen	**200**	**0**	**-200**
Begroting 2021	**3.651**	**989**	**-2.662**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	103	0	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 3,4 miljoen euro
Van de middelen voor voorkomen schooluitval wordt 1,5 miljoen euro ingezet voor het leerlingenvervoer (eigen vervoer en aangepast vervoer) en 1,9 miljoen euro voor de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) en overige leerlingzaken. De lasten in de begroting 2021 liggen in lijn met de begroting 2020.

Toelichting op de baten van 1,0 miljoen euro
Tegenover de lasten staan rijksmiddelen voor RMC en VSV (Vroegtijdig School Verlaten) ter hoogte van 1,0 miljoen euro. De rijksmiddelen zoals opgenomen in de begroting 2021 wijken niet af van de begroting 2020.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 4 Welzijn, gezondheid en zorg

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

Healthy Ageing Visie en Groningen Gezond 2018-2021

Kadernotitie Transformatieagenda Jeugdhulp Groninger gemeenten 2018-2020

Versnelling transformatie sociaal domein in control 2018-2020

Nota regionaal kompas 'Actief onder Dak' (2014-2017)

Samen Sterk in Stad (2012-2015)

Beleidsplan/ Uitvoeringsplan Vernieuwing Sociaal Domein gemeente Groningen 2014/2015

Meedoen maakt het verschil (maatschappelijke participatie) 2014

Meerjarenprogramma 'Van Beschermd wonen naar wonen met begeleiding op maat' (2015)

Uitvoeringsnota zelforganisaties 2011-2014

Regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling (2014)

Contouren jeugdstelsel Groningen 2015-2018 (2014)

Regionaal Transitiearrangement Groningen (2013)

(Re)-visie zicht op werk & participatie in Stad (2012)

Groningen voor elkaar, visie en uitgangspunten voor de uitvoering van de decentralisaties en "Jeugd ieders zorg!" (2012)

Relevante ontwikkelingen

De hoofdbeweging in het brede sociaal domein staat in het teken van de noodzakelijke transformatie. Zowel op het gebied van maatschappelijke ondersteuning (Wmo) als bij Jeugdhulp streven we ernaar om minder in te hoeven zetten op zwaardere zorg door te investeren in preventie aan de voorkant, de ontwikkeling van (basis)voorzieningen dichtbij, door burgerkracht en door het stimuleren van zelf- en samenredzaamheid. Deze op transformatie gerichte beweging is onder meer in gang gezet door een gerichte opdrachtverlening aan Stichting WIJ Groningen, door het in werking stellen van het GebiedsOndersteunend Netwerk (GON) en een verdere decentralisering van Beschermd Wonen.

Het fundament voor onze levensloop wordt gelegd tijdens onze jeugd. De gemeente Groningen heeft de ambitie dat kinderen van 0-23 jaar gezond en veilig opgroeien in een stimulerende omgeving, waarin de kinderen/jongeren een eigen stem hebben. De basis voor dit beleid wordt gevormd door de beweging rond positief opgroeien. Deze beweging, die inmiddels is ingezet, zetten wij voort. Wij willen daarbij een omslag bewerkstelligen van problematiseren, naar normaliseren. Hiermee willen we voorkomen dat kinderen en jongeren onnodig en/of te snel beroep doen op zwaardere vormen van jeugdhulp.

Met betrekking tot WIJ Groningen vindt in 2021, net als in 2020, een aanscherping plaats van de uitvoeringsopdracht. Een cruciaal aspect daarin is dat WIJ Groningen de transformatieopgave in versneld tempo uitvoert. Het optimaliseren van de benutting van de veerkracht, de talenten en mogelijkheden van inwoners en hun sociale omgeving staan daarin centraal. WIJ Groningen werkt in dat licht aan verschillende interventies, welke in 2021 verder intensiveren. Eén van de belangrijke interventies in dat kader, waar WIJ Groningen een belangrijke verantwoordelijkheid heeft, betreft een nieuwe aanpak voor multi probleemgezinnen, waar sprake is van een stapeling van door de gemeente verstrekte en/of gefinancierde voorzieningen. Bij 240 van deze gezinnen wordt

onderzocht of het geheel van interventies doeltreffender (betere kwaliteit) en doelmatiger (lagere kosten) kan worden ingezet. Waar dit mogelijk blijkt, zal het ook ten uitvoer worden gebracht.

Ook het GON ontwikkelt zich verder in het licht van de noodzakelijke transformatie. In het jaar 2020 bestond de opdracht voor de GON hoofdaanbieders hoofdzakelijk uit transitie en daarbij het garanderen van zorgcontinuïteit. In 2021 staat de opdracht in het teken van het verder vorm geven van de transformatie. Het GON gaat in dat kader verder inzetten op substitutie van zware en kostbare zorg en ondersteuning, door het meer toegankelijk maken en benutten van algemene voorzieningen en ondersteuning dichtbij. Het doel is om integraal, in aansluiting op de eigen kracht en mogelijkheden van burgers, laagdrempelige hulp- en ondersteuningsvragen voor mensen van 0-100 jaar van passende antwoorden te voorzien.

De inzet van de Ondersteuner Jeugd en Gezin (OJG) is hierin eveneens een belangrijke interventie. De OJG is een schakel tussen de huisarts en de WIJ-teams en heeft als doel om samenwerking te bevorderen en de hulp dichter bij de gezinnen te brengen. De inzet van de OJG is erop gericht om de stroom doorverwijzingen vanuit de huisartsen naar specialistische ondersteuning, daar waar dit mogelijk is, af te vangen. In 2021 zal de huidige centrale provinciale toegang Beschermd Wonen (= indicatiestelling en regie op ondersteuning) worden gedecentraliseerd. Dat wil zeggen dat de gemeente Groningen vanaf dat moment de uitvoering van de toegang zelfstandiger ter hand neemt. Dit biedt onder andere de gewenste ruimte om beter te sturen op in-, door- en uitstroom op het gebied van Beschermd Wonen.

Ook werken wij samen met de Groninger gemeenten en de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) aan de transformatie jeugdhulp. In de inkoop van de jeugdhulp 2018-2020, die de RIGG voor de 12 Groninger gemeenten uitvoert, is de transformatiegedachte zoveel mogelijk doorgevoerd. In onze visie op regionale samenwerking en de inkoop vanaf 2021 ligt de focus op innovatie van de inkoop en meer grip en regie door de gemeente.

Tot slot werken we door aan de gebiedsgerichte aanpak. Deze aanpak vraagt om een goede samenwerking tussen partijen/organisaties in de wijken/stadsdelen (gebieden). Stichting WIJ Groningen, het GON en de gebiedsteams stemmen zo goed mogelijk met elkaar af. Binnen het gebiedsteam wordt de verbinding gelegd met sociale én fysieke thema's die spelen op terreinen zoals veiligheid, wonen en verkeer. Met de uitwerking en uitvoering van de regiodeal, de wijkvernieuwingsplannen en het NPG hebben we een sterke gebiedsgerichte en integrale aanpak in handen. Hiermee kunnen we een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de doelen in het sociaal domein.

We faciliteren de gewenste beweging op twee met elkaar samenhangende niveaus:
1. Het **sociaal klimaat** als het gaat het om het vormgeven van de 'Civil Society' ter bevordering van zelf- en samenredzaamheid en datgene wat we in de preventieve sfeer doen. We zetten hiervoor in op:

- Actief burgerschap en bewonersinitiatieven;
- Bevorderen van samenredzaamheid, sociale samenhang en leefbaarheid in de wijken;
- Positief opgroeien;
- Diversiteit, integratie en emancipatie;
- Lokaal gezondheidsbeleid, infectieziektebestrijding en openbare gezondheidszorg;
- Sociale basisvoorzieningen.

2. **Passende ondersteuning en zorg** als het gaat om de wijze waarop we al dan niet tijdelijke interventies plegen, zodat ieder naar vermogen kan participeren. We zetten hiervoor in op:

- Ondersteunende voorzieningen;
- specialistische zorgvoorzieningen;
- interventies veilig opgroeien;
- beschermd wonen, opvang en huiselijk geweld;
- vluchtelingen en asielzoekers.

We verwachten dat onze inzet met betrekking tot het sociaal klimaat een positieve invloed zal hebben op de inzet die nodig is op het niveau van individuele ondersteuning en zorg. We monitoren in dat kader de resultaten, doen onderzoek naar de effectiviteit van onze interventies en waar nodig sturen we bij.

COVID-19 (Corona)

De wereldwijde epidemie heeft verregaande gevolgen voor het land en voor het sociaal domein. Projecten zijn deels vertraagd waarbij moeilijk in te schatten is wanneer dat weer ingelopen wordt. De 1,5 meter afstand regel maakte traditionele vormen van klantcontact en klantondersteuning niet tot bijna niet mogelijk. Werkloosheid is enorm toegenomen en een deel van de inwoners van de gemeente heeft te maken gehad met verminderde zorg. Deze crisis bood tegelijkertijd kansen. We hebben bijvoorbeeld gezien dat er een versnelling in de zorg heeft plaatsgevonden op het gebied van e-ondersteuning. Daarnaast hebben we gezien dat er nieuwe bewonersinitiatieven in wijken zijn opgekomen, naast de al bestaande initiatieven. Daarmee zijn mooie verbindingen gelegd tussen formele en informele zorg. En hebben inwoners gebruik gemaakt van informele ondersteuning waardoor ze geen beroep hoefden te doen op de gemeente, Stichting WIJ en/of zorgaanbieders. Deze ontwikkeling draagt bij aan de gewenste transformatie in het sociaal domein. De uitdaging die we nu voor ons zien is hoe we de positieve effecten van een grotere onderlinge verbondenheid en betrokkenheid kunnen borgen in de nieuwe 1,5 meter samenleving.

Deelprogramma 4.1 Sociaal klimaat

In het deelprogramma Sociaal klimaat staan beleidsinterventies centraal die gericht zijn op het versterken van de lokale sociale basis. Het draait daarbij om het bevorderen en faciliteren van vitale leefgemeenschappen in wijken en buurten waarin bewoners omwille van hun talenten en hun betekenis voor de ander worden uitgenodigd om mee te doen. De maatschappelijke effecten waaraan deze interventies bijdragen zijn erop gericht dat onze inwoners het gevoel hebben dan wel ervaren erbij te horen, zich betrokken voelen bij en inzetten voor elkaar en de eigen leefomgeving, regie hebben over hun leven, participeren en zich gezond en veilig voelen. Deze interventies ontwikkelen we vanuit het besef dat optimale deelname aan de (lokale) samenleving niet voor iedereen een vanzelfsprekendheid is.

Beleidsvelden

- Actief burgerschap en bewonersinitiatieven
- Bevorderen van samenredzaamheid, sociale samenhang en leefbaarheid in de wijken
- Positief opgroeien
- Diversiteit, integratie en emancipatie
- Lokaal gezondheidsbeleid, infectieziektebestrijding en openbare gezondheidszorg
- Sociale basisvoorzieningen

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effectindicator(en): Sociale netwerken	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (wel eens) eenzaam te voelen	-	0-meting (lager = beter)	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de wijze van meedoen aan de Groningse samenleving	-	toename	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft voldoende contacten te hebben met anderen	-	toename	-

Effectindicator(en): Maatschappelijk actief en betrokken	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich in de afgelopen 12 maanden (wel eens) actief te hebben ingezet voor de eigen	-	toename	-

woonbuurt			
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft in de afgelopen 12 maanden (wel eens) vrijwilligerswerk te hebben gedaan	-	toename	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft in de afgelopen 12 maanden (wel eens) mantelzorg te hebben geboden	-	toename	-

Effectindicator(en): Opgroeien	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) dat zich onvoldoende weerbaar voelt	-	-	-
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) dat aangeeft minimaal 2-3 keer per maand gepest te worden	-	-	-
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) dat aangeeft (veel) inactief (sedentair) gedrag te vertonen	-	-	-

Effectindicator(en): Omgang, acceptatie en integratie	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft dat buurtgenoten prettig met elkaar omgaan	-	toename	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich in de afgelopen 12 maanden (wel eens) gediscrimineerd te hebben gevoeld	-	afname	-

Effectindicator(en): Maatschappelijke voorzieningen	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van plekken om elkaar te ontmoeten, zoals buurthuizen, pleinen en parken, in of nabij de eigen buurt	-	toename	-

4.1.1 Actief burgerschap en bewonersinitiatieven

Wij werken aan een inclusieve samenleving waaraan iedereen naar vermogen kan deelnemen. In dat kader stimuleren we actief burgerschap in veerkrachtige buurten en wijken en bieden we faciliteiten aan betrokken burgers die verantwoordelijkheid willen nemen voor elkaar en voor hun omgeving. We stimuleren en faciliteren activiteiten die de verbondenheid met de medemens of de gemeenschap waartoe men behoort bevorderen.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	**Behaald 2019**	**Beoogd 2020**	**Beoogd 2021**
Aantal ondersteunde bewoners-initiatieven in het kader van innovatie ateliers	4	toename	toename

Hoe staan we ervoor?

In het gebiedsgerichte werken stimuleren we dat bewoners zelf aan de slag gaan met het benutten van kansen en het oplossen van problemen, die zij in hun leefomgeving signaleren of ervaren. Bewoners met ideeën en plannen voor hun wijk of dorp worden zo nodig gefaciliteerd en ondersteund.

Wat willen we bereiken in 2021?

- We willen de 'beweging' van actief burgerschap verder voeden en faciliteren zodat zij zich verder uit kan breiden. We streven daarbij naar een toename van het aantal actieve burgers en burgerinitiatieven in de verschillende wijken en dorpen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We investeren in actief burgerschap door "van onderop" vanuit de bewoners in de gebiedsgerichte aanpak te werken;
- We ondersteunen bewonersinitiatieven, gericht op het verbeteren van de leefbaarheid en samenredzaamheid van de eigen woonomgeving, bijvoorbeeld het Groene Parel traject in Haren. Zie paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken Haren;
- We subsidiëren trainingen van Buitengewoon Zijn, waarin bewoners worden ondersteund om hun idee daadwerkelijk om te zetten in concrete acties;
- We organiseren innovatie ateliers en nodigen bewoners en ondernemers uit om met innovatieve ideeën te komen en faciliteren de uitwerking.

4.1.2 Bevorderen van samenredzaamheid, sociale samenhang en leefbaarheid in de wijken

Het bevorderen van sociale samenhang, samenredzaamheid en leefbaarheid in de wijken en dorpen is een belangrijk doel van de gebiedsgerichte aanpak. Daarin zetten we in op contact met bewoners en andere stakeholders in de wijken en dorpen in gebiedsnetwerken. We investeren in een sterke sociale basis. Dit vanuit 'het gewone leven': inwoners, vrijwilligersorganisaties, buurtaccommodaties, kerken, scholen, ondernemers, dorpsverenigingen, maar ook met behulp van het preventieve collectieve deel binnen de WIJ teams.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% mantelzorgers (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (zwaar) belast te voelen bij het geven van mantelzorg	-	afname	afname
Kengetal	**Behaald 2019**	**Beoogd 2020**	**Beoogd 2021**
Aantal (nieuw) ingezette vrijwilligers door Humanitas	791	toename	toename

Hoe staan we ervoor?

We werken aan een sterke sociale basis in de verschillende gebieden. Het sterker maken van initiatieven, voorzieningen en netwerken in een buurt, wijk of dorp waar inwoners makkelijk naartoe kunnen, staat voorop. Verder kunnen mantelzorgers en vrijwilligers rekenen op adequate faciliteiten en (professionele) ondersteuning. Deze faciliteiten worden geboden door inwoners onderling en door verschillende (gesubsidieerde) instellingen en in (wijk)accommodaties.

Wat willen we bereiken in 2021?

- We willen dat de inwoners van de Groninger wijken en dorpen met plezier wonen en leven, in veerkrachtige wijken en dorpen waar: mensen elkaar kennen en elkaar waar nodig ondersteunen en helpen; het bruist van activiteiten die door en voor en met bewoners worden georganiseerd;
- We willen dat vrijwilligers en mantelzorgers zich (h)erkend voelen en passend worden ondersteund en gewaardeerd voor hun inzet;
- We willen de ontwikkeling van preventieve collectieve activiteiten stimuleren door of in samenspraak met bewoners;
- We willen de aansluiting van de formele beroepsmatige zorg op de informele zorg verder versterken.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We investeren in de gebiedsgerichte aanpak en in de wijkvernieuwing in community ontwikkeling in leefbare wijken met sociale samenhang;
- We gaan samen met inwoners, (maatschappelijke)organisaties en professionals uit het dorp of de wijk in gesprek om vast te stellen wat nodig is voor een sterke sociale basis in het dorp of de wijk;
- We investeren in de verdere ontwikkeling van de preventieve en collectieve aanpak binnen de WIJ-teams;
- We subsidiëren onder andere Humanitas, Link050, Torion, HIP en Present voor hun vrijwilligers projecten; coalitie Eensamen en website 'We helpen';
- We subsidiëren passend en op maat de buurtaccommodaties/dorpshuizen voor ontmoeting en activering.

Zie ook Paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken.

4.1.3 Positief opgroeien

Positief opgroeien is ons preventief jeugdbeleid. Het is een beweging die het kind en de stem van het kind centraal stelt en zich richt op het gezond, veilig en kansrijk opgroeien van jeugdigen. Hiervoor richten wij voorzieningen in op zowel wijk- als stedelijk niveau. We streven er naar dat alle kinderen en jongeren, ook zij die meer risico lopen op ontwikkelingsachterstanden, opgroeien in een positieve en stimulerende leefomgeving, waarin ze kansen krijgen hun talenten te ontwikkelen en actief te participeren en waarbij we zo veel mogelijk willen voorkomen dat kinderen en jongeren een beroep moeten doen op een zwaardere vorm van jeugdhulp.

Activiteiten elders in deze begroting die passen bij Positief Opgroeien.

Hoe staan we ervoor?

Vanuit Positief Opgroeien ondersteunen en stimuleren we initiatieven in de wijk en in de school, die gericht zijn op het gezond, veilig en kansrijk opgroeien van jeugdigen. Deze inspanningen en extra investeringen zijn vooral gericht op het terugdringen van verschillen in ontwikkelingskansen tussen kinderen en op het terugdringen van het aantal kinderen dat opgroeit in risicovolle situaties wat betreft gezondheid en veiligheid. Wij zetten hierbij actief in op het stimuleren van de samenwerking tussen de kernpartners, zoals kinderopvang, scholen, JGZ en de WIJ-teams om te komen tot een samenhangend ondersteuningsnetwerk van preventieve voorzieningen en activiteiten voor met name kwetsbare kinderen. De ontwikkeling van positief opgroeien in de wijk maakt ook onderdeel uit van het gebiedsgericht werken.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Meer doorlopende lijnen in de ontwikkeling en in de zorg en ondersteuning van kinderen (in de school en in de wijk), te beginnen bij het jonge kind met het programma Kansrijke start en het vensterschool programma voor kinderen in de basisschool leeftijd en initiatieven in het kader van aansluiting jeugdhulp-onderwijs;
- Inwoners en betrokken partijen in de wijk, waaronder scholen, kinderopvang, WIJ Groningen en JGZ, nemen meer regie en gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de beweging van Positief Opgroeien in de wijk en voor het samen ontwikkelen van preventieve ondersteuningsnetwerken voor kinderen en jongeren voor het ontwikkelen van kindvriendelijke wijken;
- Meerjarige subsidiëring van de wijkplannen Positief Opgroeien en een wijze van subsidieverantwoording die aansluit bij het proces om meer regie en verantwoordelijkheid neer te leggen bij inwoners zelf en bij betrokken maatschappelijke partners.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Meer samenhang en integratie op wijkniveau van Positief Opgroeien in de wijk, Wijkvernieuwing en de JOGG aanpak;
- De Vensterschoolontwikkeling en de ontwikkeling van Positief Opgroeien in de wijk en de ontwikkelingen in het kader van Aansluiting jeugdhulp (passend) onderwijs optimaal op elkaar afstemmen en verbinden tot één

gezinsgerichte, schoolgerichte en wijkgerichte samenhangende preventieve programmatische aanpak - preventief jeugdbeleid – die aansluit bij de in het koersdocument visie inkoop jeugdhulp opgenomen uitgangspunten;

- Binnen Positief Opgroeien in de (Venster)school en in de wijk prioriteit geven aan jeugdigen die meer risico lopen op ontwikkelingsachterstanden en aan jeugdigen die opgroeien in meer risicovolle situaties wat betreft gezondheid en veiligheid;
- Blijven investeren in positief opgroeien in minimaal vijf wijken waar relatief veel kwetsbare jeugdigen en gezinnen wonen;
- Blijven investeren in stedelijke jeugdvoorzieningen die gericht zijn op het gezond, veilig en kansrijk opgroeien van (kwetsbare) kinderen en jongeren;
- Blijven Investeren in initiatieven in het kader van aansluiting jeugdhulp-onderwijs.

Zie ook paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken

4.1.4 Diversiteit, integratie en emancipatie

Doelstelling diversiteitsbeleid :

- Wij willen dat iedereen in Groningen ongeacht etniciteit, seksuele gerichtheid, leeftijd, geslacht of beperking, kansen krijgt om actief aan onze samenleving mee te doen;
- Wij willen dat iedereen zich in Groningen thuis voelt en dat al die verschillende mensen Groningen sterker en aantrekkelijker maken.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Kengetal	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal samenwerkingspartners dat zich verbindt aan de thema's van de diversiteitsagenda	25	25	25
Aantal activiteiten dat vanuit het activiteitenbudget mede gesubsidieerd wordt	35	35	35

Hoe staan we ervoor?

De maatschappelijke ontwikkelingen rondom emancipatie, diversiteit en integratie vragen continue om aandacht. Emancipatie, sociale acceptatie, zichtbaarheid, anti-discriminatie, gedeelde geschiedenis en mensenrechten zijn de focuspunten van dit beleidsterrein.
Contacten in de wijken, met bewoners en instellingen geven informatie over wat ons te doen staat. We willen bekijken hoe we de basisvoorzieningen voor emancipatie en diversiteit de komende jaren kunnen versterken.

Wat willen we bereiken in 2021?

Als gemeente willen we emancipatie, diversiteit en inclusie uitdrukkelijk uitdragen en zelf het goede voorbeeld geven. We brengen daarom deze thema's actief onder de aandacht bij reguliere beleidsterreinen en maken voor de eigen organisatie diversiteitsplannen. Wij hebben en houden blijvend aandacht voor de bijzondere vraagstukken die sommige (groepen) inwoners ervaren en waar bestaand beleid niet altijd een antwoord op heeft. Het aanpakken van deze bijzondere vraagstukken vraagt om extra duwtje in de rug. En dat blijven we ondersteunen met plusbeleid, maatschappelijke activiteiten en projecten. We faciliteren initiatieven vanuit de samenleving met (netwerk) kennis en ondersteuning vanuit de gemeente en subsidiëren activiteiten van organisaties die de basis vormen van het emancipatie- en diversiteitsbeleid.

Wat gaan we hiervoor doen?

- In ons reguliere beleid hebben we aandacht voor de doelen van het programma diversiteit. Zie hiervoor paragraaf 9 Bedrijfsvoering, onderdeel Strategische HR-agenda;
- We werken met verschillende organisaties samen in het project 'Veilige Steden', waarbij we inzetten op het tegengaan van grensoverschrijdend seksueel gedrag en het bespreekbaar maken;
- We zijn actief in het tegengaan van discriminatie onder andere door het faciliteren van de educatieve activiteiten van het discriminatie-meldpunt Groningen;
- We organiseren de regenboogweek en onderzoeken de mogelijkheid voor een kleintje Roze Zaterdag tijdens die week;
- We ondersteunen activiteiten in het kader van het thema 'gedeelde geschiedenis', zoals de viering van Keti Koti, publicaties en projecten die onze geschiedenissen aan elkaar verbindt;
- Rolmodellen, sleutelfiguren en ambassadeurs zetten we in om de doelstellingen van ons beleid kracht bij te zetten, een podium te geven en in samenhang aan maatschappelijke ontwikkelingen te koppelen.

4.1.5 Lokaal gezondheidsbeleid, infectieziektebestrijding en openbare gezondheidszorg

Onze ambitie is dat iedereen, jong en oud, gezonder door het leven gaat en gezond ouder wordt. Ons doel is een samenleving waar iedereen naar vermogen meedoet en geniet van een onafhankelijk leven met een hoge levenskwaliteit. We investeren dan ook in een sociale en fysieke leefomgeving die de gezondheid van onze inwoners beschermt en die gezond gedrag gemakkelijker maakt. Een gezonde dagelijkse omgeving moet veilig zijn, rookvrij, uitnodigen tot ontmoeting en beweging en de consumptie van gezonde voeding stimuleren. We betrekken inwoners hierbij.

Tussen groepen inwoners en wijken bestaan substantiële verschillen qua gezondheid en leefstijl, die mede samenhangen met de sociaaleconomische situatie van de bewoners. Om deze reden richten wij ons extra op de wijken waar veel gezondheidspotentieel is (de vier wijkvernieuwingswijken). De gebiedsgerichte aanpak biedt grote kansen om een gezonde en veerkrachtige wijk te realiseren. Daarbij hanteren we geen top down benadering maar kijken we samen met inwoners en andere partijen naar wat waar nodig is en waar kansen liggen om een gezonde - fysieke en sociale - leefomgeving te creëren.

Op basis van de Wet publieke gezondheid voert de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) taken uit op het gebied van preventie, gezondheidsbevordering- en bescherming. In de dienstverlenings-overeenkomst maken we afspraken op welke wijze de GGD optimaal kan bijdragen aan het realiseren van onze doelen.

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (**VWS**) is voornemens de Wet Publieke Gezondheid te wijzigen per 1-1-2021 en prenatale huisbezoeken verplicht af te nemen bij de Jeugdgezondheidszorg instelling (in Groningen is dat de GGD).

Hoe staan we ervoor?

De levensverwachting in Nederland is de afgelopen jaren toegenomen. Landelijk zien we (grote) verschillen in levensverwachting en gezondheid tussen mensen met hogere of lagere sociaaleconomische status (SES).
Uit de gegevens van de Gezondheidsmonitor komt naar voren dat gezondheid en ziekte ook in Groningen ongelijk zijn verdeeld. Terwijl we op gemeentelijk niveau geen grote verschillen zien in vergelijking met andere (middel)grote steden - onder meer in ervaren gezondheid en levensverwachting - zien we grote verschillen tussen wijken, gebieden en groepen inwoners. Deze zijn vaak gerelateerd aan sociaaleconomische status. De verschillen gelden voor alle leefstijlthema's zoals roken, bewegingsarmoede, alcoholconsumptie en overgewicht. Dit zien we daarnaast bij sociale eenzaamheid, mentale gezondheid, chronische ziekte en ervaren gezondheid. De levensfase speelt ook een belangrijke rol. De ervaren gezondheid van ouderen is bijvoorbeeld gemiddeld minder goed dan de ervaren gezondheid van jonge mensen.

Wat willen we bereiken in 2021?

- De samenwerking met de GGD in zowel de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg Groningen (PG&Z) als de Dienstverleningsovereenkomst tussen de gemeente Groningen en de GGD verder te verstevigen en bestendigen;
- Meer inzicht krijgen in 'evidence based' interventies binnen lokaal gezondheidsbeleid die bijdragen aan vergroten van het aantal gezonde levensjaren en de gezondheidsverschillen tussen wijken en groepen te verkleinen;
- Zowel regionaal als lokaal werken de belangrijkste partners in publieke gezondheid (Groninger gemeenten, GGD, Menzis, kennisinstellingen, ziekenhuizen, de Vereniging Groninger Dorpen en andere organisaties) samen op een aantal sleutel thema's om de gezonde levensjaren van de inwoners van provincie Groningen te vergroten en om gezondheidsverschillen te verkleinen;
- Nog meer gebouwen en openbare ruimtes met een publieke functie rookvrij maken binnen de gemeente Groningen;
- De netwerken van positief opgroeien hebben gezondheid en het maken van gezonde keuzes voor kinderen in hun dagelijkse werkpraktijk en activiteiten geïntegreerd;
- Realiseren van een kansrijke start voor meer kinderen, door het verstevigen van het netwerk rondom geboortezorg (huisartsen, verloskundigen, kraamhulp et cetera).

Wat gaan we hiervoor doen?

- We werken aan een efficiëntieslag op de uitvoering van de wettelijke taken van de GGD en we ontwikkelen de dienstverleningsovereenkomst (DVO) 2021 door in co-creatie met de GGD;
- Met de Aletta Jacobs School of Public Health en de lector Gezonde Stad ontwikkelen een preventiefonds gezondheidsbeleid. Hierbij maken we systematisch gebruik wetenschappelijk en toegepast onderzoek om echt werkende interventies ('evidence based') te inventariseren en te proberen;
- We dragen bij aan een regionaal Preventie Overleg Groningen (POG) waarin alle partners op het gebied van gezondheid (wetenschappelijk, bestuurlijk en uitvoerend) samenwerken;
- We ontwikkelen een gedragen 'Regionaal Gezondheidsakkoord' met bovenstaande partners in publieke gezondheid in 2021, aansluitend bij het Nationale Preventie Akkoord en de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid;
- We ondersteunen organisaties en instellingen in onze gemeente bij het rookvrij maken van de omgevingen van gebouwen met een publieke functie;
- We zetten gezondheidsregisseurs in de positief opgroeien wijken;
- We ontwikkelen een geïntegreerde preventieve aanpak voor een kansrijke start en gaan sociale, psychische en maatschappelijke problemen naast medische problemen bij (aanstaande) zwangerschappen beter signaleren.

4.1.6 Sociale basisvoorzieningen

We staan binnen het sociaal domein voor de opgave om een grootschalige transformatie te bewerkstelligen. Doel van deze transformatie is een inclusieve samenleving waaraan iedereen naar vermogen mee kan doen. Daarbij gaan we uit van een inrichting van het sociale domein in drie sporen. Spoor één kenmerkt zich door een samenleving met een sterke sociale basis bestaande uit informele sociale verbanden en de sociale inzet van alle vrijwilligers, ondernemers, stichtingen en verenigingen die de gemeente rijk is met daarop aansluitend (basis)voorzieningen die beschikbaar zijn voor alle bewoners. Vervolgens richt spoor twee zich op het analyseren van ondersteuningsvragen van inwoners en het daarop acteren. Doel is ondersteuning dichtbij huis die aansluit op de behoefte en mogelijkheden van de inwoners en hun netwerk. Het gaat daarbij vaak om langdurige ondersteuning in het alledaagse. Tot slot vindt meer specialistische, geïndiceerde ondersteuning plaats voor veelal kortdurende en complexe interventies. De opgave bij het realiseren van het doel van de transformatie is om zoveel

als mogelijk vragen van inwoners laagdrempelig op te lossen met gebruikmaking van spoor één en twee en daardoor het beroep op voorzieningen vanuit spoor drie te verminderen.

In de transformatie van het sociaal domein spelen sociale basisvoorzieningen een sleutelfunctie. WIJ Groningen heeft een faciliterende taak richting de basisvoorzieningen in de wijken. Deze basisvoorzieningen zijn van groot belang voor de leefbaarheid en de sociale samenhang in de wijken. WIJ Groningen zet zich daarom in op het zo goed mogelijk benutten van de mogelijkheden die in deze sociale basis aanwezig zijn. Hierbij kan worden gedacht aan basisvoorzieningen op het gebied van welzijn, sport, onderwijs, cultuur, werk & inkomen en gezondheid. Deze voorzieningen dragen eraan bij dat mensen zich kunnen ontwikkelen, problemen kunnen voorkomen en/of deze zo veel mogelijk zelf en met hun naaste omgeving kunnen aanpakken. Daarnaast speelt WIJ Groningen een ondersteunende en faciliterende rol in het kader van verschillende vormen van vrijwillige inzet: bijvoorbeeld in mantelzorg voor familieleden, in vrijwillige zorg voor vrienden en bekenden, in initiatieven voor buurt- en zorgcoöperaties, en in buurthuizen-in-zelfbeheer die ruimte bieden aan ondersteunende activiteiten. Vrijwillige inzet en maatschappelijke initiatieven verbinden mensen met elkaar en voegen iets toe aan het leven van alle betrokkenen.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% Bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (wel eens) gehoord te hebben van WIJ Groningen	78%	toename	>80%
% Bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (redelijk en goed) bekend te zijn met de dienstverlening van WIJ Groningen	66%	toename	>70%
% Bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft te weten waar te moeten zijn met een hulpvraag	71%	toename	>75%
% Bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft het gemakkelijk te vinden om bij WIJ Groningen naar binnen te lopen	71%	toename	>75%
Kengetallen	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% Bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft in de afgelopen 12 maanden (wel eens) contact te hebben gehad met WIJ-Groningen (van het deel dat gehoord heeft van WIJ-Groningen)	30%	kengetal	kengetal
% Bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft in de afgelopen 12 maanden (wel eens) geholpen te zijn bij een hulpvraag door WIJ-Groningen (van het deel dat contact heeft gehad met WIJ-Groningen)	86%	kengetal	kengetal
Aantal geregistreerde meldingen entree WIJ-Groningen	39.940	kengetal	kengetal
% Meldingen WIJ-Groningen dat is afgehandeld met inzet van 'sociale basis'	61%	kengetal	kengetal

Hoe staan we ervoor?

In 2020 heeft een aantal kerninterventies die WIJ Groningen uitvoert in de sociale basis een versnelling gekregen. Met name het aanboren en benutten van de leefwereld van inwoners met ondersteuningsbehoefte was daarin

cruciaal. Deze extra inzet op het benutten van de leefwereld van inwoners krijgt in 2021 een vervolg. Preventieve en doelgerichte interventies in het voorliggend veld moeten leiden tot passende ondersteuning tegen lagere kosten.

Een belangrijke randvoorwaarde voor het zo goed mogelijk kunnen benutten van de leefwereld is een professionele entree, bij WIJ Groningen, waar kwalitatief hoogstaande triage plaatsvindt, zodat inwoners met hun vragen zo goed mogelijk op de juiste plek terecht komen. Ook daar is in 2021 volop aandacht voor.

Wat willen we bereiken in 2021?

Ten behoeve van de sociale basis(voorzieningen) en met het oog op (collectieve) preventie werken de WIJ-teams, in opdracht van de gemeente Groningen, aan de volgende resultaten:

- De eigen kracht en de gezamenlijke kracht van inwoners is versterkt door bij voorkeur gebruik te maken van sociale (pedagogische) netwerken en basisvoorzieningen;
- Kinderen en jongeren ontwikkelen zich optimaal en groeien gezond en veilig op;
- Inwoners hebben invloed op en zeggenschap over de door Stichting WIJ Groningen geïnitieerde initiatieven en voorzieningen in hun wijk;
- Inwoners en maatschappelijke partners weten waarvoor ze Stichting WIJ Groningen kunnen benaderen en ervaren het WIJ-team als laagdrempelig en inwonervriendelijk;
- Huisartspraktijken kennen en vertrouwen de expertise van WIJ Groningen en verwijzen inwoners door naar WIJ Groningen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Uitvoering geven aan het contractmanagement met stichting WIJ Groningen, waarin monitoring en verantwoording aan de hand van de gemaakte resultaatafspraken plaatsvindt;
- Actief sturen op een versnelling van de transformatieopgave, zoals overeengekomen tussen de gemeente en WIJ Groningen (aan de hand van een aantal acceleratieprojecten);
- In samenspraak en samenwerking met Stichting WIJ Groningen invulling geven aan een aantal ontwikkelopgaven, zoals het meer inzichtelijk maken van de inzet die WIJ Groningen pleegt in en ten behoeve van samenlevingsopbouw.

Deelprogramma 4.2 Passende ondersteuning en zorg

In het deelprogramma passende ondersteuning en zorg staat het verlenen van (al dan niet tijdelijke) ondersteuning en zorg centraal, gericht op het herstel en de bevordering van de zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners. De zorg en ondersteuning kennen een preventief karakter en staan in het teken van het voorkomen van escalaties. Indien hiervan toch sprake is, bieden we een doelmatig vangnet (bijvoorbeeld in de vorm van maatschappelijke opvang of jeugdhulp) en werken we vanuit dat perspectief aan het herstel van regie. In situaties waarbij de zelfredzaamheid van onze inwoners onder voortdurende druk staat en het risico op terugval aanwezig is, is de ondersteuning primair gericht op het stabiliseren en verbeteren van de situatie. Soms is sprake van zware, complexe problematiek, waarbij crisisinterventies nodig zijn. De geboden ondersteuning moet passend en op maat zijn bij de behoefte van de vrager, en tegelijkertijd doelmatig. Daarbij dient de ondersteuning aanvullend te zijn op de eigen kracht en mogelijkheden van onze inwoners.

Beleidsvelden

- Ondersteuningsstructuur WIJ-Groningen
- Individuele maatwerkvoorzieningen, jeugdhulp en jeugdbescherming
- Interventies Veilig opgroeien
- Beschermd wonen, opvang en huiselijk geweld
- Vluchtelingen en asielzoekers

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effectindicator(en): Lichamelijk en psychosociaal functioneren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn met de kwaliteit van leven	-	toename	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft een (zeer) goede gezondheid te ervaren	-	toename	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich in de afgelopen 2 weken (zeer) gelukkig te hebben gevoeld	-	toename	-

Effectindicator(en): Opgroeien	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) met psychosociale problemen	-	-	-
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) dat aangeeft een (zeer) goede gezondheid te ervaren	-	-	-
Schaalscore geluk: gemiddeld rapportcijfer dat jongeren (groepen 2 en 4 VO) hebben gegeven aan hun ervaren gevoel van geluk (0-10) (op basis van de afgelopen 4 weken)	-	-	-
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) dat zich onvoldoende weerbaar voelt	-	-	-

Effectindicator(en): Eigen kracht, weerbaarheid en regie	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (zeer) belemmerd te voelen in het dagelijks functioneren door lichamelijke en/of mentale gezondheidsproblemen	-	afname	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft terug te kunnen vallen op hulp of zorg vanuit de eigen omgeving, indien dit nodig is	-	0-meting; (hoger = beter)	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft gemakkelijk zelf hulp te kunnen regelen/ organiseren, indien dit nodig is	-	0-meting (hoger = beter)	-

Effectindicator(en): Maatschappelijke voorzieningen	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van instanties voor ondersteuning en zorg, zoals WIJ -Groningen, in of nabij de eigen buurt	-	toename	-

4.2.1 Ondersteunende voorzieningen

Ondersteunende voorzieningen hebben een sleutelfunctie tussen de sociale basisvoorzieningen in spoor één en de zorgvoorzieningen in spoor drie. Ondersteunende voorzieningen zijn gericht op de totstandbrenging van een goede vraaganalyse en een daaruit eventueel volgend ondersteuningsplan voor inwoners. Het ondersteuningsplan bestaat uit interventies die een collectief en/of individueel karakter hebben. De ondersteunende voorzieningen maken onderdeel uit van de integrale aanpak van WIJ Groningen.

Naast het bieden van collectieve preventieve ondersteuning gericht op de sociale basis, voert Stichting WIJ Groningen taken uit op het gebied van individuele ondersteuning. Deze ondersteuning richt zich op inwoners/gezinnen die, al dan niet tijdelijk, verminderd zelfredzaam zijn, met een ondersteuningsbehoefte op één of meerdere leefgebieden. Met het oog op deze ondersteuning vormt een brede, op de ondersteuningsvraag toegespitste vraaganalyse een belangrijke basis. Deze vraaganalyse vormt het vertrekpunt voor de opstelling van een ondersteuningsplan, door de betrokken persoon/personen en Stichting WIJ Groningen gezamenlijk. Bij het zoeken naar duurzame oplossingen voor ondersteuningsvragen, worden zoveel mogelijk de eigen mogelijkheden van een huishouden, alsmede de beschikbare mogelijkheden in de wijk voor zover dit basisvoorzieningen betreffen, benut. Op de uitvoering van het ondersteuningsplan voert Stichting WIJ Groningen vervolgens, vanuit het uitgangspunt van 'één regisseur per huishouden', samen met onze inwoners regie. Indien sprake is van langdurige professionele ondersteuning wordt het ondersteuningsplan overgedragen aan het gebiedsondersteuningsnetwerk (GON). Het GON geeft hier vervolgens uitvoering aan. Om aanbesteding technische redenen zal WIJ Haren in 2021 aansluiten op het GON.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% Bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft dat de geboden ondersteuning past bij de hulpvraag	67%	toename	>70%
% Bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft dat de kwaliteit van de geboden ondersteuning goed is	62%	toename	>70%
% cliënten dat aangeeft snel geholpen te zijn bij de hulpvraag	75%	nieuwe indicator met ingang van 2021	>80%
% cliënten dat aangeeft zich serieus genomen te hebben gevoeld door de medewerker	86%	nieuwe indicator met ingang van 2021	>85%
% cliënten dat aangeeft samen met de medewerker te hebben gezocht naar een passende oplossing	79%	nieuwe indicator met ingang van 2021	>80%
Kengetallen	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
aantal (wettelijke) meldingen WIJ-Groningen dat heeft geleid tot een onderzoek	17.772	kengetal	kengetal
% onderzoeken WIJ-Groningen dat heeft geleid tot (1) een maatwerk voorziening, en/of, (2) ondersteuning door WIJ-Groningen zelf	-	nieuwe indicator met ingang van 2021	kengetal

Hoe staan we ervoor?

Om zo goed mogelijk aan te kunnen sluiten op de eigen mogelijkheden van inwoners maakt de aanpak van de WIJ-teams een ontwikkeling door waarbij het optimaal benutten van de eigen mogelijkheden van inwoners steeds centraler komt te staan. Aan deze zogenaamde kanteling werkt Stichting WIJ Groningen in versneld tempo, mede ingegeven vanwege een financiële taakstelling. De inzet die daarvoor in 2020 is gepleegd, wordt in 2021 gecontinueerd.

Ook zet WIJ Groningen volop in op (de facilitering van) de ondersteuning van huishoudens waar sprake is van een stapeling van vraagstukken. Het ontdubbelen van ondersteuning, meer inzetten van informele ondersteuning en het steviger coördineren van professionele ondersteuning zal tot een betere kwaliteit van de door het huishouden ervaren ondersteuning moeten leiden, tegen lagere kosten.

Wat willen we bereiken in 2021?

Ten behoeve van de ondersteunende voorzieningen werken de WIJ-teams, in opdracht van de gemeente Groningen, aan onder meer de volgende resultaten:

- De inwoner voert maximaal de regie over zijn eigen leven;
- Het onderzoek (vraagverheldering en opstelling ondersteuningsplan) en de daaruit voortkomende ondersteuning is passend bij de ondersteuningsvraag en sluit aan op de eigen kracht van inwoners;
- Jeugd en hun ouders/verzorgers die met een hulpvraag bij de huisarts komen ontvangen passende ondersteuning;
- Inwoners zijn in de gelegenheid om hun ervaringen over het contact met Stichting WIJ Groningen te delen;
- Kwetsbare doelgroepen en inwoners die niet ontvankelijk zijn voor ondersteuning (zoals veroorzakers van overlast of zorgmijders) zijn onder de aandacht en ontvangen passende ondersteuning;

Wat gaan we hiervoor doen?

- Uitvoering geven aan het contractmanagement met stichting WIJ Groningen, waarin monitoring en verantwoording aan de hand van de gemaakte resultaatafspraken plaatsvindt;
- Actief sturen op een versnelling van de transformatieopgave, zoals overeengekomen tussen de gemeente en WIJ Groningen (aan de hand van een aantal acceleratieprojecten);
- In samenspraak en samenwerking met Stichting WIJ Groningen invulling geven aan een aantal ontwikkelopgaven, zoals het verbinden van de WIJ teams met de toegang van Beschermd Wonen en het vinden van oplossingen tussen de 18-/18+ problematiek;
- Ook de activiteiten zoals genoemd in beleidsveld 4.2.2 dragen bij aan het bereiken van de gewenste resultaten in dit beleidsveld.

4.2.2 Specialistische zorgvoorzieningen

Onder specialistische zorgvoorzieningen verstaan wij geïndiceerde zorg en ondersteuning voor kortdurende of complexe interventies. De opgave bij het realiseren van het doel van de transformatie is om zoveel als mogelijk vragen van inwoners laagdrempelig op te lossen met gebruikmaking van het eigen netwerk aangevuld met basisvoorzieningen (zie beleidsveld 4.1.6 Sociale basisvoorzieningen) en ondersteunende voorzieningen (zie beleidsveld 4.2.1 Ondersteunende voorzieningen) met als doel dat daarmee minder een beroep wordt gedaan op specialistische zorgvoorzieningen. Deze vraagstukken pakken we integraal op, door de vraag van de inwoners centraal te stellen en breed te kijken naar alle aspecten in het leven van onze inwoners.

Wmo

De gemeente heeft de verplichting om zorg te dragen voor voldoende woonvoorzieningen en hulpmiddelen (zoals rolstoelen en scootmobielen). Deze taken lagen al bij de gemeente, toen nog onder de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg) en sinds 2007 onder de Wet maatschappelijke ondersteuning. In dat jaar is ook de verantwoordelijkheid voor de huishoudelijke hulp overgedragen aan de gemeente. Sinds 2015 zijn wij daarnaast

ook verantwoordelijk voor de individuele en groepsbegeleiding en het kortdurend verblijf. Al deze taken zien wij als specialistische zorgvoorzieningen.

Jeugdhulp
Wij bieden jeugdhulp daar waar een jeugdige of zijn ouders dit nodig hebben bij het opgroeien en opvoeden, het vergroten van de zelfredzaamheid of maatschappelijk participatie.
Daarbij:

- Gaan we uit van de vraag van de jeugdige en het gezin en de door hen aangegeven oplossingsrichtingen;
- Versterken we de opvoedkracht van ouders en de zelfredzaamheid van jeugdigen en gezinnen zodat zij eventuele problemen zoveel mogelijk zelf en binnen het eigen netwerk zelf kunnen oplossen;
- Stimuleren we dat jeugdigen zoveel mogelijk in hun eigen omgeving opgroeien en deelnemen aan het gewone leven;
- Bieden we ondersteuning in de natuurlijke omgeving. Hiertoe transformeren we het jeugdstelsel;
- Zorgen we dat de betrokken jeugdigen en ouders/opvoeders de begeleiding en ondersteuning krijgen die nodig is en waar zij tevreden over zijn;
- Streven we naar een afname van de inzet van intensieve specialistische jeugdhulp en naar het voorkomen we terugval.

De school is één van de plekken om problemen vroeg te signaleren. Gemeente en het onderwijs hebben daarbij ieder een eigen én een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Gezamenlijk gaan we uit van: één kind, één gezin, één plan, één regisseur en één integrale benadering op het gebied van gezondheid, onderwijs, maatschappelijke ondersteuning en werk & inkomen. We maken afspraken over de (financiering van de) ondersteuning op het snijvlak van onderwijs en jeugdhulp.

Wij werken om onze doelstellingen te realiseren lokaal en regionaal samen met de Groninger gemeenten, (jeugdhulp)aanbieders, cliëntorganisaties, gecertificeerde instellingen, huisartsen en onderwijs.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% Cliënten Wmo (18 jaar e.o.) dat aangeeft dat de geboden ondersteuning past bij de hulpvraag	85%	toename	>85%
% Cliënten Wmo (18 jaar e.o.) dat aangeeft dat de kwaliteit van de geboden ondersteuning goed is	84%	toename	>85%
% Cliënten Wmo (18 jaar e.o.) dat aangeeft door de geboden ondersteuning de dingen die men wil beter te kunnen doen (eigen regie)	82%	toename	>80%
% Cliënten Wmo (18 jaar e.o.) dat aangeeft door de geboden ondersteuning zich beter te kunnen redden (zelfredzaamheid)	82%	toename	>80%
% Cliënten Wmo (18 jaar e.o.) dat aangeeft door de geboden ondersteuning een betere kwaliteit van leven te hebben	77%	toename	>75%
Kengetallen	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Personen met maatwerk voorziening WMO Oud (Vervoer, Rolstoel- en	10.185	nieuwe indicator met ingang van 2021	

Woonvoorzieningen)			
Personen met maatwerk voorziening WMO Huishoudelijke Hulp	2.230 *	nieuwe indicator met ingang van 2021	
Personen met maatwerk voorziening WMO Begeleiding (totaal - incl. GON).	4.018	nieuw indicator met ingang van 2021	afname
Personen met maatwerk voorziening Jeugdhulp (totaal)	5.686	nieuw indicator met ingang van 2021	afname

Hoe staan we ervoor?

Wmo

In 2018 zijn voor de voormalige gemeenten Groningen en Ten Boer via een aanbesteding vier hoofdaanbieders geselecteerd voor de individuele en groepsgerichte begeleiding, het kortdurend verblijf en sociale activering voor volwassenen. De overeenkomsten zijn vanaf 2019 van kracht. De hoofdaanbieders krijgen een vast bedrag (lump sum) voor de uitvoering van de dienstverlening. Daarbij hebben ze als opdracht om samen te werken in hun gebied met partners als WIJ Groningen en de gebiedsteams. Tot slot hebben de hoofdaanbieders de opdracht de ondersteuning te transformeren. In het eerste jaar van de overeenkomst stond de overgang naar de nieuwe opzet centraal. Daarbij hebben de hoofdaanbieders binnen de budgettaire kaders geopereerd. Vanaf 2020 ontstaat er meer ruimte voor het realiseren van de transformatie van de ondersteuning.
De algemene voorziening HH is in 2019 afgeschaft.

Jeugdhulp

De jeugdhulp kopen we tot en met 2021 gezamenlijk met de andere Groninger gemeenten in via de RIGG, waarmee de continuïteit en beschikbaarheid van de specialistische jeugdhulpvoorzieningen gewaarborgd wordt. De regionale Transformatieagenda jeugdhulp die we samen met de ketenpartners en de Groninger gemeenten hebben opgesteld loopt tot en met 2021. Ook lokaal hebben we een transformatieagenda opgesteld, waarin de toegang tot de jeugdhulp een belangrijk onderwerp is. Om meer grip te krijgen op de toegang tot de jeugdhulp en tegelijk de samenwerking met de huisartsen te intensiveren hebben we Ondersteuners Jeugd en Gezin ingevoerd, organiseren wij collectieve vormen van jeugdhulp zoals begeleiding en ondersteuning op en nabij het onderwijs, hebben wij geïnvesteerd in de inrichting van de monitoring en leveren wij een actieve bijdrage aan het contractmanagement dat is de belegd bij de RIGG, waardoor onze grip op aanbieders is versterkt. Dit heeft beter zicht opgeleverd op onze uitgaven en daarmee op de sturingsmogelijkheden.

Wat willen we bereiken in 2021?

De overeenkomst voor de individuele en groepsgerichte begeleiding en kortdurend verblijf van de voormalige gemeente Haren loopt medio 2021 af, dit geldt ook voor de overeenkomsten voor de Wmo hulpmiddelen van de voormalige gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer. Rekening houdend daarmee willen we in 2021 nieuwe overeenkomsten afsluiten voor deze dienstverlening. In 2021 verwachten we concrete resultaten te zien van de transformatie van de individuele en groepsgerichte begeleiding, kortdurend verblijf en sociale activering.

Wij hopen in 2021 de resultaten te kunnen presenteren van het 'doorbraakproject' in Ten Boer, waarin zo ontschot mogelijk wordt gewerkt met de budgetten Wmo, Jeugd, schuldhulpverlening, bijzondere bijstand, welzijnswerk, statushouders en armoede, en de ondersteuning van de inwoners van voormalig gemeente Ten Boer zo integraal mogelijk wordt georganiseerd. Zie paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken Ten Boer.

We bieden meer ondersteuning en zorg dichtbij en sluiten beter aan bij de behoefte en oplossingsrichtingen van de inwoners zelf, hiermee verminderen we waar mogelijk de intensieve zorg en realiseren we substitutie van zwaardere intensieve zorgvormen. Hiermee willen we bereiken dat onze jeugdige inwoners zoveel mogelijk zelf de regie in handen houden en in hun eigen omgeving opgroeien en zich ontwikkelen, en deelnemen aan het gewone leven, waarbij het verminderen van de zorgkosten een achterliggend doel is. Belangrijke instrumenten hierin zijn

de Ondersteuner Jeugd en Gezin, de JIM-aanpak en de collectieve vormen van jeugdhulp die we ontwikkelen. In 2021 vindt ook de voorbereiding van de nieuwe inkoop jeugdhulp vanaf 2022 plaats.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We zetten tijdelijke aanvullende capaciteit in om de maatregelen opgenomen in de nota Versnelling transformatie sociaal domein in control 2018-2020 uit te voeren;
- Om de transformatie-opgaven te realiseren richten we de samenwerking tussen de WIJ-teams (spoor 2) en de specialistische hulp (spoor 3) effectief in, en werken we aan de domein-overstijgende samenwerking binnen de specialistische jeugdhulp en de Wmo;
- We zorgen voor laagdrempelige voorzieningen in de wijken, buurten en dorpen. Hiermee nemen we zoveel mogelijk drempels weg voor inwoners om mee te doen of te participeren;
- We doen onderzoek naar stapeling van hulp en ondersteuning in het sociaal domein (Jeugd, Wmo, Werk, Inkomen, Participatie en Schuldhulpverlening) bij huishoudens met meervoudige problematiek. Doel van dit onderzoek is per huishouden een domein-overstijgende en integrale maatwerk-aanpak te organiseren die antwoord geeft op en aansluit bij de vraag en eigen mogelijkheden van het huishouden;
- Bij het doorbraakproject Ten Boer gaan uit van het perspectief van de inwoner, niet van de verschillende regelingen en budgetten en de schotten daartussen. Het doorbraakproject Ten Boer en het project Stapeling sociaal domein gaan uit van dezelfde methodiek, zijn organisatorisch vergelijkbaar en worden gezamenlijk geëvalueerd. Zie paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken Ten Boer;
- Samen met de Groninger gemeenten, onderwijs, jeugdhulpaanbieders en cliëntorganisaties werken we verder aan de transformatie van het jeugdhulpstelsel, aan de hand van de regionale Transformatieagenda jeugdhulp;
- In de lokale Transformatieagenda Jeugdhulp is de toegang tot de jeugdhulp een belangrijk element: versterking van de kennis en deskundigheid WIJ-teams op het gebied van jeugd, versterking van de samenwerking met de huisartsen bijvoorbeeld door de inzet van Ondersteuners Jeugd en Gezin, verbetering van de samenwerking met het onderwijs, aanpak kindermishandeling, collectivisering van individuele arrangementen alsmede leer- en verbetercycli. Dit zullen wij ook in 2021 voortzetten;
- In 2021 bereiden we de nieuwe inkoop voor aan de hand van de uitgangspunten meer grip en eigen regie van de gemeenten;
- We stimuleren het werken vanuit een relationele benadering en experimenteren daarmee in de vorm van bijvoorbeeld de 'JIM-aanpak' en optimaliseren de samenwerking tussen de Gecertificeerde Instellingen en de WIJ-teams;
- Met de woningbouwcorporaties maken we afspraken over jongeren die uitstromen uit woonvoorzieningen richting een vorm van (begeleid) zelfstandig wonen.

4.2.3 Interventies Veilig opgroeien

Ouders hebben in de opvoeding de eerste verantwoordelijkheid. Maar ook familieleden, leerkrachten, vrienden, buren en sportbegeleiders spelen een rol. Samen zorgen ze voor 'opvoedkracht'. Waar nodig en mogelijk bieden we ondersteuning. Dat doen we zo vroeg mogelijk waarbij het gezin en de jeugdige in het dagelijks leven centraal staan. Hierbij werken wij aan preventie door zowel vroegsignalering te bevorderen als voorwaarden te creëren die bijdragen aan een positieve leefomgeving. Daar waar onveilige situaties toch ontstaan plegen wij effectieve interventies in het kader van onze aanpak Kindermishandeling.
In Groningen geven we deze aanpak hoge prioriteit, want alle kinderen hebben recht op een veilige leefomgeving. Tevens merken we hierbij op dat kindermishandeling hoge maatschappelijke kosten met zich meebrengt, want slachtoffers doen een groter beroep op gezondheidszorg en hulpverlening en lopen een sterk verhoogd risico om later opnieuw slachtoffer of pleger te worden van huiselijk geweld. De veiligheid van kinderen is daarom voor ons een thema met grote maatschappelijke urgentie en we willen op verschillende niveaus op de kwaliteit van de aanpak sturen, zowel preventief als curatief.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie-indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal kinderen dat uit huis geplaatst wordt *	59	< 70	< 70
Aantal op de wachtlijst Veilig Thuis	79	< 10	< 10
Aantal beschermingsonderzoeken door de Raad voor de Kinderbescherming rondom opvoedingsproblemen	186	< 150	< 180
Aantal meldingen bij Veilig Thuis kindermishandeling	826	> 700	> 700

* dit aantal heeft niet alleen betrekking op veiligheid maar op opvoedingsproblematiek in het algemeen. Gegevens van JB Noord.

Hoe staan we ervoor?

Om kindermishandeling zo vroeg mogelijk te kunnen signaleren organiseren we voor maatschappelijke partners en omstanders activiteiten die gericht zijn op het herkennen van signalen en op de toepassing van de Wet meldcode. Daarnaast faciliteren we samen met de andere Groninger gemeenten Veilig Thuis Groningen, het regionale advies- en meldpunt voor kindermishandeling en huiselijk geweld. In 2020 is een tweede pilot uitgevoerd met betrekking tot een multidisciplinaire aanpak (MDA++) voor ernstige casuïstiek huiselijk geweld en kindermishandeling, wat moet leiden tot structurele borging van deze aanpak in 2021. Tenslotte is de regio Groningen een van de deelnemende regio's aan het landelijke meerjarige onderzoek van Verwey-Jonker naar de effectiviteit van de hulp bij huiselijk geweld. Het resultaat van dit onderzoek verwachten we eind 2020.

Wat willen we bereiken in 2021?

Het bevorderen van een veilige leefomgeving voor kinderen heeft voor ons grote prioriteit. Samen met alle betrokken partijen vanuit zorg en veiligheid realiseren we een duurzame aanpak, die we gezamenlijk hebben geformuleerd in het regionale actieplan Geweld hoort nergens thuis. De maatregelen zijn enerzijds gericht op signalering en melding van kindermishandeling en anderzijds op een effectieve aanpak.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Wij investeren door middel van de inzet van de aandacht(s) functionaris kindermishandeling in kennisbevordering en in het voorkomen van handelingsverlegenheid bij professionals en omstanders;
- In lijn met landelijke afspraken geven we samen met de Groninger gemeenten en alle betrokken partijen vanuit zorg en veiligheid uitvoering aan het regionaal actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis';
- Wij continueren de samenwerking met het onderwijs, onze activiteiten ten aanzien van de Week tegen de Kindermishandeling, de publiekscampagne en de ontwikkeling en implementatie van effectieve instrumenten om chronische problematiek te doorbreken;
- Zie ook beleidsveld: 4.1.3 Positief opgroeien.

4.2.4 Beschermd wonen, opvang en huiselijk geweld

De Gemeente Groningen vervult op de beleidsterreinen Beschermd Wonen en Opvang de rol als Centrumgemeente. We willen als gezamenlijke Groninger gemeenten kwetsbare inwoners, zoals dak- en thuislozen, verslaafden en ex-gedetineerden, zo kort als mogelijk en zolang als nodig, onderdak en begeleiding bieden gericht op rehabilitatie en duurzaam herstel. De voorzieningen Beschermd wonen en Opvang bieden opvang aan inwoners in de provincie Groningen bij crisissituaties én opvang plus begeleiding aan inwoners die vanwege psychiatrische aandoening of psychosociale problematiek aangewezen zijn op een niet (geheel) zelfstandige woonvoorziening. Daarnaast richten we ons op het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld. De gemeente Groningen is aangewezen als Centrumgemeente en ontvangt hiervoor rijksmiddelen. Onder huiselijk geweld verstaan we (ex-)partner-, ouderen- en kindermishandeling. We willen huiselijk geweld zoveel mogelijk signaleren en effectieve systeemgerichte hulp bieden zodat het geweld duurzaam wordt beëindigd. Indien nodig bieden we opvang.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie-indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal geregistreerde daklozen dat gebruik maakt van opvangvoorzieningen	494	480	stabiel
Aantal unieke personen dat gebruikmaakt van de nachtopvang	292	270	stabiel
Aantal unieke personen dat gebruikmaakt van de crisisopvang	157	180	stabiel
Aantal unieke personen dat gebruikmaakt van de dagopvangvoorzieningen	724	700	700
Percentage unieke personen dat na crisisopvang duurzaam rehabiliteert met een eigen woonplek c.q. woonadres	69	> 30%	stabiel
Percentage personen dat in 2 weken tenminste 3x of vaker per week gebruik maakt van de nachtopvang	39%	<40%	<40%
Aantal unieke personen (voorzieningen) met een voorziening Beschermd wonen	1.623 (2.097)	1.600	Daling*
Aantal meldingen van huiselijk geweld bij Veilig Thuis/gemeente	746	>700	> 800
Aantal huisverboden gemeente	28	>40	> 40
Aantal betrokken kinderen bij huisverboden	25	>40	> 40
Aantal casussen intensief casemanagement bij Veilig Thuis regio	85	>100	> 100
Aantal vrouwen van 18 jaar of ouder in de vrouwenopvang	134	<200	< 200
Aantal kinderen in de vrouwenopvang	168	<250	< 250
Aantal vrouwen dat niet kan worden opgenomen in de VO vanwege maximale bezetting	30	0	0
Gemiddelde duur van de opnameperiode van vrouwen (in dagen)	9,4 mnd.	400	400

In bovenstaande tabel zijn geen beoogde aantallen opgenomen met de indicatoren over het aantal gebruikers van nacht- en dagopvangvoorzieningen. De reden hiervoor is dat de opvangvoorzieningen onderdak moeten bieden aan iedereen die op de opvang een beroep doet zodat niemand op straat hoeft te slapen.

* In 2021 zal een deel van de huidige BW cliënten overgaan naar de WLZ en een deel gaat over naar de regiogemeenten vanwege decentralisatie: we verwachten dus een daling van het aantal unieke cliënten BW.

Hoe staan we ervoor?

Per 1 januari 2021 worden de taken Beschermd Wonen, op basis van de met alle gemeenten gemaakte samenwerkingsafspraken, in fasen door gedecentraliseerd naar elke individuele gemeente. Er zal, kijkend naar de huidige ontwikkelingen, nog sprake zijn van een overgangstermijn waarin Groningen als centrumgemeente activiteiten uitvoert ten behoeve van alle gemeenten.

Ten behoeve van de aanpak van huiselijk geweld faciliteren we samen met de andere Groninger gemeenten de vrouwenopvang bij Het kopland en Veilig Thuis Groningen (VTG), het regionale advies- en meldpunt voor kindermishandeling en huiselijk geweld. Bij Veilig Thuis hebben we ook het Intensief casemanagement voor huisverboden structureel ondergebracht. In 2020 geven we uitvoering aan een tweede regionale pilot voor zeer ernstige casuïstiek huiselijk geweld/kindermishandeling, waarin we samen met een aantal partners vanuit zorg en veiligheid een multidisciplinaire aanpak (MDA++) realiseren. Verder hebben we samen met de Groninger gemeenten op basis van ons regionaal actieprogramma Geweld hoort nergens thuis een uitvoeringsprogramma geformuleerd. We geven daarin prioriteit aan de versterking van de lokale infrastructuur en de samenwerking met Veilig Thuis. Bij Veilig Thuis zijn in 2019 als gevolg van de aangepaste Wet meldcode forse wachtlijsten ontstaan bij de veiligheidsbeoordeling en bij onderzoek. De wachtlijst bij veiligheidsbeoordeling is begin 2020 met behulp van extra middelen vanuit de Groninger gemeenten goed aangepakt, maar er bestaat nog steeds een wachtlijst bij

onderzoek. Vanuit het Ministerie zijn begin 2020 extra middelen toegezegd en Veilig Thuis verwacht dit jaar de wachtlijst te hebben opgelost.

Wat willen we bereiken in 2021?

Onverkort streven wij ernaar te voorkomen dat mensen zonder voorzieningen op straat belanden. Dit doen we door:

- Mensen zoveel mogelijk lokaal, in de eigen regio en omgeving, in een vroeg stadium ondersteuning te bieden zodat verdere afhankelijkheid van zwaardere zorg wordt voorkomen;
- De uitstroom van cliënten Beschermd wonen bevorderen door de samenwerking tussen aanbieders, gemeenten en corporaties te intensiveren;
- Een betere afstemming en aansluiting organiseren van de verschillende wettelijke ondersteuningsvoorzieningen (Jeugd, Wmo en BW&O) per gemeente, maar ook als samenwerkende gemeenten in de regio;
- Goede afstemming en samenwerking tussen betrokken ketenpartners op het gebied van zorg en veiligheid bij de aanpak van huiselijk geweld;
- Verdere ontwikkeling en uitvoering van effectieve interventies bij huiselijk geweld op lokaal en regionaal niveau, ook om te voorkomen dat huiselijk geweld verder escaleert en crisisopvang nodig is.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We implementeren de samenwerkingsafspraken die gericht zijn op overheveling van taken (bijvoorbeeld de toegang en de regionale uitvoering van de front- en backoffice) en middelen naar elke afzonderlijke Groninger gemeente in de uitvoering van Beschermd wonen;
- We monitoren de consequenties van de door decentralisatie met behulp van de in 2020 vernieuwde monitor Beschermd wonen & Opvang;
- We maken regionaal en lokaal concrete werkafspraken om de in-, door en uitstroom van Beschermd wonen verder te optimaliseren (toeleiding naar een geschikte woning en woonomgeving, zachte landing in de wijk, ondersteuning door de zorg, inkomen, etc.) ;
- Samen met de samenwerkingspartners ontwikkelen we een nieuwe visie over Opvang en voeren we gerichte activiteiten uit ter voorkoming van dak- en thuisloosheid;
- We subsidiëren Veilig Thuis (wettelijke en bovenwettelijke taken, zoals intensief casemanagement bij huisverboden) en sturen onder ander op het wegwerken en voorkomen van wachtlijsten;
- We faciliteren de vrouwenopvang en monitoren de in-, door- en uitstroom. Daarnaast gaan we onderzoeken hoe we een ambulante aanpak kunnen realiseren ter voorkoming van opvang;
- We evalueren samen met de Groninger gemeenten de resultaten van de tweede regionale pilot multidisciplinaire aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling (MDA++) en afhankelijk van de uitkomsten realiseren we een aanpak voor ernstige casuïstiek;
- We geven uitvoering aan het regionale actieprogramma Geweld hoort nergens thuis met specifiek aandacht voor de implementatie van het landelijk kwaliteitskader voor lokale teams en de samenwerking met Veilig Thuis.

4.2.5 Vluchtelingen en asielzoekers

Wij nemen onze verantwoordelijkheid bij het huisvesten, integreren en participeren van vergunninghouders. Na het regelen van huisvesting richten we ons op taalverwerving, opleiding, participatie, werk en gezondheid.
We bieden maatschappelijke begeleiding voor de groep inburgering-plichtige vergunninghouders (vaak ook wel aangeduid als statushouders). Met de vergunninghouder maken we een persoonlijk trajectplan. Daarbij zoeken we actief naar het ‘verborgen talent’ van individuen. Hiermee willen we voorkomen dat deze nieuwkomers langdurig aan de maatschappelijke zijlijn komen te staan. Alles is erop gericht om een snelle verbinding tot stand te brengen tussen de vergunninghouders en de Groningse samenleving.

Vergunninghouders met een uitkering bieden we ondersteuning vanuit het coördinatiepunt 'Thuisin050' van de Directie Werk en Participatie. Beleidsmatige sturing is belegd bij de Directie Maatschappelijke Ontwikkeling. Belangrijke opgaven voor 2021 zijn het realiseren van de taakstelling huisvesting, het bieden van maatschappelijke begeleiding aan inburgering-plichtige vergunninghouders, de voorbereiding op de nieuwe Wet inburgering die per 1 juli 2021 van kracht wordt, het in beeld brengen van de doelgroep door middel van assessments en individuele trajectplannen en het uitvoeren van inburgeringstrajecten (de leerroutes) waarbij inburgering en 'meedoen' hand in hand gaan.
In de nieuwe Wet inburgering krijgt de gemeente de regie op de uitvoering van de inburgering en moet de gemeente zorgen voor een passend inburgeringsaanbod. Dit betreft een voor de gemeente nieuwe taak.

De activiteiten binnen het beleidsveld Vluchtelingen en asielzoekers vallen binnen Programma 1: Werk en inkomen, Programma 3: Onderwijs en Programma 8: Wonen.

We willen in Groningen voorkomen dat afgewezen asielzoekers en vluchtelingen zonder voorzieningen op straat belanden, met criminaliteit in aanraking komen of een risico voor de openbare orde vormen. We willen dat deze kwetsbare nieuwkomers in onze gemeente toekomstperspectief hebben, dan wel op respectvolle wijze toewerken naar een toekomstperspectief in het land van herkomst.
Met de pilot Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV) die in Groningen per 1 april 2019 van start is gegaan, kunnen we ook in 2021 opvang bieden aan vreemdelingen zonder recht op verblijf of opvang.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal gehuisveste vergunninghouders	168	157	180
Aantal mensen in LVV-Groningen	230	250	240
Aantal personen dat in maatschappelijke begeleiding is genomen	175	125	135
Aantal ex-alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV) met leefgeld	16	14	12

Hoe staan we ervoor?

In samenspraak met corporaties zoeken we naar manieren om aan de taakstelling huisvesting vergunninghouders te blijven voldoen. Vergunninghouders die aan de gemeente Groningen zijn toegewezen, krijgen maatschappelijke begeleiding en met het coördinatiepunt 'Thuisin050 ' hebben we de integratie en participatie van vergunninghouders een flinke impuls gegeven.

Met ingang van 1 april 2019 is in de gemeente Groningen een pilot-Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV) met een maximale capaciteit van 300 plaatsen van start gegaan waardoor we, met financiering door het Rijk, opvang kunnen bieden aan afgewezen vreemdelingen zonder recht op verblijf of rijksopvang.

Wij subsidiëren Vluchtelingenwerk Noord Nederland voor het bieden van maatschappelijke- en juridische ondersteuning aan ex-Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen (ex-AMV's).

Net als voor alle inwoners van de gemeente voert de GGD de publieke gezondheid asielzoekers en vergunninghouders uit op het gebied van jeugdgezondheidszorg, infectiebestrijding, collectieve gezondheidsbevordering, individuele preventie SOA/HIV, seksuele en reproductieve gezondheid.

Wat willen we bereiken in 2021?

Ook in 2021 willen we voldoen aan de taakstelling voor de huisvesting van vergunninghouders en vanaf het moment van koppeling aan de gemeente bieden we praktische hulp en ondersteuning door het aanbod van de maatschappelijke begeleiding voor vergunninghouders. We zorgen dat we goed voorbereid zijn op de invoering van de nieuwe Wet inburgering per 1 juli 2021. Om te zorgen dat meer vergunninghouders de inburgering met

succes afronden en actief participeren in de Nederlandse samenleving, willen we elke vergunninghouder op maat de passende ondersteuning bieden, waarvoor we beschikken over een ruim aanbod aan (parallelle) trajecten.

De GGD wil alle kinderen tot 18 jaar van asielzoekers en vergunninghouders goed in beeld te hebben, jeugdgezondheidszorg aanbieden en bij bedreigingen van de gezondheid of ontwikkeling de juiste ondersteuning en zorg inschakelen.

Onverkort streven wij ernaar te voorkomen dat afgewezen vreemdelingen zonder voorzieningen op straat belanden.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We huisvesten vergunninghouders in samenwerking met het COA en de woningcorporaties en we ontwikkelen huisvestingsarrangementen voor jonge alleenstaande vergunninghouders, die vanaf het moment dat ze 18 jaar worden door gemeenten moeten worden gehuisvest;
- We bieden praktische hulp en maatschappelijke begeleiding aan vergunninghouders die in de gemeente Groningen komen te wonen en we blijven volop inzetten op het versterken van integratie en participatie van vergunninghouders waarbij het coördinatiepunt nieuwkomers een centrale rol vervult;
- We ondersteunen de kwetsbare groep alleenstaande minderjarige vluchtelingen (met verblijfsstatus) door hen te faciliteren in een overgang naar een zelfstandige woning en het ondersteunen van pleegzorg tot 21 jaar;
- In de pilot-LVV bieden we sobere opvang aan vreemdelingen zonder opvang door het Rijk en ondersteunen hen in het verhelderen van een realistisch toekomstperspectief. We bieden juridische- en materiële ondersteuning aan uitgeprocedeerde vreemdelingen;
- De GGD zet extra capaciteit in ten behoeve van de publieke gezondheid voor deze doelgroep gericht op jeugdgezondheidszorg, vroeg signalering, gezondheidsbevordering, leefstijl, overgewicht, bewegen, middelengebruik, seksuele gezondheid en versterken van gezondheidsvaardigheden.

Bijdrage(n) verbonden partijen

GR PG & Z (RIGG/GGD)	
Relevante beleidsinformatie	Het openbaar belang van de GGD betreft de bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking, de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het (doen) organiseren van zorg aan de bevolking. Wij werken samen met de Groninger gemeenten en de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) aan de transformatie jeugdhulp. In de inkoop van de jeugdhulp 2018-2020, die de RIGG voor de 12 Groninger gemeenten uitvoert, is de transformatiegedachte zoveel mogelijk doorgevoerd. In onze visie op regionale samenwerking en de inkoop vanaf 2021 ligt de focus op innovatie van de inkoop en meer grip en regie als gemeente.
Beleidsrisico	Geen.

GR Centrumregeling beschermd wonen Groningen	
Relevante beleidsinformatie	Middels deze samenwerkingsovereenkomst is de gemeente Groningen gemandateerd taken uit te voeren op het terrein van Beschermd wonen en opvang namens de overige gemeenten in de provincie Groningen.
Beleidsrisico	Geen.

GR Publiek vervoer Groningen, Drenthe	
Relevante beleidsinformatie	Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het doelgroepenvervoer. Dit is onder meer het vervoer van mensen met een Wmo-indicatie, het vervoer van leerlingen die op grond van de gemeentelijke verordening hiervoor in aanmerking komen en in enkele gemeentes (waaronder Groningen) het

	Participatiewet vervoer. Om dit op een zo duurzaam en efficiënt mogelijke manier te kunnen realiseren hebben alle gemeenten van Groningen en Drenthe zich verenigd in het samenwerkingsverband/ de gemeenschappelijke regeling Publiek Vervoer Groningen Drenthe. Publiek vervoer heeft als doel een optimaal vervoersnetwerk te creëren, dat betaalbaar en toekomstbestendig is en waarin duurzaam gebruik wordt gemaakt van alle beschikbare vervoersmiddelen en stromen. Denk hierbij aan integratie en aansluiting van het doelgroepenvervoer onderling maar bijvoorbeeld ook met het openbaar vervoer. Namens de gemeenten is Publiek Vervoer voor een deel verantwoordelijk voor het contractmanagement, hebben zij een kennis- en advies functie en focussen zij daarnaast op doorontwikkeling van het vervoer.
Beleidsrisico	Geen

Voor meer informatie over de verbonden partijen zie paragraaf 6 verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

Welzijn gezondheid en zorg							
Nr	Omschrijving		Actuele				
		Rekening	Begroting	Primitieve begroting			
	Bedragen x 1.000 euro	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
04.1	Sociaal klimaat	48.537	25.211	26.134	25.554	26.055	26.505
04.1.2	Bevorderen soc samenhang leefb	13.174	11.992	12.582	12.793	13.068	13.272
04.1.3	Positief opgroeien	17.871	3.897	4.198	4.221	4.242	4.264
04.1.4	Diversiteit integratie emancip	853	1.248	756	743	739	749
04.1.5	Lok gezondheidsbeleid IZB OGZ	16.639	8.074	8.597	7.798	8.006	8.220
04.2	Passende ondersteuning en zorg	254.139	263.142	245.692	236.633	239.841	242.844
04.2.1	Ondersteunende voorzieningen	31.454	32.159	34.427	34.674	35.441	36.161
04.2.2	Specialistische zorgvoorzienin	192.689	202.099	181.679	175.915	178.245	180.497
04.2.3	Interventies veilig opgroeien	251	152	153	155	156	157
04.2.4	Besch.wonen,opvang,huis.geweld	23.917	24.073	24.217	24.145	24.147	24.148
04.2.5	Vluchtelingen en asielzoekers	5.828	4.660	5.216	1.745	1.852	1.881
	Totaal	302.676	288.353	271.826	262.187	265.896	269.349
	Baten						
04.1	Sociaal klimaat	21.543	1.516	1.519	1.520	1.528	1.535
04.1.2	Bevorderen soc samenhang leefb	445	497	497	501	509	517
04.1.3	Positief opgroeien	14.065	814	817	816	816	816

04.1.4	Diversiteit integratie emancip	491	9	0	0	0	0
04.1.5	Lok gezondheidsbeleid IZB OGZ	6.542	196	205	203	203	203
04.2	**Passende ondersteuning en zorg**	**7.903**	**7.953**	**7.100**	**7.036**	**7.063**	**7.091**
04.2.1	Ondersteunende voorzieningen	-7	32	19	5	5	5
04.2.2	Specialistische zorgvoorzienin	5.547	6.399	5.465	5.417	5.444	5.472
04.2.3	Interventies veilig opgroeien	1	0	0	0	0	0
04.2.4	Besch.wonen,opvang,huis.geweld	1.895	1.261	1.353	1.353	1.353	1.353
04.2.5	Vluchtelingen en asielzoekers	467	261	264	262	262	262
	Totaal	**29.446**	**9.468**	**8.619**	**8.556**	**8.591**	**8.626**
	Geraamd resultaat voor bestemming	**273.230**	**278.885**	**263.207**	**253.631**	**257.306**	**260.722**
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen	4.418	3.243	1.964	2.725	3.518	4.229
	Totaal onttrekkingen	2.469	933	2.625	2.572	3.843	4.646
	Geraamd resultaat na bestemming	275.179	281.195	262.546	253.784	256.980	260.306

* De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019. Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr.	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
8	Subsidies beheer & accommodaties	4.1	I	-25	-25		
9	Transitiefonds buurt- en sportaccommodaties	4.1	I	-100			
	Totaal deelprogramma 4.1			**-125**	**-25**		
10	Wmo BW en Jeugd	4.2	I	-4.300			
	Wmo en Jeugd (begroting 2019)	4.2	S	3.270	3.270	3.270	3.270
	Zorgkosten Wmo (begroting 2020)	4.2	S	319	2.298	184	184
	Zorgkosten Jeugd (begroting 2020)	4.2	S	-2.400	-1.600	-400	-400
11	Terugdringen zorgkosten (inkoop jeugd, WIJ & OJG)	4.2	S	-225	-150	-150	-150
12	Aanpak problematische groepen	4.2	I	-98	-98		
	Totaal deelprogramma 4.2			**-3.434**	**3.720**	**2.904**	**2.904**
	Totaal programma 4			**-3.559**	**3.695**	**2.904**	**2.904**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
2	Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	4.1	S	15	12	8	8
	Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	4.1	I	-266			
4	WMO beschermd wonen	4.1	S	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
9	School als Wijk	4.1	S	-165	-165	-165	-165
27	Herindelingseffect DMO	4.1	I	-108			
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	4.1	S				6
38	Optimale structuur DMO	4.1	S	-85	-85	-85	-85
56	Versterken sociale infrastructuur	4.1	S	-140	-140	-140	-140
	Totaal deelprogramma 4.1			**-749**	**-378**	**-382**	**-376**
2	Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	4.2	S	112	-99	-125	-125
	Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	4.2	I	328			
3	Problematische jeugdgroepen	4.2	I	-165	-165		
4	WMO overig	4.2	S	265	425	176	-71
4	WMO volumegroei	4.2	S	-812	-979	-970	-960
5	Jeugdhulp	4.2	I	-700			
27	Herindelingseffect DMO	4.2	S	-476	-476	-476	-476
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	4.2	S				26
38	Optimale structuur DMO	4.2	S	-116	-116	-116	-116
50	Tekort WIJ organisatie	4.2	I	-400			
55	Verhoging meerkostenregeling	4.2	S	-165	-165	-165	-165
	Totaal deelprogramma 4.2			**-2.129**	**-1.575**	**-1.676**	**-1.887**
	Totaal programma 4			**-2.878**	**-1.953**	**-2.058**	**-2.263**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Overzicht hervormingen 2021-2024

Nr	Hervormingen	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
7	Reserve accres instellingen*	4.1	I	1.430			
7	Accres instellingen	4.1	S	-91	147	147	147
	Totaal deelprogramma 4.1			**1.339**	**147**	**147**	**147**
7	Accres instellingen	4.2	S	198	198	198	198
	Totaal deelprogramma 4.2			**198**	**198**	**198**	**198**
	Totaal programma 4			**1.537**	**345**	**345**	**345**

*Het gaat om een reservemutatie, deze is niet opgenomen onder intensiveringen en hervormingen in de integrale financiële toelichting van programma 4.1.

Ga naar hervormingen 2021-2024 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle bezuinigingen

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

4.1 Sociaal klimaat	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**25.380**	**1.604**	**-23.776**
Intensiveringen en hervormingen	**754**	**-85**	**-839**
Begroting 2021	**26.134**	**1.519**	**-24.615**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	169	88	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 25,4 miljoen euro
Van de 25,4 miljoen euro is 8,2 miljoen euro begroot voor openbare gezondheidszorg. Naast de inwonersbijdrage is er inzet voor onder andere rijksvaccinaties, forensische geneeskunde, healthy ageing, geboortezorg, positief opgroeien, JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht, seksuele gezondheidszorg en prostitutiebeleid.
Daarnaast hebben we voor sociale participatie een bedrag begroot van 10,3 miljoen euro; onder andere voor inzet op mantelzorg, maatschappelijke dienstverlening, dorpshuizen, Torion, buurt-/wijkcentra, bewonersorganisaties en vrijwilligerswerk. Voor positief opgroeien en innovatie jeugd hebben we 4,0 miljoen euro in de begroting opgenomen, voor vastgoed sociaal cultureel, welzijnsinstellingen 2,1 miljoen euro en voor diversiteitsbeleid 0,8 miljoen euro.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van de begroting 2020
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten 0,2 miljoen euro hoger. In de begroting 2021 zijn de bezuinigingstaakstellingen betreffende gezondheid (0,3 miljoen euro GGD en 150 duizend euro gezondheid algemeen) verwerkt. Daarnaast zijn incidentele lasten voor school als wijk (260 duizend euro) en transformatie budget GGD (0,3 miljoen euro) wel in de begroting 2020 opgenomen en niet in de begroting 2021. Tegenover deze voordelen staan hogere lasten als gevolg van toekenning van nominale compensatie en herverdeling van budgetten.

Toelichting op de baten van 1,6 miljoen euro
We ontvangen bijdragen van andere gemeenten en VSV-middelen (Vroegtijdig School Verlaten) voor 'School als Wijk' en bijdragen van andere gemeenten voor 'Zorg voor jeugd' , totaal 0,8 miljoen euro. Daarnaast ontvangen we 0,5 miljoen euro aan huuropbrengsten van sociaal cultureel, welzijnsinstellingen en een rijksbijdrage van 0,2 miljoen euro in verband met overgangsregeling ambulancezorg FLO (Functioneel Leeftijd Ontslag).

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van de begroting 2020
Geen relevante verschillen.

4.2 Passende ondersteuning en zorg	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**243.520**	**7.372**	**-236.148**
Intensiveringen en hervormingen	**2.115**	**183**	**-1.937**
Effect accres instellingen niet onder hervormingen en intensiveringen	57	-455	-512
Begroting 2021	**245.692**	**7.100**	**-238.592**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-19.622	-581	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 243,5 miljoen euro
Voor Beschermd Wonen (BW), Maatschappelijke Opvang (MO) en Vrouwen Opvang (VO) geldt dat we een regionale taak hebben. Met deze beleidsvelden is respectievelijk 63,4 miljoen euro (BW), 17,8 miljoen euro (MO) en 6,0 miljoen (VO) euro gemoeid.
Voor de posten die alleen betrekking hebben op de gemeente Groningen zijn de belangrijkste posten: Jeugd zorgkosten (66,2 miljoen euro), Wmo 18+ (49,7 miljoen euro), WIJ (33,5 miljoen euro), Bed Bad en Brood (3,9 miljoen euro), Opvang asielzoekers (1,3 miljoen euro), Heroïneverstrekking (1,0 miljoen euro) en projectkosten 'Zorgkosten in Control' (1,0 miljoen euro). Om de transformatie van het sociaal domein te versnellen en daarop een betere sturing in te richten, is de stuurgroep 'Zorgkosten in control' ingesteld. Hiervoor heeft de raad in februari 2020 reeds budget

beschikbaar gesteld voor de jaren 2020 en 2021.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van de begroting 2020
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten in de begroting 2021 19,6 miljoen euro lager. Dit verschil kan als volgt verklaard worden:

Beschermd wonen (V 17,2 miljoen euro)
Vanaf 2021 ontvangen we 18,1 miljoen euro minder in het gemeentefonds voor BW in verband met de overstap van cliënten van Wmo/BW naar de Wlz We hebben de lasten evenredig verlaagd. Compensatie van prijs- en loonstijging van 0,9 miljoen euro brengt het totale verschil voor BW ten opzichte van de begroting 2020 op 17,2 miljoen euro.

Wmo (V 0,8 miljoen euro)
We realiseren in de begroting 2021 een taakstelling van 0,3 miljoen (voor de Meerkostenregeling en de WIJ). Daarnaast hebben we in de begroting 2020 een incidenteel bedrag van 0,9 miljoen euro opgenomen voor afschaffing van de Algemene voorziening Huishoudelijke hulp. In de begroting 2021 hebben we hier geen bedrag voor begroot. Compensatie van prijs- en loonstijging van 0,5 miljoen euro en wat kleinere afwijkingen brengen het totale verschil voor de Wmo op 0,8 miljoen euro.

Jeugd (V 3,4 miljoen euro)
Ten opzichte van de begroting 2020 vallen de totale jeugdlasten 3,4 miljoen euro lager uit. In de begroting 2021 hebben we 2,5 miljoen euro minder aan zorgkosten jeugd opgenomen. Aan dit verschil liggen diverse mutaties ten grondslag. Een belangrijke mutatie betreft de verwerking van de extra besparing van 4,7 miljoen euro vanuit het coalitieakkoord. Het gaat om besparing als gevolg van de integrale aanpak multiproblematiek, inzet OJG, acceleratiemodel WIJ en innoveren inkoop. Aan de andere kant hebben we in de begroting 2021 1,8 miljoen euro aan prijscompensatie opgenomen en hebben we op basis van de mei-circulaire 2020 0,6 miljoen euro extra opgenomen voor Voogdij/18+.
Daarnaast hebben we voor de inzet OJG in de begroting 2021 0,2 miljoen euro extra opgenomen.
Tot slot hebben we in de begroting 2021 geen bedrag opgenomen voor de transformatieagenda jeugd. In 2020 staat hiervoor een bedrag van 1,2 miljoen euro in de begroting, 2020 is het laatste jaar dat we deze incidentele, regionale middelen krijgen.

Overige (N 1,8 miljoen euro)
Naast bovengenoemde mutaties kan het verschil verklaard worden door hogere lasten betreffende projectkosten 'Zorgkosten in Control' (1,0 miljoen euro), Accres WIJ (0,9 miljoen euro), Opvang vluchtelingen en asielzoekers (0,4 miljoen euro), Bed Bad en Brood (0,2 miljoen euro) en Vrouwenopvang (0,2 miljoen euro). Daarnaast zien we dat vooral door herverdeling van kosten aan dit deelprogramma lagere lasten zijn toegerekend (0,9 miljoen euro).

Toelichting op de baten van 7,4 miljoen euro
De grootste post is de eigen bijdrage die we van cliënten verwachten. We verwachten 3,9 miljoen euro aan eigen bijdrage Beschermd wonen en 1,4 miljoen euro aan eigen bijdrage Wmo te ontvangen. Daarnaast hebben we een Rijksbijdrage voor heroïneverstrekking begroot van 1,0 miljoen euro. De overige baten zijn geringer van omvang en hebben o.a. betrekking op ontvangsten voor Vrouwenopvang en opvang asielzoekers.

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van de begroting 2020
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de baten 0,6 miljoen euro lager. In de begroting 2020 is de hervorming 'niet doorgeven accres' als taakstellende bate geboekt. In de begroting 2021 realiseren we een deel van deze taakstelling, waardoor de bate deels vervalt.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 5 Sport en bewegen

Voor iedere Groninger een passend en aantrekkelijk aanbod om te sporten en bewegen. Sportief kapitaal opbouwen, zodat mensen een leven lang met plezier bewegen. En sport en bewegen brengt mensen samen, maakt mogelijk om deel te nemen aan de maatschappij en levert een positieve bijdrage aan de gezondheid. Sport en spel is van groot belang voor de ontwikkeling van kinderen.

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

Groningen wil een gemeente zijn waar iedereen een leven lang kan sporten en bewegen.

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:
Visie Sport en Bewegen (in ontwikkeling)

Meerjarenprogramma Sport en Bewegen, 2021+ (in ontwikkeling)

Meerjarenprogramma Sport en Bewegen 2016-2020, april 2016

Relevante ontwikkelingen

Afgelopen jaar hebben we een nieuwe visie op sport en bewegen ontwikkeld met daarbij een nieuw Meerjarenprogramma Sport en Bewegen. Het opbouwen van sportief kapitaal vinden we belangrijk. Mensen de kans bieden om fysiek, mentaal en sociaal bezig te zijn met sport en bewegen.
In november 2019 hebben we met maatschappelijke partners het Gronings Sportakkoord 'Een leven lang bewegen' gesloten. We zijn bezig met de uitvoering hiervan. De missie van het Gronings Sportakkoord werkt door in onze sportvisie en ons Meerjarenprogramma. We willen dat iedereen in Groningen een leven lang met plezier kan sporten en bewegen.

In 2020 hebben de corona maatregelen grote impact gehad. Vanuit het Rijk is een pakket aan steunmaatregelen ontwikkeld voor sportaanbieders (commercieel en verenigingen).
Het sporten in de openbare ruimte zien we al langere tijd als trend. Mede door de corona maatregelen heeft het sporten en bewegen in de openbare ruimte een nog grotere vlucht genomen.

In het kader van de harmonisatie hebben we gewerkt aan een nieuwe tarievennota. Vanaf het sportseizoen 2021 - 2022 gaan de nieuwe sporttarieven gelden.

Omdat Sportcentrum Kardinge in 2023 financieel en technisch is afgeschreven, werken we scenario's uit voor een toekomstbestendig Sportcentrum Kardinge. We zoeken de samenwerking op met de ondernemers in het recreatiegebied en het Alfa-college.

Deelprogramma 5.1 Sportieve infrastructuur en faciliteren verenigingen

We willen optimale voorwaarden creëren voor sporten en bewegen. Om het speelveld op orde te hebben en te houden zijn goede en voldoende sportaccommodaties nodig en willen we sporten in de openbare ruimte faciliteren. Het belang van vitale sportverenigingen is groot. De ontwikkeling dat veel mensen kiezen voor ongebonden sporten en bewegen groeit door. Naast verenigingen kent de gemeente ook een groot aanbod van andere sportaanbieders.

Beleidsvelden

- Faciliteren verenigingen: accommodaties
- Faciliteren verenigingen: samenwerking en vitaliteit
- Sportieve ruimte openbaar en openbare ruimte sportief: de Bewegende Stad

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effectindicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft lid te zijn een sportvereniging of sportschool	-	47%	-
% jongeren (2 en 4 VO) dat aangeeft wekelijks te sporten bij een sportvereniging of sportschool	-	-	Volgt via GGD enquête
% bewoners (18 jaar e.o. dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van binnen-sportvoorzieningen, zoals sporthallen, gymlokalen en zwembaden, in of nabij de eigen buurt	-	72%	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van buitensport-voorzieningen, zoals voetbal- en andere sportvelden, in of nabij de eigen buurt *	-	74%	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van plekken in de openbare ruimte die geschikt zijn voor sport, spel en bewegen in of nabij de eigen buurt*	-	73%	-

5.1.1 Faciliteren verenigingen: accommodaties

Vanuit de gemeente bieden we: sporthallen, sport- en gymzalen, zwembaden, een atletiekbaan, dojo's, een 400m ijsbaan, ijshal en skeelerbaan.
We meten de klanttevredenheid van de gebruikers regelmatig.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal bezoekers Kardinge (ijsbaan)	133.500	120.000	120.000
Aantal bezoekers gemeentelijke zwembaden	546.000 (incl. Ten Boer, Hoogkerk, Haren)	480.000	480.000 (exclusief)
Klanttevredenheid individuele gebruikers zwembaden en Kardinge	7,7	8	-
Klanttevredenheid gebruikers sportparken	-	7	-
Klanttevredenheid gebruikers sporthallen	-	-	7
Klanttevredenheid gebruikers gymlokalen	6,3	-	-
Bezettingsgraad gymlokalen	55%	57%	57%
Bezettingsgraad sporthallen	57%	57%	57%

Hoe staan we ervoor?

Door de coronacrisis en de nog geldende maatregelen moeten we de sportaccommodaties op een andere wijze gebruiken. We spelen hier zo veel mogelijk flexibel op in. We zijn het afgelopen jaar bezig geweest met de harmonisatie van de tarieven en de ontwikkeling van een nieuwe visie op sporten en bewegen. Dit ronden we in 2020 af. In 2020 is sportzaal de Wiardt in gebruik genomen.
Aan de hand van uitkomsten van het capaciteitsonderzoek van Drijver en Partners gaan we verder met het beter benutten van onze sportaccommodaties. Daarmee lossen we de knelpunten niet op. Op korte termijn kiezen we ervoor om te investeren in een blaashal om de binnensportcapaciteit te ontlasten. Voor de lange termijn is uitbreiding sporthalcapaciteit nodig. Bij gebiedsontwikkelingen onderzoeken we welke sportvoorzieningen nodig zijn. In combinatie met bewegingsonderwijs werken we aan een integraal accommodatieplan voor bewegingsonderwijs en binnensport.

Wat willen we bereiken in 2021?
Het blijven bieden van een sterke sportinfrastructuur in de gemeente zodat iedere inwoner met plezier kan sporten en bewegen. Dat betekent dat we de sportaccommodaties op orde willen hebben en houden en blijven inspelen op gebiedsontwikkelingen. We willen tevreden gebruikers van de sportaccommodaties. We doen regelmatig klanttevredenheidsonderzoeken. We voeren gefaseerd de geharmoniseerde sporttarieven in.

De energiekosten zijn in 2019 fors gestegen. Die stijging heeft een structureel effect voor de kosten die sportverenigingen maken voor energie. We willen de verenigingen daarmee niet belasten en daarom stellen we uit de algemene middelen geld beschikbaar om deze verhoging structureel te compenseren, waardoor dit voor hen niet tot extra kosten leidt.

Landelijk is voor stichtingen en verenigingen de BOSA-regeling ingevoerd sinds de BTW-aftrek is komen te vervallen. Een aantal exploitanten van gesubsidieerde sportaccommodaties geeft aan dat zij geen of slechts deels gebruik kunnen maken van deze regeling. Omdat dit bij hen tot tekorten leidt en wij veel belang hechten aan het voortbestaan van de zwembaden in Hoogkerk, Haren en het zwembad en de sporthal in Ten Boer komen wij hen tegemoet met een compensatie.

Wat gaan we hiervoor doen?
- Vanaf sportseizoen 2021 - 2022 nieuw tarievenstelsel (harmonisatie);
- Uitvoeren Meerjarig Programma Sport en Bewegen;
- Blijven inzetten op goede en voldoende accommodaties;
- Ontwikkelen Integraal Accommodatieplan voor Bewegingsonderwijs en sport;
- Planvorming Sportcentrum Kardinge 2023;
- Planvorming blaashal (korte termijn) en planvorming uitbreiding sporthalcapaciteit (lange termijn);
- Platform Sport050.nl blijven inzetten voor alle sportaanbieders.

5.1.2 Faciliteren verenigingen: samenwerking en vitaliteit

De gemeente telt samen ruim 335 sportverenigingen die ongeveer 70 verschillende sporten aanbieden. Behalve voor het sporten zelf zijn de sportverenigingen ook van grote sociale betekenis. Voor sportverenigingen zijn vrijwilligers van onschatbare waarde. Om de verenigingen goed te kunnen faciliteren, hebben we regelmatig overleg met de Sportkoepel, belangenbehartiger van de breedtesport.

We stimuleren vitale sportverenigingen om zich open te stellen voor een breed publiek en om samenwerking te zoeken met elkaar, andere sportaanbieders, met de buurt, school of zorginstelling. Met sporten en bewegen leveren we een substantiële bijdrage aan een inclusieve samenleving, waarin iedereen mee kan doen.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Klanttevredenheid besturen verenigingen (en instellingen) over de sportaccommodaties en de dienst -verlening door Sport050	8,6	-	8

Hoe staan we ervoor?
De kracht van verenigingen zit in het zelf-organiserend vermogen. Daarvoor is het belangrijk dat een vereniging vitaal is. Vanaf 2021 is er geen specifiek budget meer voor verenigingsondersteuning. We kijken hoe we binnen andere budgetten verenigingsondersteuning kunnen bieden. Tijdens de coronacrisis is nog meer gebleken hoe

groot de behoefte aan verenigingsondersteuning is. Sport050 is hierin het eerste aanspreekpunt. Vanaf 2021 zetten we de verenigingsondersteuning voort door hiervoor een deel van het Rijksbudget voor combinatiefuncties in te zetten.

We werken samen met de maatschappelijke partners, waaronder sportverenigingen, aan de uitvoering van het Gronings Sportakkoord. Een van de uitvoeringsprojecten is de Beweegcoach Uniek Sporten om het beweegaanbod voor mensen met een beperking te vergoten.

Wat willen we bereiken in 2021?

We willen voor iedere Groninger een passende en aantrekkelijke manier om te sporten en te bewegen. De gemeente zorgt voor de infrastructuur. De gemeente kent vele sportaanbieders via verenigingen en commerciële aanbieders. We vinden het dan ook belangrijk om de sportaanbieders in Groningen goed te faciliteren. Sport050 is het platform voor sportend Groningen. Voor de communicatie over het Gronings Sportakkoord gebruiken we ook het platform Sport050.nl.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We continueren verenigingsondersteuning door Huis van de Sport;
- Herintroduceren de vrijwilligersmakelaar in de sport;
- Klanttevredenheidsonderzoek onder besturen verenigingen over de accommodaties;
- Regulier overleg met de Sportkoepel en Adviescommissie voor de Sport;
- Samen met de partners uitvoering geven aan het Gronings Sportakkoord.

5.1.3 Sportieve ruimte openbaar en openbare ruimte sportief

Sporten en bewegen gebeurt veelvuldig buiten verenigingsverband: in de openbare ruimte, in de directe leefomgeving en in recreatiegebieden. De ontwikkeling dat steeds meer mensen ongebonden willen sporten zet zich voort. Mede door de coronamaatregelen is het sporten en bewegen in de openbare ruimte nog meer toegenomen. Daarom willen we de kwaliteit van de leefomgeving en de openbare ruimte blijven verbeteren en aantrekkelijk maken voor iedereen. Op deze manier maken we het voor inwoners mogelijk om op een laagdrempelige manier te bewegen, ontmoeten, spelen en sporten.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal sportief ingerichte sport- en speelvoorzieningen (start project kan voor het beoogde jaar liggen)	3	3	3

Hoe staan we ervoor?

De afgelopen jaren hebben we vanuit breed draagvlak mooie projecten opgeleverd. Wij gaan hiermee door maar richten ons, naast het realiseren van mooie nieuwe plekken, ook op de zichtbaarheid en activering van bestaande plekken. We sluiten aan bij nieuw te ontwikkelen plannen en herinrichtingsopgaven en helpen initiatieven verder door kennis en ervaring al dan niet met financiële middelen in te brengen.

Wat willen we bereiken in 2021?

We zetten de beschikbare intensiveringsmiddelen in om de openbare ruimte op een bewegingsvriendelijke, sportieve en innovatieve manier in te richten. Dit doen we door in samenwerking met verschillende stakeholders (inwoners, verenigingen, WIJ teams, interne collega's, gebiedsteams, onderwijs) plekken te realiseren waar onze inwoners kunnen sporten, bewegen, spelen en ontmoeten. We voeren projecten zelf uit, maar sluiten ook aan bij

andere plannen en (her)inrichtingsopgaven waar de gemeente voor staat. Daarbij hebben we een adviserende rol richting, inwoners, verenigingen en ondernemers.

Ook richten we ons op de activatie van bestaande en toekomstige plekken. We weten dat de software (activiteiten) minstens zo belangrijk zijn als de hardware (fysieke plek). Daarom besteden we aandacht aan een gedegen activeringsprogramma, waardoor op de plekken activiteiten worden aangeboden, het liefst structureel van aard. Hierdoor willen we de bekendheid, zichtbaarheid en uiteindelijk het gebruik van de plekken doen toenemen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Aansluiten bij grote herinrichtingsopgaven en planontwikkelingen van de gemeente om het beweging-inclusief denken te bevorderen;
- Ontwikkeling beweegplek Haren, een mountainbikeroute/skillspark in Meerstad en een beweegroute in het Oosterpark;
- Onderzoek naar de ontwikkeling van een stedelijke skatevoorziening;
- Ondersteunen en adviseren in nieuwe initiatieven;
- We zetten in op het activeren en de zichtbaarheid van bestaande en nieuwe plekken.

Deelprogramma 5.2 Jeugd in Beweging en Ruim Baan voor Talent

We willen dat kinderen voldoende mogelijkheden hebben om te sporten en te bewegen. We werken samen met de sportverenigingen, scholen en welzijnsorganisaties. We willen dat talentvolle sporters zich kunnen ontwikkelen. Hiervoor bieden we hen, samen met scholen en sportbonden, extra faciliteiten.

Beleidsvelden

- Jeugd in beweging /Bslim
- Ruim baan voor talent

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effectindicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt (wel eens) te sporten *	-	73% (wel eens) 59% (wekelijks)	-
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) dat voldoet aan de Nederlandse norm gezond bewegen (NNGB)	-		Volgt via GGD enquête

5.2.1 Jeugd in beweging

Met Jeugd in Beweging bundelen we onze activiteiten die de deelname aan sport stimuleren. We hebben hierbij de meeste aandacht voor de jeugd tot 15 jaar, omdat een sportieve basis de kans vergroot op een leven lang plezier in sport en bewegen. Het is ook de basis voor een gezonde leefstijl, een gezonde sociale ontwikkeling en betere schoolprestaties. We sluiten hiermee aan bij de uitgangspunten van Positief Opgroeien

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Formatie combinatie fte in BSlim (incl. buurtsportcoaches die in het BSlimprogramma werken)*	17	17	26
Aantal kinderen dat gebruik maakt van het	1.265	1.400	1.400

jeugdsportfonds			
% kinderen groep 6 met zwemdiploma	96%	90-100%	90 -100%

* in 2019 en 2020 werd het aantal vakdocenten voor sport en beweging in het onderwijs weergegeven, vanaf 2021 ook de buurtsportcoaches die gefinancierd op basis van het BSlim programma.

Hoe staan we ervoor?

Stimulering tot een actieve en gezonde leefstijl brengen we ten uitvoer met het Bslim programma. We bereiken veel kinderen en jeugdigen (met de focus op degenen voor wie sportbeoefening niet vanzelfsprekend is), zowel in de school (bewegingsonderwijs) als in de vrije tijd. We stimuleren ze deel te nemen aan sport en beweegactiviteiten, kennis te maken met verenigingssport en bevorderen dat sportaanbieders jeugdminded zijn met sociaal veilig klimaat en pedagogische aanpak.

Wat willen we bereiken in 2021?

We streven naar een goede basis voor alle kinderen, goed bewegingsonderwijs op de deelnemende scholen. We willen een samenhangend en effectief programma rond sport, bewegen en gezonde leefstijl voor kinderen en jongeren die dit het hardst nodig hebben. Hierin sluiten we aan bij de uitgangspunten van de nieuwe sportvisie.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Continueren programma Bslim; sportcoach Haren en Ten Boer;
- Monitoren Bslim;
- Combinatiefuncties ook inzetten in het speciaal onderwijs;
- Organiseren van de sport en cultuurhopper.

5.2.2 Ruim baan voor talent

Topsport en breedtesport horen bij elkaar en versterken elkaar. In Groningen hebben we volop kennis en opleidingen op het gebied van topsport en talentontwikkeling (Topsport Noord, Sport Science & Innovation Groningen, Rijksuniversiteit, Hanzehogeschool, Alfa-college, Noorderpoort, Topsport Talentschool). Door de jeugdige bevolkingssamenstelling zijn er veel talentvolle sporters. We willen dat zeer talentvolle sporters zich in de gemeente verder kunnen ontwikkelen.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal ondersteunde RTC's	7	7	7
Aantal ondersteunde topsport-talentevenementen	9	7-8	6-7

Hoe staan we ervoor?

Het topsportbeleid van de gemeente Groningen is gericht op talentontwikkeling. Dit wordt vormgegeven door de Uitvoeringsagenda Topsport 2018+. De focus binnen deze agenda ligt op: talentherkenning, talentontwikkeling, talentexpertise en talentprofilering. We hebben de keuze gemaakt om binnen het beschikbare sportbudget het neutrale scenario van de uitvoeringsagenda tot uitvoering te brengen. Aan de Groningse Topsporttafel en in noordelijk verband praten en denken we mee over de invulling van de Topsportagenda Noord Nederland.
De ambitie in het aantal te ondersteunen topsporttalentevenementen is bijgesteld omdat hiervoor minder budget beschikbaar is.

Wat willen we bereiken in 2021?

Onze missie is het creëren van een optimaal topsportklimaat. Een optimaal topsportklimaat is ons gezamenlijke perspectief dat gaat over goede en echte topsport, breedtesport, "beweging in onderwijs", talentontwikkeling, maatschappelijke ontwikkeling en economische ontwikkeling: een "topsportieve", vitale en gezonde regio.

Wat gaan we hiervoor doen?

Uitvoering geven aan het neutrale scenario van de Uitvoeringsagenda Topsport 18+:

- Ondersteunen Regionale Trainingscentra (RTC's);
- Subsidiëring topsporttalentevenementen;
- Uitreiken jaarlijkse sportprijzen;
- Bijeenkomsten Topsporttafel;
- Bijdrage aan kennisdeling door SSIG.

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

Sport en bewegen							
Nr	Omschrijving		Actuele				
		Rekening	Begroting	Primitieve begroting			
	Bedragen x 1.000 euro	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
05.1	Sportieve infrastructuur	24.135	25.577	27.005	27.022	27.014	27.054
05.1.1	Fac.ver: accommodaties	22.337	23.983	25.012	25.286	25.217	25.213
05.1.2	Fac.ver: Samenwerk en vitalit	248	236	186	140	143	145
05.1.3	Sport.ruimte openb en openbare	1.549	1.358	1.806	1.596	1.653	1.696
05.2	Jeugd in Beweging en Ruim Baan	1.945	2.284	2.261	2.299	2.336	2.358
05.2.1	Jeugd in beweging	1.785	2.142	2.136	2.170	2.203	2.223
05.2.2	Ruim baan voor talent	161	142	125	129	133	135
	Totaal	26.080	27.862	29.266	29.321	29.350	29.412
	Baten						
05.1	Sportieve infrastructuur	9.026	9.143	9.122	9.256	9.262	9.269
05.1.1	Fac.ver: accommodaties	8.986	9.079	9.099	9.238	9.244	9.250
05.1.2	Fac.ver: Samenwerk en vitalit	9	5	5	5	5	5
05.1.3	Sport.ruimte openb en openbare	31	59	19	13	13	13
05.2	Jeugd in Beweging en Ruim Baan	33	38	28	28	28	28
05.2.1	Jeugd in beweging	33	38	28	28	28	28
	Totaal	9.059	9.181	9.150	9.285	9.291	9.297
	Geraamd resultaat voor bestemming	17.021	18.680	20.115	20.036	20.059	20.115
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen	1.338	358	82	114	148	177
	Totaal onttrekkingen	365	680	168	192	245	224

	Geraamd resultaat na bestemming	17.994	18.359	20.030	19.958	19.962	20.068

* De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019. Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021

.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr.	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
13	Vervangen kunstgrasvelden	5.1	S	-84	-87	-87	-87
	Vervanging kunstgrasvelden	5.1	S	-74	-259	-296	-296
	Vervanging kunstgrasvelden	5.1	I	-2	-517	-200	
	Totaal programma 5			**-160**	**-863**	**-583**	**-383**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
2	Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	5.1	S	14	10	7	7
	Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	5.1	I	-82			
12	Exploitatietekort sportaccommodaties SPUK/BOSA	5.1	S	-19	-19	-19	-19
13	Toekomst ontwikkeling Kardinge	5.1	I	-300			
14	Hogere energielasten sport	5.1	S	-278	-278	-278	-278
15	Capaciteitstekort binnensport	5.1	S	-105	-105	-105	-105
33	Inzet extra leidinggevende laag Sport050	5.1	I	-175			
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	5.1	S				5
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 Sport	5.1	S	-60	-60	-60	-60
38	Optimale structuur DMO	5.1	S	-36	-36	-36	-36
39	Toekomst Drafbaan	5.1	I	-90			
57	Reparatie trainingsveldkorting / lichtmasten sport	5.1	S	-175	-175	-175	-175
	Totaal deelprogramma 5.1			**-1.306**	**-663**	**-666**	**-661**
12	Exploitatietekort sportaccommodaties SPUK/BOSA	5.2	S	-27	-27	-27	-27
	Totaal deelprogramma 5.2			**-27**	**-27**	**-27**	**-27**
	Totaal programma 5			**-1.333**	**-542**	**-693**	**-688**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Overzicht hervormingen 2021-2024

Nr	Hervormingen	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
7	Accres instellingen	5.1	S	-22	-22	-22	-22
	Totaal deelprogramma 5.1			**-22**	**-22**	**-22**	**-22**

7	Reserve accres instellingen*	5.2	I	60			
7	Accres instellingen	5.2	S		10	10	10
	Totaal deelprogramma 5.2			**60**	**10**	**10**	**10**
	Totaal programma 5			**38**	**-12**	**-12**	**-12**

*Het gaat om een reservemutatie, deze is niet opgenomen onder intensiveringen en hervormingen in de integrale financiële toelichting van programma 5.2.

Ga naar hervormingen 2021-2024 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle bezuinigingen

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

5.1 Sportieve infrastructuur	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**25.836**	**9.281**	**-16.555**
Intensiveringen en hervormingen	**1.169**	**-159**	**-1.328**
Begroting 2021	**27.005**	**9.122**	**-17.883**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	259	138	

Onderstaande de toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 25,8 miljoen euro
De lasten hebben grotendeels betrekking op Sport050; 13,5 miljoen euro voor sportparken, gymlokalen en sporthallen, 8,6 miljoen euro voor de zwembaden en 1,7 miljoen voor ijsbaan Kardinge. Voor de recreatiegebieden is in de begroting een bedrag opgenomen van 0,9 miljoen euro. De overige lasten van 1,1 miljoen euro zijn voornamelijk algemene uitvoeringskosten.

De totale lasten zoals opgenomen in de begroting 2021 liggen in lijn met de begroting 2020.

Toelichting op de baten van 9,3 miljoen euro
Sinds 2019 ontvangen we 1,4 miljoen euro in het kader van de Specifieke uitkering sport (SPUK betreffende compensatie btw-nadeel). De overige baten zijn voornamelijk huuropbrengsten, entree- en lesgelden. De totale baten van de sporthallen, gymlokalen en sportparken bedragen 4,5 miljoen euro, van de zwembaden 3,5 miljoen euro en de ijsbaan Kardinge 1,3 miljoen euro.
De baten liggen in lijn met de begroting 2020.

5.2 Jeugd in beweging	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**2.234**	**28**	**-2.206**
Intensiveringen en hervormingen	**27**	**0**	**-27**
Begroting 2021	**2.261**	**28**	**-2.233**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	50	10	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 2,2 miljoen euro
De middelen worden ingezet om jeugd in beweging te krijgen, voor talentontwikkeling en voor combinatiefuncties. Ook de lasten voor zwembad de Blinkerd in Ten Boer en Zwembad Hoogkerk zijn hier begroot.

Zowel de lasten als baten liggen in lijn met de begroting 2020.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 6 Cultuur

Groningen is een jonge gemeente met een authentiek en hoogstaand cultureel aanbod. Dit aanbod zorgt ervoor dat de gemeente aantrekkelijk is om in te wonen en te verblijven. Cultuur draagt bij aan een veerkrachtige samenleving waarin mensen naar elkaar omzien. Het bezoeken van cultuur zorgt voor inspiratie en reflectie, cultuurbeoefening heeft een positief effect op de leefkwaliteit van inwoners.

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

Als gemeente hebben we voor de komende jaren de volgende ambities:
1 - Kunst en cultuur voor iedereen;
2 - Zorgen voor een bruisende stad;
3 - Een city of talent;

Om deze ambities te realiseren zetten we de volgende strategieën in;

- Een sterke basis;
- Ruim baan voor talent en vernieuwing;
- Samenleven met cultuur;
- Overal cultuur.

Evenementenbeleid is geen onderdeel van de cultuurnota, maar wel in programma 6 opgenomen voor de P&C cyclus. Hier gaan we op in bij beleidsveld 6.1.3 Evenementen.

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

Kunst en cultuur voor iedereen (2021-2028))

Medianota (2019)

Verkenning nieuw muziekcentrum (2018)

We the North (2021-2024)

Relevante ontwikkelingen

Kadernota 2021-2028

Op 30 oktober 2019 heeft de gemeenteraad de kadernota Kunst en cultuur voor iedereen 2021-2028 aangenomen. Het belangrijkste uitgangspunt is dat elke inwoner van de nieuwe gemeente Groningen op zijn of haar manier kan genieten van kunst en cultuur of zelf actief hieraan kan meedoen. Een sterk en duurzaam cultureel klimaat met een breed en divers aanbod aan activiteiten is hiervoor een voorwaarde. Daarom heeft de raad voor het eerst besloten om deze kadernota voor een periode van acht jaar vast te stellen. Zo geven we de culturele sector in Groningen duidelijkheid en een toekomstperspectief op de langere termijn. De kadernota is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de Provincie Groningen.

Cultuurnota 2021-2024

Om toch de nodige flexibiliteit en ruimte voor vernieuwing te behouden, kiest de raad er in de uitvoering voor om twee cultuurnota's te maken met een looptijd van ieder vier jaar. Deze nota's omvatten de toekenningen voor meerjarige subsidies voor professionele culturele instellingen in de gemeente en de uitwerking van incidentele regelingen en programma's die wij zelf initiëren. Voor de meerjarige subsidies konden instellingen tot 1 februari 2020 een aanvraag indienen. Deze hebben we ter beoordeling en advisering voorgelegd aan de Kunstraad Groningen. Op basis hiervan hebben we samen met de provincie Groningen een besluit genomen over de besteding van het beschikbare cultuurbudget. In de uitwerking en uitvoering van de cultuurnota zoeken we naar manieren om de culturele sector zo goed mogelijk te ondersteunen binnen onze mogelijkheden. Op deze manier zorgen we vanaf 1 januari 2021 en verder dat kunst en cultuur daadwerkelijk voor iedereen is en blijft.

We the North
We werken als stedelijke cultuurregio samen met de drie Noordelijke provincies en de steden Assen, Emmen en Leeuwarden aan de versterking van de culturele infrastructuur. In de periode 2021-2024 zetten we in op talentontwikkeling met Noord-Nederlandse netwerken van makers en instellingen en op vernieuwing in de sector. We voeren een gezamenlijke lobby richting het rijk en fondsen om de landelijke bijdrage op peil te houden. Jaarlijks is er circa 600.000 euro programmageld beschikbaar.

Coronacrisis beïnvloedt cultuur en evenementen
Door de getroffen maatregelen vanwege de coronapandemie heeft de cultuur- en evenementensector in Groningen aanzienlijke schade geleden. In de cultuursector is 60% van de werkenden ZZP'er, een groot deel hiervan zat vanaf 15 maart ineens zonder werk. De schade voor organisaties is hoger als er grote afhankelijkheid is van publieksinkomsten (entree, horeca, verkoop) en er relatief hoge vaste lasten zijn (gebouw, personeel, inkoop). In 2020 hebben we een steunpakket ingezet voor een groot deel van de sector waar wij als gemeente (mede)verantwoordelijk voor zijn. Dit kwam ten goede aan onder andere SPOT, Forum Groningen, Vera/Simplon, Groninger Museum en Grand Theatre. Een deel van dit pakket werd gecofinancierd door het Rijk en de provincie. Daarnaast financierde het Rijk zelf de meerjarige rijksgesubsideerde instellingen extra. Ons beeld is dat hiermee het omvallen van instellingen voorlopig is voorkomen. Omdat de ontwikkelingen onvoorspelbaar zijn, houden we nauw contact met de instellingen die wij meerjarig subsidiëren en bieden we maatwerk in de eventuele verdere ondersteuning. Aandachtspunten hierbij zijn de voorbereiding van nieuwe programmering en opdrachtverlening aan makers en kleine gezelschappen, zodat werkgelegenheid in de sector behouden blijft. Hiertoe stemmen we ook in Noordelijk verband af.

Deelprogramma 6.1 Culturele infrastructuur

Groningen kent een sterke culturele sector; om dit te behouden is het van belang dat we goede voorwaarden creëren. Dit doen we door instellingen die de basis vormen van onze culturele infrastructuur voor acht jaar op te nemen in onze cultuurnota's. Ook investeren we in nieuwe huisvesting en een gezonde culturele arbeidsmarkt. We willen ervoor zorgen dat het vele creatieve talent verbonden blijft aan Groningen en zetten daarom in op een regeling voor 'talent en vernieuwing'. Evenementen dragen bij aan de culturele infrastructuur, ze zorgen voor reuring en versterken de Groninger economie.

We willen ervoor zorgen dat Groningen haar sterke positie als cultuurgemeente behoudt en dat talent de kans krijgt zich te ontwikkelen en te professionaliseren.

Beleidsvelden
- Een sterke basis
- Ruim baan voor talent en vernieuwing
- Evenementen

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effectindicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal instellingen onder verscherpt toezicht	4	Maximaal 4	0*

*Vanaf 2021 gaan we de afstemming met de gecontracteerde instellingen die meer dan 100.000 aan subsidie ontvangen intensiveren. Op kwartaalbasis bespreken we de voortgang van de activiteiten en de financiële realisatie. Daarmee vervalt de specifieke status van Forum, Grand Theatre en OOG. Voor Grid was het specifieke toezicht gericht op het realiseren van een eigen vermogen aan het einde van voorgaande cultuurperiode.
*De toekenningen voor de cultuurnotaperiode 2021-2024 zijn pas in november 2020 bekend.

6.1.1 Een sterke basis

Het Groninger culturele ecosysteem moet sterk zijn in de basis om van betekenis te kunnen zijn voor onze samenleving. Het geheel van Groninger culturele instellingen en initiatieven moet goed kunnen functioneren. Hiervoor is het belangrijk dat de keten van talentontwikkeling optimaal verbonden is, dat er sterke verbindingen binnen en buiten de sector zijn en dat de instellingen financieel en bedrijfsmatig in orde zijn.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% subsidieaanvragen afgehandeld binnen de daarvoor gestelde termijn.	100%	100%	100%
Aantal bezoekers SPOT	305.296	260.000*	300.000
Aantal bezoekers Forum	-	1.300.000	1.300.000
Aantal bezoekers Groninger Museum	324.296	205.000	200.000
Museum aan de A	34.725	37.500	37.500
Toegekende aanvragen incidentenbudget (gezamenlijk budget met provincie)	67	-	-
Afgewezen aanvragen incidentenbudget wegens overvraging van budget	-	-	-

*Dit aantal is onjuist in de begroting 2020 opgenomen, hier had 300.000 moeten staan.

*Op dit moment is nog onduidelijk wat de omvang van de impact van de coronacrisis in 2021 is. Ook de mate en snelheid van herstel in de cultuursector is nog onzeker. Dit is van invloed op bovenstaande indicatoren.

Hoe staan we ervoor?

Groningen heeft een sterke basis van diverse culturele instellingen die goed met elkaar samenwerken. In de nieuwe beleidsperiode worden Club Guy&Roni, Grand Theatre (Station Noord) en Noorderzon door het Rijk ondersteund, dit is een erkenning van hun kwaliteit en biedt perspectief voor de toekomst. Tegelijkertijd zijn er ook zorgen, omdat coronaschade ertoe leidt dat instellingen onder druk staan en ZZP'ers minder werk hebben. In de nieuwe cultuurnota blijven we daarom aandacht houden voor een sterke basis, met goede bedrijfsvoering en eerlijke beloning.

Wat willen we bereiken in 2021?

- De gemeente heeft een sterk cultureel profiel, een (inter)nationale uitstraling en loopt voorop met haar cultuuraanbod;
- De sector heeft een sterke basis, met gezonde arbeidsrelaties, goede organisatiestructuren en onafhankelijk toezicht, aan de hand van de landelijke codes voor Cultural Governance en Fair Practice;
- De stad kent een complete culturele keten in meerdere disciplines en biedt ruimte aan vernieuwingen;
- We versterken de economische impact van cultuur;
- Culturele instellingen en overheden werken samen om culturele ambities te verwezenlijken in Noord-Nederland, landelijk en internationaal.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We voeren een Fair practice gesprek met de culturele instellingen;
- We verminderen de regeldruk bij het verlenen van subsidie;
- We gaan verder met de ontwikkeling van huisvesting voor SPOT en VRIJDAG;
- We continueren de Cultuurpijlers;
- We the North start met nieuw beleid en gezamenlijk opdrachtgeverschap.

6.1.2 Ruim baan voor talent en vernieuwing

De strategie Ruim baan voor talent en vernieuwing zetten we in om onze ambities op het gebied van een Bruisende stad en City of Talent te bereiken. We willen de verbinding tussen talent en vernieuwing sterker maken, omdat we geloven dat jong talent zorgt voor vernieuwing in de sector. Denk hierbij aan nieuwe kunstvormen, samenwerkingen en genres. Er moet ruimte zijn voor experiment en cross-over, waarbij 'mislukken' onderdeel mag zijn van het creatieve proces. En we willen ruimte bieden voor het verrijken van de infrastructuur met nieuwe genres.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal deelnemers Impulsregeling talent en vernieuwing :			
Aantal toegekende Stipendia	3	4	6
Aantal deelnemers aan regeling 'Bewezen talent'	-	-	2
Aantal deelnemers leerroute cultuur en ondernemen	-	18	20
Aantal instellingen dat talenten begeleid in een talenttraject	-	-	15

Hoe staan we ervoor?

Vele van de culturele instellingen bieden (in samenwerking of zelfstandig) structureel ondersteuning in de artistieke ontwikkeling van jonge makers. Er is meer aandacht voor het coachen op ondernemerschap en de benodigde zakelijke expertise. Op initiatief van de gemeente en in samenwerking met een aantal culturele instellingen en Cultuur & Ondernemen is een traject gestart met 20 jonge talenten om ondernemerschap te versterken. Drie initiatieven van jonge makers zijn financieel ondersteund, drie stipendia zijn toegekend.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Talentvolle kunstenaars kunnen zich ontwikkelen en presenteren binnen de complete keten van talentontwikkeling in meerdere disciplines in onze stad en in het gehele Noorden;
- Een gemeente waar voldoende mogelijkheden voor talentontwikkeling aanwezig zijn om de toestroom en doorstroom van talent te stimuleren;
- Culturele ondernemers dragen bij aan Groningen als City of Talent en versterken de economie en aantrekkingskracht.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We starten een regeling Talent en Vernieuwing waarin we financiële ondersteuning bieden, het cultureel ondernemerschap versterken, huisvesting in een broedplaats faciliteren en opdrachten verstrekken;
- We stimuleren de samenwerking in de beeldende kunst ter ondersteuning van de keten voor beeldende talenten;
- Wij bouwen samen met Eurosonic Noorderslag en de provincie Groningen de Music Moves Europe Talent Awards verder uit tot een van de meest aansprekende prijzen voor jonge en talentvolle Europese bands.

6.1.3 Evenementen

Evenementen verrijken onze openbare ruimte. Ze verdiepen ons gevoelsleven, ze maken de samenleving hechter en stimuleren bedrijvigheid. Evenementen prikkelen de verbeelding of zetten inwoners in de beweging. Evenementen verbinden ook. Mensen beleven evenementen vaak samen: als bezoeker of als organisator, in de

wijk, op de Grote Markt of op de Drafbaan. Met elkaar een evenement voorbereiden of elkaar ontmoeten bij een concert schept een band.
Evenementen zijn ook economisch een factor van betekenis: bezoekers van een festival, een concert of een sportevenement reizen erheen, drinken wat vooraf en gaan na afloop in de buurt een hapje eten.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren*	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal bezoekers van evenementen	-	-	1.500.000
Aantal gemelde evenementen onder de 200 personen	-	-	220
Aantal evenementen 200 - 1.000 bezoekers	153	130	130
Aantal evenementen 1.000 - 2.000 bezoekers	55	45	45
Aantal evenementen 2.000 - 25.000 bezoekers	23	25	25
Aantal evenementen meer dan 25.000 bezoekers	5	6	6
Aantal meldingen geluidsoverlast evenementen (totaal)	557	235	235

* Op dit moment is nog onduidelijk wat de omvang van de impact van de coronacrisis in 2021 is. Ook de mate en snelheid van herstel in de evenementensector is nog onzeker. Dit is van invloed op bovenstaande indicatoren.

Hoe staan we ervoor?

De evenementenbranche krijgt door de coronacrisis een forse klap te verwerken. Het herstel hiervan is nog onzeker. Mocht het coronavirus nog actief zijn dan blijven organisatoren en bezoekers ook in 2021 te maken krijgen met een nieuwe realiteit: die van de anderhalve-meter-samenleving. We gaan met organisatoren in gesprek hoe we het best aan herstel kunnen werken voor evenementen in onze gemeente. Dit vertalen we in het evenementenbeleid. En we ondersteunen organisatoren door te kijken wat er, ondanks alle onzekerheden en beperkingen, wél mogelijk is.

Het beleid van de afgelopen jaren is succesvol geweest. Het evenementenaanbod draagt bij aan een levendige en bruisende gemeente, waarbij we de balans houden tussen plezier en ervaren overlast. Als gevolg van de herindeling hebben we ons vergunningenbeleid met ketenpartners geactualiseerd.

Wat willen we bereiken in 2021?

In 2021 willen we een divers en uitgebreid evenementenprogramma voor iedereen. We blijven een goede balans vinden tussen levendigheid en leefbaarheid. En we werken samen met de evenementensector stapsgewijs toe naar groenere evenementen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We introduceren het nieuwe strategisch evenementenbeleid;
- We nemen samen met de evenementensector maatregelen om de milieueffecten van evenementen te verminderen;
- We sturen op programmering en spreiding van evenementen en herijken onze locatieprofielen;
- We onderzoeken of we de Drafbaan kunnen ontwikkelen tot top-evenementenlocatie.

Deelprogramma 6.2 Cultuur beleven

Cultuur beoefenen of bezoeken draagt bij aan zingeving. We zien steeds meer dat cultuur onderdeel wordt van de wijkgerichte aanpak en zo bijdraagt aan de leefkwaliteit van inwoners. We willen dat cultuur toegankelijk is voor

een ieder, dat betekent betaalbaar aanbod, maar ook voor elk wat wils. Door cultuur in de openbare ruimte te organiseren, vergroten we de zichtbaarheid van cultuur en zorgen we ervoor dat inwoners 'vanzelf' in aanraking komen met cultuur.

Beleidsvelden
- Samenleven met cultuur
- Overal cultuur

6.2.1 Samenleven met cultuur

Deze strategie draagt bij aan het toegankelijk maken van kunst en cultuur voor iedereen en de verbinding van cultuur met het sociaal domein. Iedereen, van jong tot oud en met alle achtergronden, moet aan kunst en cultuur kunnen doen. Onze rol is om culturele partners te verbinden met de gebiedsteams, de WIJ en andere partners in het sociaal domein. Van onze instellingen verwachten we dat ze weten waar de behoefte van hun publiek ligt en dat ze zich inspannen nieuw publiek aan hen te binden.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal deelnemers cultuurhopper	97	100	120
Aantal cursisten VRIJDAG	7.505	7.500	7.500
Aantal wijken waarin de cultuurcoaches actief zijn	5	7	7
Toegekende aanvragen BAK (amateurkunst)	95	-	95-100
Aantal leden bibliotheek	46.000	45.000	45.000
% Groningers dat wekelijks naar OOG kijkt	45%	45%	45%
% deelnemende scholen aan rijksregeling Cultuureducatie met kwaliteit (CMK)	69%	90%	80%
Aantal scholen in het VO met de Cultuurkaart	10	10	11

*Op dit moment is nog onduidelijk wat de omvang van de impact van de coronacrisis in 2021 is. Ook de mate en snelheid van herstel in de cultuursector is nog onzeker. Dit is van invloed op bovenstaande indicatoren.

Hoe staan we ervoor?

Cultuur in de wijken is een levendig thema binnen veel van onze instellingen. Projecten als 'Vrijdag in de buurt', 'De wijk de wereld' en 'De familiedag' van het Groninger Museum worden enthousiast ontvangen. In de wijkvernieuwingswijken wordt de waarde van cultuur gezien en wordt VRIJDAG ingezet om culturele activiteiten te ontwikkelen. Zie paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken. 75% van de basisscholen investeert in deskundigheid van leerkrachten, het culturele lesprogramma en in de samenwerking met de culturele omgeving.

Wat willen we bereiken in 2021?

- In de gemeente Groningen is kunst en cultuur voor iedereen toegankelijk. Het culturele aanbod is inclusief en spreekt inwoners en bezoekers van alle leeftijden en culturele achtergronden aan;
- Inwoners worden gestimuleerd om kunst en cultuur te bezoeken of zelf aan kunst en cultuur te doen;
- Er is een goed cultuuraanbod voor het onderwijs;
- Iedereen kan op laagdrempelige wijze met cultuur in aanraking kan komen;
- We versterken de maatschappelijke impact van cultuur door nieuwe verbindingen te leggen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We onderzoeken de mogelijkheden voor deelname aan de landelijke regeling 'Samen cultuur maken verbreden';
- We doen onderzoek naar de kwaliteit van ons cultuur-educatief aanbod;
- We doen opnieuw mee aan de regeling Cultuureducatie met kwaliteit zodat kinderen structureel cultuuronderwijs krijgen op school;
- We onderzoeken de mogelijkheden voor het opzetten van een naschools cultureel programma voor kinderen en jongeren in de wijken die onderdeel zijn van de Regiodeal.

6.2.2 Overal cultuur

Met de strategie Overal cultuur werken we aan de ambities Bruisende Stad en Kunst en cultuur voor iedereen. Om kunst en cultuur dicht bij inwoners en bezoekers te brengen, vinden we het belangrijk dat de gemeente Groningen cultuur ademt. Dit komt tot uiting in culturele evenementen en (beeldende) kunst op straat. We willen hier de komende periode met onze partners op blijven inzetten om te zorgen voor een creatieve 'vibe' in een aantrekkelijke historische stad, met oog voor duurzaamheid.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal projecten Kunst op Straat	5	5	5
Aantal bezoekers Eurosonic Open Air	19.800	20.000	20.000
Aantal bezoekers Dichters in de Prinsentuin	2.600	2.500	2.500

*Op dit moment is nog onduidelijk wat de omvang van de impact van de coronacrisis in 2021 is. Ook de mate en snelheid van herstel in de cultuursector is nog onzeker. Dit is van invloed op bovenstaande indicatoren.

Hoe staan we ervoor?

Door de percentageregeling *Kunst op straat* stimuleren we de realisatie van nieuwe kunstwerken bij gebiedsontwikkelingsprojecten. Samen met het CBK en andere partners zetten we in op het programma *Kunst in de openbare ruimte.* Een recent voorbeeld is *Op gepaste afstand* in het Noorderplantsoen, een reflectie op de anderhalve-meter-maatschappij. Er zijn veel evenementen en festivals georganiseerd verspreid over de gemeente. Van muzikale optredens in de kerk in Noordlaren tot grootschalige evenementen als Eurosonic Noorderslag.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Iedereen kan op laagdrempelige wijze met cultuur in aanraking komen;
- We versterken de economische impact van cultuur. Cultuur draagt bij aan een goed leef- en vestigingsklimaat en heeft een positieve invloed op de economie. Cultuur trekt toeristen, bedrijven en nieuwe inwoners;
- We zetten ons cultureel erfgoed in de schijnwerpers.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We stimuleren nieuwe kunstwerken met de percentageregeling *Kunst op Straat;*
- Samen met het CBK en andere partners werken we aan kunst op straat, waarbij we verbinding zoeken met evenementen in wijken en dorpen;
- We geven één deelnemer aan de talentregeling de kans een kunstwerk in de openbare ruimte te organiseren;
- We versterken de verbinding tussen erfgoed en cultuur, waardoor we verhalen van ons erfgoed beter vertellen en onbekende sleeping beauty's wakker kussen;
- We dragen zorg voor een breed en divers aanbod aan festivals en evenementen, waarbij de stad als podium gebruikt wordt.

Bijdrage(n) verbonden partijen

MartiniPlaza BV	
Relevante beleidsinformatie	**Coronacrisis** De gevolgen van de coronacrisis zullen in de eerste helft van 2021 vrij fors zijn voor met name de MartiniPlaza Exploitatie B.V. Afhankelijk van de ontwikkelingen die het kabinet zal toestaan op het gebied van samenkomst van mensen en mede afhankelijk van de ontwikkeling en beschikbaarheid van een coronavaccin, zullen de inkomsten beperkt zijn. Verwacht wordt dat die in de tweede helft van 2021 zullen aantrekken. Het beleid is dat er gekozen is voor continuïteit. De werkgelegenheid van het vaste team is voor 2021 gegarandeerd. De flexbezetting staat in deze periode vrijwel op non-actief. Een en ander uiteraard afhankelijk van de orderportefeuille. Wel is er sprake van herorganisatie van taken en worden vacatures niet vervuld. Zodra de maatregelen verder versoepeld worden, kan MartiniPlaza direct doorstarten. In de tussentijd worden concepten aangepast, nieuwe ontwikkeld en is er intensief contact met opdrachtgevers en producenten. Voor MartiniPlaza Vastgoed B.V. zal dit tot gevolg hebben dat onderhoud van de panden en de geplande upgrading daarvan waarschijnlijk niet of slechts gedeeltelijk zal kunnen doorgaan. **MJOP 2020-2030** Wij hebben opdracht gegeven een inventarisatie uit te laten voeren naar de kwaliteit van de panden, de installaties en de terreinen van MartiniPlaza Vastgoed B.V. met als doel een Meerjarig onderhoudsplan (MJOP) 2020-2030 te ontwikkelen. Doel hierbij is op proactieve wijze inzicht krijgen in de totale onderhoudsbehoefte van MartiniPlaza Vastgoed B.V. in deze periode, de bijbehorende kosten, de planning en mogelijke fasering daarvan. **Gemeentelijke visie op MartiniPlaza** De aandeelhouder heeft aangegeven tot een gemeentelijke visie op MartiniPlaza te willen komen. Dit naar aanleiding van de ontwikkeling die het bedrijf de afgelopen jaren heeft doorgemaakt en de sterke positionering op relevante markten. Deze visie zal in 2020/2021 worden ontwikkeld in goede samenwerking tussen MartiniPlaza en de relevante beleidsafdelingen van de gemeente. Het hierboven gememoreerde MJOP 2020-2030 zal daarvoor onder meer input leveren en een onderdeel vormen. Deze visie zal aangeven op welke Product-Markt-Combinaties (PMC) MartiniPlaza Exploitatie B.V. zich zal moeten richten en welke gevolgen dit heeft voor het vastgoed. Tevens zal de visie richting geven aan de functionaliteit van de gebouwen van MartiniPlaza Vastgoed B.V. die deze PMC-s zullen moeten ondersteunen.
Beleidsrisico's in relatie tot de verbonden partij	**Budget achterstallig onderhoud** Het achterstallig onderhoud waarvoor de gemeenteraad in 2014 12 miljoen euro ter beschikking heeft gesteld, is in 2020 afgerond. Daarmee is de problematiek van het achterstallig onderhoud in brede zin niet verdwenen. Door onder meer tijdsverloop (we zijn inmiddels zes jaar verder) en het feit dat het MJOP 1+2 voornamelijk geënt waren op 'veiligheid en continuïteit' (en niet op de functionaliteit van de gebouwen), ontstaat voortdurend nieuw achterstallig onderhoud. Bovendien hebben de Expohal en

	de Borgmanhal het einde van hun levensduur bereikt. Al deze elementen zullen in 2020/2021 in de gemeentelijke visie op MartiniPlaza (Exploitatie en Vastgoed) worden meegenomen. **Schade als gevolg van werkzaamheden Zuidelijke Ringweg** Een geheel nieuw risico is ontstaan door de werkzaamheden aan de Zuidelijke Ringweg. Door het verlagen van de waterstand zijn er verzakkingen opgetreden met gevolgen voor de leidingen, afvoer, riool en bekabeling onder het gebouw. De geschatte schade bedraagt momenteel 2,7 miljoen euro.

Groninger Archieven	
Relevante beleidsinformatie	**Beleidsperiode 2021-2024** In de beleidsperiode 2021-2024 worden de bestaande beleidslijnen verder uitgebouwd. De functie van de Groninger Archieven verschuift naar een brede publieksinstelling met als doel om de geschiedenis van stad en provincie onder de aandacht te brengen. Door publieksprojecten en publieksparticipatie wordt de verbinding gelegd tussen het onderzoek dat in de archieven wordt gedaan en de groeiende belangstelling in regionale geschiedenis. **Ontwikkelingen** De wijziging van de Archiefwet en het uittreden van het Rijk uit de Gemeenschappelijke Regeling (GR) in 2024 zal het beleid tot 2025 bepalen. Door het uittreden van het Rijk uit de GR zal voor 2024 één of meerdere partijen tot de GR moeten toetreden.
Beleidsrisico	De Groninger Archieven zijn voor de opbrengsten voor het grootste deel afhankelijk van de bijdragen van de gemeente en het Rijk. Bezuinigingen van deze partijen kunnen invloed hebben op de opbrengsten en het realiseren van de beleidsdoelen.

Voor meer informatie over de verbonden partijen zie paragraaf 6 verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

Cultuur							
Nr	Omschrijving		Actuele				
		Rekening	Begroting	Primitieve begroting			
	Bedragen x 1.000 euro	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
06.1	Culturele infrastructuur	27.267	25.306	28.593	28.497	28.761	29.010
06.1.1	Een sterke basis	6.290	6.101	6.271	6.470	6.648	6.766
06.1.2	Ruim baan voor talent en verni	683	703	659	678	697	708
06.1.3	Evenementen	378	393	387	400	412	418
06.1.4	Overal cultuur	18.896	17.224	20.464	20.137	20.193	20.308
06.1.5	Evenementen	1.020	885	811	811	811	811
06.2	Cultuur beleven	22.405	22.715	23.703	24.275	24.883	25.229
06.2.1	Samenleven met cultuur	16.327	17.083	17.475	17.973	18.464	18.763
06.2.2	Overal cultuur	6.078	5.633	6.228	6.302	6.419	6.466
	Totaal	49.672	48.021	52.296	52.772	53.644	54.240
	Baten						
06.1	Culturele infrastructuur	11.332	11.410	13.597	13.646	13.695	13.745
06.1.1	Een sterke basis	236	0	0	0	0	0
06.1.2	Ruim baan voor talent en verni	1	2	2	2	2	2
06.1.3	Evenementen	13	0	0	0	0	0
06.1.4	Overal cultuur	10.690	11.053	13.130	13.178	13.228	13.278
06.1.5	Evenementen	392	355	466	466	466	466
06.2	Cultuur beleven	639	921	645	643	643	643
06.2.1	Samenleven met cultuur	502	617	617	617	617	617
06.2.2	Overal cultuur	137	304	28	26	26	26
	Totaal	11.971	12.331	14.242	14.288	14.338	14.388
	Geraamd resultaat voor bestemming	37.702	35.690	38.054	38.484	39.306	39.852
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen	2.962	403	1.167	1.619	2.090	2.513
	Totaal onttrekkingen	3.185	0	1.527	1.495	2.251	2.728
	Geraamd resultaat na bestemming	37.479	36.093	37.694	38.608	39.145	39.637

*** De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019.**

Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr.	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
14	Verzelfstandiging CBK	6.1	I	-22			
15	Cultuurnota	6.1	S	-300	-300	-300	-300
	Totaal programma 6			**-322**	**-300**	**-300**	**-300**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	6.1	S				14
40	Stijgende kosten bedrijfsvoering SPOT	6.1	S	-185	-185	-185	-185
41	Plankosten Nieuwbouw Oosterpoort	6.1	I	-450			
	Totaal deelprogramma 6.1			**-635**	**-185**	**-185**	**-171**
2	Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	6.2	S	5	4	3	3
	Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	6.2	I	7			
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	6.2	S				1
38	Optimale structuur DMO	6.2	S	-96	-96	-96	-96
59	Ruimte voor nieuwe makers en cultuurtalent	6.2	S	-100	-100	-100	-100
	Totaal deelprogramma 6.2			**-184**	**-192**	**-193**	**-192**
	Totaal programma 6			**-819**	**-377**	**-378**	**-363**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Overzicht hervormingen 2021-2024

Nr	Hervormingen	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
7	Reserve accres instellingen*	6.2	I	850			
7	Accres instellingen	6.2	S	-45	97	97	97
	Totaal programma 6			**805**	**97**	**97**	**97**

*Het gaat om een reservemutatie, deze is niet opgenomen onder intensiveringen en hervormingen in de integrale financiële toelichting van programma 6.2.

Ga naar hervormingen 2021-2024 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle bezuinigingen

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

6.1 Culturele infrastructuur	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**27.958**	**13.597**	**-14.361**
Intensiveringen en hervormingen	**635**	**0**	**-635**
Begroting 2021	**28.593**	**13.597**	**-14.996**

Bestaand beleid ten opzichte van 2020	2.652	2.187	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 28,0 miljoen euro
Van de totale lasten heeft 14,8 miljoen euro betrekking op de Oosterpoort & Stadsschouwburg (SPOT). Dit betreft zowel de lasten voor de culturele activiteiten als de horeca- en de facilitaire kosten. Tegenover deze lasten staat een bedrag van 9,6 miljoen euro aan huur- en horecaopbrengsten. Daarnaast gaat 13,2 miljoen euro naar de culturele infrastructuur, subsidies in het kader van podiumkunsten en beeldende kunsten. Het betreft hier bijdragen aan culturele gebouwen zoals het Groninger Museum, Martiniplaza, Vrijdag, Grand Futura en bijdragen voor onder andere het Noord Nederlands toneel, Noorderlicht, Eurosonic Noorderslag, Vera, de Kunstraad en Noorderzon.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van de begroting 2020
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten 2,7 miljoen euro hoger. Dit verschil heeft voornamelijk betrekking op lasten die gemoeid zijn met het Groninger Forum. Tegenover deze extra lasten staan extra baten.

Toelichting op de baten van 13,6 miljoen euro
De baten hebben voor 9,6 miljoen euro betrekking op inkomsten Oosterpoort en Stadsschouwburg. Het resterende deel betreft voornamelijk de huurbedragen die we onder andere ontvangen van het Groninger Museum, het Groninger Forum en Vrijdag.

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van de begroting 2020
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de baten 2,2 miljoen euro hoger. De extra bate is grotendeels toe te rekenen aan de huuropbrengst van het Groninger Forum. Deze huuropbrengst zit in 2021 voor het eerst in de begroting.

6.2 Cultureel beleven	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**23.517**	**688**	**-22.829**
Intensiveringen en hervormingen	**186**	**-43**	**-229**
Begroting 2021	**23.703**	**645**	**-23.058**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	802	-233	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 23,5 miljoen euro
Van de lasten is 9,6 miljoen euro begroot voor het Groninger Forum. Daarnaast is 3,2 miljoen euro begroot voor Stichting Vrijdag, 2,5 miljoen euro voor de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling RHC Groninger Archieven, 1,9 miljoen euro voor Martiniplaza, 1,0 miljoen voor CBK en 0,8 miljoen euro voor Het Clockhuys (waaronder Centrum voor Kunst en Cultuur).
Voor de extra ambities op het gebied van cultuur is vanuit het coalitieakkoord 1 miljoen euro in de begroting opgenomen. Tevens is in de begroting een bedrag van 1,3 miljoen euro opgenomen voor de uitvoeringskosten culturele voorzieningen. De overige bedragen, die optellen tot 32 miljoen euro, zijn begroot voor diverse andere musea, mediabeleid, cultuureducatie, amateurkunst en het jeugdtheater.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van de begroting 2020
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten 0,8 miljoen euro hoger. Dit wordt voor het grootste deel veroorzaakt door toekenning van accres aan instellingen.

Toelichting op de baten van 0,7 miljoen euro
De baten hebben voor 0,3 miljoen euro betrekking op huuropbrengsten betreffende Het Clockhuys. De overige baten van 0,4 miljoen euro ontvangen we als bijdragen voor cursussen (o.a. muziekscholing).

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van de begroting 2020
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de baten 0,2 miljoen euro lager. In de begroting 2020 is de hervorming 'niet doorgeven accres' als taakstellende bate geboekt. In de begroting 2021 realiseren we een deel van deze taakstelling, waardoor de bate deels vervalt.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 7 Verkeer

Wij willen een goed bereikbare gemeente zijn, met een aangename, veilige en gezonde leefomgeving. Daarbij staat de bereikbaarheid van de economische kerngebieden (binnenstad, stationsgebied, Universitair Medisch Centrum Groningen, Zernike Science Park, Europapark/Kempkensberg en Martiniziekenhuis en omgeving) voorop.

Uitgangspunt van ons verkeersbeleid is 'te voet, met de fiets of het openbaar vervoer als het kan, met de auto als het moet'. In Groningen gebruiken veel inwoners de fiets, mede dankzij de korte afstanden in de compacte stedelijke omgeving en het goede fietsklimaat. Voor het gebruik van openbaar vervoer, al dan niet in combinatie met het gebruik van Park+Ride (P+R), is veel draagvlak. We hebben oog voor leefkwaliteit en vinden (geparkeerde) auto's in de openbare ruimte niet vanzelfsprekend. Omdat onze gemeente een centrumfunctie heeft voor werkgelegenheid, onderwijs, cultuur en zorg in een regio die verder weinig verstedelijkt is, is ook de bereikbaarheid van Groningen met de auto belangrijk.

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

We willen dat:

- Groningen een goed bereikbare gemeente is;
- Met een aangename, veilige en gezonde leefomgeving;
- Ook tijdens de uitvoering van de grote infrastructurele projecten;
- Waarin te voet, op de fiets of met het openbaar vervoer gereisd wordt als het kan;
- En met de auto als het moet.

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

Meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer 2020-2023 (2020)

Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2022

Parkeervisie 2018 - 2025 (2018)

Verbinden, Vervoeren, Verduurzamen, Verslimmen - Ontwerp Programma van Eisen Openbaar vervoer

Per bus in Groningen en Drenthe in de periode 2020 - 2029 (2017)

OV Ontwikkelagenda Noord-Nederland 2025 (2017)

Uitvoeringsprogramma Bestemming Binnenstad 2017 (2017)

Netwerkanalyse regio Groningen-Assen (2013)

Beleidsregels gehandicapten parkeren 2012-2022 (2012)

Relevante ontwikkelingen

De groei van het aantal inwoners en arbeidsplaatsen in onze gemeente zorgt ervoor dat de druk op ons verkeer- en vervoersysteem blijft toenemen. Het aandeel van de actieve mobiliteit (voetganger en fiets) in de totale mobiliteit blijft onverminderd hoog, het openbaar vervoer is op sommige tijden en lijnen zwaar belast en ook de doorstroming van het autoverkeer kent knelpunten. De ambities uit het coalitieakkoord en onze omgevingsvisie The Next City zorgen er naar verwachting voor dat die druk verder toeneemt. Daarom ontwikkelen wij een nieuwe Mobiliteitsvisie voor Groningen waarin we de belangrijkste keuzerichtingen beschrijven op het gebied van bereikbaarheid, duurzaamheid en leefbaarheid en de onderlinge samenhang daarvan.

Verduurzaming is en blijft een belangrijk thema in ons mobiliteitsbeleid. Onze eigen inwoners, maar ook bezoekers van buiten de stad, worden uitgedaagd om de auto zoveel mogelijk te laten staan door met het openbaar vervoer te reizen en op de kortere afstanden de fiets te pakken (of een combinatie daarvan). We blijven zoveel mogelijk

inzetten op alternatieven voor de auto, omdat we de leefbaarheid van onze gemeente hoog in het vaandel hebben staan. Naast de keuze voor duurzame vervoermiddelen zetten we ook in op de vergroening van de vervoermiddelen zelf. De overgang van fossiele brandstoffen naar elektrisch (of waterstof) rijden is één van de belangrijkste veranderingen. We streven er in onze gemeente naar dat er in 2035 geen lokale uitstoot van schadelijke stoffen (NOx en fijnstof) meer plaatsvindt en dat ons verkeerssysteem vrij is van CO2.

Onder de noemer “Slim en Groen” vinden momenteel snelle (technologische) ontwikkelingen plaats in onze mobiliteit. De energietransitie in mobiliteit, innovatieve ICT-toepassingen in vervoer van mensen en goederen, de implementatie van Smart Mobility-oplossingen en de snelle opmars van deelmobiliteit gaan de wereld van verkeer en vervoer al in de nabije toekomst veranderen.

Qua parkeren willen we de parkeeroverlast aanpakken. Dat kan alleen door het gebied waar betaald parkeren geldt uit te breiden. In de openbare ruimte die we daarmee herwinnen, kunnen we andere functies van de straat, zoals fietsen, wandelen, groen en spelen, een plek geven.

Ten slotte blijft ook het onderwerp verkeersveiligheid stevig aandacht vragen. Daarbij zetten we maximaal in op fysieke maatregelen in combinatie met educatie, gedragsbeïnvloeding en handhaving.

Effect indicator(en)	Rekening 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aandeel voetganger [binnen Groningen]	25,3%	-	26%
Aandeel fiets [binnen Groningen]	47,2%	-	48%
Aandeel openbaar vervoer [binnen Groningen]	2,9%	-	3%
Aandeel auto [binnen Groningen]	22,8%	-	22%
Aandeel voetganger [van en naar Groningen]	1,3%	-	2%
Aandeel fiets [van en naar Groningen]	8,2%	-	10%
Aandeel openbaar vervoer [van en naar Groningen]	19,1%	-	20%
Aandeel auto [van en naar Groningen]	68,9%	-	68%

* De cijfers die betrekking hebben op het aandeel verplaatsingen binnen de gemeente Groningen en van en naar de gemeente Groningen ontvangen we tweejaarlijks van het CBS.
** De optelsom van het aandeel verplaatsingen is geen 100%, omdat een beperkt deel van de verplaatsingen onder de categorie 'overig' valt.

Deelprogramma 7.1 Fiets

De fiets is belangrijk voor de bereikbaarheid en het vestigingsklimaat van onze gemeente. Bovendien draagt de fiets in hoge mate bij aan een duurzaam gebruik van de gemeente en levert het een grote bijdrage aan het verbeteren van de veiligheid van onze inwoners en hun gezondheid. Dit is geheel in lijn met het idee van Healthy Ageing (zie Gezondheidsbeleid - Programma 4). Ons goede fietsbeleid willen we de komende periode blijven voortzetten. We gaan daarom verder met het verbeteren van bestaande fietspaden en de aanleg van nieuwe fietsvoorzieningen en fietsenstallingen.

Wij willen dat:

- De fiets voorop staat en dat fietsers overal snel, comfortabel en veilig kunnen komen;
- De fiets meer fysieke ruimte krijgt, zo nodig via alternatieve routes;
- Met goede stallingen de kwaliteit van de openbare ruimte en de bereikbaarheid van voorzieningen worden verbeterd.

Beleidsvelden

- De fiets in beweging
- Fietsparkeren

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Rapportcijfer voor fietsen in Groningen	7,1	7,3	7,3

7.1.1 De fiets in beweging

In Groningen is de fiets het belangrijkste vervoermiddel. Goede fietsverbindingen naar openbaar vervoer knooppunten, de economische kerngebieden én de regio zijn daarom essentieel. Het fietsnetwerk dient veilig en comfortabel te zijn en goed onderhouden te worden. We constateren dat het op steeds meer plekken drukker wordt met fietsers en dat snelheid- en massaverschillen op het fietspad toenemen. Om de groei van het fietsverkeer zoveel mogelijk op te kunnen vangen, willen wij dat de fiets meer ruimte krijgt en dat eventueel alternatieve routes worden ingezet. Bij het inpassen van nieuwe, ruimtelijke ontwikkelingen denken we bovendien vanaf het begin vanuit de fiets.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal aangelegde ontbrekende schakels	1	2	1
Aantal Doorfietsroutes (verbinding met de regio)	4	5	5
% verkeerslichten met slimme techniek	73	72	74
Aantal campagnes fietsgedrag	6	6	6

Hoe staan we ervoor?

Vanuit de Fietsstrategie en het bijbehorende Uitvoeringsprogramma hebben we de afgelopen jaren fors ingezet op het verbeteren en uitbreiden van onze fietsinfrastructuur. Gezamenlijk met onze partners in de regio hebben we hard gewerkt aan de planvorming en aanleg van regionale Doorfietsroutes. Zo zijn in 2020 onder meer de voorkeurstracés van de routes naar Leek en Assen vastgesteld. Lokaal hebben we ook de nodige verbeteringen doorgevoerd. Zo is de kwaliteit van fietspad De Verbetering bij Hoogkerk verbeterd, is het fietspad langs de Peizerweg verbreed, is een nieuw fietspad aangelegd langs de spoorlijn Groningen-Sauwerd ter hoogte van Blauwbörgje en is gestart met de aanleg van een fietspad langs de Noordelijke Ringweg tussen de Iepenlaan en Park Selwerd. Ten slotte hebben we diverse verkeerslichten fietsvriendelijker gemaakt. Zo zijn inmiddels negen verkeerslichten voorzien van regensensoren, zodat fietsers bij regen minder lang hoeven te wachten.

Wat willen we bereiken in 2021?

Wij gaan door met de realisatie van ontbrekende schakels in ons fietsnetwerk. Zo werken we samen met onze regionale partners aan de verdere planvorming en realisatie van de Doorfietsroutes naar Leek, Winsum en Assen. In dit kader gaan we ook de fietsbewegwijzering en de herkenbaarheid van onze Doorfietsroutes verbeteren om dit netwerk beter onder de aandacht van (potentiële) fietsers te krijgen. Zodoende proberen we zoveel mogelijk mensen uit de auto op de fiets te krijgen.

Ter verbetering van de verkeersveiligheid van fietsers bieden wij op diverse plaatsen extra ruimte aan fietsers. Dat doen we door fietsstraten aan te leggen, waarbij fietsers prioriteit hebben ten opzichte van het autoverkeer, maar ook door te onderzoeken op welke fietspaden snorfietsen met een verbrandingsmotor geweerd kunnen worden. Bij nieuwe ontwikkelingen, zoals Stadshavens, Suikerterrein en De Held III, nemen we de fiets in een vroegtijdig stadium mee. Zo leggen we bijvoorbeeld als eerste een hoogwaardige fietsverbinding aan tussen Suikerterrein en de binnenstad dat voldoet aan de nieuwste richtlijnen qua ontwerp.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Aanleggen Doorfietsroute Groningen-Winsum inclusief de aanleg van een fietspad langs het spoor tussen de Walfridusbrug en de Eikenlaan;
- Aanleggen fietspad parallel aan de Noordelijke Ringweg tussen Park Selwerd en Iepenlaan;
- Verbeteren van de algemene fietsbewegwijzering en de herkenbaarheid van Doorfietsroutes;
- Inrichten van de Rummerinkhof in Haren als fietsstraat. Zie hier ook de paragraaf Integraal gebiedsgericht werken - Haren;
- Inrichten van de Helperzoom Noord als fietsstraat. Zie hier ook de paragraaf Integraal gebiedsgericht werken - Zuid;
- Opstellen van een plan van aanpak voor het weren van snorfietsen met een verbrandingsmotor op zoveel mogelijk fietspaden en mogelijk in (delen van) de binnenstad.

7.1.2 Fietsparkeren

Met goede fietsenstallingen willen wij de kwaliteit van onze openbare ruimte en de bereikbaarheid van voorzieningen per fiets verbeteren. We maken duidelijke keuzes die aansluiten bij de stallingsbehoefte van bezoekers en werknemers. Voor kort stallen bieden we flexibele oplossingen, terwijl we voor middellang stallen juist vaste voorzieningen in de openbare ruimte treffen. Voor fietsers die hun fiets lang willen stallen, bieden we inpandige of ondergrondse fietsenstallingen aan van hoge kwaliteit.

Bij treinstations, P+R terreinen en belangrijke bushaltes bieden we voldoende en kwalitatief hoogwaardige stallingsmogelijkheden. Ook kunnen hier OV fietsen of andere vormen van deelmobiliteit worden gehuurd.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal OV fietsverhuurlocaties bij stations en P+R terreinen	7	9	7*
Stallingscapaciteit fietsenstallingen binnenstad	2.230	2.230	3.730
Stallingscapaciteit fietsenstallingen Hoofdstation	9.900	9.900	9.900
Stallingscapaciteit fietsenstalling Groningen Europapark	700	700	700
Stallingscapaciteit fietsenstalling Groningen Noord	272	512	512
Stallingscapaciteit fietsenstalling Haren	436	436	436
Tevredenheidscijfer fietsenstallingen in Groningen	-	7,1	7,1

* Op dit moment wil OV fiets (nog) niet verder uitbreiden.

Hoe staan we ervoor?

Goede fietsenstallingen in onze gemeente zijn onmisbaar. Omdat de vraag naar stallingsplaatsen bij OV-knooppunten toeneemt, hebben wij bij station Groningen Noord en op de P+R terreinen Hoogkerk, Haren en Meerstad het aantal fietsenstallingen in 2020 uitgebreid. We constateren dat de fiets steeds vaker gebruikt wordt in de keten auto-fiets en bus/trein-fiets. Ook in de binnenstad zien wij een toenemende behoefte aan kwalitatief goede fietsenstallingen. Met de opening van de fietsenstalling Nieuwe Markt (Forum Groningen) eind 2019 hebben we de stallingscapaciteit fors uitgebreid. Maar ook de realisatie van de fietsenstalling Grote Markt (Groothandelshuis) is een flinke stap dichterbij gekomen.

Wat willen we bereiken in 2021?

Om de overlast van (lang) gestalde fietsen in de binnenstad zoveel mogelijk te beperken, zetten wij in op de aanleg van meer nieuwe fietsenstallingen. De fietsenstalling Grote Markt (Groothandelshuis) met zo'n 1.500 plekken opent naar verwachting in 2021 de deuren. Wij kunnen er dan ook voor zorgen dat het gebied rond de Grote Markt een stuk aantrekkelijker wordt met minder overlast van gestalde fietsen. Ook op andere plekken in de binnenstad, vooral rond Vismarkt en de kop van de Herestraat, blijven wij zoeken naar extra stallingscapaciteit.

Naast het aanbieden van OV fietsen willen wij ook andere vormen van deelmobiliteit toe kunnen staan op drukke OV-knooppunten. Wij zijn er namelijk van overtuigd dat deelvoertuigen een aanvulling kunnen vormen op ons (traditionele) vervoerssysteem.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Aanbieden van deelvoertuigen op P+R terreinen en eventueel andere OV-knooppunten;
- Realiseren van een fietsenstalling Grote Markt (Groothandelshuis). Zie ook de paragraaf Integraal gebiedsgericht werken - Centrum;
- Verkennen van de mogelijkheden voor één of meer inpandige/ondergrondse fietsenstallingen in de binnenstad. Zie ook de paragraaf Integraal gebiedsgericht werken - Centrum.

Deelprogramma 7.2 Openbaar vervoer

Een leefbare gemeente met groei is alleen mogelijk wanneer meer mensen kiezen voor ruimte-efficiënte en duurzame alternatieven zoals het openbaar vervoer. Daarom zetten we in op een samenhangend openbaar vervoersysteem dat zowel landelijk, regionaal als binnen de gemeente zelf hoogwaardige verbindingen biedt met uitstekende last en first mile oplossingen van en naar de in- en uitstaphaltes zoals op de hubs.

Beleidsvelden

- Bereikbaarheid economische kerngebieden HOV
- Stedelijke bereikbaarheid openbaar vervoer

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Klanttevredenheidscijfer openbaar busvervoer	7,75*	7,5	7,5
CO_2-uitstoot per reizigerskilometer (rkm) bus	112 gr/rkm	11,5 gr/rkm	10,7 gr/rkm
% stiptheid openbaar vervoer	56%	≥ 60%	≥ 60%
Aantal instappers treinstations in gemeente Groningen	-	+ 1,25% t.o.v. 2019	+ 2,5% t.o.v. 2019

* Het gaat hier om het basisnet en het hoogwaardig openbaar vervoer (HOV)

7.2.1 Bereikbaarheid dynamo's HOV

We willen dat onze economische kerngebieden (binnenstad, stationsgebied, Universitair Medisch Centrum Groningen, Zernike Science Park, Europapark/Kempkensberg en Martiniziekenhuis en omgeving) uitstekend bereikbaar zijn met hoogwaardig openbaar vervoer (HOV). Een goede OV-bereikbaarheid is namelijk cruciaal voor het functioneren van deze gebieden.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal instappers bij alle HOV-bushaltes in gemeente Groningen	12.128.284	+ 1,25% t.o.v. 2019	+ 2,5% t.o.v. 2019
Aantal instappers bij alle bushaltes in gemeente Groningen	15.256.013	+ 1,25% t.o.v. 2019	+ 2,5% t.o.v. 2019

Hoe staan we ervoor?

Het gebruik van het openbaar vervoer in onze gemeente is de afgelopen jaren sterk gestegen. Het openbaar vervoer heeft een dubbele groei-opgave: meer reizigers én een hoger openbaar vervoergebruik per reiziger. Ondanks alle al gerealiseerde en toekomstige verbeteringen is de verwachting dat het huidige openbaar vervoersysteem tegen zijn grenzen aan gaat lopen. Nu al constateren we dat vooral in de stedelijke omgeving de verkeersdruk hoog is. De verwachting is dat deze de komende jaren verder toeneemt waardoor het steeds moeilijker wordt om de bus zoveel mogelijk door te laten rijden. Mede hierdoor komt de betaalbaarheid van het openbaar vervoer verder onder druk te staan. Slim en langjarig plannen richting nog effectiever openbaar vervoer en een gezonde exploitatie is dus van groot belang. En dat vraagt om heldere keuzes.

Onzeker is nog wat de effecten van de maatregelen als gevolg van de uitbraak van COVID-19 op het OV-gebruik zijn. Het beoogde aantal reizigers in 2020 wordt nagenoeg zeker niet gehaald.

Wat willen we bereiken in 2021?

We streven naar een aantrekkelijker openbaar vervoer door verbetering van het aanbod en verhoging van het niveau van de dienstverlening. Daarnaast willen we de betrouwbaarheid van de dienstregeling verder verbeteren net zoals de aansluitingen. Bovendien streven we naar een hoge mate van tevredenheid bij zowel reizigers als niet-gebruikers van het openbaar vervoer.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Inzetten op verbetering van de spoorverbinding tussen de Randstad en Groningen;
- Uitvoeren verschillende werkzaamheden in het kader van het project Groningen Spoorzone;
- Realisatie HOV-knooppunt UMCG Noord;
- Realisatie bus-voorzieningen A28/Van Ketwich Verschuurbrug;
- Verder met het doorontwikkelen van de visie op openbaar vervoer als onderdeel van onze Mobiliteitsvisie.

7.2.2 Stedelijke bereikbaarheid openbaar vervoer

Wij willen een inclusieve gemeente zijn waar iedereen meedoet en niemand belemmeringen ondervindt bij deelname aan het sociaal-maatschappelijke leven. Dat geldt dus ook voor het openbaar vervoer. Voor verplaatsingen waar lopen en fietsen geen optie is, is een goed functionerend en samenhangend openbaar vervoerssysteem dan ook cruciaal. Het gaat daarbij om snelle en frequent rijdende HOV-buslijnen, maar ook om meer aanvullende openbaar vervoervoorzieningen.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Waardering openbaar vervoer op buurtniveau	-	≥ 84% (zeer) tevreden	≥ 84% (zeer) tevreden

Hoe staan we ervoor?

Snel, gestrekt en frequent rijdend openbaar vervoer voorziet voor een groot deel in de behoefte aan vervoer in onze gemeente. Dat geldt ook voor het openbaar vervoer van en naar gebieden die een relatie hebben met onze gemeente. Steeds vaker wordt er voor gekozen het openbaar vervoer nog aantrekkelijker te maken. Dit kan alleen wanneer er goede oplossingen zijn voor minder mobiele en kwetsbare reizigersgroepen voor wie de first en last mile problematisch is.

Wat willen we bereiken in 2021?

Naast een voldoende fijnmazig openbaar vervoernetwerk zijn er soms speciale mobiliteitsoplossingen en voorzieningen nodig. Het gaat hier veelal om korte ritten (first en last mile) naar openbaar vervoerhaltes. Deze reizigers vragen soms om meer dan 'klassieke' OV-oplossingen (met vaste route of dienstregeling). Dit heeft veel samenhang met programma 4 Welzijn, gezondheid en zorg.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Sturen op verbeteringen van het openbaar vervoer in buurten met een te lage waardering van het openbaar vervoer, mede op basis van geformuleerde ambities in onze Mobiliteitsvisie;
- Inzetten op het maximaal benutten van (nieuwe) mogelijkheden om de bereikbaarheid van wijken en dorpen met het openbaar vervoer te verbeteren;
- Onderzoeken van mogelijkheden om bushaltes en ketenvoorzieningen op wijk- en buurtniveau te verbeteren;
- Inzetten op openbaar vervoer van voldoende niveau vanaf de eerste oplevering van woningen bij nieuwe gebiedsontwikkelingen zoals Suikerterrein en in Meerstad;
- Met ingang van de nieuwe dienstregeling 2022 (ingaande december 2021) rijden de bussen niet langer via de Grote Markt maar via de Oostelijke Diepenring.

Deelprogramma 7.3 Auto

Wij willen dat onze gemeente, en dan met name onze economische kerngebieden, vanuit de regio goed bereikbaar is met de auto. De auto blijft namelijk een belangrijk vervoermiddel voor het sociaal en economisch functioneren van onze gemeente, maar ook van de regio. We streven echter wel naar een minder dominante positie van de auto. Daarom zetten we wandelen, fietsen, spelen en groenbeleving centraal, herwinnen we de openbare ruimte zoveel mogelijk en verbeteren we de leefkwaliteit. Daarbij concentreren we het autoverkeer op goed functionerende (stedelijke) hoofdwegen en zo min mogelijk op wegen en straten dwars door de wijken en dorpen. De toekomstige bereikbaarheid van en leefbaarheid in onze gemeente vraagt om aanpassingen aan de auto-infrastructuur.

De komende jaren staan in het teken van een aantal grote projecten zoals de Aanpak Ring Zuid. Groningen Bereikbaar is opgericht om onze gemeente in deze periode bereikbaar te houden.

Wij willen dat:

- De economische kerngebieden van Groningen bereikbaar zijn met de (vracht-)auto;
- Het autoverkeer zich concentreert op het hoofdwegennet; in de wijken en dorpen krijgt de auto een minder dominante positie.

Beleidsvelden

- Bereikbaarheid economische kerngebieden auto
- Stedelijke bereikbaarheid auto

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal auto's op het binnencordon (werkdag)	224.322	220.000	220.000

7.3.1 Bereikbaarheid dynamo's auto

In de bereikbaarheid van onze gemeente als geheel en de economische kerngebieden in het bijzonder zijn de wegen die de gemeente met de regio, provincie en de rest van Nederland verbinden erg belangrijk. De capaciteit van de ringwegen willen wij uitbreiden en de doorstroming en betrouwbaarheid ervan verbeteren. Daarom willen wij alle gelijkvloerse aansluitingen ongelijkvloers maken. Tegelijkertijd willen we ook de ruimtelijke kwaliteit rondom de ring verbeteren en de barrièrewerking zoveel mogelijk verminderen. Bovendien streven we naar minder autokilometers in de spits via mobiliteitsmanagement en het beter benutten van de infrastructuur met behulp van verkeersmanagement en andere slimme instrumenten.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Bereikbaarheid van de economische kerngebieden	-	-	-

* Dit is een nieuwe indicator waarvan de gegevens op dit moment nog niet beschikbaar zijn.

Hoe staan we ervoor?

De ombouw van de Zuidelijke Ringweg is momenteel in volle gang. De Helperzoomtunnel is begin 2020 geopend, de damwanden voor de verdiepte ligging zijn bijna allemaal ingetrild en ook rondom het Julianaplein zijn de werkzaamheden gestart. Groningen Bereikbaar heeft de centrale regie over het bereikbaar houden van onze gemeente tijdens deze werkzaamheden.

De voorverkenning voor het ongelijkvloers maken van de Westelijke Ringweg is afgerond. De daadwerkelijke ombouw van de Westelijke Ringweg laat nog enige tijd op zich wachten. Daarom is besloten een aantal tussentijdse maatregelen uit te voeren: het vergroten van de sociale veiligheid in de fietstunnels, het verbeteren van de doorstroming en de verkeersveiligheid op de Westelijke Ringweg zelf en het vergroten van de leefbaarheid in Reitdiephaven.

Wat willen we bereiken in 2021?

Voor wat betreft de Zuidelijke Ringweg blijven we conform onze planning werken. Waar mogelijk proberen we te versnellen. Ook de komende jaren blijft Groningen Bereikbaar de regie voeren op de planning van de werkzaamheden. Bovendien zorgt Groningen Bereikbaar voor een goede communicatie en inzet op mobiliteits- en verkeersmanagement. De samenwerking wordt verlengd en de organisatie blijft in ieder geval bestaan tot en met 2024.

De verkenning voor het ongelijkvloers maken van de Westelijke Ringweg loopt door in 2021. De naar voren getrokken tussentijdse maatregelen worden onderzocht, voorbereid en indien mogelijk in 2021 uitgevoerd.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Ombouwen van de Zuidelijke Ringweg;
- Deelnemen aan de samenwerkingsorganisatie Groningen Bereikbaar;
- Verkennen ongelijkvloers maken Westelijke Ringweg en uitvoeren tussentijdse maatregelen.

7.3.2 Stedelijke bereikbaarheid auto

Ons doel is dat het autoverkeer zich zoveel mogelijk concentreert op het hoofdwegennet, zodat de woonwijken zo min mogelijk worden belast**.** We hechten veel waarde aan een goede bereikbaarheid van economisch belangrijke bestemmingen binnen onze gemeente. Daarnaast willen we een leefbare gemeente zijn, met name in verblijfsgebieden en woonwijken, en openbare ruimte herwinnen. Alle wijken en dorpen zijn goed aangesloten op het hoofdwegennet en op die manier voor de auto met elkaar verbonden. Autoverbindingen tussen wijken en dorpen onderling zijn niet langer vanzelfsprekend. We zetten daarom in op een doorstroming- en betrouwbaarheidsniveau dat past bij de functie van de verschillende netwerkdelen.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Ervaring bewoners van overlast van autoverkeer in de eigen wijk	-	<16%	<16%

Hoe staan we ervoor?

In 2019 zijn we gestart met een onderzoek naar een verkeerscirculatieplan binnen de ringwegen inclusief duurzame alternatieven. In onze Mobiliteitsvisie worden de verkeerscirculatie en deze duurzame alternatieven verder uitgewerkt en geïntegreerd in ons totale mobiliteitsbeleid voor de hele gemeente.

In 2020 zijn we, samen met Rijkswaterstaat en de Provincie Groningen, begonnen met het opstellen van een plan van aanpak voor het regionaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT)-onderzoek voor de vervanging van de busbaanbrug over het Van Starkenborghkanaal. Voor de Gerrit Krolbrug hebben we een nieuwe variantenstudie uitgevoerd, die moet leiden tot een besluit over de voorkeursvariant.

De automaatregelen in het kader van de Netwerkanalyse zijn inmiddels allemaal uitgevoerd. De aansluiting van de Zonnelaan op de Noordelijke Ringweg is veranderd en voorzien van verkeerslichten. De verkeerslichten op het kruispunt Bedumerweg-Asingastraat zijn vervangen.

Wat willen we bereiken in 2021?

Begin 2021 willen we in het kader van onze Mobiliteitsvisie een besluit nemen over de autostructuur en de verkeerscirculatie in de stad. De Mobiliteitsvisie moet ook antwoord geven op concrete vragen in de stad zoals wel of geen nieuwe autoverbinding in de Oosterhamrikzone.

Voor de drie bruggen over het Van Starkenborghkanaal zetten we in 2021 verdere stappen. We beginnen met de (MIRT)-verkenning voor de busbaanbrug en werken de voorkeursvariant voor de Gerrit Krolbrug uit. Wanneer positief over een tijdelijke Paddepoelsterbrug besloten wordt, kan deze in 2021 gerealiseerd worden. Aansluitend werken we samen met Rijkswaterstaat een definitieve brug over het Van Starkenborghkanaal verder uit.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Uitwerken autostructuur en automaatregelen in het kader van de Mobiliteitsvisie;
- Uitvoeren MIRT-verkenning voor de busbaanbrug over het Van Starkenborghkanaal;
- Uitwerken van de voorkeursvariant voor de Gerrit Krolbrug richting realisatie;

- Aanleggen tijdelijke Paddepoelsterbrug (bij positieve besluitvorming) en gezamenlijk met Rijkswaterstaat uitwerken van een definitieve vervanging van de Paddepoelsterbrug.

Deelprogramma 7.4 Parkeren

Door te sturen (met prijs of aanbod) op het gebruik van onze parkeervoorzieningen (parkeergarages, buurtstallingen, straatparkeren en P+R) draagt ons parkeerbeleid bij aan een bereikbare, duurzame en aantrekkelijke gemeente. Daarbij willen we voorzien in de werkelijk noodzakelijke parkeerbehoefte. Die behoefte aan parkeerplekken wegen we af tegen andere gerechtvaardigde claims op de openbare ruimte. We werken bedrijfsmatig zo efficiënt mogelijk. Daarbij is geld verdienen niet ons eerste doel: waarde toevoegen is dat wel. Door gerichte en adequate parkeerhandhaving beperken we de overlast van geparkeerde auto's.

Beleidsvelden
- Parkeervoorzieningen
- Parkeerbedrijf

Met de volgende indicatoren wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% bezetting P+R terreinen	56%	45%*	60%
Gemiddeld cijfer P+R terreinen	8,1	8,3	8,3
Gemiddeld rapportcijfer parkeergarages	7,7	7,9	7,9
Gemiddelde klanttevredenheid over de dienstverlening van het Parkeerbedrijf	7,8	7,9	8,0
Gemiddelde bezetting buurtstallingen	-	-	95%**

* In verband met COVID-19 valt een significante daling te constateren.
* *Dit is een nieuwe indicator waarvan de gegevens op dit moment nog niet beschikbaar zijn.

7.4.1 Parkeervoorzieningen

We bieden in onze gemeente verschillende parkeervoorzieningen aan:
- Straatparkeerplekken - betaald en gratis, voornamelijk voor bewoners en bezoekers;
- Buurtstallingsgarages - voor bewoners in en rond de binnenstad. Buurtstallingsgarages bieden we zoveel mogelijk kostendekkend aan;
- Parkeergarages - voor bezoekers aan de stad. Als gemeente hebben we zes parkeergarages in exploitatie, en verhuren we drie parkeergarages aan externe partijen;
- P+R terreinen - forenzen en andere langparkeerders.

Door het aanbieden van voldoende, hoogwaardige en goed vindbare fietsenstallingen (met en zonder toezicht) beperken we de overlast van gestalde fietsen op straat zo veel mogelijk.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal parkeerplaatsen op P+R terreinen	4.000	4.000	4.000

Hoe staan we ervoor?

Onze gemeentelijke parkeervoorzieningen zijn goed. De parkeergarages zijn van uitstekende kwaliteit; de buurtstallingen draaien goed. Daarnaast laat ook straatparkeren vooralsnog een (licht) positief resultaat zien. De meerjarenprognose ziet er daarom vooralsnog redelijk tot goed uit. Desondanks is de exploitatie kwetsbaar.

Gelukkig is de basis op orde. Op straat zien we de dat de parkeerdruk toeneemt in wijken waar (nog) geen betaald parkeren geldt.

Wat willen we bereiken in 2021?

Voor de bezoekers van onze gemeente willen we de meest aantrekkelijke parkeermogelijkheden bieden. Daarom blijven we investeren in onze parkeergarages. We concentreren ons op de parkeergarages in het kerngebied: in en rond de binnenstad. Onze buurtstallingsgarages draaien goed, maar zijn nog niet kostenneutraal. Ook kunnen ze in veel gevallen duurzamer. Om die reden blijven we ook in onze buurtstallingsgarages investeren.

In die stadswijken waar sprake is van parkeeroverlast die afbreuk doet aan het woongenot van onze bewoners, willen we de parkeerdruk op straat omlaag brengen. In straten waar de parkeerdruk laag is, kunnen bewoners namelijk weer in hun eigen straat parkeren. Maar het creëert bovendien ruimte voor andere functies zoals spelen, zitten, wandelen of sporten. En de ruimte kunnen we ook vergroenen. Om te voorkomen dat de parkeerdruk zich blijft verplaatsen naar aangrenzende woonwijken willen we in het hele gebied in een keer maatregelen nemen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Vervangen parkeerapparatuur op station Groningen Europapark;
- Verduurzamen van de verlichting Euroborg en buurtstallingen;
- Heropenen van de buurtstalling Bleekveld;
- Ingroeien naar kostendekkendheid buurtstallingsgarages;
- Onderzoek naar het terugdringen van de parkeeroverlast door het creëren van een derde schil betaald parkeren;
- Opheffen van parkeerplaatsen langs de Oostelijke Diepenring (in verband met verlegging van de buslijnen van de Grote Markt naar de Diepenring).

7.4.2 Parkeerbedrijf

Het Parkeerbedrijf geeft invulling aan de beleidsdoelstellingen van het deelprogramma Parkeren. Het takenpakket omvat de exploitatie van de parkeergarages en de buurtstallingen, het aanbieden van parkeerplekken op straat (parkeerautomaten, opdrachtgever parkeerhandhaving, vergunningverlening, onderhoud en exploitatie) en het aanbieden, beheren en onderhouden van fietsenstallingen. Ook het beheer van de P+R terreinen valt onder de regie van het Parkeerbedrijf.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Betalingsbereidheid bij betaald parkeren	-	90-95 %	90-95%

Hoe staan we ervoor?

De lockdown maatregelen als gevolg van de uitbraak van COVID-19 hebben de exploitatie van het Parkeerbedrijf fors geraakt. Dit toont aan hoe gevoelig parkeerinkomsten zijn voor macro-economische omstandigheden die niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn. Ook een eventuele recessie (als gevolg van de lockdown) of een nieuwe lockdown zullen doorwerken in de cijfers van het Parkeerbedrijf. Dat betekent dat de resultaten over 2020 en de verwachtingen voor 2021 uiterst onzeker zijn.

Wat willen we bereiken in 2021?

In 2021 gaan we in principe op dezelfde voet verder. We zorgen voor sociaal veilige voorzieningen met moderne apparatuur, met goede bewegwijzering, doelgroepgerichte marketing en met concurrerende prijzen. Omdat we aan de inkomstenkant weinig kunnen beïnvloeden, proberen we de kosten zoveel mogelijk te beperken.

Door strenger op te treden tegen foutparkeren willen we het gebruik van bestaande parkeercapaciteit stimuleren en door extra handhaving op betaald parkeren willen we de betalingsbereidheid hoog houden.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Strenger handhaven op betaald parkeren met behulp van de scanauto, indien nodig met een tweede scanauto;
- Strenger handhaven op foutparkeren. Parkeerproblemen waarbij de veiligheid of toegankelijkheid in het geding zijn krijgen daarbij prioriteit. Waar mogelijk wordt de scanauto ook gebruikt voor de handhaving op foutparkeren;
- Controleren op de venstertijden en zodoende bijdragen aan een toegankelijke binnenstad;
- In goed contact staan met andere gemeenten over het verder digitaliseren van de parkeerketen en onderzoeken in hoeverre deze toepassingen in Groningen gebruikt kunnen worden.

Deelprogramma 7.5 Verkeersveiligheid

In onze gemeente moeten inwoners zich overal veilig kunnen voelen, dus ook in het verkeer. Met elkaar werken we daarom aan een vermindering van het aantal verkeersslachtoffers en het verbeteren van de verkeersveiligheid. Om verkeersveiligheid succesvol te kunnen bevorderen, is afstemming van maatregelen op het gebied van infrastructuur, educatie en handhaving noodzakelijk. Verkeerseducatie is een belangrijke pijler van de verkeersveiligheid. Het verbeteren van de verkeersveiligheid doen we aan de hand van drie sporen, zoals ook verwoord in ons Meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer:

- Spoor 1: Verbeteren van objectief aantoonbaar onveilige locaties;
- Spoor 2: Samen met bewoners en wijken werken aan veiligheid;
- Spoor 3: Voorkomen van nieuwe onveilige situaties met proactief, risico-gestuurd beleid.

Wij willen dat:

- De verkeersveiligheid in de gemeente Groningen toeneemt (elk verkeersslachtoffer is er één teveel). Ons uiteindelijke doel is nul verkeersslachtoffers in de gemeente Groningen.

Beleidsvelden

- Verkeersveiligheid

Met de volgende indicatoren wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Totaal aantal verkeersongevallen in de gemeente Groningen	1.414	-	1.350
Aantal verkeersslachtoffers (doden en gewonden) in de gemeente Groningen	279	-	250

* De cijfers die betrekking hebben op het aantal verkeersongevallen en het aantal verkeersslachtoffers ontvangen we van ViaStat (Bliq verkeersveiligheidsrapportage 2015-2019).

7.5.1 Verkeersveiligheid

Met de groei van het aantal inwoners, arbeidsplaatsen en bezoekers verandert ook het verkeer in onze gemeente. Groningen is populair bij bezoekers, toeristen en ondernemers en de aantrekkingskracht vanuit de regio neemt ook toe. Meer fietsen (waaronder e-bikes en speed-pedelecs), (langere) bussen en meer autoverkeer. (Nieuwe) ontwikkelingen vragen om duidelijke keuzes als het gaat om verkeersveiligheid. Doel is de verkeersveiligheid in onze gemeente zoveel mogelijk te verbeteren. Omdat we weten dat bij veel verkeersongevallen het gedrag een

belangrijke rol speelt, richten we ons daarom niet alleen op het fysiek oplossen van verkeersonveilige situaties, maar ook op educatie, gedragsbeïnvloeding en handhaving.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal verkeerseducatieprojecten*	155	290	300
Aantal aangepakte verkeersonveilige locaties	5	15	4

* In verband met COVID-19 zijn er sinds maart 2020 geen verkeerseducatieprojecten meer uitgevoerd. Omdat onduidelijk is hoe lang de corona-maatregelen aanhouden en in welke mate, kan geen goede prognose worden gegeven van het aantal verkeerseducatieprojecten voor 2021.

Hoe staan we ervoor?

De basis voor onze verkeersveiligheidsaanpak is gelegd in het Meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer 2020-2023. Vanuit die aanpak zijn we voortvarend bezig met het aanpakken van knelpunten. Voor zeven locaties uit spoor 1 en vier locaties uit spoor 2 is de planvoorbereiding (ontwerp, participatie en uitvoering) in volle gang. Voor nog eens drie locaties uit spoor 1 en een locatie uit spoor 2 zijn we gestart met de planvoorbereiding (ontwerp en participatie) voor uitvoering in 2021. Wij verwachten eind 2020 de eerste maatregelen uitgevoerd te hebben.

De coronacrisis heeft ook impact op de verkeersveiligheid. Wij verwachten dat minder drukte op straat zich doorvertaalt naar een daling van het aantal verkeersslachtoffers. Vanwege de coronacrisis zijn alle verkeerseducatie activiteiten voorlopig opgeschort. Het is nog onduidelijk wanneer deze worden hervat.

Samen met de provincie Groningen werken we aan een regionaal uitvoeringsprogramma Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV2030).

Wat willen we bereiken in 2021?

In 2021 streven we naar een verdere reductie van het aantal verkeersslachtoffers in onze gemeente. Vanuit de sporen 1 en 2 richten wij ons hoofdzakelijk op het aanpakken van knelpuntenlocaties en (fysieke) maatregelen om de directe leefomgeving van onze inwoners te verbeteren. Spoor 3 omvat een bredere aanpak waarbij we ons richten op het aanpakken van risico's en risicogroepen waarbij we samenwerking zoeken met onze regionale en landelijke partners. Dit doen we onder meer aan de hand van verkeerseducatie via VerkeersWijzerGroningen/ Verkeer en Vervoer Beraad (VVB) en door aan de sluiten bij de landelijke aanpak vanuit het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV2030).

Wat gaan we hiervoor doen?

- Aanpakken van knelpunten verkeersveiligheid aan de hand van de knelpuntenlijsten vanuit spoor 1 en 2 (zie Meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer 2020-2023);
- Maken van een opzet voor de Aanpak Verkeersveiligheid voor de periode na 2020;
- Opstellen van een regionaal uitvoeringsprogramma van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030, gezamenlijk met onze regionale partners.

Deelprogramma 7.6 Overig verkeer

Een aantal opgaven binnen het programma Verkeer is modaliteit- of thema-overstijgend. Deze zijn ondergebracht in dit deelprogramma.
De laatste jaren zien we dat dit deelprogramma belangrijker wordt, zowel inhoudelijk als financieel. Dit deelprogramma bestaat uit de volgende opgaven:

- Duurzame Mobiliteit

- Slimme Mobiliteit
- Stedelijke Logistiek

Met de volgende indicatoren wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Rekening 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal openbare laadpunten voor elektrische voertuigen	350	500	700
Aantal laadpunten in gemeentelijke parkeergarages	44	52	62
Aantal instellingen/bedrijven met ZE-transportvoertuigen actief in Groningen (koplopers)	-	-	15
Aantal experimenten met goederenvervoer	3	4	3

Duurzame Mobiliteit

Vervoer is verantwoordelijk voor een kwart van onze CO_2-uitstoot. Op weg naar een CO_2-neutrale gemeente is hier dus veel winst te behalen. Dat kan door meer mensen van de auto naar de fiets en het openbaar vervoer over te laten stappen. En als er sprake is van een verplaatsing met een gemotoriseerd voertuig, dan is dat met een emissievrij voertuig. Onze taak is de condities te creëren die ervoor zorgen dat de transitie naar emissievrije voertuigen voortvarend verloopt. Dat doen we door het bieden van uitstekende laadinfrastructuur voor elektrische auto's, het faciliteren van waterstofvulpunten, het stellen van regels aan gebruik van de openbare ruimte ten gunste van emissievrije voertuigen, door CO_2-eisen te stellen aan het vervoer dat wij inkopen zoals openbaar en publiek vervoer en het stimuleren van deelmobiliteit.

Hoe staan we ervoor?

Binnen de OV-concessie Groningen-Drenthe hebben we met 164 elektrische bussen de grootste elektrische busvloot van Europa. Binnenkort komen daar nog eens 22 waterstofbussen bij. Daarnaast hebben we een visie op de openbare laadinfrastructuur en een plankaart laadinfrastructuur inclusief de juridische verankering. In onze gemeente staan eind 2020 circa 250 openbare laadpalen en gemiddeld komen daar acht laadpalen per maand bij. Daarmee hebben we een proces ingeregeld voor het vlot uitbreiden van de openbare laadinfrastructuur.

Wat willen we bereiken in 2021?

Onze inzet is het aantal zero emissiebussen in 2021 te laten groeien naar 196 met de instroom van nog een keer 30 waterstofbussen. Na 2025 stromen er alleen nog maar zero emissie bussen in.

Naast het uitbreiden van de openbare laadinfrastructuur tot circa 375 laadpalen in 2021 gaan wij actiever aan de slag met (snel)laadinfrastructuur langs stedelijke hoofdwegen en bij belangrijke bestemmingen in onze gemeente. Ook beraden we ons erop hoe in de eindsituatie, met tussen 5.000 en 8.000 openbare laadpalen binnen onze gemeente, wij over een (financieel) robuuste organisatievorm kunnen beschikken.

Ten slotte willen wij in 2021 de omslag maken van vraag volgend naar proactief beleid als het gaat om deelauto's, deelfietsen en deelscooters. Met het vergroten van het aandeel deelmobiliteit is veel winst te halen in zowel het minder belasten van de openbare ruimte met rijdende en gestalde voertuigen als in het versnellen van de transitie naar schoon vervoer.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Opstellen van een uitvoeringsstrategie voor deelmobiliteit en strategische (snel)laadinfrastructuur;
- Onderzoeken van het oprichten van een gemeentelijk laadbedrijf;

- Realiseren van één waterstofvulpunt.

Slimme Mobiliteit

De inzet van ICT-oplossingen binnen mobiliteit noemen we slimme mobiliteit. De crux is dat er 'connected mobility' ontstaat, zodat reizigers de beste reis overzichtelijk en op maat aangeboden krijgen en dat het zich real-time aanpast aan (verkeers)ontwikkelingen. En dat verkeersmanagementsystemen zoals verkeerslichten slimmer anticiperen op verkeersstromen, omdat er actuele en gedetailleerde informatie is over de weggebruikers in een ruime omtrek. Dit levert voordelen op voor reizigers zoals sneller, slimmer, goedkoper en gezonder reizen. Maar het levert ook voordelen op voor de samenleving zoals minder congestie, minder (onnodige) reiskilometers, efficiënt benutten van infrastructuur, meer verkeersveiligheid, stimulans voor gebruik alternatieven voor de auto, etc.

Hoe staan we ervoor?

Inmiddels telt onze gemeente 9 iVRI's of intelligente verkeerslichten, die communiceren met voertuigen en fietsers. Op basis van de ontvangen voertuigdata worden kruispunten efficiënter geregeld. Dit biedt mogelijkheden om bepaalde verkeersstromen prioriteit te geven boven andere. En de iVRI informeert de weggebruikers persoonlijk over de (aankomende status van het verkeerslicht) al voordat het verkeerslicht in zicht is.

Verder werken we met de zeven grootste wegbeheerders in Noord-Nederland aan een plan van aanpak om de (actuele) data over de verkeersregels zoals hoogtebeperkingen, maximumsnelheden, venstertijden, etc. beter beschikbaar te stellen aan de landelijke datasystemen. Dergelijke data wordt door diensten als TomTom, Flitsmeister en Google gebruikt om hun services naar reizigers aan te passen op een wijze die overeenkomt met zoals de wegbeheerder het wil.

Wat willen we bereiken in 2021?

Wij willen het aantal intelligente verkeerslichten (iVRI's) verder uitbreiden en nieuwe toepassingen onderzoeken zoals prioriteitsdiensten voor nood- en hulpdiensten, openbaar vervoer en de fiets. Ons doel is dat binnen vijf tot acht jaar op alle belangrijke routes op ons wegennet de verkeerslichten onderling samenwerken op basis van de actuele informatie van weggebruikers. Met zo'n systeem van verkeersmanagement kunnen wij sturen op de doorstroming van specifieke doelgroepen. Conform de afspraken met het Rijk moeten wij minimaal 90% van de datastromen over onze verkeersassets in 2023 op orde hebben. In 2021 streven we er naar om 50% van de datastromen op orde te hebben.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Vervangen van vijf bestaande verkeerslichteninstallaties door een iVRI;
- Uitvoering geven aan de afspraken uit het plan van aanpak 'digitale weg op orde' Noord-Nederland.

Stedelijke Logistiek

De aanpak van stadslogistiek levert een bijdrage aan een aantrekkelijke binnenstad. Om de leefbaarheid en toegankelijkheid van onze (binnen)stad te blijven garanderen is een grote verandering op het gebied van stadslogistiek noodzakelijk. Daarom streven we naar een integrale en efficiënte aanpak in de stadslogistiek, waarin we alle logistieke stromen meenemen. Ons doel is zoveel mogelijk bundeling met minder, kleinere en schonere voertuigen, passend bij de maat en schaal van onze binnenstad.

Hoe staan we ervoor?

In 2020 is onze Conceptvisie Stadslogistiek vastgesteld, met daarin de contouren van de uitbreiding van het venstertijdengebied per 2022 en de toekomstige ZE-zone per 2025. De handhaving van de venstertijden en de ZE-zone wordt uitgevoerd met ANPR-camera's (Automatic Number-Plate Recognition ofwel kentekenherkenning); het ontheffingenbeleid voor het venstertijdengebied wordt herzien.

Ook hebben we in 2020 diverse pilotprojecten van bedrijven gefaciliteerd, zoals het experimenteren met een gekoelde cargobike voor horecabezorgingen, het testen van meerdere typen cargobikes en het organiseren van een platform voor Zero Emissie thuisbezorgingen door lokale koeriers.

Wat willen we bereiken in 2021?

De aanpak van stadslogistiek moet bijdragen aan een leefbare en aantrekkelijke binnenstad. Dat willen we bereiken door het venstertijdengebied te vergroten en een Zero Emissie zone voor stadslogistiek in te stellen. Met maatregelen sturen we op meer bundeling van goederen waardoor er minder en/of kleinere voertuigen nodig zijn. Daarnaast zijn vanaf 2025 alleen nog maar schone voertuigen toegestaan in de binnenstad. Met de invoering van digitale handhaving en een strenger ontheffingenbeleid zorgen we ervoor dat de regels goed gaan werken en beter worden nageleefd.

Ook willen we de transitie naar efficiëntere en schonere stadslogistiek versnellen en in de juiste banen leiden door het bedrijfsleven te stimuleren en te faciliteren bij innovatieprojecten.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Vaststellen van de Visie Stadslogistiek Groningen;
- Uitvoeren van de aanbesteding van het ANPR-camerasysteem;
- Voorbereiden van nieuwe werkprocessen voor het verlenen van ontheffingen en de registratie van ontheffingen;
- Samenwerken aan systemen voor gedeeld gebruik van mensen en materialen in de stadslogistiek vanuit het project ULaaDS (Urban Logistics as an on-Demand Service).

Bijdrage(n) verbonden partijen

GR OV bureau	
Relevante beleidsinformatie	Het openbaar belang van het OV-bureau is het vormgeven van het openbaar vervoer en het aansturen van de vervoerders in het openbaar vervoer. Wij nemen samen met de provincies Groningen en Drenthe deel aan het OV-bureau.
Beleidsrisico	Daar waar doorstroming door toename van het verkeer en werkzaamheden meer onder druk komt te staan, leidt dit tot langere reistijden en gaat dit ten koste van de stiptheid. Dit heeft ook invloed op de kosten voor het openbaar vervoer.

Voor meer informatie over de verbonden partijen zie paragraaf 6 verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

Verkeer							
Nr	Omschrijving		Actuele				
		Rekening	Begroting	Primitieve begroting			
	Bedragen x 1.000 euro	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
07.1	Fiets	1.767	1.886	3.083	3.382	3.576	3.615
07.1.1	De fiets in beweging	393	24	627	627	627	627
07.1.2	Fietsparkeren	1.374	1.862	2.456	2.755	2.950	2.988
07.2	Openbaar vervoer	1.251	-343	-1.047	376	-491	510
07.2.1	Bereikbaarheid dynamo's HOV	906	-508	-1.212	211	-656	345
07.2.2	Stedelijke bereikbaarheid OV	345	165	165	165	165	165
07.3	Auto	800	407	195	195	195	195
07.3.1	Bereikbaarheid dynamo's auto	640	165	165	165	165	165
07.3.2	Stedel. bereikbaarheid auto	161	242	30	30	30	30
07.4	Parkeren	13.539	16.558	16.339	17.359	17.479	17.804
07.4.1	Parkeervoorzieningen	2.288	2.326	2.717	2.717	2.718	2.718
07.4.2	Parkeerbedrijf	11.251	14.231	13.622	14.642	14.762	15.086
07.5	Verkeersveiligheid	444	84	539	539	539	539
07.5.1	Verkeersveiligheid	444	84	539	539	539	539
07.6	Overig verkeer	11.233	10.846	11.306	11.600	11.911	12.508
07.6.1	Overig verkeer	11.233	10.846	11.306	11.600	11.911	12.508
	Totaal	29.035	29.438	30.415	33.451	33.210	35.170
	Baten						
07.2	Openbaar vervoer	578	0	0	0	0	0
07.2.1	Bereikbaarheid dynamo's HOV	50	0	0	0	0	0
07.2.2	Stedelijke bereikbaarheid OV	528	0	0	0	0	0
07.3	Auto	109	0	0	0	0	0
07.3.2	Stedel. bereikbaarheid auto	109	0	0	0	0	0
07.4	Parkeren	21.192	22.598	22.519	25.848	24.415	24.432
07.4.1	Parkeervoorzieningen	2.867	3.001	3.104	3.104	3.104	3.104
07.4.2	Parkeerbedrijf	18.324	19.596	19.415	22.744	21.311	21.329
07.6	Overig verkeer	1.606	300	300	332	332	332
07.6.1	Overig verkeer	1.606	300	300	332	332	332

Totaal	23.484	22.898	22.819	26.180	24.746	24.764
Geraamd resultaat voor bestemming	**5.551**	**6.540**	**7.596**	**7.271**	**8.463**	**10.406**
Reserve mutaties						
Totaal toevoegingen	4.556	3.622	350	350	350	0
Totaal onttrekkingen	0	775	1.000	0	0	0
Geraamd resultaat na bestemming	10.107	9.387	6.946	7.621	8.814	10.406

* De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019. Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr.	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
16	Tijdelijke maatregelen fietsenstallingen	7.1	I	-300	-250		
	Totaal deelprogramma 7.1			**-300**	**-250**	**0**	**0**
17	Kapitaallasten binnenstad	7.4	S	-180	-360	-360	-360
	Totaal deelprogramma 7.4			**-180**	**-360**	**-360**	**-360**
18	Terugdringen autoverkeer: fiets & OV	7.6	S	-18	-18	-18	-18
19	Oosterhamrikzone	7.6	S	-250	-250	-250	-250
	Totaal deelprogramma 7.6			**-268**	**-268**	**-268**	**-268**
	Totaal programma 7			**-748**	**-878**	**-628**	**-628**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
17	Fietsparkeren	7.1	I	-500	-600	-600	-600
	Totaal deelprogramma 7.1			**-500**	**-600**	**-600**	**-600**
18	Toezicht & Handhaving - wet Mulder	7.4	S	-250	-250	-250	-250
	Totaal deelprogramma 7.4			**-250**	**-250**	**-250**	**-250**
18	Toezicht & Handhaving - logistiek binnenstad	7.6	S	-200	-200	-200	-200
	Totaal deelprogramma 7.6			**-200**	**-200**	**-200**	**-200**
	Totaal programma 7			**-950**	**-1.050**	**-1.050**	**-1.050**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Overzicht hervormingen 2021-2024

Nr	Hervormingen	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
2	Parkeerbedrijf*	7.4	S	1.700	1.700	1.700	1.700
6	Vrijval afrekening Transferium Hoogkerk*	7.4	I	1.000			
	Totaal programma 7			**2.700**	**1.700**	**1.700**	**1.700**

*Het gaat om een reservemutaties, deze zijn niet opgenomen onder intensiveringen en hervormingen in de integrale financiële toelichting van programma 7.4.

Ga naar hervormingen 2021-2024 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle bezuinigingen

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

Deelprogramma 7.1 Fiets	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**2.583**	**0**	**-2.583**
Intensiveringen en hervormingen	**500**	**0**	**-500**
Begroting 2021	**3.083**	**0**	**-3.083**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	697	0	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 2,6 miljoen euro.
We hebben hier intensiveringsmiddelen Verkeer begroot (0,6 miljoen euro). Voor een toelichting op de inzet van deze middelen verwijzen we naar deelprogramma 7.6 Overig verkeer.
Daarnaast zetten we middelen in voor goede fietsenstallingen, onder andere voor het realiseren van de fietsenstalling Grote Markt onder het Groothandelshuis (1,5 miljoen euro).
Ook treffen we maatregelen om de overlast van het fietsparkeren terug te dringen. In 2021 zetten we hiervoor 175 duizend euro in.
Tot slot hebben we voor overige fietsmaatregelen incidenteel 300 duizend euro begroot.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
In de begroting 2020 hadden we incidenteel intensiveringsmiddelen Verkeer gestort in de beklemde reserve kapitaallasten ter dekking van projecten. In deze begroting nemen we deze middelen weer op aan de lastenzijde. Dit zorgt voor een lastenstijging van 0,6 miljoen euro.
Overige kleinere mutaties zorgen voor een lastenstijging van 0,1 miljoen euro.

Deelprogramma 7.2 Openbaar vervoer	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**1.047**	**0**	**-1.047**
Intensiveringen en hervormingen	**0**	**0**	**0**
Begroting 2021	**1.047**	**0**	**-1.047**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-704	0	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van -1,0 miljoen euro
Aan de lastenzijde hebben we 0,4 miljoen euro intensiveringsmiddelen Verkeer begroot. Voor een toelichting op de inzet van deze middelen verwijzen we naar deelprogramma 7.6 Overig verkeer.
In de begroting 2020 is een algemene bezuiniging op de structurele middelen voor het Stedelijk Investeringsfonds (SIF) opgenomen. Deze wordt voor het grootste deel ingevuld door het schrappen van de middelen voor een parkeergarage in het stationsgebied Zuid. Deze bezuiniging op de structurele SIF-middelen wordt in 2021 voor 1,6 miljoen euro incidenteel ingevuld door uitgavenreductie op diverse onderdelen.
Tot slot hebben we lasten begroot voor de bijdrage aan het OV-bureau (165 duizend euro).

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
De ophoging van de bezuiniging op de SIF-middelen zorgt voor een incidentele lastendaling van 0,6 miljoen euro.
Overige kleinere mutaties leiden tot een lastenstijging van per saldo van 0,1 miljoen euro.

Deelprogramma 7.3 Auto	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**-195**	**0**	**-195**
Intensiveringen en hervormingen	**0**	**0**	**0**
Begroting 2021	**-195**	**0**	**-195**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-212	0	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 0,2 miljoen euro.
De begrote lasten bevatten met name intensiveringsmiddelen Verkeer (0,2 miljoen euro). Voor een toelichting op de inzet van deze middelen verwijzen we naar deelprogramma 7.6 Overig verkeer.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
Geen relevante verschillen.

Deelprogramma 7.4 Parkeren	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**16.089**	**22.519**	**6.430**
Intensiveringen en hervormingen	**250**	**0**	**-250**
Begroting 2021	**16.339**	**22.519**	**6.180**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-469	-79	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 16,1 miljoen euro
Binnen het deelprogramma Parkeren zijn de lasten en baten van de gemeentelijke parkeertaak begroot. Het fietsparkeren vormt hierop een uitzondering, de lasten hiervan zijn begroot binnen het deelprogramma Fiets.

De belangrijkste onderdelen waarvoor we middelen inzetten zijn:
Straatparkeren (1,8 miljoen euro)
Exploitatie van parkeergarages en buurtstallingen (10,5 miljoen euro)
Parkeerhandhaving (2,4 miljoen euro, waarvan 2,2 miljoen euro voor handhaving op betaald parkeren en 0,2 miljoen euro voor handhaving op foutparkeren.
Daarnaast hebben we voor de kosten gemoeid met de heffing van parkeerbelastingen, de zogenoemde perceptiekosten, 1 miljoen euro begroot.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
Het belangrijkste verschil zit in de lagere kapitaallasten voor parkeergarages als gevolg van een lager rente omslag percentage (0,4 miljoen euro). Overige mutaties leiden per saldo tot een lastendaling van 0,1 miljoen euro.

Toelichting op de baten van 22,5 miljoen euro
De baten houden hoofdzakelijk verband met tariefopbrengsten uit straatparkeren (10,5 miljoen euro), de exploitatie van parkeergarages en buurtstallingen (8,8 miljoen euro) en naheffingsaanslagen parkeren; parkeerboetes (3,1 miljoen euro).

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van begroting 2020
Enerzijds begroten we hogere baten vanwege tariefstijgingen bij vergunningen (0,5 miljoen euro). Daarnaast begroten we lagere opbrengsten bij parkeergarages, door het niet meer opnemen van de inkomsten van de parkeergarage MartiniPlaza (0,2 miljoen euro) en lagere inkomsten bij de parkeergarage Euroborg (0,3 miljoen euro).

Deelprogramma 7.5 Verkeersveiligheid	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**539**	**0**	**-539**
Intensiveringen en hervormingen	**0**	**0**	**0**
Begroting 2021	**539**	**0**	**-539**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	455	0	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 0,5 miljoen euro
We hebben hier intensiveringsmiddelen Verkeer begroot (0,5 miljoen euro). Voor een toelichting op de inzet van deze middelen verwijzen we naar deelprogramma 7.6 Overig verkeer.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
In de begroting 2020 hadden we incidenteel intensiveringsmiddelen verkeer gestort in de beklemde reserve kapitaallasten ter dekking van projecten. In deze begroting nemen we deze middelen weer op aan de lastenzijde. Dit zorgt voor een lastenstijging van 0,5 miljoen euro.

Deelprogramma 7.6 Overig verkeer	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**11.106**	**300**	**-10.806**
Intensiveringen en hervormingen	**200**	**0**	**-200**
Begroting 2021	**11.306**	**300**	**-11.006**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	260	0	

Toelichting Intensiveringsmiddelen Verkeer
In deze begroting zijn structurele middelen opgenomen onder de noemer intensiveringsmiddelen, naast structureel beschikbare middelen Extra beleid. Samen vormen deze middelen het budget voor de uitvoering van het mobiliteitsbeleid. Om het ruimtelijk en economisch functioneren en de ontwikkeling van de gemeente en regio te ondersteunen is een goede bereikbaarheid en veilig, duurzaam verkeerssysteem randvoorwaardelijk. Voor de ontwikkeling van het daarvoor noodzakelijke mobiliteitsbeleid zijn uren/personele capaciteit beschikbaar. De uitvoering van beleid en de aanpak van knelpunten vergt noodzakelijkerwijs financiële middelen voor de realisatie van maatregelen en voor de voorbereidende planuitwerking en ondersteunende beleidsadviezen. De inzet van deze middelen is beschreven in het jaarlijkse Meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer. Daarin gaat het om uitvoering van (infrastructuur)projecten, lokale maatregelen, pilots, onderzoeken op de thema's: lopen, fiets, openbaar vervoer auto, regionale en stedelijke bereikbaarheid, verkeersveiligheid, parkeren en P+R, logistiek en bevoorrading, verduurzaming, verkeersmanagement, technologische ontwikkelingen in mobiliteit en ITS (Intelligent Traffic System).

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 11,1 miljoen euro
Dit deelprogramma omvat de lasten voor overige onderdelen van het programma Verkeer. De belangrijkste zijn:
Kapitaallastenbudget voor de gemeentelijke activa verkeer (5,6 miljoen euro);
Intensiveringsmiddelen Verkeer, zie bovenstaande toelichting (1,8 miljoen euro);
Middelen voor het uitvoeringsprogramma Binnenstad: Ruimte voor jou (1,2 miljoen euro);
Personele inzet (met name voor beleidsontwikkeling en -advies gericht op de opgaven: duurzame mobiliteit, slimme mobiliteit en stedelijke logistiek (1,6 miljoen euro);
Spaarregeling ringwegen (454 duizend euro);
Rijkssubsidie Sanering geluidsoverlast (0,3 miljoen euro.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
De structurele ophoging van het kapitaallastenbudget voor het uitvoeringsprogramma Binnenstad zorgt voor een lastenstijging van 0,2 miljoen euro.
Overige mutaties leiden per saldo tot een lastenstijging van 0,1 miljoen euro.

Toelichting op de baten van 0,3 miljoen euro
De baten bestaan uit subsidie-opbrengsten ten behoeve van sanering geluidsoverlast (0,3 miljoen euro).

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van begroting 2020
Geen relevante verschillen.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 8 Wonen

Wij willen iedereen die graag in onze gemeente wil (blijven) wonen een plek bieden. Daar hoort een voortreffelijk woon- en leefklimaat bij; betaalbaar, duurzaam en van hoge kwaliteit. In dit programma worden de doelstellingen binnen de verschillende beleidsvelden beschreven. De realisatie van deze doelstellingen moet zorgen dat we onze ambitie op wonen realiseren.

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

Het programma Wonen heeft de volgende doelstellingen:

- We willen een ongedeelde gemeente zijn, waarbij iedereen evenveel mogelijkheden heeft om te kunnen wonen waar hij of zij dat wil;
- We willen dat voldoende en betaalbare woningen worden gerealiseerd. We willen hiervoor minimaal tussen de 200 - 240 sociale huurwoningen netto per jaar toevoegen;
- We hebben extra aandacht voor de woonbehoeftes van ouderen, kwetsbare groepen en groepen die anders willen wonen;
- We bouwen woningen met meer aandacht voor kwaliteit van de woon- en leefomgeving;
- We willen dat woningen duurzaam worden gerealiseerd in een klimaatbestendige woonomgeving;
- We willen het cultuurhistorisch erfgoed beschermen, in standhouden en zorgvuldig beheren, zowel boven als onder het maaiveld.

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

Woonvisie Groningen - een thuis voor iedereen (2020)

Meerjarenprogramma Wonen 2019 - 2022 (juni 2019)

Meerjarenprogramma Wonen 2020 - 2023 (januari 2020)

Routekaart CO2 neutraal (2018)

Erfgoednota (2017)

Geactualiseerde analyse Zorgen voor Morgen (2017)

Regionale Woningbouwafspraken (2012)

Provinciale Omgevingsverordening

Relevante ontwikkelingen

De woningmarkt in Groningen is al enkele jaren overspannen te noemen. Er is meer vraag dan aanbod. Ook staat de betaalbaarheid van woningen onder druk. De druk op de sociale huurwoningenvoorraad blijft onverminderd hoog, de wachtlijsten voor een sociale huurwoning zijn lang. Woningen in de bestaande woningvoorraad worden steeds vaker als belegging gezien en worden gekocht door particuliere beleggers. De beschikbaarheid van betaalbare gezinswoningen neemt hierdoor af.

Met de fusie met de voormalige gemeente Haren en Ten Boer is de woningmarkt van Groningen uitgebreid met dorpse woonmilieus en meer landelijk gebied. In de dorpen van Ten Boer speelt de versterkingsopgave in verband met de aardbevingsproblematiek. We hebben aandacht voor de specifieke wensen van de dorpen als het om de woningbehoefte gaat.

Daarnaast hebben we te maken met grote uitdagingen binnen het sociaal domein. Dan gaat het om de afbouw van intramurale plaatsen in de ouderenzorg, de toenemende vergrijzing en geestelijke gezondheidszorg, maar ook de uitstroom van jongvolwassen uit jeugdhulpvoorzieningen met een verblijfscomponent. Bovendien vragen andere

doelgroepen om aandacht: van ouderen en andere zorgbehoevenden tot groepen mensen die bewust anders willen wonen en zelf de regie willen nemen over de ontwikkeling en/of het beheer van hun huis.

Tot slot kampen we met forse klimaatopgaven. Dat gaat om de transitie naar duurzame energie, maar ook om het klimaatbestendig en aantrekkelijker maken van onze leefomgeving. Perioden van hitte en droogte zullen veel vaker voorkomen. Daarnaast zullen we te maken krijgen met momenten waarop het juist veel natter is. Die extremen hebben direct invloed op onze woon- en leefomgeving: daar moeten we wat mee.

Deelprogramma 8.1 Gezinnen

In dit deelprogramma gaan we in op de specifieke doelgroep gezinnen binnen de gemeente. We kijken daarbij onder andere naar het aantal gezinnen in Groningen en het aantal gezinnen dat in de regio van Groningen is verhuisd. We willen dat het aantal gezinshuishoudens dat in de gemeente Groningen blijft of komt wonen toeneemt. De mogelijkheid tot het binden van gezinnen hangt af van vraag en aanbod. Onze inzet is erop gericht om gezinnen die binnen de regio Groningen-Assen willen verhuizen te behouden voor de gemeente Groningen door hen een passend aanbod te bieden. De indicatoren in dit deelprogramma bevatten cijfers over de totale woningbouwproductie. Bij de cijfers over grondgebonden woningen gaat het over het algemeen over woningen voor gezinnen.

Beleidsvelden

- Bouwen in de uitleg
- Bouwen in de bestaande stad

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal gezinnen (met 1 of meerdere kinderen) dat is verhuisd naar de regio Groningen-Assen	340	<350	< 350
Aantal gezinnen (met 1 of meerdere kinderen) binnen de gemeente Groningen	26.113	27.000	27.000
Aantal gezinnen dat verhuist van de regio Groningen-Assen naar de gemeente Groningen	180	>200	> 200
Het cijfer dat gezinshuishoudens (met 1 of meerder kinderen) geven voor hun woning	7,8	8	8
% gezinshuishouden dat woont in een (zeer) prettige buurt	95%	95%	> 95%
Totaal opgeleverde woningen, inclusief jongerenhuisvesting.	774	1.000	2.800

8.1.1 Bouwen in de uitleg

Om voldoende woningen voor gezinnen aan te kunnen bieden, ontwikkelen we samen met marktpartijen en corporaties diverse woningbouwprojecten in zogenaamde uitleggebieden. Een groot deel van deze woningen wordt gebouwd of gaat gebouwd worden in onze ontwikkelgebieden zoals Meerstad, Suikerzijde en De Held 3. Een groot deel van onze opgave voor sociale huur willen we in deze gebieden realiseren.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	**Behaald 2019**	**Beoogd 2020**	**Beoogd 2021**
Aantal opgeleverde appartementen	12	19	10
Aantal opgeleverde grondgebonden	205	246	250

woningen			
Percentage corporatieve huurwoningen	0%	14%	18%
Percentage koopwoningen	100%	74%	70%

*) De uitleg betreft Meerstad, De Held, Reitdiep en Suikerzijde en inclusief jongerenhuisvesting

Hoe staan we ervoor?

De verkoop van woningen in Meerstad verloopt voorspoedig. Voor de overige ontwikkelgebieden wordt gewerkt aan planvorming en wordt onderzocht hoe versneld gebouwd kan worden om in de grote opgave aan woningen te kunnen voorzien. In de ontwikkelgebieden wordt rekening gehouden met de opgave voor het toevoegen van meer sociale huur.

Wat willen we bereiken in 2021?

In 2021 verwachten we in de uitleggebieden circa 250 grondgebonden woningen op te leveren en circa 10 appartementen. In totaal circa 260 woningen. Van dit aantal woningen is 27% in de sociale huur (bruto). Dit betreft 70 sociale huur gezinswoningen in Meerstad. In totaal willen we netto tussen de 200 - 240 sociale huurwoningen toevoegen in de bestaande stad en de uitleggebieden. In deelprogramma betaalbaarheid en beschikbaarheid komen we terug op de netto toevoeging aan sociale huurwoningen (bruto aantallen minus verkoop en sloop van sociale huurwoningen)

Wat gaan we hiervoor doen?

- Nieuwe gebieden in Meerstad in de verkoop brengen;
- Versnellen van de planontwikkeling van de ontwikkelgebieden Stadshavens, Suikerzijde en De Held 3;
- Samenwerking met marktpartijen intensiveren en afspraken vastleggen in een Woonakkoord.

8.1.2 Bouwen in de bestaande stad

Veel mensen willen in de stad, dicht bij het centrum, wonen. Niet alleen in een appartement, maar ook in een grondgebonden eengezinswoning. We zetten in op voldoende binnenstedelijke plancapaciteit om te voorzien in deze woningbouwbehoefte. Daarmee kunnen we ook gezinnen aan de gemeente binden. We zien dat juist binnenstedelijke projecten eigenlijk altijd goed verkopen. We willen nieuwe woonconcepten ontwikkelen, waarbij we ook nieuwe doelgroepen een kans geven om in en rond de binnenstad te wonen. En we willen voldoende sociale huur toevoegen.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal opgeleverde appartementen	399	445	2.165
Aantal opgeleverde grondgebonden woningen	158	291	415
Percentage corporatieve huurwoningen	14%	32%	40%
Percentage koopwoningen	31%	41%	27%

*) Bestaande stad is exclusief De Held, Meerstad, Reitdiep en Suikerzijde en inclusief jongerenhuisvesting

Hoe staan we ervoor?

De woningbouwproductie is op stoom. In 2019 werden in totaal circa 1.800 woningen opgeleverd, waarvan circa 1.500 in de bestaande stad. De komende jaren verwachten we nog meer woningen op te leveren. Er is sprake van een echte inhaalslag voor wat betreft de woningbouwproductie.

Wat willen we bereiken in 2021?

We willen in 2021 en de komende jaren gemiddeld een woningbouwproductie van circa 1.500 woningen realiseren. De eerstkomende jaren is sprake van een inhaalslag. In 2021 verwachten we ruim 2.500 woningen in de bestaande stad op te leveren. Daarvan is 35% sociale huur (circa 900 woningen) en circa 22% koop (circa 550 woningen). Het betreft hier bruto aantallen. We willen dat er jaarlijks in totaal tussen de netto 200 - 240 sociale huurwoningen worden gerealiseerd. In deelprogramma betaalbaarheid en beschikbaarheid komen we terug op de netto toevoeging aan sociale huurwoningen. Het resterende deel van het woningbouwprogramma wordt in het midden- of dure huursegment opgeleverd.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We blijven kijken naar manieren waarop we onze eigen locaties goed in kunnen zetten voor het realiseren van voldoende woningen en sociale huur in de gemeente Groningen;
- We sluiten een woonakkoord met onder andere marktpartijen en corporaties om afspraken over de woningmarkt en woningbouw te maken.

Deelprogramma 8.2 Jongerenhuisvesting

De groep jongeren in Groningen blijft de aankomende jaren nog groeien. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de groep internationale studenten die in toenemende aantallen naar de stad komen. We blijven om die reden inzetten op het vergroten van het aanbod kwalitatieve jongerenhuisvesting. Daarnaast bieden we meer ruimte aan huurwoningen in het middensegment voor starters. Tegelijkertijd willen we de druk op de bestaande voorraad verminderen. We kijken daarom nauwkeurig waar we eenheden voor jongeren toevoegen en stellen we regels om het omzetten van gezinswoningen naar kamerverhuur te beperken.

Beleidsvelden

- Kwaliteit jongerenhuisvesting
- Kamer-verhuurbeleid
- Wijs

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal toegevoegde zelfstandige woningen jongerenhuisvesting door nieuwbouw of transformatie.	1.016	253	400
% jongeren dat (zeer) tevreden is over de woningkwaliteit.	65%	-	80%
% Inwoners dat aangeeft dat de omgang tussen student en inwoners goed is.	68%	-	70%

8.2.1 Kwaliteit jongerenhuisvesting

De groep jongeren in Groningen blijft de aankomende jaren nog groeien. We willen kwalitatief goede huisvesting voor deze groep. Dit doen we door kwalitatieve nieuwbouw en door kwaliteitsverbetering in de bestaande voorraad. De forse groei van het aantal internationale studenten stelt ons voor een nieuwe opgave als het gaat om huisvesting. Samen met onderwijsinstellingen, corporaties en de markt zetten we ons hiervoor in.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal geplaatste fietsenklemmen	313	200	200
Aantal zelfstandige woningen voor	-	1.071	818

jongerenhuisvesting in de planning*			

*) Bouwvergunning verleend, maar nog niet gereed gemeld

Hoe staan we ervoor?

Tot 2025 staan er nog circa 1.500 woningen voor jongeren gepland. Daarnaast worden er in 2020 circa 1.000 woningen opgeleverd, bijvoorbeeld aan de Bedumerweg (De Helix) en in de Reitdiepzone (Nido). Voor de middellange termijn is er hoofdzakelijk behoefte aan extra eenheden voor internationale studenten. Voor Nederlandse studenten en jongeren gaan we ervan uit dat we voor de langere termijn voldoende aanbod hebben om in de kwalitatieve vraag te kunnen voorzien.

Wat willen we bereiken in 2021?

In 2021 zetten we ons in op het verbeteren van huisvesting van internationale studenten. We onderzoeken de mogelijkheden om nog circa 1.000 – 1.500 woningen op de Zernike Campus toe te voegen bovenop de eerder genoemde aantallen. Voor het realiseren van deze aantallen maken we afspraken met de onderwijsinstellingen, corporaties en de markt. Daarnaast werken we aan informatievoorziening. De behoefte aan informatie en voorlichting over huur(prijs)bescherming is groot. Jongeren en (internationale) studenten zijn een kwetsbare groep en we zien nog steeds misstanden op de (kamer)verhuurmarkt. Hiervoor wordt ingezet op het professionaliseren van het huurteam en de website www.athomeingroningen.com wordt verbeterd.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We faciliteren ontwikkelaars zoveel mogelijk bij de het spoedig realiseren van projecten die in de planning staan;
- We werken met de Rijksuniversiteit en Hanzehogeschool aan een gezamenlijke (studenten)prognose om beter inzicht te krijgen in de toekomstige behoefte aan jongeren- en studentenhuisvesting;
- We richten een Steunpunt Huren op om een professionaliseringsslag op het gebied van huurvoorlichting te maken.

8.2.2 Kamerverhuurbeleid

Met het bestemmingsplan Herziening Bestemmingsregels Wonen (HBW1 en 2) hebben we voor de gehele stad de mogelijkheid voor het toevoegen van nieuwe kamerverhuur ingeperkt. Met nieuwbouw voorzien we in de kwalitatieve vraag van jongeren. We gaan dit jaar monitoren welke invloed deze kwaliteitsverbetering heeft op de betaalbaarheid van bestaande kamers. Daarnaast heeft de aanpak van misstanden op de (kamer)verhuurmarkt hoge prioriteit en zetten we ons in om de uitvoering van het vergunningenstelsel nader uit te werken.

Hoe staan we ervoor?

Het aantal verleende onttrekkingsvergunningen (tegenwoordig omzettingsvergunningen) neemt al jaren af. Wij verwachten in 2021 geen nieuwe omzettingsvergunningen meer te verlenen. Daarnaast zijn we actief bezig met het aanpakken van misstanden op de (kamer)verhuurmarkt door de inwerkingtreding van de verhuurdersvergunning in 2019. Tot op heden zijn er ruim 5.500 vergunningen verleend. We krijgen meer zicht op het aantal misstanden en de ernst ervan.

Wat willen we bereiken in 2021?

We zetten het ingezette beleid voort. Dat betekent dat we in principe geen kamerverhuur meer toevoegen. Daarnaast monitoren we of de beleidsmogelijkheid om kamers om te zetten naar zelfstandige eenheden niet ten koste gaat van de betaalbaarheid van jongerenhuisvesting. Tevens willen we dat de misstanden op de (kamer)verhuurmarkt worden aangepakt en dat jongeren zich op het gebied van huur(prijs)bescherming beter kunnen laten voorlichten.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Faciliteren van nieuwbouw voor jongeren met vooral aandacht voor de huisvesting van internationale studenten;
- Monitoren woningvormingsvergunning (omzetten van kamers naar appartementen) voor het behoud van betaalbare kamers;
- Uitvoeren van het vergunningstelsel voor de aanpak van misstanden op de (kamer)verhuurmarkt.

8.2.3 Wijs

Studenten kunnen als onderdeel van hun onderwijsprogramma studiepunten krijgen als ze met concrete vragen en opdrachten van bewoners, bewonersinitiatieven en opdrachtgevers uit het maatschappelijk werkveld aan de slag gaan. Zo streven we naar een positieve verbinding tussen studenten en niet-studenten in de Groningse wijken.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal studenten dat via WIJS actief is in de gemeente Groningen	850	1.000	1.000
Aantal bewoners dat via WIJS-diensten afneemt	1.065	1.000	1.000

Hoe staan we ervoor?

Jaarlijks zetten ongeveer 800-1000 studenten zich in namens WIJS. Maandelijks worden meer dan 100 bewoners geholpen in één van de steunpunten of op één van de locaties en worden bewoners bereikt via diverse andere projecten van WIJS. Inmiddels zijn ook de Rijksuniversiteit en WIJ Groningen toegevoegd aan het samenwerkingsverband WIJS, waardoor een nog steviger fundament voor WIJS is gelegd. Daarnaast zijn er plannen om ook het Alfa College en het Noorderpoort College aan te laten sluiten in het samenwerkingsverband. Tot slot is het noemenswaardig dat studenten van WIJS werken in de Ruimte in Paddepoel, in het Floreshuis Korrewegwijk, in Wijkbedrijf Selwerd en in diverse Forum locaties.

Wat willen we bereiken in 2021?

- We willen dat het aantal studenten en opleidingen dat via WIJS projecten, initiatieven en onderzoeken voor de buurt doet, continueert;
- We willen samenwerkingen aangaan met meer partijen, zoals het Alfa College, het Noorderpoort College en andere (welzijns-)organisaties;
- We willen dat het aantal bewoners dat via WIJS diensten afneemt volgend jaar stijgt;
- We willen ook kijken of in meer wijken plekken kunnen komen waar bewoners diensten kunnen afnemen, zoals bij de WIJ-locaties en in buurtcentra.

Wat gaan we hiervoor doen?

- De samenwerking met de onderwijsinstellingen en andere partijen verlengen en structureren om WIJS te verbreden;
- Ontwikkelen van een concept waarbij WIJS samenwerkt met verschillende maatschappelijke organisaties op een locatie, zoals in de Ruimte Paddepoel en het Floreshuis;
- Het opzetten van een learning community waarbij studenten meer interdisciplinair en multidisciplinair samenwerken aan maatschappelijke vraagstukken;
- Nog meer de focus leggen op de dienstverlening waarbij studenten bewoners helpen met individuele vraagstukken;
- Meer intensiveren in communicatie richting studenten en niet-studenten in wijken.

Deelprogramma 8.3 Wonen en zorg

Het aandeel ouderen neemt de komende jaren fors toe. Zij hebben specifieke woonbehoeften. Verder zien we dat ook de groep bewoners die zorg nodig hebben en de kwetsbare groepen toenemen. In dit deelprogramma geven we aan hoe we in de specifieke woonbehoeftes van deze groepen willen voorzien.

Beleidsvelden

- Ouderen en zorghuisvesting
- Bijzondere woonvormen
- Mantelzorg en meer generatiewoningen

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal in voorbereiding zijnde projecten voor bijzondere woonvormen.	-	9	6
% mensen met een beperking dat tevreden is over de voorzieningen in de eigen wijk	76%	-	>80%
% 65+'ers dat aangeeft dat de woning geschikt is voor het type huishouden	92%	-	>80%

8.3.1 Ouderen en zorghuisvesting

Heel veel ouderen willen het liefst oud worden in hun eigen woning en woonomgeving. We willen dit graag faciliteren en zo mensen met een (aanstaande) zorgvraag in staat stellen om zo lang mogelijk op eigen kracht te kunnen wonen. Ook belangrijk is de manier waarop welzijn en zorg zijn georganiseerd.

Hoe staan we ervoor?

De groeiende groep ouderen vraagt om meer aandacht voor het thema Wonen en Zorg. In de woonvisie "Woonvisie - een thuis voor iedereen" geven we daarom specifieke aandacht aan deze doelgroep. Er zijn wel initiatieven voor ouderen, bijvoorbeeld het Ebbingehof, maar deze zijn beperkt. We zien dat veel ouderen ondanks dat er specifiek voor hen gebouwd wordt toch in gezinswoningen blijven wonen. Naast beschikbaarheid spelen ook betaalbaarheid, gewenning en 'hechting' hier een belangrijke rol in.

Wat willen we bereiken in 2021?

We willen samen met corporaties, ontwikkelaars en de doelgroep op zoek naar passende woonvormen voor ouderen. Daarnaast willen we de doorstroming van ouderen uit gezinswoningen naar passende woonvormen beter op gang krijgen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We willen samen met de corporaties, ontwikkelaars en de doelgroep op zoek naar antwoorden en passende woonvormen. Dit doen we met een manifestatie specifiek gericht op woonvormen voor ouderen;
- Als onderdeel van deze manifestatie onderzoeken wat nodig is om de doorstroming op gang te brengen;
- We versterken de samenwerking met de directie Maatschappelijke Ontwikkeling en zorgorganisaties.

8.3.2 Bijzondere woonvormen

We willen bijzondere woonvormen faciliteren. Het faciliteren van bijzondere woonvormen kan op vele manieren: adviseren, grond ter beschikking stellen, laten meeliften op communicatie, enthousiasmeren, draagvlak creëren, risico's van plantontwikkeling verkleinen. Ook kunnen we locaties in de gemeente en initiatieven van investeerders matchen.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal in voorbereiding zijnde projecten voor bijzondere woonvormen.	-	9	6
Aantal woningen behorende bij de projecten bijzondere woonvormen.	-	357	248

Hoe staan we ervoor?

Een grote opgave waar we voor staan is een goede afstemming tussen vraag en aanbod van verschillende woningtypen en verhuisbewegingen op gang te brengen. We zien een kwalitatieve mismatch. Ruim 70 procent van de aankomende ouderen (leeftijdscategorie 55 tot 75 jaar) bezit een koopwoning, terwijl het merendeel van de voor ouderen geschikte woningen in corporatief bezit is en daar zal niet iedereen van deze groep ouderen voor in aanmerking komen door een te hoog inkomen. Binnen de corporatie woningen zien we een groep ouderen in een eengezinswoning. Hier speelt een belangrijke doorstromingsvraag om vraag en aanbod beter in balans te brengen. De grootste kwantitatieve vraag zit in het geclusterd wonen met zorg nabij/aan huis. Om aan de groeiende vraag van langer zelfstandig wonende ouderen en kleinere huishoudens te voldoen denken we na over woonvormen voor verschillende generaties maar ook over alternatieve woonvormen voor bijzondere doelgroepen. Hierbij staan we juist open voor initiatieven vanuit deze doelgroepen.

Wat willen we bereiken in 2021?

We vinden het belangrijk dat onze bewoners zelfredzaam en samenredzaam kunnen zijn. Kwetsbare groepen moeten volwaardig mee kunnen doen in de woningmarkt. Toegankelijkheid moet de norm zijn, zowel voor de woning als de woonomgeving. We willen alle doelgroepen in een gezonde mix een plek bieden in onze wijken en dorpen. Met een gedifferentieerd woningaanbod en voldoende passende en betaalbare woningen willen we de kwetsbare doelgroepen in onze gemeente zo goed mogelijk bedienen. Daarnaast blijven we initiatieven op het gebied van ouderenhuisvesting matchen met locaties.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We willen de uitstroom vanuit beschermd wonen en jeugdhulpvoorzieningen bevorderen. In de ‘driehoek’ gemeente-woningbouwcorporaties-zorgaanbieders zijn de eerste goede stappen gezet. We gaan deze samenwerking verder intensiveren;
- Samen met Directie Maatschappelijke Ontwikkelingen werken we aan een overzicht van de verschillende kwetsbare doelgroepen en de bijbehorende woonvraag. Over welk doelgroep hebben we het, wat is er nodig om hen goed te helpen? Op basis van bestaande zorgprofielen willen we een goede huisvestingsstrategie maken;
- We faciliteren projecten voor bijzondere woonvormen zoals Skaeve Huse en de Onnemaheerd (Knikdak).

8.3.3 Mantelzorg en meer-generatiewoningen

Door grote veranderingen op het gebied van wonen en zorg, sluiten veel verzorgingstehuizen hun deuren. Ouderen en mensen die zorg nodig hebben, moeten hun zorgvraag steeds meer zelf en binnen hun directe omgeving oplossen. Zeker waar mensen op hun directe (sociale) omgeving zijn aangewezen, wordt de rol van de mantelzorg belangrijker. We willen eraan bijdragen dat mantelzorgers met speciale woonwensen deze gerealiseerd krijgen.

Hoe staan we ervoor?

De vraag naar mantelzorgoplossingen in woonsituaties is moeilijk inzichtelijk te krijgen en daardoor niet bekend. We krijgen dan ook niet of nauwelijks concrete verzoeken voor ondersteuning bij mantelzorginitiatieven.

Wat willen we bereiken in 2021?

We willen voorzien in de behoefte voor mantelzorg of andere initiatieven op het gebied van huisvesting voor ouderen of kwetsbare groepen wanneer deze zich bij ons voordoen. Door intensivering van de samenwerking met het sociaal domein, zorgpartijen en corporaties willen we kijken hoe we deze initiatieven het beste kunnen faciliteren.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We versterken de samenwerking met de directie Maatschappelijke Ontwikkeling en zorgorganisatie;
- Wanneer projecten voor Mantelzorg of andere woonzorg concepten zich bij ons melden, faciliteren we deze projecten zo goed als mogelijk.

Deelprogramma 8.4 Kwaliteit woningvoorraad

In dit deelprogramma gaan we in op de gewenste kwaliteit van de woningvoorraad voor wat betreft duurzaamheid. We richten ons daarbij specifiek op het onderdeel Energie-neutraal Wonen. De bredere ambitie op het gebied van Duurzaamheid wordt toegelicht in de paragraaf 2: Duurzaamheid. In dit deelprogramma wordt daarnaast ingegaan op de specifiek woonvormen voor woonwagenbewoners en woonschip- en woonbootbewoners.

Beleidsvelden

- Energieneutraal wonen
- Woonschepen- en havens
- Wijkvernieuwing

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Gemiddelde energie-index Koopwoningen.	1,21 - 1,4	1,21 - 1,4	1,21 - 1,4
Gemiddelde energie-index huurwoningen.	1,45	1,43	1,40
Percentage woningen met zonnepanelen.	11,6	12,3	12,9
Totale CO2-uitstoot woningen (kg).	351	325	300

Voor de koopwoningen vindt de landelijke registratie plaats op basis van energielabels. De koopwoningen zijn gemiddeld label B wat overeen komt met een energie-index van 1,21 – 1,40. Ook in 2020 en 2021 zal het beoogde label van de koopwoningen B zijn (EI 1,21-1,40).

8.4.1 Energieneutraal wonen

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal bezoekers van het energieloket Groningen .	2.337	10.000	13.000
Percentage aardgasvrije woningen.	2	4	6

Hoe staan we ervoor?

Vanaf 2020 is het energieloket Groningen de plek waar inwoners van de gemeente alle informatie over het verduurzamen van het eigen huis, de plannen van de gemeente voor de wijken of dorpen (wijkenergievisie) en de samenwerking in de buurt (Grunneger Power, Buurkracht en buurtinitiatieven) kunnen vinden. Met de

woningcorporaties wordt samengewerkt om de corporatieve woningvoorraad te verduurzamen. We hebben hiervoor prestatieafspraken gemaakt waarin we streven naar een CO_2 neutrale en aardgasvrije woningvoorraad. Vorig jaar was de gemiddelde energie-index van de corporatieve voorraad 1,45. Het doel is om in 2024 gemiddeld een energie-index van 1,35 te hebben.

Wat willen we bereiken in 2021?

Het energieloket willen we in 2021 verder ontwikkelen waarbij we onafhankelijk advies geven met een goede doorverwijzing naar lokale aanbieders. We willen in iedere wijk energiecoaches inzetten en zowel via de digitale weg als via een fysiek loket woningeigenaren ondersteunen bij het verduurzamen van de woning. We willen dat minimaal 13.000 bezoekers de website bezoeken. Samen met de corporaties is afgesproken om de bestaande voorraad naar basiskwaliteit te brengen: minimaal label A (energie index 1,2). Dit betekent dat in 2024 50% van de woningen voldoet aan deze basiskwaliteit. De uitgangspunten zijn:

- De verduurzaming van de komende 5 jaren (tot 2024) betreft alleen woningen met een EI van 1,4 of slechter naar minimaal basiskwaliteit;
- Nieuwbouw resulteert altijd in woningen met een energie-index van 1,2 of beter;
- Verkoop/sloop vindt enkel plaats in de groep woningen met een energie-index van 1,4 of slechter.

Wat gaan we hiervoor doen?

- De inwoners ondersteunen bij het verduurzamen van de woningen waarbij we het energieloket een duidelijke en zichtbare plek geven in de wijkaanpak met kwalitatief goede, onafhankelijke adviezen;
- Samen met de corporaties blijven investeren in het verduurzamen van de woningen (9.000 woningen in de komende 5 jaar);
- Voor nieuwe woningen geldt als uitgangspunt aardgasvrij;
- Om de energielasten direct naar beneden te brengen, worden energiecoaches ingezet en hebben we extra aandacht voor inwoners met een smalle beurs.

8.4.2 Woonschepen- en wagens

In Groningen zijn tien woonwagenlocaties waar circa 560 mensen wonen. Hier wonen woonwagenbewoners en kermisexploitanten die zijn aangemerkt als cultureel beschermd erfgoed. Dit maakt hen een bijzondere doelgroep. We hebben speciale aandacht voor deze groep, onder andere via het bureau Bijzondere woonvormen.

In de Watervisie van 2017 zijn de ambities voor wonen op water vastgelegd. De inzet is een kwalitatieve verbetering en een kwantitatieve verbreding. Daarbij streven we als gemeente naar de realisatie van 550 plekken voor wonen op water. Daaronder vallen niet alleen ligplaatsen met vergunning, maar ook waterkavels en havenplekken.

Hoe staan we ervoor?

We hebben de specifieke woonwensen van woonwagenbewoners in beeld gebracht en ontwikkelen op basis daarvan beleid voor woonwagens.

Het bestemmingsplan Openbaar vaarwater, verordening openbaar vaarwater en de welstandregels voor woonschepen zijn in 2020 vastgesteld. Voor kamerverhuur zijn de regels op water nu hetzelfde als op land.

Wat willen we bereiken in 2021?

We zien dat de wensen van woonwagenbewoners de afgelopen jaren zijn veranderd. Woonwagens zijn bijvoorbeeld groter geworden en de vraag is in 2020 groter dan het aanbod. De ambitie is om de wachttijd voor een woonwagen in ieder geval min of meer gelijk te laten zijn aan de wachttijd voor een sociale huurwoning. Op basis van de wensen van woonwagenbewoners gaan we nieuw beleid opstellen. Het door het Rijk in 2018 vastgestelde beleidskader voor gemeentelijke woonwagen- en standplaatsenbeleid vraagt dit ook van ons.

We willen dat de historische haven Hoogkerk – UT Delfiahaven in 2021 gerealiseerd is en in gebruik is genomen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We gaan nieuw beleid opstellen op het gebied van woonwagens;
- Voor woonschepen wordt voor de bestaande locaties aan het Hoendiep in Hoogkerk carrouselplekken gerealiseerd in de vorm van tijdelijke ligplaatsen;
- Bij nieuwe te graven water in Meerstad en Suikerzijde wordt de uitbreiding van aanlegplekken voor woonschepen in de planvorming betrokken.

8.4.3 Wijkvernieuwing

Hoe staan we ervoor?

In 2020 is de wijkvernieuwing echt op gang gekomen. Op basis van de eind 2019 vastgestelde uitvoeringsprogramma's wordt in Selwerd, Beijum, Indische Buurt / De Hoogte en de Wijert hard gewerkt aan een veelheid van projecten waarin het sociale aan het fysieke wordt gekoppeld. Helaas gooide het coronavirus soms roet in het eten bij bepaalde projecten, maar er zijn manieren gevonden om toch door te gaan. Onder andere met de heerdenaanpak in Beijum, de plannen voor de herinrichting van de Mispellaan in Selwerd, de start van de renovatie van portieketagewoningen in de Wijert en de vele activiteiten voor kinderen in Indische Buurt / De Hoogte. Als uitvloeisel van de Woondeal hebben we een succesvolle aanvraag voor de Regio Deal gesloten met het Rijk waardoor voor de noordelijke stadswijken 15 miljoen euro extra beschikbaar komt. In het kader van het Nationaal Programma Groningen hebben we de wijkvernieuwing in Beijum en Lewenborg in het programmaplan opgenomen.

Wat willen we bereiken in 2021?

We willen dat de wijkvernieuwing in de vier wijken in 2021 uitgevoerd wordt conform de uitvoeringsprogramma's. De eerste resultaten van de wijkvernieuwing zullen zichtbaar en tastbaar worden. De betrokkenheid van bewoners willen we verder versterken en vergroten en de eerste schop zal in de grond gaan in Selwerd (herinrichting Mispellaan en omgeving). Ook gaan we de kansen die de Regio Deal en het NPG bieden verzilveren door dit goed te combineren met de wijkvernieuwing in de vier wijken. Dat betekent dat we gaan werken aan een schaalsprong in de wijkvernieuwing. Dit zal tot uiting komen in de uitvoeringsprogramma's die we gaan actualiseren.

Wat gaan we hiervoor doen?

- In **Selwerd** gaan we starten met de herinrichting van de Mispellaan en omgeving en wordt de openbare ruimte in het zuidoostelijk deel van de wijk aangepakt (met de invoering van het betaald parkeren aldaar). Ook werken we vanuit het wijkbedrijf aan diverse sociale projecten. Met Nijestee gaan we de plannen concretiseren voor de tweede fase van de sloop en nieuwbouw van de woningen rondom het winkelcentrum. Zie ook de paragraaf Integraal gebiedsgericht werken- West;
- In **De Wijert** gaan we verder met de uitvoering van *de wijkdeal* en we gaan samen met De Huismeesters de plannen voor sloop, nieuwbouw en renovatie van het zuidoostelijk deel concreet maken. Uiteraard in overleg met de bewoners. Ook gaan we investeren in het groenonderhoud en het verkeersveiliger maken van de wijk. Zie ook de paragraaf Integraal gebiedsgericht werken - Zuid;
- In **Beijum** gaat de heerdenaanpak door. Met de bijdrage vanuit het NPG geven de wijkvernieuwing een nieuwe impuls en werken we aan diverse sociale projecten, waaronder de vernieuwde aanpak van armoede (Kansrijk Oost). We gaan verder met het actieplan openbare ruimte en hopen aan de slag te kunnen met de uitvoering van de plannen voor de Doefmat-locatie. Daarnaast concretiseren we de aanpak voor het verbeteren van de openbare ruimte en de stedenbouwkundige situatie in de wijk op een aantal plekken (onder andere rondom de winkelcentra en in Beijum-Oost). Zie ook de paragraaf Integraal gebiedsgericht werken - Oost;
- In de **Indische Buurt/ De Hoogte** gaan we verder met een flink aantal projecten om de sociale structuur in de wijk te versterken (waaronder de stratenaanpak en de schuldenvrije wijk), we realiseren een stevige

groenstructuur langs het spoor en we bekijken hoe we de Bedumerweg groener en aantrekkelijker kunnen maken. Zie ook de paragraaf Integraal gebiedsgericht werken - Oude wijken.

Deelprogramma 8.5 Betaalbaarheid en beschikbaarheid

We willen dat er in Groningen voldoende betaalbare woningen zijn, zowel voor regulier woningzoekenden als mensen met urgentie. Dit doen we door het realiseren van een zo goed mogelijk woningaanbod. Het streven van het gezamenlijke woonruimteverdeelsysteem is om de vrijkomende sociale huurwoningen transparant en eenduidig te verdelen. We zoeken in het woonruimteverdeelsysteem naar het optimum tussen keuzevrijheid en het creëren van evenredige zoektijden voor alle woningzoekenden.

Beleidsvelden

- Betaalbaarheid en beschikbaarheid

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Zoektijd jongeren op Woningnet (in jaren)	1,2	< 1	< 1
Zoektijd 65+'ers op Woningnet (in jaren)	2	< 2	<2
Zoektijd huishouden > 2 personen op Woningnet (in jaren)	2,6	< 2	< 2
Zoektijd gemiddelde op Woningnet (in jaren)	2,2	< 2	< 2
Sociale woningvoorraad corporaties	39.400	39.595	39.980
Mutatiegraad woningen (corporatief)	9%	10%	10%

8.5.1 Betaalbaarheid en beschikbaarheid

Samen met de woningcorporaties zetten we ons in voor voldoende betaalbare woningen. We maken met de woningcorporaties afspraken over nieuwbouw, sloop en verkoop van sociale huurwoningen. We willen de sociale huurvoorraad met netto 200-240 woningen per jaar vergroten. Door het realiseren van een zo geschikt mogelijk woningaanbod willen we de verschillende doelgroepen goed kunnen huisvesten en zorgen voor een gemiddelde zoektijd van minder dan 2 jaar.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Netto toevoeging sociale huurwoningen (corporatieve sector)	281	195	475

Hoe staan we ervoor?

Het actuele uitvoeringsprogramma van de corporaties voorziet voor de periode 2020-2024 in ieder geval in een netto-groei van 850 sociale huurwoningen.
Daarnaast is het van belang dat er voldoende locaties zijn om ook de financiële ruimte van de corporaties in 2023 en 2024 om te zetten naar concrete projecten.
Het experiment om de slaagkans voor gezinnen te verbeteren heeft een positief effect voor de doelgroep gezinnen, terwijl we weinig nadelige affecten voor andere doelgroepen zien.

Wat willen we bereiken in 2021?

We zetten in op het toevoegen van netto 200-240 sociale huurwoningen per jaar. Bruto worden in de uitleg en bestaande stad circa 900 sociale woningen toegevoegd. We verwachten daarnaast dat in 2021 circa 250 sociale huurwoningen worden gesloopt en ongeveer 175 worden verkocht. De netto toevoeging komt daarmee uit op circa 475 sociale huurwoningen. Daarnaast maken we afspraken met de woningcorporaties over het toevoegen

van middenhuur. We willen dat de huidige zoektijd naar een sociale huurwoning niet langer wordt, liefst korter voor bijvoorbeeld de doelgroep gezinnen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Zorgen voor voldoende locaties voor het toevoegen van sociale huurwoningen, bijvoorbeeld in de ontwikkelgebieden;
- Vaststellen van de gezamenlijke toewijzingsregels van sociale huurwoningen in de huisvestingsverordening;
- Monitoren, evalueren en eventueel bijstellen van de toewijzingsregels als de zoektijd voor bepaalde doelgroepen niet evenredig is.

Deelprogramma 8.6 Cultuurhistorie en archeologie

Ons doel is het beschermen, in stand houden en zorgvuldig beheren van het cultuurhistorisch erfgoed, zowel boven als onder het maaiveld. Om duidelijk te maken wat we daarmee voor ogen hebben, is in december 2017 een nieuwe erfgoednota uitgebracht. Het nieuwe erfgoedbeleid is gemeentebreed, zowel objectgericht als gebiedsgericht en het richt zich enerzijds op beschermd erfgoed, maar anderzijds ook op onbeschermde cultuurhistorische waarden. Centraal staat altijd de vraag hoe het erfgoed bij kan dragen aan de kwaliteit en de leefbaarheid van de stad van nu en straks. Daarom willen we ons erfgoed zo goed mogelijk een plaats geven in stedenbouwkundige- en bestemmingsplannen, om de eigenheid, de identiteit en de herkenbaarheid van plekken, locaties en gebieden in de gemeente te vergroten.

Beleidsvelden

- Monumenten
- Archeologie

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal gebouwen Rijksmonumenten.	748	815	815
Aantal archeologische Rijksmonumenten.	43	43	43
Aantal gemeentelijke monumenten.	884	893	893
Aantal gemeentelijke archeologische monumenten.	23	23	23
Aantal beschermde stadsgezichten.	10	10	10
Aantal planologisch beschermde percelen.	459	459	459
Aantal planologisch beschermde objecten (of panden).	0	0	6.000

8.6.1 Monumenten

We gaan zorgvuldig om met wat eerdere generaties Groningers ons nalieten. Via ons monumenten- en archeologiebeleid beschermen en behouden we ons cultuurhistorisch erfgoed, vanuit het besef dat de cultuurhistorie bijdraagt aan de kwaliteit van de leefomgeving en het vestigingsklimaat van de stad van vandaag en morgen.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal adviezen met betrekking tot wijzigingsverzoeken bij rijks- en gemeentelijke monumenten.	232	260	300
Aantal vergunningaanvragen(verleend/ geweigerd) bij wijziging van rijks- en	155	136	175

gemeentelijke monumenten.			
Aantal bouwhistorische verkenningen en aantal bouwhistorische begeleidingen ten behoeve van vergunningverlening.	50	50*	50

*Het is aannemelijk dat Corona van invloed zal zijn op het aantal te behalen bouwhistorische onderzoeken en huisbezoeken.

Hoe staan we ervoor?

Vooruitlopend op de omgevingswet, waarbij strakke doorlooptijden gehanteerd worden, wordt ingezet om al in het vooroverleg helder te krijgen of voor een ingreep vergunning verkregen kan worden of niet. Met name ingrepen aan monumenten met gestapelde werkzaamheden op het gebied van verduurzaming, herbestemming, technische herstel en versterking kunnen complex zijn en daardoor veel tijd kosten. Dat is een belangrijke reden dat het aantal adviezen hoger ligt terwijl het aantal vergunningaanvragen lager is. Daarnaast zorgt de gemeentelijke herindeling voor hogere aantallen adviezen doordat het aantal beschermde monumenten is toegenomen, maar ook het grondgebied groter is geworden. De uitvoering van deze wettelijke taken staat hierdoor onder druk.

Wat willen we bereiken in 2021?

Afronding van de geleidelijke integratie en gelijkschakeling van het erfgoedbeleid en erfgoedwerk in de verschillende deelgebieden van de nieuwe gemeente. Naast ons reguliere werk (de uitvoering van wettelijke taken) zijn we bezig met gemeentelijk beleid, de realisatie van het actiepuntenprogramma uit de nieuwe Erfgoednota.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Continuering project Bouwhistorische Verkenningen Binnenstad;
- Continueren monumentenbeleid; verstrekken van laagrentende leningen en subsidies;
- Vervolg verduurzaming van erfgoed volgens in Erfgoednota afgesproken aanpak;
- Cultuurhistorie gemeente breed gebiedsgericht inventariseren en waarderen ten behoeve van borging in ruimtelijke ordening;
- Beleid en regelgeving in de verschillende deelgebieden op elkaar laten aansluiten.

8.6.2 Archeologie

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal archeologische adviezen bij verleende omgevingsvergunningen.	140	170	190
Aantal archeologische activiteiten (vooronderzoeken, begeleidingen, waarnemingen en opgravingen).	73	90	90
Aantal ‘ingepaste’ archeologische waarden (behouden in situatie).	32	40	40

Hoe staan we ervoor?

Het aantal archeologisch te toetsen bouwaanvragen nemen door een grotere bouwactiviteit en door de gemeentelijke herindeling toe. Ook de versterkingsopgaven in Ten Boer zorgen voor extra aanvragen. De archeologische begeleiding van gemeentelijke werken maakt altijd deel uit van de aanbesteding en neemt in omvang gestaag toe. Het raamcontract duurzaam bodembeheer, waarvan archeologie deel uitmaakt, wordt in 2020 voorbereid en zal vanaf januari 2021 gaan lopen.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Beschermen en in standhouden van het archeologische bodemarchief;
- Bijhouden van documentatie van het bodemarchief waar dat door werkzaamheden verloren gaat;
- Uitwerken en bekendheid geven aan de resultaten van archeologisch onderzoek;
- Inpassen van archeologische terreinen om de identiteit van een wijk te versterken.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Implementeren van de geactualiseerde Erfgoednota;
- Archeologische onderzoeken zo vroeg mogelijk meenemen in ruimtelijke opgaven
- Uitwerking oude opgravingen van vóór 2002 (door met programma);
- Actualiseren archeologische waardenkaarten en implementeren in ruimtelijke ordening.

Deelprogramma 8.7 Overig wonen

Binnen het programma Wonen worden vele reguliere taken en activiteiten uitgevoerd, die niet rechtstreeks aan een van de beleidsvelden of deelprogramma's kunnen worden toebedeeld, maar wel een plek in de begroting moeten krijgen. Daarnaast verantwoorden wij de financiële middelen van het duurzaamheidsprogramma, inhoudelijk toegelicht in Paragraaf 2: Duurzaamheid, financieel in dit deelprogramma.

Bijdrage(n) verbonden partijen

NV Groninger Monumentenfonds	
Beleidsrisico's in relatie tot de verbonden partij	Vanwege de relatief lage liquiditeit van het fonds bestaat het risico dat doelstellingen op het gebied van herbestemming van monumenten mogelijk onder druk komen te staan. Er is een plan van aanpak aangenomen in 2017 en de GMF is hierover in gesprek met externe financiers.
Relevante beleidsinformatie	Het Groninger Monumentenfonds waarborgt door middel van een gezonde exploitatie het behoud van monumentaal erfgoed in de gemeente Groningen en provincie. In een gezamenlijke aanpak met provincie, gemeenten en de private sector worden aanwezige kennis en financiële middelen op het terrein van de monumentenzorg gebundeld. De gemeente Groningen had 33% van de aandelen in haar bezit. Door de omzetting van de achtergestelde lening van de gemeente in aandelen is het aandelenbezit gestegen naar 57%.

GEMM CV en GEMM BV (Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad)	
Beleidsrisico's in relatie tot de verbonden partij	Meerstad is nog steeds een risicovol project (onder andere onzekere woningafzet, boekwaarde).
Relevante beleidsinformatie	Het doel van de CV en BV is de realisatie van een woonwijk en bedrijventerrein aan de oostkant van Groningen. De gemeente Groningen is 100% aandeelhouder.

Dilgt Hemmen Essen BV	
Beleidsrisico's in relatie tot de verbonden partij	Geen.
Relevante beleidsinformatie	De verwachte woningbouw in Haren Noord levert een aandeel in de geplande woningbouwproductie van de gemeente als geheel.

Stichting Commanditair kapitaal Haren Noord	
Relevante beleidsinformatie	De verwachte woningbouw in Haren Noord levert een aandeel in de geplande woningbouwproductie van de gemeente als geheel.
Beleidsrisico	Geen.

Voor meer informatie over de verbonden partijen zie paragraaf 6 verbonden partijen

Financiën

Wonen							
Nr	Omschrijving		Actuele				
		Rekening	Begroting	Primitieve begroting			
	Bedragen x 1.000 euro	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
08.1	Gezinnen	1.071	3.165	1.994	3.509	3.709	3.909
08.1.1	Bouwen in de uitleg	16	345	299	299	299	299
08.1.2	Bouwen in de bestaande stad	1.055	2.820	1.694	3.210	3.410	3.610
08.2	Jongerenhuisvesting	1.382	942	919	1.086	1.086	1.086
08.2.1	Kwaliteit jongerenhuisvesting	932	721	315	722	722	722
08.2.2	Kamerverhuurbeleid	450	220	604	364	364	364
08.3	Wonen en zorg	1.149	31	266	31	31	31
08.3.1	Ouderen- en zorghuisvesting	1.139	0	235	0	0	0
08.3.2	Bijzondere woonvormen	5	0	0	0	0	0
08.3.3	Mantelzorg en meergeneratiewo	5	31	31	31	31	31
08.4	Kwaliteit woningvoorraad	12.966	34.998	11.702	11.213	6.138	6.402
08.4.1	Energieneutraal wonen	4.583	4.719	4.466	4.034	2.959	3.034
08.4.2	Woonschepen- en wagens	464	525	716	659	659	659
08.4.3	wijkvernieuwing	7.919	29.753	6.520	6.520	2.520	2.710
08.5	Betaalbaarheid en beschikbaarh	31	0	100	0	0	0
08.5.1	Betaalbaarheid en beschikbaarh	31	0	100	0	0	0
08.6	Cultuurhistorie en archeologie	1.311	1.995	1.224	1.224	1.124	1.125
08.6.1	Monumenten	1.192	1.867	1.092	1.092	992	993
08.6.2	Archeologie	120	128	133	133	133	133
08.7	Overig wonen	16.200	16.727	16.531	15.854	15.932	15.983
08.7.1	Gem. gronden en vastgoed	427	562	402	402	402	402
08.7.2	Vergunningverlening & handhav.	8.874	9.789	9.618	8.888	8.888	8.888
08.7.3	Overig wonen	6.898	6.376	6.511	6.565	6.642	6.693
	Totaal	34.110	57.857	32.736	32.917	28.019	28.537
	Baten						
08.1	Gezinnen	222	52	52	52	52	52
08.1.1	Bouwen in de uitleg	100	52	52	52	52	52
08.1.2	Bouwen in de bestaande stad	122	0	0	0	0	0
08.2	Jongerenhuisvesting	40	50	187	187	187	187
08.2.2	Kamerverhuurbeleid	40	50	187	187	187	187
08.3	Wonen en zorg	196	31	31	31	31	31

08.3.1	Ouderen- en zorghuisvesting	191	0	0	0	0	0
08.3.3	Mantelzorg en meergeneratiewo	5	31	31	31	31	31
08.4	**Kwaliteit woningvoorraad**	**6.333**	**27.151**	**2.385**	**2.385**	**2.385**	**2.385**
08.4.1	Energieneutraal wonen	474	1.261	80	80	80	80
08.4.2	Woonschepen- en wagens	283	297	329	329	329	329
08.4.3	wijkvernieuwing	5.577	25.593	1.976	1.976	1.976	1.976
08.5	**Betaalbaarheid en beschikbaarh**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**
08.5.1	Betaalbaarheid en beschikbaarh	1	1	1	1	1	1
08.6	**Cultuurhistorie en archeologie**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
08.6.1	Monumenten	0	0	0	0	0	0
08.7	**Overig wonen**	**16.133**	**13.423**	**13.470**	**13.473**	**13.473**	**13.473**
08.7.1	Gem. gronden en vastgoed	671	677	364	364	364	364
08.7.2	Vergunningverlening & handhav.	11.255	12.559	12.963	12.966	12.966	12.966
08.7.3	Overig wonen	4.207	187	143	143	143	143
	Totaal	**22.925**	**40.707**	**16.126**	**16.129**	**16.129**	**16.129**
	Geraamd resultaat voor bestemming	**11.185**	**17.150**	**16.610**	**16.788**	**11.890**	**12.408**
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen	3.018	148	0	0	0	0
	Totaal onttrekkingen	9.484	7.108	2.422	0	0	0
	Geraamd resultaat na bestemming	4.719	10.190	14.188	16.788	11.890	12.408

*In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

* De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019. Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr.	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
20	Stadshavens	8.1	S	-200	-400	-400	-400
	Totaal deelprogramma 8.1			**-200**	**-400**	**-400**	**-400**
21	Energie	8.4	I	-1.110	-1.150		
22	Wijkvernieuwing (sociaal / ruimtelijk)	8.4	I	-4.000	-4.000		
23	Wijkvernieuwing (fysiek)	8.4	S	-350	-350	-350	-350
	Totaal deelprogramma 8.4			**-5.460**	**-5.500**	**-350**	**-350**
24	Erfgoed	8.6	I	-100	-100		

	Totaal deelprogramma 8.6			**-100**	**-100**	**0**	**0**
	Totaal programma 8			**-5.760**	**-6.000**	**-750**	**-750**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 Duurzame energieopwekking	8.4	S		-1.000	-1.000	-1.000
52	Geen gezin in de kou (SIF)	8.4	S	-230	-230	-230	-230
	Totaal deelprogramma 8.4			**-230**	**-1.230**	**-1.230**	**-1.230**
18	Toezicht & Handhaving - wonen	8.7	S	-150	-150	-150	-150
22	Implementatie omgevingswet	8.7	I	-990			
42	Openbare ruimte Treslinghuislocatie	8.7	S	-14	-14	-14	-14
	Totaal deelprogramma 8.7			**-1.154**	**-164**	**-164**	**-164**
	Totaal programma 8			**-1.384**	**-1.394**	**-1.394**	**-1.394**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Overzicht hervormingen 2021-2024

Nr	Hervormingen	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
9	Inzet plankosten SIF voor Kardinge en Oosterpoort	8.1	I	750			
11	Fietsparkeren uit SIF	8.1	I	200			
	Totaal deelprogramma 8.1			**950**	**0**	**0**	**0**
15	Kostendekkendheid leges	8.7	S	1.063	1.063	1.063	1.063
	Totaal deelprogramma 8.7			**1.063**	**1.063**	**1.063**	**1.063**
	Totaal programma 8			**2.013**	**1.063**	**1.063**	**1.063**

Ga naar hervormingen 2021-2024 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle bezuinigingen

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

Deelprogramma 8.1 Gezinnen	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**2.944**	**52**	**-2.892**
Intensiveringen en hervormingen	**-950**	**0**	**950**
Begroting 2021	**1.994**	**52**	**-1.942**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-221	0	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 2,9 miljoen euro

Binnen dit deelprogramma hebben we middelen begroot voor het stimuleren en versnellen van de woningmarkt en het actieplan sociale huur (0,8 miljoen euro).

Daarnaast hebben we een bedrag begroot voor de plankosten van projecten uit het Stedelijk Investeringsfonds (965 duizend euro). Ook hebben we hier begroot de kapitaallasten voor de gebiedsontwikkeling Stadshavens (0,4 miljoen euro) en het kapitaallastenbudget voor de tunnel bij het station Haren (0,2 miljoen euro). Overige budgetten tellen op tot 0,5 miljoen euro.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
Geen relevante verschillen.

Deelprogramma 8.2 Jongerenhuisvesting	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**919**	**187**	**-732**
Intensiveringen en hervormingen	**0**	**0**	**0**
Begroting 2021	**919**	**187**	**-732**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-23	137	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 0,9 miljoen euro
We zetten intensiveringsmiddelen wonen in gericht op een goede kwaliteit van de jongerenhuisvesting binnen onze gemeente (0,6 miljoen euro). Daarbij zetten we personeel in voor het opstellen en uitvoeren van beleid met betrekking tot jongerenhuisvesting (0,1 miljoen euro).
Ook zijn hier de lasten begroot voor de leges gerelateerd aan jongerenhuisvesting bijvoorbeeld bij de verstrekking van een kamerverhuurvergunning (0,2 miljoen euro).

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
Geen relevante verschillen

Toelichting op de baten van 0,2 miljoen euro
Naast de lasten begroot voor de leges hebben we aan de batenzijde ook legesopbrengsten begroot (0,2 miljoen euro)

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van begroting 2020
Geen relevante verschillen.

Deelprogramma 8.3 Wonen en zorg	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**266**	**31**	**-235**
Intensiveringen en hervormingen	**0**	**0**	**0**
Begroting 2021	**266**	**31**	**-235**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	235	0	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 0,3 miljoen euro
In dit deelprogramma hebben we intensiveringsmiddelen wonen begroot gericht op wonen en zorg. Dit betreft onder andere ouderen en zorghuisvesting, bijzondere woonvormen en mantelzorg en meer-generatiewoningen.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
Geen relevante verschillen.

Deelprogramma 8.4 Kwaliteit woningvoorraad	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**11.472**	**2.385**	**-9.087**
Intensiveringen en hervormingen	**230**	**0**	**-230**
Begroting 2021	**11.702**	**2.385**	**-9.317**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-23.526	-24.766	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 11,5 miljoen euro
De belangrijkste bestanddelen zijn:
Middelen Wijkvernieuwing voor het invulling geven aan de wijkvernieuwingsplannen in de wijken Selwerd, Indische

Buurt/De Hoogte en Beijum en de Wijert. Koppeling van fysieke wijkvernieuwing, sociale aanpak, energietransitie. (4,7 miljoen euro);
Intensiveringsmiddelen duurzaamheid voor het programma Groningen Geeft Energie (2,6 miljoen euro);
Inzet van middelen voor het aardbevingsprogramma (1,8 miljoen euro);
Personele inzet in verband met reguliere taken voor duurzaamheidsprogramma's (1,2 miljoen euro);
Intensiveringsmiddelen Wonen onder andere voor de uitvoering van de watervisie en handhaving woonschepen (325 duizend euro);
Rentelasten in verband met Warmtestad (250 duizend euro);
Beheer en onderhoud woonwagenparken (450 duizend euro).

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
In deze begroting nemen we de in 2020 incidenteel begrote NPG-gelden dorpsvernieuwing, specifieke rijksuitkering versterking gebouwen en provinciale subsidie projectplan NPG (Nationaal Programma Groningen), niet meer op. Dit zorgt voor zowel een lasten- als een batendaling van 23,6 miljoen euro.
Daarnaast hadden we in de begroting 2020 incidenteel een specifieke uitkering Regeling Reductie Energieverbruik (energiebesparende maatregelen huiseigenaren) opgenomen. In deze begroting nemen we deze incidentele rijksmiddelen niet meer op. Dit leidt tot zowel een lasten- als een batendaling van 1,3 miljoen euro.

Toelichting op de baten van 2,4 miljoen euro
De baten bestaan met name uit de lumpsum-bijdrage voor het Aardbevingsprogramma (2 miljoen euro). Dit is de jaarlijkse rijksbijdrage voor onder andere algemene voorbereiding, beleid, sturing, proces en planvorming.
Daarnaast staan tegenover de beheer- en onderhoudslasten van woonwagenparken huuropbrengsten begroot (0,3 miljoen euro).

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van begroting 2020
In deze begroting nemen we de in 2020 incidenteel begrote NPG-gelden dorpsvernieuwing, specifieke rijksuitkering versterking gebouwen en provinciale subsidie projectplan NPG, niet meer op. Dit zorgt zowel voor een lasten- als een batendaling van 23,6 miljoen euro.
Daarnaast hadden we in de begroting 2020 incidenteel een specifieke uitkering Regeling Reductie Energieverbruik (energiebesparende maatregelen huiseigenaren) opgenomen. In deze begroting ramen we deze incidentele rijksmiddelen terug. Dit leidt tot zowel een lasten- als een batendaling van 1,3 miljoen euro.

Deelprogramma 8.5 Betaalbaarheid en beschikbaarheid	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**100**	**1**	**-99**
Intensiveringen en hervormingen	**0**	**0**	**0**
Begroting 2021	**100**	**1**	**-99**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	100	0	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 0,1 miljoen euro
Aan de lastenzijde hebben we intensiveringsmiddelen Wonen begroot, gericht op voldoende betaalbare woningen in Groningen (0,1 miljoen euro).

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
Geen relevante verschillen.

Deelprogramma 8.6 Cultuurhistorie en archeologie	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**1.224**	**0**	**-1.224**
Intensiveringen en hervormingen	**0**	**0**	**0**
Begroting 2021	**1.224**	**0**	**-1.224**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-771	0	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 1,2 miljoen euro
Binnen dit deelprogramma zijn vooral personeelslasten begroot voor het beschermen, in stand houden en zorgvuldig beheren van het cultuurhistorisch erfgoed. Dit doen we op basis van de in december 2017 uitgebrachte erfgoednota.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
In 2020 zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld voor de eerste fase realisatie Historisch Museum en in de begroting verwerkt. Deze middelen hebben we in de begroting 2021 niet meer opgenomen. Dit is de belangrijkste oorzaak van de lastendaling van 0,8 miljoen euro.

Deelprogramma 8.7 Overig wonen	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**15.762**	**12.407**	**-3.355**
Intensiveringen en hervormingen	**769**	**1.063**	**294**
Begroting 2021	**16.531**	**13.470**	**-3.061**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-965	-1.016	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 15,8 miljoen euro
De lasten in verband met het verstrekkingen van bouwvergunningen vormen het belangrijkste onderdeel van dit deelprogramma. Voor onder meer personele inzet en kosten van ICT-applicaties is 6,3 miljoen euro aan de lastenzijde begroot. De begrote lasten van overige leges fysieke leefomgeving bedragen 0,8 miljoen euro.
Daarnaast zijn hier lasten voor Grondzaken begroot voornamelijk bestaande uit de kapitaallasten van de bovenwijkse voorzieningen Meerstad (3,8 miljoen euro). Overige lasten in verband met Grondzaken bedragen 0,4 miljoen euro. Hiernaast is ook een deel van het kapitaallastenbudget voor de gemeentelijke vaste activa wonen begroot (0,3 miljoen euro).
Verder zijn aan de lastenzijde begroot de personele inzet voor vergunningverlening, toezicht en handhaving wonen (0,9 miljoen euro) en reguliere taken in verband met het programma Wonen (2 miljoen euro).
Ook hebben we hier middelen begroot voor de implementatie van de Omgevingswet (1,2 miljoen euro) waarvan 0,2 miljoen structureel en aanvullend 1 miljoen euro incidenteel. Voor een nadere toelichting op deze aanvullende middelen verwijzen we naar Hoofdstuk Financiële positie van deze begroting.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020
Geen relevante verschillen

Toelichting op de baten van 13,5 miljoen euro (= 12,4 miljoen euro bestaand beleid + 1,1 miljoen euro aanvullende middelen)
De legesopbrengsten in verband met het verstrekken van bouwvergunningen vormen het belangrijkste batenonderdeel van dit deelprogramma (12,5 miljoen euro). Overige begrote legesopbrengsten fysieke leefomgeving bedragen 0,4 miljoen euro.
Tot slot bedragen overige begrote baten waaronder diverse opbrengsten bij Grondzaken 0,6 miljoen euro.

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van begroting 2020
Enerzijds begroten we lagere opbrengsten uit bouwleges vanwege een volume-effect In 2020 hebben we een piek in het aantal vergunningen. Voor het jaar 2021 verwachten we dat dit aantal zich normaliseert. Dit zorgt voor lagere begrote opbrengsten van ruim 0,8 miljoen euro
Daarnaast begroten we hogere legesopbrengsten van bijna 1,1 miljoen euro. Dit houdt verband met het extra verhogen van de legestarieven omgevingsvergunning met 9 procent. Dit doen we om de kostendekkendheid van de leges in titels 1 en 2 uit de legesverordening te verhogen.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 9 Kwaliteit van de leefomgeving

In het programma Kwaliteit van de leefomgeving werken we aan een gemeente waar het prettig is om te zijn. Een gemeente die schoon, heel, groen, duurzaam en klimaatbestendig is. Bij onderhoud en beheer is samenwerken met bewoners in Groningen een goede gewoonte. We zoeken naar nieuwe vormen van zelfbeheer en we staan open voor nieuwe initiatieven uit de dorpen en wijken. Bewonersdeelname draagt ook bij aan de sociale samenhang in de buurt. Duurzaamheid is in alle onderdelen van dit programma een belangrijke factor.

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

We willen dat Groningen:

- Een schone, hele, groene en duurzame gemeente is;
- Een gemeente is waar we afval efficiënt inzamelen, verantwoord verwerken en maximaal hergebruiken;
- Een zo'n optimaal mogelijke leefkwaliteit heeft;
- in 2050 klimaatbestendig is.

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

Beheerplan Openbare verlichting Groningen 2016-2025

Beheerplan openbare verlichting Ten Boer 2016-2025

Beleidsplan Openbare Verlichting Haren 2016-2025

Groninger water en rioleringsplan 2020-2024

Beheerplan wegen Haren 2019 - 2023

Actieplan Toegankelijke stad Groningen 2017-2021

Uitvoeringsprogramma bodem en ondergrond 2015-2020

Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen 2050 (2020)

Groenplan Vitamine G en bijbehorend uitvoeringsplan (Vaststelling in september en oktober 2020)

Minder afval meer grondstoffen; op weg naar een circulair Groningen (keuzenota)

Actieplan wegverkeerslawaai 2018-2023 gemeente Groningen (juni 2018)

Gebiedsvisie zonneparken gemeente Haren 2018

Actualisatie nota 'Bladgoud' 2018

BORG rapportage 2019

Notitie Zonne-energie in de gemeente Haren 2017

Geluidkaart 2016 gemeente Groningen (juni 2017)

Geluidkaart 2016 gemeente Ten Boer (augustus 2017)

Luchtkwaliteitskaart 2016 gemeente Ten Boer (september 2017)

Verslag luchtkwaliteit 2016 gemeente Groningen (januari 2016)

Doelsoortenbeleid 2016

Actualisatie Stedelijke Ecologische Structuur 2014

Nota Bodembeheer 2014

Nota Bodembeheer Ten Boer 2014

Bomenstructuurvisie ‘Sterke Stammen’ (2014)

Integraal beheer openbare ruimte (IBOR) Haren (2014)

Groenbeheerplan Ten Boer 2014

Natuurvisie Scharlakenbos 2013

Kadernota Buitengebied Haren 2013

Nota archeologiebeleid Haren 2012

Stad verdiept (2012)

Een graf in stad (2012)

Bomenbeleidsplan, gemeente Haren (2011)

Groenparticipatie 2010

Groenstructuurplan Haren Noord (2008)

Dierenwelzijn in Groningen “Van Kop tot Staart” (2008)

Structuurvisie Meerweg 2008

Landschapsontwikkelingsplan Haren 2004

Relevante ontwikkelingen

Afvalbeleid

Voor een verantwoord gebruik van grondstoffen streven we in Nederland naar een afvalloze samenleving. In de komende periode willen we daarom het percentage hergebruik van ons afval verhogen. De wijze waarop die ambitie wordt gerealiseerd, wordt verwoord in het geharmoniseerde afval / grondstoffenplan. In 2021wordt ingezet op een mix van maatregelen waaronder de uitbreiding van het aantal papier-, glas- en textielbakken zodat onze inwoners hun afval beter kunnen scheiden. Daarnaast gaan we door met onze aanpak om bijplaatsingen en dumpingen te voorkomen en blijven we investeren in communicatie en educatie voorscholieren om zwerfvuil te voorkomen.

Deelprogramma 9.1 Onderhoud en beheer van de openbare ruimte

In het programma Kwaliteit van de leefomgeving werken we aan een gemeente waar het prettig is om te wonen, werken en te verblijven. Een gemeente die schoon, heel, groen, duurzaam en klimaatbestendig is. Bij onderhoud en beheer is samenwerken met bewoners in Groningen een goede gewoonte. We richten onze gemeente groen en klimaat adaptief in met oog voor biodiversiteit, we zoeken naar nieuwe vormen van zelfbeheer en we staan open voor nieuwe initiatieven uit de dorpen en wijken. Bewonersdeelname draagt ook bij aan de sociale samenhang in de buurt. Duurzaamheid is in alle onderdelen van dit programma een belangrijke factor.

Beleidsvelden

- Schone en hele leefomgeving
- Riolering en water
- Ecologie
- Begraven
- Bewonersparticipatie

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Tevredenheid van bewoners over het onderhoud	-	> 6,5	-
Aantal bewoners actief in onderhoud	25.000	17.000	17.000

9.1.1 Schone en hele leefomgeving

Dit beleidsveld heeft betrekking op het beheer en onderhoud van verhardingen, verkeersvoorzieningen, groen, speelvoorzieningen, bruggen, tunnels en viaducten. We werken hierbij met vastgestelde kwaliteitsdoelen volgens onze Beheer Openbare Ruimte Groningen (BORG) systematiek. In de jaarlijkse borgschouw beoordelen we samen met burgers en experts of we onze doelen halen. We streven er naar dat 90% van de gemeente voldoet aan de kwaliteitsdoelen BORG en dat ieder jaar minimaal 90% van de benodigde vervangingen en groot onderhoud is uitgevoerd.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% van de gemeente dat voldoet aan de vastgestelde BORG-kwaliteitsdoelstelling.	90%*	90%	90%
% van het programma groot onderhoud en vervanging dat is uitgevoerd.	89%	90%	90%

*De kwaliteitsdoelstelling van 90% geldt niet alleen voor de gehele gemeente maar ook voor afzonderlijke stadsdelen van de stad Groningen.

Hoe staan we ervoor?

We hebben voor de gemeente als geheel in de afgelopen jaren de vastgestelde kwaliteitsdoelen (zie voor het vastgestelde niveau de beheermatrix in de paragraaf 3.4.1) in het beheer van de openbare ruimte gehaald. Met de uitvoering van het lang-cyclisch onderhoud en de vervanging van diverse voorzieningen hebben we de technische kwaliteit van de openbare ruimte op peil gehouden. We hebben bij de vervanging van voorzieningen in de afgelopen jaren een aantal projecten uitgesteld om zo een integrale uitvoering met onder andere nutsbedrijven mogelijk te maken.

Wat willen we bereiken in 2021?

Ook in 2021 blijven we streven naar het realiseren van de vastgestelde kwaliteitsdoelen en zoeken we naar mogelijkheden om de kwaliteitsdoelen binnen de hele gemeente op elkaar af te stemmen. Daarnaast willen we een goed en veilig gebruik van voorzieningen in de openbare ruimte waarborgen. Dat doen we onder andere door de uitvoering van het noodzakelijke groot onderhoud en vervangingen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We onderhouden en beheren de openbare ruimte volgens de vastgestelde kwaliteitsdoeleinden;
- We vervangen of verwijderen versleten voorzieningen in de openbare ruimte;
- We geven een vervolg aan de gefaseerde vervanging van de gladde gele stenen in de binnenstad en sluiten daarbij aan bij de realisatie van de binnenstadvisie. Zie ook de paragraaf Integraal gebiedsgericht werken - Centrum.

9.1.2 Riolering en water

We zorgen voor een goed functionerend water- en rioleringssysteem. Hiermee zorgen we voor het welzijn van mens en dier en borgen we de kwaliteit van het milieu zoals vastgesteld in het Groninger water- en rioleringsplan.

In 2019 hebben we voor het hele gemeentelijk gebied één nieuw integraal water- en rioleringsplan gemaakt voor de periode 2020 – 2024. In dat plan is vastgelegd hoe we de komende jaren vorm willen geven aan onze zorgplicht voor riolering en water. Met de Waterschappen en het Waterbedrijf werken we aan verdere samenhang van het waterbeleid in het Waterakkoord.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Toename oppervlakte (ha) verharding waar regen- en afvalwater wordt gescheiden.	5	4,2	4

Hoe staan we ervoor?

In Groningen is de basis op orde wat betreft riolering en water. De kosten voor onze inwoners zijn, ten opzichte van andere gemeenten in de regio en ten opzichte van vergelijkbare gemeenten landelijk, laag. Dit blijkt onder andere uit de landelijke benchmark waaraan we elke twee jaar deelnemen. Klimaatverandering zorgt ervoor dat de opgaven op het gebied van water en riolering veranderen. Conform het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie hebben we het thema klimaatadaptatie in gemeentelijk beleid verankerd. In 2018 hebben we een klimaatstresstest uitgevoerd en de uitkomsten van deze stresstest zijn de basis voor een strategische klimaatagenda.

Wat willen we bereiken in 2021?

We continueren de uitvoering van het nieuwe GWRP (Gemeentelijk Water- en Rioleringsplan). Het GWRP is in de eerste plaats een beheerplan voor riolering en oppervlaktewater. Het gaat over het efficiënt en doelmatig in stand houden van het (afval)watersysteem. Het beheer ontwikkelt zich: de belangrijkste speerpunten van dit moment zijn klimaatadaptatie, waterkwaliteit, ketenoptimalisatie en duurzaamheid.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Uitvoeren van het waterstructuurplan Westrand. Dit plan heeft tot doel de kwaliteit en doorstroming van het oppervlaktewater in dit gebied te verbeteren. Zie ook de paragraaf 2: Duurzaamheid ;
- Vervangen en herstellen riolen.
- We gaan bijna 5000 meter riool vervangen en afkoppelen (Oost Indische buurt Groningen en Glimmen);
- Uitbreiden van de scheiding tussen regenwater- en afvalwaterafvoer (afkoppelen). Zie ook de paragraaf 2: Duurzaamheid;
- Uitbreiden natuurlijke inrichting vijveroevers. Zie ook de paragraaf 2: Duurzaamheid;
- Baggeren vijvers;
- We gaan vijvers koppelen in Lewenborg om de waterkwaliteit te verbeteren;
- We gaan het gemaal Geert Huizinga aanpassen ten behoeve van afvalwatersturing en aanleg Waterslag 3.

9.1.3 Ecologie

Voor het onderwerp *Ecologie* verwijzen we u naar het deelprogramma 9.3.1. Robuust en veerkrachtig

9.1.4 Begraven

We willen kwalitatief goede en betaalbare begraafplaatsen met voldoende capaciteit en keuzevrijheid. We hebben een wettelijke taak in het verwerken van aangiftes van overlijden en in het faciliteren van begrafenissen. Daarnaast verzorgen we uitvaarten van overledenen wanneer niemand anders daarin kan voorzien. We koesteren onze begraafplaatsen die door hun parkachtige inrichting vaak ook cultuurhistorische rustpunten zijn in de drukte van alledag.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% van het parkgedeelte van de begraafplaatsen dat voldoet aan de beoogde beeldkwaliteit	100%	90%	90%

Hoe staan we ervoor?

Op de begraafplaatsen realiseren we de beoogde onderhoudskwaliteit. We baseren ons daarbij zowel op de Beheer Openbare Ruimte doelstellingen als op de doelen uit de beleidsvisie over de kwaliteit van begraafplaatsen. Ook komen we onze wettelijke verplichtingen na in het verwerken van overlijdensaangiftes. In de afgelopen jaren is het aantal uitvaarten op gemeentekosten gedaald. In 2020 hebben we de eerste ruimingen van graven op Selwerderhof en de Eshof op een zorgvuldige manier afgerond. Daarnaast zijn we gestart met de volgende fase van ruimingen. Op deze manier zorgen we ervoor dat we ook op langere termijn voldoende ruimte voor graven in de gemeente hebben.

Wat willen we bereiken in 2021?

We zorgen ook in 2021 voor de beoogde onderhoudskwaliteit van de begraafplaatsen en verwerken alle overlijdensaangiftes zo efficiënt mogelijk. In 2021 geven we een vervolg aan de uitbreiding van begraafcapaciteit door het uitvoeren van de tweede fase van het ruimen van graven op Selwerderhof en de Eshof. We willen een aantal oude begraafplaatsen, waar niet meer begraven wordt, formeel gaan sluiten en de mogelijkheden in beeld krijgen om oo op langere termijn aan de westzijde van de gemeente in begraafcapaciteit te blijven voorzien.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Uitvoeren van uitvaarten op gemeentekosten;
- Tweede fase ruimen van graven op Selwerderhof en Eshof;
- Sluiten van aantal inactieve begraafplaatsen;
- Verkenning mogelijkheden begraafcapaciteit westzijde op langere termijn.

9.1.5 Bewonersparticipatie

We ondersteunen bewonersinitiatieven. Voor een schone en hele gemeente zijn de bewoners zelf medeverantwoordelijk. Een grotere betrokkenheid van buurtbewoners leidt tot minder vervuiling en schade en tot meer tevredenheid.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal gefaciliteerde participatie projecten.	560	410	410

Hoe staan we ervoor?

Via verschillende projecten betrekken we de inwoners bij de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte. Uitgangspunt bij het realiseren van deze projecten is dat het initiatief vanuit de bewoners komt; wij ondersteunen de bewoners. Vanuit het succesvolle project 'Operatie Steenbreek' worden geveltuintjes aangelegd, de plant-voor-een-tegel-actie georganiseerd en het vergroenen van daken gestimuleerd. Vanuit ons voedselbeleid faciliteren we tevens initiatieven van bewoners op het gebied van moestuin-tuinieren en stadslandbouw, beter bekend onder het project 'Eetbare Stad'.

Wat willen we bereiken in 2021?

Ons uitgangspunt is dat het aantal participatieprojecten minimaal gelijk is aan het aantal projecten in 2020. We continueren onze aanpak van de bestaande projecten. Daarmee proberen we de stijgende lijn in het aantal groenparticipatieprojecten vast te houden. We blijven de verschillende projecten promoten om de mogelijkheden ten aanzien van groenparticipatie kenbaar te maken en inwoners te enthousiasmeren. Daarnaast zoeken we naar mogelijkheden om de samenwerking met bewoners op het gebied van groen, schoon, heel en klimaatverandering verder te versterken.

Wat gaan we hiervoor doen?

- / Ondersteunen participatie-initiatieven (georganiseerd en ongeorganiseerd) gericht op een schone en prettige woon- en leefomgeving, samen moestuin-tuinieren ('Eetbare Stad' en Stadslandbouw) en andere initiatieven in het kader van gebiedsgericht werken. Zie hier ook de paragraaf Duurzaamheid en Integraal gebiedsgericht werken;
- Uitvoeren borgschouw door bewoners via een digitale enquête. We vragen hierbij twee keer per jaar de circa 7000 bewoners van het inwonerspanel om aan de hand van referentiebeelden de onderhoudskwaliteit in hun straat te beoordelen.

Deelprogramma 9.2 Afvalinzameling en -verwerking

In dit deelprogramma gaat het over alle activiteiten die samenhangen met het inzamelen en verwerken van afval. We streven hierbij naar vermindering van de hoeveelheid afval per inwoner en zoveel mogelijk hergebruik van in het afval aanwezige grondstoffen (circulariteit).

Beleidsvelden

- Afval inzamelen en verwerken

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% afval gescheiden t.b.v. hergebruik	59%*	-*	60%

*In 2019 was het percentage hergebruik 59%. De formulering van deze prestatie-indicator is in 2020 aangescherpt en daarom ontbreekt de waarde in de kolom 2020.

9.2.1 Afval inzamelen en verwerken

De gemeente Groningen zamelt het afval zelf in. De verwerking hebben we uitbesteed aan derden. We hebben een inzamelstructuur voor efficiënte en gescheiden inzameling. Daarnaast werken we met communicatie en participatie aan het verminderen van de hoeveelheid afval en het verder verbeteren van de gescheiden inzameling.

In 2021 krijgt de harmonisatie van het afvalbeleid qua ambitie, voorzieningenniveau, tariefopbouw en inzamelstructuur zijn beslag. In de gehele nieuwe gemeente Groningen zal een uniforme tariefstructuur afvalstoffenheffing gelden op basis van de grootte van een huishouden.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Kg fijn huishoudelijk restafval per inwoner per jaar	-*	-*	141

*Dit is een nieuwe prestatie-indicator die we in de huidige begroting introduceren. Om deze reden bevatten de kolommen 2019 en 2020 geen waarde.

Hoe staan we ervoor?

In 2019 is de totale hoeveelheid huishoudelijk afval licht gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar (+1,4%). De hoeveelheid fijn restafval is licht gedaald, door meer bronscheiding van onder andere papier, glas en GFT. Van al het huishoudelijk afval is in 2019 43% brongescheiden ingezameld. Door nascheiding is nog eens 16% van het afval gescheiden voor hergebruik. Hiermee komt de totale mate van scheiding in 2019 59%. Dat percentage willen we de komende jaren verder verhogen. Najaar 2020 vindt besluitvorming plaats over harmonisatie van en toekomstige doelstellingen voor afvalbeleid.

Wat willen we bereiken in 2021?

- We willen dat de grondstoffen in onze afvalstromen zo hoogwaardig mogelijk worden gescheiden en hergebruikt;
- Vermindering van de hoeveelheid restafval per inwoner;
- Verbetering van de gescheiden inzameling (door en effect van onder andere extra voorzieningen);
- Verbetering van de mate van hergebruik of nuttige toepassing van materialen;
- Vermindering van de hoeveelheid zwerfafval en bijplaatsingen rond ondergrondse containers;
- Geharmoniseerd afvalbeleid, voorzieningenniveau en tariefstructuur;
- Definitieve afspraken / besluitvorming over de verwerking van majeure stromen per 2022 (restafval, GFT en grofvuil).

Wat gaan we hiervoor doen?

- Implementatie "Keuzenotitie Minder Afval Meer Grondstoffen, op weg naar een circulair Groningen";
- Uitbreiden voorzieningen (brengpunten glas, papier, textiel, papiermini's);
- Vervangen gezamenlijke rolcontainers door (semi) ondergrondse containers;
- Verbeteren toegangscontrole op afvalbrengstations;
- Meerjarige publiekscampagne afvalpreventie en -scheiding ("Haal alles uit je afval");
- Met samenwerkingspartners oriënteren wij ons op en stimuleren wij kansrijke projecten / innovaties waarmee de circulaire economie lokaal en regionaal kan worden versterkt en personen op afstand van de arbeidsmarkt kunnen worden ingezet;
- Ondersteunen educatieve acties op en met scholen;
- Ondersteunen en faciliteren burgerparticipatie (Lentekriebels, wijk-milieustraten, zwerfafvalteams);
- Afhankelijk van besluitvorming najaar 2020: voorbereiden mogelijke implementatie diftar 2022.

Deelprogramma 9.3 Leefkwaliteit

Dit programma bundelt alle activiteiten waarmee we de leefkwaliteit zo optimaal mogelijk willen houden. De openbare ruimte maken we bestendig om alle gevolgen van bijvoorbeeld klimaatverandering op te vangen. De openbare ruimte draagt bij aan verbetering van de gezondheid en sociale samenhang doordat de inrichting uitnodigt tot bewegen, ontmoeten en participeren. De verblijfskwaliteit, doorvertaald naar onder andere het verhaal van de stad en dorpen en de toegankelijkheid, is daarbij van belang.

Beleidsvelden

- Robuust en veerkrachtig
- Stimuleren gezond, veilig en duurzaam leven
- Verblijfskwaliteit staat voorop

9.3.1 Robuust en veerkrachtig

Onze leefomgeving is voor mens en dier robuust en veerkrachtig. De openbare ruimte kan tegen een stootje en is bestand tegen de gevolgen van het veranderende klimaat. We investeren daarom in groen en water en maken het leefklimaat aangenamer. Met een groenblauw netwerk verbinden we stad en landelijk gebied met elkaar. Deze structuur verhoogt de biodiversiteit en draagt bij in ons streven naar een optimaal functionerende natuur die rijk is aan soorten en die de bewoners positief beoordelen. Het waardevolle landschap gaan wij versterken zonder agrarische activiteiten die ruimschoots in het gebied aanwezig zijn uit het oog te verliezen.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Mate biodiversiteit onderzochte gebieden			Gelijk gebleven

Hoe staan we ervoor?

We hebben een goede basis gelegd om de gemeente robuust en veerkrachtig te maken. Zo hebben we onder andere de Uitvoeringsagenda klimaatbestendig Groningen 2050 en het Groenplan Vitamine G met bijbehorend uitvoeringsplan vastgesteld. Met onze ervaringen uit bijvoorbeeld het project Klimaat adaptieve Plutolaan bouwen we verder aan een klimaat adaptieve openbare ruimte

Wat willen we bereiken in 2021?

We maken onze gemeente klimaat robuuster door wateroverlast en hittestress te voorkomen en te verminderen, de ruimtelijke kwaliteit verbeteren en kwetsbare groepen extra beschermen. In de openbare ruimte planten we 1.000 bomen en leggen 30.000 m2 groen en zorgen daarmee voor meer, beter en bereikbaar groen. Dit doen we onder andere door koppelingen te maken met lopende projecten en beheer- en onderhoudsprojecten. We versterken onze samenwerking met onderzoeksinstellingen, waterschappen, provincie, bedrijven en niet-gouvernementele instellingen (NGO's) om ons gezamenlijk in te zetten voor klimaatadaptatie. Dat doen we ook in relatie tot het Global Center on Adaptation op de Zernike Campus. We willen de borging van het behoud van hoogwaardig stedelijk en landschappelijk groen verbeteren. We zetten in op een verhoging van de natuur- en landschappelijke waarden. De prestatie-indicator geeft de mate van biodiversiteit van onderzochte gebieden weer.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We zetten in op de communicatie en de dialoog over en samenwerking met relevante partners om onze gemeente klimaatbestendig te maken en gaan daarbij nadrukkelijker op zoek naar maatschappelijke coalities;
- We ontwikkelen een wijkklimaatmonitor als een van de acties die in de uitvoeringsagenda klimaatbestendig Groningen is opgenomen;
- We maken een regeling natuurinclusief bouwen;
- We stellen een Gemeentelijke ecologische structuur vast, inclusief het doelsoortenbeleid voor de voormalige gemeenten Haren en Ten Boer;
- We treffen de vergroeningsmaatregelen uit het groenuitvoeringsplan zoals het aanleggen van tiny forests, het vergroenen van schoolpleinen en vergroenen Damsterplein;
- We passen zoveel als mogelijk een ecologische inrichting en beheer toe om de biodiversiteit te vergroten en monitoren de uitkomsten.

9.3.2 Stimuleren gezond, veilig en duurzaam leven

Het is belangrijk dat onze inwoners gezond, veilig en duurzaam leven. De openbare ruimte speelt hierin een grote rol met een groene inrichting. Onze fietsinfrastructuur verleidt een groot deel van onze inwoners tot bewegen. We willen de verleiding tot bewegen in de openbare ruimte vergroten. Naast bewegen is ook gezonde voeding een belangrijk aspect voor een gezond, veilig en duurzaam leven. In de openbare ruimte kunnen inwoners gemakkelijk door verschillende vormen in aanraking komen met gezond voedsel. Het zijn tevens plekken waar bewoners elkaar

ontmoeten, samen nieuwe initiatieven ontplooien en daarmee bijdragen aan de sociale cohesie in wijken en dorpen.

Hoe staan we ervoor?

We hebben de voedselagenda geactualiseerd. De zes kernwaarden uit Healthy Ageing voor een gezonde gemeente werken we uit en passen we toe bij projecten in de gemeente. Voedsel is een belangrijk aspect bij het stimuleren van een gezond, veilig en duurzaam leven. Gezondheidsverschillen, biodiversiteit en klimaat vragen om maatregelen vanuit de voedselstrategie. Tegelijkertijd zien we kansen om verschil te maken door middel van activiteiten rondom voedsel. Dit doen we onder andere via het Europese project Horizon 2020 project Food Trail. De openbare ruimte zetten we in voor gebruik en ontmoeting door het creëren van buurtfuncties in de buitenruimte. De Eetbare stad, Operatie Steenbreek, aanleg van geveltuintjes en groene gevels en onze ondersteuning van voedselinitiatieven zijn voorbeelden van bewoner/ondernemer gerichte acties die daar aan bijdragen.

De milieuthema's geluid en lucht bepalen in sterke mate de lokale leefomgevingskwaliteit en kunnen bij langdurige blootstelling van invloed zijn op de gezondheid. De luchtkwaliteit in de gemeente is relatief goed. We voldoen aan de gezondheidskundige advieswaarden van de WHO voor fijnstof. Omdat de luchtkwaliteit in onze gemeente sterk wordt beïnvloed door de luchtverontreiniging die van elders wordt aangevoerd met de wind, is het nauwelijks mogelijk om de luchtkwaliteit hier met lokale maatregelen nog verder te verbeteren. Wegverkeerslawaai verminderen we via het actieplan wegverkeerslawaai 2018-2023. Alle bij ons bekende bodemverontreinigingen zijn tenminste beheerst. De nazorg en afronding van een aantal grote saneringen loopt de komende jaren door.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Verkorten van de voedselketen, met daarin extra focus op verbinden van producenten, horeca en consumenten;
- Een schone en veilige bodem die past bij de gebruiksfunctie;
- Activiteiten in de ondergrond leiden niet tot maatschappelijk onacceptabele effecten;
- Een verdere afname van het verkeerslawaai in de gemeente en het waarborgen van een goed akoestisch binnenklimaat in (toekomstige) woningen langs drukke wegen. De goede luchtkwaliteit willen we behouden.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We passen de kernwaarden van Healthy Ageing toe in projecten en beleidsontwikkeling;
- We ontwikkelen voedselketens waarin plek is voor iedereen via het Horizon 2020 project Food Trail;
- We zetten groenparticipatieprojecten als Operatie Steenbreek en anderen voort. acties en andere groene participatieacties;
- We beschermen de bodem en dragen zorg voor nazorglocaties;
- We ronden de sanering van de voormalige stortplaats Woltersum af. Zie ook de paragraaf 1: Integraal gebiedsgericht werken - Ten Boer;
- We geven uitvoering aan het Actieplan wegverkeerslawaai 2018-2023, door onder andere stil asfalt bij groot wegonderhoud en nieuwe ontwikkelingen toe te passen en gevelisolatieprojecten met subsidie van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat uit te voeren;
- We monitoren geluid bij onder andere evenementen en horeca en het adviseren hierover om klachten te voorkomen.

9.3.3 Verblijfskwaliteit staat voorop

In zowel de bestaande als nog te ontwikkelen leefomgeving vinden wij verblijfskwaliteit belangrijk. Het ervaren en beleven van een waardevolle leefomgeving maakt dat inwoners actief meedoen. Het geeft een gevoel van geborgenheid. Het toevoegen van verblijfskwaliteit vraagt ook om andere principes voor de inrichting van de openbare ruimte die we in een leidraad openbare ruimte gaan opnemen. Naast voldoende groen, een goede toegankelijkheid voor voetgangers en minder ruimte voor geparkeerde auto's dragen de gebouwde omgeving, erfgoed en archeologie (belegd in programma 8 Wonen) in grote mate bij aan de leefkwaliteit en hebben dan ook een prominente rol in het realiseren van voldoende verblijfskwaliteit.

Om de binnenstad aantrekkelijk en toegankelijk te houden zoeken we aan de ene kant naar nieuwe en innovatieve oplossingen voor de vele geparkeerde fietsen (onderdeel van programma 7 Verkeer) in de openbare ruimte en investeren wij aan de andere kant via het programma 'Ruimte voor jou' om de binnenstad te vergroenen en voetgangers meer ruimte te geven.

Hoe staan we ervoor?

In 2017 stelde de gemeente het document Nieuwe Stadsruimtes op; een leidraad voor de inrichting van de openbare ruimte in de binnenstad. Het document helpt ervoor te zorgen dat voldoende eenheid in de binnenstad blijft. Het draagt ook bij om een betekenisvolle openbare ruimte te realiseren. De leidraad bevat inrichtingsprincipes per type straat of plein. Deze vormen de basis voor de wijze waarop straten kunnen worden heringericht, in samenspraak met de omgeving en andere belanghebbenden. Via het Actieplan toegankelijke stad Groningen 2017-2021 zorgen we ervoor dat de openbare ruimte voor iedereen goed te gebruiken is.

Wat willen we bereiken in 2021?

Zeker nu de stad flink aan het groeien is, is extra veel aandacht nodig voor een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte. In 2021 besteden we extra aandacht aan dit thema. We organiseren een manifestatie over de openbare ruimte. Samen met bureaus en stakeholders verkennen we wat nodig is om onze openbare ruimte zo aan te passen, dat deze klimaatbestendig is, toegankelijk is, uitnodigt tot ontmoetingen, kwalitatieve oplossingen biedt voor het parkeren van fiets en auto, leefbaar is, de cultuurhistorische betekenis benadrukt en gezond gedrag stimuleert. De ontwerpresultaten van deze concrete locaties gebruiken we voor het maken van een inrichtingsleidraad. In een aantal principes stellen we vast hoe de openbare ruimte is in te richten. Doel is om daarmee de ambitie op het gebied van leefkwaliteit waar te maken. Met de leidraad haken we de diverse onderdelen aan elkaar en maken een nieuwe norm voor de Groningse openbare ruimte. De leidraad stellen wij eerst op voor de wijken en dorpen met een vernieuwingsopgave.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We stellen een leidraad voor de openbare ruimte op, in eerste instantie voor wijken en dorpen met een vernieuwingsopgave;
- We stellen een mobiliteitsvisie op waarin het maken van een openbare ruimte met verblijfskwaliteit centraal staat. Zie ook Programma 7: Verkeer en vervoer ;
- We stellen een hoogbouw-notitie op in relatie tot de openbare ruimte;
- We vergroenen onder meer de Kattenbrug en Dudok aan het diep. Zie ook de paragraaf 1: Integraal gebiedsgericht werken - Centrum ;
- We herijken het uitstallingenbeleid voor het creëren van meer obstakel-vrije ruimte in de binnenstad. Zie ook Programma 2: Economie en werkgelegenheid;
- Organiseren van jaarlijkse Open Monumentendag en uitgaven van jaarboek Hervonden Stad. Zie ook Programma 8: Wonen.

Bijdrage(n) verbonden partijen

GR Meerschap	
Relevante beleidsinformatie	Met de Gemeenschappelijke regeling Meerschap Paterswolde behartigen we de belangen van recreatie, landschapsverzorging en natuurbescherming in het gebied. Dit doen we samen met de gemeente Tynaarlo.
Beleidsrisico	Geen.

GR Afvalbeheer regio centraal Groningen (ARCG)	
Relevante beleidsinformatie	Door participatie in de gemeenschappelijke regeling ARCG willen we regie hebben op het op milieu-hygiënisch verantwoorde wijze verwerken van (afval)stoffen afkomstig uit de gemeente Groningen én enkele gemeenten in de regio.
Beleidsrisico	Attero heeft gemeld dat de verwerkingsfabriek in Groningen in ieder geval tot het jaar 2022 openblijft. Binnenkort zullen we beslissen hoe we vanaf 2022 verder gaan met het verwerken van het restafval. Dat zal bepalend zijn voor de locatie waarop het afval verwerkt wordt en zal dus ook bepalend zijn voor het besluit over de toekomst van de verwerkingsfabriek van Attero.

Voor meer informatie over de verbonden partijen zie paragraaf 6 verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

Kwaliteit van de leefomgeving							
Nr	Omschrijving		Actuele				
		Rekening	Begroting	Primitieve begroting			
	Bedragen x 1.000 euro	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
09.1	Onderhoud en beheer openbare ruimte	65.069	72.283	74.677	75.880	76.918	78.794
09.1.1	Schone en hele leefomgeving	39.869	49.303	50.513	51.479	52.465	54.268
09.1.2	Riolering en water	21.862	20.164	21.176	21.438	21.509	21.595
09.1.3	Dierenwelzijn	340	231	240	240	240	240
09.1.4	Begraven	2.997	2.586	2.747	2.723	2.704	2.691
09.2	Afvalinzameling en -verwerking	35.774	27.487	27.407	28.509	28.454	28.445
09.2.1	Afval inzamelen en verwerken	35.774	27.487	27.407	28.509	28.454	28.445
09.3	Leefkwaliteit	2.547	12.383	5.797	2.200	2.149	2.149
09.3.1	Robuust en veerkrachtig	1.306	3.224	1.568	1.570	1.520	1.519
09.3.2	Stimuleren gezond, veilig en d	1.241	9.159	4.228	630	630	629
	Totaal	103.390	112.154	107.881	106.588	107.521	109.387
	Baten						

09.1	**Onderhoud en beheer openbare ruimte**	**25.574**	**35.387**	**37.830**	**37.948**	**37.801**	**37.563**
09.1.1	Schone en hele leefomgeving	4.091	15.063	14.254	14.272	14.272	14.272
09.1.2	Riolering en water	19.974	18.617	21.873	21.935	21.788	21.550
09.1.3	Dierenwelzijn	16	0	0	0	0	0
09.1.4	Begraven	1.494	1.707	1.703	1.741	1.741	1.741
09.2	**Afvalinzameling en -verwerking**	**41.734**	**33.172**	**33.816**	**34.514**	**34.514**	**34.514**
09.2.1	Afval inzamelen en verwerken	41.734	33.172	33.816	34.514	34.514	34.514
09.3	**Leefkwaliteit**	**128**	**5.938**	**1.612**	**12**	**12**	**12**
09.3.1	Robuust en veerkrachtig	77	1.930	4	4	4	4
09.3.2	Stimuleren gezond, veilig en d	51	4.008	1.608	8	8	8
	Totaal	**67.436**	**74.497**	**73.258**	**72.474**	**72.327**	**72.089**
	Geraamd resultaat voor bestemming	**35.954**	**37.657**	**34.623**	**34.114**	**35.195**	**37.298**
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen	5.171	530	530	530	530	530
	Totaal onttrekkingen	3.455	3.812	2.030	120	120	120
	Geraamd resultaat na bestemming	37.670	34.375	33.123	34.524	35.604	37.708

* De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019. Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr.	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
25	Groot onderhoud en vervangingen	9.1	I	-137			
	Groot onderhoud en vervangingen	9.1	S	-304	-304	-304	-304
	Groot onderhoud en vervangingen	9.1	S		-52	-94	-94
26	Vervanging gele stenen binnenstad	9.1	S	-38	-38	-38	-38
27	Plankosten	9.1	I	-50	-50		
28	Stadsbeheer proef	9.1	I	-125	-125		
	Totaal programma 9			**-654**	**-569**	**-436**	**-436**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
19	Aanpak gele stenen binnenstad	9.1	S		-37	-37	-37
21	Vervangingsinvesteringen Groen en aanvullend groot onderhoud	9.1	I				-360
21	Vervangingsinvesteringen Groen en	9.1	S	-28	-144	-236	-492

	aanvullend groot onderhoud						
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	9.1	S				14
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 Beheer en onderhoud	9.1	S	-23	-23	-23	-23
47	Kostentoedeling materieel openbare ruimte	9.1	S	-332	-332	-332	-332
	Totaal deelprogramma 9.1			**-383**	**-536**	**-628**	**-1.230**
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	9.2	S				5
	Totaal deelprogramma 9.2			**0**	**0**	**0**	**5**
20	Beheer en onderhoud ecologische structuur	9.3	S	-100	-100	-100	-100
24	Apparaatskosten Wet bodembescherming	9.3	I	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
54	Groen in de openbare ruimte (SIF)	9.3	S	-145	-145	-145	-145
	Totaal deelprogramma 9.3			**-245**	**-245**	**-245**	**-245**
	Totaal programma 9			**-628**	**-781**	**-873**	**-1.475**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

Deelprogramma 9.1 Onderhoud en beheer openbare ruimte	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**74.294**	**37.830**	**-36.464**
Intensiveringen en hervormingen	**383**	**0**	**-383**
Begroting 2021	**74.677**	**37.830**	**-36.847**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	2.540	2.972	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 74,3 miljoen euro en de baten van 37,8 miljoen euro

Onderhoud en beheer

Binnen het deelprogramma Onderhoud en beheer openbare ruimte onderscheiden we diverse onderhoud- en beheerbudgetten:

- Groen- en speelvoorzieningen, beheer en onderhoud van groen en speelvoorzieningen in de openbare ruimte (16,4 miljoen euro);
- Onderhoud wegen, onderhoud van wegen in de openbare ruimte (10,6 miljoen euro);
- Beheer openbare ruimte, zoals schoonhouden van de openbare ruimte en gladheidsbestrijding (6,0 miljoen euro);
- Verkeersvoorzieningen, onderhoud van verlichting en verkeersvoorzieningen zoals bebording en markeringen (4,4 miljoen euro);
- Kunstwerken en water, onderhoud en beheer van civiele kunstwerken in de openbare ruimte, het betreft onder meer bruggen, kademuren en torens (3,8 miljoen euro);
- Beheren stadsdelen, o.m. programmering van onderhoudsprogramma's, beheerbeleid, beheer data en stadsdeelbeheer (1,5 miljoen euro);
- Onderhoud van begraafplaatsen, zoals parkonderhoud Selwerderhof en het onderhoud en beheer inactieve begraafplaatsen (1,4 miljoen euro).

In zijn totaliteit gaat het hier om een begroot lastentotaal van circa 44,1 miljoen euro. Diverse baten in relatie tot deze onderhoudsbudgetten bedragen 2,1 miljoen euro.

Rioolheffing
Voor het beheer van riolering en water bedragen de begrote lasten binnen dit deelprogramma in totaal 17,3 miljoen euro.
Tegenover deze lasten staan 18,3 miljoen euro opbrengsten uit opgelegde aanslagen rioolheffing. Het verschil tussen baten en lasten laat zich verklaren doordat de bijbehorende overheadkosten centraal in programma 14 worden begroot. Doorberekening van deze overheadkosten resulteert in een 100 procent kostendekkendheid. Zie ook paragraaf 8 Lokale heffingen.
Voor de rioolheffing bepalen we jaarlijks de BTW op basis van de geraamde investeringen en uitvoeringskosten van riolering. In deze begroting hebben we hiervoor bijna 3,5 miljoen euro compensabele BTW opgenomen.

Leges begrafenisrechten
Ook zijn binnen dit deelprogramma de lasten en baten bij leges begrafenisrechten opgenomen. Het faciliteren van de mogelijkheid om te begraven is een wettelijke verplichting voor de gemeente. De hiermee gepaarde lasten bedragen 1,3 miljoen euro.
Tegenover deze lasten staan 1,6 miljoen euro legesopbrengsten begrafenisrechten. Ook hier leidt doorberekening van de overheadkosten tot 100 procent kostendekkendheid. Zie ook paragraaf 8 Lokale heffingen.

Leges instemmingsbesluit telecommunicatieverordening graafwerkzaamheden
Het betreft hier de instemmingsbesluiten voor onder andere de aanleg van (glasvezel-)kabels en leidingen. De begrote lasten hierbij bedragen 0,3 miljoen euro. Hiertegenover staan 0,4 miljoen euro begrote legesopbrengsten. Ook hier leidt doorberekening van de overheadkosten tot 100 procent kostendekkendheid. Zie ook paragraaf 8 Lokale heffingen.

Privaatrechtelijke heffingen Stadsbeheer
Voor Stadsbeheer hanteerden we tot voor kort afzonderlijke privaatrechtelijke heffingen voor de volgende vijf producten:
Inzameling bedrijfsafval, we leveren onder andere aan bedrijven en instellingen diensten op het gebied van inzameling en verwerking van bedrijfsmatig vrijkomende afvalstromen. Ook faciliteren we omliggende gemeenten bij de inzameling van huishoudelijk afval.
Commerciële straatreiniging, we reinigen verharding op private terreinen
Onderhoud reparaties derden, we doen het onderhoud en reparaties van voertuigen in bezit van derden
Verkoop van brandstoffen, in- en verkoop van diverse soorten brandstoffen aan bedrijven en particulieren
Leasen, het leasen van voertuigen aan derden

Met ingang van de begroting 2020 hebben we deze afzonderlijke privaatrechtelijke heffingen samengevoegd onder één noemer Privaatrechtelijke heffingen Stadsbeheer in dit deelprogramma.

Binnen dit deelprogramma bedragen de begrote lasten voor deze producten in totaal 9,9 miljoen euro. Tegenover deze lasten staan 11,8 miljoen euro begrote opbrengsten uit privaatrechtelijke heffingen. Het verschil tussen baten en lasten laat zich verklaren doordat de bijbehorende overheadkosten centraal in programma 14. worden begroot. Doorberekening van deze overheadkosten resulteert in een 100 procent kostendekkendheid. Zie ook paragraaf 8 Lokale heffingen

Overige
Tot slot hebben we aan de lastenzijde ca. 1,3 miljoen euro begroot voor het beheer van geo-data. Dit betreft met name personele inzet en lasten van ICT-applicaties (1 miljoen euro) en middelen voor dierenwelzijn (0,3 miljoen euro).

Belangrijkste verschillen in de lasten en baten ten opzichte van begroting 2020

Toelichting op de hogere lasten van 2,5 miljoen euro en de hogere baten van 3,0 miljoen euro

Rioolheffing (lagere lasten 0,4 miljoen euro, lagere baten 0,2 miljoen euro)
Hogere lasten bij rioolheffing worden vooral verklaard door toegenomen kapitaallasten (0,2 miljoen euro) en apparaatskosten (0,2 miljoen euro). Daarnaast zorgt een lagere dotatie aan de voorziening van 1,1 miljoen euro voor

een lastendaling. Deze lagere dotatie aan de voorziening is het middel om een kostendekkende rioolheffing te realiseren. Overige mutaties aan de lastenzijde leiden tot een lastenstijging van 0,3 miljoen euro.
Aan de batenkant is er ten opzichte van 2020 per saldo sprake van een daling van de opbrengsten rioolheffing met ruim 0,2 miljoen euro. De baten stijgen enerzijds doordat het aantal heffingen is toegenomen door een verwachte stijging van het aantal nieuwbouwwoningen in 2021. Anderzijds dalen de baten sterker doordat het tarief ten opzichte van 2020 is gedaald met 7,56 euro.

BTW-compensatie rioolheffing (hogere lasten 1,1 miljoen euro, hogere baten 3,5 miljoen euro)
Ten opzichte van de begroting 2020 hebben we de lasten en baten in verband met de BTW-compensatie rioolheffing op één plek in de begroting verwerkt. Dit leidt tot verschuivingen van lasten en baten binnen de begroting. In dit deelprogramma betekent dit een stijging van de lasten van 1,1 miljoen euro en een stijging van de baten van 3,5 miljoen euro.

Groen- en speelvoorzieningen (hogere lasten 0,3 miljoen euro, lagere baten 0,5 miljoen euro)
Bij het onderhoud van Groen- en speelvoorzieningen zijn de apparaatskosten gestegen met circa 1 miljoen euro met name door toename van de formatie (afspraakbanen), indexatie van salarissen en een gewijzigde toerekening van kosten materieel.
Daarnaast dalen zowel de lasten als baten met 0,5 miljoen euro doordat we het onderhoud van sportvelden niet meer binnen dit deelprogramma begroten.
Overige mutaties bij het onderhoud van Groen- en speelvoorzieningen leiden tot lagere lasten van 0,2 miljoen euro.

Onderhoud Wegen (hogere lasten 0,7 miljoen euro)
Voor het onderhoud van wegen hebben we hogere lasten van 0,7 miljoen euro begroot. Deze worden vooral veroorzaakt door het niet meer opnemen van een incidentele bezuiniging. In de begroting 2020 hebben we een incidentele bezuiniging van 1 miljoen euro op het onderhoud opgenomen. Deze bezuiniging hebben we vervolgens voor 0,7 miljoen euro binnen het onderhoudsbudget Wegen verwerkt. In de begroting 2021 ramen we deze incidentele bezuiniging weer terug.

Beheer openbare ruimte (hogere lasten 0,3 miljoen euro)
Bij het beheer van de openbare ruimte zijn de apparaatskosten gestegen met ongeveer 0,3 miljoen euro met name door toename van de formatie (afspraakbanen) en indexatie van salarissen.

Overige
Overige mutaties leiden per saldo tot hogere lasten van 0,5 miljoen euro en hogere baten van 0,2 miljoen euro.

Deelprogramma 9.2 Afvalinzameling en -verwerking	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**27.407**	**33.816**	**6.409**
Intensiveringen en hervormingen	**0**	**0**	**0**
Begroting 2021	**27.407**	**33.816**	**6.409**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-80	644	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 27,4 miljoen euro en de baten van 33,8 miljoen euro

Afvalstoffenheffing
Als gemeente hebben we een wettelijke taak om zorg te dragen voor een adequate inzameling en verwerking van het afval dat vrijkomt bij huishoudens. Binnen dit deelprogramma bedragen de hiervoor begrote lasten in totaal 29,2 miljoen euro. Tegenover deze lasten staan 33,2 miljoen euro opbrengsten uit opgelegde aanslagen afvalstoffenheffing. Het verschil tussen baten en lasten laat zich verklaren doordat de bijbehorende overheadkosten centraal in programma 14 worden begroot. Doorberekening van deze overheadkosten resulteert in een 100 procent kostendekkendheid. Zie ook paragraaf 8 Lokale heffingen
Voor de afvalstoffenheffing bepalen we jaarlijks de BTW op basis van de geraamde investeringen en uitvoeringskosten van de inzameling van huishoudelijk afval. In de begroting hebben we hiervoor 2,4 miljoen euro compensabele BTW opgenomen.

Tot slot hebben we voor de verwerking van overige afvalstromen zowel aan de lasten- als de batenzijde 375 duizend euro begroot.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020

Afvalstoffenheffing (hogere lasten 3,6 miljoen euro)
De hogere lasten bij de afvalstoffenheffing worden vooral verklaard door het vervallen van de onttrekking aan de voorziening afvalstoffenheffing in 2021. Per 1 januari 2021 zitten er geen middelen meer in deze voorziening. Daarom is een onttrekking niet meer mogelijk. In de begroting 2020 was een onttrekking van 2,3 miljoen euro opgenomen. Deze vervalt voor het jaar 2021. Dit leidt tot een lastenstijging van 2,3 miljoen euro.
Daarnaast zijn de apparaatskosten gestegen, dit gaat met name om gestegen salariskosten en toegerekende kosten materieel (0,7 miljoen euro). Overige mutaties zoals hogere kwijtscheldingslasten, hogere vuilverwerkingskosten en hogere verbrandingsbelasting leiden per saldo tot een lastenstijging van 0,6 miljoen euro.

Overige afvalstromen (lagere lasten van 3,5 miljoen euro)
Vanaf 2021 gaat de vergoeding van het Afvalfonds verpakkingen voor de inzameling van kunststof niet meer naar de gemeente Groningen maar rechtstreeks naar de verwerker van het afval, Attero. In 2020 was hiervoor zowel aan de lasten- als batenzijde 3,5 miljoen euro opgenomen in de begroting. Zowel de ontvangen vergoeding als de bijdrage aan Attero vervallen in 2021. Dit leidt zowel aan de lasten- als aan de batenzijde tot een daling van 3,5 miljoen euro.

Overige (lagere lasten 0,2 miljoen euro)
Overige kleinere mutaties leiden tot per saldo lagere lasten van 0,2 miljoen euro.

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van de begroting 2020

Afvalstoffenheffing (hogere baten 4,0 miljoen euro)
Om tot 100% kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing te komen, dienen de opbrengsten te stijgen met 4,0 miljoen euro. Het gemiddeld tarief dient daarvoor met ca. 10% te worden opgehoogd. Hierin is rekening gehouden met een volumestijging en het aandeel oninbaarheid.

Overige afvalstromen (lagere baten van 3,5 miljoen euro)
Vanaf 2021 gaat de vergoeding van het Afvalfonds verpakkingen voor de inzameling van kunststof niet meer naar de gemeente Groningen maar rechtstreeks naar de verwerker van het afval, Attero. Dit leidt tot zowel aan de lasten- als batenzijde tot een daling van 3,5 miljoen euro.

Deelprogramma 9.3 Leefkwaliteit	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**5.552**	**1.612**	**-3.940**
Intensiveringen en hervormingen	**245**	**0**	**-245**
Begroting 2021	**5.797**	**1.612**	**-4.185**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-6.831	-4.326	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 5,6 miljoen euro
Met de sanering van de voormalige vuilstortlocatie in Woltersum is een budget van 7,8 miljoen euro gemoeid, waarvan 4 miljoen euro door de Provincie Groningen wordt gedragen. De werkzaamheden zijn gestart in 2020 en hebben hun doorloop tot in 2021. De begrote lasten betrekking hebbende op het jaar 2021 bedragen 3,6 miljoen euro.
Voor wettelijke taken bodembeheer hebben we hier 0,4 miljoen euro begroot. Met deze middelen saneren we o.m. spoedeisende locaties.
Daarnaast begroten we hier middelen voor groen en ecologie. Hier gaat het onder andere om personele inzet voor het beheer van de ecologische gebieden, het beheer van vogel- en vleermuiskasten en inhuur voor het ganzenbeheer. Ook zetten in dit kader middelen in voor de actualisatie van de Stedelijke Ecologische Structuur (0,8 miljoen euro).
Tot slot begroten we hier personele inzet voor het programma Leefkwaliteit (0,3 miljoen euro) en de

compensatiemiddelen groen en duurzaam Eelde (150 duizend euro).

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van de begroting 2020
Het terugramen van begrote middelen voor de sanering vuilstortlocatie Woltersum opgenomen in de begroting 2020 (7,7 miljoen euro) én het weer opnemen van de middelen voor 2021 (3,6 miljoen euro), zorgt per saldo voor lagere lasten van 4,1 miljoen euro.
Daarnaast hebben we de middelen uit de begroting 2020 voor de klimaatweek teruggeraamd; een lastendaling van 1,9 miljoen euro.
Overige verschillen ontstaan m.n. doordat de rijksmiddelen bodembeheer met ingang van 2021 grotendeels vervallen. Wij verwachten dat het Rijk op termijn deze middelen zal aanvullen (0,7 miljoen euro).

Toelichting op de baten van 1,6 miljoen euro
Voor de resterende saneringswerkzaamheden van de voormalige vuilstortlocatie Woltersum hebben we een provinciale subsidie van 1,6 miljoen euro begroot.

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van de begroting 2020
Het terugramen van de begrote provinciale subsidie voor de sanering vuilstortlocatie Woltersum in de begroting 2020 (4 miljoen euro) én het weer opnemen van het subsidiedeel voor 2021 (1,6 miljoen euro), zorgt per saldo voor lagere baten van 2,4 miljoen euro.
Ook leidt het niet meer opnemen van de middelen voor de klimaatweek tot een batendaling van 1,9 miljoen euro.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 10 Veiligheid

In Groningen werken we samen aan een gemeente waar mensen veilig zijn, veilig handelen en zich veilig voelen. Er gaat veel goed en onze inwoners voelen zich relatief veilig. Wij willen ten minste ons huidige veiligheidsniveau behouden. Daarvoor werken we nauw samen met o.a. politie, OM, brandweer, de WIJ-teams, verschillende zorgpartijen, het RIEC en de Veiligheidsregio.

Dit onderwerp is zeer verweven met de beleidsterreinen in programma 4: Welzijn, gezondheid en zorg, programma 9: Onderhoud en beheer openbare ruimte en paragraaf 1: Integraal gebiedsgericht werken.
Dit betekent dat de aanpak van veiligheidsthema's bij uitstek een zaak is van samenwerken, afstemmen en informatie uitwisselen. Als gemeente verzorgen wij hierin veelal de coördinatie en regie.

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

In onze gemeente:

- Voelen onze inwoners zich veilig in hun woon- en leefomgeving;
- Is er zo weinig mogelijk geweld, zowel thuis, digitaal als op straat;
- Kunnen kinderen en jeugdigen veilig en verantwoord opgroeien;
- Wordt (ondermijnende) criminaliteit effectief bestreden.

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

Geweld hoort nergens thuis, regionaal actieprogramma Groningen voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling 2019 - 2023

Kadernota Integrale Veiligheid 2015-2019;

Aanpak problematische jeugdgroepen 2018

Gronings escalatiemodel aanpak woonoverlast 2017;

Verordening cameratoezicht gemeente Groningen 2016

Nota prostitutie en overige seksbedrijven 2016

Nota integraal drugsbeleid 2016

Handhavingsprotocol horeca gemeente Groningen 2010;

Relevante ontwikkelingen

Een belangrijk deel van onze activiteiten die bijdragen aan een veilige gemeente - met name activiteiten die voortvloeien uit vastgestelde wetgeving en beleid - zetten we voort in 2021. Daarnaast zien we de volgende relevante ontwikkelingen:

Covid-19

Het afgelopen jaar zijn wij geconfronteerd met vergaande maatregelen in de bestrijding van het coronavirus. Naast de bestrijding van het virus hadden deze maatregelen ook effect op onze inwoners en de openbare ruimte. De onzekerheid die deze nieuwe werkelijkheid met zich meebrengt werkt polariserend en het is de vraag hoe dit zich verder ontwikkelt.

Kadernota Integrale Veiligheid

Er ligt een nieuwe kadernota Integrale Veiligheid 2021-2024, waarin specifiek aandacht is voor het dichter bij elkaar brengen van zorg en veiligheid. De uitvoering hiervan is een gezamenlijke opgave en vergt een goede en intensieve samenwerking tussen onze verschillende zorg- en veiligheidspartners.

Inzet op digitale veiligheid en cybercrime
Traditionele vormen van criminaliteit raken steeds meer verweven met digitale criminaliteit. De vormen veranderen snel, veranderen voortdurend en zijn sterk grensoverschrijdend. We hebben al verschillende vormen van cyberaanvallen gezien, waaronder de aanval op het Citrix-netwerk waar vele overheidsinstellingen door geraakt werden en de Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland die is aangevallen met ransomware. Maar we zien ook slachtoffers van phishing, money muling (geldezel), cyberpesten en sexting. Als gemeente willen we onze bedrijven en inwoners weerbaar maken tegen deze vormen van criminaliteit.

Inzet op jeugd
Wij passen de door de gemeenteraad vastgestelde 'aanpak problematische jeugdgroepen' uit 2018 toe in alle wijken en dorpen waar zich volgens de lokale vierhoek (lokale driehoek aangevuld met de portefeuillehouder jeugd) een problematische jeugdgroep ontwikkelt. De aanpak heeft tot doel een jeugdgroep zo snel mogelijk uit elkaar te laten vallen en de individuele groepsleden en hun gezinnen hulpverlening en zorg op maat te bieden en indien nodig repressieve en justitiële maatregelen op te leggen.
Wij gaan onderzoeken of voor deze jongeren eventueel een top x aanpak zinvol kan zijn. Het betreft dan niet enkel jongeren die in groepsverband opvallen, maar ook individuele jongeren die in beeld komen door bijvoorbeeld criminele activiteiten. Voor deze jongeren hebben we geen sluitende aanpak.

Maatschappelijke onrust en polarisatie
Wij zien steeds meer groepen ontstaan in de samenleving die van zich laten horen via demonstraties. De tegenstellingen verscherpen, zoals ook de maatregelen en de onzekerheid die samenhangen met de maatregelen omtrent het COVID-19 virus, polariserend werken. In toenemende mate moeten wij inzet leveren voor een veilig verloop van demonstraties. Het is noodzakelijk dat wij het verloop van een demonstratie (of evenement) goed kunnen blijven monitoren middels cameratoezicht in de binnenstad.

Experiment gesloten coffeeshopketen
Als wij als gemeente definitief meedoen aan het experiment gesloten coffeeshopketen, zijn wij kosten en inzet kwijt aan de uitvoering hiervan. Het Rijk compenseert dit grotendeels.

Deelprogramma 10.1 Veilige woon- en leefomgeving

We willen veiligheid in de verschillende stadsdelen en gebieden op peil houden en waar nodig vergroten. Hierbij gaat het om veiligheid in huiselijke kring, maar ook in de openbare ruimte. Er zijn raakvlakken met Paragraaf 1: Integraal gebiedsgericht werken en Programma 9: Kwaliteit van de leefomgeving.

Beleidsvelden
- Veel voorkomende criminaliteit
- Geweld
- Toezicht en handhaving in de openbare ruimte
- Overlast
- Radicalisering, extremisme en polarisatie

10.1.1 Veel voorkomende criminaliteit

Onder veelvoorkomende criminaliteit verstaan we woninginbraken, fietsendiefstal, cybercriminaliteit en als één van de middelen buurt- en WhatsApp-preventie. In de afgelopen jaren hebben we een aantal acties ondernomen, zoals (preventieve acties bij) zakkenrollerij en fietsendiefstal.

Hoe staan we ervoor?
In 2015 is gestart met de stedelijke preventieve aanpak woninginbraken. De aanleiding hiervoor was het piekaantal woninginbraken in die tijd. De stedelijke werkgroep werd tot doel gesteld om een daling te realiseren

onder de 1000 woninginbraken per jaar. Door de genomen maatregelen ging het aantal woninginbraken al snel naar beneden. In 2019 zijn er 703 aangiften gedaan.
Daarnaast is er de afgelopen jaren een aantal acties ondernomen in andere categorieën van veelvoorkomende criminaliteit, ook preventief.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Een continuering van een dalend aantal slachtoffers van de verschillende vormen van veelvoorkomende criminaliteit;
- Samen met ketenpartners adequaat kunnen handelen wanneer andere vormen van veelvoorkomende criminaliteit plotseling de kop opsteken.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We gaan inzetten op preventieve acties omtrent veelvoorkomende criminaliteit;
- We zoeken aansluiting bij landelijke campagnes welke zich richten op onder andere high impact crimes, cybercriminaliteit, buurt- en WhatsApp preventie en fietsendiefstal.

10.1.2 Geweld

Wij hebben het hier over twee geweldthema's, namelijk geweldsincidenten in het uitgaansgebied (bedreiging en mishandeling) en huiselijk geweld ((ex)partnergeweld en ouder(en)mishandeling).
Kindermishandeling valt hier buiten en komt uitgebreid aan de orde in beleidsveld 4.2.3 'Interventies veilig opgroeien'. Groningen is als centrumgemeente samen met andere Groninger gemeenten verantwoordelijk voor het ontwikkelen en invoeren van beleid om huiselijk geweld te bestrijden. Huisverboden worden hierbij ingezet om het geweld te stoppen en gezinssystemen tijdelijk uit elkaar te halen zodat hulpverlening ingezet kan worden voor het bereiken van duurzame veiligheid.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal aangiften geweldsincidenten uitgaansgebied	315	< 425	< 425
Aantal opgelegde huisverboden	27	40	40

Hoe staan we ervoor?

- Er is een goede samenwerking tussen Openbare Orde en Veiligheid, de toezichthouders horeca en de politie;
- De projectgroep Veilige steden/Veilig uitgaan heeft een concreet aantal initiatieven ontwikkeld. Er is contact met een aantal horecazaken dat personeel wil gaan trainen en er wordt onderzocht hoe we studenten weerbaar kunnen maken op het gebied van ongewenste bejegening tijdens het uitgaan;
- Er is cameratoezicht in het uitgaansgebied (het huidige besluit loopt af in juli 2021);
- Bij Veilig Thuis hebben we sinds 2019 ook het Intensief casemanagement voor huisverboden structureel ondergebracht.

Wat willen we bereiken in 2021?

- We willen de objectieve en subjectieve veiligheid in het uitgaansgebied verbeteren;
- We willen het aantal geweldsincidenten in de horeca zo laag mogelijk houden;
- Versterken ketensamenwerking en ondersteunen van de WIJ teams bij de aanpak van huiselijk geweld.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We behouden het incidentenoverleg horeca en blijven handhaven op basis van het Handhavingsprotocol horeca;
- We gaan het Convenant Veilig Uitgaan Groningen vernieuwen en zetten het hieruit voortvloeiende Panel Deurbeleid voort;
- De projectgroep Veilige steden/Veilig uitgaan gaat door met het ontwikkelen van initiatieven;
- Huiselijk geweld: we gaan het landelijk kwaliteitskader voor lokale teams in het kader van huiselijk geweld implementeren.

10.1.3 Toezicht en handhaving in de openbare ruimte

Toezicht en handhaving in de openbare ruimte draagt bij aan een leefbare en veilige gemeente. We beperken de kans op openbare ordeverstoringen en incidenten door het uitvoeren van het vergunningen- en evenementenbeleid en het handhavingsprogramma. We bereiden met partners gebeurtenissen voor waaraan risico's verbonden zijn, zoals openbare manifestaties, demonstraties, evenementen en voetbalwedstrijden. We vergroten samen met de politie het veiligheidsgevoel op straat. Door te werken aan een fijne, schone en veilige leefomgeving voor iedereen dragen we bij aan de rode draad uit het coalitieakkoord: investeren in leefkwaliteit van onze gemeente.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicator	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal opgelegde stadion-omgevingsverboden en gebiedsverboden op grond van art. 172a Gemeentewet	33	10	20

In 2019 heeft de burgemeester 26 stadion omgevingsverboden/gebiedsverboden opgelegd met betrekking tot voetbal gerelateerde incidenten en 7 gebiedsverboden voor overige verstoringen.
2019 was een extreem jaar als het gaat om supportersgeweld.

Hoe staan we ervoor?

- Groningen blijft populair als festival- en evenementengemeente. Zowel in de voorbereiding als tijdens een evenement richten toezicht en handhaving zich op het waarborgen van een veilig verloop van het evenement voor bezoekers, omwonenden en bedrijven én op het voorkomen of tot een aanvaardbaar niveau beperken van hinder en overlast voor omwonenden, natuur en milieu;
- We zien dat het aantal demonstraties fors toeneemt. In 2018 vonden in onze gemeente 76 demonstraties plaats, in 2019 steeg het aantal demonstraties naar 113. In 2020 zien we dat de stijging voortzet. Dit houdt in dat de achtergrond van de stijging (polarisatie, onvrede) alsook het begeleiden van het verloop van de demonstraties in toenemende mate tijd en capaciteit vragen;
- Met betrekking tot voetbal wordt ingezet op een persoonsgerichte aanpak met betrekking tot hooligans waardoor maatregelen kunnen worden opgelegd en personen uit de anonimiteit worden gehaald;
- We zien de druk op het gebruik van de openbare ruimte toenemen. Dat vertaalt zich in het handhavingsprogramma bijvoorbeeld door meer specifieke aandacht voor de aanpak van overlast-gevende jeugd.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Minder supportersgeweld en een veiliger verloop rond voetbalwedstrijden. Minder incidenten, zoals afsteken van vuurwerk en voetbal gerelateerd geweld;
- In het nieuwe evenementenbeleid willen we invulling geven aan hoe de spreiding, in tijd en ruimte, van evenementen goed in balans blijft met andere functies van de gemeente en met de veiligheid;
- We willen bijdragen aan een feestelijk en veilig verloop van de jaarwisseling en escalaties voorkomen;

- Met ingang van 1 januari 2021 is het gebruik en het in bezit hebben van lachgas in de openbare ruimte verboden in onze gemeente, als dat aantoonbaar voor overlast zorgt. Hiertoe kunnen wij gebieden aanwijzen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- De bestaande aanpak bij voetbalevenementen, grote en/of risicovolle evenementen en demonstraties zetten we voort. Tijdens de uitvoering werken we met een integraal werkend veiligheidsteam;
- We hanteren een stevige aanpak rondom oud en nieuw door middel van voorbereiding door een integrale projectgroep en, indien noodzakelijk, het inzetten van bestuurlijke maatregelen;
- We hebben specifiek aandacht voor een veilig verloop van de wedstrijden van FC Groningen. Door de veiligheidspartners en FC Groningen wordt een veilig verloop voorbesproken, zowel in als rond het stadion en in de binnenstad en bij uitwedstrijden. Hierbij wordt de persoonsgerichte aanpak toegepast;
- We actualiseren de beleidsregel evenementen en het uitvoeringsprogramma handhaving met bijzondere aandacht voor veiligheid;
- Voor het verbod op het gebruik en in bezit hebben van lachgas voegen wij een APV-artikel toe en geven wij vorm aan de toezicht en handhaving hiervan.

10.1.4 Overlast

Verstoringen in de openbare ruimte en overlastsituaties hebben effect op de veiligheid in de gemeente en op het veiligheidsgevoel van Groningers. We willen overlast zoveel mogelijk voorkomen, bestrijden of verminderen. Bij overlast gevende situaties spreken we de overtreder aan. Als het nodig is dan sanctioneren we. Samen met partners, bewoners en ondernemers werken wij aan het minimaal handhaven van het huidige veiligheids- en leefbaarheidsniveau en aan versterking waar het nodig is.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal afgehandelde meldingen overlast openbare ruimte	2.600	2.400	3.000*

* Deze indicator is hoger dan voorgaande jaren, omdat er meer mogelijkheden zijn om te melden en onze ervaring is dat we meer meldingen afhandelen.

Hoe staan we ervoor?

Waar overlast zich voordoet treden we adequaat op. Indien nodig passen we samen met zorg- en veiligheidspartners in een overlastsituatie een persoonsgerichte aanpak toe. We gaan ook andere vormen van samenwerking met bewoners en ondernemers aan, zoals gericht op een wijk of straat. De opgave is om passende instrumenten en maatregelen voor kwetsbare doelgroepen in te zetten om faalervaringen, uitval en herhaling te voorkomen. Toezicht en handhaving op jeugdoverlast is versterkt door extra boa’s aan te stellen.

Wat willen we bereiken in 2021?

- De wisselwerking en samenwerking tussen zorg, veiligheid en bewoners bij het voorkomen en bestrijden van overlast verder versterken;
- Van daaruit de persoonsgerichte aanpak (Pga) verder ontwikkelen;
- Een verdere ontwikkeling van een ketenaanpak voor personen met verward gedrag. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het stimuleren van het gebruik van een crisiskaart als mensen vaker in de war zijn en overlast veroorzaken. Of het eerder aanwezig zijn van een zorgprofessional zodat adequate zorg en ondersteuning en continuïteit gerealiseerd wordt. Het project 'Samen voor herstel' wordt verder uitgerold in andere wijken (Corpus den Hoorn en Rivierenbuurt);
- In concrete casuïstiek komen tot effectieve maatregelen die de overlast doen verminderen.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Verder doorontwikkelen en implementeren van een ketenaanpak voor verwarde personen. We focussen daarbij vooral op preventie en recidive vermindering;
- Waar mogelijk inzet van maatregelen op grond van de Voetbalwet (art. 172a Gemeentewet);
- We intensiveren afstemming tussen zorg- en veiligheidsprofessionals;
- We bepalen in tactische veiligheidsoverleggen tussen Openbare Orde en Veiligheid, handhaving en politie samen wat de hotspots zijn en welke inzet nodig is. We pakken overlast, in allerlei vormen, ook aan naar aanleiding van bewonersmeldingen;
- We pakken woonoverlast aan door middel van het escalatiemodel aanpak woonoverlast.

10.1.5 Radicalisering, Extremisme en Polarisatie

De gemeente blijft ook in 2021 inzetten op de preventie en aanpak van polarisatie, extremisme en radicalisering. Denk daarbij aan het vergroten van de weerbaarheid en het versterken van de binding met de samenleving. Kernactiviteiten zijn weerbaarheid-vergrotende programma's, netwerkontwikkeling en training van professionals.

We gaan door met onze bestaande aanpak. Daarnaast bereiden ons, zo goed en kwaad als mogelijk, voor op de gevolgen van de coronacrisis. Zo zien we dat zich een toename begint af te tekenen van maatschappelijke onrust en polarisatie in de anderhalve-meter-samenleving.
Ook verbreden we onze (preventieve) aanpak naar het gevaar van eenlingen; toenemende dreiging van rechts-terrorisme, de bereidheid bij sommige links-extremistische actiegroepen de wet te overtreden en toenemende anti-overheidssentimenten.

Hoe staan we ervoor?

We hebben een goed lopende (preventieve) aanpak, conform landelijke richtlijnen, met een solide netwerk.
De bredere aanpak van rechts-extremisme, links-extremisme, klimaatactivisme en polariserende/anti-overheidsbewegingen staat nog in de kinderschoenen.
Tegelijkertijd zien we dat onzekerheid, die onder meer gepaard gaat met de Covid-19 crisis, polariserend werkt.
We weten dat bepaalde groeperingen welvaren bij vormen van chaos en onzekerheid.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Kennis en kunde van de netwerkpartners vergroten;
- We ontwikkelen nieuw beleid en handelingskader, waarmee we weerbaarheid in de gemeente versterken, zowel voor radicalisering, extremisme als polarisatie.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Kennis en kunde over 'weerbaarheid en veerkracht' van de netwerkpartners op orde brengen als het gaat om de diverse vormen van extremisme en activisme met lezingen, expertmeetings en workshops;
- Integraal beleid en een passend handelingskader ontwikkelen voor de (preventieve) aanpak van rechts- en links-extremisme, klimaatactivisme en polariserende/anti-overheidsbewegingen. Hierin willen we het vergroten van de weerbaarheid en veerkracht van individuen en de samenleving centraal zetten.

Deelprogramma 10.2 Jeugd en veiligheid

Wij willen dat jongeren opgroeien in een veilige omgeving, thuis en daarbuiten. Wij willen dat jongeren de kennis en de vaardigheden hebben om goede keuzes te maken. Jongeren die overlast veroorzaken of strafbare feiten plegen, volgen we nauwlettend en bieden wij waar mogelijk nieuw perspectief. Dit is ook verweven met het beleid uit programma 4: Welzijn, Gezondheid en Zorg.

Beleidsvelden:

- Alcohol en drugsgebruik
- Problematische jeugdgroepen

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal problematische jeugdgroepen	5	3	4

10.2.1 Alcohol en drugsgebruik

Het effect van drugs en alcoholgebruik onder jongeren manifesteert zich in schoolverzuim en -uitval, vandalisme, geweld, gezondheidsschade en instroom in de zorg. In de WIJ-teams werken onze leerplichtambtenaren, het schoolmaatschappelijk werk, de jeugdgezondheidszorg en het jongerenwerk nauw samen aan preventie en hulpverlening aan scholieren.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal geconstateerde overtredingen alcoholverkoop aan jongeren (< 18 jaar)	40	< 50	< 50
Aantal geconstateerde overtredingen verkoop en aanwezigheid van jongeren in coffeeshops (< 18 jaar)	0	< 5	< 5
Aantal controles coffeeshops*	2	2	2

* Onder voorbehoud van de start van het experiment gesloten coffeeshopketen; dan zal het aantal controles hoger liggen.

Hoe staan we ervoor?

- Voor wat betreft alcohol blijft onze prioriteit bij de inzet van gemeentelijk toezicht: onder de 18 jaar geen druppel, daarboven met mate. Dit doen we door de inzet van mystery shoppers, bij meldingen en door reguliere controles. Onze controles voeren we uit bij horecaondernemingen, maar zetten we ook breder in, zoals de toezicht op NIX18 bij paracommerciële instellingen als sportverenigingen;
- Coffeeshops worden elk jaar minimaal twee keer gecontroleerd door toezichthouders van de gemeente en de politie. Gedurende het experiment zal de controle door toezichthouders vaker plaatsvinden.

Wat willen we bereiken in 2021?

- We willen dat er geen alcohol wordt verkocht aan minderjarigen;
- We willen niet dat er minderjarigen aanwezig zijn en/of drugs kopen in een coffeeshop.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Twee keer per jaar controleren we alle coffeeshops op de gedoogcriteria. Bij overtredingen of incidenten worden bestuurlijke maatregelen opgelegd;
- We houden toezicht en handhaven op grond van de Drank- en Horecawet. Toezicht en handhaving gericht op leeftijdsgrenscontroles (het schenken en verkopen van alcoholhoudende drank aan personen jonger dan 18 jaar) vormt een prioriteit in ons handhavingsprogramma;
- Wij zetten in op preventie op het gebied van NIX18 en verantwoord alcoholgebruik, onder meer in het overleg met nieuwe bestuursleden van studentenverenigingen en in samenwerking met ketenpartners zorg en veiligheid besteden we aandacht aan preventie bij risicojongeren.

10.2.2 Problematische jeugdgroepen

Jeugdgroepen kunnen in wijken en buurten voor overlast en criminaliteit zorgen. Het gaat in deze groepen vaak om kwetsbare jongeren. Wij willen deze overlast en criminaliteit verminderen en bestrijden en tegelijkertijd de jongeren perspectief bieden, hun weerbaarheid verhogen en voorkomen dat zij opnieuw in de fout gaan. Wij hanteren hierbij de aanpak problematische jeugdgroepen, die wij inzetten bij de eerste signalen van het ontstaan van een jeugdgroep. Daarin werkt de gemeente samen met wijkteams, scholen en politie aan duurzame oplossingen. In de jeugdoverlast-hotspotgebieden zet de gemeente onder meer jeugdhandhavers in. Wanneer een dergelijke groep is 'afgeschaald' houden wij de risicojeugd in beeld. Daarbij richten wij ons op de jongere zelf, zijn/haar (risico)gedrag, het gezin, het sociale netwerk en de wijk.

Met de volgende indicator wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal opgestarte begeleidingstrajecten voor jongeren door het Actiecentrum Veiligheid en Zorg	109	120	120

Hoe staan we ervoor?

Wij zijn positief over de lokale aanpak van problematische jongeren, het zogenaamde Groninger model. We zetten in op een groeps- en persoonsgerichte aanpak van problematische jeugdgroepen. De prioritering, bijstelling en monitoring van de aanpak verloopt volgens een vast proces en de lokale vierhoek (lokale driehoek aangevuld met de wethouder jeugdbeleid) besluit hierover. Het werken met de Plus-Min-Mee-methodiek (en de bijbehorende groepsapp) geeft houvast bij de aanpak van jeugdgroepen, inzicht in de groepsdynamiek en de positie van de jongere in de groep. De inzet van Halt voldoet goed en blijft noodzakelijk. Zo ook de inzet van het jeugdstraatwerk, die vanuit de WIJ stadsbreed ingezet wordt, en de inzet van jeugdboa's.

Wat willen we bereiken in 2021?

- We willen een eventuele nieuwe problematische jeugdgroep snel in beeld hebben en uit elkaar laten vallen door middel van het Groninger model;
- Het verder ontwikkelen van de samenwerking tussen ketenpartners die bij de aanpak problematische jeugdgroepen in de wijk betrokken zijn;
- De rol van de lokale vierhoek in de aansturing en prioritering van de aanpak versterken.

Wat gaan we hiervoor doen?

- De coördinator Jeugd van het Actiecentrum Veiligheid en Zorg brengt samen met de WIJ-teams risicojeugd in beeld. Vooralsnog in een beperkt aantal wijken, maar het is de bedoeling dit de komende jaren stadsbreed uit te rollen;
- Het college heeft tot en met 2022 extra geld beschikbaar gesteld voor een verhoogde inzet van Halt in de aanpak problematische jeugdgroepen, voor het verlengen van de inzet van jeugdstraatwerkers om contact te leggen met (groepen) jongeren op straat, op school en bij (sport)activiteiten en om alle betrokken ketenpartners te trainen in de Plus-Min-Mee-methodiek;
- We continueren de inzet van jeugdboa's.

Deelprogramma 10.3 Integriteit en veiligheid

Handel in drugs, misbruik en fraude in de vastgoedsector, witwassen en uitbuiting zijn voorbeelden van criminele (economische) activiteiten die de samenleving en de rechtsorde ondermijnen. Hierdoor ontstaat verwevenheid tussen bovenwereld en onderwereld. Wij willen de verbinding tussen onder- en bovenwereld aanpakken en voorkomen dat de overheid criminaliteit faciliteert. We willen daarnaast de samenleving beschermen tegen deze

vorm van criminaliteit door samen met onze partners in te zetten op het aanpakken van criminele infrastructuren in onze gemeente.

Beleidsvelden:
- Ondermijnende of georganiseerde criminaliteit
- Mensenhandel
- (Vergunde) prostitutie
- Hennepteelt en drugshandel
- Motorclubs (OMG's)

10.3.1 Ondermijnende of georganiseerde criminaliteit

Ondermijnende criminaliteit bedreigt de integriteit van onze Groninger samenleving. Het gaat om zwaardere, georganiseerde vormen van criminaliteit, die niet of nauwelijks zichtbaar zijn met veelal een financieel motief als leidraad. Binnen de geïntegreerde aanpak van ondermijnende criminaliteit ligt het accent op de lokaal (en regionaal) bepaalde prioriteiten zoals drugscriminaliteit, witwassen, misbruik en fraude in de vastgoedsector, mensenhandel en uitbuiting.

Traditionele vormen van criminaliteit raken verder steeds meer verweven met digitale criminaliteit. Daarom is het van belang om te investeren in maatschappelijke weerbaarheid bij de groeiende dreiging van cybercriminaliteit.

Hoe staan we ervoor?

Onze aanpak staat. We zetten ons bestuursrechtelijk instrumentarium krachtig in, werken vanuit een steeds sterkere informatiepositie en ontwikkelen met onze partners slimme methoden om die positie structureel te verbeteren. Daarnaast versterken we ons beeld op de aard, omvang en verschijningsvormen van ondermijnende criminaliteit in onze gemeente voortdurend.

Vergroting van bewustwording op het gebied van cyber is nodig zodat we de weerbaarheid vergroten en de digitale veiligheid zoveel als mogelijk kunnen waarborgen.

Wat willen we bereiken in 2021?

We willen de weerbaarheid van onze interne organisatie versterken door middel van trainingen;
We blijven daarnaast inzetten op zichtbaarheid en interventiekracht door branchegerichte of thematische actiedagen te organiseren;
Samen met onze partners gaan we het geografisch ondermijningsbeeld actualiseren om te beoordelen of onze prioritaire thema’s moeten worden aangepast.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We organiseren minimaal 75 awareness- of kennistrainingen;
- We behandelen minimaal 30 casussen op onze lokale casustafel, waarvan we minimaal 5 casussen uiteindelijk in RIEC verband oppakken;
- We organiseren minimaal 4 branchegerichte of thematische (handhaving) acties;
- We actualiseren het geografisch ondermijningsbeeld.

10.3.2 Mensenhandel

Mensenhandel is het werven, vervoeren, overbrengen of huisvesten van een persoon, met gebruikmaking van dwang (in brede zin) en met het doel die persoon uit te buiten. De (beoogde) uitbuiting is de kern van mensenhandel en bestaat uit verschillende categorieën:

- Arbeidsuitbuiting: als iemand gedwongen wordt om te werken. En de inkomsten van dat werk (gedeeltelijk) moet afdragen en/of in mensonterende omstandigheden moet werken;

- Seksuele uitbuiting: als iemand gedwongen wordt om seks te hebben tegen betaling van geld, kleding of eten;
- Criminele uitbuiting: als iemand gedwongen wordt om te bedelen, stelen of andere criminele activiteiten uit te voeren. En de buit moet afdragen aan de uitbuiter.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal in behandeling genomen potentiële casussen door de ketenregisseur	36	40	40

Hoe staan we ervoor?

In het Interbestuurlijk Programma (IBP 2018) zijn afspraken tussen Rijk en gemeenten vastgelegd over de aanpak van mensenhandel. In de nadere uitwerking daarvan blijkt dat gemeenten vanaf 2022 beleid moeten hebben over de aanpak van mensenhandel en passende regionale ondersteuning en nazorg kan bieden.

Wat willen we bereiken in 2021?

We willen mensenhandel tegengaan door het creëren van een onaantrekkelijk afzetgebied voor daders van mensenhandel. Daarbij beogen we een afname van mensenhandel. Wij realiseren ons dat het grotendeels een onzichtbaar delict is met een zeer geringe aangiftebereidheid.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Wij werken aan actieve signalering van mensenhandel. Signalen worden gemeld bij de ketenregisseur mensenhandel (AVZ), waarna het signaal besproken wordt in een tweewekelijks overleg met de politie en de zorgcoördinator mensenhandel (MJD). Van hieruit worden ook eventuele acties uitgezet;
- We hebben een aandachtfunctionaris die optreedt als contactpersoon;
- We sluiten aan bij de landelijke ontwikkelingen voor gemeentelijk beleid dat de aanpak van mensenhandel ondersteunt;
- We handhaven in de vergunde en niet-vergunde (illegale) prostitutiebranche, zie ook 10.3.3.

10.3.3 (vergunde) prostitutie

De gemeente Groningen kent één raamprostitutiegebied, de Nieuwstad, met in totaal 43 panden en 105 ramen. Het prostitutiebeleid bevat barrières tegen mensenhandel en uitbuiting; de minimumleeftijd voor sekswerkers is 21 jaar, ze zijn verplicht een intakegesprek te hebben alvorens men in Groningen mag werken, ze mogen maximaal 11 uur per etmaal werken en exploitanten moeten een bedrijfsplan overleggen.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal bestuurlijke maatregelen in de vergunde prostitutie	0	8	8
Aantal bestuurlijke maatregelen in de illegale prostitutie	25	25	25

Hoe staan we ervoor?

Alle sekswerkers in de vergunde branche voldoen aan het vereiste van een verplicht intakegesprek. De seksbedrijven beschikken over een goedgekeurd bedrijfsplan.
Voor toezicht en handhaving in de niet-vergunde branche wordt gebruik gemaakt van een webcrawler waarmee gericht op het internet gezocht kan worden naar illegale (thuis)prostitutie.
Sekswerkers kunnen voor ondersteuning en begeleiding, ook bij het uitstappen, een beroep doen op het outreachend team (in onder meer de huiskamer) en prostitutie-maatschappelijk werk. Sekswerkers die overwegen om uit te stappen kunnen hiervoor terecht in het Overweeghuis.

De regering heeft het voornemen tot landelijke wetgeving op het gebied van vergunningverlening en registratie van mensen die sekswerk verrichten. Hiertoe is het wetsvoorstel Wet regulering sekswerk eind 2019 in consultatie gegaan. De wet zal medio 2020 voorgelegd worden aan de Raad van State en in het vervolg hierop aan de tweede en eerste kamer.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Een gereguleerde vergunde seksbranche met adequaat toezicht en handhaving;
- Een afname van de niet vergunde prostitutie en illegale prostitutie;
- Adequate ondersteuning van sekswerkers.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Toezicht en handhaving op de vergunde en niet-vergunde branche en toepassing van het handhavingsprotocol seksbedrijven 2018 bij constateren van overtredingen;
- Effectief inzetten van outreachend team en prostitutie-maatschappelijk werk en de functie van de huiskamer verder ontwikkelen.

10.3.4 Hennepteelt en drugshandel

Ons drugsbeleid beslaat meerdere terreinen: coffeeshops, het Damoclesbeleid (artikel 13b Opiumwet) en de handhaving daarvan.
We willen hennepteelt en de handel in drugs ontmoedigen. Verder speelt al langere tijd de discussie over de regulering van de wietteelt. Er komt een landelijk experiment om de hele keten te reguleren. Groningen is één van de gemeenten die meedoet aan dit experiment.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Aantal gesloten drugspanden	24	30	30
Aantal ontvangen bestuurlijke rapportages	51	45	45
Aantal gevallen waarin is afgezien van sluitingen van het pand	27	15	15

Hoe staan we ervoor?

- Er worden op dit moment 12 coffeeshops geëxploiteerd;
- De gemeente Groningen is aangewezen als één van de deelnemende gemeenten aan het experiment gesloten coffeeshopketen. De kosten die hiermee gepaard gaan, worden gedekt uit de vergoeding hiervoor vanuit het Rijk.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Voortzetting van de goede samenwerking met onder andere de politie, zodat we altijd geïnformeerd worden bij het aantreffen van een handelshoeveelheid drugs in een pand en het mogelijk is om een bestuurlijke maatregel op te leggen;
- Deelname aan het experiment om de coffeeshopketen te reguleren en toezicht op deel van de keten (coffeeshops);
- Meer bekendheid over de signalen en risico's van de handel in drugs en een vergroting van de bereidheid om dit te melden.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Relatiebeheer met de ketenpartners;
- Toepassen Damoclesbeleid, dat wil zeggen in geval van constatering handel in drugs/ aantreffen kwekerij het overwegen om een bestuurlijke maatregel op te leggen;
- In het kader van het experiment zal in 2021 een afronding plaatsvinden van de voorbereidende werkzaamheden en daaropvolgend zal de daadwerkelijke uitvoeringsfase gaan starten;
- Controles door toezichthouders in de coffeeshops.

10.3.5 Motorclubs (OMG's)

We blijven de invloed van OMG's in onze gemeente bestrijden. Een aantal OMG's is door de civiele rechter verboden verklaard, waardoor hun zichtbare aanwezigheid in het publieke domein minder groot is. Dit betekent echter niet dat zij hun activiteiten gestaakt hebben. Het blijft van belang om hun activiteiten nauwgezet te volgen. Een goede informatiepositie is daarbij onmisbaar. Het vraagt inspanning om deze positie op peil te houden, juist omdat de motorbendes zich minder in de openbare ruimte laten zien.

Hoe staan we ervoor?

- Er zijn geen signalen bekend dat OMG's substantiële invloed hebben in bepaalde horecabedrijven en/of buurtgebouwen in onze gemeente;
- Er is één OMG met een clubhuis gevestigd in de gemeente Groningen.

Wat willen we bereiken in 2021?

- We willen niet dat OMG's of de daaraan gelieerde supportclubs 'vaste voet aan de grond krijgen' in horecabedrijven of buurtgebouwen, of een nieuw clubhuis kunnen starten;
- We willen de informatiepositie van de gemeente ten aanzien van de OMG's en supportclubs, in samenwerking met ketenpartners, op peil houden.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We zetten ons structurele OMG-overleg met de politie voort;
- Periodiek hebben we met politie, OM, Belastingdienst en het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC) overleg over de noodzaak en mogelijkheid om maatregelen te treffen ter voorkoming van vestiging van een OMG-clubhuis en/of het indringen van een OMG in de bovenwereld;
- Uitgangspunt is om, waar daartoe aanleiding is, zogenoemde 'stopgesprekken' te voeren met horecaondernemers/pandeigenaren waar OMG-leden worden gesignaleerd;
- We zetten ons zerotolerancebeleid ten aanzien van OMG's voort en wenden onze bevoegdheden aan om OMG's uit onze gemeente te weren of te verwijderen.

Deelprogramma 10.4 Fysieke veiligheid

Fysieke veiligheid omvat het tegengaan en beperken van risico's van incidenten, ongevallen, branden en rampen. We zorgen voor een veilige woon- en leefomgeving, voor mens en dier. Dit betekent in de eerste plaats dat we

waar mogelijk risico's wegnemen of beperken door onveilige situaties te voorkomen. Daarnaast moeten de hulpdiensten klaar staan, goed voorbereid zijn en voorzien zijn van de juiste middelen.

Beleidsvelden:
- Veiligheidsregio Groningen
- Aardbevingen

10.4.1 Veiligheidsregio Groningen

De Gemeente Groningen maakt deel uit van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Groningen (VRG). Het is een organisatie waarin brandweer, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR), Gemeentelijke Kolom Groningen (GKG) en crisisbeheersing samenwerken. Op het gebied van crisisbeheersing werkt VRG samen met de partners in crisisbeheersing (een samenwerkingsverband met politie, defensie, waterschappen, OM en omgevingsdienst) en andere overheidsorganisaties, bedrijven en maatschappelijke partners.
De Veiligheidsregio Groningen heeft een breed scala aan taken op het terrein van brandweerzorg en rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Hoe staan we ervoor?
- In 2020 wordt het dekkingsplan van de VRG geactualiseerd, waarvan de bluswatervoorziening een belangrijk onderdeel is;
- In 2020 pakken we onder andere cyberincidenten aan en hebben we blijvende terrorismegevolgbestrijding;
- In 2020 en de daarop volgende jaren zal tussen gemeente Groningen en VRG nauw worden samengewerkt aan het project Huisvesting stedelijk gebied;
- De leerervaringen met betrekking tot de coronacrisis worden in kaart gebracht en worden meegenomen in de verdere inrichting van de crisisstructuur;
- In het Periodiek beeld van de landelijke Inspectie voor Justitie en Veiligheid wordt aangegeven dat voor de Operationele Prestaties en de Kwaliteitszorg de VRG 'op orde is".

Wat willen we bereiken in 2021?
- We zetten in op het voorkomen, beperken en bestrijden van incidenten en rampen;

Wat gaan we hiervoor doen?
- Het vaststellen en uitwerken van een Veiligheidsplan 2020-2024;
- Voor een effectieve samenwerking is de afgelopen jaren geïnvesteerd in een sterke en duidelijke opdrachtgevers- en opdrachtnemersrelatie. Deze zetten we in 2021 voort.

10.4.2 Aardbevingen

Onze gemeente bevindt zich (deels) in het gebied met aardbevingen ten gevolge van de gaswinning. De gevolgen van de aardbevingen zijn verschillend per deelgebied; het zwaartepunt ligt in de dorpen in de voormalige gemeente Ten Boer.

Veiligheid staat voorop: we willen dat inwoners en bezoekers van onze gemeente veilig zijn en zich veilig voelen. We willen dat de economische functie van Groningen zich ongestoord verder kan ontwikkelen en dat de investeringen die worden gedaan in het kader van versterking en dorpsvernieuwing bijdragen aan het toekomstperspectief voor onze inwoners.

Hoe staan we ervoor?
De gaswinning uit het Groningenveld wordt in snel tempo afgebouwd.

De verwachting van het Rijk is dat bij een gemiddelde jaartemperatuur er geen gas uit het Groningenveld meer nodig is vanaf het gasjaar 2022/2023. Wel zal het Groningenveld nog een tijdje standby moeten blijven voor koude dagen. De schadeafhandeling en versterking zijn vanaf 2020 onafhankelijk van de NAM georganiseerd. De veiligheid in Groningen valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, schadeafhandeling van het onafhankelijke Instituut Mijnbouwschade Groningen (na inwerkingtreding van de *Tijdelijke Wet Groningen*, medio 2020) en versterking onder het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Wat willen we bereiken in 2021?

- We willen dat de gaswinning zo snel mogelijk wordt afgebouwd;
- We willen dat het aantal woningen dat niet aan de veiligheidsnorm voldoet, zo snel mogelijk afneemt;
- We willen dat schades rechtvaardig, ruimhartig en vlot worden afgehandeld.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We zullen samen met de regio de verlaging van de gaswinning kritisch blijven volgen, en met name een goede motivering van de gaswinningsbesluiten. We maken hiervoor gebruik van onze adviesrol bij het vaststellingsbesluit;
- We zien samen met de regio toe op de voortgang in de versterking en schade-afhandeling, en waar nodig reageren we kritisch op (wets)voorstellen die gaan over versterking of schade-afhandeling en de uitvoering daarvan;
- We zien toe op de implementatie van de Nieuwbouwregeling, die naar verwachting vanaf 1 juli 2020 volledig in publieke handen is. We zijn betrokken bij een onafhankelijk onderzoek naar de hoogte van de vergoedingspercentages in de percentageregeling.

Bijdrage(n) verbonden partijen

GR Veiligheidsregio Groningen	
Relevante beleidsinformatie	De Veiligheidsregio Groningen behartigt de volgende belangen: brandweerzorg (inclusief melding en alarmering meldkamer Noord-Nederland), geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing en bevolkingszorg. De Veiligheidsregio doet dit voor alle gemeenten in de provincie Groningen.
Beleidsrisico	Geen.

Voor meer informatie over de verbonden partijen zie paragraaf 6 verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

Veiligheid							
Nr	Omschrijving		Actuele				
		Rekening	Begroting	Primitieve begroting			
	Bedragen x 1.000 euro	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
10.1	Veilige woon- en leefomgeving	5.594	5.764	6.222	6.297	6.421	6.539
10.1.1	Veelvoorkomende criminaliteit	29	44	44	44	44	44
10.1.2	Geweld	12	35	35	35	35	35
10.1.3	Toezicht en handhaving Op. Ru	3.865	4.181	4.625	4.701	4.825	4.942
10.1.4	Openbare Orde en Veiligheid	1.687	1.503	1.517	1.517	1.517	1.517
10.2	Jeugd en veiligheid	587	595	595	595	595	595
10.2.2	Problematische jeugdgroepen	587	595	595	595	595	595
10.3	Integriteit en veiligheid	908	1.411	1.530	1.530	1.530	1.530
10.3.1	Georganiseerde criminaliteit	52	143	150	150	150	150
10.3.2	Mensenhandel	102	102	102	102	102	102
10.3.3	(Vergunde) prostitutie	48	55	55	55	55	55
10.3.4	Hennepteelt en drugshandel	0	5	5	5	5	5
10.3.5	Actiecentrum Veiligheid en Zor	707	1.107	1.218	1.218	1.218	1.218
10.4	Fysieke veiligheid	18.550	18.798	20.522	20.909	21.280	21.185
10.4.1	Veiligheidsregio Groningen	18.547	18.798	20.522	20.909	21.280	21.185
10.4.2	Aardbevingen	3	0	0	0	0	0
	Totaal	25.638	26.568	28.869	29.331	29.826	29.848
	Baten						
10.1	Veilige woon- en leefomgeving	2.891	2.713	2.758	2.758	2.758	2.758
10.1.3	Toezicht en handhaving Op. Ru	2.874	2.713	2.758	2.758	2.758	2.758
10.1.4	Openbare Orde en Veiligheid	17	0	0	0	0	0
10.2	Jeugd en veiligheid	6	0	0	0	0	0
10.2.2	Problematische jeugdgroepen	6	0	0	0	0	0
10.3	Integriteit en veiligheid	390	756	756	756	756	756
10.3.5	Actiecentrum Veiligheid en Zor	390	756	756	756	756	756
10.4	Fysieke veiligheid	228	17	17	17	17	17

10.4.1	Veiligheidsregio Groningen	228	17	17	17	17	17
	Totaal	**3.515**	**3.486**	**3.532**	**3.532**	**3.532**	**3.532**
	Geraamd resultaat voor bestemming	**22.123**	**23.082**	**25.337**	**25.799**	**26.294**	**26.317**
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen						
	Totaal onttrekkingen						
	Geraamd resultaat na bestemming	22.123	23.082	25.337	25.799	26.294	26.316

* De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019. Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr.	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
29	Actiecentrum Veiligheid en Zorg	10.3	S	-82	-82	-82	-82
	Totaal deelprogramma 10.3			**-82**	**-82**	**-82**	**-82**
30	Veiligheidsregio	10.4	S	233	233	233	233
	Totaal deelprogramma 10.4			**233**	**233**	**233**	**233**
	Totaal programma 10			**151**	**151**	**151**	**151**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
16	Verkeersbesluiten en Verkeersmaatregelen	10.1	S	-80	-80	-80	-80
18	Toezicht & Handhaving - wet Mulder	10.1	S	-263	-263	-263	-263
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	10.1	S				4
46	Niet volledig realiseren taakstelling OOV	10.1	S	-150	-150	-150	-150
	Totaal deelprogramma 10.1			**-493**	**-493**	**-493**	**-489**
34	Cybercrime en interstatelijke dreigingen	10.3	S	-86	-86	-86	-86
	Totaal deelprogramma 10.3			**-86**	**-86**	**-86**	**-86**
48	Veiligheidsregio Groningen - pensioenvoorziening	10.4	I	-1.149	-1.149	-1.149	-677
	Totaal deelprogramma 10.4			**-1.149**	**-1.149**	**-1.149**	**-677**
	Totaal programma 10			**-1.728**	**-1.728**	**-1.728**	**-1.252**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

Deelprogramma 10.1 Veilige woon-en leefomgeving	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**5.729**	**2.758**	**-2.971**
Intensiveringen en hervormingen	**493**	**0**	**-493**
Begroting 2021	**6.222**	**2.758**	**-3.464**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-35	45	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 5,7 miljoen:
Van de totale begrote lasten heeft 1,4 miljoen euro betrekking op de directe lasten voor de precariobelasting, leges (zoals Algemene Plaatselijke Verordening) en vergunningen (milieu en reclame-dragend straatmeubilair). De lasten voor toezicht en handhaving in onder andere de openbare ruimte bedragen 2,8 miljoen euro. De bedrijfsvoering van Openbare Orde & Veiligheid kost 1,3 miljoen euro. Voor het onderwerp woninginbraken hebben we 0,2 miljoen euro aan lasten begroot.

De voor 2021 begrote lasten liggen in lijn met de begroting 2020.

Toelichting op de baten 2,8 miljoen euro:
De baten uit de precariobelasting bedragen 1,1 miljoen euro. De vergunningen voor milieu en reclame-dragend straatmeubilair brengen 1,1 miljoen euro op. Daarnaast hebben we nog 0,5 miljoen euro aan overige baten ten aanzien van handhaving en leges begroot.

De voor 2021 begrote baten liggen in lijn met de begroting 2020.

Deelprogramma 10.2 Jeugd en Veiligheid	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**595**	**0**	**-595**
Intensiveringen en hervormingen	**0**	**0**	**0**
Begroting 2021	**595**	**0**	**-595**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	0	0	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 0,6 miljoen euro:
Uit dit budget wordt onder andere de aanpak van problematische jeugdgroepen en het project oud en nieuw uit bekostigd.

De lasten wijken niet af van de begroting 2020.

Deelprogramma 10.3 Integriteit en veiligheid	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**1.444**	**756**	**-688**
Intensiveringen en hervormingen	**86**	**0**	**-86**
Begroting 2021	**1.530**	**756**	**-774**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	33	0	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 1,4 miljoen euro:
Van de totale begrote lasten is 1,2 miljoen euro bestemd voor het Actiecentrum Veiligheid en Zorg. Het Actiecentrum Veiligheid en Zorg is een regionaal samenwerkingsverband tussen justitiële partners, zorginstellingen en gemeenten. De overige 0,2 miljoen euro wordt ingezet voor de aanpak georganiseerde criminaliteit, mensenhandel en drugs voor georganiseerde hennepteelt.
De voor 2021 begrote lasten liggen in lijn met de begroting 2020.

Toelichting op de baten van 0,8 miljoen euro:
We ontvangen 0,8 miljoen euro aan bijdrage van het rijk en bijdragen uit de deelnemende gemeenten voor het Actiecentrum Veiligheid en Zorg.

De baten wijken niet af van de begroting 2020.

Deelprogramma 10.4 Fysieke veiligheid	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**19.373**	**17**	**-19.356**
Intensiveringen en hervormingen	**1.149**	**0**	**-1.149**
Begroting 2021	**20.522**	**17**	**-20.505**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	575		

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 19,4 miljoen euro:
We zetten een bedrag van 19,4 miljoen euro in voor de bijdrage aan de Veiligheidsregio Groningen (VRG). Het grootste deel ad 18,4 miljoen euro is bestemd voor brandweerzorg. Daarnaast zijn er bedragen beschikbaar voor de regionale ondersteuning van de gemeentelijke kolom (0,5 miljoen euro), geneeskundige hulpverlening (0,2 miljoen euro) en rampenbestrijding en crisisbeheersing (0,3 miljoen euro).

Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten met bijna 0,6 miljoen euro toegenomen. Deze toename aan de Veiligheidsregio Groningen in 2021 kan worden verklaard uit indexeringen voor loon- en prijsstijgingen (0,4 miljoen euro) en een eerder afgesproken wijziging van de verdeelsleutel tussen de aan Veiligheidsregio Groningen deelnemende gemeenten, inclusief de effecten van de (relatieve) toename van het inwonertal van de gemeente Groningen (0,2 miljoen euro).

De baten wijken niet af van de begroting 2020.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 11 Dienstverlening

We willen burgers, ondernemers en instellingen zoveel mogelijk betrekken bij het ontwikkelen en uitvoeren van gemeentelijk beleid. Daarom spelen we van tevoren in op hun informatiebehoeften, zijn we transparant en staan we open voor signalen uit de samenleving.

In de informatievoorziening aan burgers en instellingen besteden we veel aandacht aan onze digitale kanalen en deze blijven we door ontwikkelen. De gemeentelijke kerntakenwebsite is hierbij belangrijk; deze is opgezet vanuit de vraag van burgers. Daarnaast wordt ook onze digitale dienstverlening steeds belangrijker om de afstand tot de burger en ondernemer niet te vergroten. We bundelen daarom onze dienstverlening en voeren regie op de kwaliteit ervan.

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:
Voortgang KCC Groningen 2015
Dienstverleningsconcept 2015 gemeente Haren
Sociale media in Groningen 2013
Visie Publieke dienstverlening

Relevante ontwikkelingen

We voorzien voor 2021 nog steeds de gevolgen en beperkingen van corona. Hierdoor is de vraag naar en noodzaak voor digitale dienstverlening immens vergroot. We zijn bezig met andere dienstverleningsconcepten. We zien dat bezoek op onze fysieke gemeentelijke locaties afneemt en we zijn op zoek naar manieren om de dienstverlening in wijken dorpen houdbaar te houden. We willen deze crisis daarom gebruiken om nog meer te investeren in het digitaal aanbieden van onze producten en diensten, zodat onze inwoners daar zo veel mogelijk gebruik van kunnen maken.

Tegelijkertijd zijn we er als gemeente wel voor al onze inwoners en willen we een digitaal inclusieve gemeente zijn. Niet iedereen kan digitaal goed zijn weg vinden en voor die groep is het noodzaak om ook kwalitatief goede alternatieven in de dienstverlening te bieden, zoals begeleiding bij het aanvragen of de mogelijkheid om nog gewoon fysiek langs te komen. Zo blijft onze dienstverlening toegankelijk voor iedereen.

Deelprogramma 11.1 Publieke dienstverlening

Dit deelprogramma bundelt de werkzaamheden en dienstverlening van het Klant Contact Centrum (KCC), Burgerzaken en de regiefunctie op het Noordelijk Belastingkantoor.

Beleidsvelden:

- Regie dienstverlening
- Klantcontact centrum (KCC)
- Burgerzaken
- Belastingen

Met de volgende indicator(en) wordt de werking van ons beleid in dit deelprogramma gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Waardering inwoners algehele gemeentelijke dienstverlening.	6,8	7,0	7,0

11.1.1 Regie dienstverlening

We willen de juiste dienstverlening bieden waarbij de vraag bepalend is voor ons aanbod. We doen dit vanuit het integrale perspectief "één organisatie, één gemeente". We werken volgens het “Click, Call, Face” principe. Click voor wie snel en wanneer het uitkomt geholpen wil worden op de website of informatie zoekt. Call (bellen) voor mensen die de benodigde informatie niet kunnen vinden of geen toegang hebben tot digitale kanalen. Face (persoonlijk contact) voor wie daar behoefte aan heeft of wanneer dat beter werkt.

Naast onze regievoering op de digitalisering voeren we actief regie op de bestaande dienstverlening en monitoren we de kwaliteit. Voor klantcontact hanteren we vijf aspecten:

- Eén ingang voor het publiek (per kanaal);
- Gestandaardiseerde producten en diensten;
- Voldoen aan de gestelde servicenormen;
- Dienstverlening is vraaggestuurd en integraal;
- 80% zelfstandige afhandeling door het KCC.

We meten de waardering van inwoners over de algehele gemeentelijke dienstverlening.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Klanttevredenheid publieksbalie Harm Buiterplein.	8	8	8
Klanttevredenheid publieksbalie Kreupelstraat.	8	8	8
Klanttevredenheid publieksbalie Haren.	8	8	8
Klanttevredenheid Website.	7	7	7
Klanttevredenheid telefoonnummer 14 050.	7,5	7,5	7,5
% Terugbellen binnen 1 werkdag.	-	-	75%
% Terugbellen binnen 2 werkdagen.	-	-	100%
Gemiddelde wachttijd balie (op afspraak) norm: 5 min.	6:30	maximaal 5 min	maximaal 5 min
Gemiddelde wachttijd balie (vrije inloop) norm: 15 min.	7:36	maximaal 15 min	maximaal 15 min

Hoe staan we ervoor?

We staan nog steeds midden in onze taak om de dienstverlening te moderniseren. Vanuit de intensivering digitale dienstverlening uit het coalitieakkoord twee jaar geleden zijn we nu volop aan de slag dit te realiseren. De coronapandemie heeft daarbij het belang van digitale dienstverlening onderstreept. De verschillende projecten vanuit het programma Virtueel Groningen hebben hierin tot doel om heldere, integrale dienstverlening aan te bieden aan onze inwoners en ondernemers.

We hebben onder andere de volgende resultaten behaald:

- Het realiseren van het online participatie- en inspraakplatform Stem van Groningen (stemvan.groningen.nl): Een succesvol project waarmee we, zeker ook gezien de beperkingen van de coronacrisis, al verschillende inspraaktrajecten hebben gefaciliteerd, onder andere in de Oosterparkwijk, Selwerd en Haren.
- Het vervangen van de kennisbank van het Klant Contact Centrum, waardoor we onze inwoners beter en vooral met een vollediger antwoord te woord kunnen staan.
- We hebben een normenkader data ethiek geformuleerd, om uniformiteit over dit onderwerp te realiseren en bewustwording te vergroten binnen onze dienstverlening.

- Met subsidies van het Innovatiebudget van Binnenlandse Zaken hebben we samen met de doelgroep verkend hoe we de aanvraag Gehandicaptenparkeerkaart kunnen versimpelen.

Wat willen we bereiken in 2021?

Met de digitalisering van onze dienstverlening willen we oog blijven houden voor de integraliteit van onze dienstverlening. We willen niet voor elk product of dienst een webformulier realiseren, maar in 2021 juist zorgen dat onze inwoners bediend worden met proactieve en inzichtelijke dienstverlening, waar heldere informatievoorziening en volledige vraagbeantwoording de norm zijn. We willen borgen dat onze investeringen in digitale dienstverlening zorgen voor een éénduidige voorkant voor de gemeentelijke dienstverlening en dat er tegelijkertijd ruimte blijft voor passend maatwerk.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Het aantal digitale portalen binnen de gemeentelijke dienstverlening terugbrengen tot één. Voor de inwoner moet er één heldere ingang voor digitale dienstverlening komen. Dit ontwikkeltraject begint met een verkenning samen met onze inwoners;
- Jaarlijkse meting algehele gemeentelijke klanttevredenheid;
- Inzetten op meer online burgerparticipatie. Na verschillende pilots in onder andere de Oosterparkwijk, Selwerd en Haren willen we in 2021 de digitale variant van inspraak veel meer inbedden in onze dienstverlening en beleidsvorming.

11.1.2 Klantcontact centrum (KCC)

Het Klant Contact Centrum (KCC) handelt eerstelijns klantcontacten af. Dit gebeurt via de telefoon, mail, post, receptiebalies en sociale media (webcare voor Twitter, Facebook en WhatsApp). We willen in 2021 de gemeentelijke bereikbaarheid verder verbeteren bij de telefonie (onder het centrale gemeentenummer 14050) en de centrale ontvangstbalies (recepties) aan de Kreupelstraat, Harm Buiterplein, Ten Boer en Haren optimaliseren. Ook streven we ernaar om het aantal doorverwijzingen en het aantal telefoontjes terug te brengen. Dit doen we door meer directe vraagbeantwoording en het verbeteren van de digitale informatieverstrekking.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% beantwoorde gesprekken.	95%	95%	95%
% opgenomen gesprekken binnen 30 seconden.	85%	80%	80%
% beantwoorde vragen via Twitter, Facebook en WhatsApp binnen 24 uur op werkdagen.	100%	100%	100%

Hoe staan we ervoor?

Op dit moment verschilt het zelfstandig afhandelingspercentage per onderwerp flink. Dit hangt af van de gemaakte afspraken met backoffices en de diepgang van mogelijke antwoordcombinaties. Door verder toenemende taken van de gemeente is met de bestaande middelen het maximum aan eerstelijns dienstverlening bereikt. Daarnaast is het kanaal post bij het KCC ondergebracht. Postbehandeling is voor het overgrote deel nog een analoog proces waarin binnen het KCC een digitaliseringsslag gemaakt moet worden.

Wat willen we bereiken in 2021?

- Professionaliseren van het KCC door te routeren naar belgroepen, waardoor meer vragen aan de voorkant beantwoord kunnen worden en een betere dienstverlening bereikt wordt;
- Digitaliseren van de analoge poststroom.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Uitbouwen Kennismanagementsysteem;
- Inrichten meerdere belgroepen voor de routering telefonie binnen het KCC;
- Analoge postproces digitaliseren en verwerken.

11.1.3 Burgerzaken

Als gemeente geven wij persoonsdocumenten af zoals paspoorten, Nederlandse identiteitskaarten en rijbewijzen. Ook zijn wij verantwoordelijk voor het bijhouden van de registers van de Burgerlijke stand en de Basisregistratie personen (BRP) en organiseren wij verkiezingen en referenda. Jaarlijks ontvangen wij ongeveer 172.000 klanten aan onze balies. We doen ons werk volgens de voorschriften en de kwaliteitsnormen zoals verwoord in beleidsveld 11.1.1 Regie dienstverlening. De meeste frontofficetaken hebben te maken met de afgifte van documenten, werkzaamheden burgerlijke stand en de basisregistratie personen (BRP). We voeren onze taken tijdig, juist en rechtmatig uit. We willen bereiken dat de klanten tevreden zijn over de dienstverlening aan de balies.

Met de volgende indicatoren wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
Klanttevredenheid burgerzaken Kreupelstraat.	8,1	8	8
Kwaliteit Basisregistratie Personen (BRP).	Goed	Goed	Goed
Kwaliteit Reisdocumenten (PNIK).	Goed	Goed	Goed

Hoe staan we ervoor?

We meten de kwaliteit aan de balie door een klanttevredenheidsonderzoek. De klanttevredenheid over de baliedienstverlening aan de publieksbalies aan de Kreupelstraat is doorgaans hoog. De kwaliteit van de Basisregistratie personen (BRP) en Reisdocumenten meten we jaarlijks middels een interne audit. Ook de invoering van iBurgerzaken verbetert onze digitale dienstverlening richting de burger. De wettelijk verplichte zelfevaluatie van het reisdocumentenproces vindt jaarlijks plaats om de kwaliteit te bevorderen en de kwaliteitscyclus te handhaven.

Wat willen we bereiken in 2021?

In het klanttevredenheidsonderzoek willen we een 8 behalen. We willen in ieder geval het huidige niveau van de kwaliteit van de Basisregistratie personen handhaven en voldoen daarmee in 2021 minimaal aan de wettelijke norm ‘goed’. Ook met de jaarlijkse zelfevaluatie van het reisdocumentenproces willen we de wettelijke score ‘goed’ halen.

Een ander doel is het verder digitaliseren van onze dienstverlening bij Burgerzaken door verdere invoering van het zaakgericht werken. Verder willen we het totale dienstverleningspakket van Burgerzaken concentreren in het centrum. Daarnaast gaan we samenwerken met bibliotheken, waar minder digitaal-vaardige burgers terecht kunnen voor hulp om contact te leggen met de (gemeentelijke) overheid.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Afgeven van paspoorten, Nederlandse identiteitskaarten, rijbewijzen en overige persoonsdocumenten;
- Het afronden van de implementatie van iBurgerzaken;
- Uitvoeren werkzaamheden Burgerlijke stand: aangiften geboorte, overlijden, huwelijksvoltrekkingen en inschrijven rechterlijke uitspraken;
- Uitvoering van de Wet basisregistratie personen (BRP): verhuisaangiften en adresonderzoeken;
- De organisatie van de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer op 17 maart 2021;

- Pilot samenwerking met bibliotheken en thuisbezorgen van reisdocumenten:
  Het bezoek aan onze loketten in de wijken loopt terug, de kosten hiervoor lopen tegelijkertijd op. Om laagdrempelige dienstverlening in onze wijken in de toekomst te kunnen volhouden willen we op zoek andere manieren om de fysieke loketfunctie in wijken te behouden en wellicht uit te breiden. We kijken daarbij onder andere naar samenwerking met de wijkbibliotheken.

11.1.4 Belastingen

Als gemeente leggen we niet meer zelf de gemeentelijke belastingaanslagen op, maar hebben we een regie-voerende rol richting het Noordelijk Belastingkantoor. We werken samen met het Noordelijk Belastingkantoor op de wettelijke betrouwbaarheids- en kwaliteitsnormen.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.

Prestatie indicatoren	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021
% realisatie belastingopbrengst.	102%	100%	100%
% bezwaarschriften afgedaan binnen gestelde termijn.	75%	100%	100%
Oordeel Waarderingskamer op basis van audit.	Goed	Goed	Goed

Hoe staan we ervoor?

De Gemeenschappelijke Regeling Noordelijk Belastingkantoor voert de gemeentelijke belastingverordeningen uit. Vanuit Publieke Dienstverlening hebben we een regierol. We zorgen voor een goede samenwerkingsrelatie en bewaken de afspraken die gemaakt zijn. Na een moeilijke aanloopperiode verkeert het Noordelijk Belastingkantoor inmiddels in rustiger vaarwater. De deelnemers hebben extra middelen beschikbaar gesteld om de achterstanden weg te werken. Het wegwerken van die achterstanden ligt op schema.

Wat willen we bereiken in 2021?

In 2021 moet de dienstverlening van het Noordelijk Belastingkantoor volledig in control zijn. Vanuit onze regierol sturen we erop dat het Noordelijk Belastingkantoor in 2021 de doelstellingen gaat realiseren die ten grondslag liggen aan de oprichting, dat wil zeggen dat het Noordelijk Belastingkantoor in 2021 moet uitgroeien tot een deskundige, betrouwbare en flexibele organisatie die haar werk tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten uitvoert.

Wat gaan we hiervoor doen?

We zorgen ervoor dat het Noordelijk Belastingkantoor de prestatieafspraken over de dienstverlening nakomt en we bewaken de voortgang van de verbetermaatregelen en de informatievoorziening daarover.

Deelprogramma 11.2 Communicatie met de burger

Burgers en bedrijven communiceren op veel manieren met de gemeente. Als ze zelf informatie zoeken of een dienst van ons afnemen, maar ook als de gemeente zelf contact zoekt met burgers om ze te informeren of iets te vragen. We willen in al deze contacten herkenbaar en open zijn. In onze communicatie laten we meer en meer de burger aan het woord. We maken politieke keuzes zichtbaar en belichten plannen ook vanuit burgerperspectief.

Beleidsvelden:

- Faciliteren (digitale) informatievoorziening

11.2.1 Faciliteren (digitale) informatievoorziening

Digitale informatie verstrekken we vooral via de gemeentelijke website en onze digitale (gebieds)nieuwsbrieven. De website van Groningen is een 'toptakenwebsite', met die producten waar de burger om vraagt en geschreven in gewoon Nederlands. Gemakkelijk te vinden, goed te begrijpen en ook toegankelijk voor mensen met een beperking. Online communiceren we via sociale media: Twitter, Instagram, Facebook en WhatsApp. We blijven onze digitale informatievoorziening verbeteren, zodat we aansluiten bij de digitalisering van de maatschappij.

Hoe staan we ervoor?

Naast onze website sturen we elke week zeven digitale (gebieds)nieuwsbrieven met actuele informatie naar de abonnees in wijken en dorpen. Wekelijks plaatsen we verslaggeving uit de gebieden in de huis-aan-huisbladen waarbij bewoners én gemeente aan het woord komen. Online communiceren we via sociale media: Twitter, Instagram, Facebook, LinkedIn en WhatsApp. In de Newsroom komen klantcontact, web-monitoring en analyse, en woordvoering samen op een fysieke locatie, met als doel een goede dialoog met de inwoners van de gemeente te voeren.

Wat willen we bereiken in 2021?

We zorgen dat diverse specifieke toepassingen op de website die nog niet toegankelijk zijn voor mensen met een beperking (zoals formulieren, kaarten, PDF-documenten) aan de toegankelijkheidseisen gaan voldoen. Ook zorgen we ervoor dat het content-managementsysteem van de website up-to-date is om voorbereid te blijven op toekomstige ontwikkelingen. Verder willen de kwaliteit van analyses uit de Newsroom verbeteren. Daarbij zullen we vaker nadrukkelijk en ongevraagd signalen en analyses terugkoppelen richting de afdelingen in de organisatie ("buiten naar binnen halen").

Wat gaan we hiervoor doen?

- Op basis van een in 2020 gemaakte inventarisatie werken we samen met de betreffende proceseigenaren om de nog niet toegankelijke toepassingen op de website toegankelijk te maken;
- We vervangen het bestaande content-managementsysteem (dat na 2021 niet meer ondersteund wordt) door een nieuw systeem;
- We gaan meer medewerkers opleiden tot omgevingsanalist in de Newsroom en verbeteren de kwaliteit in de analyses door aanwezige kennis en kunde aan te vullen en op te frissen;
- We gaan het werk van de Newsroom intern nadrukkelijker bekend maken, zodat er vaker op basis van data en analyses gereageerd en gehandeld kan worden.

Bijdrage(n) verbonden partijen

GR Noordelijk Belastingkantoor	
Relevante beleidsinformatie	Het Noordelijk Belastingkantoor voert ook in 2021 voor de gemeente Groningen en de drie noordelijke waterschappen de belastingtaken uit tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Dit gebeurt door de combinatie van de belastingaanslagen op één aanslagbiljet zodat heffing- en invorderingsactiviteiten slechts één keer plaats hoeven te vinden.
Beleidsrisico's in relatie tot de verbonden partij	Het Noordelijk Belastingkantoor heeft te maken met achterstanden. In 2019 is een traject gestart dat ertoe moet leiden dat doelstellingen uit het bedrijfsplan alsnog gerealiseerd worden. Dit traject loopt door in 2021.

Voor meer informatie over de verbonden partijen zie paragraaf 6 verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

Dienstverlening							
Nr	Omschrijving		Actuele				
		Rekening	Begroting	Primitieve begroting			
	Bedragen x 1.000 euro	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
11.1	Publieke dienstverlening	14.710	14.522	14.514	14.743	14.727	15.072
11.1.1	Regie dienstverlening	459	649	504	394	174	174
11.1.2	Klantcontact centrum(KCC)	2.323	2.448	2.552	2.552	2.552	2.552
11.1.3	Burgerzaken	7.128	6.026	6.356	6.516	6.493	6.688
11.1.4	Belastingen	4.800	5.399	5.101	5.281	5.508	5.658
11.2	Communicatie met de burger	145	103	116	116	116	116
11.2.1	Een herkenbare gemeente	145	103	116	116	116	116
	Totaal	14.854	14.625	14.630	14.859	14.843	15.188
	Baten						
11.1	Publieke dienstverlening	4.965	4.267	4.300	4.300	4.300	4.803
11.1.1	Regie dienstverlening	72	160	122	122	122	122
11.1.2	Klantcontact centrum(KCC)	91	20	20	20	20	20
11.1.3	Burgerzaken	3.463	2.687	2.712	2.712	2.712	3.215
11.1.4	Belastingen	1.339	1.400	1.445	1.445	1.445	1.445
11.2	Communicatie met de burger	2	0	0	0	0	0
11.2.1	Een herkenbare gemeente	2	0	0	0	0	0
	Totaal	4.968	4.267	4.300	4.300	4.300	4.803
	Geraamd resultaat voor bestemming	9.886	10.358	10.330	10.559	10.544	10.386
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen						
	Totaal onttrekkingen						
	Geraamd resultaat na bestemming	9.886	10.358	10.330	10.559	10.543	10.385

* De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019. Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr.	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
31	Digitale dienstverlening	11.1	I	-330	-220		
	Totaal programma 11			**-330**	**-220**	**0**	**0**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	11.1	S				23
	Totaal programma 11			**0**	**0**	**0**	**23**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

Deelprogramma 11.1 Publieke Dienstverlening	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**14.514**	**4.300**	**-10.214**
Intensiveringen en hervormingen	**0**	**0**	**0**
Begroting 2021	**14.514**	**4.300**	**-10.214**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-8	33	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 14,5 miljoen euro:
De lasten voor uitgifte van diverse leges burgerzaken (zoals reisdocumenten en rijbewijzen) bedragen 2,4 miljoen euro. Voor de uitvoering van de dienstverlening van de diverse belastingen geven wij 5 miljoen euro uit. Dit bedrag is inclusief de lasten voor de dienstverlening aan de gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum (1,4 miljoen euro). De lasten van de publieke dienstverlening voor het uitvoeren van algemene burgerzaken zijn 3,5 miljoen euro, dit is inclusief 0,3 miljoen euro voor het project Virtueel Groningen. Daarnaast bevat dit bedrag in 2021 een incidenteel bedrag van 0,5 miljoen euro voor het organiseren van de verkiezingen voor de Tweede Kamer. Voor de ICT-ondersteuning, functioneel beheer en onderhoud van applicaties, voor publieke dienstverlening hebben we 0,9 miljoen euro begroot. De lasten voor het uitvoeren van het klant contact centrum bedragen 2,5 miljoen en de overige lasten bedragen 0,2 miljoen euro.

De voor 2021 begrote lasten liggen in lijn met de begroting 2020.

Toelichting op de baten van 4,3 miljoen euro:
We verwachten 2,4 miljoen euro te ontvangen voor leges van diverse documenten, zoals rijbewijzen en paspoorten. Vanuit de dienstverlening overeenkomst met de gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum ontvangen we 1,4 miljoen euro voor diensten ten aanzien van belastingen. De overige inkomsten bedragen 0,5 miljoen euro.

De voor 2021 begrote baten liggen in lijn met de begroting 2020.

Deelprogramma 11.2 Communicatie met de burger	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**116**	**0**	**-116**
Intensiveringen en hervormingen	**0**	**0**	**0**
Begroting 2021	**116**	**0**	**-116**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	13	0	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 0,1 miljoen euro:
We hebben 0,1 miljoen euro in de begroting opgenomen voor communicatie in het kader van een herkenbare gemeente ten aanzien van bezwaar, beroep en handhaving van bouwtoezicht.

De voor 2021 begrote lasten liggen in lijn met de begroting 2020.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 12 College, raad en gebiedsgericht Werken

In het programma College, Raad en Gebiedsgericht werken richten we ons op de partners die College en Raad ondersteunen (zoals de griffie en de ombudsman). Daarnaast verantwoorden we in dit programma de financiën van gebiedsgericht werken. Het beleid van gebiedsgericht werken is opgenomen in Paragraaf 1: Integraal gebiedsgericht werken.

Deelprogramma 12.1 College van Burgemeester en Wethouders en gemeenteraad

Beleidsvelden:

- Gemeenteraad en Griffie
- College van Burgemeester en wethouders
- Gemeentelijke ombudsman
- Concernstelposten

12.1.1 Gemeenteraad en griffie

De griffie heeft tot doel de raad zo goed mogelijk te ondersteunen bij diens werk en deze met raad en daad bij te staan. Naast de logistieke gaat het daarbij ook om de procesinhoudelijke ondersteuning. De griffie levert een actieve bijdrage aan de wijze waarop de raad kan meebewegen met diverse maatschappelijke ontwikkelingen.

Hoe staan we ervoor?

Vanaf augustus 2020 is de raad gestart met de nieuwe werkwijze. De raadscommissies zijn losgelaten en onderwerpen worden in parallelle sessies behandeld. De raad wil flexibeler zijn, efficiënter met zijn tijd omgaan en aan de inwoners van de gemeente meer ruimte bieden om verschillende wensen en opvattingen naar voren te brengen. Met dat alles wil de raad meer grip krijgen op de eigen agenda en zelf bepalen welke onderwerpen, hoeveel aandacht krijgen, óók in het proces voorafgaande aan de definitieve besluitvorming. Gedurende het eerste jaar van de nieuwe werkwijze zal zich dit verder moeten ontwikkelen. Vooraf zijn slechts enkele spelregels afgesproken om ruimte te geven aan het proces dat moet leiden tot een definitieve werkvorm. De wijze van ondersteuning door de griffie is een belangrijk uitgangspunt daarbij.
Gedurende de renovatie van het stadhuis zal de raad op alternatieve locaties moeten vergaderen. Het afgelopen jaar is hiermee, mede door de coronacrisis, veel ervaring opgedaan. Onder leiding van de nieuwe griffier wordt het finetunen van het nieuwe raadsinformatiesysteem opgepakt, wordt in 2021 begonnen met de Europese aanbesteding van een nieuw accountantscontract en wordt gekeken naar het verbeteren van de ondersteuning op diverse aspecten van het raads-functioneren.

Wat willen we bereiken in 2021?

- De raad wordt (ook in 2021) op belangrijke besluitmomenten in stelling gebracht met adequate informatie, geschikt voor het voeren van politiek debat op hoofdlijnen;
- De lange-termijnagenda biedt overzicht van de te bespreken agendapunten voor de komende tijd. De breed opgezette agendacommissie heeft, ondersteund door de griffie, een actieve rol in de agendering van onderwerpen die (in samenspraak met het college) behandeld worden.
- De inwoners van de gemeente Groningen weten hun raad te vinden zodat uitwisseling van informatie plaatsvindt en de betekenis van de volksvertegenwoordiging aan zichtbaarheid wint.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Bijdragen aan, monitoren van en bijsturen op de kwaliteit van stukken met voor de raad relevante informatie en de wijze en de tijdigheid van de aanbieding aan de raad hiervan.

- Zorgvuldige inpassing van de nieuwe vergaderwijze, inclusief de ontwikkeling en aanvulling van bijbehorende instrumenten en ondersteuning.
- De basis op orde: doorontwikkeling van de ondersteunende administratieve processen en communicatie, optimalisering van de organisatie - en het faciliteren van overleg- en vergadercondities.

12.1.2 College van Burgemeester en Wethouders

Het college van Burgemeester en Wethouders (B&W) werkt op basis van het coalitieakkoord en hanteert een bestuursstijl die ruimte geeft aan inbreng, wijziging, verbetering en coproductie met belangenorganisaties, bewoners, deskundigen, ondernemers. Voorstellen worden in een vroeg stadium aan hen voorgelegd. Het college van B&W is daarnaast lid van een aantal externe partijen en samenwerkingsverbanden.

12.1.3 Gemeentelijke Ombudsman

De ombudsman behandelt ter uitvoering van de opdracht van de raad, als externe instantie klachten van burgers over gedragingen van de gemeente. Maar ook klachten die betrekking hebben op stichting WIJ, de GGD, Beschermd Wonen en Opvang en het Noordelijk Belastingkantoor (NBK), voor zover het de inwoners van de gemeente Groningen betreft. De grondslag daarvoor ligt in hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht. De gedragingen van de verschillende organisaties worden getoetst aan de normen van behoorlijkheid. De ombudsman is onafhankelijk en onpartijdig en heeft oog en oor voor de burgers die er met de betreffende organisatie niet uitkomen.

Met de volgende indicator(en) wordt de voortgang van dit beleidsveld gemeten. Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of één maal per twee jaar gemeten worden staat er een streepje.
Omdat er geen prognose te maken is van het aantal contacten en dossiers kan geen indicatie worden gegeven van prestaties. Doelstelling is om dossiers af te handelen binnen 3 maanden zoals de verordening aangeeft. Bij grote drukte bij de ombudsman of capaciteitsgebrek bij de gemeente, lukt dat niet altijd. Hieronder cijfers van behandelde zaken en contacten met burgers.

Prestatie indicatoren	2018	2019
Aantal zaken in behandeling bij de ombudsman 2019	407	515
Aantal zaken door de ombudsman afgehandeld	80	96

Hoe staan we ervoor?

De ombudsman is werkzaam als onafhankelijke tweedelijns klachtvoorziening voor onder andere de gemeente Groningen. In verband met grote drukte in 2019, we zagen een stijging van 26% in de contacten en behandelden 20% meer dossiers voor de gemeente, is het de vraag of de bureaucapaciteit in 2020 voldoende is. In maart 2020 vooruitkijken naar 2021 is nog lastiger. De ombudsman heeft namelijk geen invloed op de toestroom van mensen en klachtzaken. Vanwege de grote toename in 2019 is een knelpunt van 45 duizend euro ingebracht bij de begrotingsvoorstellen 2021.
Naast de werkzaamheden voor de gemeente is de ombudsman tevens onafhankelijke klachtvoorziening voor stichting WIJ Groningen en voor het Noordelijk Belastingkantoor voor zover het de inwoners van de gemeente Groningen betreft. Tenslotte zijn de gemeenschappelijke regelingen voor de ARCG, PG&Z en de regeling voor opvang en beschermd wonen bij de ombudsman Groningen ondergebracht.

Wat willen we bereiken in 2021?

Herstel van het vertrouwen van de burger in de betreffende organisaties is een belangrijk doel. De inzet van de ombudsman (interventie) is er daarom op gericht dat de burger zich gehoord voelt naar aanleiding van zijn klacht of probleem (uiting van onvrede). En vervolgens dat het probleem wordt opgelost, er contact wordt gelegd of hersteld of een antwoord op de vraag wordt verkregen als dat bij de betrokken organisatie niet is gelukt. Het kan ook betekenen dat de gang van zaken door de ombudsman onderzocht wordt. De uitkomst van het onderzoek kan

vergezeld gaan van een oordeel, advies of aanbeveling. Waarbij een ander belangrijk doel is dat de organisatie kan leren van de aangebrachte en behandelde zaken.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Mensen te woord staan (mondeling of schriftelijk) die zich tot de ombudsman richten;
- Interveniëren en onderzoeken naar aanleiding van uitingen van onvrede en het informeren van de betrokken organisatie en de burger hierover;
- Verwijzen van burgers naar een juiste instantie als de ombudsman niet bevoegd is;
- Rapporteren aan gemeenteraad, betrokken organisatie en burgers.

12.1.4 Concernstelposten

Begrotingsposten die nog niet direct aan een beleidsveld (kunnen) worden overgeheveld, worden eerst op het beleidsveld Concernstelposten begroot.

Deelprogramma 12.2 Gebiedsgericht werken

De gebiedsprogramma's zijn te vinden in Paragraaf 1: Integraal gebiedsgericht werken. Deze paragraaf kent een algemeen en zeven gebiedsprogramma's. In het algemene deel beschrijven we de inzet van een aantal budgetten, voor brede inzet in de wijk - zoals wijkkompassen, wijkcommunicatie en democratische vernieuwing. Daarna benoemen we per gebied specifieke wijk- en dorpsopgaven en formuleren we op basis hiervan het gebiedsprogramma. We onderscheiden zeven gebieden: Centrum, Oude Wijken, Zuid, Oost, West, Haren en Ten Boer.

Financiële paragraaf

De basis van de financiële grondslag van de gebiedsprogramma's staat hier in Programma 12 College en Raad en kent een omvang van 5,320 miljoen euro in 2021. Voor een deel bevat het programma de inzet van wijk- en dorpswethoudersbudgetten, daarnaast is er sprake van wijk- en dorpsprojecten, -programma's en -activiteiten.

Omschrijving (bedragen x 1.000 euro)	Bedrag
Structurele middelen programma's	1.870
Algemene middelen	500
Coalitieakkoord 2019-2022	3.225
Hervormingen 2020-2023	-275
Totaal	**5.320**

We gaan uit van de volgende verdeling over het algemene programma en de gebied-specifieke delen.

Omschrijving (bedragen x 1.000 euro)	Bedrag
Doorontwikkeling basismonitor wijkkompassen	300
StadDoetMee	150
Algemeen	75

Omschrijving (bedragen x 1.000 euro)	Bedrag
Bijdrage sectorale inzet	370
Gebiedsprogramma Centrum	150
Wijkwethoudersbudget Centrum	200
Gebiedsprogramma Oude Wijken	400
Wijkwethoudersbudget Oude Wijken	200
Gebiedsprogramma Zuid	350
Wijkwethoudersbudget Zuid	200
Gebiedsprogramma Oost	400
Wijkwethoudersbudget Oost	200
Gebiedsprogramma West	400
Wijkwethoudersbudget West	200
Gebiedsprogramma Haren	150
Wijkwethoudersbudget Haren	200
Gebiedsprogramma Ten Boer	100
Wijkwethoudersbudget Ten Boer	200
Gebiedsgerichte inzet programma's	1075
Totaal	**5.320**

Bijdrage(n) verbonden partijen

Vereniging Groninger gemeenten	
Relevante beleidsinformatie	De vereniging behartigt de belangen van 12 Groninger gemeenten. Concreet doet het VGG Bureau dit door te coördineren dat belangen bij elkaar komen, de kennis wordt gedeeld en de projecten worden begeleid. Daarvoor organiseert het VGG Bureau bijeenkomsten, zorgt voor agendering en vastlegging van de afspraken en het onderhouden van het bestuurlijk-ambtelijk netwerk in en buiten de provincie.
Beleidsrisico	geen

Voor meer informatie over de verbonden partijen zie paragraaf 6 verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

College, raad en gebiedsg.werk							
Nr	Omschrijving		Actuele				
		Rekening	Begroting	Primitieve begroting			
	Bedragen x 1.000 euro	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
12.1	College en Raad	9.783	-1.261	6.430	6.160	4.950	4.866
12.1.1	Raad en griffie	2.727	2.807	2.865	2.865	2.865	2.865
12.1.2	College	8.974	6.452	7.885	6.856	6.835	6.971
12.1.3	Ombudsman	350	382	408	408	408	408
12.1.4	Concernstelposten	-2.268	-10.902	-4.729	-3.970	-5.159	-5.379
12.2	Gebiedsgericht werken	4.377	4.544	3.911	3.911	1.761	1.761
12.2.1	Gebiedsgericht werken	4.377	4.544	3.911	3.911	1.761	1.761
	Totaal	14.160	3.283	10.341	10.071	6.711	6.627
	Baten						
12.1	College en Raad	343	3.481	1.250	1.500	1.500	500
12.1.1	Raad en griffie	1	0	0	0	0	0
12.1.2	College	342	0	0	0	0	0
12.1.4	Concernstelposten	0	3.481	1.250	1.500	1.500	500
12.2	Gebiedsgericht werken	237	165	165	165	165	165
12.2.1	Gebiedsgericht werken	237	165	165	165	165	165
	Totaal	581	3.646	1.415	1.665	1.665	665
	Geraamd resultaat voor bestemming	13.579	-363	8.926	8.406	5.046	5.962
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen	9.629	12.326	5.347	9.213	12.162	10.367
	Totaal onttrekkingen	39.856	8.600	24.819	11.755	4.476	2.500
	Geraamd resultaat na bestemming	-16.648	3.363	-10.546	5.864	12.732	13.829

* De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019. Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
32	Niet realiseren oude taakstellingen	12.1	I	-1.322	-468	41	
	Totaal deelprogramma 12.1			**-1.322**	**-468**	**41**	**0**

33	Gebiedsgericht werken	12.2	I	-2.150	-2.150		
	Gebiedsgericht werken Haren en ten Boer	12.2	I	-1.075	-1.075		
	Totaal deelprogramma 12.2			**-3.225**	**-3.225**	**0**	**0**
	Totaal programma 12			**-4.547**	**-3.693**	**41**	**0**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
2	Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	12.1	S	-200	-200	-200	-200
25	Niet realiseren taakstelling inleenkrachten	12.1	S	-500	-500	-500	-500
26	Niet volledig realiseren taakstelling restwaarde	12.1	S	-109	-109	-109	-109
35	Vrijval herindelingsbudget weerstandsvermogen	12.1	I	-218	-1.644		
35	Vrijval herindelingsbudget weerstandsvermogen*	12.1	I	218	1.644		
37	Generatiepact	12.1	S	-490	-445	-370	-390
51	Leniger/flexibeler begroten	12.1	S	-2.600	-2.600	-2.600	-2.600
60	Saldo amendementen begroting 2021	12.1	S	-3	-3	-3	-3
	Totaal programma 12			**-3.902**	**-3.857**	**-3.782**	**-3.802**

*Het gaat om een reservemutatie, deze is niet opgenomen onder intensiveringen en hervormingen in de integrale financiële toelichting van programma 12.1.

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Overzicht hervormingen 2021-2024

Nr	Hervormingen	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
8	Inzet DOIB	12.1	I	470	325	325	325
12	Uitvoeringskosten IDV uit voorbeslag 2020	12.1	I	1.140			
13	Verwachte compensatie Rijk Werk & Participatie	12.1	I	1.300			
	Totaal programma 12			**2.910**	**325**	**325**	**325**

Ga naar hervormingen 2021-2024 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle bezuinigingen

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

12.1 College en Raad	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**10.582**	**1.450**	**-9.132**
Intensiveringen en hervormingen	**571**	**-200**	**-771**
Effecten verdeling intensiveringen en hervormingen overige programma's	-4.726		4.726
Begroting 2021	**6.427**	**1.250**	**-5.177**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	11.843	-2.031	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 10,6 miljoen euro:
De lasten voor de Raad en Griffie zijn begroot op 2,9 miljoen euro. Voor het College van Burgemeester en Wethouders is inclusief de ondersteuning een bedrag van 2,7 miljoen euro begroot en 1,4 miljoen euro is beschikbaar voor deelname aan diverse samenwerkingsverbanden. De inzet en ondersteuning van de ombudsman bedraagt 0,4 miljoen euro. De kosten voor de gemeentelijke herindeling zijn voor 2021 begroot op 1,7 miljoen euro. Voor organisatiekosten en organisatieontwikkeling is een budget van 1,6 miljoen euro beschikbaar en voor de effecten van de verzelfstandiging van de GGD is een bedrag van 0,5 miljoen euro begroot.
Het saldo van de nog te realiseren bezuinigingen is 7,1 miljoen euro (negatieve last). Bij bezuinigingen met effect op de tarieven voor de burger is een restant weglekbudget van 1,2 miljoen euro beschikbaar. Verder is voor areaaluitbreiding voor het sociaal domein een bedrag van 0,2 miljoen euro beschikbaar. Per saldo geeft het meerjarenbeeld voor 2021 een positief resultaat van 4,9 miljoen euro. In de begroting is dit voordeel ingezet ter dekking van de intensiveringen bij de andere programma's. Overige lasten tellen op tot een bedrag van 0,2 miljoen euro.

Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten met 11,8 miljoen euro toegenomen. Behalve het saldo van het meerjarenbeeld (4,9 miljoen euro) wordt deze afwijking vooral veroorzaakt door een lager saldo van nog te realiseren bezuinigingen (4,2 miljoen euro) en een hoger beschikbaar bedrag voor weglekeffecten (0,9 miljoen euro). Daarnaast is budget voor trainees 1,3 miljoen euro hoger en worden de kosten voor de gemeentelijke herindeling 0,3 miljoen euro hoger ingeschat.

Toelichting op de baten van 1,5 miljoen euro:
Als onderdeel van de bezuinigingen staan er voor 1,5 miljoen euro aan taakstellingen in de begroting. Dit is 0,3 miljoen euro meer dan in de begroting voor 2020. In de begroting voor 2020 stond een bate van 2,3 miljoen euro voor door te declareren BTW op de riolering. De te verwachten opbrengsten hiervoor staan vanaf 2021 begroot op deelprogramma 9.1 'Onderhoud en beheer openbare ruimte'.

12.2 Gebiedsgericht werken	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**3.911**	**165**	**-3.746**
Intensiveringen en hervormingen	**0**	**0**	**0**
Begroting 2021	**3.911**	**165**	**-3.746**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-929	2.174	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 3,9 miljoen euro:
Voor de uitvoering van de gebiedsagenda's is 2,8 miljoen euro begroot. De bedrijfsvoering van gebiedsgericht werken via gebiedszaken bedraagt 1,1 miljoen euro.

Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten met 0,6 miljoen euro afgenomen. Deze afname is volledig toe te schrijven aan de vermindering van kosten voor bedrijfsvoering.

Toelichting op de baten van 0,2 miljoen euro:
Deze baten hebben betrekking op het informatiecentrum op de Grote Markt en zijn onveranderd ten opzichte van de begroting 2020.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 13 Algemene inkomsten en post onvoorzien

In dit programma verantwoorden we de inkomsten zoals het gemeentefonds, de belastingen, de rente reserves, dividenden en post onvoorzien.

Deelprogramma 13.1 Algemene inkomsten en post onvoorzien

We begroten onze onroerend zaakbelasting, de roerende zaakbelasting, de hondenbelasting, overige belastingen, het saldo van de financieringsfunctie, het gemeentefonds, de rente van reserves van voldoende omvang en de dividenden zo zorgvuldig mogelijk.

Baten	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Onroerend zaakbelasting	81.042	87.423	94.505	98.324	101.596	103.867
Roerende zaakbelasting	119	81	110	112	114	116
hondenbelasting	997	1.034	1.115	1.133	1.151	1.167
Overige belastingen	2.033	2.296	2.274	2.424	2.424	2.424
Saldo financieringsfunctie	2.374	2.205	1.171	3.093	3.999	4.666
Gemeentefonds	554.703	555.429	557.569	562.384	570.044	578.927
Dividenden	2.757	3.248	1.640	740	740	740
Totaal	**644.015**	**651.716**	**658.384**	**668.210**	**680.068**	**691.907**

Lasten	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Compensatieregeling OZB	1.344	1.080	810	540	258	0
Post Onvoorzien	0	166	170	170	170	170
Kapitaallasten deelnemingen	124	124	124	124	124	124
Diverse uitvoeringslasten	2.360	2.505	2.904	2.983	3.059	3.123
Te betalen Vpb	0	0	0	0	0	**0**
Totaal lasten	**3.828**	**3.875**	**3.817**	**3.611**	**3.611**	**3.417**

Totaal	**640.187**	**647.841**	**654.376**	**664.393**	**676.457**	**688.490**

Voor een uitgebreide toelichtingen verwijzen we naar de volgende paragrafen:

- Voor belastingen verwijzen wij naar Paragraaf 8: Lokale heffingen;
- Voor de rente-effecten en dividenden verwijzen wij naar Paragraaf 5: Financiering;
  Voor het gemeentefonds verwijzen wij naar de Financiële positie 1: Financieel Meerjarenbeeld.

Bijdrage(n) verbonden partijen

BNG Bank N.V.	
Relevante beleidsinformatie	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Beleidsrisico	Geen.

Voor meer informatie over de verbonden partijen zie paragraaf 6 verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

Alg. inkomsten en post onvoorzien							
Nr	Omschrijving		Actuele				
		Rekening	Begroting	Primitieve begroting			
	Bedragen x 1.000 euro	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
13.1	Algemene inkomsten en post onv	14.802	13.759	13.085	9.125	6.340	4.740
13.1.1	Onroerend zaakbelasting	3.615	3.505	3.624	3.433	3.227	3.033
13.1.3	Hondenbelasting	89	80	90	90	90	90
13.1.5	Saldo financieringsfunctie	10.974	9.910	9.076	5.308	2.729	1.322
13.1.7	Post onvoorzien	0	166	170	170	170	170
13.1.9	Dividend	124	97	124	124	124	124
	Totaal	14.802	13.759	13.085	9.125	6.340	4.740
	Baten						
13.1	Algemene inkomsten en post onv	654.990	661.600	667.460	673.518	682.797	693.230
13.1.1	Onroerend zaakbelasting	81.042	87.424	94.505	98.324	101.597	103.867
13.1.2	Roerend zaakbelasting	119	81	110	112	114	116
13.1.3	Hondenbelasting	997	1.034	1.115	1.133	1.151	1.167
13.1.4	Overige belastingen	2.023	2.296	2.274	2.424	2.424	2.424
13.1.5	Saldo financieringsfunctie	13.348	12.125	10.247	8.401	6.727	5.988
13.1.6	Gemeentefonds	554.703	555.429	557.569	562.384	570.044	578.928
13.1.8	Rente reserves	0	-38	0	0	0	0
13.1.9	Dividend	2.757	3.248	1.640	740	740	740
	Totaal	654.990	661.600	667.460	673.518	682.797	693.230
	Geraamd resultaat voor bestemming	-640.187	-647.841	-654.376	-664.393	-676.457	-688.490
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen						
	Totaal onttrekkingen						
	Geraamd resultaat na bestemming	-640.187	-647.841	-654.375	-664.393	-676.457	-688.490

* De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019. Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
34	Compensatie OZB niet woningen Haren & ten Boer	13.1	I	-810	-540		
	Totaal programma 13			**-810**	**-540**	**0**	**0**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 Vrijval compensatieregeling	13.1	S	-209	-140		
43	Uitstel invoering reclamebelasting	13.1	I	-150			
51	Leniger/flexibeler begroten	13.1	S	2.600	2.600	2.600	2.600
	Totaal programma 13			**2.241**	**2.460**	**2.600**	**2.600**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Overzicht hervormingen 2021-2024

Nr	Hervormingen	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
5	Spaardeel riolering	13.1	S	1.100	1.632	1.632	1.632
	Totaal programma 13			**1.100**	**1.632**	**1.632**	**1.632**

Ga naar hervormingen 2021-2024 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle bezuinigingen

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

13.1 Alg inkomsten en post onvoorzien	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**12.840**	**663.874**	**651.034**
Intensiveringen en hervormingen	**245**	**3.586**	**3.341**
Begroting 2021	**13.085**	**667.460**	**654.375**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-919	2.274	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 12,8 miljoen euro:
Bij de financieringsfunctie van de gemeente hebben we een rentelast van 9,1 miljoen euro begroot. De externe lasten worden berekend aan de hand van reeds afgesloten leningen en een prognose voor nog aan te trekken leningen op basis van de investeringsplannen. De direct toe te wijzen lasten aan de uitvoering van de Onroerende zaakbelasting (OZB) bedragen 3,4 miljoen euro. De lasten van deelnemingen (Euroborg, Martiniplaza, BNG, Enexis en Waterbedrijf) bedragen 124 duizend euro. In de begroting hebben we rekening gehouden met een post van 170 duizend euro voor onvoorziene zaken.

Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten met 1,0 miljoen euro gedaald. Voor 0,9 miljoen euro het gevolg van dalende rentelasten en voor 0,1 miljoen euro liggen de lasten in relatie tot te OZB iets lager.

Toelichting op de baten van 663,9 miljoen euro:
De bijdrage vanuit het Gemeentefonds hebben we begroot op 556,0 miljoen euro. De berekening is gebaseerd op de gegevens vanuit de meicirculaire 2020. De rentebaten van de financieringsfunctie van de gemeente hebben we begroot op 10,2 miljoen euro. Aan dividend van de deelnemingen in Enexis en BNG verwachten we 1,6 miljoen euro

te ontvangen.
De opbrengst van de OZB hebben we begroot op 92,4 miljoen euro. Hierbij is rekening gehouden met de nominale tariefstijging en met verwachte volumeontwikkeling door nieuwbouw. De raming van de opbrengst logiesbelasting is 2,3 miljoen euro. Hierbij wordt rekening gehouden met de groei in het aantal overnachtingen van de afgelopen jaren. Voor hondenbelasting wordt een opbrengst van 1,0 miljoen euro verwacht. De verwachte inkomsten uit reclamebelasting zijn 150 duizend euro en uit roerende zaakbelasting 110 duizend euro.

Ten opzichte van de begroting is dit een batenstijging van 2,2 miljoen euro. De OZB stijgt naar verwachting met 4,9 miljoen euro en het Gemeentefonds met 0,5 miljoen euro. Hier tegenover staan dalingen van renteontvangsten (1,9 miljoen euro) en dividend (1,6 miljoen euro) De resterende stijging (0,3 miljoen euro) is verdeeld over meerdere kleinere budgetten.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Programma 14 Overhead en ondersteuning organisatie

In het programma Overhead en ondersteuning organisatie zijn de baten en lasten opgenomen van de bedrijfsvoering van de gemeente Groningen. Dit gaat om de concernstaf, de concerndirectie en het shared service center (SSC, incl. kernvastgoed). Daarnaast wordt in dit programma de overhead van de gemeente Groningen verantwoord. Het beleid voor de bedrijfsvoering en de (wettelijke) indicatoren worden beschreven in Paragraaf 9: Bedrijfsvoering.

De doelstelling(en) en relevante beleidsnota's van het programma staan hieronder. Via het menu hiernaast kom je bij de bijdrage van verbonden partijen, de deelprogramma’s met bijhorende beleidsvelden, de financiën en de financiële risico’s.

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

De doelstellingen en het beleid zijn opgenomen in Paragraaf 9: Bedrijfsvoering.

Relevante ontwikkelingen

Voor de relevante ontwikkelingen verwijzen wij naar Paragraaf 9: Bedrijfsvoering.

Deelprogramma 14.1 Overhead en ondersteuning organisatie

Vanaf 2017 moeten alle gemeenten in Nederland dezelfde definitie hanteren voor overhead en deze overhead op een plek binnen de begroting zichtbaar maken. Onder overhead wordt verstaan "Het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces".

Deelprogramma's

- Overhead

14.1.1 Overhead

Vanaf 2017 verantwoorden wij in dit beleidsveld de totale overheadkosten van de gemeente Groningen. De beleidsmatige context is te vinden in Paragraaf 9: Bedrijfsvoering.

14.1.3 Overige werken derden

Hier worden lasten en baten van overige werken voor derden begroot. Als centrumgemeente in de regio voert de gemeente Groningen activiteiten uit ten behoeve van andere gemeenten of overheidsbedrijven. Uitgangspunt bij deze activiteiten is dat deze kostendekkend worden uitgevoerd.

Bijdrage(n) verbonden partijen

Stichting Sociaal Fonds Groningen	
Relevante beleidsinformatie	Het openbaar belang betreft de maatschappelijke belangenbehartiging van medewerkers van de gemeente Groningen, hun gezinnen en gepensioneerden.
Beleidsrisico	Geen.

Voor meer informatie over de verbonden partijen zie paragraaf 6 verbonden partijen

Financiën

In dit onderdeel werken wij de financiën behorende bij dit programma uit door het financiële overzicht op het niveau van beleidsveld te geven en daarbij inzichtelijk te maken welke intensiveringen en hervormingen zijn verwerkt. Per deelprogramma geven we een toelichting op de belangrijkste afwijking van de lasten- en baten.

Financieel overzicht lasten en baten

Overhead en onderst. organisat							
Nr	Omschrijving		Actuele		Primitieve begroting		
	Bedragen x 1.000 euro	Rekening 2019	Begroting 2020	2021	2022	2023	2024
	Lasten						
14.1	Overhead en ondersteun. organisa	129.624	120.244	118.906	116.523	120.289	121.673
14.1.1	Overhead	125.622	116.691	115.264	112.690	116.360	117.797
14.1.2	Ondersteuning organisatie	396	0	0	0	0	0
14.1.3	Overige werken voor derden	3.605	3.554	3.642	3.832	3.928	3.876
	Totaal	129.624	120.244	118.906	116.523	120.289	121.673
	Baten						
14.1	Overhead en ondersteun. organisa	18.640	11.658	13.168	12.985	13.181	13.206
14.1.1	Overhead	14.645	8.383	10.007	9.819	10.011	10.038
14.1.3	Overige werken voor derden	3.995	3.275	3.161	3.166	3.170	3.168
	Totaal	18.640	11.658	13.168	12.985	13.181	13.206
	Geraamd resultaat voor bestemming	110.983	108.586	105.738	103.537	107.108	108.467
	Reserve mutaties						
	Totaal toevoegingen	563	147	169	946	147	147
	Totaal onttrekkingen	126	126	126	126	161	161
	Geraamd resultaat na bestemming	111.420	108.607	105.781	104.358	107.094	108.453

* De cijfers in de kolom 'Rekening 2019' wijken op een aantal programma's af van de cijfers zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit wordt veroorzaakt door een aantal wijzigingen in de programma-indeling 2021 ten opzichte van 2019. Om een goede vergelijking te kunnen maken zijn de cijfers in de kolom 'Rekening 2019' aangepast naar de programma-indeling van de begroting 2021.

Overzicht intensiveringen voorgaande jaren

Nr	Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
35	Revitalisering Stadhuis	14.1	S	-589	-589	-589	-589
36	Digitale archiefbestanden	14.1	I	-140	-140		
	Transitie DIV	14.1	I	-298			
37	Huur Oosterboog	14.1	I	-125			
38	Huur I&A	14.1	I	-141			
39	Huisvesting Iederz	14.1	S	0	-400	-1.400	-1.400
40	Frictiekosten	14.1	I	-1.170			
	Totaal programma 14			**-2.463**	**-1.129**	**-1.989**	**-1.989**

Zie het financieel meerjarenbeeld voor een totaaloverzicht en toelichting van alle intensiveringen 2021.

Overzicht intensiveringsmiddelen 2021-2024

Nr	Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
28	Vereenvoudiging financiële administratie	14.1	I	-153	-153	-77	
29	Financiering datawarehouse	14.1	I	-158	-158	-142	-125
30	Formatie functioneel beheer	14.1	I	-333	-333	-317	-300
31	Onderhoudskosten software	14.1	S	-600	-600	-600	-600
32	Huisvesting huur Tromphuis	14.1	S	-22	-132	-132	-132
33	Inzet extra leidinggevende laag Sport050	14.1	I	-48			
34	Cybercrime en interstatelijke dreigingen	14.1	S	-14	-14	-14	-14
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 AOW-uitstroom	14.1	S				190
36	Niet realiseren hervormingen begroting 2020 Optimalisatie panden	14.1	S	-100	-100	-100	-100
38	Optimale structuur DMO	14.1	S	-75	-75	-75	-75
49	Tekort ICT faciliteiten	14.1	I	-300			
	Totaal programma 14			**-1.803**	**-1.565**	**-1.457**	**-1.156**

Zie de financiële knelpunten 2021 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle aanvullende extra beleidsmiddelen 2021.

Overzicht hervormingen 2021-2024

Nr	Hervormingen	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
8	Inzet DOIB	14.1	I	253	175	175	175
10	Effect herindeling op leges	14.1	S	300	300	300	300
	Totaal programma 14			**553**	**475**	**475**	**475**

Ga naar hervormingen 2021-2024 voor een totaaloverzicht en toelichting van alle bezuinigingen

Integrale financiële toelichtingen begroting 2021

Deelprogramma 14.1 Overhead en ondersteuning organisatie	Lasten	Baten	Saldo
Bestaand beleid 2021	**117.678**	**13.190**	**-104.488**
Intensiveringen en hervormingen	**1.228**	**-22**	**-1.250**
Begroting 2021	**118.906**	**13.168**	**-105.738**
Bestaand beleid ten opzichte van 2020	-2.566	1.532	

Onderstaande toelichting heeft betrekking op het bestaande beleid

Toelichting op de lasten van 117,7 miljoen euro:
We hebben er voor gekozen om zowel de overhead als een deel van de algemene werken voor derden onder programma 14 te laten vallen. Een deel van deze lasten kunnen worden verrekend met externe partijen. De lasten voor werken voor derden bedragen 3,9 miljoen euro. De zuivere overhead last binnen dit deelprogramma bedraagt 113,8 miljoen euro. Onder overhead wordt verstaan alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Ondersteunende taken zijn niet direct dienstbaar aan de externe klant of het externe product en behoren derhalve tot de overhead. Conform de definitie vanuit notitie overhead van de commissie BBV bevat overhead de volgende elementen: Leidinggevenden primair proces; financiën, toezicht en

controle gericht op de eigen organisatie; personeel- en organisatiemanagement (HRM); opleidingskosten personeel; inkoop, aanbesteding en contractmanagement; interne- en externe communicatie met uitzondering van klantcommunicatie; juridische zaken; bestuurszaken en bestuursondersteuning; informatievoorziening en automatisering (ICT); facilitaire zaken en huisvesting; documentatie en informatievoorziening en managementondersteuning primair proces.

Belangrijkste verschillen in de lasten ten opzichte van begroting 2020:
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten 2,6 miljoen euro lager begroot. Dit heeft enerzijds te maken met dat de lasten voor de Businesscase Outsourcing in 2021 5,3 miljoen euro lager zijn. In 2020 was er sprake van incidentele projectuitgaven voor de transitie naar Fujitsu in het kader van de Businesscase Outsourcing ICT. Dit is in lijn met de huidige businesscase Outsourcing ICT. Verder zijn er in de begroting 2020 intensiveringsmiddelen opgenomen welke niet geheel terugkomen in de begroting 2021, zoals frictiekosten met 1 miljoen euro en Transitie Documentaire Informatievoorziening met 0,3 miljoen euro, per saldo 1,3 miljoen euro.
Anderzijds stijgen de lasten doordat er een intensivering vanuit voorgaande jaren is waarvoor in 2021 extra geld beschikbaar is gesteld, 0,2 miljoen euro voor Revitalisering Stadhuis. De lasten stijgen verder met 1,6 miljoen euro doordat het personeel Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) vanaf 2021 in de begroting is opgenomen. Hier tegenover staat een evenredige verhoging van de baten. Daarnaast worden de kosten voor onderhoud ICT met 0,4 miljoen euro hoger begroot. De kosten van software licenties en onderhoud stijgen jaar op jaar sneller dan de nominale compensatie. Bovendien nemen de lasten met 1,8 miljoen toe door nominale compensatie en door overige lasten.

Toelichting op de baten van 13,2 miljoen euro:
De begrote baten voor werken voor derden bedragen 3,2 miljoen euro. Deze baten bestaan voor het grootste gedeelte uit inkomsten door diverse kostendekkende dienstverlening aan derden (1,7 miljoen euro). Daarnaast ontvangen we inkomsten uit de doorbelasting van overhead voor inzet van de milieudienst voor Afvalbeheer Regio Centraal Groningen (ARCG) (0,9 miljoen euro) en overige te ontvangen baten (0,6 miljoen euro).
We hebben 4,7 miljoen euro begroot aan baten voor dienstverlening aan derden en we verwachten 2,3 miljoen euro aan inkomsten voor (onder) verhuur van panden door Vastgoed te ontvangen. Verder zijn er 0,4 miljoen euro baten begroot voor taakstellende verhoging voor de dekkingsgraad van tarieven en voor overige opbrengsten is 1,1 miljoen euro begroot.

Belangrijkste verschillen in de baten ten opzichte van begroting 2020:
Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de baten met 1,5 miljoen euro gestegen. Dit komt voor het grootste gedeelte, 1,6 miljoen euro, doordat de baten voor het personeel RIGG per 2021 in de begroting zijn opgenomen. Hier tegenover staat een evenredige verhoging van de lasten.

Zie voor het overzicht van de financiële risico's paragraaf 3 weerstandsvermogen onderdeel Risico's.

Paragrafen

1. **Integraal gebiedsgericht werken**
2. **Duurzaamheid**
3. **Weerstandsvermogen**
4. **Onderhoud kapitaalgoederen**
5. **Financiering**
6. **Verbonden partijen**
7. **Grondbeleid**
8. **Lokale heffingen**
9. **Bedrijfsvoering**

Paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken

Gebiedsgericht werken is samen met het wijk- en dorp-wethouderschap een waardevolle werkwijze waarin we actief bijdragen aan de specifieke opgaven in wijken en dorpen en daarmee aan de ontwikkeling van de gemeente. Dit doen we dicht bij én met bewoners, ondernemers, instellingen en andere partners.

Activiteiten elders in deze begroting die passen bij deze aanpak hebben we gemarkeerd met ✤.
Meer informatie over gebiedsgericht werken is terug te vinden op de website van de Gemeente Groningen.

Opbouw paragraaf
Deze paragraaf kent een algemeen deel en zeven gebiedsprogramma's. In het algemene deel beschrijven we de inzet van een aantal gemeentebrede budgetten. Daarna benoemen we per gebied specifieke opgaven voor wijken en dorpen en formuleren we op basis hiervan het gebiedsprogramma. We onderscheiden zeven gebieden: Centrum, Oude Wijken, Zuid, Oost, West, Haren en Ten Boer. De financiële grondslag voor deze paragraaf is terug te vinden in Programma 12 College en Raad.

Gemeente Groningen, indeling in zeven gebieden: Centrum, Oude Wijken, Zuid, Oost, West, Haren, Ten Boer

Algemeen

Hoe staan we ervoor?

Ondanks de sterke positieve ontwikkeling van Groningen zijn er veel mensen die moeite hebben de eindjes aan elkaar te knopen. Er bestaan grote verschillen binnen onze gemeente. Daarnaast willen we de aantrekkelijkheid van de binnenstad en de openbare ruimte van de wijken en dorpen verbeteren. Alle vormen van werk zijn van belang om volwaardig deel te nemen aan de stadse samenleving of de dorpsgemeenschap. Met wijkvernieuwing leggen we verbindingen binnen wijken en verkleinen we sociale tegenstellingen. De gebiedsteams, de wijkwethouders en de twee dorpswethouders zijn daarbij de spil in de wijk en het dorp. Zij ondersteunen de beweging naar meer zeggenschap voor de bewoners in wijk of gebied. Zij jagen aan dat de gemeentelijke organisatie steeds meer gebiedsgericht gaat werken. Dankzij de Regiodeal Groningen Noord en het Nationaal Programma Groningen krijgen de wijken en gebieden een stevige inhoudelijke en financiële impuls. De gebiedsteams ontwikkelen daarom hun rol steeds verder door. Daarmee streven we naar een duurzame democratische vernieuwing en een integrale gebiedsgerichte manier van werken in alle wijken en dorpen.

Hoe de diverse wijken ervoor staan, zien we terug in de nieuwe Wijkkompassen van onze wijken en dorpen.

Wat willen we bereiken in 2021?

Intensivering wijkvernieuwing

Met de wijkvernieuwing willen we de vitaliteit en de draagkracht van de wijken verbeteren en de wendbaarheid en weerbaarheid van bewoners stimuleren. Daarbij hebben we een gezamenlijke opgave om te verduurzamen, de armoede-problematiek te verlichten en het wonen aantrekkelijker te maken voor kansrijke groepen. Dankzij de Regio Deal voor de noordelijke wijken en het Nationaal Programma voor het gebied Ten Boer en de wijken Beijum en Lewenborg zijn we bezig met een hernieuwde Groninger wijkenaanpak en kunnen we een plus zetten op de versterkingsoperatie door wijk- en dorpsvernieuwing.

De Gemeente Groningen heeft in juli 2020 een Regio Deal gesloten met het Rijk over een hernieuwde Groninger wijkenaanpak voor 15 miljoen euro. Deze Regio Deal Groningen Noord geeft een impuls aan een samenhangend programma voor langjarige ontwikkeling van de noordelijke stadswijken. Een Groninger aanpak waarin we samen met bewoners en onze maatschappelijke partners werken aan het verkleinen van de sociaaleconomische achterstand van deze wijken. De noordelijke stadswijken waarvoor deze extra impuls beschikbaar is zijn Vinkhuizen, Paddepoel, Selwerd, Tuinwijk, Indische Buurt, De Hoogte, Professorenbuurt en de Oosterparkwijk. Om te voorkomen dat deze wijken, mede door de coronacrisis, (verder) wegzakken is een integrale aanpak hard nodig. We verbreden, intensiveren en versnellen de lopende wijkenaanpak en brengen meer samenhang aan tussen beleidssectoren, visie en projecten op straat-, buurt-, wijk- en stadsniveau. Hiermee kunnen we ook de huidige wijkvernieuwingsaanpak in de Hoogte en Indische Buurt en Selwerd naar een hoger plan tillen. Zie ook Gebiedsprogramma Oude Wijken en Gebiedsprogramma West.

Dankzij het lokaal programmaplan van Nationaal Programma Groningen (NPG) kunnen we extra prioriteit geven aan het realiseren van een plus op de versterkingsoperatie door wijk- en dorpsvernieuwing. Dit betreft het gebied Ten Boer en de wijken Beijum en Lewenborg. Het NPG biedt de kans om de Groningse aanpak van wijk- en dorpsvernieuwing - in Beijum en Ten Boer reeds gestart - naar een hoger plan te tillen, te versnellen en meer te verbinden. We pakken dat gebiedsgericht aan, waarbij verduurzaming en investeren in leefbaarheid essentieel zijn. Bewoners, de gemeente, de woningcorporaties, WIJ-teams, scholen, politie, ondernemers en andere partijen werken in de wijken en dorpen langdurig en innovatief samen. Aan een structurele en samenhangende aanpak van armoede, groen en buitenzijn, een veilige buurt, positief opgroeien en goed, duurzaam en gezond wonen voor iedereen. Fysieke ingrepen dragen bij aan het verstevigen van de sociale basis. Zodat iedereen tot zijn recht komt en op een gelijkwaardige manier kan deelnemen aan de samenleving.

De ontwikkeling van deze gebieden baart grote zorgen. In juni 2020 hebben we richting het kabinet, samen met veertien andere grote steden, gepleit voor een 'sociaal offensief' en daarmee voor een versnelling en intensivering van de aanpak in deze gebieden. Doel is een langdurige investering in een integrale aanpak van de veelheid aan problemen die samenkomen in deze wijken en de betreffende huishoudens. Deelname van het rijk kan bijdragen aan onze inzet op o.a. meer kansengelijkheid, verbetering van persoonlijke leefsituatie, evenwichtige wijken en beheersing van de overlast.

Doorontwikkeling Basismonitor en Wijkkompassen
Met onze wijkkompassen kunnen we inzoomen op de wijken en dorpen en brengen we verschillen duidelijk in beeld. Het wijkkompas is sterk uitgebreid tot meer dan 250 indicatoren. Ze worden regelmatig geactualiseerd op basis van nieuwe kennis, tweejaarlijkse enquêtes op het gebied van leefbaarheid en veiligheid en andere onderzoeksresultaten. De huidige wijkkompassen geven een weergave van de stand van de wijken in het najaar 2018. De nieuwe wijkkompassen worden ontsloten via de basismonitor.

StadDoetMee: democratisering en participatie
We werken intensief samen met bewoners aan de wijk- en dorpsagenda's, zo investeren we in een beter en democratischer proces waarin we de verschillende belangen vroegtijdig op tafel krijgen en een plek geven. Met StadDoetMee bieden we een fundament voor nieuwe vormen van samenwerking met én tussen bewoners om de (wijk- en dorps)democratie te versterken. We investeren daarbij in innovatieve vormen van participatie en experimenteren met nieuwe methoden van lokale (directe) democratie. Dit doen we op het niveau van de buurt, wijk of dorp, maar ook op stedelijke schaal. Zo zijn al een kinderburgemeester en raad van kinderen aangesteld. We beogen zo meer betrokkenheid van bewoners bij elkaar en de buurt/het dorp te creëren. Ook beogen we dat er meer en andere bewoners actief worden en dat bewoners en gemeente samen gedragen beslissingen nemen over de woon- en leefomgeving. We verleggen onze focus van inspraak naar samenspraak. We zetten ook in op de democratische kwaliteit van de processen die we als gemeente zelf organiseren: met aandacht voor inclusie, transparantie, zeggenschap, democratische vaardigheden, deliberatie en checks and balances. We willen meer en andere mensen op een betere manier betrekken, zoals met online participatie. We werken daarom aan de democratische en samenwerkingsvaardigheden van ambtenaren, met de Factor C (communicatie) en Factor D (democratie). Het Groningse Participatiewerkboek is de leidraad voor initiatiefnemers, ontwikkelaars en gemeente. Daarmee komen we ook tegemoet aan de nieuwe eisen die de Omgevingswet aan ons stelt.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Uitvoeren van Wijkcommunicatie met een wekelijkse nieuwsbrief voor alle zeven gebieden en voorbeelden van gebiedsgericht werken uitlichten op de Nieuwspagina in de Gezinsbode, Noorderkrant en het Harener Weekblad;
- Doorontwikkeling Basismonitor Wijkkompassen;
- Doorontwikkelen online participatieplatform De Stem van Groningen;
- We ontwikkelen de vijf experimenten door tot een Gronings model voor zeggenschap in wijken en dorpen;
- Organiseren van een serie pilots over democratisering in verschillende domeinen (bijvoorbeeld in het onderwijs, jeugdbeleid, de volkshuisvesting en bij de energietransitie);
- We werken toe naar een open begroting, waarin de gebiedsgerichte opgave en inzet inzichtelijk is op wijk- en dorpsniveau;
- Ontwikkelen participatieleidraad en –verordening en in gesprek over convenant bewonersorganisaties;
- Bijdrage aan de kinderburgemeester en kinderraad;
- Inzet van WIJS voor het bevorderen van samenleven tussen studenten en andere bewoners, zie Programma 8: Wonen;
- Tegengaan van verloedering en overlast in de wijken door middel van buurtconciërges;
- Vroegtijdige signalering en aanpakken van conflicten tussen buurtbewoners middels buurtbemiddeling.

Centrum

Wijken en buurten

Binnenstad, Binnenstad-Oost, A-Kwartier, Binnenstad-West, Hortusbuurt, Ebbingekwartier, Universitair Medisch Centrum Groningen, Hoofdstation en omgeving. De sociale voorzieningen van WIJ-Groningen zijn georganiseerd in WIJ Schilderswijk/Centrum.

Hoe staan we ervoor?

Het herwinnen van de openbare ruimte is één van de centrale opgaven voor het Centrum. Sinds een aantal jaren voeren we de visie 'Bestemming Binnenstad' uit om meer ruimte te maken voor voetgangers en fietsers. Doordat er een hoog fietsgebruik is in Groningen is de parkeerdruk van de fiets op straat hoog. Door de opening van het Groninger Forum zijn er 1200 fietsparkeerplekken onder dak gekomen. Uit onderzoek blijkt dat de binnenstad van Groningen een hitte-eiland is. De onzekerheid rondom maatregelen en effecten van de coronacrisis heeft ook zijn weerslag op de binnenstad. Daarom is en blijft het belangrijk te investeren in het in het woon- en verblijfsklimaat van de binnenstad, zodat het hart van de stad blijft kloppen.

Visie Bestemming Binnenstad
Uitvoeringsprogramma Ruimte voor jou

Wat willen we bereiken in 2021?

We herijken de binnenstadvisie, het uitvoeringsprogramma Ruimte voor Jou passen we daarop aan. Met het uitvoeringsprogramma verbeteren we het verblijf- en woonklimaat van de binnenstad. We willen het aantal geparkeerde fietsen terugdringen, we zoeken naar meer stallingsruimte. Veilig uitgaan in de binnenstad is een belangrijk speerpunt. We willen het verblijfsklimaat voor de voetganger en fietser verbeteren. En we willen maatregelen treffen om de binnenstad te vergroenen, zodat de oplopende temperaturen in de binnenstad getemperd kunnen worden.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Aanpakken van de Nieuwe Boteringestraat en Nieuwe Kijk in 't Jatstraat;
- Handhaven van de openbare orde om overlast terug te dringen en veiligheid te vergroten;
- Inzet van fietsstewards in de binnenstad;
- Vergroening van het Damsterdiepplein en Westerhaven en uitvoeren van ingediende ideeën op het Groenplan Vitamine G, zie Programma 9: kwaliteit van de Leefomgeving;
- Met het Wijkwethoudersbudget aansluiten bij initiatieven en kansen uit de wijken, passend bij de opgave in de wijk en het gebiedsprogramma.

Oude wijken

Wijken en buurten

Noorderplantsoenbuurt, Oranjebuurt, Schildersbuurt, Kostverloren, De Hoogte, Indische buurt, Professorenbuurt, Oosterparkwijk, Woonschepenhaven. In dit gebied zijn drie WIJ-teams actief: WIJ Schilderswijk/Centrum, WIJ Korrewegwijk en WIJ Oosterparkwijk.

Hoe staan we ervoor?

In Oude Wijken onderscheiden de woonwijken zich vooral door de woningvoorraad, in het bijzonder het verschil in koop en huur. In de Indische Buurt en De Hoogte is sprake van concentratie van sociale problematiek op gebieden als armoede, schulden, opvoeding en overlast. De hoge concentratie van (multi)probleemhuishoudens zorgt voor een negatief effect op de veiligheid en de objectieve en subjectieve leefbaarheid. In de Oosterparkwijk verbloemt de diverse samenstelling van de wijk de intergenerationele problematiek van lage inkomens en hogere werkloosheid. Kostverloren kent een concentratie van kwetsbare personen, dit legt een grote druk op deze kleine wijk. De ontwikkeling gaat echter de goede kant op. De Schildersbuurt, Oranjebuurt, Noorderplantsoenbuurt en

Professorenbuurt staan er goed voor. De openbare ruimte staat hier echter wel onder druk, door een hoge parkeerdruk van auto's en fietsen, en wensen voor meer vergroening. Meer is terug te vinden in de nieuwe Wijkkompassen van deze wijken.

Wijkvernieuwingsplan Indische buurt / De Hoogte

Wat willen we bereiken in 2021?

De Indische Buurt en De Hoogte zijn in 2018 opnieuw aangemerkt als wijkvernieuwingswijken. Voor de noordelijke wijken in Groningen (waaronder De Hoogte, Indische buurt, Professorenbuurt en Oosterparkwijk) is een Regio Deal Groningen Noord gesloten met het rijk. Met deze deal streven we ernaar om de brede welvaart en algemene leefbaarheid in Groningen Noord over 10 jaar dichter bij het stedelijk gemiddelde te brengen. We werken aan drie inhoudelijke actielijnen. Met uitnodigende publieke ruimtes verlagen we de drempel om contact te maken en samen te komen. Bij deze initiatieven zetten we in op werk in de wijk. Met het stimuleren van persoonlijke ontmoetingen gaan we anonimiteit in de wijken tegen. Lokale, multidisciplinaire teams onderzoeken per straat of netwerk wat er nodig is voor een prettige en veilige leefomgeving. Tenslotte willen we dat kinderen die opgroeien in deze wijken dezelfde mogelijkheden en kansen krijgen als ieder ander kind.

Met de Stratenaanpak hebben we de sociale opgave in Kostverloren in beeld. We willen hiermee stapeling van problematiek voorkomen en met snelle oplossingen de sociale cohesie versterken. In de Schildersbuurt, Plantsoenbuurt en Oranjebuurt hebben we aandacht voor de schaarse openbare ruimte en het prettig samenleven tussen studenten en stadjers. We willen bewoners zelf de keuze laten maken bij initiatieven uit de wijk. De leefkwaliteit in de Oosterhamrikzone staat voorop. Een autoverbinding komt pas in beeld als alternatieven niet voldoen en alleen dan als de negatieve effecten van een autoverbinding in de omgeving substantieel kunnen worden opgevangen. Voor het prettig samenleven in straten, buurten en wijken zijn een aantal randvoorwaarden nodig zoals ontmoetingsplaatsen, activiteiten en voorzieningen voor kinderen en volwassenen. Dit wordt ook wel de sociale basis genoemd. Het beleidskader dat daarvoor in 2020 is vastgesteld werken we gebiedsgericht samen met bewoners en organisaties uit. Met passende schoolgebouwen willen we effecten van armoede en kansenongelijkheid verkleinen en hiermee segregatie tegengaan.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Uitvoeren wijkvernieuwingsplan Mooie Wijken, met een aanpak voor het kindvriendelijk inrichten van de wijken, het realiseren van een stevige groenstructuur langs het spoor, aanpak van de Floresstraat en onderzoeken hoe we de Bedumerweg groener en aantrekkelijker kunnen maken;
- Uitvoeren actielijnen Regio Deal, met onder andere creëren van werk en participatie in deze wijken, aanpak van centrale ontmoetingsplekken en kleine hofjes in de Oosterparkwijk, starten met De Hoogte Schuldenvrije wijk, investeren in de verlengde schooldag op de scholen in de Korrewegwijk en Oosterparkwijk;
- Voortzetten van de Stratenaanpak Kostverloren, investeren in U en de buurt in de Indische buurt en De Hoogte en starten met multidisciplinaire teams in onder andere de Bloemenbuurt en Vogelbuurt;
- In de Oosterparkwijk maken we plannen voor de transformatie van de Siebe Jan Boumaschool naar wijk-werkplaats;
- Doorontwikkelen van zeggenschap in de Oosterparkwijk;
- We geven bewoners een belangrijke rol in het opstellen van de leidraad openbare ruimte. Zie Programma 9: Kwaliteit van de leefomgeving;
- Onderzoek naar een fietsvriendelijke Korreweg, in samenhang met een mogelijke toekomstige auto- én fietsverbinding langs het Oosterhamrikkanaal. Zie Programma 7. Verkeer;
- Investeren in huisvesting van basisscholen, met een transformatie van De Kleine Wereld, Rosensteinlaan en Nassauschool; en nieuwbouw van de IKC Borgmanschool en De Kleine Wereld, Celebesstraat;

- Met het wijkwethoudersbudget financieren we initiatieven uit de wijken, met speciale aandacht voor buurtinitiatieven voor kinderen in De Hoogte en Indische buurt en initiatieven rondom prettig samenleven in de buurten waar veel studenten wonen.
- Inzet WIJS.

Zuid

Wijken en buurten

Zeeheldenbuurt, Badstratenbuurt, Laanhuizen, Grunobuurt, Rivierenbuurt, Herewegbuurt, Oosterpoort, Corpus den Hoorn, Hoornse meer, Hoornse Park, Piccardthof, De Wijert, De Wijert-Zuid, Helpman, Coendersborg, Villabuurt, De Linie, Europapark, De Meeuwen, Klein Martijn.

Hoe staan we ervoor?

Uit de wijkkompassen blijkt dat vooral de Wijert en in mindere mate Corpus den Hoorn zich onderscheiden op sociaal vlak. De kwaliteit van leven wordt beduidend lager beoordeeld dan gemiddeld het geval is. Ook de kwaliteit van de openbare ruimte wordt lager beoordeeld. De Wijert is daarom aangewezen als wijkvernieuwingsgebied met prioriteit voor de komende jaren. We moeten voorkomen dat Corpus den Hoorn en delen van de Hoornse wijken een verdere negatieve afwijking van het Gronings gemiddelde krijgen. De wijken Kop van Oost, Oosterpoort, Herewegbuurt, Rivierenbuurt, Badstratenbuurt, Zeeheldenbuurt, Grunobuurt en Laanhuizen verschillen sterk in demografie en sociaaleconomische samenstelling. Het is nodig om verbinding en samenwerking tot stand te brengen tussen verschillende bevolkingsgroepen en instellingen binnen deze wijken. De werkzaamheden aan de zuidelijke ringweg A7 hebben voor de komende jaren impact op de bereikbaarheid en verkeersoverlast in de aangrenzende wijken Oosterpoort, Herewegbuurt, Rivierenbuurt en de Wijert.
Wijkvernieuwingsplan De Wijert

Wat willen we bereiken in 2021?

In nauwe samenspraak met bewoners, scholen, woningcorporaties, ondernemers en andere partijen in de wijk is een integrale strategie en bijbehorend wijkprogramma opgesteld uitmondend in Wijkdeal de Wijert. Hierin worden oplossingsrichtingen aangedragen op het gebied van: meedoen en samenzijn; groen en buitenzijn; verkeer en veiligheid en bouw en duurzaamheid. Concreet betekent dit onder meer dat we in De Wijert in 2021 gezamenlijk met alle betrokkenen inzetten op maatregelen ten behoeve van positieve gezondheid en zelfredzaamheid, het uitbouwen van het bewonersbedrijf, beheer van groen door middel van een leer-/werktraject via SWO, het realiseren van verkeersmaatregelen ten behoeve van veiligheid en leefbaarheid, verduurzaming van de bebouwde omgeving samen met corporaties en bewoners en start van herontwikkeling (sloop/nieuwbouw) in delen van de wijk. Hier uitvoering aan geven draagt bij aan versterking van de sociale cohesie in de wijk en het vergroten van de draagkracht in de wijk. Op de Werkplaats Wijkdeal de Wijert worden de visies samengesteld, plannen bedacht en tot uitvoering gebracht.

Samen met belanghebbenden willen we in Corpus den Hoorn en Hoornse Wijken een agenda samenstellen die als routekaart van de wijk kan dienen. Binnen dit proces willen we de verbinding tussen partijen en initiatieven stimuleren. De resultaten van de wijkvernieuwing in Corpus willen we daarmee bestendigen en afglijden voorkomen en verbeteren waar nodig. Het Stadspark is het grootste park van de stad. Onze Raad is een nieuwe visie op het Stadspark toegezegd op basis van de uitgangspunten van de visie uit 2006. Gezamenlijk met het Programma 9: Kwaliteit van de Leefomgeving zetten we onder andere in op het versterken van de biodiversiteit in het park.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Realiseren uitkomsten van Wijkdeal De Wijert;
- Doorontwikkeling van het wijkvernieuwingsplan De Wijert, aansluitend bij de thema's van de Wijkdeal;
- Met de in deze wijken aanwezige partijen en het Gebiedsondersteuningsnetwerk (GON) komen tot een positieve impuls aan collectief preventieve voorzieningen;

- Samenstellen van een gezamenlijke agenda voor Corpus den Hoorn en Hoornse wijken, met een focus op sport en bewegen, versterking van de leefomgeving en sociale cohesie;
- Versterken van de biodiversiteit in Zuid met als speerpunt het Stadspark;
- Volgen van de effecten van de Aanpak Zuidelijke Ringweg op de omliggende wijken;
- Met het Wijkwethoudersbudget kansen benutten, initiatieven stimuleren en ondersteunen waar deze ontstaan en knelpunten oplossen waar dat nodig is, met een nadruk op de kwaliteit van groen en de leefkwaliteit van wijken.

Oost

Wijken en buurten

Beijum, Noorderhoogebrug, De Hunze, Van Starkenborgh, Drielanden, Ruischerwaard, Zilvermeer, Lewenborg, Oosterhoogebrug, Ulgersmaborg, Noorddijk, Ruischerbrug, Middelbert, Engelbert, Euvelgunne, Meerstad. Dit gebied heeft twee WIJ-teams: WIJ Beijum en WIJ Lewenborg.

Hoe staan we ervoor?

In Oost onderscheiden Lewenborg en Beijum zich van de verspreid liggende dorpen en nieuwbouwwijken in dit gebied. In beide wijken groeien relatief veel kinderen op in een kwetsbare situatie – zoals eenoudergezinnen en armoede (soms van generatie op generatie). Er zijn relatief veel jongeren en jongvolwassen die (nog) geen startkwalificatie hebben. Dit kan leiden tot sociale uitsluiting en achterstand. We willen de intergenerationele armoede doorbreken en voor ieder kind en jongere optimale kansen om zich te ontplooien. Daarnaast willen we proberen eenzaamheid te voorkomen door onder andere het stimuleren van de informele ondersteuning van bewoners onderling. In de dorpen en nieuwbouwwijken concentreren de vraagstukken zich rondom verkeersveiligheid, soms jongerenoverlast en behoud van voorzieningen. Op sommige plekken zetten bewoners zich in voor duurzaamheid en klimaatadaptatie.

Wijkvernieuwingsplan Beijum
Concept Lokaal Programmaplan Nationaal Programma Groningen

Wat willen we bereiken in 2021?

Met de integrale aanpak van wijkvernieuwing in Beijum en Lewenborg ontwikkelen we structurele maatregelen die daadwerkelijk een verschil maken. Dit richten we op het doorbreken van intergenerationele armoede, het voorkomen van achterstanden bij de jeugd en het realiseren van twee aantrekkelijke toekomstbestendige wijken. Voor beide wijken is in het kader van het Nationaal Programma Groningen een apart meerjarenprogramma opgesteld dat zich richt op een aantal thema's: gezonde en kansrijke generatie, toekomst met perspectief, versterken van de sociale basis, levensloopbestendige wijk en aantrekkelijke gezonde en veilige wijk. We sluiten hierbij aan bij het wijkvernieuwingsplan Beijum en het integraal wijkplan Lewenborg XL en gestarte (bewoners) initiatieven in beide wijken**.** In Lewenborg en Beijum werken cultuuraanjagers gezamenlijk met bewoners aan het versterken van kunst en cultuur in de wijk, met als doel om de sociale cohesie en gemeenschapsvorming te versterken.

In de dorpen en overige wijken willen we bewonersorganisaties ondersteunen bij vraagstukken rondom verkeersveiligheid, bijdragen aan aantrekkelijke speelvoorzieningen en bewonersinitiatieven rondom groenvoorzieningen en ondersteunen en faciliteren bij het behoud van accommodaties. Er wordt gewerkt aan een ontwikkelingsvisie voor de Eemkanaalzone en aan de uitvoering van de visie op voorzieningen in Meerstad. Voor het Kardingegebied is ook een ontwikkelingsvisie in de maak, waarin we het gebied willen aansluiten op de omliggende wijken. Op initiatief van het Groninger Landschap wordt gezamenlijk met de gemeente en bewoners gewerkt aan een visie en plan om de Hunze zichtbaar te maken. Voor alle gebieden zetten we in op het versterken van bewonersparticipatie en ondersteunen van bewonersinitiatieven.

Wat gaan we hiervoor doen?

- (Door)ontwikkelen en uitvoeren van wijkvernieuwing in Beijum en Lewenborg, met onder meer de Heerdenaanpak, wijkenergieplannen, vervolgstappen pilot Kansrijk Oost, uitvoeren sociale agenda maatschappelijke coalitie "Sterk Netwerk", de ontwikkeling van structurele algemene voorzieningen met een Wijkbedrijf, de Oude Bieb, en de Wiershoeck; zie Wijkvernieuwingsplan Beijum en NPG Beijum en Lewenborg;
- Faciliteren van het uitvoeringsplan Lewenborg XL;
- Doorontwikkelen proeftuin Lewenborg/ Bakkie aan de deur;
- Uitwerken cultuur- en sportprogramma's in Beijum en Lewenborg;
- Faciliteren van de ontwikkeling en uitvoering van de dorpsvisie Meerdorpen;
- Faciliteren van de nieuwbouw of verbouwing van de Schakel;
- Bewonersparticipatie ondersteunen in samenwerking met bewonersplatforms Golvend Lewenborg, Scheepsraad, de Oude Bieb en Wijkplatform Beijum;
- Uitvoeren quick wins plan de Hunze;
- Uitvoeren van plannen voor een beweegplek in het Kardingegebied.

West

Wijken en buurten

Hoogkerk, Gravenburg, Leegkerk, Reitdiep, Dorkwerd, De Held, Buitenhof, Vinkhuizen, Selwerd, Paddepoel, Tuinwijk. In het gebied opereren drie WIJ-teams: WIJ Hoogkerk, WIJ Vinkhuizen en WIJ Selwerd.

Hoe staan we ervoor?

De wijken in West hebben een divers karakter. Selwerd, Paddepoel en Vinkhuizen hebben een relatief hoge sociale huur voorraad. Met Wijkvernieuwing in Vinkhuizen en later in Paddepoel is de woningvoorraad en de openbare ruimte stevig aangepakt. Nog niet alle delen zijn aangepakt en ook zijn er nog hardnekkige sociale problemen in de wijk die een vervolgontwikkeling vragen. In Selwerd is een nieuw evenwicht gevonden in de wijkvernieuwing, sociaal en fysiek gaan hier samen op. Het wijkje Tuinwijk is na grondige renovatie inmiddels een mooie parel aan de zuidkant van het gebied. Het dorpse karakter van Hoogkerk is behouden gebleven en de wijk is gewend eigen problemen op te lossen of te agenderen. Enkele hardnekkige problemen zoals jeugdproblematiek, verkeer en voorzieningen zijn zaken die daarbij onze gezamenlijke aandacht hebben. Wij onderhouden goed contact met de wijken Gravenburg, de Held, Buitenhof en Reitdiep waarbij vroegtijdige signalering van kansen (duurzaamheid), opgaven (jongeren/voorzieningen) en problemen (mobiliteit) de gezamenlijke agenda bepaald. Meer is terug te vinden in de nieuwe Wijkkompassen van deze wijken.

Wijkvernieuwingsplan Selwerd

Wat willen we bereiken in 2021?

Voor de noordelijke wijken in Groningen (waaronder Selwerd, Paddepoel en Vinkhuizen) is een Regio Deal Groningen Noord gesloten met het Rijk. Ambities kunnen wij daardoor versneld of meer in samenhang tussen wijken uitvoeren. Door plannen van de woningcorporaties heeft de fysieke verbetering van Selwerd een stevige plek ingenomen in de wijkontwikkeling. Healthy Ageing vormt de rode draad. Duurzaamheid en energietransitie vormen ook op sociaal gebied de kans om in Selwerd achterstanden om te buigen in een sprong vooruit. Er wordt in de uitvoering van alle plannen gekeken naar een combinatie met sociale interventies. Het Wijkbedrijf is hierbij de plek waar we vorm geven aan de armoedeaanpak en de opstap naar werk. Rondom het winkelcentrum ligt de komende jaren de meest integrale opgave voor Paddepoel: een vitaal hart, met een aantrekkelijk winkel-, woon- en verblijfsklimaat voor jong en oud. Hierbij wordt bijzondere waarde gehecht aan een groene en autoluwe inrichting. We willen hier samen met co-creatie Paddepoel verder aan werken. Leefbaarheid, klimaatadaptie en energietransitie zijn belangrijke opgaven die we samen met de wijk aanpakken. In Vinkhuizen werken bewoners, WIJ-team en gemeente samen onder de nemer 'Vinkhuizen laat niet los'. De zorgen over de sociaaleconomische situatie en het veiligheidsgevoel vormen komend jaar het speerpunt. In Vinkhuizen willen we met een

stratenaanpak gericht aan de slag. De wijkinitiatieven aan de Travertijnstraat worden elders in de wijk gehuisvest, mogelijk in de vorm van wijkbedrijf.

In Reitdiep, De Held, Gravenburg en de Buitenhof willen we onderzoeken of we de bestaande betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor zowel stedelijke opgaven als wijkopgaven bijeen kunnen brengen. In deze wijken vormen verkeersvraagstukken een prominent aandachtspunt. De start van de ontwikkeling van 'De Held 3' geeft mogelijkheden om de uitgestelde verkeersstructuur in dit gebied af te maken en te kijken naar het voorzieningenniveau. Hoogkerk neemt zelf veel initiatief op het gebied van sport, recreatie en verkeer, openbare ruimte en duurzaamheid. We brengen dit in gesprek en co-creatie samen met de belangen van de gemeente. Samen met bewoners, ouders, scholen en het WIJ-team richten we ons op het verminderen van overlast door jeugd en het vergroten van de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Uitvoeren actielijnen Regio Deal waarin meedoen in straat, buurt, wijk en samenleving voorop staat, met onder andere creëren van werk en participatie, door de stratenaanpak en placemaking-projecten;
- Inrichten van interdisciplinaire teams (gemeente, WIJ, corporaties en Politie). Per straat of netwerk kijken zij wat er nodig is, zij zijn zichtbaar aanwezig en aanspreekbaar in het gebied;
- Uitvoering van de wijkvernieuwing Sunny Selwerd waarbij extra inspanning zal uitgaan naar social return doelstelling en de wijktalentmakelaar/wijkschool;
- Versterken van de rol van het wijkbedrijf in de bewonersopgaven in de wijk Selwerd en het stimuleren en faciliteren van dergelijke initiatieven in Paddepoel en Vinkhuizen;
- Voorbereiding van de verbouw en nieuwbouw van de Wegwijzer en de Bisschop Bekkerschool in samenwerking met de wijk en partners;
- Uitvoeren van projecten in het energietransitieprogramma, met onder andere energiecoaches om de energietransitie in de wijken Paddepoel, Vinkhuizen en Selwerd te koppelen aan vraagstukken rondom betaalbaarheid en rondkomen;
- Faciliteren van bewonersgroepen die in Tuinwijk bijdragen aan onderhoud en beheer van het buurtcentrum Tuinpad en het jaarlijkse buurtcultuurevenement;
- Afstemming van de mobiliteitsvisie op de verkeersknelpunten in de wijken, met aandacht voor de Eikenlaan, de Zonnelaan, de Westelijke ringweg, en de ontsluiting van Suykerzijde en de Held 3, zie : Programma 7: Verkeer;
- Transformatie van Westpark tot een volwaardig Stadspark met nieuwe functies aan de randen en lokale initiatieven in het park;
- Met het wijkwethoudersbudget bepalen de wijken zelf jaarlijks de prioriteiten voor hun wijk met het top3-budget. Deze worden afhankelijk van aard en omvang door bewoners zelf of samen uitgevoerd.

Haren

Dorpen
Haren, Glimmen, Noordlaren, Onnen. Het gebiedsteam Haren en WIJ Haren zijn gevestigd aan het Raadhuisplein in Haren.

Hoe staan we ervoor?

De inwoners van Haren, Onnen, Noordlaren en Glimmen zijn overwegend tevreden en trots op hun leefomgeving en vinden het belangrijk dat de leefbaarheid en identiteit van het gebied overeind blijft. Veel inwoners zijn betrokken bij en zetten zich vrijwillig in voor de gemeenschap. De woon- en leefkwaliteit van de dorpen wordt hoog gewaardeerd, evenals het groene, natuurlijke en landschappelijke karakter van het gebied. Mensen maken zich zorgen over het mogelijk verdwijnen van voorzieningen en de dorpse leefbaarheid. Contacten tussen mensen, netwerken, organisaties en accommodaties in het gebied dragen bij aan sociale, leefbare dorpen, buurten en wijken van het gebied. Dit noemen we de sociale basis. Als we kijken naar de omgevingsvisie zijn met name duurzame landbouw, (betere) kwaliteit natuur en landschap en sociaal economische vitaliteit en leefbaarheid de

thema's voor de toekomst zijn. In 2020 is een start gemaakt met een breed participatieproces om samen met inwoners een gebiedsagenda voor de toekomst op stellen.

Wat willen we bereiken in 2021?

We willen samen met inwoners de gebiedsagenda voor de komende jaren vormgeven. Dit noemen we Groene Parel. De in 2020 opgehaalde ideeën en wensen geven richting aan de gebiedsagenda. We streven ernaar dat we in gespreksbijeenkomsten een verdiepingsslag kunnen maken. We willen dat de jeugdigen (0-12 jarigen) en jongeren (13-27 jarigen) in Haren kunnen opgroeien in een veilige, positieve, gezonde en uitdagende leefomgeving. We vinden het belangrijk dat zij ruimte krijgen voor inbreng op hun leefomgeving en faciliteren dat. We willen dat ouderen in Haren gezond en vitaal blijven. Behoud van de eigen regie, eenvoud in de organisatie van (medische) ondersteuning, integrale benadering van de cliënt, samenwerking tussen professionals en mantelzorg, digitalisering van dienstverlening en passende woonvormen zijn essentieel in de invulling van positieve gezondheid voor ouderen. In 2020 is het accommodatiebeleid geharmoniseerd. In 2021 gaan we samen met betrokkenen aan de slag met de ontwikkeling van het buurt- dorpshuis van de toekomst. Belangrijk element in het Groenplan is het stimuleren en ondersteunen van inwonersinitiatieven die bijdragen aan een duurzame en ecologische versterking van het gebied. Haren maakt als onderzoeksgebied onderdeel uit van de ontwerpmanifestatie in het kader van de klimaatadaptatieweek in januari. Zie programma 9: Kwaliteit van de Leefomgeving. We geven binnen het programma Economie en werkgelegenheid samen met andere partijen een vervolg aan de ontwikkeling van de centrumvisie. Hierbij staan leefkwaliteit, aantrekkelijkheid en ondernemerschap in het centrum van het dorp Haren centraal.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Vormgeven van een gebiedsagenda en een samenwerkingsvorm tussen inwoners en gemeente met de Groene Parel, we voeren de plannen uit die in de eerste fase van het participatieproject zijn opgehaald;
- We faciliteren het proces om samen met kinderen en jongeren in het gebied manieren te ontwikkelen om participatie bij hun leefomgeving te bevorderen;
- We gaan samen met partners en inwoners in het gebied in gesprek over het vormgeven van het WIJ-team Haren;
- We ondersteunen accommodatiebesturen met de ontwikkeling van het buurt- en dorpshuis van de toekomst;
- Projecten met betrekking tot het actieplan centrumvisie wordt door ons gestimuleerd en ondersteund;
- We faciliteren inwoners uit het gebied om deel te nemen aan de ontwerpmanifestatie in de klimaatadaptatieweek;
- Het Boeremapark wordt opgeknapt vanuit het onderhoudsprogramma. Wij vullen hierop aan als het gaat om de functie spelen/ontmoeten;
- We stimuleren en ondersteunen inwonersinitiatieven die bijdragen aan vergroening en het gebied duurzaam en ecologisch versterken; initiatieven in het kader van cultuur, sport, bewegen, spelen en ontmoeten; en initiatieven die bijdragen aan positieve gezondheid voor ouderen.

Ten Boer

Dorpen

Ten Boer, Ten Post, Garmerwolde, Thesinge, Woltersum, Sint Annen, Lellens, Wittewierum en Winneweer.

Hoe staan we ervoor?

Het gebied Ten Boer met de negen dorpen valt in z'n geheel samen met het projectgebied van het programma Vernieuwen en Versterken. De reden hiervoor is gelegen in de problematiek die de aardbevingen en de gevolgen daarvan hebben meegebracht. De opgave in het gebied is integraal en divers van aard. Integraal omdat het niet alleen om gebouwen gaat die versterking of herstel van schade nodig hebben. Het gaat ook om behoud en versterking van de sociale basis, het perspectief van de gemeenschap en het economisch en sociaal economisch

perspectief. Dit staat onder druk. En divers omdat het raakt aan thema's zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en het stimuleren van de biodiversiteit in het gebied.

Versterking en dorpsvernieuwing
Concept Lokaal Programmaplan Nationaal Programma Groningen

Wat willen we bereiken in 2021?

We gaan investeren in de in dorpen aanwezige samenwerkingsvormen om de ontwikkelkracht binnen de dorpen te verstevigen. Doel is dat we tot gemeenschappelijk gedragen meerjarige dorpsagenda's komen die ook met de hulp van of door bewoners gerealiseerd kunnen worden. Deze agenda's vormen mede de basis voor projectaanvragen binnen de toegekende middelen uit het Nationaal Programma Groningen. Een voorbeeld is het versterken van de Dorpscoöperatie Ten Boer. Hierbinnen kan gewerkt worden aan verschillende opgaven zoals eenzaamheid, sociaaleconomisch perspectief en samenbrengen van diverse bevolkingsgroepen. We leveren hiermee een agenderend programma op. Binnen dit programma werken we de komende tien jaar aan door alle partijen gedragen perspectieven gericht op de integrale ontwikkeling van het gebied. Er is ruimte en aandacht voor de diversiteit tussen de dorpen, de landelijke gebieden en de prioriteiten in de specifieke dorpen en gebieden. Het gebiedsteam Ten Boer en het team van het programma Versterking en dorpsvernieuwing werken als één team om met alle partijen in Ten Boer de agenda's en projecten vorm te geven. Met deze samenwerking bereiken we dat er aan de verschillende doelen en opgaven die zich voordoen tegelijkertijd en in samenhang kan worden gewerkt.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Onderzoek naar de behoefte en mogelijke realisatie van een eigen plek voor de jongeren van Ten Boer;
- Investeren in de Dorpscoöperatie Ten Boer om haar programma uit te breiden en haar basis te versterken;
- Ontwerpen en uitvoeren van processen waarmee we samen de meerjarige dorpsagenda's maken;
- In kaart brengen van kansen om deel uit te maken van projectaanvragen binnen het programma Versterken en Vernieuwen;
- Bewoners- en ondernemersinitiatieven stimuleren en helpen realiseren;
- Een agenderende functie innemen in het kader van de harmonisatie en het Nationaal Programma Groningen om knelpunten op te lossen en opgaven in het gebied aan te scherpen.

Paragraaf 2 Duurzaamheid

In deze paragraaf geven we aan wat de doelstellingen zijn voor het programma Groningen Geeft Energie en hoe we in 2021 via meerdere sporen, verder werken aan opschaling van de energietransitie.

Doelstellingen en relevante beleidsnota's

Gemeente Groningen CO_2-neutraal in 2035. Hierbij hanteren we de uitgangspunten van de Routekaart Groningen CO_2-neutraal 2035 uit 2018. In de gemeente Groningen hebben we specifiek aandacht voor de sociale gevolgen van de energietransitie. Inclusiviteit is hierbij een belangrijk thema, iedereen moet mee kunnen doen. We werken samen met inwoners richting een CO_2-neutrale gemeente in 2035.

Relevante beleidsnota's

- Visie biobased economy (2013)
- Kansenkaart wind (2013)
- Groningen aardgasloos in 2035, actieplan warmte (2016)
- De zonnewijzer 2017-2020 (2017)
- Routekaart Groningen CO2 neutraal 2035 (2018)
- Deelname Europees Making City Lighthouse project (2018)
- Making City Lighthouse project (2018)
- Beleidskader zonneparken fase 1 (2019)
- Biomassa (2019)
- Vervolg definitief investeringsvoorstel Warmtenet Noordwest (2019)
- Strategie stap voor stap naar aardgasvrije wijken en dorpen (2019)
- Masterplan CO2-neutrale aardgasvrije woningvoorraad corporaties (2019)
- Meerjarenprogramma Energie 2020-2023 (2019)
- Gresco Jaarplan 2019-2020 (2019)
- Concept Regionale Energie Strategie (2019)
- CO2 monitor 2018 (2020)
- Windplatform verkenning windenergie (2020)
- Windverkenning verdiepend onderzoek (2020)

Relevante ontwikkelingen

Met de CO2 monitor houden we doorlopend in beeld hoe we vorderen met onze doelstelling CO2-neutraal in 2035. De CO_2-uitstoot die is te relateren aan energiegebruik in de gemeente Groningen bedraagt 1.234 kton in 2018 (Cijfer uit de CO2-monitor. Voor deze monitor zijn wij afhankelijk van Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) data die jaarlijks publiceert over het jaar ervoor). Hiervan wordt 46% door bedrijven en instellingen uitgestoten, 28% door woningen en 26% door verkeer en vervoer. Daarnaast staan de indicatoren voor woningen vanuit het programma Energie vermeld in deelprogramma 8.4 Kwaliteit woningvoorraad. Om u goed inzicht te bieden in de vordering van onze doelstelling CO2-neutraal in 2035, zullen wij u aanvullend op de P&C cyclus, begin 2021 een brief sturen met daarin expliciet aandacht voor de resultaten uit de CO2 monitor die dan gepubliceerd is.

Regionale energie strategie

Met alle lokale overheden uit onze provincie werken we aan een Regionale Energie Strategie (RES). De RES bevat de opgaven uit het klimaatakkoord die door het Rijk aan de regio's zijn toebedeeld. Het gaat hierbij om grootschalige zon en wind op land en de warmtetransitie voor de gebouwde omgeving. Na het gereedkomen van de concept-RES in 2020 werken we deze verder uit in een RES 1.0 vóór 1 juli 2021.

Taakstelling duurzame energieopwekking
De verwachting om vanaf 2022 1 miljoen euro per jaar te kunnen genereren door investeringen in de transitie naar duurzame energieopwekking bleek te vroeg. Echter zien we nog steeds kansen om gelden te kunnen genereren door investeringen in de transitie naar duurzame energieopwekking waarbij we deze toekomstige te verwachten revenuen ten goede zullen laten komen van de gemeente. We zijn aan het verkennen hoe de potentiële opbrengsten van duurzame energie die opgewekt kan worden op gronden in bezit van de gemeente sociaal ingezet kunnen worden. We komen hierover met een voorstel.

Groningen geeft energie

Spoor warmte

Uit de routekaart Groningen CO2-neutraal 2035 volgt dat 54 procent van de totale energievraag van onze gemeente bestaat uit warmte. Er zijn goede duurzame technische alternatieven voor het huidige op aardgas gebaseerde warmtesysteem. Ook kan de vraag sterk worden verminderd door aanbrengen van (extra) isolatie en het nemen van efficiëntiemaatregelen. De warmtevoorziening zal in de toekomst per wijk verschillen. Hier bereiden we ons nu op voor.

Hoe staan we ervoor?

Warmte
WarmteStad is volop bezig met het uitbreiden van het warmtenet in Noordwest (Paddepoel, Selwerd en Vinkhuizen). Buurtwarmte 050 heeft haar projectomvang inmiddels vergroot van 450 naar 3000 woningen. Warmte staat goed in de steigers maar om door te pakken is vooral aangepast landelijk beleid voor bestaande bouw noodzakelijk. Pas in 2022 zijn er enige wijzigingen te verwachten. In de tussentijd gaan wij door met onze wijkaanpak en werken met buurten en wijken op vrijwillige basis aan een aardgasloze toekomst.

Wijkenergieaanpak
In 9 wijken/dorpen zijn we actief met bewoners bezig om plannen te maken om van het aardgas af te gaan. De focus ligt op Paddepoel, Selwerd en Vinkhuizen (PSV-wijken). Op dit moment is het vanwege gebrek aan financieringsconstructies en wet- en regelgeving nog niet mogelijk grondgebonden woningen aan te sluiten op een warmtenet. Via het energieloket helpen we huiseigenaren die hun woning willen verduurzamen. Inclusiviteit is hierbij een belangrijk thema, iedereen moet mee kunnen doen. De wijkvernieuwingsplannen vormen de basis voor de wijkenergieplannen. We maken samen met bewoners plannen, zodat wijkvernieuwing en energietransitie hand in hand gaan.

Wat willen we bereiken in 2021?

Warmte
Uit de bronnenstrategie warmte blijkt dat er voldoende warmtebronnen beschikbaar zijn, maar dat voor zowel bronnen als het bijbehorende distributiesysteem hierin wel keuzes gemaakt moeten worden. We willen een richtingbepalende warmtestrategie maken in combinatie met de (door het Rijk) verplichte transitievisie warmte. In 2023 is onze doelstelling om 6.000 woningen aan te sluiten op een warmtenet.

Wijkenergieaanpak
We krijgen beschikking over financieringsconstructie(s) en ontzorgingssystematiek om woningen aardgasvrij te maken. Via onderzoek willen we duidelijkheid hoe de grondgebonden woningen in de PSV wijken het beste van het aardgas kunnen. Samen met de financiering en ontzorging willen we een plan om dit te realiseren.

Wat gaan we hiervoor doen?

Warmte
- Op basis van bronnenstrategie maken van een warmtestrategie;
- Maken en vaststellen transitievisie warmte (verdere uitwerking ‘openingsbod’);

- Vastleggen mogelijke bronnen (zoals oppervlakte- en afvalwater) in een geografisch systeem;
- Maken masterplan bodemenergie Binnenstad;
- Onderzoeken of de Larix aangesloten kan worden op het warmtenet van Warmtestad;
- Doorgaan met overleg Ministerie Economische Zaken en Klimaat over geothermie (risico's, wet- regelgeving).

Wijkenergieaanpak

- In de PSV wijken werken we samen met bewoners aan de plannen om de gehele wijken aardgasvrij te maken. In de overige wijken waar het participatietraject gestart is houden we de informatievoorziening en ondersteuning zoveel mogelijk in stand;
- We gaan een pilot starten om de financieringsconstructie en ontzorgingssystematiek uit te proberen;
- Het energieloket is voor de inwoners van de gemeente Groningen en blijven we inzetten als plek waar huiseigenaren en buurtinitiatieven ondersteuning kunnen krijgen bij verduurzaming.

Spoor besparen

Alle energie die we kunnen besparen hoeven we niet op te wekken. Grote besparingen zijn mogelijk in woningen en bij bedrijven en kantoren. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld met het eigen vastgoed (Gresco). Besparingen zijn goed voor een derde deel van ons einddoel. Dit spoor valt uiteen in wonen (nieuwbouw, huursector, particuliere woningen), bedrijven en de eigen gemeentelijke organisatie.

Hoe staan we ervoor?

Wonen

Vanaf 2020 is het energieloket Groningen de plek waar inwoners van de gemeente alle informatie over het verduurzamen van het eigen huis, de plannen van de gemeente voor de wijken of dorpen (wijkenergievisie) en de samenwerking in de buurt (Grunneger Power, Buurkracht en buurtinitiatieven) kunnen vinden. Het loket werkt samen met andere gemeenten in de provincie Groningen. We hebben subsidie ontvangen van de Regeling Reductie Energiebesparing (RRE) waarbij we bij 10.000 woningeneigenaren kunnen voorzien van kleine energiebesparende maatregelen. Met de woningcorporaties wordt samengewerkt om de corporatieve woningvoorraad te verduurzamen. We hebben hiervoor prestatieafspraken gemaakt waarin we streven naar een CO2 neutrale en aardgasvrije woningvoorraad.

Bedrijven

Via het regulerende spoor (vergunningverlening, toezicht en handhaving) en stimulerende spoor worden de bedrijven in de gemeente Groningen geactiveerd om energiezuiniger en duurzamer te ondernemen. Om het bedrijfsleven in de gemeente Groningen te inspireren en te ondersteunen bij hun ambitie om te verduurzamen is samen met de Groningse bedrijvenverenigingen en de provincie Groningen het platform Groningen werkt Slim (GWS) opgericht. Via de thema's Energie, Mobiliteit en Circulair worden verschillende projecten uitgevoerd.

Gresco

De Gresco, de gemeentelijke organisatie om al ons eigen vastgoed te verduurzamen, blijft zich ontwikkelen. Maatregelen die zichzelf terugverdienen worden genomen en we kijken vooruit wat de klimaatwet straks van ons als vastgoedeigenaar gaat verlangen. Zo blijven we voorop lopen en kunnen we een goed voorbeeld zijn voor de inwoners en bedrijven in de stad. We zijn goed op weg om energiebesparende maatregelen te treffen die zichzelf terugverdienen uit de energiebesparing. Er is binnen het krediet van 7,8 miljoen euro al 5 miljoen euro geïnvesteerd. Onze energie kopen we sinds 2019 duurzaam in: 15 jaar lang groene stroom, opgewekt in eigen provincie met nieuwe installaties. Gas wordt sinds 2019 steeds een stapje groener ingekocht.

Wat willen we bereiken in 2021?

Wonen

Het energieloket willen we in 2021 verder ontwikkelen waarbij we onafhankelijk advies geven met een goede doorverwijzing naar lokale aanbieders. We willen in iedere wijk energiecoaches inzetten en zowel via de digitale

weg als via een fysiek loket de woningeigenaren ondersteunen bij het verduurzamen van de woning. We willen dat minimaal 13.000 bezoekers de website bezoeken. Samen met de corporaties is afgesproken om de bestaande voorraad naar basiskwaliteit te brengen: minimaal label A (energie index 1,2). Dit betekent dat in 2024 50% van de woningen voldoet aan deze basiskwaliteit.

Bedrijven
Binnen Groningen Werkt Slim (GWS) werken bedrijven en kennisinstellingen samen om bedrijven te ondersteunen bij vraagstukken en met slimme oplossingen. Het loket biedt onafhankelijke informatie en ondersteuning voor de ondernemer, geeft advies en werkt aan nieuwe producten en diensten. We streven ernaar om 50 bedrijven via een bedrijfsbezoek te voorzien van een advies, 150 bedrijven telefonisch te adviseren en met 300 bedrijven te gaan samenwerken in projecten.

Gresco
Met maatregelen die zichzelf terugverdienen zetten we belangrijke stappen maar zijn we nog niet klimaatbestendig. Om de klimaatdoelen die op ons af komen te kunnen realiseren moet er een extra stap worden gezet. De Gresco is met de opgedane ervaring toegerust om een rol te spelen in deze opgave.

Wat gaan we hiervoor doen?
Wonen
- De inwoners ondersteunen bij het verduurzamen van de woningen waar bij we het energieloket een duidelijke en zichtbare plek geven in de wijkaanpak met kwalitatief goede, onafhankelijke adviezen;
- Een goede samenwerking zoeken met de lokale aanbieders waarbij de bewoners een goed aanbod krijgen van energiebesparende maatregelen;
- Ondersteunen van de wijk- en buurtinitiatieven bij het verduurzamen van de wijk;
- Om de energielasten direct naar beneden te brengen worden energiecoaches ingezet en we hebben extra aandacht voor inwoners met een smalle beurs;
- De corporaties verduurzamen de komende vijf jaar naar verwachting zo'n 9000 woningen en een deel van de oudere woningvoorraad wordt vervangen door zeer duurzame nieuwbouw.

Bedrijven
- Het loket verder doorontwikkelen o.a. door de inzet van een CO2 rekenmachine (tool om de CO2 uitstoot inzichtelijk te maken van een bedrijf) bij advisering aan bedrijven;
- Het aantal leden van platform GWS uitbreiden;
- Samen met bedrijven willen we diverse projecten uitvoeren en ondersteunen zoals: dicht-actie, zon op bedrijfsdaken, de warmtemeter, vergroenjegas, stimuleren van laadpalen-deelauto's-elektrische fiets en het opstellen van een plan van aanpak Circulair.

Gresco
- In 2020 hebben we naast ons reguliere jaarplan ook een voorstel gedaan om meer met onze bestaande middelen te kunnen doen. We noemen dat "Gresco, de doorontwikkeling". In deze notitie aan ons college hebben we gevraagd om een aantal pilots uit te werken waarin we onderzoeken of onze denkrichtingen werken. In 2021 kunnen we deze pilots in de praktijk gaan toepassen.
- Het Vastgoedbedrijf is bezig met het vormen van een overkoepelende klimaatstrategie om onze vastgoedportefeuille te verduurzamen conform wet- en regelgeving voortvloeiende uit de klimaatambities van het Rijk. Hierin duiden we de opgave, waar de opgave van de Gresco een eerste aanzet voor is.

Spoor zon
In de Routekaart is doorgerekend en vastgesteld dat in 2035 zestig procent van lokaal duurzaam opgewekte energie van de zon afkomstig is. Met 810 megawatt (MW) geïnstalleerd vermogen in 2035 wordt zonne-energie de grootste duurzame elektrische energiebron van de gemeente. Dit komt overeen met ongeveer 2,5 miljoen

zonnepanelen. Wij werken vanuit de zonneladder; de potentie van de daken moet ten volle benut worden. Van de opgave kan naar verwachting 300 MW op daken van woningen en bedrijven worden gerealiseerd. De overige 500MW realiseren we in zonneparken.

Hoe staan we ervoor?

In de gemeente Groningen liggen op dit moment bijna 295.000 zonnepanelen (tweederde daarvan liggen op daken, eenderde in zonneparken) en doet het hiermee landelijk gezien bovengemiddeld goed. De geprognosticeerde 216.000 panelen (64 MW) in 2020 is daarmee ruimschoots behaald. We liggen vooralsnog ruim een jaar vóór op schema. Hoewel de ambities op korte termijn ruimschoots gehaald zijn, constateren we dat door het afbouwen van de salderingsregeling en de versobering van de SDE++ regeling voor zonnedaken de groei van het aantal zonnepanelen steeds minder vanzelfsprekend wordt. De verwachting is dat hierdoor vanaf 2023 de groei achter blijft ten opzichte van de prognose.

Wat willen we bereiken in 2021?

In 2021 willen we voor ten minste 101 MW aan zonnepanelen in de gemeente hebben liggen, zowel op daken als in zonneparken. Dat komt overeen met ongeveer 340.000 zonnepanelen.

Wat gaan we hiervoor doen?

Op daken

- We updaten in 2021 het beleid ‘De Zonnewijzer 2017-2020’ met de nieuwste ambities en inzichten;
- In 2021 ligt de focus op de ontwikkeling van zonnepanelen op bedrijfsdaken. Hier is de grootste groei te halen. Hiervoor doen wij twee projecten; het provinciale project ‘Zon op Bedrijfsdaken’ voor grote daken en voor de kleine daken (kleinverbruikersaansluiting) ontwikkelt Groningen Werkt Slim een programma;
- We willen gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed voorzien van zonnedaken. Zo willen we op alle geschikte schooldaken starten met zonnepaneelprojecten en voorzien we dit jaar weer minimaal acht gemeentelijke daken van zonnepanelen.
- We onderzoeken hoe P+R terreinen verduurzaamd kunnen worden door het plaatsen van zonnedaken. We nemen daarbij uitdrukkelijk de koppelingskansen met laadinfrastructuur voor auto’s en lijnbussen mee;
- We stimuleren en faciliteren lokale initiatieven zoals Grunneger Power, Zon Op Alle Daken, Duurzaam Glimmen en de ECTB door bijvoorbeeld hen te ondersteunen bij aanvragen voor omgevingsvergunning.

In zonneparken

- In 2021 geven we invulling aan de aangemerkte locaties voor de ontwikkeling van grote zonneparken. Het gaat daarbij om: opstellen van een business case, milieu-ruimtelijk onderzoek (waaronder natuur en ecologie), landschappelijke inpassing en sociaal eigenaarschap. De verkenning wordt in een gebiedsparticipatief proces uitgevoerd, samen met de omwonenden en stakeholders;
- In 2020 zijn omgevingsvergunningen en SDE+ beschikkingen afgegeven voor de uitbreiding van het bestaande zonnepark Roodehaan met twee aanliggende zonneparken. De verwachting is dat in 2021 begonnen kan worden met de bouw van deze zonneparken;
- In Haren is een omgevingsvergunning verleend voor zonnepark Mikkelhorst. De verwachting is dat dit zonnepark in 2021 wordt opgeleverd.
- Duurzaam Glimmen realiseert langs het spoor een klein coöperatief zonnepark. De verwachting is dat hiervoor in 2021 begonnen kan worden met de bouw.

Spoor wind

Hoe staan we ervoor?

In 2018 heeft de gemeenteraad ingestemd met een beleidskader voor grootschalige windenergie.
Hierna is de verkenning windenergie Westpoort en Roodehaan door Windplatform Groningen (Grunneger Power, Natuur en Milieu Federatie en Gemeente Groningen) inclusief een participatieproces met omwonenden gestart.

Op 20 mei 2020 zijn de eerste resultaten van de verkenning windenergie gepubliceerd. Uw gemeenteraad is via meerdere (technische) sessies met onder andere omwonenden en een collegebrief geïnformeerd over het proces.

Wat willen we bereiken in 2021?

Het doel is 36 MW opgesteld vermogen windenergie in 2035 en het tussendoel is 10,6 MW opgesteld vermogen windenergie in 2023. In 2021 leggen wij de raad een besluit voor over het al dan niet doorgaan met de grootschalige windenergie in de gemeente Groningen, op basis van de windverkenning Westpoort en Roodehaan.

Wat gaan we hiervoor doen?

- Continueren participatieproces omwonenden;
- Onderzoeken van de tweede fase van de windverkenning uitvoeren en afronden; opstellen raadsvoorstel windverkenning;
- Indien positief raadsbesluit voor windenergie in Westpoort en/of Roodehaan:
  - Voorbereidingskrediet regelen;
  - Planvorming starten met bijbehorende procedurele onderzoeken.

Spoor biobased economie

Hoe staan we ervoor?

We hebben een routekaart ontwikkeld voor de circulaire economie en daarmee samenhang tussen de relevante thema's zoals energie, afval, bouw en sloop en water. De routekaart wordt uitgewerkt in een uitvoeringsagenda om ook ten aanzien van grondstoffen CO2 neutraliteit te bereiken. In de gemeente Groningen wordt groen gas geproduceerd (voldoende om op een zomerse dag de stad te voorzien). Uit onze routekaart en uit de RES blijkt echter dat we in de toekomst meer groen gas nodig hebben. We zien kansen voor het vergroten van de groen gas productie en het reserveren van de bijbehorende certificaten.

Wat willen we bereiken in 2021?

Wij zien dat het produceren met nieuwe grondstoffen eindig is en veel energie vraagt. De noodzaak om hernieuwbare grondstoffen in te zetten wordt steeds groter. We willen helder maken wat hiervan de betekenis voor en de rol van de Gemeente Groningen is.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We maken een uitvoeringsagenda voor Circulaire economie waarmee we de inzet van hernieuwbare grondstoffen willen stimuleren;
- We gaan met onze routekaartpartners actief bezig met het vergroten van de groengas productie.

Spoor Groningen smart city

Voor het verder brengen van de energietransitie en het ontwikkelen van activiteiten en projecten in de verschillende sporen van het energieprogramma zijn kennis en innovatie onmisbaar. Binnen het spoor Smart Energy City zetten we in op de ontwikkeling van innovatieve energieprojecten. Ook zetten we daarbij in op regionale, nationale en Europese samenwerking. De gemeente functioneert als netwerker om samenwerking tussen publieke organisaties, private partijen en burgers te versterken. Omdat we waterstof ook zien als slimme oplossing voor uitdagingen in de energietransitie, leest u hierover ook in dit spoor.

Making City

Making City is een Europees subsidie project waarbij we innovatieve, veelal energie gerelateerde, oplossingen willen demonstreren in de praktijk. Het project is gestart in december 2018 en loopt tot december 2023. Naast de samenwerking met vele Europese partners werken we samen met 10 lokale partners. Hierbij werken we aan de volgende thema's:

- Demonstreren van innovatieve technische toepassingen in het kader van de energietransitie
- Nieuwe business modellen en financiering

- Bewonersparticipatie in het kader van de wijkgerichte aanpak
- Wet en regelgeving en lokaal beleid
- ICT en Urban data
- Monitoring en evaluatie
- E-mobility en netstabiliteit
- Communicatie en Disseminatie

Hoe staan we ervoor?

Making City

Het project heeft een samenwerking met vele lokale en Europese partners. Daarnaast is het project breed opgezet en gaat onder andere om het beleids- en technische innovaties in te zetten in wijken om deze energiepositief (PED) te maken. Hiervoor wordt in de wijken Paddepoel, Zernike en Europapark gewerkt aan diverse technische inpassingen waarvan verscheidene acties inmiddels zijn gerealiseerd.

Waterstof

Als Hydrogen Valley speelt de regio Groningen een belangrijke rol in de toepassing van waterstof in mobiliteit, klimaattransitie en economische ontwikkeling. De gemeente Groningen is betrokken bij verschillende regionale, nationale en Europese waterstofinitiatieven. Waterstof wordt toegepast als grondstof in de chemie, als warmtebron in de industrie en de gebouwde omgeving, als brandstof in de mobiliteit en als medium voor transport en opslag op de korte en langere termijn, ook om het elektriciteitsnet te balanceren en de levering van elektriciteit te garanderen.

Wat willen we bereiken in 2021?

Making City

Tezamen met de kennis en kunde van de partners in het project kunnen we een goede bijdrage leveren aan de doelstellingen van de gemeente om CO2-neutraal te worden. Hierbij willen we zoveel mogelijk nieuwe oplossingen aandragen die daaraan bijdragen. De innovatieve technische oplossingen moeten in eerste instantie opschaalbaar zijn, hebben in potentie een goede business case, zijn financierbaar, passen binnen de wet- en regelgeving en laten zien dat Groningen een voorbeeld kan zijn voor anderen.

Waterstof

In 2021 willen we ons binnen de nationale en internationale samenwerkingsverbanden verder profileren als de groene waterstof regio van Europa. We werken aan innovatieve toepassingen van waterstof binnen en buiten de gemeente en we zetten onze projectontwikkeling voort samen met onze regionale, nationale en Europese partners.

Wat gaan we hiervoor doen?

Making City

Het project kenmerkt zich door 54 acties, wat in de meeste gevallen op zichzelf staande projecten zijn. Een paar concrete activiteiten zijn:

- Er zijn 3 DEMO woningen geselecteerd in Paddepoel. Hier gaan we het komende jaar diverse maatregelen treffen die bijdragen aan de verduurzaming van de woningvoorraad. Dit betreft onder andere hoge temperatuur warmtepompen (voor minder geïsoleerde woningen), stillere warmtepompen, PVT panelen (warmte & stroom), isolatie, een gesimuleerde lage temperatuurwarmtenet woning.
- We willen voor 2 flats in Paddepoel gevelpanelen realiseren.
- We willen de liftcapaciteit van 1 flat benutten om elektrische deelauto’s aan te kunnen bieden in een wijk, waarbij het stroomnet dus niet extra belast wordt.
- We willen zonnestroom opwek in een voetpad of fietspad in het Europapark.
- We werken aan een nieuw model, Urban Financial Metabolism, voor het in kaart brengen van geldstromen in wijken om inzichtelijk te maken dat gericht investeren zich op de lange termijn terugverdient.

Waterstof

- Profileren van regio Groningen als een waterstofregio, onder meer door middel van deelname aan het Europese project HEAVENN;
- Verdere verduurzaming van ons gemeentelijk wagenpark door middel van het aanschaffen van diverse waterstof-voertuigen en de daarbij benodigde aanpassingen aan de werkplaats en stalling;
- Realiseren van een waterstofvulstation;
- Onderzoeken in welke mate waterstof als groen gas een oplossing kan bieden als warmtebron;
- Participeren in diverse EU-projecten, zoals REVIVE (twee vuilniswagens), JIVE2 (twintig bussen), Hytrec2 (zes voertuigen plus vulstation), HECTOR (een vuilniswagen en aanpassing werkplaats) en in nieuw te ontwikkelen projecten. Dankzij de bijdrage vanuit Europese Unie zijn we in staat om deze projecten kosteneffectief uit te voeren.

Duurzaamheid in het reguliere beleid

In deze paragraaf vatten we samen op welke manier duurzaamheid in al onze programma's aan de orde komt. We hebben de duurzaamheidsambities en prestaties binnen alle sectorale programma's in beeld gebracht. Deze prestaties zijn terug te vinden in de begroting 2021, met name in de volgende programma's:

- Programma 7: Verkeer: ons verkeerssysteem is in de basis erg duurzaam: het aandeel van de actieve mobiliteit (voetganger en fietser) blijft onverminderd hoog en ons openbaar busvervoer is inmiddels bijna geheel emissievrij. Onze inwoners, maar ook de bezoekers van buiten de gemeente, worden uitgedaagd om de auto zoveel mogelijk te laten staan door met het openbaar vervoer te reizen en op de kortere afstanden de fiets te pakken (of een combinatie daarvan). Naast onze keuze voor duurzame vervoermiddelen zetten we ons ook in op de vergroening van de vervoermiddelen zelf. De overgang van fossiele brandstoffen naar elektrisch (of waterstof) rijden is één van de belangrijkste veranderingen. We streven ernaar dat er in 2035 geen lokale uitstoot van schadelijke stoffen (NOx en fijnstof) meer plaatsvindt en dat ons verkeerssysteem vrij is van CO2;
- Programma 8: Wonen: we verduurzamen onze huidige woningvoorraad, onder andere door prestatieafspraken met de woningbouwcorporaties en via het energieloket Groningen. Met woningcorporaties worden afspraken gemaakt om gericht in de wijken te investeren. Het gaat in dit verband om verbetering van bestaande woningen gecombineerd met verduurzaming;
- Programma 9: Kwaliteit van de leefomgeving: Kwaliteit van de leefomgeving: we richten onze gemeente klimaatbestendig in door meer groen aan te leggen en het versterken van een groen netwerk dat stad en ommeland met elkaar verbindt. We zetten in op het verhogen van de biodiversiteit. We verbeteren de borging van het behoud van hoogwaardig groen. We verbeteren het gescheiden afval inzamelen en de mate van hergebruik. Ons voedselbeleid blijft zich focussen op belangrijke thema’s als herstel van lokale ketens, het tegengaan van voedselverspilling, gezondheid en participatie;
- Paragraaf 9: Bedrijfsvoering: We gaan verder met de invulling van het manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen en vertalen de duurzaamheidsdoelstellingen voor inkoop naar de categorie- en contractmanagement.

De resultaten hiervan zijn elders in deze begroting te vinden, gemarkeerd met het volgende icoontje .

Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Bij de uitvoering van onze taken worden we geconfronteerd met risico's en ontwikkelingen die financiële gevolgen kunnen hebben voor de gemeente. De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de gemeente is door de risico's van de gemeente af te zetten tegen de mogelijkheden die een gemeente heeft om de risico's op te kunnen vangen. De afgelopen jaren hebben we al geconstateerd dat de financiële positie van de gemeente onder druk staat en het noodzakelijk is deze de komende jaren te versterken.

Voor 2021 en verder zien we een toename van de risico's op verschillende fronten. De risico's nemen toe door de corona pandemie, de risico's in het sociaal domein nemen toe, er moet meer worden bezuinigd, we gaan scherper ramen en we staan aan de vooravond van nieuwe gebiedsontwikkelingen zoals op het Suikerfabriek terrein en de Eemskanaalzone. Al met al nog meer reden om de financiële positie en met name het aandeel reserves in het weerstandsvermogen te versterken. Dit is een belangrijk aandachtspunt voor de komende jaren.

Voor de beoordeling van het weerstandsvermogen kijken we naar de verhouding tussen risico's en beschikbaar weerstandsvermogen, naar de omvang van de Algemene reserve en naar de ontwikkeling van de financiële kengetallen. Met name het lage aandeel van de Algemene reserve in het beschikbaar weerstandsvermogen en de lage solvabiliteit maken duidelijk dat een versterking van de Algemene reserve nodig is. De omvang van Algemene reserve is belangrijk omdat deze direct te gelde is te maken in het geval zich risico's voordoen.
Voor de ratio weerstandsvermogen is onze streefwaarde om op 100% uit te komen. In 2021 komt de ratio uit op 93%. In de jaren daarna neemt het toe naar 100% in 2024. Het aandeel van de reserves in 2021 is 36% (37,4 miljoen euro). Dit aandeel neemt in de periode tot 2024 toe naar 47%. De streefwaarde voor het aandeel van de reserves is 50%.

Ter versterking van het weerstandsvermogen stellen we voor het voordelige saldo in de jaren 2021-2024 toe te voegen aan de algemene reserve. Het voordeel doet zich met name in 2024 voor. In de jaren 2021 en 2023 is nog sprake van een tekort dat we in die jaren onttrekken aan de algemene reserve. Deze mutaties zijn verwerkt in de cijfers voor het weerstandsvermogen.

In het coalitie akkoord is opgenomen dat er wordt gestreefd naar een ratio van 100% aan het eind van de coalitieperiode. Dit betekent dat in de begroting 2022 de ratio weerstandsvermogen tenminste 100% moet zijn.

De gemeente Groningen heeft gekozen om de omvang van en de achtergronden in de risico's en het beschikbare weerstandsvermogen voor meerdere begrotingsjaren (vier jaren) te bezien. Dit wordt dynamisch weerstandsvermogen genoemd. Deze keuze is vastgelegd in de kadernota weerstandsvermogen van de gemeente Groningen (raadsbesluit 22 april 2020).

Weerstandsvermogen in één oogopslag

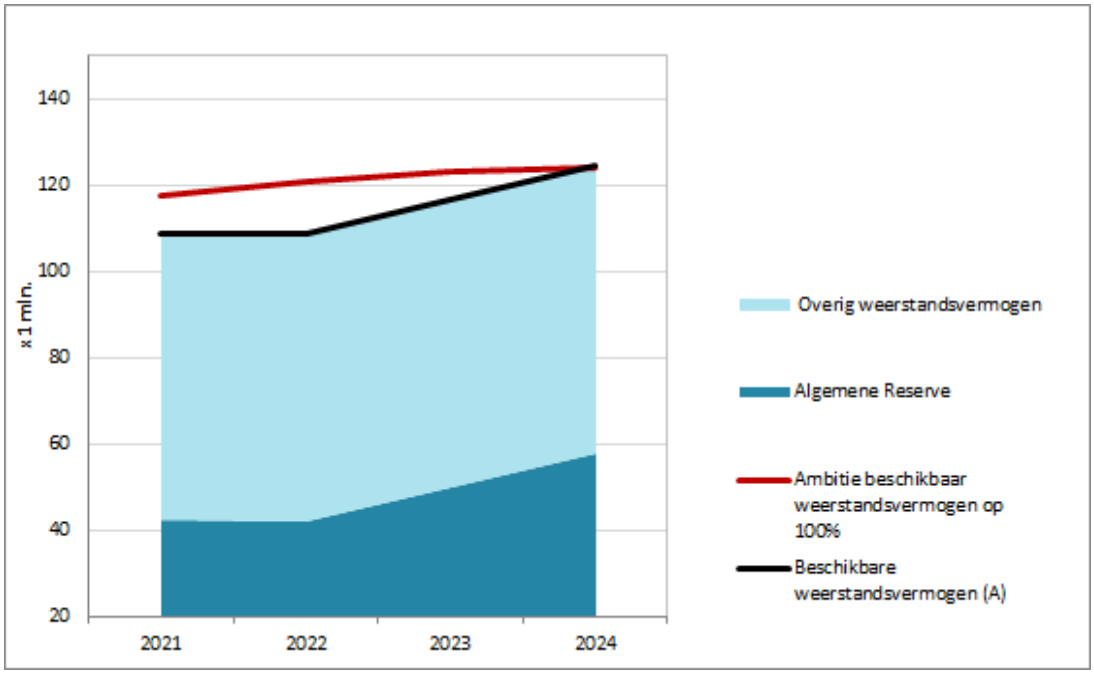

Berekening weerstandsvermogenbegroting 2021	2021	2022	2023	2024
Beschikbare weerstandsvermogen (A)	108.833	108.776	116.492	124.359
Algemene Reserve	42.280	42.223	49.939	57.806
Overig weerstandsvermogen	66.553	66.553	66.553	66.553
Benodigde weerstandsvermogen (B)	117.401	120.855	122.935	123.925
Risico grondexploitaties * waarschijnlijkheidsfactor (90%)	72.000	72.000	72.000	72.000
Overige risico's * waarschijnlijkheidsfactor (90%)	45.401	48.855	50.935	51.925
Ratio weerstandsvermogen (A/B x 100%)	**93%**	**90%**	**95%**	**100%**
Verhouding reserves / benodigd weerstandsvermogen	**36%**	**35%**	**41%**	**47%**
Ambitie beschikbaar weerstandsvermogen op 100%	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Verschil tussen beschikbaar en benodigd weerstandsvermogen	-8.568	-12.079	-6.443	433

Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de weerbaarheid van de gemeente. Het laat zien of de gemeente in staat is de effecten van risico's op te vangen. Als maatstaf hanteren we hiervoor de ratio van het weerstandsvermogen. Deze geeft de verhouding weer tussen het beschikbare weerstandsvermogen (welke middelen zijn er om risico's op te vangen?) en het benodigde weerstandsvermogen (welke risico's lopen we?). Een ratio van 100% betekent dat er voldoende weerstandsvermogen beschikbaar is om het effect van de ingeschatte risico's (kans * effect*waarschijnlijkheidsfactor van 90%) te kunnen opvangen.

Waarschijnlijkheidsfactor
Bij het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen houden we rekening met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%. Deze factor geeft weer dat niet alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen.

Het beschikbare weerstandsvermogen bestaat uit een aantal bronnen waarmee het effect van risico's kan worden opgevangen. We maken onderscheid tussen de Algemene reserve (AR) en overige bronnen. De Algemene reserve (42,3 miljoen euro in 2021) is hard en kan direct worden ingezet. Inzet van de overige bronnen (66,5 miljoen euro) vraagt over het algemeen meer tijd. Voor de inzet van de stille reserve Enexis bijvoorbeeld is eerst verkoop van de

aandelen nodig en inzet van de intensiveringsmiddelen vraagt besluitvorming over verlaging van de beschikbare budgetten en aanpassing van het beleid.
Gezien het belang van de omvang van de Algemene reserve maken we deze afzonderlijk zichtbaar. In het onderdeel beschikbaar weerstandsvermogen geven we een toelichting op de onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen.

Het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van een inschatting van de risico's die de gemeente loopt. Veruit het grootste risico ligt bij de gemeentelijke grondexploitaties en Meerstad. Dit risico bepaalt in 2021 ruim 60% van het benodigd weerstandsvermogen. In het onderdeel benodigd weerstandsvermogen geven we een toelichting op risico's die het benodigd weerstandsvermogen bepalen.

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen wordt twee keer per jaar bepaald: bij de begroting en bij de rekening. We willen benadrukken dat de berekening van het weerstandsvermogen geen exacte wetenschap is. Bij het bepalen van de omvang van het benodigd weerstandsvermogen worden een groot aantal inschattingen gemaakt die meer of minder goed te onderbouwen zijn. Bij de beoordeling van het weerstandsvermogen kijken we dan ook vooral naar hoe het weerstandsvermogen zich ontwikkelt.

Het effect van de coronapandemie op ons beleid, onze inkomsten en onze uitgaven is nog onduidelijk. Onduidelijk is ook in welke mate gemeenten voor de wegvallende inkomsten en extra uitgaven worden gecompenseerd. We hebben er daarom voor gekozen om een risico op te nemen voor de mogelijke financiële effecten van de coronapandemie. Voor 2021 is het risico 12,5 miljoen euro. In het risico parkeerbedrijf en risico buig zijn de mogelijke effecten van corona in de afzonderlijke risicoberekeningen meegenomen.

In zijn algemeenheid leiden nieuwe projecten tot nieuwe risico's en dus tot een hoger benodigd weerstandsvermogen. Op het moment dat er zekerheid is over de uitvoering van een project (meestal bij een realisatiebesluit door de raad), kan een inschatting worden gemaakt van het risico en houden we er rekening mee in het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen.
Bij de berekening van het benodigd weerstandsvermogen is deels wel rekening gehouden met risico's van nieuwe projecten. Het risico Uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties inclusief Meerstad houden we voor de komende jaren constant op 80 miljoen euro, gelijk aan het niveau bij de begroting 2020. Dit sluit aan bij de toelichting in het raadsvoorstel herziening grondexploitaties 2019 (120102-2020). Hierbij hebben we enerzijds geconstateerd dat risico's van lopende grondexploitaties afnemen. Anderzijds zijn grondexploitatie gevoelig voor economische schommelingen. Dit kan ertoe leiden dat risico's van de lopende grondexploitaties in de toekomst weer groter worden. Deze meerjarige gevoeligheden willen we door middel van scenario's inzichtelijk maken. Daarnaast verwachten we in de komende jaren een aantal nieuwe grote gebiedsontwikkelingen te starten zoals Suikerzijde, Stadshavens, Stationsomgeving en de Held III. De (project-specifieke) risico's in deze gebiedsontwikkelingen zijn nog niet nauwkeurig te bepalen. Echter een eerste globale berekening, op basis van schattingen in investeringsbehoefte geven een bandbreedte aan benodigd weerstandsvermogen aan, tussen de 25 en 40 miljoen euro.

We kiezen er daarom nu voor de positieve risico-ontwikkelingen bij lopende grondexploitaties nog niet mee te nemen totdat er meer duidelijk is over de risico-gevoeligheid van scenario's bij lopende grondexploitaties en de risico's bij toekomstige gebiedsontwikkelingen. We voorkomen hiermee schommelingen in het weerstandsvermogen. Tot die tijd handhaven we het risico op het niveau van de begroting 2020 van 80 miljoen euro.

Vergelijking met de rekening 2019

Weerstandsvermogen	Begroting 2021	Rekening 2019	Verschil
Beschikbare weerstandsvermogen (A)	108.833	113.129	-4.297
Benodigde weerstandsvermogen (B)	117.401	115.185	-2.216
Ratio weerstandsvermogen (A/B)	93%	98%	-5%
Ruimte weerstandsvermogen boven 1,0 (A - B)	-8.568	-2.055	-6.513
Benodigde aanvulling wsv tot 0,8	0	0	0

Bij de rekening 2019 lag de ratio van het weerstandsvermogen op 98% in jaarschijf 2021. Ten opzichte van de rekening 2019 is sprake van een toename van het benodigd weerstandsvermogen én een afname van het beschikbaar weerstandsvermogen.

Het benodigd weerstandsvermogen neemt per saldo toe met 2,2 miljoen euro. Deze toename ontstaat door diverse mutaties. Het benodigd weerstandsvermogen stijgt met 9 miljoen euro door opname van het corona risico (5,7 miljoen euro), door opname van het risico verhoging ABP premie (2,3 miljoen euro) en verhoging van het risico Parkeerbedrijf door corona (1 miljoen euro). Het benodigd weerstandsvermogen daalt met 6,8 miljoen euro door vervallen van het risico verhoging bijdrage Veiligheidsregio (3,5 miljoen euro), door afname van het risico bezuinigingen (2,1 miljoen euro) en per saldo afname overige risico's met 1,2 miljoen euro.

Het beschikbaar weerstandsvermogen neemt af met 4,3 miljoen euro ten opzichte van de rekening 2019. De Algemene reserve neemt af met 0,8 miljoen euro, de overige onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen nemen af met 3,5 miljoen euro. We lichten de verschillen toe in het onderdeel beschikbaar weerstandsvermogen.

In vergelijking met de rekening 2019 neemt het benodigd weerstandsvermogen toe met 2,2 miljoen euro en het beschikbaar weerstandsvermogen neemt af met 4,3 miljoen euro. Dit leidt in 2021 tot een verslechtering van de ratio met 5% (van 98% naar 93%).

In het coalitieakkoord staat dat wordt gestreefd naar een ratio van 100% aan het eind van de coalitieperiode (2022). Gelet op de grote opgaven accepteren we voor de kortere termijn een ratio onder de 100% (minimaal 80%, rekening houdend met een stand Algemene reserve van minimaal 25 miljoen euro).

Bij het beoordelen van het weerstandsvermogen kijken we ook naar het aandeel Algemene reserve ten opzichte van het benodigd weerstandsvermogen. In 2021 zit er 42,3 miljoen euro in de Algemene reserve die meetelt voor het weerstandsvermogen. In de komende jaren neemt dit naar verwachting toe tot bijna 57,8 miljoen euro. Hierbij wordt rekening gehouden met de nu bekende toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve voor de komende jaren.

Risicomanagement

Naast voldoende buffers in het beschikbare weerstandsvermogen is het minstens zo belangrijk dat een goede sturing op en beheersing van de risico's plaatsvindt (risicomanagement). Risicomanagement geeft een organisatie inzicht in wat kan gebeuren en stelt organisaties in staat prioriteiten toe te kennen aan de onderkende risico's. Daardoor kunnen gestructureerd acties worden ondernomen en maakt het voor organisaties mogelijk om genomen beslissingen aangaande risico's te verantwoorden.
Bij projecten, waarbij het risico voor de gemeente Groningen groot is, laten we bij het aangaan van het risico een second opinion uitvoeren door een onafhankelijke partij. Dit geldt bijvoorbeeld voor situaties waarbij we als gemeente een lening verstrekken aan een derde of bij grotere projecten waar we als gemeente weinig ervaring mee hebben.

In 2021 werken we verder aan het versterken van risicomanagement in de organisatie met als doel:

- Het verbeteren van de wijze waarop risicomanagement in onze organisatie wordt uitgevoerd. Gericht op een eenduidige en consistente aanpak en het identificeren en beheersen van risico's, aansluitend op de organisatieveranderingen ("één Groningen, één organisatie"). We gebruiken hiervoor onder andere de tool RiskID. We hebben het bijvoorbeeld ingezet bij de projecten outsourcing ICT, revitalisering Stadhuis en in het sociaal domein;
- Het verder ontwikkelen van strategisch risicomanagement waarbij risico's integraal onderdeel zijn van de strategie en de besluiten van college en raad.

Ondanks de inspanningen op het gebied van risicomanagement kunnen zich risico's blijven voordoen. Met het beschikbare weerstandsvermogen zijn we in staat de financiële effecten van risico's op te vangen. Risicomanagement en het weerstandsvermogen zijn daarmee onderling verbonden en vormen een belangrijk onderdeel van het (financiële) beleid van de gemeente.

Kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement
Het kader voor het weerstandsvermogen en risicomanagement is vastgelegd in de op 22 april 2020 door de raad vastgestelde kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2020 (75701-2020).
In het kader is aangegeven op welke wijze wij de risico's in beeld brengen en beheersen en op welke momenten wij de raad hierover informeren. Bij de begroting en de rekening rapporteren we integraal over de risico's en de belangrijke ontwikkelingen die effect kunnen hebben op het weerstandsvermogen. In de kadernota hebben we bepaald dat we een deel van de onbenutte belastingcapaciteit en de niet structureel ingezette middelen uit de vrije beleidsruimte (intensiveringsmiddelen) rekenen tot het beschikbare weerstandsvermogen.

Onze grootste risico's doen zich voor bij de woningbouwlocaties en bedrijventerreinen. We herzien elk jaar de exploitatieopzetten van deze projecten. Om eventuele risico's op te kunnen vangen, kan een beroep worden gedaan op het gemeentelijk weerstandsvermogen.

Beschikbaar weerstandsvermogen

Het beschikbaar weerstandsvermogen wordt gevormd door de middelen die beschikbaar zijn om het nadelige effect van risico's te kunnen opvangen. Dit is de optelsom van alle elementen die daadwerkelijk kunnen worden ingezet om niet-begrote kosten te dekken.

De middelen die we tot de tot het beschikbare weerstandsvermogen rekenen, zijn:

- Algemene reserve (AR);
- Post onvoorzien in de begroting;
- Niet structureel ingezette intensiveringsmiddelen;
- Onbenutte belastingcapaciteit;
- Stille reserves.

Buffers (in grondexploitaties) rekenen we niet mee tot het beschikbare weerstandsvermogen. Buffers die kunnen worden ingezet om het effect van een specifiek risico op te vangen, zoals bijvoorbeeld het geprognosticeerde voordeel in de grondexploitatie Meerstad, brengen we in mindering op het risico. Daarmee leiden buffers, via een verlaging van het risico tot een verlaging van het benodigd weerstandsvermogen.

Het beschikbaar weerstandsvermogen in de begroting 2021 is als volgt opgebouwd:

Beschikbaar weerstandsvermogen begroting 2021	jaarschijf 2021		aandeel
	incidenteel	structureel	wsv*
1. Algemene Reserve	42.280		36,0%

2. Stille reserves	50.000		**42,6%**
3. Structurele ruimte in intensiveringsbudgetten (bedrag x2)		7.040	**6,0%**
4. Onbenutte belasting capaciteit (bedrag x2)		9.181	**7,8%**
5. Post onvoorzien (bedrag x2)		332	**0,3%**
Totaal beschikbaar weerstandsvermogen	**92.280**	**16.553**	
Beschikbaar weerstandsvermogen begroting 2021			**108.833**
Beschikbaar weerstandsvermogen rekening 2019 jaarschijf 2021)	(		113.129
Afname beschikbaar weerstandsvermogen ten opzichte van rekening 2019			-4.297

*we laten zien wat het aandeel ten opzichte van het benodigd weerstandsvermogen is.

Het beschikbare weerstandsvermogen is 108,8 miljoen euro. Dit is 4,297 miljoen euro lager dan in de rekening 2019. Deze mutatie van per saldo 4,297 miljoen euro bestaat uit:

- afname van 2,32 miljoen euro door inzet Algemene reserve voor financieel perspectief jaarschijf 2021 (618 duizend euro in deze begroting en 1,702 miljoen euro in voorgaande begrotingen;
- toename van 1,468 miljoen euro door positief resultaat Parkeerbedrijf 2019

Omvang Algemene Reserve begroting 2021 versus rekening 2019

Algemene Reserve in weerstandsvermogen	Begroting 2021	Rekening 2019	Verschil
Beschikbare weerstandscapaciteit	42.280	43.132	-852

Met ingang van 1 januari 2020 hebben we de bestemmingen/ claims die op de Algemene reserve rusten overgeboekt naar de Algemene Bestemmings Reserve (ABR).

Overige onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen
Naast de reserves tellen de overige onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen op tot 66,5 miljoen euro. De overige onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen zijn:

Stille reserve Enexis	50 miljoen euro
Structurele ruimte in intensiveringsbudgetten	7 miljoen euro
Onbenutte belastingcapaciteit	9,2 miljoen euro
Post onvoorzien	0,3 miljoen euro
Totaal	**66,5 miljoen euro**

Stille reserve Enexis
Voor het beschikbaar weerstandsvermogen houden we rekening met de stille reserve in de waarderingen van onze Enexis aandelen. We houden hier rekening met 50 miljoen euro. Dit past binnen de meest recente waardering van de Enexis aandelen die jaarlijks wordt uitgevoerd. Dit is niet gewijzigd ten opzichte van de rekening 2019.

Structurele ruimte in intensiveringsbudgetten
Indien de inzet van intensiveringsbudgetten jaarlijks kan worden overwogen, nemen we deze middelen mee in het beschikbaar weerstandsvermogen. Dit is het geval als de middelen niet structureel zijn ingezet en er geen meerjarige verplichtingen zijn aangegaan.

Voor de beschikbare intensiveringsmiddelen is bepaald dat 3,5 miljoen euro niet structureel is ingezet. Omdat het structurele middelen zijn nemen we deze voor 2 jaarschijven mee in het beschikbaar weerstandsvermogen (7 miljoen euro). Ten opzichte van de rekening 2019 zijn de beschikbare middelen afgenomen met 3,9 miljoen euro (1,95 miljoen euro maal 2). Het betreft 1,55 miljoen euro intensiveringsbudgetten energie en 400 duizend euro intensiveringsmiddelen wonen.

Onbenutte belastingcapaciteit
We houden rekening met een onbenutte belastingcapaciteit van 5% van de OZB opbrengst voor woningen en niet-woningen. Deze opbrengst wordt gecorrigeerd voor het bedrag dat is bestemd voor het Fonds ondernemend Groningen (FOG). De geraamde OZB opbrengst in 2021 is 94,5 miljoen euro. Rekening houdend met de afdracht aan het FOG van 2,7 miljoen euro is de OZB opbrengst 91,8 miljoen euro. Dit betekent dat we voor het beschikbaar weerstandsvermogen rekening houden met een verhoging van 4,59 miljoen euro. Omdat het structurele middelen zijn nemen we deze voor 2 jaarschijven mee in het beschikbaar weerstandsvermogen (9,180 miljoen euro). Ten opzichte van de rekening 2019 zijn de beschikbare middelen toegenomen met 455 duizend euro (227,5 duizend euro maal 2).

Post onvoorzien
De post onvoorzien kan jaarlijkse worden ingezet voor onvoorziene gebeurtenissen en kan worden toegerekend aan het beschikbaar weerstandsvermogen. De totale post onvoorzien in 2021 is 166 duizend euro. Omdat het structurele middelen zijn nemen we deze voor 2 jaarschijven mee in het beschikbaar weerstandsvermogen (0,3 miljoen euro). Dit is niet gewijzigd ten opzichte van de rekening 2019.

De buffer in de bouw- en grondexploitatie Grote Markt is gekoppeld aan een risico bij de exploitatie van het Groninger Forum. Voor de periode 2021-2024 wordt het tekort bij het Groninger Forum geraamd op 3,3 miljoen euro. Dit tekort kan worden opgevangen met het gereserveerde bedrag ad 2 miljoen euro voor het exploitatierisico Forum in de Algemene Bestemmings Reserve voor zover nodig met de buffer binnen de bouw- en grondexploitatie Grote Markt. Voor het weerstandsvermogen betekent dit dat we geen rekening gehouden met het risico op een tekort, maar ook niet met het gereserveerde bedrag exploitatierisico Forum en de buffer in de bouw- en grondexploitatie.

Benodigd weerstandsvermogen

Het benodigd weerstandsvermogen wordt bepaald door:

- De verwachte impact van de aanwezige risico’s;
- De mate waarin de risico’s al op andere wijze zijn afgedekt of beheerst;
- De gewenste mate van zekerheid dat de risico’s kunnen worden opgevangen.

De risico’s zijn geïnventariseerd en de omvang van het risico (bedrag in euro’s) is geschat. De weging van het risico met de kans van optreden leidt tot het geschatte risicobedrag.
De risico’s van de grondexploitaties worden volgens de risicoboxenmethode berekend en integraal in het benodigde weerstandsvermogen opgenomen.
Omdat de kans klein is dat als de risico’s zich daadwerkelijk voordoen, dit allemaal tegelijkertijd gebeurt, corrigeren we de totaaltelling met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%.

Begroting 2021	Schatting Inc.	Schatting Struc
1. Grondexploitatie incl Meerstad	80.000	
2. Verkeer- en vervoersprojecten	900	
3. Bodemsanering	450	375
4. Parkeerbedrijf	2.680	
5. Risico parkeerhandhaving		150
6. Gemeentelijk aandeel risico Warmestad BV	1.434	
7. Sociaal domein		10.600
8. Financiering uitvoering wet BUIG		412
9. Bedrijfsrisico werkmaatschappijen (OPSB en Sport 050)		425
10. Niet halen bezuinigingen	9.179	
11. Verstrekte leningen en garanties	2.328	
12. Corona	6.251	
13. Verhoging ABP premie		1.250
14. Overige risico's	450	175
Totale risico's	103.672	13.387
Structureel maal factor 2		26.774
Waarschijnlijkheidsfactor 90%	93.305	24.096
Benodigde weerstandscapaciteit		**117.401**

Beschikbare weerstandscapaciteit	**108.833**
Ratio weerstandscapaciteit	**93%**

Het benodigde weerstandsvermogen in 2021 is 117,4 miljoen euro. Dit is 2,2 miljoen euro hoger dan bij de rekening 2019.
Het belangrijkste verschil ten opzichte van de rekening 2019 ontstaat door de toename van het risico Corona met 5,6 miljoen euro en door het vervallen van het risico verhoging bijdrage Veiligheidsregio met 3,5 miljoen euro. In deze begroting doen we het voorstel om geld beschikbaar te stellen voor de verhoogde bijdrage aan de Veiligheidsregio.

Overige mutaties in het benodigd weerstandsvermogen leiden per saldo tot een toename van 0,1 miljoen euro ten opzichte van de rekening 2019. De veranderingen zijn:

- Opname risico verhoging ABP premies met 2,3 miljoen euro.
- Toename risico Parkeerbedrijf ad 1 miljoen euro door Corona
- Afname risico bezuinigingen met 2,1 miljoen euro. Alle maatregelen zijn beoordeeld op realisatie. We doen in deze begroting het voorstel om voor het deel van de bezuinigingen dat niet realiseerbaar is geld beschikbaar te stellen. Bij de bepaling van de hoogte van het risico is ervan uitgegaan dat het geld beschikbaar wordt gesteld.
- Afname risico Sociaal Domein met 0,7 miljoen euro.
- Overige wijzigingen van de risico’s leiden tot een verlaging van het benodigd weerstandsvermogen met 0,4 miljoen euro.

(Bij deze omvang van de veranderingen is rekening gehouden met het effect van structurele risico’s (bedrag x 2) en het effect van de waarschijnlijkheidsfactor van 90%.)

In het onderdeel risico's wordt een uitgebreide toelichting gegeven op de risico's die het benodigd weerstandsvermogen bepalen.

De volgende risico's zijn ten opzichte van de rekening 2019 opgenomen:

- Verhoging ABP premies

De volgende risico's zijn ten opzichte van de rekening 2019 vervallen:

- Multi Functionele Accommodatie
- transitievergoeding UWV
- Verhoging bijdrage Veiligheidsregio
- Garanties op leningen Haren Noord

Dynamisch weerstandsvermogen

We laten de dynamische ontwikkeling van het weerstandsvermogen zien als gevolg van wijzigingen in de risico's en de reserves in de periode 2021-2024. Hiermee ontstaat een beter beeld van de meerjarige ontwikkeling van het weerstandsvermogen.

Wanneer voor risico's een meerjarige inschatting kan worden gemaakt (in effect en/of kans van optreden) nemen we deze meerjarig inschatting op in de dynamische ontwikkeling.

Het gaat bijvoorbeeld om de risico's bij grondexploitaties en het parkeerbedrijf. In de gevallen waar we geen meerjarige ontwikkeling kunnen inschatten, houden we rekening met een constante waarde van het risico voor de periode 2021-2024.

In het geval reservemutaties voor de komende jaren bekend zijn, houden we hier rekening mee in de dynamische ontwikkeling van het weerstandsvermogen. Het gaat onder andere om een structurele voeding van de Algemene reserve van 2,6 miljoen euro, een structurele onttrekking van de Algemene reserve ad 2,5 miljoen euro voor dekking grondtransacties en jaarlijkse exploitatie lasten gronden en het terugvloeien van middelen voor de financiering van de businesscase outsourcing ICT (2,5 miljoen euro per jaar tot en met 2024).

Deze gegevens zijn verwerkt en leiden tot het volgende beeld voor het weerstandsvermogen voor de jaren 2021 tot en met 2024.

Begroting 2021 Weerstandsvermogen	2021	2022	2023	2024
Beschikbaar weerstandsvermogen (A)	108.833	108.776	116.492	124.359
Benodigd weerstandsvermogen (B)	117.401	120.855	122.935	123.925
Ratio (A/B*100%)	**93%**	**90%**	**95%**	**100%**
Afwijking t.o.v. ratio 1,0	-8.568	-12.079	-6.443	433
Ratio in rekening 2019	98%	99%	100%	100%
Verhouding reserves/ benodigd weerstandsvermogen	36%	35%	41%	47%
Reserves in het weerstandsvermogen	42.280	42.223	49.939	57.806

Financiële kengetallen

De financiële kengetallen geven een beeld van hoe de gemeente er financieel voor staat. Het onderstaande overzicht laat de verwachte ontwikkeling van de financiële kengetallen zien.

Begroting 2021 Kengetallen:	Norm	Jaarverslag 2019	Begroting 2020	2021	2022	2023	2024
netto schuldquote		148%	159%	167%	167%	164%	157%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	120%	111%	124%	131%	135%	134%	130%
solvabiliteitsratio	20%	9%	8%	7%	7%	8%	8%
structurele exploitatieruimte		0,9%	0,2%	0,0%	1,3%	1,2%	1,4%
grondexploitatie excl. Meerstad		6,7%	7,1%	5,1%	4,9%	4,3%	3,9%
grondexploitatie incl. Meerstad		32,1%	35,3%	36,9%	37,4%	36,8%	36,8%
belastingcapaciteit		108,8%	111,5%	115,6%	115,8%	116,3%	116,3%

Onderstaand geven we een toelichting op de kengetallen. Onder de toelichting is het algemene oordeel opgenomen.

Netto schuldquote

Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de gemeentelijke baten. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken.
Een hoger percentage betekent dat een relatief groter deel van de gemeentelijke middelen vastligt met rente- en aflossingen. Een hoge netto schuldquote is niet direct een probleem. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten, die worden doorgeleend aan derden zoals woningbouwcorporaties. Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen).
De netto schuldquote van een gemeente ligt meestal tussen de 0% en 90%. Bij een hogere netto schuldquote is de gemeenteschuld relatief hoog (oranje). Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente zich in de gevarenzone (rood). De genoemde percentages zijn grove vuistregels.
Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie moet ook worden gekeken naar de voorraad bouwgronden en de uitgeleende gelden. Gemeenten met veel grond hebben meer schulden en dus een hogere schuldquote. Dit geldt ook voor de gemeente Groningen. Wij hebben grondposities voor woningbouw en bedrijventerreinen. Voor die gronden hebben we schulden gemaakt. Rente en aflossing van deze schuld drukken niet direct op de begroting, maar dienen te worden opgevangen binnen de grondexploitaties met de opbrengsten uit de verkoop van de grond.
De gemeente Groningen heeft ook leningen voor derden aangetrokken, deze leningen worden één op één doorgegeven. Bij de schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen worden deze leningen geëlimineerd. Dit geldt dus ook voor de verstrekte leningen aan de CV Meerstad. De leningen voor de overige gemeentelijke grondexploitaties zitten wel in deze schuldquote.
Onze schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen loopt naar verwachting op tot 131% aan het eind van 2021. In de rekening 2019 hielden we voor 2021 al rekening met een toename van de netto schuldquote tot 128% door een toename van de langlopende leningen. Deze leningen zijn nodig voor de financiering van nieuwe investeringen en compensatie van de reserves die worden ingezet in de begroting. Bij de reserves gaat het bijvoorbeeld om de inzet van ruilmiddelen, de inzet van de algemene reserve ter dekking van saldo in het financieel perspectief en de inzet van SIF middelen.
De schuldquote wordt berekend als percentage van de gemeentelijke baten. Omdat de baten in de begroting 2021 bijna 30 miljoen euro lager uitvallen, komt de netto schuldquote nu iets hoger uit.

In de kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement 2020 hebben we opgenomen dat we voor de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen streven we naar een waarde onder de 120%. Daar voldoen we op dit moment niet aan. We verwachten de komende twee jaar een verdere stijging van de netto schuldquote door een toename van de gemeentelijke financieringsbehoefte. In 2024 verwachten we dat de schuldquote weer rond de 130% ligt. In de kadernota hebben we ook opgenomen dat we bij een schuldquote boven de 130% maatregelen nemen om de schuldquote weer onder de 130% te krijgen. Dit kan bijvoorbeeld door het aanvullen van de gemeentelijke reserves. We komen hierop terug in het algemene oordeel hieronder.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal wordt bepaald door de verhouding tussen het eigen vermogen en het totaal vermogen. Het geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.
De solvabiliteitsratio in 2021 is 7%. Dit is laag in vergelijking met andere gemeenten en ligt ruim onder de 20%. Met een solvabiliteit van minder dan 20% vallen gemeenten in de meest risicovolle categorie. Dit is wel logisch gezien onze hoge schulden door de gemeentelijke grondposities. In voorgaande begrotingen en in de begroting 2021 hebben we reserves ingezet ter dekking van de opgaven. Het eigen vermogen neemt daarom af. Het effect daarvan is een lagere solvabiliteitsratio in de jaren 2021 en verder.

Voor de lange termijn streven we naar een streefwaarde van 20% voor de solvabiliteit. Dit sluit aan bij de noodzaak tot versterking van onze financiële positie. Voor de korte termijn hanteren we een streefwaarde van 10%.
Een verbetering van de solvabiliteit wordt bereikt door een verlaging van de opgenomen leningen en een versterking van de reserves. Met het benoemen van deze streefwaarde geven we aan dat de versterking van de reserves de komende periode een belangrijk aandachtspunt is.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. De belangrijkste structurele baten zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerendezaakbelasting (OZB). Dit kengetal geeft het verschil tussen de structurele baten en lasten ten opzichte van de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. In onderstaand overzicht is de omvang en ontwikkeling van de structurele lasten en baten opgenomen.

STRUCTUREEL EVENWICHT (Bedragen x 1,000 euro)	2019	2020	2021	2022	2023	2024
LASTEN						
Totale lasten	1.098.670	1.080.927	1.051.823	1.044.585	1.050.504	1.063.467
Incidentele lasten	-79.316	-43.744	-32.060	-14.173	2.738	3.131
Incidentele toevoegingen reserves	-32.909	-19.912	-11.927	-17.322	-20.800	-20.914
Structurele lasten (A)	**986.445**	**1.017.271**	**1.007.836**	**1.013.090**	**1.032.442**	**1.045.684**
BATEN						
Totale baten	1.140.906	1.080.927	1.051.823	1.044.586	1.050.504	1.063.458
Incidentele baten	-39.058	-17.833	-8.431	-1.439	5.607	7.944
Incidentele onttrekkingen reserves	-105.872	-43.316	-35.862	-16.813	-11.168	-10.474
Structurele baten (B)	**995.976**	**1.019.778**	**1.007.530**	**1.026.334**	**1.044.943**	**1.060.928**
Structurele exploitatieruimte (B-A)	**9.531**	**2.507**	**-306**	**13.244**	**12.501**	**15.244**
Structurele exploitatieruimte in percentage	**1,0%**	**0,2%**	**0,0%**	**1,3%**	**1,2%**	**1,4%**

Het verloop van de structurele exploitatieruimte over de periode 2021 tot en met 2024 geeft aan dat er sprake is van structureel evenwicht. Onze structurele lasten worden gedekt door de structurele baten. In de kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement hebben we als streefwaarde opgenomen dat de exploitatie minimaal (structureel) in evenwicht is.

Grondexploitatie
Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale gemeentelijke baten. De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Het kengetal voor de gemeentelijke grondexploitaties zonder Meerstad in 2021 is 5,1% Dit is een daling ten opzichte van de rekening 2019. Het kengetal grondexploitatie inclusief Meerstad stijgt in 2021 naar 36,9%.

Belastingcapaciteit
Dit kengetal geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde.
Hiervoor wordt de belastingdruk in Groningen gerelateerd aan de landelijk gemiddelde tarieven/woonlasten (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing). De belastingdruk in Groningen ligt boven het landelijk gemiddelde (+15,6%). Dit percentage is toegenomen ten opzichte van de rekening 2019. Een hoge belastingcapaciteit beperkt de mogelijkheid om financiële tegenvallers op te vangen met een verhoging van tarieven.

Algemeen oordeel
Overall kunnen we concluderen dat de ratio's laten zien dat de financiële positie van de gemeente Groningen kwetsbaar blijft. Ten opzichte van de begroting 2020 en de rekening 2019 is sprake van een verslechtering. Dit blijkt vooral uit de toename van de netto schuldquote en de verlaging van de solvabiliteitsratio.
Voor een deel komt dit door de inzet van reserves in voorgaande begrotingen (zoals de inzet van ruilmiddelen en middelen uit de algemene reserve ter dekking van he financieel perspectief). De inzet van reserves verlaagt het eigen vermogen en verhoogt de lange financieringsbehoefte. Dit leidt tot een vermindering van de solvabiliteit en een verhoging van de netto schuldquote.
In de begroting 2021 hebben we een extra beroep op de reserves zoveel mogelijk beperkt. We onttrekken alleen extra middelen aan de algemene reserve en aan de reserve accres instellingen ter dekking van het tekort in 2021. De onttrekking aan de algemene reserve is nodig omdat het financieel perspectief in 2021 sluit met een tekort. Dit tekort wordt in de jaren daarna weer gecompenseerd. Per saldo is er in het financieel perspectief in de jaren 2021-2024 een voordeel van 3,7 miljoen euro. Dit voegen we toe aan het weerstandsvermogen (algemene reserve).

Gezien de financiële situatie en de omvangrijke opgaven zijn we op dit moment niet instaat om de reserves verder te versterken. Bij de rekening 2020 en de begroting 2022 zullen we op basis actuele inzichten in ontwikkeling van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen beoordelen of een versterking mogelijk is. We merken hierbij wel op dat de mogelijkheden hiertoe wel beperkt zullen zijn door de onzekerheid rondom corona en de gevolgen van de huidige recessie.

De structurele exploitatieruimte in de begroting 2021 komt uit op 0,0. Daarmee voldoen we net aan de streefwaarde. De exploitatie van de gemeente staat druk door de tekorten in het sociaal domein en de noodzakelijke investeringen als gevolg van een groeiende stad . Hiervoor zijn hervormingsmaatregelen genomen, maar een deel daarvan werkt nog door in de jaren na 2021. Dit leidt tot een verbetering van de structurele exploitatieruimte vanaf 2022. Mogelijk leidt de herijking van het gemeentefonds tot een verbetering van de structurele exploitatie.

Risico's

Naam risico	Financiering uitvoering wet BUIG
Programma	Werk en Inkomen
Omschrijving	De coronacrisis leidt tot een toename van het aantal mensen dat in Nederland afhankelijk is van een bijstandsuitkering. Ook in Groningen neemt dit aantal toe. Met het Rijk vinden gesprekken plaats over de manier waarop bij het ramen van het macrobudget BUIG en bij het verdelen ervan rekening wordt gehouden met de effecten van de coronacrisis. We gaan er in elk geval van uit dat er macro voldoende budget beschikbaar wordt gesteld. Wanneer de gemeentelijke budgetten toenemen dan neemt ook het eigen risico toe. Onderdeel van de financieringssystematiek van de BUIG is de vangnetregeling. Binnen deze regeling wordt een ondergrens van 7,5% en een bovengrens van 12,5% gehanteerd. Wanneer gemeenten een tekort hebben dat tussen 7,5 en 12,5% van het budget ligt, dan wordt de helft van dit tekort gecompenseerd. Boven de grens van 12,5% worden tekorten volledig gecompenseerd. Het totale eigen risico van een gemeente met een tekort groter dan 12,5% van het budget, en in Groningen is daarvan sprake, bedraagt 10%. Wanneer het gemeentelijk budget toeneemt, dan neemt ook het eigen risico van een gemeente toe. In de begroting 2021 gaan we voor de periode 2021-2024 uit van een maximaal eigen risico, berekend op grond van de meerjarenbegroting van SZW 2020. Hierin is nog geen rekening gehouden met een stijging van de BUIG budgetten als gevolg van de coronacrisis. Op basis van een alternatieve raming van SZW voor 2020 en een eerste indicatie van SZW van een toename van het budget in 2021 is een inschatting gemaakt van budget en uitgaven vanaf 2021. Wanneer we ook in de komende jaren het maximale eigen risico lopen dan neemt het tekort op de BUIG ten opzichte van de begroting 2021 toe met de hieronder genoemde risicobedragen. De kans dat het tekort toeneemt is afhankelijk van de ontwikkeling van de werkloosheid en daarvan afgeleid het bijstandsvolume. Tijdens de vorige crisis nam de werkloosheid minder sterk toe dan gemiddeld in Nederland. Verder gaan we door met het werkprogramma en ook dit heeft een positie effect op het aantal mensen met een uitkering. Tot slot wordt het verdeelmodel per 1/10/2020 weer geactualiseerd waardoor het budgetaandeel ook weer kan toenemen. De kans dat het tekort verder toeneemt schatten we in op 25%.
Risicobedrag 2021	1,647 miljoen euro
Kans 2021	25%
Risicobedrag 2022	1,368 miljoen euro
Kans 2022	25%
Risicobedrag 2023	728 duizend euro
Kans 2023	25%
Risicobedrag 2024	88 duizend euro
Kans 2024	25%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	VGR 2014-2 en Begroting 2015
Actie	

Naam risico	Uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties (grondzaken / grondexploitaties)
Programma	Economie en werkgelegenheid en Wonen
Omschrijving	Om de risico's die voortvloeien uit de grondexploitaties in uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties te kwantificeren wordt de risicoboxenmethode gehanteerd. Het risico op een plantekort kan voortvloeien uit vertraging in het uitgiftetempo van gronden, uitgifte van gronden tegen lagere grondprijzen dan in de exploitatiebegroting is voorzien, aanbesteding van civieltechnische werken, vertraging in het tempo van realisering, etc. De herzieningen van de grondexploitaties hebben zich in het jaar 2019 door de goede economische tijden financieel positief ontwikkeld. Hierdoor nemen boekwaarden af en tevens de afzet- en vertragingsrisico's. Dit geldt voor de gemeentelijke grondexploitaties, maar ook voor Meerstad. Voor Meerstad in het bijzonder is daarnaast sprake van een renteverlaging. Dit is de belangrijkste reden voor een stevige verbetering van de winstverwachting (van 35 naar 58 miljoen euro op Contante Waarde) die volgens de vastgestelde methodiek ingezet kan worden voor het afdekken van (een deel van) de risico's van Meerstad. Grondexploitaties zijn gevoelig voor economische schommelingen. Daarom willen we door middel van scenario's een doorzicht maken naar de meerjarige gevoeligheden. Naar de nabije toekomst toe spelen de nieuwe grote gebiedsontwikkelingen zoals Suikerzijde, Stadshavens, Stationsomgeving en de Held III, een substantiële rol. Deze toekomstige gebiedsontwikkelingen zijn complex en soms omvangrijk. De project-specifieke risico's in deze gebiedsontwikkelingen zijn nog niet nauwkeurig te bepalen. Echter een eerste globale berekening, op basis van schattingen in investeringsbehoefte geven een bandbreedte aan benodigd weerstandsvermogen aan, tussen de 25 en 40 miljoen euro. Richting vaststelling van deze gebiedsontwikkelingen zal hierover steeds meer duidelijk worden. Zoals reeds gesteld moet een verdere uitwerking van scenario-analyses nog gebeuren. Nu de positieve ontwikkelingen meenemen zonder daarbij al te weten wat de toekomstige gebiedsontwikkelingen qua risico's met zicht meebrengt, leidt tot schommelingen in het benodigd weerstandsvermogen. Tot die tijd kiezen we ervoor om het benodigd weerstandsvermogen te handhaven op het niveau dat in de Begroting 2020 werd gehanteerd, 80 miljoen euro.
Risicobedrag 2021	80 miljoen euro
Kans 2021	100%
Risicobedrag 2022	80 miljoen euro
Kans 2022	100%
Risicobedrag 2023	80 miljoen euro
Kans 2023	100%
Risicobedrag 2024	80 miljoen euro
Kans 2024	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	2004
Actie	Binnen de grondexploitatie wordt gestuurd op de beheersing van de risico's. De risico's en het effect op het weerstandsvermogen van nieuwe (grote) projecten maken we afzonderlijk inzichtelijk.

Naam risico Programma	Risico's sociaal domein Welzijn, gezondheid en zorg
Omschrijving	De coronacrisis leidt tot een toename van het aantal mensen dat in Nederland afhankelijk is van een bijstandsuitkering. Ook in Groningen neemt dit aantal toe. Met het Rijk vinden gesprekken plaats over de manier waarop bij het ramen van het macrobudget BUIG en bij het verdelen ervan rekening wordt gehouden met de effecten van de coronacrisis. We gaan er in elk geval van uit dat er macro voldoende budget beschikbaar wordt gesteld. Wanneer de gemeentelijke budgetten toenemen dan neemt ook het eigen risico toe. Onderdeel van de financieringssystematiek van de BUIG is de vangnetregeling. Binnen deze regeling wordt een ondergrens van 7,5% en een bovengrens van 12,5% gehanteerd. Wanneer gemeenten een tekort hebben dat tussen 7,5 en 12,5% van het budget ligt, dan wordt de helft van dit tekort gecompenseerd. Boven de grens van 12,5% worden tekorten volledig gecompenseerd. Het totale eigen risico van een gemeente met een tekort groter dan 12,5% van het budget, en in Groningen is daarvan sprake, bedraagt 10%. Wanneer het gemeentelijk budget toeneemt, dan neemt ook het eigen risico van een gemeente toe. In de begroting 2021 gaan we voor de periode 2021-2024 uit van een maximaal eigen risico, berekend op grond van de meerjarenbegroting van SZW 2020. Hierin is nog geen rekening gehouden met een stijging van de BUIG budgetten als gevolg van de coronacrisis. Op basis van een alternatieve raming van SZW voor 2020 en een eerste indicatie van SZW van een toename van het budget in 2021 is een inschatting gemaakt van budget en uitgaven vanaf 2021. Wanneer we ook in de komende jaren het maximale eigen risico lopen dan neemt het tekort op de BUIG ten opzichte van de begroting 2021 toe met de hieronder genoemde risicobedragen. De kans dat het tekort toeneemt is afhankelijk van de ontwikkeling van de werkloosheid en daarvan afgeleid het bijstandsvolume. Tijdens de vorige crisis nam de werkloosheid minder sterk toe dan gemiddeld in Nederland. Verder gaan we door met het werkprogramma en ook dit heeft een positie effect op het aantal mensen met een uitkering. Tot slot wordt het verdeelmodel per 1/10/2020 weer geactualiseerd waardoor het budgetaandeel ook weer kan toenemen. De kans dat het tekort verder toeneemt schatten we in op 25%. Het totale structurele risico VSD komt daarmee voor 2021 op 10,6 miljoen euro (kans * effect).
Risicobedrag 2021	10,6 miljoen euro
Kans 2021	100%
Risicobedrag 2022	12,1 miljoen euro
Kans 2022	100%
Risicobedrag 2023	13,2 miljoen euro
Kans 2023	100%
Risicobedrag 2024	13,9 miljoen euro
Kans 2024	100%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	maart 2014
Actie	Wij hebben de laatste jaren maatregelen genomen om te zorgen dat de zorgkosten beter in control komen. Hierbij hebben we nadrukkelijk een koppeling gelegd tussen beleid, uitvoering en geld. Ter beheersing van deze problematiek streven wij er naar om door transformatie minder in te hoeven zetten op zwaardere zorg door te investeren in preventie aan de voorkant, de ontwikkeling van (basis) voorzieningen dichtbij, door burgerkracht en door stimuleren van zelf- en samenredzaamheid. Deze op transformatie gerichte beweging is onder meer in gang gezet door een gerichte opdrachtverlening aan Stichting WIJ Groningen, door het in werking stellen van het Gebieds Ondersteunend Netwerk (GON) en een verdere decentralisering van Beschermd Wonen. Meer recent ingezette ontwikkelingen zijn onder andere de aanpak voor multi probleemgezinnen waar spraken is van stapeling van door gemeente verstrekte voorzieningen én de inzet op Ondersteuner Jeugd en Gezin. In al deze verbeterslagen lopen inhoudelijke ambities en financiële doelstellingen samen op. Omdat er nog kansen bleven liggen als gevolg van gebrek aan ambtelijke capaciteit is hier ook

	in geïnvesteerd. Extra capaciteit was nodig om ontwikkelingen in kaart te brengen, te volgen en concreet om te zitten in zinvolle interventies en maatregelen samen met partners zoals bijvoorbeeld zorgpartijen, de zorgverzekeraar en de RIGG. Ontwikkeling van informatievoorziening maakt hier ook onderdeel vanuit. Dit alles met als doel beter in control te komen op het sociaal domein. We geven prioriteit aan de genoemde verbeterslagen.

Naam risico	**Bedrijfsrisico werkmaatschappijen (SPOT en Sport050)**
Programma	**Sport en Bewegen / Cultuur**
Omschrijving	We houden rekening met een risico bij de werkmaatschappijen Oosterpoort / Stadsschouwburg (SPOT) en Sport050. Een deel van de inkomsten van de directie SPOT is afhankelijk van de economische conjunctuur en andere externe factoren. Wij houden rekening met een bedrijfsrisico van 10% van de omzet van circa 9,6 miljoen euro voor SPOT. Sport050 kent een afhankelijkheid van de economische conjunctuur en het weer. Wij houden rekening met een specifiek bedrijfsrisico ter hoogte van circa 10% van de tarief-gerelateerde omzet. Die verwachte omzet is circa 7,4 miljoen euro. Het risico voor de beide werkmaatschappijen samen is 1,7 miljoen euro. We houden rekening met een kans van 25%.
Risicobedrag 2021	1,7 miljoen euro
Kans 2021	25%
Risicobedrag 2022	1,7 miljoen euro
Kans 2022	25%
Risicobedrag 2023	1,7 miljoen euro
Kans 2023	25%
Risicobedrag 2024	1,7 miljoen euro
Kans 2024	25%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	
Actie	

Naam risico	Specifieke uitkering stimulering Sport (SPUK)
Programma	Sport en bewegen
Omschrijving	Om sport en beweging te stimuleren konden gemeenten, sportverenigingen en sportstichtingen de btw die aan hen in rekening werd gebracht in aftrek brengen. Dit recht op aftrek is met ingang van 1 januari 2019 vervallen. Om de ontwikkeling en instandhouding van sportaccommodaties en de aanschaf van sportmaterialen te stimuleren, kunnen gemeenten daarom jaarlijks een uitkering aanvragen ter compensatie van het btw-nadeel. Gemeenten hebben in 2019 een voorschot van circa 82% van de aanvraag uitgekeerd gekregen. De definitieve afrekening volgt pas in 2021. Voor de Gemeente Groningen is er op basis van de huidige verhouding (aanvragen versus budget) een nadeel van circa 0,5 miljoen euro (onze aanvraag was circa 3 miljoen euro). Een deel van dit nadeel leidt tot hogere investeringslasten (circa 40%) en daarmee tot een nadeel in de toekomst, het resterende deel leidt tot een direct nadeel in de gemeentelijke begroting (324 duizend euro). Dit bedrag is op basis van alle gedane aanvragen. De kans bestaat dat er door de gemeenten is overvraagd en dat de werkelijke verdeling na indienen van de jaarrekeningcijfers anders uitpakt. Daarom houden we rekening met een kans van 50%. Voor 2020 moet in de aanvraag het bewegingsonderwijs in de sportaccommodaties worden uitgesloten omdat dat niet als sport wordt gezien. Dit nadeel ad 159 duizend euro is in het meerjarenbeeld 2021 e.v. opgenomen en aan de begroting van Sport050 toegevoegd. Voor 2020 is het budget van de specifieke uitkering bijgesteld en daarom is er een voorschot uitgekeerd van ca. 80%. Dat geeft een nadeel van 599 duizend euro waarvan dus een deel ten laste van de investeringen komt. Daarom moet het risicobedrag naar boven worden bijgesteld. Het is nog lastig in te schatten of het structureel is. Vooralsnog gaan we uit van incidenteel.
Risicobedrag 2021	400 duizend euro
Kans 2021	50%
Risicobedrag 2022	400 duizend euro
Kans 2022	50%
Risicobedrag 2023	400 duizend euro
Kans 2023	50%
Risicobedrag 2024	400 duizend euro
Kans 2024	50%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Begroting 2020
Actie	We hebben de financiële gevolgen van de wijziging aangeleverd bij het VNG. We volgen de ontwikkelingen op rijksniveau.

Naam risico	Exploitatie Groninger Forum
Programma	Cultuur
Omschrijving	Forum Groninger is eind 2019 geopend. Voor de exploitatietekorten en aanloopkosten in de komende 5 jaar is een bedrag van 3,3 miljoen beschikbaar. Na de periode van 5 jaar verwachten we dat Forum Groningen goed zicht heeft op de structurele exploitatie met voldoende mogelijkheden om zelf (bij) te kunnen sturen. In de begroting 2020 had Forum Groningen een tekort van ca. 380 duizend begroot. Met alle beperkingen door de COVID-19 maatregelen is de exploitatie over 2020 waarschijnlijk veel negatiever. Men verwacht over 2020 een tekort van ongeveer 1, 2 miljoen. Hiervan is 570 duizend al gedekt door de COVID-19 bijdrage van OCW via het Filmfonds en de cofinanciering daarvan door de gemeente door een onttrekking van 300 duizend uit Algemene Bestemmingsreserve (reservering voor Forum Groningen). Over de dekking van het resterende deel van het tekort zijn we met Forum Groningen in gesprek. Net als bij alle andere gesubsidieerde instellingen sturen we bij Forum Groningen aan op het bijsturen van de bedrijfsvoering in 2021 om het verlies te beperken en de exploitatie binnen de beschikbare financiële kaders te realiseren.

Risicobedrag 2021	PM
Kans 2021	100%
Risicobedrag 2022	PM
Kans 2022	100%
Risicobedrag 2023	PM
Kans 2023	100%
Risicobedrag 2024	PM
Kans 2024	100%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Rekening 2014
Actie	Door middel van voortgangsgesprekken en rapportages wordt de realisatie van de exploitatie gevolgd.

Naam risico **Programma**	**Parkeerbedrijf** **Verkeer**
Omschrijving	Voor het bepalen van het risico van het parkeerbedrijf wordt een risicoanalyse uitgevoerd voor de onderdelen: rente, opbrengsten en kosten, bezettingsgraad parkeergarages en straatparkeren. Op basis van de meerjarige prognose 2020 is het incidentele risico gekwantificeerd op 2,7 miljoen euro voor de periode 2021-2024. Het risico is gewijzigd ten opzichte van het risico opgenomen in de begroting 2020. De toename bedraagt circa 1 miljoen euro per jaar. De toename wordt verklaard doordat we de opbrengsten vaker indexeren t.o.v. de voorgaande begroting, waardoor ook het risico toeneemt. De berekening van het bezettingsgraadrisico van parkeergarages is herzien en het risico op straatparkeren is toegenomen, omdat de coronacrisis ons heeft laten zien dat de gehele ticketomzet uit straatparkeren een risico vormt voor lagere opbrengsten in plaats van de omzet rondom het centrumgebied.
Risicobedrag 2021	2,68miljoen euro
Kans 2021	100%
Risicobedrag 2022	2,60 miljoen euro
Kans 2022	100%
Risicobedrag 2023	2,66 miljoen euro
Kans 2023	100%
Risicobedrag 2024	2,78 miljoen euro
Kans 2024	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Al jaren in de P&C-documenten
Actie	Wij zullen jaarlijks het benodigde weerstandsvermogen opnieuw berekenen.

Naam risico **Programma**	**Parkeerhandhaving** **Verkeer**
Omschrijving	In de begroting houden we rekening met een geraamde opbrengst uit naheffingsaanslagen. We lopen een risico dat we de geraamde opbrengst in een jaar niet kunnen realiseren. Risicofactoren zijn bijvoorbeeld weersinvloeden die de handhaving bemoeilijken of technische storingen waardoor er niet gehandhaafd kan worden. Pas aan het eind van het jaar blijkt of de geprognosticeerde opbrengst is gehaald en of het risico zich voordoet. We schatten het structurele risico in op 150 duizend euro tot 200 duizend euro. Voor het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen houden we rekening met 200 duizend euro en een kans van optreden van 75%.
Risicobedrag 2021	200 duizend euro
Kans 2021	75%
Risicobedrag 20221	200 duizend euro

Kans 2022	75%
Risicobedrag 2023	200 duizend euro
Kans 2023	75%
Risicobedrag 2024	200 duizend euro
Kans 2024	75%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Jaarrekening 2018
Actie	

Naam risico	**Verkeer- en vervoersprojecten**
Programma	**Verkeer**
Omschrijving	Risico's bij verkeer- en vervoersprojecten hebben voornamelijk betrekking op de hoogte van de investeringskosten. Vooraf worden deze risico's zover mogelijk teruggebracht en beheerst door voor de start van uitvoering zoveel mogelijk uitgewerkte ontwerpen en kostenramingen beschikbaar te hebben. Bij de grote verkeersprojecten (= investering meer dan 5 miljoen euro) bepalen we het risico op 10% van de investeringskosten. Daarbij beoordelen we de mogelijkheid om bij te sturen in het project (beheersmaatregelen). Op projectniveau kunnen dat bijvoorbeeld zijn: het werken met een plafondprijs in de aanbesteding, het rekening houden met een percentage onvoorzien in de kostenraming of het in beeld brengen van besparingsmogelijkheden. Risico's die niet binnen de beschikbare middelen van het project kunnen worden opgelost, worden meegenomen in het benodigde weerstandsvermogen voor verkeersprojecten. Voor projecten die voortvloeien uit de Netwerkanalyse 2013 (totale omvang gemeentelijke middelen 20 miljoen euro,) is besloten dat voor- en nadelen mogen worden verrekend binnen het totale programma (gesloten financiering). Financiële tegenvallers kunnen dus binnen het totaal beschikbare budget worden opgevangen. Dit kan effect hebben op de projecten die uitgevoerd kunnen worden, maar voor het geheel geldt dat geen sprake is van een financieel risico voor de gemeente Groningen. Zernikelaan Voor het project Zernikelaan ramen we het risico op 10% van het gemeentelijk aandeel in de totale financiering (RUG en Hanzehogeschool nemen ook een deel van de kosten voor hun rekening en een deel van de dekking komt uit de middelen voor de Netwerkanalyse). De risico’s worden gelijk verdeeld over gemeente, RUG en Hanzehogeschool. Dat betekent dat over een bedrag van 4,37 miljoen euro een risicoberekening plaatsvindt. Het risico komt daarmee op 437 duizend euro. De kans van optreden komt op 50%. Risicobedrag van afgerond 200 duizend euro blijft constant gedurende de komende jaren. Bij oplevering kan het risico vervallen. Stationsgebied Haren De gemeente werkt aan de ontwikkeling van het Stationsgebied in Haren. Onderdeel van de ontwikkeling is het realiseren van een fiets- voetgangersverbinding tussen Oosterhaar en het centrum van Haren, ter hoogte van het station. Daarnaast wordt de omgeving van het station aangepakt. Prorail heeft in onze opdracht hiervoor een opdracht aan een aannemer verstrekt. De werkzaamheden zijn inmiddels uitgevoerd en opgeleverd. Het risico bestaat momenteel uit de financiële afhandeling van het project waarvoor een arbitrageprocedure is aangespannen door de aannemer tegen Prorail. Naar verwachting gaat deze procedure een jaar duren. De totale claim van de aannemer is 2,7 miljoen euro. Dit is ook het totale risico. Mocht Prorail namelijk in het ongelijk worden gesteld, dan zal de gemeente Groningen, als opdrachtgever van Prorail, de kosten van de claim moeten dragen. De kans van optreden schatten we op 25%, wat een risicobedrag betekent van afgerond 700 duizend euro.
Risicobedrag 2021	0,9 miljoen euro

Kans 2021	100%
Risicobedrag 2022	0,9 miljoen euro
Kans 2022	100%
Risicobedrag 2023	0,9 miljoen euro
Kans 2023	100%
Risicobedrag 2024	0,9 miljoen euro
Kans 2024	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Rekening 2017
Actie	

Naam risico	Gemeentelijk aandeel risicoproject Warmtestad BV
Programma	Wonen
Omschrijving	WarmteStad heeft op dit moment 2 typen activiteiten: • Het ontwikkelen en exploiteren van het warmtenet Noordwest. • Het ontwikkelen en exploiteren van collectieve Warmte en Koude-opslagsystemen. Via Warmtestad investeert de gemeente in warmteprojecten gericht op een CO2 neutrale stad in 2035. WarmteStad heeft aandacht voor het identificeren, beheersen en financieel vertalen van risico's. Voor de resterende risico's voor de gemeente is het weerstandsvermogen versterkt. 1. Warmtenet Noordwest Voor de Investering geothermie en warmtenet Noordwest is op 8 juni 2016 het weerstandsvermogen versterkt met 1,3 miljoen euro. Dit is 18% van het toen, in de vorm van agio, geïnvesteerde bedrag van 7 miljoen euro. Met het besluit om geothermie niet meer te ontwikkelen is een verliesvoorziening gevormd van 3 miljoen euro. Hiermee kon het benodigde weerstandsvermogen worden verlaagd met 580 duizend euro (18 % van 3 miljoen euro) tot 720 duizend euro. In april 2018 is WarmteStad een overbruggingskrediet verstrekt van 1,3 miljoen euro ten behoeve van Tijdelijke Warmte Opwek. Het risicoprofiel is daarbij gesteld op 8% van het uitgeleende bedrag en 104 duizend euro weerstandsvermogen gevormd. Op 31 oktober 2018 is besloten om WarmteStad een overbruggingskrediet te verstrekken van 3 miljoen euro voor de eerste uitbreiding van het warmtenet met een bijbehorend weerstandsvermogen van 8 %, een bedrag van 240 duizend euro. Op 26 juni 2019 heeft de raad naar aanleiding van het raadsvoorstel Vervolg definitief investeringsvoorstel Warmtenet Noordwest de integrale Business Case en het Project- en investeringsvoorstel voor warmtenet Noordwest vastgesteld. Tevens is toen besloten de verstrekte overbruggingskredieten van in totaal 4,3 miljoen euro om te zetten in agio. Dit is geëffectueerd in december 2019. Op basis van de vastgestelde Business Case in externe bankfinanciering verkregen. De huidige financiële stand van zaken is dat er aanloopverliezen zijn, maar dat die vooralsnog binnen de risicobuffers en bestaande voorwaarden van de bankfinanciering kunnen worden opgevangen en dat er geen aanvullende financiering nodig is. Wel zijn er diverse maatregelen genomen om de aanloopverliezen te beperken en de voorspelbaarheid van de financiële resultaten te verbeteren. Het college heeft de raad hierover op 26 februari 2020 geïnformeerd door middel van de brief Stand van zaken financiën Warmtestad 2019 en 2020. Huidig risicoprofiel WarmteStad Noordwest BV. Aanvankelijk is het risicoprofiel gesteld op 14%. In het kader van het vaststellen van de business case in 2019 zijn alle risico's opnieuw in beeld gebracht en is geconcludeerd dat de omzetting van de kredieten in eigen vermogen niet van invloed was op het risicoprofiel. Het totale weerstandsvermogen voor Warmtenet Noordwest kan worden gehandhaafd op 1.064 miljoen euro. 2. WKO-programma en risicoprofiel WarmteStad werkt stap voor stap het WKO programma uit. Op 19 februari 2015 is 750 duizend euro rekening-courant ter beschikking gesteld voor WKO Europapark. Risicoprofiel rekening-courant WKO is 8%, een bedrag van 60 duizend (er is een bestemmingsreserve gevormd van 57 duizend euro). Voor het financieel meerjarenplan (FMJP) 2017-2021 heeft de gemeente besloten 3,875 miljoen euro aan leningen te verstrekken. Op 31 mei 2017 is 2 miljoen euro voor jaarschijf 2017 ter beschikking gesteld. Het WKO-programma draait op een bewezen techniek en al bestaande bronnen. Het risicoprofiel is 8%, een bedrag van 160 duizend euro. In september 2018 is de resterende 1,875 miljoen euro (2018 – 2021) beschikbaar gesteld. Het weerstandsvermogen is 150 duizend euro (8%). Van het resterende bedrag van 1,875 miljoen is inmiddels, in 2019, 0,5 miljoen euro uitbetaald. Het totale weerstandsvermogen voor het WKO-programma kan worden gehandhaafd op 370 duizend euro.
Risicobedrag 2021	1,434 miljoen euro
Kans 2021	100%
Risicobedrag 2022	1,434 miljoen euro

Kans 2022	100%
Risicobedrag 2023	1,434 miljoen euro
Kans 2023	100%
Risicobedrag 2024	1,434 miljoen euro
Kans 2024	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Begroting 2017
Actie	We monitoren voortdurend de stand van zaken

Naam risico	**Risico's bodemsanering**
Programma	**Kwaliteit van de Leefomgeving**
Omschrijving	In het convenant 'bodemontwikkelingsbeleid en spoedlocaties' is afgesproken dat in 2015 alle bodemverontreinigingen die een risico voor de mens vormen (humane spoedlocaties) gesaneerd of beheerst zijn. Daarnaast is afgesproken dat de bodemverontreinigingen die onaanvaardbare risico's bevatten voor het ecosysteem en/of bijdragen aan de verspreiding van de verontreiniging (de overige spoedlocaties), ook zoveel mogelijk gesaneerd of beheerst zijn. Op het grondgebied van de "gemeente Groningen oud" zijn nagenoeg alle locaties beheerst of gesaneerd en is in 2018 het project aanpak spoedlocaties begin 2018 afgesloten. De kans dat is klein dat er nog kosten voor rekening van de gemeente komen (de mogelijk nog te maken kosten komen in eerste instantie voor rekening van derden). Voor het onderdeel spoedlocaties houden we geen rekening meer met een risico. Los van de spoedlocaties kunnen zich nieuwe situaties aandienen waarbij sprake is van risico's (schadeclaims, saneringen en randvoorwaarden bodem). In het geval deze situaties zich aandienen moeten we middelen beschikbaar stellen voor aanvullend (risico) onderzoek, eventuele tijdelijke beheermaatregelen en op iets langere termijn voor een definitieve oplossing. Voor het bepalen van het risico houden we rekening met kosten voor onderzoek en beheersmaatregelen. Uitgaande van drie gevallen per jaar schatten we het risico in op €500 duizend. Het gaat om een structureel risico. Uit de analyse van de meest verdachte locaties in de voormalige gemeente Haren blijkt dat het hoogst waarschijnlijk niet om risico locaties gaat. Bij een beperkt aantal locaties (met name benzine service stations) is deze inschatting gebaseerd op zeer beperkte info. Mocht hier wel iets aan de hand zijn dan is het mogelijk dat we als gemeente aanvullend risico-onderzoek en eventuele risico-maatregelen moeten treffen. De situatie in Haren is redelijk vergelijkbaar met Ten Boer, met dien verstande dat in Haren sprake is van zandgronden en waterwinning waardoor er sneller sprake zou kunnen zijn van een risico's door een bodemverontreiniging. Een actuele inschatting gaat uit van een risico voor het grondgebied in de voormalige gemeente Haren van 600 duizend euro en een kans van 50%. In 2018 is er besloten om de voormalige vuilstort Woltersum volledig te verwijderen. Daarmee is er geen sprake meer van een risico. Er wordt meegewerkt met een provinciaal project om meer zicht te krijgen op ernstig verontreinigde locaties in de voormalige gemeente Ten Boer. De kans dat dergelijke locaties worden gevonden wordt als klein ingeschat vandaar dat we voor de voormalige gemeente Ten Boer rekening houden met een risico van 300 duizend euro met een kans van 50%. Tot slot is er een risico op onze apparaatskosten voor wettelijke taken voortkomend uit Wet bodembescherming. Het Convenant Bodem en Ondergrond 2015-2020 loopt in 2020 af. Op dit moment worden gesprekken gevoerd over een nieuw convenant en de daarbij horende middelen. In afwachting van een nieuw convenant is er zicht op de vergoeding voor taken in 2021. Voorzichtigheidshalve nemen we voor 2022 en verder een structureel risico van 700 duizend euro op met een kans van 25%. Zodra er zekerheid is over het nieuwe convenant kan dit deel van het risico vervallen.

	Het totale effect (kans x bedrag) op het benodigd weerstandsvermogen is 450 duizend euro incidenteel en 375 duizend euro structureel. Na 2021 neemt het structurele risico toe tot 550 duizend euro.
Risicobedrag 2021	0,5 miljoen euro structureel en 0,9 miljoen euro incidenteel
Kans 2021	Diverse kansen
Risicobedrag 2022	1,2 miljoen euro structureel en 0,9 miljoen euro incidenteel
Kans 2022	Diverse kansen
Risicobedrag 2023	1,2 miljoen euro structureel en 0,9 miljoen euro incidenteel
Kans 2023	Diverse kansen
Risicobedrag 2024	1,2 miljoen euro structureel en 0,9 miljoen euro incidenteel
Kans 2024	Diverse kansen
Structureel/Incidenteel	structureel en incidenteel
1e signaleringsmoment	2001
Actie	We monitoren voortdurend de stand van zaken

Naam risico **Programma**	**Bezwaarprocedures** **Kwaliteit van de leefomgeving**
Omschrijving	Proces Wierden en Borgen Woningcorporatie Wierden en Borgen (Ten Boer) heeft bezwaar ingediend tegen de aanslag rioolheffing 2014 en volgende jaren. Het bezwaar richt zich met name op de stellingname van Wierden en Borgen dat de gemeente ten onrechte bepaalde objecten niet aanslaat en verder tegen de onderbouwing van de door te berekenen kosten naar het aanslagbedrag. Alle gemeenten waar onroerend goed staat van Wierden en Borgen hebben een gelijksoortig bezwaar gekregen. De rechtbank heeft op 10 maart 2020 het beroep van Wierden en Borgen gegrond verklaard. Wij gaan in hoger beroep tegen deze uitspraak. We hebben namelijk nu een onderbouwing kunnen opstellen waarom bepaalde objecten niet zijn aangeslagen. Gesprekken met Wierden en Borgen hebben niet geleid tot een oplossing zodat we nu in het formele traject zitten van bezwaar en beroep. Een inschatting van de omvang van het risico is niet te maken. Het risico staat daarom op pm.
Risicobedrag 2021	pm
Kans 2021	
Risicobedrag 2022	pm
Kans 2022	
Risicobedrag 2023	pm
Kans 2023	
Risicobedrag 2024	pm
Kans 2024	
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Jaarrekening 2008
Actie	Met ondersteuning van een belasting adviseur bereiden we de zittingen goed voor.

Naam risico **Programma**	**Geen middelen in de voorziening Afvalstoffenheffing** **Kwaliteit van de Leefomgeving**
Omschrijving	Het saldo van de voorziening afvalstoffenheffing is per 1 januari 2021 nul. In 2020 is het saldo ad 2,4 miljoen euro onttrokken aan de voorziening om de stijgende kosten 2020 te compenseren. Het tarief afvalstoffenheffing kon in 2020 namelijk niet worden verhoogd omdat harmonisatie van het afvalbeleid van Groningen, Haren en Ten Boer nog niet had plaatsgevonden. Dit houdt in dat we in 2021 geen middelen hebben in de voorziening om eventuele financiële gevolgen van de harmonisatie van het afvalbeleid op te vangen. Gezien de resultaten van de afgelopen jaren schatten we het risico in op 500 duizend euro met een kans van 50%.
Risicobedrag 2021	500 duizend euro
kans 2021	50%

Risicobedrag 2022	
Kans 2022	
Risicobedrag 2023	
Kans 2023	
Risicobedrag 2024	
Kans 2024	
Structureel/Incidenteel	incidenteel
1e signaleringsmoment	Begroting 2021

Naam risico	**Gemeentefonds**
Programma	**Algemene inkomsten en post onvoorzien**
Omschrijving	De hoogte van de algemene uitkering wordt bepaald door de omvang en verdeling van het gemeentefonds. De omvang is gekoppeld aan de groei van de rijksbegroting. De huidige raming van de hoogte van de algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2020. De totale omvang van het gemeentefonds bedraagt in 2021 ruim 32 miljard euro. Het gemeentefonds is hierdoor de vierde grootste uitgavenpost op de rijksbegroting. Momenteel wordt gewerkt aan een herziening van de financiële verhoudingen. De laatste herziening van de financiële verhoudingen stamt uit 1997. Sindsdien is er veel veranderd in de opgaven voor gemeenten. Bijvoorbeeld de decentralisaties in het sociale domein en de toenemende regionale samenwerking op tal van terreinen. De herziening van de verdeling van de algemene uitkering wordt door onderzoeksbureau AEF en Cebeon uitgevoerd. De herziening zal leiden tot herverdeeleffecten tussen gemeenten. In de decembercirculaire 2020 worden de uitkomsten opgenomen. Om gemeenten de gelegenheid te geven zich hierop aan te passen zal een transitieperiode worden afgesproken. Een werkgroep onderzoekt de werking van de normeringssystematiek 2015 – 2020. Hierbij is de huidige systematiek (van trap-op-trap-af) beoordeeld aan de hand van toetsingscriteria en worden er varianten uitgewerkt om de normeringssystematiek, op onderdelen, aan te passen. Publicatie van het evaluatierapport is naar verwachting voorzien in het najaar 2020. Uiteindelijk is het aan een nieuw kabinet om met de medeoverheden te besluiten over de te hanteren normeringssystematiek. De omvang van het BTW-compensatiefonds is aan een plafond gekoppeld. Overschotten of tekorten op het fonds worden verrekend met het gemeentefonds . Eerder werd er in de meerjarenraming uitgegaan van een jaarlijks oplopende onderuitputting op het BCF en deze onderuitputting was meerjarig verwerkt in de raming van de algemene uitkering. In de meicirculaire 2018 is een gewijzigde systematiek doorgevoerd waarbij jaarlijks alleen de voorlopige afrekening van het huidige jaar in de algemene uitkering wordt verwerkt. Dit gebeurt jaarlijks bij de septembercirculaire. Dit leidt ertoe dat de meerjarige onderuitputting is verwijderd uit de meerjarenraming van de algemene uitkering. In Groningen volgen wij de gemeentefondscirculaires. Een overschot of tekort wordt uiteindelijk echter wel verrekend met de algemene uitkering, alleen het moment waarop de verwerking plaatsvindt wijzigt. De nieuwe werkwijze heeft dus geen gevolgen voor de uiteindelijke omvang van het gemeentefonds. Het ministerie van BZK heeft in overleg met de VNG het standpunt ingenomen dat gemeenten zelf reëel dienen in te schatten welke verwachte ruimte onder het BCF plafond als verwachte bate kan worden opgenomen in de meerjarenraming. Wij vinden het reëel om meerjarig een verwachte bate in de begroting op te nemen als gevolg van mogelijke ruimte onder het BCF plafond. We nemen 1,6 miljoen euro op als invulling van de maatregel lenig/flexibele begroten. Dat is de realisatie over 2019 die in de mei circulaire 2020 (112,4 miljoen euro) is opgenomen en dan het aandeel van de gemeente Groningen daarin (1,5%). Hiermee sluiten we aan bij de richtlijnen van de mei circulaire 2020 en de begrotingscirculaire 2021-2024 van de provincie Groningen.

Risicobedrag 2020	We hanteren het uitgangspunt dat specifieke kortingen (en uitzettingen) vanuit het rijk één op één met de sector worden verrekend. Voor het overige hanteren we een maximale omvang van het risico van 5% van de ingeschatte algemene uitkering. Het risico bedraagt maximaal 27,8 miljoen euro (naar boven of naar beneden), waarbij de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel. We gaan er vanuit dat de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel, hierdoor reserveren we hiervoor geen specifieke weerstandscapaciteit.
Risicobedrag 2021	We hanteren het uitgangspunt dat specifieke kortingen (en uitzettingen) vanuit het rijk één op één met de sector worden verrekend. Voor het overige hanteren we een maximale omvang van het risico van 5% van de ingeschatte algemene uitkering. Het risico bedraagt maximaal 27,8 miljoen euro (naar boven of naar beneden), waarbij de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel. We gaan er vanuit dat de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel, hierdoor reserveren we hiervoor geen specifieke weerstandscapaciteit.
Kans 2021	We gaan er vanuit dat de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel, hierdoor reserveren we hiervoor geen specifieke weerstandscapaciteit.
Risicobedrag 2022	
Kans 2022	
Risicobedrag 2023	
Kans 2023	
Risicobedrag 2024	
Kans 2024	
Structureel/Incidenteel	
1e signaleringsmoment	1995
Actie	Forse afwijkingen worden zoveel mogelijk voorkomen en verkleind door het realistisch en stabiel ramen van de uitkeringen.

Naam risico **Programma**	**Renterisico** **Algemene inkomsten en post onvoorzien**
Omschrijving	De renteveronderstellingen voor de begroting zijn gebaseerd op de verwachte ontwikkeling van de rente. De werkelijke renteontwikkeling kan hoger of lager uitvallen. Een beperkte afwijking zal zich zeker voordoen. Mutaties in de rente hebben gevolgen voor het resultaat. Het risico op een netto voordelig resultaat is even groot als het risico op een netto nadelig resultaat.
Risicobedrag 2021	pm
Kans 2021	
Risicobedrag 2022	pm
Kans 2022	
Risicobedrag 2023	pm
Kans 2023	
Risicobedrag 2024	pm
Kans 2024	
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Doorlopend
Actie	De renteresultaten worden jaarlijks toegelicht en inzichtelijk gemaakt in de rekening.

Naam risico **Programma**	**Verzekeringen** **Algemene ondersteuning**
Omschrijving	Binnen de Gemeente Groningen zijn er een aantal risico's welke niet afgedekt zijn door verzekeringen. De kans op het zich voordoen van deze risico's is dermate klein maar de impact ervan kan groot zijn. De risico's welke hieronder vallen zijn fraude/berovingsrisico, milieuschade, cybercrime, motorrijtuigen, computer en glas.

Risicobedrag 2021	pm
Kans 2021	
Risicobedrag 2022	pm
Kans 2022	
Risicobedrag 2023	pm
Kans 2023	
Risicobedrag 2024	pm
Kans 2024	
Structureel/Incidenteel	
1e signaleringsmoment	Begroting 2018
Actie	Door het nemen van interne beheersingsmaatregelen worden de risico's beperkt.

Naam risico **Programma**	**Verstrekte leningen en garanties** **Divers**
Omschrijving	In het treasurystatuut staat dat de verstrekking van leningen of garanties aan derden alleen is toegestaan vanuit de publieke taak. Het verstrekken van een lening of het afgeven van een garantie leidt voor de gemeente tot een risico dat de derde niet aan de verplichtingen kan voldoen. Gemiddeld genomen houden we rekening met een risico van 8% van de omvang van de lening/ garantie. Per geval wordt het risico afzonderlijk beoordeeld een gewaardeerd. In dit risico zijn alle aan verstrekte leningen / garanties opgenomen. Lening Euroborg De Euroborg NV heeft één huurder, waardoor het risico bestaat dat de Euroborg NV niet aan haar financiële verplichtingen kan voldoen richting de gemeente Groningen. De omvang van het risico is gebaseerd op de omvang van de lening van de gemeente aan Euroborg NV vermindert met de taxatiewaarde. In 2020 is 953 duizend euro geleend ter financiering van de opgeschorte rente- en aflossingsverplichting 2020 van Euroborg NV. Eind 2020 bedraagt het risico 7,297 miljoen euro. We hebben een lening verstrekt aan de NV Euroborg voor het realiseren van het Topsportzorg centrum Bij het realisatiebesluit Topsportzorgcentrum hebben we aangegeven dat deze lening niet leidt tot een noodzaak het gemeentelijk weerstandsvermogen aan te vullen. De omvang van de lening is niet hoger dan de executiewaarde van het stadion (=70% van de investeringssom). Uit het meest recent gedeelde kastroom overzicht van Euroborg NV, blijkt dat het TsZC afgelost kan zijn in 2023 (bij gelijkblijvende renteverwachtingen). Gezien de courantheid van het gebouw en de langjarige huurcontracten met o.a. VNO-NCW/MKB-Noord, geven ook de actuele ontwikkelingen geen aanleiding voor deze lening weerstandsvermogen aan te houden. Lening Warmtestad Het risico van de lening aan Warmtestad is meegenomen in het risico gemeentelijk aandeel Warmtestad. Verstrekte leningen Haren De gemeente heeft in het verleden een garantie afgegeven op een door de gemeente overgedragen leningen portefeuille van circa 2,3 miljoen euro. Daarnaast heeft de gemeente nog circa 0,6 miljoen euro aan geldleningen uitstaan. Bij het bepalen van het risico houden we rekening met een kans van optreden van 10%. Het risico komt hiermee op 0,3 miljoen euro.
	Verstrekte garanties De gemeente heeft een garantie verstrekt aan de Stichting Biblionet. Voor het bepalen van de omvang van het risico houden we rekening met de omvang van de verstrekte garantie van 855 duizend euro en een kans van 25%. De omvang van de hierboven genoemde leningen waarvoor een risico is opgenomen bedraagt 11 miljoen euro. Rekening houdend met de kans van optreden houden we rekening met een risico van 2,3 miljoen euro. Door aflossingen neemt dit de komende jaren met circa 0,1 miljoen af.
Risicobedrag 2021	2,3 miljoen euro

Kans 2021	100%
Risicobedrag 2022	2,2 miljoen euro
Kans 2022	100%
Risicobedrag 2023	2,1 miljoen euro
Kans 2023	100%
Risicobedrag 2024	2,0 miljoen euro
Kans 2024	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	jaarrekening 2006
Actie	Met het aflossen van de leningen, loopt het risico jaarlijks terug. Als enig aandeelhouder van de Euroborg NV monitoren wij de NV. Daarnaast houden we toezicht op de financiële situatie bij de huurder van het stadion (FC Groningen). Hiertoe bespreken we twee keer per jaar de stand van zaken met de directie van FC Groningen. Voor alle uitgezette leningen en afgegeven garanties bewaken de kredietwaardigheid van de tegenpartij. Dit doen we o.a. door checks op hun financiële kengetallen.

Naam risico	**Opgaven Vastgoedbedrijf**
Programma	**Diverse**
Omschrijving	Het Vastgoedbedrijf is in ontwikkeling en zal de komende jaren in het teken staan van verdere professionalisering en portefeuille sturing. Doel is de kwaliteit en omvang van de vastgoedportefeuilles op een zo efficiënt en kosteneffectieve mogelijke wijze langjarig af te stemmen op de gebruikswensen en de organisatorische dynamiek, zodat korte termijn investeringen (vervanging, aan huur, onderhoud, verkoop, herontwikkeling) in een langjarig perspectief kunnen worden gewogen. Fysiek zal de voorraad stap voor stap worden getoetst op conformiteit aan wettelijke eisen. In 2019 heeft hiertoe asbest onderzoek plaatsgevonden. In 2020 zal worden gestart met brandveiligheidsonderzoek en worden meer panden worden voorzien van energielabels. In relatie hiermee zullen ook de meerjarige onderhoudsplannen nader worden gescand en verfijnd op volledigheid en kwaliteit. Dergelijke onderzoeken geven invulling aan eigenaarsverantwoordelijkheid en vormen de basis voor risicobeheersing en voorspelbaarheid van (toekomstige) keuzes en bijbehorende financiële opgaven. Het duiden van de langjarige opgaven en risico's is ook noodzakelijk om vorm te kunnen geven aan een verduurzamingsstrategie voor het gemeentelijk maatschappelijk vastgoed. Dit is (ook landelijk) een forse, kostbare en nog ongewisse opgave. Om binnen deze onzekerheid de gemeentelijke voorraad goed te kunnen positioneren en verstandige no regret maatregelen te kunnen nemen is een heldere koersbepaling onontbeerlijk. In de Vastgoednota (2019) zijn de opgaven nader geduid en is de ambitie uitgesproken om tot een meerjarenperspectief te komen, aan de hand waarvan de gemeenteraad systematisch inzicht krijgt in de risico's, opgaven en keuzes rondom de vastgoedvoorraad. Onderdeel van de Vastgoednota vormt ook de opdracht om een systematiek voor kostprijs-dekkende huur nader uit te werken en tegen de voorraad aan te houden. Ook dit zal in 2021 verder vorm krijgen. De Vastgoednota vormt het kader voor het handelen van het Vastgoedbedrijf.
Risicobedrag 2021	PM
Kans 2021	pm
Risicobedrag 2022	
Kans 2022	pm
Risicobedrag 2023	
Kans 2023	pm
Risicobedrag 2024	
Kans 2024	pm
Structureel/Incidenteel	
1e signaleringsmoment	
Actie	

Naam risico	Effecten coronavirus
Programma	Alle programma's
Toelichting	Dat het coronavirus een significant effect op de gemeentelijke financiën zal hebben, is duidelijk. Het is echter lastig om de effecten voor de begroting 2021 te duiden. Voor bepaling van het risico hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd: • Voor 2021 hanteren we de 1½ meter samenleving, als het nieuwe normaal. • Evenementen, zowel binnen als buiten, mogen met 1½ meter afstand. Er geldt geen maximum op het aantal bezoekers. • We hanteren 1½ meter voor het gebruik van de schaarse openbare ruimte, de handhaving, de woningbouw, het onderhoud openbare ruimte, het openbaar vervoer, het werken, het sporten vanaf 18 jaar .• We hanteren voor de economische impact scenario 3 van het CPB. Problemen in de wereldeconomie en het financiële stelsel leiden tot een langere en diepere recessie. De werkloosheid stijgt naar 8,4% in 2021.Bedrijven zijn niet langer in staat al hun personeel in dienst te houden. De EMU schuld gaat omhoog, de overheid moet bedrijven redden. • De herijking van het gemeentefonds vindt plaats met ingang van 2022 en zorgt dat we in 2021 niet extra hoeven te bezuinigingen door kortingen op rijksbudgetten. • Met het compensatiepakket van het Rijk is rekening gehouden. Deze uitgangspunten hebben geleid tot een risico van 12,5 miljoen euro. In het risico BUIG en in het risico Parkeren is apart rekening gehouden met de effecten van Corona. De **12,5 miljoen euro** is als volgt opgebouwd:
Sport	We houden rekening met een risico dat de verhuurinkomsten van de sportaccommodaties met 30% teruglopen. Dit heeft betrekking op onder andere de verhuur aan sportverenigingen (door minder leden), verhuur aan scholen en overige verhuurinkomsten. Daarnaast hebben we een risico meegenomen dat de inkomsten uit evenementen en horeca inkomsten met 70% teruglopen. Op basis van de bovenstaande uitgangspunten komen we tot een risicobedrag van **2 miljoen euro.**
Cultuur	In het geval de 1,5 meter maatregelen van kracht blijven zijn alle cultuur evenementen verliesgevend. de inkomsten zijn lager terwijl de kosten wel gemaakt worden of toenemen. Voor het bepalen van het risico houden we rekening met een tekort van 2 miljoen euro. We verwachten dat we voor een deel gecompenseerd worden voor dit tekort. We houden daarom rekening met een risico van **1 miljoen euro.**
Werk en inkomen	Door de coronacrisis neemt de werkloosheid toe. Dit leidt tot een toename van de te verstrekken uitkeringen. Omdat dit risico niet los kan worden gezien van het reguliere risico bij het verstrekken van uitkeringen (risico BUIG) is dit effect daarin meegenomen en houden we er bij het bepalen van het coronarisico geen rekening mee. We maken hier wel een inschatting van het risico bij schuldhulpverlening, armoede en bijstand en uitvoeringskosten. Tijdens de vorige crisis hebben we gezien dat een toename van armoede heeft geleid tot een stijging van het aantal mensen met problematische schulden. We verwachten dat het aantal mensen met schulden ook nu weer zal toenemen. We verwachten dat er een toenemend beroep zal worden gedaan op schuldhulpverlening door de directie inkomensdienstverlening (+30%). Dit leidt tot een risico van **1,4 miljoen euro.** Bij de bijzondere bijstand zien we op de korte termijn vooral een risico bij de aanvullende bijstand voor jongeren van 18 tot 21 jaar (ouders kunnen niet meer voldoen aan de onderhoudsplicht) en het risico Tot slot dat de besparing bij beschermingsbewind niet of later wordt gerealiseerd. We houden rekening met een risico van **450 duizend euro**.

Werk en inkomen	Zowel voor de toename van het beroep op de schuldhulpverlening als de bijzondere bijstand verwachten we aanvullende middelen van het Rijk te krijgen. We houden hier rekening met een risico dat de aanvullende middelen onvoldoende zijn. Naar aanleiding van de coronacrisis moet het werkprogramma worden geactualiseerd. Dit zal leiden tot een hogere capaciteitsvraag (meer personeel om mensen naar werk te leiden). Binnen het werkprogramma komt de grootste focus te liggen op preventie van instroom in de uitkering (WW of bijstand). We verwachten dat de uitvoeringskosten me 1,3 miljoen euro zullen toenemen. Daarmee kunnen we extra inzet plegen op het voorkomen van instroom en versnellen van de uitstroom. In de herijking van het werkprogramma staat beschreven welke dienstverlening we bieden aan deze 1.000 mensen. Met 1,3 miljoen euro aan vullende middelen kunnen we het klantmanagement met 17 fte versterken. Binnen een caseload van een kleine 60 mensen kan intensief worden ingezet op het voorkomen van instroom en versnellen van de uitstroom. In de begroting gaan we ervan uit dat de extra kosten die we maken kunnen worden gedekt uit de compensatie van het Rijk. We lopen het risico dat de compensatie van het Rijk onvoldoende is. De omvang van het risico stellen we gelijk aan de extra kosten die we maken (**1,3 miljoen euro).**
Inkomsten	Als gevolg van de corona crisis lopen we een risico dat de gemeentelijke inkomsten zullen achterblijven ten opzichte van de begroting. In totaal **2,5 miljoen euro**. We houden bijvoorbeeld rekening met een risico dat 1 miljoen euro aan OZB inkomsten oninbaar is, minder logies inkomsten van 200 duizend euro, lagere opbrengst bedrijfsafval 400 duizend euro, lagere leges burgerzaken (340 duizend euro), lagere inkomsten mei-kermis (250 duizend euro), leges vergunningaanvragen evenementen (106 duizend euro) en ESF subsidies (250 duizend euro).
Openbare ruimte	Door de 1,5 meter maatregelen is extra capaciteit nodig bij het beheer van de openbare ruimte (toezicht en handhaving). Het gaat bijvoorbeeld om de extra inzet voor het verwijderen van fietsen in het kernwinkelgebied en de tijdelijke opslag daarvan. We houden rekening met een risico van **680 duizend.**
Parkeren	Het risico is dat de parkeerinkomsten zullen afnemen, vooral als gevolg van minder bezoekers aan de binnenstad. In 2020 zijn we hiervoor gecompenseerd. Het is niet duidelijk of dit ook in 2021 zal gaan gebeuren. Het risico op lagere parkeerinkomsten is meegenomen bij het risico parkeren.
	Daarnaast lopen we een risico dat de inkomsten uit parkeerhandhaving achter blijven bij de begroting. Dit risico schatten we in op **950 duizend euro**.
Organisatie	We zien dat de corona crisis leidt tot hogere kosten voor de organisatie. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het beschikbaar moeten stellen van faciliteiten voor thuiswerken, extra schoonmaak en hygiënekits voor medewerkers. We schatten het risico op dit onderdeel in op **2,2 miljoen euro.**
Risicobedrag 2021	12,5 miljoen euro
Kans 2021	50%
Risicobedrag 2021	
Kans 2021	
Risicobedrag 2021	
Kans 2021	
Risicobedrag 2021	
Kans 2021	
Structureel/Incidenteel	incidenteel
1e signaleringsmoment	rekening 2019
Actie	

Naam risico Programma	Niet halen bezuinigingen Alle programma's
Omschrijving	Bij voorgaande begrotingen tot en met 2020 zijn bezuinigingsmaatregelen vastgesteld. Niet alle voorgenomen bezuinigingen worden volledig en/of in het gewenste tempo gerealiseerd. We hebben elke nog niet gerealiseerde bezuinigingsmaatregel en nog te realiseren bezuinigingsmaatregel beoordeeld. Dit leidt tot een risico van 9,2 miljoen euro in 2021 oplopend tot 10,4 miljoen euro in 2024. Het risico loopt op omdat in het coalitieakkoord is afgesproken voor een periode van 3 jaar geen volledige loon- en prijscompensatie toe te passen. Dit leidt tot een efficiency taakstelling op de organisatie van 1,6 miljoen euro in 2020, 3,0 miljoen euro in 2021 en 4,7 miljoen euro vanaf 2022. Daarnaast is in de begroting 2020 een bezuiniging op de organisatorische inrichting vastgesteld van 2,250 miljoen euro in 2021 oplopend tot 3 miljoen euro in 2023. Bij het bepalen van het risico is per maatregel rekening gehouden met de kans van optreden. Voor de bepaling van het benodigd weerstandsvermogen wordt de uitkomst daarom volledig (=100%) meegenomen.
Risicobedrag 2021	9,2 miljoen euro
Kans 2021	100%
Risicobedrag 2022	10,0 miljoen euro
Kans 2022	100%
Risicobedrag 2023	10,4 miljoen euro
Kans 2023	100%
Risicobedrag 2024	10,4 miljoen euro
Kans 2024	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Begroting 2014
Actie	We sturen actief op realisatie van de maatregelen

Naam risico Programma	Stijging pensioenpremie Alle programma's
Omschrijving	Het bestuur van het pensioenfonds ABP waarschuwt medio juli voor het risico dat de pensioenpremie volgend jaar moet stijgen. De totale loonontwikkeling hebben we voor 2021 eerder ingeschat op 2,75 procent (m.u.v. doorwerking Cao-afspraken 2020-2021). Dit cijfer komt in de richting van de CEP-raming van het CPB (2,8 procent). De verwachte stijging van de ABP-premie kunnen we mogelijk opvangen door een meevaller op de ontwikkeling van de CAO vanaf 2021. Gelet op de onzekerheid of en in welke mate een stijging van de pensioenpremie zich gaat voordoen nemen we in de begroting 2021 een risico op. Het gaat om een structureel risico van € 2,5 miljoen en een kans van optreden van 50%.
Risicobedrag 2021	2,5 miljoen euro
kans 2021	50%
Risicobedrag 2022	2,5 miljoen euro
Kans 2022	50%
Risicobedrag 2023	2,5 miljoen euro
Kans 2023	50%
Risicobedrag 2024	2,5 miljoen euro
Kans 2024	50%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Begroting 2021

Naam risico Programma	Fiscale risico's alle programma's
Omschrijving	Vennootschapsbelasting Vennootschapsbelasting is een belasting die wordt geheven over de fiscale winst welke door een onderneming is behaald. Met ingang van 1 januari 2016 is de gemeente

	Vennootschapsbelastingplichtig bij economische activiteiten waarbij de gemeente in concurrentie treedt (of kan treden) met de markt en daarmee winst behaald. Van deze activiteiten zal de fiscale winst moeten worden bepaald. Vpb is voor gemeenten en de belastingdienst nieuwe wetgeving. Er wordt landelijk en per gemeente op onderdelen nog steeds overleg gepleegd met de Belastingdienst over verschillen in interpretatie van de wet. Hierdoor bestaat het risico dat gemaakte keuzes wellicht moeten worden herzien met een mogelijk effect op de omvang van de vpb-plicht. De aangifte over het jaar 2016 is ingediend en de belastingdienst heeft daar inmiddels vragen over gesteld. Uit de vraagstelling van de belastingdienst -die overigens aan nagenoeg alle grote gemeenten zijn gesteld- blijkt dat de belastingdienst een onderneming herkent bij de volgende activiteiten: reclameopbrengsten, grondcomplexen en parkeeropbrengsten. Zodra duidelijker wordt hoe de belastingdienst oordeelt over de situatie in Groningen, kan het risico op VPB-plicht nog beter worden ingeschat. De aangifte VPB 2018 zal uiterlijk 1 mei 2020 worden ingediend. We verwachten als gemeente in totaliteit geen VPB te hoeven betalen in de eerste jaren. Het risico bestaat echter dat de Belastingdienst anders zal oordelen over de feiten. Het is derhalve wel van belang om dit risico te blijven volgen. Voor de berekening van het weerstandsvermogen is het risico op 0 gezet. Bij het bepalen van het weerstandsvermogen voor Haren werd rekening gehouden met een risico voor controles belastingdienst en een risico voor te betalen vennootschapsbelasting. Voor mogelijke controles van de belastingdienst hield Haren rekening met een structureel risico van 50 duizend euro structureel met een kans van 50%. Voor de vennootschapsbelastingplicht voor werd rekening gehouden met een structureel risico van 200 duizend euro met een kans van 75%. Vooralsnog handhaven we deze risico's. Bij de rekening 2020 maken we een nieuwe inschatting. Terugvordering BTW op re-integratietrajecten De BTW op kosten voor re-integratietrajecten is vanaf de instelling van het BTW-compensatiefonds gecompenseerd via het BTW-Compensatiefonds. In middels heeft het Hof Den Haag in juni 2018 geoordeeld dat de BTW die drukt op de betreffende re-integratietrajecten wel volledig compensabel is. Hiermee bevestigt het Hof de eerdere uitspraak van de rechtbank Den Haag. Ondanks dat de gemeente Groningen het standpunt over btw-compensatie niet heeft kunnen afstemmen met de belastingdienst, hebben we het risico voor de berekening van het weerstandsvermogen op 0 gezet.
Risicobedrag 2021	250 duizend euro structureel
Kans 2021	50-75%
Risicobedrag 2022	250 duizend euro structureel
Kans 2022	50-75%
Risicobedrag 2023	250 duizend euro structureel
Kans 2023	50-75%
Risicobedrag 2024	250 duizend euro structureel
Kans 2024	50-75%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Divers
Actie	

Ontwikkelingen

Naam ontwikkeling Programma	**Flora en Fauna** **9. Kwaliteit van de leefomgeving**
Omschrijving	Flora en fauna (Exoten) Invasieve exoten, planten of dieren die niet van nature voorkomen in Nederland en zich snel uitbreiden, vormen een groeiend probleem in de gemeente Groningen. Ze bedreigen de biodiversiteit en kunnen schade aan verharding veroorzaken of doorvaarbaarheid verhinderen. Het is belangrijk deze soorten, waaronder Japanse duizendknoop en grote waternavel, te beheersen en/ of te bestrijden. We werken aan een gerichte aanpak voor de exoten; voor de kosten die met de uitvoering gemoeid zijn is nog geen dekking. Fauna (Eikenprocessierups) Het aantal nesten van eikenprocessierups in de gemeente neemt toe waardoor het belang om preventief maatregelen te treffen groter wordt. Wij verwachten komend jaar hierdoor meer kosten te maken voor het aantrekken van natuurlijke vijanden door middel van het aanbieden van nestgelegenheid en het vergroten van variatie in vegetatie.
Actie	

Naam ontwikkeling Programma	**Omgevingswet** Divers
Omschrijving	De Omgevingswet zou op 1 januari 2021 in werking zal treden, maar de invoering is uitgesteld tot 1 januari 2022. Het is een wettelijke verplichting deze wet in te voeren. Voor de gemeente Groningen dienen er o.a. één omgevingsvisie en één omgevingsplan te komen, waarin alle regels uit alle bestemmingsplannen, de bruidsschat van het Rijk en vele gemeentelijke verordeningen verwerkt dienen te worden. De Omgevingswet heeft invloed op het gehele ruimtelijke domein en heeft de nodige raakvlakken met het sociale domein. De voorbereiding op het omgevingsplan (van rechtswege), het maken van het omgevingsplan, en de verbetertrajecten van de diverse werkprocessen zoals vergunningverlening zijn grote opgaven. Een belangrijk aandachtspunt is de noodzakelijke digitaliseringsslag die wordt gemaakt en de gevolgen voor het ICT-beheer bij (volledig) digitaal werken en werken met het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
Actie	In deze begroting is voor het programma Omgevingswet 990 duizend euro opgenomen voor extra werkzaamheden op het gebied van digitalisering van het archief, digitalisering van werkprocessen en werkzaamheden voor de totstandkoming van het omgevingsplan. Hierin is ook een budget voor de implementatie van de Wet kwaliteitsborging bouw meegenomen.

Naam ontwikkeling Programma	**Toetsing bouwplannen door derden** Wonen
Omschrijving	De Eerste Kamer heeft dinsdag 14 mei 2019 het wetsvoorstel Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) aangenomen. De minister BZK heeft met de VNG een bestuursakkoord gesloten dat de start gekoppeld wordt aan de invoering Omgevingswet. Tevens is onderdeel van het bestuursakkoord dat er voldoende proefprojecten uitgevoerd zijn. Kern van deze wet is dat: - kleine bouwwerken en verbouwingen vrij zijn van toets Bouwbesluit 2012; - de gemeente controleert of een aannemer werkt met een goedgekeurde methode voor kwaliteitsbewaking. - de toetsing aan het Bouwbesluit 2012 van nieuwbouw en verbouw bij de vergunningverlening door de gemeente vervalt. - private partijen ontwikkelen methodes voor kwaliteitsbewaking om te zorgen dat aannemers zich houden aan de bouwtechnische eisen uit het Bouwbesluit 2012.

	- een onafhankelijke publieke toelatingsorganisatie oordeelt of een voorgestelde methode voor kwaliteitsbewaking voldoet aan de eisen. Doelstelling van de nieuwe wet is het verhogen van de bouwkwaliteit en het verlagen van de regeldruk voor bedrijven, professionals en consumenten. De wet wordt stapsgewijs ingevoerd: als eerste met eenvoudige bouwwerken: gevolgklasse 1. Zo kunnen markt en overheid wennen aan de nieuwe situatie met het door partijen zelf laten borgen van de kwaliteit van 'eenvoudige' bouwwerken. De met de invoering van gevolgklasse 1 van de Wkb vervallen taken zijn totaal ongeveer 1 fte (0,5 fte Inspectie, 0,11 fte technische toets, 0,33 fte constructieve toets en 0,06 vergunningverlening). De legesopbrengsten zullen hiervoor ook komen te vervallen. We verwachten dat ongeveer 0,8 fte aan taken in de handhaving erbij komen (0,5 fte inspectie / constructieve controle, 0,3 fte juridisch advies).
Actie	De consequenties voor de gemeente Groningen worden nader uitgewerkt in afstemming met het project Omgevingswet. In de aanvullende middelen voor de implementatie van de omgevingswet is ook een budget voor de implementatie van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen meegenomen.

Paragraaf 4 Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf geven wij de raad inzicht in het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen. Er wordt ingegaan op het gewenste onderhoudsniveau, de hieruit voortvloeiende financiële consequenties en de vertaling daarvan in de begroting. Eerst komt het Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG) aan de orde. Vervolgens besteden we aandacht aan het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen.

Onderdelen

- Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG);
- Gemeentelijke gebouwen

Beheerplan openbare ruimte

In dit onderdeel gaan we nader in op de wijze waarop wij onze kapitaalgoederen onderhouden. We beschrijven daarvoor de omvang van onze kapitaalgoederen, de kaders en doelen die we voor het onderhoud daarvan hanteren, welke relevante beleids- en beheerplannen hierop van toepassing zijn, welke onderhoudskwaliteit we nastreven en hoe de kosten voor regulier onderhoud en investeringen worden gedekt.

Kerncijfers

Onderdeel	Waarde
Wegen	
- Lengte in km	903
- Oppervlakte ha	962
- waarvan :	
Asfalt ha	483
Open verharding ha	466
Beton ha	13
Groen	
- Oppervlakte ha	1.198
- Bomen (stuks)	119.472
Gemeentelijke bruggen	
- Beweegbaar	56
- Vast	329
Riolering	
- Op afloop liggend riool (km)	1.117
- Druk- en persriool (km)	149
- Gemalen aantal	836

Kaders en doelen

De kaders en doelen die van toepassing zijn op het onderhoud van de verschillende kapitaalgoederen zijn vastgelegd in de relevante beleidsnota's die zijn weergegeven bij programma 9 'Kwaliteit van de leefomgeving'. Met de uitvoering van de in deze nota's en beheerplannen gestelde doelen werken we aan een gemeente waar het prettig is om te zijn en te leven. Een gemeente die schoon, heel, groen en duurzaam is en waar samenwerken met bewoners bij onderhoud en beheer een goede gewoonte is.

Beheer en beleid

In onderstaande tabel geven we een korte weergave van de verschillende beheerplannen, die van toepassing zijn op het onderhoud van onze kapitaalgoederen.

Beheerplan	Vastgesteld	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
1. Openbare ruimte algemeen				
Groningen (BORG)	2013	doorlopend	Ja	Nee
2. Meerjarig vervanging- of investeringsplan	2017	2024	Ja	Nee
Groningen				
3. Openbaar groen			Ja	Nee
4. Wegen			Ja	Ja*
5. Openbare verlichting	2016	2025	Ja	Nee
6. Riolering en Water (GWRP)	2019	2024	Ja	Nee

*** Voor wegen is er een voorziening achterstallig onderhoud verharding van 1,2 miljoen euro. Met deze middelen kunnen we extra maatregelen nemen in 2020 en 2021.**

Kwaliteiten

Bij het beoogde onderhoudsniveau van de openbare ruimte gelden tussen de verschillende gebiedsdelen van de gemeente nog een aantal verschillen. Daarnaast waarborgen we een goed en veilig gebruik van voorzieningen in de openbare ruimte, onder andere door de tijdige uitvoering van alle noodzakelijke groot onderhoud en vervangingen. Het onderhoudsniveau voor de openbare ruimte wordt ieder jaar door de raad bepaald met de vaststelling van de begroting.

Voor de gemeente Groningen gelden de volgende kwaliteitsdoelen in het Beheer en onderhoud van de openbare ruimte:

Beheermatrix versie 2020	Hoofd structuur	Binnenstad	Woonwijken	Bedrijven terreinen	Stedelijke en boven stedelijke voorzieningen	Grote groen- en recreatiegebieden	
	radialen, belangrijke ov-lijnen wijkontsluitings-wegen, hoofdfietsstructuren	voetgangers / winkelgebieden		bedrijven terreinen, industrie terreinen en kantorenparken	Hoofdstation, RUG/Zernike, Gron. Museum, UMCG, Stadsschouwburg, Oosterpoort, MartiniPlaza	stedelijke parken en recreatieve voorziening en geldt ook voor begraafplaatsen	Noorderplant-soen
Onderdeel							
Verharding	**Matig**	**Goed**	**Matig**	**Matig**	**Matig**	**Matig**	**Goed**
Verlichting	**Goed**	**Goed**	**Voldoende**	**Voldoende**	**Voldoende**	**Voldoende**	**Goed**
Straatmeubilair en bebording	**Goed**	**Goed**	**Voldoende**	**Voldoende**	**Goed**	**Goed**	**Goed**
Groen	**Matig**	**Goed**	**Matig**	**Matig**	**Matig**	**Matig**	**Goed**
Bomen	**Voldoende**	**Goed**	**Voldoende**	**Voldoende**	**Voldoende**	**Voldoende**	**Goed**
Speel-voorzieningen	**Voldoende**	**Voldoende**	**Voldoende**	**Voldoende**	**Voldoende**	**Voldoende**	**Goed**
Kunstwerken	**Voldoende**	**Goed**	**Voldoende**	**Matig**	**Voldoende**	**Voldoende**	**Goed**
Schoonmaken	**Matig**	**Goed**	**Matig**	**Matig**	**Matig**	**Matig**	**Goed**

Legenda:

A+	zeer goed
A	goed
B	voldoende
C	matig
D	laag

Kort samengevat komt het erop neer dat de binnenstad en het Noorderplantsoen op het niveau 'Goed' worden onderhouden volgens het Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG, zie beheermatrix hierboven met gedifferentieerde onderhoudsniveaus). Voor het overgrote deel van de openbare ruimte daarbuiten wordt het niveau 'Matig' als ondergrens aangehouden. Voor elementen (zoals verlichting, speelvoorzieningen enz.) in de wijken wordt het onderhoudsniveau 'Voldoende' nagestreefd.

Jaarlijks wordt door een Stadspanel en een extern bedrijf een schouw van de kwaliteit van de openbare ruimte uitgevoerd (BORG-schouw).

Financieel
Een deel van de jaarlijks beschikbare middelen is nodig voor de dekking van vaste kosten. Het gaat dan vooral om de kapitaallasten van eerdere investeringen in vervanging van kapitaalgoederen. Het reguliere (dagelijks) en groot onderhoud brengen we rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening. Wanneer onderhoud en reparaties niet meer toereikend zijn voor de instandhouding van voorzieningen, gaan we over tot vervanging. De investeringen die hiervoor nodig zijn, worden geactiveerd en de raad besluit jaarlijks over het beschikbaar stellen van de investeringskredieten daarvoor.

Beheer gemeentelijke gebouwen

Uitgangspunt bij het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is het onderhoudsniveau 3 conform NEN 2767 met uitzondering van een aantal panden in de voormalige gemeenten Ten Boer en Haren. Dit niveau is landelijk gangbaar en houdt het onderhoud op een redelijk niveau. De voorzieningen onderhoud zijn gebaseerd op actuele meerjarenonderhoudsplannen en zijn toereikend van omvang.

De meerjarenonderhoudsplannen komen tot stand door inventarisatie van het benodigde planmatige onderhoud door onze contractpartijen. In 2019 is een verbetertraject gestart om de MJOP's te toetsen op juistheid en volledigheid. Dit is een combinatie van audits door externe partijen en interne steekproeven. Parallel hieraan worden de contractpartijen getoetst op hun prestatie, wanneer niet wordt voldaan aan de contractuele verplichtingen worden partijen hier op aangesproken om dit te verbeteren.

Kernvastgoed
Het grootste deel van de gebouwen in de portefeuille kernvastgoed is redelijk tot goed onderhouden. Voor deze gebouwen is een passende voorziening opgenomen op basis van het principe van instandhouding. Noodzakelijk onderhoud als gevolg van een hogere bezetting (bijvoorbeeld aan de klimaatinstallatie) in een gebouw is niet voorzien. Voor één gebouw in deze categorie (aan het Harm Buiterplein) is met de bouwer ervan ook een onderhoudscontract voor meerdere jaren afgesloten. Die verricht het onderhoud.

De revitalisering van het Stadhuis aan de Grote Markt 1 is inmiddels in gang gezet. Na de realisatie van de revitalisering zal het MJOP geactualiseerd worden voor het vernieuwde Stadhuis. Dan zal blijken hoe de onderhoudslasten zich ontwikkelen.

Voor de Peizerweg 128 zijn plannen ontwikkeld om tot nieuwbouw te komen. Voor de nieuwbouw Iederz willen wij gaan werken met een Design, Build en Maintenance contract. Ter voorbereiding hierop hebben wij een

programma van eisen, ruimtestaat en massastudie uitgewerkt. De investeringskosten zijn geraamd door een adviesbureau. Deze raming is vervolgens gecontroleerd door een onafhankelijk kostendeskundige.

De gemeentewerf in Haren voldoet niet aan de onderhoudsnormen. Op deze locatie zijn de brandweer en de gemeentewerf gehuisvest. De Veiligheidsregio heeft er voor gekozen om deze locatie te gaan verlaten, maar de ontwikkelingen zijn tijdelijk 'on hold' gezet. Voor de gemeentewerf is dat nog niet aan de orde. Over de verdere instandhouding van het pand wordt nog nagedacht. Naar verwachting zullen tijdelijke onderhoudsmaatregelen nodig zijn. Vanuit de voormalig gemeente Haren zijn hiervoor reeds middelen gereserveerd. Tegelijkertijd wordt gekeken of er voor de gemeentewerf ook andere opties zijn. Afhankelijk van de gekozen optie is een bijpassend onderhoudsplan nodig. Dan zal ook blijken of de huidige financiële middelen voldoende zijn. Vooralsnog is de impact daarvan niet in te schatten.

Het gemeentehuis in Ten Boer is onvoldoende op niveau. Er zijn voldoende financiële middelen beschikbaar om het onderhoudsniveau op peil te brengen. Afhankelijk van de langetermijnstrategie zal nut en noodzaak worden onderzocht in hoeverre extra inzet nodig is om dit pand op niveau te brengen. In 2021 zal de strategie voor dit pand duidelijk moeten worden.

Schoolgebouwen
De verantwoordelijkheid voor onderhoud, aanpassingen en het up-to-date houden van de schoolgebouwen voor primair, voortgezet en speciaal onderwijs ligt -zoals dat wettelijk is bepaald- bij de schoolbesturen. De schoolbesturen krijgen daarvoor de middelen in de lumpsumfinanciering van het Rijk. De gemeente heeft daarom geen verantwoordelijkheid (financieel en inhoudelijk) voor de technische en onderwijskundige staat van die gebouwen. Als gemeente hebben we een (wettelijke) verantwoordelijkheid voor (vervangende) nieuwbouw. De maatregelen en planning daarvoor zijn vastgelegd in het Integraal huisvestingsplan (IHP).

De multifunctionele accommodaties, Vensterscholen, Kindcentra en Brede scholen zijn in de meeste gevallen wel eigendom van de gemeente. In dat geval worden deze door ons onderhouden. Schoolgebouwen die niet meer voor onderwijs in gebruik zijn, vallen op basis van het economisch claimrecht terug aan de gemeente. Daarmee zijn deze gebouwen weer een gemeentelijke verantwoordelijkheid. De gemeente probeert een goede bestemming voor deze gebouwen te vinden. Voor de gebouwen in eigendom van de gemeente zijn meerjarige onderhoudsplannen opgesteld. Onze onderhoudsplanning is, zoals ook in de Vastgoednota is vastgelegd, in eerste instantie gericht op instandhouding. Bij de eventuele wens voor aanpassingen gaan we in overleg met de gebruikers over de mogelijkheden binnen de bestaande budgetten of vragen de gebruiker aanvullende budgetten beschikbaar te stellen. Waar nodig houden we rekening met eventuele aanpassingen die nodig zijn voor aardbevingsbestendigheid.

Sociaal culturele (welzijns) accommodaties
In het kader van de harmonisatie met betrekking tot de gemeentelijke herindeling is voor 2021 het bedrag dat beschikbaar was voor besturen voor de subsidiëring van onderhoud en verbouwingen komen te vervallen. Daarmee kunnen besturen voor onderhoudswerk geen subsidie meer aanvragen bij de gemeente. De accommodatienota wordt het komende jaar vernieuwd. Het onderhoudsniveau van de welzijnsaccommodaties is redelijk tot goed te noemen. Eén uitzondering daarop is het gebouw van speeltuinvereniging Oosterpark aan de Resedastraat 2a. Dit 'boomstammengebouw' wordt met tijdelijke maatregelen in stand gehouden. Er zijn ontwikkelingen in de wijk, waardoor het gebouw mogelijk afgestoten kan worden. Als het gebouw echter toch in stand blijft, dan zijn forse ingrepen nodig.

Culturele gebouwen
In deze categorie gebouwen vallen onder anderen het gebouw van Vrijdag aan de St. Jansstraat en het cultuurcentrum De Oosterpoort aan de Trompsingel, maar ook de (nog in aanbouw zijnde) nieuwe locaties als het Forum aan de Nieuwe markt en de Kunstwerf. Het Groninger Forum is eind 2019 opgeleverd en in gebruik

genomen. Het jaar 2020 stond in het teken van afronding van de laatste opleverpunten en het inregelen van het onderhoud & beheer. In 2021 gaan we monitoren hoe zich dit ontwikkelt en zal het beheer indien nodig verder verfijnd worden.

De onderhoudsstaat van het gebouw van Vrijdag is redelijk tot goed te noemen. Er loopt een onderzoek om Vrijdag integraal te huisvesten aan de St. Jansstraat. Het cultuurcentrum De Oosterpoort is 45 jaar oud. De kwaliteiten van het pand (alle zalen en foyers gelijkvloers) worden in toenemende mate overschaduwd door de gedateerdheid van het pand en de installaties. Dit zet de onderhoudsbudgetten onder druk. Bovendien vergt het op lange termijn in stand houden van het pand (meer dan 10-15 jaar) aanzienlijke ingrepen. Er is gekozen voor een aanpak, waarbij alleen onvermijdbare maatregelen genomen worden om het gebouw nog tot 2027 in stand te houden. Daarbij is flink geïnvesteerd met betrekking tot de brandveiligheid. Het gebouw voldoet nu aan de (minimale) eisen met betrekking tot wet- en regelgeving. Er loopt een onderzoek naar nieuwbouw op een andere locatie.

Sportaccommodaties
Voor het onderhoud van de sportgebouwen werkt Sport050 met een Meerjarig Onderhoudsplanning (MJOP) die jaarlijks wordt bijgesteld. Hiervoor wordt sinds 2019 gebruik gemaakt van een voorziening waar het geplande onderhoud uit gefinancierd wordt. Deze MJOP geldt voor alle sportgebouwen in de nieuwe gemeente Groningen. De nieuwe MJOP is op dit moment nog niet gereed, waardoor we geen up-to-date informatie kunnen verstrekken over wat er in 2021 gepland staat.

De ‘Vervanging Investeringen Planning kunstgrasvelden’ (VIP) is al wel gereed en wordt eveneens jaarlijks opnieuw onderzocht op noodzaak voor het desbetreffende jaar. Hiervoor vindt een soort van keuring plaats. De staat van de kunstgrasvelden is bepalend voor het moment van renovatie. Afhankelijk van de intensiteit van het gebruik vindt de vervanging van de top- en sporttechnische lagen van kunstgrasvelden plaats. Bij het bepalen van de definitieve vervangingen betrekken we de betrokken verenigingen. Voor 2021 gaan we 3 kunstgrasvelden vervangen op sportpark West End. Alle kunstgrasvelden met SBR worden via de VIP fasegewijs vervangen door een alternatieve infill die niet schadelijk is voor het milieu. Dit brengt meerkosten met zich mee, die op dit moment niet zijn meegenomen in de VIP.

Paragraaf 5 Financiering

In het Treasurystatuut hebben we de uitgangspunten en doelstellingen van ons financieringsbeleid benoemd. De uitvoering en ontwikkelingen worden in deze paragraaf toegelicht**.**

Relevante ontwikkeling

In dit onderdeel schetsen wij de interne en externe ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op onze financiering.

Kaders

De belangrijkste wettelijke kaders voor de financiering van gemeenten zijn vastgelegd in de Wet Financiering Decentrale Overheden (fido). Deze wettelijke kaders hebben we bij de gemeente Groningen vertaald naar concrete afspraken tussen raad en college in de vorm van ons Treasurystatuut 2020, dat door u is vastgesteld op 27 november 2019. De verdere vertaling naar de uitvoering en de verdeling van bevoegdheden tussen college en ambtelijke organisatie is vastgelegd in het door het college vastgestelde Handboek Treasury 2020.

Voorgenomen financieringsbeleid

De financieringsbehoefte is gebaseerd op de (geprognosticeerde) eindbalans 2021. De opbouw van de begrote financieringsbehoefte (die betrekking heeft op het resterende deel van 2020 en 2021) ziet er als volgt uit. Dit overzicht betreft de financieringsbehoefte van de gemeente zelf. De ten behoeve van derden aangetrokken en doorverstrekte leningen zijn buiten beschouwing gelaten.

Financieringsbehoefte (bedragen x 1.000 euro)	Bedrag
Saldo huidige geldleningen o/g per 31-12-2021	1.094.000
Beschikbare reserves en voorzieningen per 31-12-2021	185.000
Totaal beschikbare lange financieringsmiddelen per 31-12-2021 (A)	**1.279.000**
Investeringen voorgaande jaren	1.463.000
Investeringen 2021 (netto)	50.000
Totaal benodigde financieringsmiddelen (B)	**1.513.000**
Financieringsbehoefte tot en met 2021 (A-B)	**234.000**

Wij verwachten dat de lange rente in 2021 nog niet zal stijgen en dat de korte rente duidelijk lager zal liggen dan de lange rente (zie 3.5.2 Renteontwikkeling voor de details van onze rentevisie). Daarom is het aantrekkelijk om een zo groot mogelijk deel van de financieringsbehoefte in te vullen met kortlopende leningen (looptijd < 1 jaar). Op basis van de kasgeldlimiet mag dit tot een maximaal bedrag van 88 miljoen euro. Het resterende deel van de financieringsbehoefte moeten we invullen met langlopende leningen (looptijd >= 1 jaar), waarbij we op basis van de huidige rentevisie uitgaan van een looptijd van 20 jaar, maar op basis van onze rentevisie op het moment van aantrekken van de lening, ook kunnen kiezen voor andere looptijden.

De omvang van de financieringsbehoefte hangt in sterke mate af van de omvang van de investeringen in vaste activa en in grondexploitaties. Daarmee is de financieringsbehoefte ook gevoelig voor wijzigingen in de planning van (grote) investeringsprojecten. Op basis van onze ervaringen in voorgaande jaren is er gemiddeld genomen sprake van vertraging in de uitvoering van projecten. Daardoor kan de uiteindelijke financieringsbehoefte lager uitvallen dan hierboven berekend in de tabel Financieringsbehoefte.

Renteontwikkeling

De vastgestelde rentepercentages voor de begroting 2021 zijn ten opzichte van het meerjarenbeeld 2020-2023 geactualiseerd. De rente op langlopende leningen is begroot op 0,95%. Dit is een forse daling van 0,70% ten opzichte van 2020. Tegen dit tarief verwachten wij in 2021 leningen aan te kunnen trekken met een looptijd van gemiddeld 20 jaar. Onderstaande tabel toont de renteveronderstellingen voor de lange rente.

Renteveronderstellingen 2021: lange rente	Rente percentage
Rente langlopende leningen	0,95%
Rente-omslagpercentage	1,70%
Grex-rente	1,81%
Rente reserves (beklemd)	1,70%

De daling van de lange rente is in 2019 ingezet. Inmiddels is de rente gedaald tot 0,01% (20 jaar renteswap per medio juli 2020). Deze lage lange rente kent zowel structurele als incidentele oorzaken. De coronacrisis en de ongekende steunmaatregelen wereldwijd hebben een grote invloed op de renteontwikkeling. Het herstelpotentieel van de economie hangt sterk af van de bereidheid van consumenten om weer geld uit te geven en het vermogen van ondernemers om hun bedrijf aan te passen en de omzet weer zo dicht mogelijk tot het pre-coronaniveau op te krikken.
Tegen deze achtergrond moet het door de EC voorgestelde herstelfonds de broodnodige budgettaire prikkel geven om langdurige economische schade te verminderen. Het in juli bereikte akkoord is van historisch belang, in die zin dat het voorziet in een gezamenlijke Europese schulduitgifte rechtstreeks op de kapitaalmarkten.

De risico opslagen voor de lagere overheden bedragen 0,35% voor een twintig jarige lening.
Gecorrigeerd met deze opslagen in de markt en een onzekerheidsmarge gaan wij uit van een 20-jaars rente van 0,95% in 2021 en verder. Deze verwachting is doorgerekend voor de komende vier jaren. De rente-effecten zijn in het meerjarenbeeld verwerkt.
Voor het vaststellen van de rekenrente voor het grondbedrijf (Grex-rente) gelden aanvullende regels. Rekening houdend met deze regels hanteren wij een rentetarief voor het grondbedrijf van 1,81 %. Dit percentage is berekend aan de hand van de werkelijke rentelasten en de verwachte verhouding tussen vreemd vermogen en totaal vermogen per 1 januari 2021.

Het rente-omslagpercentage (ROP) voor 2021 is 1,70%. Dit is 0,20% lager ten opzichte van de begroting 2020. Deze daling wordt grotendeels veroorzaakt door oude dure leningen die kunnen worden afgelost.
De omslagrente is gebaseerd op de werkelijke rentekosten in het begrotingsjaar 2021.

De korte rente is in 2020 steeds negatief geweest. Dit gold ook voor de rente op de rekening courant faciliteit. De rente voor leningen met een looptijd tot 1 jaar was gemiddeld 0,50% negatief. Voor 2021 wordt geen rentestijging verwacht. Voorzichtigheidshalve begroten wij nul procent, zowel voor kortlopende leningen als voor onze rekening courant positie bij banken. De vergoeding op kortlopende tegoeden van derden bij de gemeente bedraagt ook 0%. Schuldposities van derden bij de gemeente komen niet veel meer voor. De rente hangt af van het risicoprofiel van de geldnemer.

Rentelasten externe financiering en renteresultaat

In onderstaand overzicht geven we inzicht in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

	Overzicht rentelasten externe financiering	bedragen x 1.000 euro	
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		33.437
b.	De externe rentebaten		-10.247

	Totaal door te rekenen externe rente		**23.190**
c.	De rente die aan de grondexploitatie **moet** worden doorberekend	-1.080	
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-251	
	Totaal door te rekenen interne rente		**-1.331**
	Saldo door te rekenen externe rente		**21.859**
d1.	Rente over eigen vermogen	752	
d2.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	7	
	Totaal rente reserves en voorzieningen		**759**
	De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente		22.618
e.	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)		-23.790
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury		1.171

Het renteresultaat is als volgt opgebouwd:

Effect afronding ROP calculatie (op veelvoud van 0,05%)	221
Taakstelling kort geld	950

We zijn van plan de taakstelling kort geld in te vullen door middel van het (tijdelijk) financieren van vaste activa met kortlopende leningen.

De externe rentelasten zijn gedaald met ruim 5 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2020. Dit komt vooral door het aflopen van oude dure leningen. Ook in 2020 konden wij profiteren van de lage rente, waardoor de daling van de rentelasten ook in het meerjarenbeeld verder doorzet.

Risicobeheer financieringsportefeuille

Met dit onderdeel geven we een samenvatting van het risicoprofiel van de organisatie. Ook gaan we in op de gegevens die uit hoofde van de Wet Financiering Decentrale Overheden (fido) voor de toezichthouder nodig zijn.

Limieten financiering

Ter beperking van renterisico's hanteren we limieten voor de korte en lange geldpositie. Het betreft hier uitsluitend nog de wettelijke limieten.

Limietenoverzicht (bedragen x 1.000 euro)	2020	2021
Limieten kort geld		
Kasgeldlimiet	90.000	88.000
Drempelbedrag schatkistbankieren	4.865	4.827
Limieten lang geld		
Renterisiconorm	211.000	208.000

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een wettelijke limiet en bepaalt de maximale omvang van de gemiddelde netto-vlottende schuld van de gemeente in een kwartaal. De netto vlottende schuld van de gemeente is het bedrag van de vlottende schuld, verminderd met het gezamenlijke bedrag van de contante gelden in kas, de tegoeden in rekening-courant en de overige uitstaande gelden met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar. Deze limiet is gelijk aan 8,5 % van het begrotingstotaal. Daarboven moet lang geld worden aangetrokken. De kasgeldlimiet komt voor 2021 uit op 88 miljoen euro.

Drempelbedrag schatkistbankieren
Wij zijn verplicht om onze overtollige middelen in de Rijksschatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden. Het drempelbedrag is gelijk aan 3,75 miljoen euro plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de 500 miljoen euro te boven gaat. Dit komt voor 2021 neer op afgerond 4,8 miljoen euro.

Renterisiconorm
De renterisiconorm is een wettelijke limiet en beperkt de vaste schuld die in enig jaar voor aflossing of renteherziening in aanmerking komt tot 20% van het begrotingstotaal. Dit komt voor 2021 neer op afgerond 208 miljoen euro. In het onderdeel Leningenportefeuille, berekening kasgeldlimiet en risiconorm van deze paragraaf wordt het renterisico op de vaste schuld berekend voor een periode van vier jaar. Uit de berekening blijkt dat de renterisico's op de vaste schuld de komende vier jaren ruim onder de wettelijke norm blijven.

Vervroegde aflossing langlopende leningen
In de begroting wordt jaarlijks een overzicht opgenomen van leningen met een mogelijkheid tot vervroegde aflossing. In 2021 zijn er geen consolidatieleningen die hiervoor in aanmerking komen.

Kredietrisico's op verstrekte gelden
Onderstaand overzicht geeft de kredietrisico's op verstrekte gelden weer. Het betreft zowel verstrekte geldleningen (lang en kort) als creditposities (tegoeden) bij financiële instellingen. Hierbij zijn de uitgezette bedragen per risicogroep aangegeven. In het overzicht zijn de risicogroepen (globaal) gerangschikt naar oplopend risico.

Risicogeroep (bedragen x 1.000 euro)	Restantschuld per 01-01-2021	Risico %
Gemeenten en provincies	264.550	69,19%
Overheidsbanken en schatkistbankieren	0	0
Woningcorporaties met garantie WSW	74.785	19,56%
Semi-overheidsinstellingen	1.295	0,34%
Financiële instellingen (AA en hoger)	0	0
Overige toegestane instellingen volgens Treasury statuut	41.738	10,92%
Niet-toegestane instellingen volgens Treasury statuut	0	0
Totaal	**382.368**	100,00%

Projectfinanciering Meerstad
In de bovengenoemde tabel is op de regel gemeenten en provincies een bedrag opgenomen van 264,5 miljoen euro ten behoeve van de projectfinanciering Meerstad.

Leningenportefeuille, berekening kasgeldlimiet en risiconorm

De samenstelling en de grootte van de opgenomen gelden (OG) geven we weer in het volgend overzicht.

Leningenportefeuille OG (bedragen x 1.000 euro)	Som leningen	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2021	1.562.543	2,38%
Nieuwe leningen	36.950	1,93%
Reguliere aflossingen	81.840	3,20%
Vervroegde aflossingen	0	p.m.
Renteaanpassing (oud percentage)	78.050	3,35%

Renteaanpassing (nieuw percentage) *	78.050	1,78%
Totaal	1.517.653	2,29%

* Dit betreft leningen die eind 2016 zijn afgesloten, waarvan de storting in 2021 plaatsvindt (forward leningen).

De samenstelling en de grootte van de uitgezette gelden (UG) geven we weer in het volgend overzicht.

Mutaties in Leningenportefeuille (UG)	Bedrag x 1.000 euro	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2021	390.356	3,03%
Nieuwe leningen	0	
Reguliere aflossingen	28.244	3,29%
Vervroegde aflossingen		
Renteaanpassing (oud percentage)	36.950	3,96%
Renteaanpassing (nieuw percentage) *	36.950	1,93%
Totaal	362.112	2,89%

* Dit betreft de leningen die eind 2016 zijn afgesloten ten behoeve van de grondexploitatie Meerstad en waarvan de storting in 2021 plaatsvindt (forward leningen).

Kasgeldlimiet (bedragen x 1.000 euro)	2021
Omvang vlottende korte schuld (A)	**62.353**
Opgenomen gelden < 1jaar	62.000
Schuld in rekening courant	353
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	0
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	0
Vlottende middelen (B)	**14.813**
Contante gelden in kas	2.563
Tegoeden in rekening courant	0
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	12.250
Totaal netto vlottende schuld (A-B)	**47.540**
Toegestane kasgeldlimiet	88.000
Ruimte onder de kasgeldlimiet	**40.460**
Begrotingstotaal 2021 (C)	1.038.423
Percentageregeling (D)	8,50%
Kasgeldlimiet (C x D)	88.000

Onder Totaal netto vlottende schuld (A-B) worden de beschikbare middelen gepresenteerd voor toepassing van de mismatch financiering. In de praktijk worden alle middelen gebruikt voor lange financiering.

De renterisiconorm berekenen we als volgt.

Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld in 2021-2024 (Bedragen x 1.000 euro)	2021	2022	2023	2024
1. Renteherziening	96.492	56.826	6.940	1.163
2. Aflossingen	25.000	86.300	85.000	90.000
3. Renterisico	121.492	143.126	91.940	91.163
4. Renterisiconorm	208.000	205.000	205.000	208.000
5. Ruimte onder renterisiconorm	**86.508**	**61.874**	**113.060**	**116.837**
4a. Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%
4b. Begrotingstotaal	1.038.423	1.025.790	1.028.231	1.041.430
4. Renterisiconorm	208.000	205.000	205.000	208.000

Overzicht opgenomen (en op te nemen) langlopende leningen

Omschrijving	Boekwaarde begin v/h jaar	Op te nemen	Aflossing	Boekwaarde einde v/h jaar (1+2-3)	Rente	Rente en aflossing (3+5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
GELDLENINGEN						
Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeraars	-	-	-	-	-	-
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen						
- ABN AMRO Bank NV	51.498	-	50.107	1.391	2.044	52.151
- Aegon Levensverzekeringen NV	20.000	-	-	20.000	20	20
- Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	954.681	115.000	74.944	994.737	21.516	96.460
- Triodos Bank	45.000	-	-	45.000	1.062	1.062
- Nederlandse Waterschaps Bank	200.856	-	34.839	166.017	5.124	39.963
- Nog op te nemen leningen	93.007	-	-	93.007	884	884
Totaal opgenomen leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	**1.365.042**	**115.000**	**159.890**	**1.320.152**	**30.650**	**190.540**
Overige binnenlandse sectoren						
- Overig (Wichers Hoethlaken)	1	-	-	1	-	-
- Overheid (provincie Noord Brabant)	195.000	-	-	195.000	2.859	2.859
- Overheid (gemeente Meerssen)	2.500	-	-	2.500	63	63
Totaal opgenomen leningen van overige binnenlandse sectoren	**197.501**	**-**	**-**	**197.501**	**2.922**	**2.922**
Buitenlandse instellingen						
Totaal opgenomen langlopende leningen	**1.562.543**	**115.000**	**159.890**	**1.517.653**	**33.572**	**193.462**

Overzicht uitgezette langlopende leningen

Omschrijving	Boekwaarde begin v/h jaar	Uit te lenen	Aflossing	Boekwaarde einde v/h jaar (1+2-3)	Rente	Rente en aflossing (3+5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
- Gem. woningbouw (tot 1985)	995		68	927	71	139
- Gem. woningbouw (na 1985)	74.785		7.696	67.089	2.216	9.912
Totaal leningen aan woningbouwcorporaties	**75.780**	**0**	**7.764**	**68.016**	**2.287**	**10.051**
- Martiniplaza BV	9.968		498	9.470	227	725
- Euroborg NV	15.197		323	14.874	630	953
- Warmtestad BV	3.275		0	3.275	66	66
- Meerstad	264.550	36.950	55.400	246.100	6.937	62.337
- Zernike	820		0	820	19	19
Totaal leningen aan deelnemingen	**293.810**	**36.950**	**56.221**	**274.539**	**7.879**	**64.100**
- Bejaardenhuizen (Patrimonium & Huismeesters)	924		51	873	45	96
- Grunneger Power	169		9	160	6	15
- Multifunctioneel Centrum Engelbert	132		42	90	4	46
- Meerhoven (Rizoem)	1.087		0	1.087	31	31
- Stichting Ecologische boerderij de Mikkelhorst	613		19	594	13	32
- Stichting Zwembad Scharlakenhof	255		79	176	8	87
- Ebbingehofje	3.000		0	189	63	63
- Instellingen Sport/ Welzijn	149		33	3.000	4	37
- Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	8.017		820	116	0	820
- Leningen GKB	468		0	7.197	0	0
- Startersfonds EM2	20		0	468	0	0
- Startersleningen	120		0	20	0	0
- Leningen personeel	102		0	120	0	0

- Duurzaamheid Ten Boer	54		0	102	4	0
- Enexis	6.053		0	6.053	24	24
- Voorzieningen langlopende leningen	-942		0	-942	0	0
Totaal overige langlopende leningen	**20.221**	**0**	**1.053**	**19.168**	**202**	**1.255**
- Groninger Museum	245		56	189	12	68
- VG&R	300		100	200	6	106
Totaal leningen aan overige verbonden partijen	**545**	**0**	**156**	**389**	**18**	**174**
Totaal uitgezette langlopende leningen	**390.356**	**36.950**	**65.194**	**362.112**	**10.386**	**75.580**

Paragraaf 6 Verbonden partijen

In deze paragraaf treft u enkel de financiële informatie van de verbonden partijen van de gemeente Groningen aan. De beleidsinformatie en beleidsrisico's van de verbonden partijen staan vermeld bij de betreffende programma's.

Overzicht verbonden partijen

Onderstaande tabellen geven een overzicht van waar de beleidsmatige informatie per verbonden partij beschikbaar is.

Gemeenschappelijke regelingen	Hoofdprogramma
Eems Dollard Regio (EDR)	2. Economie & Werkgelegenheid
Omgevingsdienst Groningen	2. Economie & Werkgelegenheid
Centrumregeling Beschermd Wonen Groningen	4. Welzijn, Gezondheid, Zorg
PG & Z (RIGG/ GGD)	4. Welzijn, Gezondheid, Zorg
Publiek vervoer Groningen Drenthe	4. Welzijn, Gezondheid, Zorg
Meerschap Paterswolde	9. Kwaliteit van de leefomgeving
Groninger Archieven	6. Cultuur
OV-bureau Groningen Drenthe	7. Verkeer
ARCG	9. Onderhoud en Beheer Openbare Ruimte
Veiligheidsregio	10. Veiligheid
Noordelijk Belastingkantoor	11. Dienstverlening

Vennootschappen en coöperaties	Hoofdprogramma
Thermiek BV	1. Werk en Inkomen
Euroborg NV.	2. Economie & Werkgelegenheid
Waterbedrijf NV	2. Economie & Werkgelegenheid
Enexis Holding/Belang elektriciteitsproductie EPZ	2. Economie & Werkgelegenheid
Community Network Noord-Nederland BV	2. Economie & Werkgelegenheid
WarmteStad Holding BV	2.Economie & werkgelegenheid
MartiniPlaza BV	6. Cultuur
GEMM CV en BV (Meerstad)	8. Wonen
Dilgt Hemmen Essen B.V.	8. Wonen
BNG NV	13. Algemene Inkomsten en Post Onvoorzien
Groninger Monumentenfonds	8. Wonen

Stichtingen	Hoofdprogramma
WeerWerk Groningen	1. Werk en Inkomen
SIG	2. Economie & Werkgelegenheid
Ondernemers-trefpunt	2. Economie & Werkgelegenheid
Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord	8. Wonen
Sociaal Fonds Groningen	14. Algemene Ondersteuning

Overig	Hoofdprogramma
Vereniging van gemeenten aandeelhouders Essent Noord-Nederland (VEGANN)	2. Economie & Werkgelegenheid
Vereniging van Groninger gemeenten	12.College, Raad en gebiedsgericht werken

Financiële gegevens verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam 'Eems Dollard Regio'	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, Openbaar Lichaam.
Vestigingsplaats	Leer (Duitsland)
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang is gediend bij de doelstelling gericht op het realiseren en bevorderen van grensoverschrijdende samenwerking, op zowel regionaal als plaatselijk niveau, in de noordelijke grensstreek van Nederland en Duitsland.
Relatie met programma	2. Economie en Werkgelegenheid.
Deelnemende partijen	Duitse en Nederlandse gemeenten, alsmede andere regionale overheden en Kamers van Koophandel in de Eems Dollard Regio.
Bestuurlijk belang	De Gemeente heeft, net als ieder lid, recht op 2 vertegenwoordigers in het algemeen bestuur (de EDR-Raad). Een collegelid is lid van het bestuur, de 2e plek wordt op dit moment niet vervuld.
Financieel belang	Financieel belang: de gemeente Groningen betaalt jaarlijks een bijdrage op basis van haar inwonertal.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2018 was 429 duizend euro en op 31 december 2018 465 duizend euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 1 januari 2018 3,1 miljoen euro en op 31 december 2018 2,8 miljoen euro
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2018 bedroeg 36 duizend euro.
Financiële risico's	Geen.

Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Groningen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Veendam
Doelstelling en openbaar belang	De Omgevingsdienst Groningen is ingesteld om vergunningverlenende, toezichthoudende en handhavingstaken op het gebied van het omgevingsdomein voor de deelnemers te gaan uitvoeren, waarmee de deelnemers de kwaliteit van de uitvoering van deze taken willen verbeteren.
Relatie met programma	2. Economie en werkgelegenheid 9. Kwaliteit van de leefomgeving
Deelnemende partijen	De provincie Groningen en de 12 Groninger gemeenten
Bestuurlijk belang	Een collegelid is lid van het Dagelijks Bestuur. Daarnaast vertegenwoordigt hij/zij de gemeente in het Algemeen Bestuur dat bestaat uit 13 leden. Alle colleges van de 12 Groninger gemeenten en de provincie Groningen zijn vertegenwoordigd met één lid in het Algemeen Bestuur. Een gedeputeerde van de provincie Groningen is voorzitter van het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	De deelnemersbijdrage voor de gemeente Groningen bedraagt in 2021 991 duizend euro.
Vermogen	Het begroot eigen vermogen op 1 januari 2021 is 605 duizend euro en op 31 december 2021 605 duizend euro. Het begroot vreemd vermogen op 1 januari 2021 is 3,8 miljoen euro en op 31 december 2021 3,8 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het begroot resultaat over 2021 bedraagt nul euro.
Financiële risico's	Het weerstandsvermogen bestaat uit de post onvoorzien en de algemene reserve, tezamen 705 duizend euro. Dit is 120 % van de gekwantificeerde risico's en daarmee voldoende.

Gemeenschappelijke regeling Centrumregeling Beschermd Wonen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, centrumgemeente
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het doel van de Centrumregeling Beschermd Wonen is de taken en bevoegdheden van de regiogemeenten in het kader van de Wmo 2015 op het gebied van beschermd wonen, de inloop GGZ en de begeleiding maatschappelijke opvang en vrouwenopvang door mandaat en volmacht op te dragen aan de centrumgemeente Groningen.

	Per 1 januari 2021 worden de taken Beschermd Wonen, op basis van de met alle gemeenten gemaakte samenwerkingsafspraken, in fasen door gedecentraliseerd naar elke individuele gemeente. Er zal, kijkend naar de huidige ontwikkelingen, nog sprake zijn van een overgangstermijn waarin Groningen als centrumgemeente activiteiten uitvoert ten behoeve van alle gemeenten.
Relatie met programma	4. Welzijn, gezondheid en zorg
Deelnemende partijen	Appingedam, Delfzijl, Groningen, Het Hogeland, Loppersum, Midden-Groningen, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam, Westerkwartier en Westerwolde.
Bestuurlijk belang	Het betreft een lichte GR, zonder eigen bestuur en zonder een eigen uitvoeringsorganisatie. De portefeuillehouder is een lid van het college.
Financieel Belang	De gemeente Groningen ontvangt als centrumgemeente gelden (geoormerkte middelen voor Beschermd wonen en Opvang) als onderdeel van de Integratie Uitkering Sociaal Domein. Het budget is niet onderverdeeld naar de deelnemende gemeenten.
Vermogen	Niet van toepassing, het betreft een lichte GR zonder uitvoeringsorganisatie.
Financieel resultaat	Het begroot resultaat over 2021 is nihil.
Financiële risico's	Er zijn geen specifieke risico's.

Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg Groningen (PG & Z)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking, de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het (doen) organiseren van zorg aan de bevolking. De GR PG&Z kent twee uitvoeringsorganisaties: de GGD en de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) voor de inkoop van de jeugdhulp.
Relatie met programma	4. Welzijn, gezondheid, zorg
Deelnemende partijen	De 12 Groninger gemeenten
Bestuurlijk belang	Een collegelid is voorzitter van het Dagelijks Bestuur en vertegenwoordigt de gemeente in het Algemeen Bestuur, dat gevormd wordt door de 12 portefeuillehouders Gezondheid van de Groninger gemeenten.
Financieel belang	Het financieel belang bestaat uit een aantal onderdelen. Ten eerste wordt een gemeentelijke bijdrage verstrekt voor de uitvoering van de taken publieke gezondheidszorg (GGD) en jeugdgezondheidszorg (RIGG). In 2021 gaat het om een bedrag van 7,5 miljoen euro. Ten tweede heeft de gemeente een lening verstrekt voor de financiering van een Mobiele Röntgen Unit ad 1 miljoen euro. Jaarlijks wordt hierop 100 duizend euro afgelost. Per 31 december 2021 staat van deze lening naar verwachting nog 0,2 miljoen euro open.
Vermogen	Het begroot eigen vermogen op 1 januari 2021 is 2,3 miljoen euro en op 31 december 2021 1,5 miljoen euro. Het begroot vreemd vermogen op 1 januari 2021 is 17,9 miljoen euro en op 31 december 2021 17,8 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het begroot resultaat over 2021 is nihil.
Financiële risico's	In de gemeentebegroting 2020 van Groningen is in de jaarschijf 2021 een taakstelling van 300 duizend euro opgenomen op de GR PG&Z. In de begroting 2021 van PG&Z is hiermee nog geen rekening gehouden. Een besparing moet komen uit de kerntakendiscussie.

Publiek Vervoer Groningen Drenthe	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Assen
Doelstelling en openbaar belang	Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het doelgroepenvervoer. Dit is onder meer het vervoer van mensen met een Wmo-indicatie, leerlingen die op grond van de gemeentelijke verordening leerlingenvervoer voor vervoer in aanmerking komen en in enkele gemeentes (waaronder Groningen) het Participatiewet vervoer. Om dit op een zo duurzaam en efficiënt mogelijke manier te kunnen realiseren hebben alle gemeenten van Groningen en Drenthe zich verenigd in het samenwerkingsverband Publiek Vervoer. Publiek Vervoer heeft als doel een optimaal vervoersnetwerk te creëren, dat betaalbaar en toekomstbestendig is en waarin duurzaam gebruik wordt gemaakt van alle beschikbare

	vervoersmiddelen en -stromen. Denk hierbij aan integratie en aansluiting van het doelgroepenvervoer (combinatie verschillende doelgroepen) onderling maar bijvoorbeeld ook met het openbaar vervoer. Namens de gemeentes is Publiek Vervoer voor een deel verantwoordelijk voor het contractmanagement, hebben zij een kennis- en adviesfunctie en focussen zij daarnaast op doorontwikkeling van het vervoer.
Relatie met programma	4 Welzijn, gezondheid en zorg
Deelnemende partijen	De gemeenten Appingedam, Delfzijl, Groningen, Het Hogeland, Loppersum, Midden-Groningen, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam, Westerkwartier, Westerwolde, Aa en Hunze, Assen, Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Emmen, Hoogeveen, Meppel, Midden-Drenthe, Noordenveld, Tynaarlo en Westerveld en het OV-Bureau Groningen Drenthe.
Bestuurlijk belang	Een collegelid is lid van het bestuur van Publiek Vervoer.
Financieel belang	Voor de gemeente Groningen is de begrote bijdrage in 2021 112 duizend euro. De bijdragen van de deelnemende partijen zijn gebaseerd op de verdeling van gelden in de Algemene uitkering. Deze bijdragen worden jaarlijks geïndexeerd.
Vermogen	Het begroot eigen vermogen op 1 januari 2021 is 56 euro en bedraagt op 31 december 2021 5.783 euro. Het begroot vreemd vermogen op 1 januari 2021 bedraagt 50.000 euro en op 31 december 2021 eveneens 50.000 euro.
Financieel resultaat	Het begroot financieel resultaat 2021 bedraagt 5.727 euro.

Gemeenschappelijke regeling Meerschap Paterswolde	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Haren
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de behartiging van de belangen van recreatie, natuurbescherming en landschapsverzorging van het Paterswoldsemeer, het Hoornsemeer, de Hoornseplas en de omliggende recreatie- en natuurgebieden.
Relatie met programma	9. Kwaliteit van de leefomgeving
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen participeert samen met de gemeente Tynaarlo in deze gemeenschappelijke regeling.
Bestuurlijk belang	Na de gemeentelijke herindeling is het algemeen bestuur als volgt opgebouwd: 6 leden, waarvan 3 uit de respectievelijke colleges (2 uit Groningen, 1 uit Tynaarlo, en 3 raadsleden (2 uit Groningen, 1 uit Tynaarlo). DB bestaat uit 3 leden, gekozen uit AB, op voordracht van de deelnemende gemeenten.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage van Groningen bedraagt 85,5 % (616 duizend euro in 2021) van de totale gemeentelijke bijdragen. De gemeente Tynaarlo draagt de overige 14,5% bij.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2021 is 684 duizend euro en op 31 december 678 duizend euro. Het begroot vreemd vermogen op 1 januari 2021 is 1,734 miljoen euro en op 31 december 1,757 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het begroot resultaat over 2021 bedraagt 0 euro.
Financiële risico's	Niet begrote incidentele tegenvallers worden gedekt door een onttrekking aan de algemene reserve. Indien de uitgaaf van structurele aard is zal hiervoor een hogere bijdrage van de deelnemende gemeenten worden gevraagd.

Gemeenschappelijke regeling Groninger Archieven	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De doelstelling is in gezamenlijkheid de belangen behartigen van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de gemeente Groningen betreffende de archiefbescheiden, collecties, individuele documenten, schilderijen en dergelijke die berusten in de rijksarchiefbewaarplaats in de provincie Groningen en in de gemeentelijke archiefbewaarplaats. Het openbaar belang is dat de wettelijke taken met betrekking tot de Archiefwet, alsmede de dienstverlening op het gebied van historische informatie over Stad en Lande op orde zijn.
Relatie met programma	6. Cultuur
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen en het Rijk (minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap)

Bestuurlijk belang	De gemeente is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door twee leden van het college en in het dagelijks bestuur door één collegelid.
Financieel belang	Financieel belang: de bijdrage in 2021 bedraagt 2,3 miljoen euro.
Vermogen	Het begroot eigen vermogen op 1 januari 2021 is 541 duizend euro en op 31 december 541 duizend euro. Het begroot vreemd vermogen op 1 januari 2021 is 1,62 miljoen euro en op 31 december 1,76 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het begroot resultaat over 2021 bedraagt nul euro.
Financiële risico's	Geen.

Gemeenschappelijke regeling OV-bureau Groningen Drenthe	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Assen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang van het OV-bureau is het vormgeven van het openbaar vervoer en het aansturen van de vervoerders in het openbaar vervoer. Op basis van de kaderstellingen van de provincies Groningen en Drenthe en de gemeente Groningen heeft het OV-bureau de volgende doelstellingen voor het openbaar (bus-)vervoer geformuleerd, waar vanuit het ook in 2021 zijn werkzaamheden wil verrichten: - Ontsluiting van landelijk gebied; - Bereikbaarheid van steden, instellingen en voorzieningen; - Streven naar groei reizigers en reizigersinkomsten; - Verduurzaming van het OV-aanbod; - Bijdrage aan maatschappelijke mobiliteitsvraagstukken.
Relatie met programma	7. Verkeer
Deelnemende partijen	Het OV-bureau is een initiatief van de provincies Groningen en Drenthe en de gemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	De gemeente Groningen wordt in het dagelijks bestuur vertegenwoordigd door een collegelid. Het algemeen bestuur bestaat uit 9 leden, drie uit ieder betrokken overheidsorgaan. De gemeente Groningen wordt hierin vertegenwoordigd door drie collegeleden.
Financieel belang	De gemeente is als deelnemer voor 21% risicodragend in het OV-bureau. De provincies Groningen en Drenthe zijn dit voor respectievelijk 44% en 35%. De gemeente Groningen draagt geen jaarlijkse deelnemersbijdrage af aan het OV-bureau voor de uitvoering van het OV. Wel draagt de gemeente bij aan de exploitatiekosten van het OV-bureau als organisatie.
Vermogen	Het begroot eigen vermogen op 1 januari 2021 is 13,3 miljoen euro en op 31 december 2021 15,0 miljoen euro. Het begroot vreemd vermogen op 1 januari 2021 is 2,8 miljoen euro en op 31 december 2021 12,4 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het begroot resultaat over 2021 bedraagt 22 duizend euro..
Financiële risico's	Het gevoerde beleid past binnen de financiële kaders die het OV-bureau hanteert. Per 9 april 2019 zijn deze vervat in de 'Notitie risicomanagement en weerstandsvermogen 2018-2022'. Op basis van die kaders is in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in de Begroting 2021 van het OV-bureau in beeld gebracht dat de minimaal benodigde weerstandscapaciteit op basis van de risico's 4,8 miljoen euro bedraagt en de verwachte weerstandscapaciteit per 31 december 2021 11,0 miljoen euro. Dat is dus ruim voldoende en dat maakt het risico voor de gemeente beperkt.

Gemeenschappelijke regeling Afvalverwijdering Regio Centraal Groningen (ARCG)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft het op milieu-hygiënisch verantwoorde wijze verwerken van (afval)stoffen afkomstig uit de gemeenten in de regio, het bevorderen van overheidsinvloed op de sturing van afvalstoffen en het ketenbeheer en mogelijke andere milieu- en reinigingstaken.
Relatie met programma	9. Kwaliteit van de leefomgeving.

Deelnemende partijen	Gemeenten Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier.
Bestuurlijk belang	De gemeente Groningen is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur en in het Dagelijks bestuur door een collegelid.
Financieel belang	De kosten van de ARCG worden gedragen door de 3 deelnemende gemeenten. De gemeente Groningen draagt in 2021 naar verwachting 10,7 miljoen euro bij, waarvan 9,0 miljoen euro voor de vuilaanvoer en 1,7 miljoen euro voor het afvalbrengstation, het KGA-depot en de OlieWaterSlib-afscheider.
Vermogen	Het begroot eigen vermogen op 1 januari 2021 is 1,0 miljoen euro en op 31 december 2021 1,0 miljoen euro. Het begroot vreemd vermogen op 1 januari 2021 is 3,6 miljoen euro en op 31 december 2021 3,6 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het begroot resultaat over 2021 bedraagt 0 euro.
Financiële risico's	Uit de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in de begroting 2021 van de ARCG blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit ruim voldoende is om de risico's op te vangen.

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Groningen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De Veiligheidsregio Groningen (VRG) stelt zich ten doel om uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing, bevolkingszorg en melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer.
Relatie met programma	10. Veiligheid (deelprogramma Fysieke veiligheid, beleidsveld Veiligheidsregio)
Deelnemende partijen	De 12 Groninger gemeenten
Bestuurlijk belang	De burgemeester treedt op als voorzitter van de Veiligheidsregio in het dagelijks bestuur. Daarnaast vertegenwoordigt hij de gemeente in het algemeen bestuur dat gevormd wordt door de burgemeesters van de 12 Groninger gemeenten.
Financieel belang	De door ons in deze begroting geraamde reguliere gemeentelijke bijdrage aan de Veiligheidsregio in 2021 bedraagt 19,4 miljoen euro. Bovenop deze reguliere bijdrage hebben wij in deze begroting rekening gehouden met een tijdelijke aanvullende bijdrage aan de van 1,1 miljoen euro per jaar gedurende 5 jaar (vanaf 2020). Deze aanvullende bijdrage is bedoeld om het negatieve eigen vermogen van VRG op te lossen. Dit negatieve eigen vermogen bedroeg 10,3 miljoen euro per 31 december 2019 en is ontstaan doordat de VRG zich, op basis van de recente ontwikkelingen en de BBV, genoodzaakt heeft gezien in de jaarrekening 2019 een voorziening van ongeveer € 15,2 miljoen te treffen inzake de kosten van de Regeling FLO-overgangsrecht 75% netto garantie (FLO2018).
Vermogen	In verband met de benodigde tijd voor het vinden van een oplossing voor het negatieve eigen vermogen, met voldoende draagvlak onder VRG, deelnemende gemeenten en provincie (als financieel toezichthouder), heeft de VRG uitstel aangevraagd en gekregen van de provincie Groningen tot 15 december 2020 voor het indienen van de begroting 2021. Om die reden is er nog geen begroting 2021. Het eigen vermogen op 1 januari 2019 bedroeg 6,7 miljoen euro positief en op 31 december 2019 10,3 miljoen euro negatief. Het vreemd vermogen bedroeg op 1 januari 2019 20,8 miljoen euro en op 31 december 2019 36,7 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het resultaat over 2019 bedroeg 15,3 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	Als onderdeel van het hervormingspakket dat is opgenomen in de gemeentelijke begroting 2020 hebben wij voor de jaren vanaf 2021 een structurele jaarlijkse bezuiniging opgenomen van 700 duizend euro met als omschrijving "Afwegen samenwerkingen, deelname regelingen en akkoorden". Voor een belangrijk deel (wij gaan uit van een bedrag van circa 0,5 miljoen euro) zal deze bezuiniging ingevuld moeten worden door een lagere bijdrage aan de VRG. Om invulling te geven aan deze bezuiniging ontwikkelt de VRG een drietal bezuinigingsscenario's, waarvan de bestuurlijke presentatie is gepland in het najaar van 2020. De haalbaarheid van de benodigde bezuinigingen zal nog moeten worden beoordeeld.

Gemeenschappelijke regeling Noordelijk Belastingkantoor	
Rechtsvorm	Bedrijfsvoeringorganisatie op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het Noordelijk Belastingkantoor voert voor de gemeente Groningen en de drie noordelijke waterschappen de belastingtaken uit tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Dit gebeurt door de combinatie van de belastingaanslagen op één aanslagbiljet, zodat heffing- en invorderingsactiviteiten slechts één keer plaats hoeven te vinden.
Relatie met programma	11. Dienstverlening
Deelnemende partijen	De vier deelnemers zijn de waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's en Wetterskip Fryslân en de gemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	Een collegelid is lid van het bestuur. Het bestuur bestaat uit vier leden, één uit iedere deelnemer. De raad wordt op vaste momenten (P&C- cyclus) en op incidentele basis geïnformeerd en betrokken.
Financieel belang	De begrote deelnemersbijdrage van Groningen bedraagt voor 2021 6,7 miljoen euro (incl. compensabele btw) (44,1%).
Vermogen	Niet van toepassing
Financieel resultaat	Niet van toepassing
Financiële risico's	In 2021 moeten de prestaties van het NBK weer uitkomen op het gewenste niveau. De hiervoor ter beschikking gestelde incidentele middelen zijn verwerkt in de begroting 2021 en meerjarenramingen van het NBK. Hiermee zijn de financiële risico's beperkt.

Vennootschappen en coöperaties

Thermiek BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft het verrichten van re-integratieactiviteiten ten behoeve van personen met een achterstand op de arbeidsmarkt.
Relatie met programma	1. Werk en Inkomen.
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	Gemeente Groningen is 100% aandeelhouder en een ambtenaar bij de gemeente Groningen is statutair directeur.
Financieel belang	Het financieel belang van de gemeente bedraagt 1.800 aandelen à 10 euro. De boekwaarde bedraagt 18 duizend euro.
Vermogen	Het begroot eigen vermogen op 1 januari 2021 is 29 duizend euro en op 31 december 29 duizend euro. Het begroot vreemd vermogen op 1 januari 2021 is nihil en op 31 december nihil.
Financieel resultaat	Het begroot resultaat over 2021 bedraagt 0 euro.
Financiële risico's	Er zijn geen financiële risico's bekend.

Euroborg N.V.	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang van de Euroborg is de landmark in de ontwikkeling van het Europapark (Hitachi Stadion) en Sportpark Corpus den Hoorn (TopsportZorgcentrum (TsZC)) met sportvoorzieningen voor betaald voetbal Groningen.
Relatie met programma	2. Economie en Werkgelegenheid 5. Sport en Bewegen
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen bezit 100% van de aandelen
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 48.000 aandelen van nominaal 1 euro, zijnde 48 duizend euro. De gemeente heeft een totaalbedrag aan leningen verstrekt van 19,3 miljoen euro voor het stadion. De restschuld hiervan bedraagt per 31 december 2019 14,6 miljoen euro. Daarnaast is in 2018 de gemeentelijke lening voor het TsZC met een

	maximum van 4,96 miljoen euro tot stand gekomen. Het werkelijk uitstaande leningbedrag voor het TsZC bedroeg per 31-12-2019 3,5 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2019 was 5,7 miljoen euro en op 31 december 2019 5,7 miljoen euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2019 was 23,1 miljoen euro en op 31 december 2019 22,2 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het verlies over 2019 bedroeg 39 duizend euro..
Financiële risico's	De risico's betreffen vooral de uitstaande leningen en staan uitgebreider beschreven in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in deze begroting. In het weerstandsvermogen is een reservering opgenomen voor de uitstaande leningen. In verband met de coronacrisis is de aflossings- en renteverplichting 2020 op de uitstaande stadionleningen opgeschort. Hiervoor is een aanvullende lening van 953 duizend euro (door)verstrekt die een jaar later dan de reguliere leningen wordt afgelost en waarvan de rentelasten door Euroborg gedragen worden.

NV Waterbedrijf Groningen	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de levering van drinkwater aan ruim 280.000 woningen en bedrijven in de provincie Groningen en in de gemeente Tynaarlo (Drenthe).
Relatie met programma	2.Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De deelnemende partijen in het Waterbedrijf Groningen zijn de provincie Groningen en de gemeenten in het verzorgingsgebied.
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd door een collegelid.
Financieel belang	Het financieel belang: de gemeente Groningen had per 31 december 2019 93 aandelen. De aandelen van de gemeente Groningen zijn op de balans onder de financiële vaste activa gewaardeerd voor 2,5 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2018 bedroeg 75,5 miljoen euro en op 31 december 2019 83,9 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2018 134,2 miljoen euro en op 31 december 2019 138,9 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het resultaat over 2019 bedroeg 2,2 miljoen euro.
Financiële risico's	Geen.

Enexis Holding NV (netwerkbedrijf)	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Vestigingsplaats	Arnhem
Doelstelling en openbaar belang	Met de verkoop van de aandelen van Essent BV in 2009 is de gemeente Groningen direct aandeelhouder geworden van Enexis Holding N.V. Het publieke belang van deze deelneming betreft het (doen) distribueren en het (doen) transporteren van energie, zoals elektriciteit, gas, warmte en (warm) water. De Nederlandse klimaatdoelstellingen zijn uitdagend. Tevens hebben ze een impact op de beleidsdoelen die Enexis heeft geformuleerd: excellent netbeheer en versnellen energietransitie.
Relatie met programma	2. Economie en werkgelegenheid
Deelnemende partijen	Van het totaal van 2.000.000 aandelen bezit de gemeente Groningen 24.211 aandelen. Diverse gemeenten en provincies zijn aandeelhouder.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders van Enexis Holding.
Financieel Belang	De gemeente Groningen heeft 1,21054 % van de aandelen in Enexis. In 2020 heeft de gemeente een converteerbare hybride lening verstrekt van ruim 6 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2021 en op 31 december 2021 bedraagt naar verwachting 4.088 miljoen euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2021 en op 31 december 2021 bedraagt naar verwachting 4.435 miljoen euro. Deze verwachting is

	gebaseerd op de balanspositie per 30 juni 2020 zoals die blijkt uit de gepubliceerde halfjaarcijfers 2020 van Enexis.
Financieel resultaat	Het verwachte resultaat over 2021 bedraagt 99,9 miljoen euro.
Financiële risico's	De aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt zich tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag 20 duizend euro). Daarmee is dat risico relatief gering. Het risico op oninbaarheid van de verstrekte converteerbare hybride lening van ruim 6 miljoen euro is gering in verband met de huidige triple A-status, de prominente plaats die het behouden daarvan inneemt in het financiële beleid van Enexis en het feit dat Enexis een (gereguleerde) monopolypositie op de markt heeft.
Tijdelijke deelnemingen als gevolg van verkoop productie- en leveringsbedrijf Essent	
Rechtsvorm	Besloten vennootschappen
Vestigingsplaats	Den Bosch
Doelstelling en openbaar belang	Met de verkoop van de aandelen van Essent BV in 2009 is de gemeente Groningen ook aandeelhouder geworden van Attero Holding N.V. (dit belang is verkocht in 2014 aan Waterland). Daarnaast zijn, ter beperking van de risico's van de verkooptransactie, de onderstaande vijf tijdelijke rechtspersonen opgericht.
	a. CBL Vennootschap B.V. Zoals gemeld in de paragraaf Verbonden partijen in de Jaarstukken 2019 is deze vennootschap op 9 april 2020 ontbonden.
	b. Vordering op Enexis B.V. Zoals gemeld in de paragraaf Verbonden partijen in de Jaarstukken 2019 is deze vennootschap op 9 april 2020 ontbonden.
	c. Verkoop vennootschap B.V. Zoals gemeld in de paragraaf Verbonden partijen in de Jaarstukken 2019 is deze vennootschap op 9 april 2020 ontbonden.
	d. CSV Amsterdam B.V. De vennootschap zal na de afwikkeling van een bezwaar- en/of beroepsprocedure richting Belastingdienst of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure kunnen worden opgeheven. De resterende liquide middelen kunnen dan worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang. Het verwachte eigen vermogen per 1 januari 2021 bedraagt 375 duizend euro en per 31 december 2021 300 duizend euro. Het verwachte vreemd vermogen per 1 januari 2021 en per 31 december 2021 is nihil.
	e. Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. Ondanks dat er geen claims meer kunnen worden ingediend bij deze vennootschap, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden. Het doel is dat de vennootschap in 2021 zal kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang. Het verwachte eigen vermogen per 1 januari 2021 bedraagt 1,6 miljoen euro en per 31 december 2021 0 euro. Het verwachte vreemd vermogen per 1 januari 2021 en per 31 december 2021 is nihil.

Community Network Noord-Nederland BV	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Doelstelling is het aanleggen, onderhouden en exploiteren van een kabelnetwerk in Noord-Nederland.
Relatie met programma	2. Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen is sinds 2005 aandeelhouder van de BV, de andere aandeelhouder is de stichting Administratiekantoor, die certificaten van aandelen beheert namens RUG,

	HH, UMCG en stichting Gerrit. CNNN BV is 100% eigenaar van dochtermaatschappij CNG BV, die de exploitatie van het glasvezelnetwerk in Groningen uitvoert.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering
Financieel belang	Het maatschappelijk kapitaal bedraagt 2,475 miljoen euro en het geplaatst kapitaal 1,238 miljoen euro, bestaande uit 125 aandelen A van 8,9 duizend nominaal (gemeente Groningen 83 aandelen A) en 125 aandelen B van 1 duizend nominaal, waarvan 117 in het bezit zijn van Administratiekantoor CNNN. De aandeelhouders A hebben een goedkeuringsrecht ter zake specifiek genoemde besluiten van de directie en ter zake van de winstbestemming. De gemeente Groningen heeft de aandelen als financiële vaste activa gewaardeerd op 1,2 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2019 was 2,7 miljoen euro en op 31 december 2019 2,9 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 1 januari 2019 326 duizend euro en op 31 december 2019 323 duizend euro.
Financieel resultaat	Het resultaat over 2019 bedroeg 169 duizend euro.
Financiële risico's	Geen.

WarmteStad Holding BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft een zelfstandig warmtebedrijf dat zorgt voor duurzame warmte en/of koude voor de gemeente op een verantwoorde wijze en daarmee wezenlijk bijdraagt aan een energie-neutraal Groningen in 2035.
Relatie met programma	2. Economie en werkgelegenheid.
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen en Waterbedrijf Groningen, ieder voor 50%.
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur Ruimte is vertegenwoordiger van de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	Oorspronkelijk is er voor een bedrag van 7,0 miljoen euro door de gemeente aan eigen vermogen gestort in WarmteStad. In verband met het stopzetten van geothermie door WarmteStad heeft de gemeente in een eerder boekjaar een voorziening van 3,0 miljoen genomen op deze deelneming. Sinds de oprichting van WarmteStad zijn de volgende leningen verstrekt aan WarmteStad: • Deelneming en WKO Europapark (februari-15) 750 duizend euro • WKO-programma jaarschijf 2017 (mei-17) 2 miljoen euro • Overbrugging warmtenet NW TWO (maart-18) 1,3 miljoen euro • WKO-programma jaarschijven 2018 – 2021 (oktober-18) 1,875 miljoen euro • Overbrugging warmtenet NW ten behoeve van uitbreiding warmtenet (oktober-18) 3 miljoen euro In december 2019 zijn de leningen ter overbrugging van het Warmtenet Noordwest en de Tijdelijke WarmteOpwek (TWO), van samen 4,3 miljoen euro, omgezet in agio. Totaal uitstaande c.q. toegezegde leningen bedraagt daarmee nu 4,625 miljoen euro. Per 31 december 2019 stond er 2,5 miljoen euro uit.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2019 was 5,2 miljoen euro en op 31 december 2019 10,9 miljoen euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2019 bedroeg 13,6 miljoen euro en op 31 december 2019 19,0 miljoen euro.
Financieel resultaat	*Het financieel resultaat 2019 bedroeg 2,9 miljoen euro (verlies).*
Financiële risico's	De deelneming in WarmteStad had per 31-12-2019 een totale boekwaarde van 11,3 miljoen. Daar is in een eerder boekjaar een voorziening van 3,0 miljoen op in mindering gebracht. Voor het resterende bedrag en voor het totale bedrag aan uitstaande leningen, te weten 2,5 miljoen per 31-12-2019, is een totale reservering in het weerstandsvermogen opgenomen van 1,4 miljoen euro. Voor een uitvoerige beschrijving verwijzen wij naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

MartiniPlaza BV

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap met Rechtspersoonlijkheid. Met ingang van 2019 is de BV gesplitst in een vastgoed BV en een exploitatie BV.
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft het bevorderen van cultuur in brede zin en het aanbieden van een theater en een zalencomplex annex beurs en evenementen complex voor (top)sportactiviteiten, theatervoorstellingen, muziek, congressen en evenementen.
Relatie met programma	6. Cultuur 2. Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen is enig aandeelhouder.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Financieel belang	De boekwaarde van de deelneming bedraagt per 31 december 2019 3,9 miljoen euro. De gemeente Groningen heeft leningen verstrekt met een restschuld per 31 december 2019 van 11,4 miljoen euro. Daarnaast ontvangt MartiniPlaza een jaarlijkse subsidie van 1,85 miljoen euro.
Vermogen	1. <u>MartiniPlaza Exploitatie BV.</u> Eigen vermogen per 01.01.2021: 344 duizend euro Eigen vermogen per 31.12.2021: 700 duizend euro Vreemd vermogen per 01.01.2021: Geen Vreemd vermogen per 31.12.2021: Geen 2. <u>MartiniPlaza Vastgoed B.V.</u> Eigen vermogen per 01.01.2021: 3,689 miljoen euro Eigen vermogen per 31.12.2021: 3,589 miljoen euro Vreemd vermogen per 01.01.2021: 9,968 miljoen euro Vreemd vermogen per 31.12.2021: 9,469 miljoen euro
Financieel resultaat	Het begroot resultaat over 2021 bedraagt negatief 600 duizend tot 800 duizend euro negatief.
Financiële risico's	De grootste risico's hebben enerzijds betrekking op de staat van de gebouwen op langere termijn en op de gevolgen van de coronacrisis die begin 2020 is ontstaan. Toelichting: A. <u>De staat van de gebouwen</u> 1. De ontwikkeling en vaststelling van de gemeentelijke visie op MartiniPlaza; 2. Een meerjarig investeringsplan gebaseerd op bovengenoemde visie; 3. Een meerjarig onderhoudsplan 2020 - 2030; 4. Als gevolg van werkzaamheden aan de Ringweg is voor een bedrag van 2,7 miljoen euro aan schade ontstaan. B. <u>De gevolgen van de coronacrisis</u> In 2020 is door de coronacrisis een nieuwe situatie ontstaan. Hierdoor zijn in 2020 vrijwel alle activiteiten van en bij MartiniPlaza tot stilstand gekomen. Het bedrijfsresultaat staat hierdoor dan ook flink onder druk. In 2020 zal slechts 25 % van de begrote omzet worden behaald. Voor 2021 wordt verwacht dat dit ongeveer 50% zal zijn ten opzichte van de begroting.

GEMM CV en GEMM BV (Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad)	
Rechtsvorm	Commanditaire vennootschap en besloten vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang is de realisatie van een woonwijk en bedrijventerrein aan de oostkant van Groningen.
Relatie met programma	8.Wonen 2.Economie en Werkgelegenheid
Bestuurlijk belang	De gemeente is 100 % aandeelhouder van GEMM Beheer BV De gemeente bezit, als

	commandiet, 96 % van de aandelen in GEMM CV GEMM Beheer BV bezit, als beherend vennoot, de overige 4 % van de aandelen in de CV De gemeente zorgt voor de financiering. De grondexploitatie bevindt zich in de CV en de BV is de beherend vennoot van de CV.
Financieel belang	Het aandelenkapitaal van de gemeente bedraagt 500 duizend euro. Daarnaast had de gemeente per 31 december 2019 253 miljoen euro aan langlopende leningen uitstaan.
Vermogen	Het eigen vermogen van de C.V. bedroeg op 1 januari 2018 65,8 miljoen euro en op 31 december 2018 66,4 miljoen euro. Het vreemd vermogen van de C.V. bedroeg op 1 januari 2018 268,1 miljoen euro en op 31 december 2018 268,3 miljoen euro. Het eigen vermogen van de B.V. was op 1 januari 2018 2,6 miljoen euro en op 31 december 2018 2,7 miljoen euro. De B.V. had op 1 januari 2018 en op 31 december 2018 geen vreemd vermogen
Financieel resultaat	Het resultaat van de CV bedroeg in 2018 581 duizend euro. Het resultaat van de BV bedroeg in 2018 24 duizend euro.
Financiële risico's	Het verwachte positieve resultaat (na het treffen van eerdere voorzieningen) van de grondexploitatie Meerstad bedraagt volgens de laatste, door de raad op 27 mei 2020 behandelde, herziening van de grondexploitatie 103,7 miljoen euro positief. Dit schept een bepaalde risicobuffer. Daarnaast hebben we een grote reservering in het weerstandsvermogen verwerkt voor de risico's Zie verder de uitvoerige toelichting in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Dilgt Hemmen Essen BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Haren
Doelstelling en openbaar belang	Voor de ontwikkeling van woningbouw in Haren Noord werken wij samen met twee bedrijven. Hiertoe zijn de rechtspersonen GEM Haren Noord CV en GEM Haren Noord Beheer BV opgericht. Via onze deelneming Dilgt Hemmen Essen BV oefenen wij invloed uit op het ondernemingsbeleid van GEM Haren Noord Beheer BV. GEM Haren Noord Beheer BV is de beherend vennoot van GEM Haren Noord CV. In deze CV bevindt zich de grondexploitatie Haren Noord.
Relatie met programma	8. Wonen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt wettelijk vertegenwoordigd door de burgemeester in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De directie wordt aangewezen door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Financieel belang	Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 180 aandelen a 100 euro, zijnde 18 duizend euro. De gemeente Groningen bezit 100% van de aandelen. De boekwaarde van de aandelen op 31 december 2019 was 18 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2021 is naar verwachting 18 duizend euro en op 31 december 18 duizend euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2021 is naar verwachting nihil en op 31 december eveneens nihil.
Financieel resultaat	Het begroot resultaat over 2021 is naar verwachting nihil.
Financiële risico's	Het maximale risico bedraagt 18 duizend euro en is daarmee verwaarloosbaar.

BNG Bank NV	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling en openbaar belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Relatie met programma	13. Algemene inkomsten en post onvoorzien
Deelnemende partijen	De gemeenten en provincies in Nederland en de Staat der Nederlanden. De gemeente Groningen bezit 0,61% van de aandelen.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.

Financieel belang	Het belang bedraagt 341.835 aandelen à 2,50 euro. De boekwaarde bedraagt 856 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2019 was 4.991 miljoen euro en op 31 december 2019 4.887 miljoen euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2019 was 132.518 miljoen euro en op 31 december 2019 144.802 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het resultaat over 2019 bedroeg 163 miljoen euro.
Financiële risico's	Gezien de onvoorspelbare bewegingen op de financiële markten vindt de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst voor 2020 (en verder). De lage langlopende rente zal een drukkend effect hebben op de ontwikkeling van het renteresultaat. In 2021 en in de jaren daarna hebben wij een jaarlijks bedrag geraamd van 740 duizend aan van de BNG te ontvangen dividend. Dit is gebaseerd op de ontvangen dividendbedragen in het recente verleden. Het dividend is afhankelijk van de te behalen resultaten, waarover BNG nu dus nog geen uitspraken doet. Daarnaast is het nog onzeker of de ECB aan financiële instellingen toe zal staan om dividend uit te keren. Zo is in verband met de mogelijke economische gevolgen van de coronacrisis en het effect daarvan op financiële instellingen de uitbetaling van het dividend 2019 op verzoek van de ECB tijdelijk opgeschort.

NV Groninger Monumentenfonds	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het publieke belang voor de gemeente Groningen is: de doelstelling van het Groninger Monumentenfonds is het beheer, aankopen, restaureren en herbestemmen van monumentaal vastgoed in de provincie Groningen. Het publieke belang voor de gemeente Groningen: Door het wegvallen van de ISV-middelen waarmee gemeente uitvoering gaf aan het monumentenbeleid, dient het GMF die taak op zich te nemen waarop gemeente mede regievoering heeft op herbestemming van het monument; Gemeente kan gemeentelijk monumentaal bezit conform doelstellingen van het GMF afstoten en herbestemmen; GMF wil in het aardbevingsdossier de bepalende monumenten beschermen en verstevigen.
Relatie met programma	8. Wonen
Deelnemende partijen	Waterschap Noorderzijlvest, TCN-SIG, de gemeente Veendam, Stichting Libau, Stichting Groninger Kerken en Jan Menze van Diepen Stichting.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering
Financieel belang	De gemeente bezit 57% van de aandelen met een boekwaarde van 1,4 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2019 was 3,1 miljoen euro en op 31 december 2019 3,0 miljoen euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2019 was 1,2 miljoen euro en op 31 december 2019 1,0 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2019 bedroeg 58 duizend euro negatief.
Financiële risico's	Vanwege de relatief lage liquiditeit van het fonds bestaat het risico dat doelstellingen op het gebied van herbestemming van monumenten mogelijk onder druk komen te staan.

Stichtingen

Stichting WeerWerk Groningen	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft het aanbieden van re-integratievoorzieningen aan personen omschreven in de Wet Werk en Bijstand, de Re-integratieverordening van de gemeente Groningen, evenals in de bij deze verordening behorende uitvoeringsbesluiten en voorts het verrichten van al wat tot het vorenstaande bevorderlijk kan zijn of daarmee verband houdt. De stichting tracht de doelstellingen te bereiken onder meer door het aanbieden van een dienstverband aan hiervoor bedoelde personen op basis van door de gemeente Groningen vast te stellen arbeidsvoorwaarden, zoals het detacheren van werknemers bij werkgevers, zowel in de markt- als in de collectieve sector. De gemeente heeft besloten de stichting gefaseerd af te bouwen.
Relatie met programma	1. Werk en Inkomen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen is enig deelnemer.
Bestuurlijk belang	Statutair worden de bestuurders benoemd door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen.
Financieel belang	Het financieel belang valt samen met de vergoeding die de gemeente Groningen aan de stichting verstrekt voor de loon- en overige personeelskosten van de personen die een dienstverband zijn aangegaan met de stichting. In 2018 was hiermee een bedrag van 227 duizend euro gemoeid. Momenteel is nog één persoon in dienst van de stichting. Het voornemen is deze persoon bij een andere organisatie in dienst te laten treden en vervolgens de stichting zo snel mogelijk te liquideren.
Vermogen	De laatst bekende cijfers hebben betrekking op 2018. Het eigen vermogen op 1 januari 2018 was 40 duizend euro en bedroeg op 31 december 2018 eveneens 40 duizend euro. Het vreemd vermogen was op 1 januari 2018 167 duizend euro en op 31 december 2018 91 duizend euro
Financieel resultaat	Het resultaat over 2018 was nihil.
Financiële risico's	Geen.

Stichting SIG te Groningen	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De gemeente Groningen heeft de Stichting SIG opgericht met als doel het beheren en ontwikkelen van bedrijfsgebouwen. De stichting beheert de aandelen van de SIG Real Estate BV.
Relatie met programma	2. Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	Een ambtenaar van de gemeente Groningen is enig bestuurder.
Financieel belang	De vorderingen op de TCN-groep zijn ingediend bij de curator. Het boedeltekort is echter zo groot dat gezien de achtergestelde aard van de gemeentelijke vorderingen, de gemeente hier waarschijnlijk niets meer van terug krijgt. Daarom zijn de vorderingen in 2013 afgeboekt. Opheffing is in afwachting van de afwikkeling van het faillissement door de curator. Na afwikkeling wordt de stichting opgeheven.
Vermogen	Er zijn geen cijfers 2019 beschikbaar. De jaarrekening 2011 is in 2013 opgesteld. De stichting heeft geen vermogen. In 2013 heeft de financiële afwikkeling plaatsgevonden.
Financieel resultaat	Het resultaat is overgeboekt naar de gemeente Groningen.

Stichting Ondernemerstrefpunt	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang hangt samen met de doelstelling om het overleg tussen organisaties en instellingen in het onderwijs, het bedrijfsleven en de lokale overheid te bevorderen, waardoor het onderwijs en de behoeftes van het bedrijfsleven beter op elkaar worden

	afgestemd, zowel in de gemeente Groningen als ook in de regio.
Relatie met programma	2. Economie en Werkgelegenheid.
Deelnemende partijen	Vanuit het Onderwijs: Christelijke Scholengemeenschap Groningen (CSG) (VO) Openbaar Onderwijsgroep Groningen (O2G2) (VO) De Bolster Alfa-college (MBO) Noorderpoortcollege (MBO) Gomarus College (VO) Menso Alting College (MBO) Unipartners (WO) Samenwerking met (HBO) studieverenigingen HMV Actis, HSV en KIC nuit het bedrijfsleven: Vanuit het bedrijfsleven: Vereniging Bedrijvenpark Zuidoost (VBZO) Vereniging Bedrijvenpark Noordoost (VBNO) Vereniging Bedrijvenpark Groningen West (VBGW) Groningen City Club GCC MKB Noord VNO-NCW Kamer van Koophandel nuit de lokale overheid: Gemeente Groningen. Provincie Groningen
Bestuurlijk belang	Een ambtenaar van de gemeente is lid van het bestuur van de stichting OTP.
Financieel belang	Financieel belang: jaarlijks 80 duizend euro als gemeentelijke bijdrage vanuit de economische agenda 2020-2022.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2019 was 150 duizend euro en op 31 december 2019 163 duizend euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2019 bedroeg 22 duizend euro en op 31 december 2019 15 duizend euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2019 bedroeg 13 duizend euro (verlies).
Financiële risico's	Geen.

Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Haren
Doelstelling en openbaar belang	Voor de ontwikkeling van woningbouw in Haren Noord werken wij samen met twee bedrijven. Hiertoe zijn de rechtspersonen GEM Haren Noord CV en GEM Haren Noord Beheer BV opgericht. Via onze verbonden partij Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord treden wij op als commandiet in GEM Haren Noord CV, de entiteit waarbinnen zich de grondexploitatie Haren Noord bevindt.
Relatie met programma	8. Wonen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen is enig deelnemer.
Bestuurlijk belang	Een ambtenaar van de gemeente is bestuurder van de stichting.
Financieel belang	De door de gemeente gedane storting van eigen vermogen in GEM Haren Noord CV bedraagt 49 duizend euro. Dit belang wordt beheerd door Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord.
Vermogen	Het verwacht eigen vermogen op 1 januari 2021 is 49 duizend euro en op 31 december 2021 eveneens 49 duizend euro. Het begroot vreemd vermogen op zowel 1 januari 2021 als op 31 december 2021 is nihil.
Financieel resultaat	Het verwacht resultaat over 2021 is nihil.
Financiële risico's	Het maximaal risico is 49 duizend euro. Gezien de voorspoedige (financiële) ontwikkelingen van de woningbouw in Haren Noord is de kans dat dit risico zich voordoet gering.

Stichting Sociaal Fonds Groningen	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de maatschappelijke belangenbehartiging van medewerkers van de gemeente Groningen, hun gezinnen en gepensioneerden.
Relatie met programma	14. Algemene Ondersteuning
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	De wethouder P&O, een raadslid en 2 afgevaardigden namens de vakbond hebben zitting in het bestuur van de stichting.
Financieel belang	Financieel belang: de bijdrage in 2021 is 23 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2021 wordt begroot op 260 duizend euro en op 31 december 2021 op 266 duizend euro. Het begroot vreemd vermogen op 1 januari 2021 is 0 euro en op 31 december 2021 0 euro.
Financieel resultaat	Het begroot resultaat over 2021 bedraagt 6 duizend euro.
Financiële risico's	Geen

Overig

Vereniging van gemeenten aandeelhouders Essent Noord-Nederland (VEGANN)	
Rechtsvorm	Vereniging
Vestigingsplaats	Ten Boer
Doelstelling en openbaar belang	De vereniging behartigt de belangen van de gemeentelijke Enexis-aandeelhouders in Noord-Nederland.
Relatie met programma	2. Economie en werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De gemeentelijke Enexis-aandeelhouders in Noord-Nederland.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de algemene ledenvergadering.
Financieel belang	Het financieel belang is minimaal gelet op omvang van het vermogen en de activiteiten van de Vereniging.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2019 was 29 duizend euro en op 31 december 2019 eveneens 29 duizend euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2019 en op 31 december 2019 was nihil.
Financieel resultaat	Het resultaat over 2019 bedroeg 522 euro (verlies).
Financiële risico's	Geen
Beleidsrisico's in relatie tot de verbonden partij	Geen
Relevante beleidsinformatie	Geen

Vereniging van Groninger Gemeenten	
Rechtsvorm	Vereniging
Vestigingsplaats	Ten Boer
Doelstelling en openbaar belang	De vereniging behartigt de belangen van 12 Groninger gemeenten. Concreet doet het VGG Bureau dit door te coördineren dat belangen bij elkaar komen, de kennis wordt gedeeld en de projecten worden begeleid. Daarvoor organiseert het VGG Bureau bijeenkomsten, zorgt voor agendering en vastlegging van de afspraken en het onderhouden van het bestuurlijk-ambtelijk netwerk in en buiten de provincie.
Relatie met programma	12. College, Raad en gebiedsgericht werken
Deelnemende partijen	De Groninger gemeenten
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in het bestuur en in de algemene ledenvergadering.
Financieel belang	Het financieel belang is minimaal gelet op omvang van het vermogen en de activiteiten van de Vereniging. De jaarlijkse bijdrage voor het kalenderjaar 2020 bedroeg 0,64 euro per inwoner.

Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2018 was 100 duizend euro. Vanaf 2020 wordt hiervan 10 duizend euro per jaar als dekkingsmiddel ingezet.
Financieel resultaat	Het begroot resultaat over 2020 is nihil.
Financiële risico's	Geen
Beleidsrisico's in relatie tot de verbonden partij	Geen
Relevante beleidsinformatie	Geen

Paragraaf 7 Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid zal naast de vaste onderdelen waarover gerapporteerd dient te worden volgens de regelgeving van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV), ook een meerjarenbeeld van het grondbedrijf gegeven worden.
Het grondbedrijf gaat binnen afzienbare tijd nieuwe grootschalige gebiedsontwikkelingen in exploitatie nemen. Dit versterkt het belang van een goed financieel meerjarenbeeld. Het opstellen van een Meerjaren Perspectiefnota Grondbedrijf (MPG) is nieuw en zal in de komende jaren verder worden ontwikkeld.

Visie en uitvoering Grondbeleid

De gemeentelijke visie op grondbeleid is het bieden van instrumenten om de door de Raad vastgestelde doelen op het gebied van de programma's wonen, economie en werkgelegenheid, natuur, cultuur, zorg en onderwijs te ondersteunen. De doelstelling van het grondbeleid is het zodanig sturing geven aan de inzet en het gebruik van grond dat daarmee de gestelde gemeentelijke doelen worden gerealiseerd. Grondbeleid is daarmee een middel en geen doel op zich.

De Next City vormt de basis van de omgevingsvisie van de gemeente Groningen. Het grondbeleid wordt situationeel ingezet. Dit houdt in dat de rol van de gemeente afhankelijk is van opgave en situatie. Het grondbeleid kan actief, facilitair of door middel van een tussenvorm (samenwerking) worden gevoerd. De uitvoering van het situationeel grondbeleid vraagt om financiële middelen voor het verwerven van grond en opstallen. Allereerst voor de exploitatielasten van het huidige bezit, maar daarnaast ook voor nieuwe strategische verwervingen.
De grondexploitaties worden uitgevoerd binnen diverse (beleids)kaders. Twee programma's zijn in het bijzonder van belang voor het grondbeleid: economie en werkgelegenheid én wonen.

Economie en werkgelegenheid

Marktanalyse

De programmering van de werklocaties is afgestemd binnen de regio Groningen-Assen. In een onderzoek van Bureau Buiten in 2017 is een marktanalyse uitgevoerd. Het onderzoek is op 18 september 2018 behandeld in het college, een informerende brief is naar de raad gegaan. Op basis van dit rapport moest Groningen voorzien in een totale vraag naar bedrijventerrein van 37-69 ha tot 2025 (respectievelijk laag en hoog scenario) en een kleinere vraag van 5-45 ha tussen 2025 en 2035. In totaal gaat het dus om een vraag tot 2035 van 42-114 hectare (gemiddeld 2,5 – 6,7 ha per jaar). In mei 2020 is een update van de marktanalyse werklocaties door Bureau Buiten opgesteld.

Actuele ontwikkelingen

De economische ontwikkelingen hebben zich sinds het onderzoek van Bureau Buiten zeer positief ontwikkeld. De werkgelegenheid nam in 2017, 2018 en 2019 toe met in totaal 13.000 banen. Hiermee heeft de gemeente Groningen per 1 april 2020, 157.061 banen. Op basis van nieuw onderzoek naar de economische ontwikkelpotenties van de ontwikkellocaties zoals Stadshavens en het Suikerterrein zijn voor de Next City nieuwe werkgelegenheidsprognoses gemaakt. Deze nieuwe prognoses komen uit op een werkgelegenheidsgroei van circa 23.500 banen tot 2035.
De 'Update marktanalyse werklocaties' van Bureau Buiten (mei 2020) ziet geen aanleiding tot aanpassing van de prognoses tot 2035. De sterkere groei dan verwacht vóór 2020 en de recessie door de coronacrisis brengen de prognoses weer in evenwicht. Het is wel raadzaam de komende jaren te blijven monitoren gezien de onvoorspelbaarheid van de duur en de impact van de coronapandemie.

Aanbod bedrijventerreinen

De werkgelegenheidsgroei zien we terug in het aanbod aan (bestaande) werklocaties.
De leegstand in de bedrijfsruimte is gedaald van 9,4% op 1 januari 2017 naar 3,9% op 1 januari 2020. De kantorenleegstand is gedaald van 11,2% op 1 januari 2017 naar 7,1% op 1 januari 2020. Door de transformaties

van de afgelopen jaren en de aantrekkende markt zien wij met name een schaarste in de binnenstad en het Stationsgebied. De leegstand is in deze gebieden flink beneden de frictieleegstand van 5%: Binnenstad 1,9% en Stationsgebied 1,7%.
Het beschikbare aanbod van nieuwe bedrijventerreinen loopt terug. In 2017 was er nog 113 hectare bedrijventerrein beschikbaar, per 1 januari 2020 is dit aanbod gedaald naar 88 hectare. In 2020 is inmiddels 11,5 hectare uitgegeven op Westpoort ten behoeve van het nieuwe distributiecentrum van de Aldi. Het aanbod is daarmee de afgelopen jaren flink afgenomen door nieuwe economische ontwikkelingen en bijbehorende grondverkopen. In onderstaande tabel staat de voorspelde programmering vanuit de grote vastgestelde grondexploitaties weergegeven.

Nog te realiseren Bouwgrond in exploitatie													
Bedrijven locaties	**totaal in ha**	2020	2031	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	31-37
Eemspoort	5	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7					
Eemspoort Zuid/Roodehaan	12,8	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6				
Zernike	14,5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14,5
Westpoort (Hoogkerk-West)	56,2	12,9	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	2	3	3,1	3,1	3,1	56,2
Subtotaal bedrijvenlocaties	**88,5**	***16,2***	***4,7***	***4,7***	***4,7***	***4,7***	***4,7***	***5,3***	***5,6***	***4,1***	***4,1***	***4,1***	***70,7***

Vraag-aanbod analyse
Op 29 januari 2020 heeft de raad het 'Meerjarenprogramma ruimtelijke economie 2020-2023' (MJP RE) vastgesteld. Hierin wordt melding gemaakt van een hogere economische groei dan verwacht. De werkelijk gerealiseerde banengroei van de laatste drie jaar is verwerkt in nieuwe werkgelegenheidsprognoses. De 'update marktanalyse werklocaties' van Bureau Buiten (mei 2020) ziet geen aanleiding tot aanpassing van de prognose in ruimtebehoefte voor bedrijventerreinen tot 2035. Bureau Buiten adviseert met het oog op corona om een beperkte eerste fase van het bedrijventerrein Meerstad in de gemeente Groningen in ontwikkeling te nemen.

Met nog 72 hectare in voorraad eind 2020 en een gemiddeld uitgiftetempo van 6,7 hectare per jaar (hoog scenario Bureau Buiten), exclusief bijzondere doelgroepen, zal er rond 2030 te weinig aanbod beschikbaar zijn. Wel zullen wij hierbij ook naar de benodigde typologieën moeten kijken. Aangezien de vraag naar gemengde, kleinschalige werklocaties zoals beschikbaar aan de oostzijde van de stad groter is dan het meer grootschalige aanbod aan de westzijde (Westpoort), kan er eerder dan 2030 behoefte zijn aan een extra werklocatie aan de oostzijde. De vraag is of dit een uitleglocatie moet zijn of dat de behoeft in gemengde woon-werkgebieden kan worden gefaciliteerd. Het dan nog beschikbare aanbod op Westpoort is dan vooral afhankelijk van de realisatie van bijzondere doelgroepen die niet zijn meegenomen in het onderzoek van Bureau Buiten.
Om ook in de toekomst tegemoet te kunnen blijven komen aan de vraag wordt de komende periode onderzocht hoe extra ruimte geboden kan worden in bestaande en nieuwe bedrijventerreinen (exploitatie Meerstad), kantoorgebieden (Stationsgebied) en gemengde woon-werkgebieden in de ontwikkelzones Stadshavens, Suikerzijde en Meerstad-Eemskanaalzone. Hierbij zal de voortgang van de grondverkopen goed worden gemonitord om de risico's binnen de grondexploitaties beheersbaar te houden.

Wonen
In gemeente Groningen is het prettig wonen, studeren, werken en recreëren. De unieke combinatie die Groningen heeft, zorgt voor een aanzuigende werking. De woningmarkt is gespannen en er is veel behoefte aan goede en betaalbare woningen. Om deze spanning af te laten nemen, moet flink worden bijgebouwd.
Op 29 januari 2020 heeft de raad het 'Meerjarenprogramma (MJP) Wonen 2020-2023' vastgesteld. Op basis van diverse prognoses wordt rekening gehouden met een groei van de gemeente met ongeveer 15.000 woningen tot 2030. In juni 2020 heeft de raad de woonvisie 'Woonvisie Groningen - een thuis voor iedereen" (2020)' vastgesteld.

De visie dient als basis voor de prestatieafspraken met de corporaties en het jaarlijks op te stellen Meerjarenprogramma Wonen. Om de gewenste vraag en aantallen te behalen is er de Woondeal met het Rijk. De Woondeal gaat over het versnellen van de woningbouw, over specifieke versnellingslocaties en over de beschikbaarheid van bestaalbaar woningaanbod. Ingezet wordt op samenwerking met marktpartijen en corporaties.

Een deel van de woningbouw wordt ontwikkeld binnen de gemeentelijke grondexploitaties. Onderstaande grafiek geeft de prognose weer van kavelverkoop voor woningbouw in de gemeentelijk vastgestelde grondexploitaties tot en met 2030.

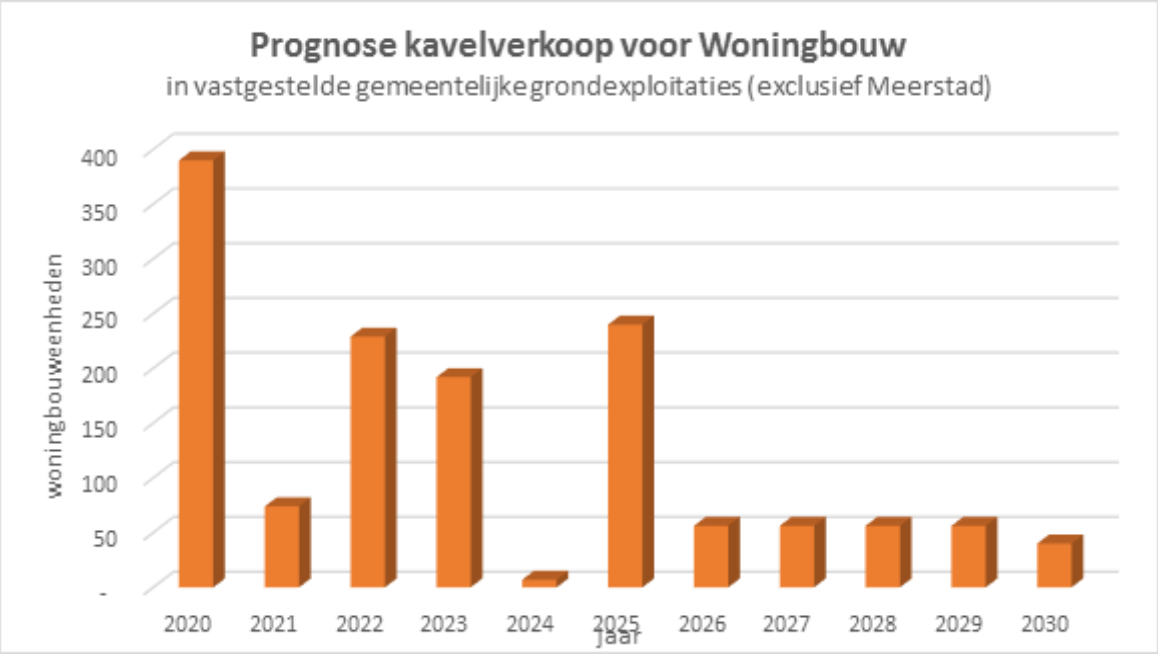

Daarnaast worden twee woninguitbreidingslocaties ontwikkeld in een BV/CV constructie; Meerstad en Haren Noord. Deze kennen hun eigen begrotings- en verantwoordingsproces. Overigens is in deze uitbreidingslocatie tot 2030 bouwgrond voor circa 2500 woningen beschikbaar.
Het programma woningbouw is onvoldoende om de opgave voor de komende jaren te realiseren. Naast de reeds in uitvoering zijnde grondexploitaties wordt een aantal grote woningbouwplannen ontwikkeld zoals de Suikerzijde, Stadshavens en de Held III. Voor de Suikerzijde en Stadshavens zijn stedenbouwkundige plannen ontworpen, worden gesprekken gevoerd met de betrokken marktpartijen en zijn planologische procedures in voorbereiding. Voor de Held III is een intentieovereenkomst gesloten met de eigenaren/marktpartijen in het gebied om te komen tot een ontwikkelvisie. Naast de gemeentelijke grondexploitaties wordt ook gewerkt aan de visie op het gebied tussen Stadshaven en Meerstad, de Eemskanaalzone fase 4.
Voor de ontwikkeling van de gemeente zijn forse investeringen gedaan in het verwerven, planontwikkelingskosten en het bouw- en woonrijp maken van de gronden in binnenstedelijke als ook in de uitleggebieden. Daarnaast zijn veelal extra kosten verbonden door inpassing van de nieuwe ontwikkeling in bestaand stedelijk gebied. Denk hierbij bijvoorbeeld aan kostbare investeringen in wegen, bruggen, tunnels of parken. Dit maakt de financiële haalbaarheid van ruimtelijke ontwikkelingen een lastige en belangrijke opgave voor de komende jaren. Deels zijn hiervoor middelen vanuit het Stedelijk Investeringsfonds beschikbaar.

Meerjarenperspectief grondbedrijf

De raad heeft in mei het raadsvoorstel ‘Resultaten herzieningen grondexploitaties 2019’ vastgesteld. In het voorstel wordt het jaarresultaat van de vastgestelde grondexploitaties bepaald. Het grondbedrijf bestaat uit meer dan de vastgestelde grondexploitaties. Er zijn en worden strategische aankopen verricht en grote

gebiedsontwikkelingen worden door de gemeente ter hand genomen, zoals De Held III, Spoorzone Zuidzijde, Suikerzijde en Stadshavens.
Om een doorkijk te geven voor de begroting 2021 wordt een financieel meerjarenbeeld gegeven van de vastgestelde grondexploitaties, de nog vast te stellen grondexploitaties en de strategische grondpositie en verwervingen. Een meerjarig perspectief geeft transparantie over de gehele grondportefeuille zodat het bestuur stevige handvatten heeft om weloverwogen beslissingen te kunnen nemen.

Categorieën gronden grondbedrijf
In de regelgeving van het BBV worden gronden in verschillende categorieën onderverdeeld. Deze categorieën hebben ieder een andere grondslag waarop ze worden gewaardeerd. De belangrijkste categorieën zijn:

- *Bouwgrond in exploitatie*
  Onder deze categorie vallen door de raad vastgestelde grondexploitaties. De boekwaarde op deze complexen bedraagt ultimo 2019 afgerond 187 miljoen euro, met hiervoor getroffen verliesvoorzieningen van 122 miljoen euro;
- *Materiële Vaste Activa (MVA) - Nog te ontwikkelen gronden*
  Dit zijn de strategische grondposities en opstallen die aangekocht zijn voor nieuwe gebiedsontwikkelingen, bijvoorbeeld De Suikerzijde, De Held III, Spoorzone Zuidzijde en Stadshavens. De boekwaarde bedraagt afgerond 148 miljoen euro, met hiervoor getroffen verliesvoorzieningen van 44 miljoen euro. Een deel van het vastgoed is verworven door middel van de Grondbank;
- *MVA - In erfpacht of anderszins uitgegeven gronden.* De boekwaarde bedraagt afgerond 29 miljoen euro;
- *MVA - Verhuurde kavels.* De boekwaarde bedraagt afgerond 14 miljoen euro, met hiervoor getroffen verliesvoorzieningen van 3,5 miljoen euro.

De totale boekwaarde van het grondbedrijf bedraagt afgerond 380 miljoen euro. Hiertegenover zijn al middelen beschikbaar gesteld door het treffen van voorzieningen, voor in totaal afgerond 170 miljoen euro. De netto boekwaarde bedraagt (boekwaarde minus voorziening) afgerond 210 miljoen euro. Dit zijn investeringen die terugverdiend moeten worden met toekomstige grondopbrengsten (en bijdragen). In onderstaand grafiek worden de categorieën gronden weergegeven naar hoogte van de totale netto boekwaarde. Uit onderstaande grafiek blijkt dat de categorie Strategische gronden de hoogste netto boekwaarde heeft. In deze categorie is behoorlijk geïnvesteerd (onder andere in grondpositie), deze investeringen moeten door middel van de gebiedsontwikkelingen terugverdiend worden. Vooral de Suikerzijde heeft een flinke boekwaarde van afgerond 42 miljoen (30% van de netto boekwaarde Strategische gronden). Volgens de BBV richtlijnen was het, op basis van een taxatie, niet nodig om voor de Suikerzijde een verliesvoorziening te treffen.

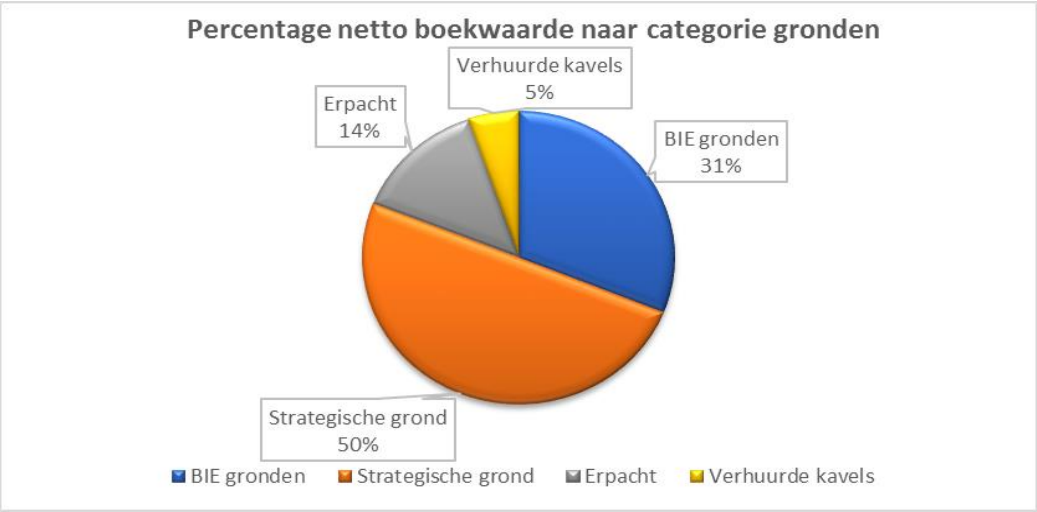

Bouwgrond in Exploitatie, de vastgestelde grondexploitaties

De herziene grondexploitaties 2019 zijn voor de begroting 2021 geactualiseerd. Hiervoor zijn de boekwaardes per 1 januari 2020 en recente ontwikkelingen herijkt. In onderstaand tabel worden de verwachte resultaten per grondexploitatie weergegeven op eindwaarde (EW) en op contante waarde (CW)1. Voor de nadelige grondexploitaties zijn middelen beschikbaar gesteld door het treffen van een verliesvoorzieningen op contante waarde2.

Grex in exploitatie	Prognose resultaat begroting 2021	
Bedrag x miljoen euro	EW	CW
Volkshuisvesting, stedelijke vernieuwing		
Alo-locatie	-6,50	-5,90
Ciboga	-31,90	-25,70
De Velden	0,24	0,23
Oosterhamrikzone	-21,90	-17,62
Reitdiep fase 3&4	0,48	0,43
Haren, Stationsgebied	1,50	1,45
Ten Boer, Dijkshorn	-2,49	-2,30
Reitdiepzone-Friesestraatweg 137A	0,21	0,20
Economie en werkgelegenheid		
Eemspoort	-0,05	-0,04
Roodehaan	-2,04	-1,70
Haren Nesciopark	0,00	0,00
Westpoort Fase I	-7,50	-5,25
Zernike	3,14	2,38
Gemengd		
Europapark/ Europapark	-37,37	-27,77
Europapark/ Kempensberg	-11,07	-10,64
Grote Markt	-24,62	-23,67

De verwachte actuele resultaten van de huidige herijkingen zijn nagenoeg gelijk aan de eerder dit jaar gepresenteerde herzieningen 2019, met uitzondering van het complex Westpoort. Het verkoopcontract voor een éénmalige grote verkoop (distributiecentrum Aldi) van 12 hectare is getekend en de omgevingsvergunning is verleend. De verkoop is hierdoor genoeg zeker, om de totale opbrengsten van deze grondverkoop te verwerken in de grondexploitatie. Verwacht wordt dat hierdoor ongeveer 2,0 miljoen euro aan voorziening bij de jaarrekening 2020 kan vrijvallen.

Daarnaast is de grondexploitatie Alo-ontwikkeling per juni 2020 door de raad vastgesteld. Het resultaat op contante waarde bedraagt 5,9 miljoen euro nadelig. Hiervoor is een voorziening getroffen. Voor de Alo-locatie was al een voorziening getroffen van 8,0 miljoen euro. Per saldo valt een voorziening van 2,1 miljoen euro vrij bij de jaarrekening 2020.

---

1 De Eindwaardeberekening is het exploitatieresultaat op het tijdstip dat de exploitatie wordt afgesloten. In deze berekening zijn alle kosten en opbrengsten (inclusief rente, opbrengsten- en kostenstijging) naar de einddatum doorberekend en dan gesaldeerd.

2 De contante waarde berekening geeft inzicht in de prestatie van projecten ten opzichte van elkaar, berekende saldi kunnen worden vergeleken. Projecten hebben een verschillende einddata. Voor de contante waarde wordt de eindwaarde teruggerekend naar heden. Een bedrag op het prijspeil van heden dat, onder invloed van rente, zal groeien naar het bedrag op eindwaarde. De effecten van kosten- en opbrengstenstijging zijn hierin verrekend.

Cashflow verloop

In een grondexploitatie gaan de kosten voor de opbrengsten uit. Eerst worden er investeringen gedaan in verwerving, planvorming en bouw- en woonrijp maken, daarna komen bij verkoop de grondopbrengsten. Dit heeft een risico, immers de gemaakte kosten moeten in de nabije (onzekere) toekomst terugverdiend worden. In spreektaal wordt dit vaak een badkuipmodel genoemd, omdat de vorm van de cashflow op een badkuip lijkt. Hoe dieper de badkuip hoe hoger het risico. Tegenover deze risico's staan de getroffen voorzieningen en benodigde weerstandsvermogen. De geactualiseerde grondexploitaties voor de begroting 2021 zijn geconsolideerd tot één model. Onderstaande tabel geeft hier de cashflow van weer.

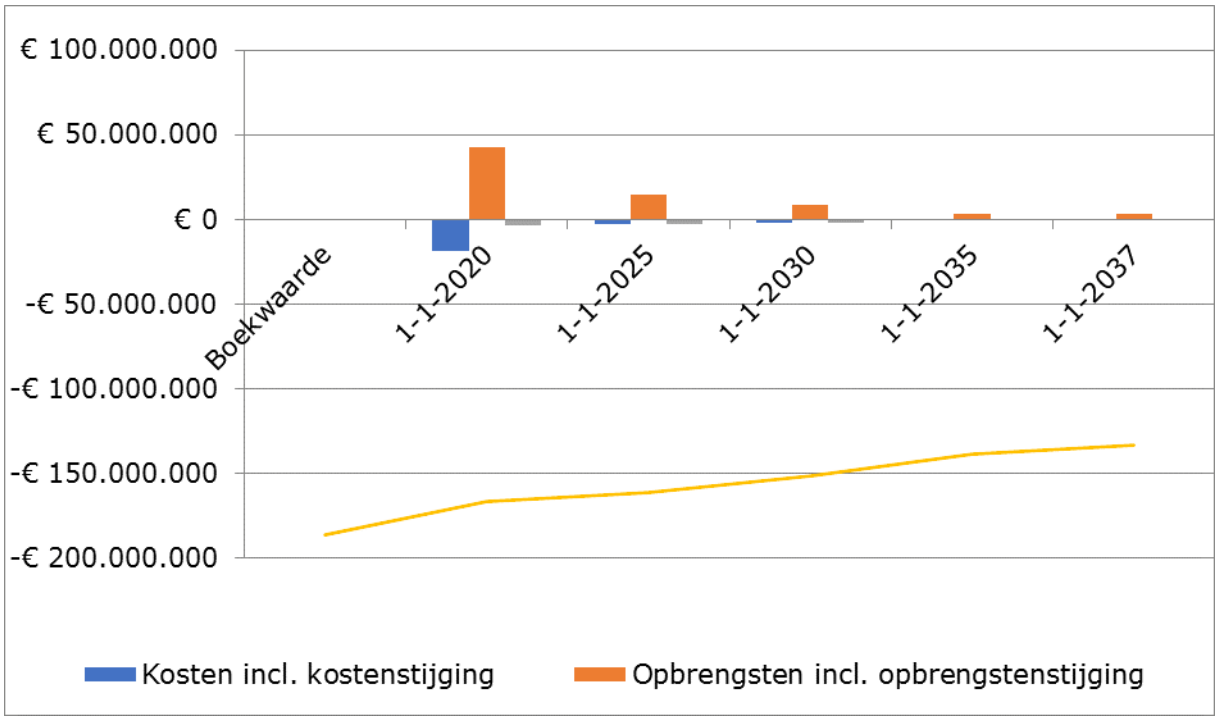

De totale boekwaarde (het geïnvesteerd vermogen) van de vastgestelde grondexploitaties bedraagt per 1 januari 2020 afgerond 187 miljoen euro. Een aantal grondexploitaties hebben nog een relatief korte looptijd. Andere, zoals Westpoort en de Oosterhamrikzone, hebben nog een lange looptijd waarin de grondopbrengsten gegenereerd moeten worden. Een belangrijk deel van de boekwaarde kan de komende jaren niet goedgemaakt worden met grondopbrengsten. Voor deze verliesgevende grondexploitaties zijn verliesvoorzieningen getroffen van 122 miljoen euro. Er is een klein aantal grondexploitaties met een winstverwachting (voor ongeveer 4 miljoen euro). Deze winsten worden volgens de voorgeschreven Percentage of Completion methode (PoC), jaarlijks berekend.

MVA - Nog te ontwikkelen gronden

De nog vast te stellen grondexploitaties

Zoals reeds gesteld staat de gemeente voor een forse opgave voor wonen en werken. Om deze in te vullen wordt aan verschillende gebiedsontwikkelingen gewerkt. In onderstaande tabel staan de grondexploitaties waarvan verwacht wordt dat deze in de komende jaren aan de raad ter vaststelling wordt aangeboden.

Nog vast te stellen grondexploitaties	Verwacht in exploitatie Jaar
Volkshuisvesting, stedelijke vernieuwing	
De Held III	2021
EKZ Stadshavens	2020/2021

Reitdiep plan Portland	2020
Suikerzijde	2021
Gemengd	
Haren Raadshuisplein	2021/2022
Groningen Spoorzone Zuidzijde	2021/2022
Versterkingsopgave	
Ten Post Nije Buurt	2020
Ter Boer Ommerlanderstraat	2020/2021
Woltersum Uitbreiding	2020/2021

Voor het meerjarenbeeld zijn van deze ontwikkelingen indicatieve grondexploitaties opgesteld. Deze grondexploitaties hebben geen status en zullen wijzigen. Richting vaststelling van de separate plannen worden deze plannen verder uitgewerkt. De concept-resultaten laten zien dat de nieuwe grondexploitaties niet sluitend gepresenteerd kunnen worden aan de gemeenteraad. Wel lijken deze tekorten gedekt te kunnen worden uit de voorzieningen die getroffen zijn voor de afwaardering van het vastgoed dat ingebracht zal worden in de grondexploitaties of door bijdragen vanuit het SIF en subsidies. Pas bij vaststelling door de raad gaan deze gebiedsontwikkelingen in exploitatie.

De concept-grondexploitaties zijn geconsolideerd en in onderstaande grafiek wordt de cashflow weergegeven.

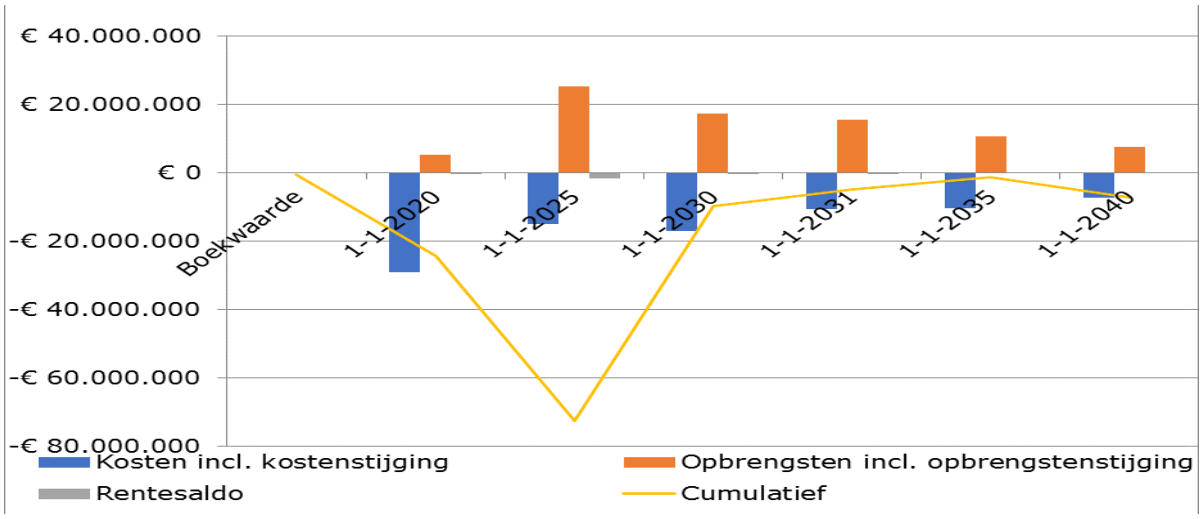

Verwacht wordt dat in 2020 en met name 2021 de gebiedsontwikkelingen ter vaststelling worden aangeboden aan de raad. In de komende jaren worden forse investeringen verwacht in de aanleg van openbare ruimte en hoofdontsluiting (bovenwijkse voorzieningen). Voor de Suikerzijde zijn middelen beschikbaar vanuit het Stedelijk Investeringsfonds (SIF). In het bovenstaand meerjarenbeeld is de aanname verwerkt dat deze middelen vanaf 2024 in delen jaarlijks in de grondexploitatie gebracht worden. De cumulatieve boekwaardelijn (geel) wordt hierdoor sterk beïnvloed. De cashflow vormt een diepe kleine 'badkuip'. Hieruit spreekt een forse ambitie aan de investeringskant maar ook aan de opbrengstenkant. Waarbij aan de opbrengstenkant vaak een hoger risico wordt gelopen dan aan de kostenkant (voor opbrengsten is er afhankelijkheid van externe partijen).

Strategische eigendommen en verwervingen

Een belangrijk deel van deze strategische eigendommen, met een boekwaarde van ongeveer 90 miljoen euro, zal binnen enkele jaren vanuit de materiële vaste activa ingebracht worden in de vast te stellen grondexploitaties (Suikerzijde, Stadshavens etc.) of in bovenwijkse voorzieningen. Naast het inbrengen in grondexploitaties wordt het overig bezit om strategische redenen in eigendom gehouden, maar ook gedeeltelijk afgestoten. Om de ruimtelijke doelstellingen van de gemeente te kunnen realiseren wordt ook de komende jaren situationeel grondbeleid ingezet. Ook nu met de onzekerheid in de markt door de gevolgen van het coronavirus is het van

belang om anticyclisch te investeren. Het grondbedrijf wordt daarbij niet alleen ingezet voor woningbouw en bedrijventerreinen, maar ook steeds meer voor de energietransitie en als instrument om ingewikkelde vastgoedontwikkelingen op gang te brengen.

Grondbank
In de Next City wordt een groot aantal opgaven benoemd. Hiervoor is het nodig om vastgoed te verwerven om tot realisatie van deze doelen te komen. Met de grondbankverordening is het college bevoegd om strategische verwervingen te realiseren, uiteraard met rapportageplicht aan de gemeenteraad, zo nodig achteraf.
Hierbij geldt dat de grondbank een plafond (een kredietruimte) kent van netto 37 miljoen euro.
Momenteel bedraagt de boekwaarde van vastgoed in de grondbank 57,9 miljoen euro, hiertegenover is een verliesvoorziening getroffen van 25,2 miljoen euro. De netto boekwaarde bedraagt 32,7 miljoen euro per 1 januari 2020. Er resteert derhalve circa 4,7 miljoen euro krediet ruimte binnen de grondbank.
Zoals hiervoor reeds vermeld wordt een groot aantal ontwikkelingen de komende jaren in exploitatie genomen. Deze gronden en vastgoed kunnen dan overgeheveld worden vanuit de grondbank naar de projectexploitatie. Hiermee wordt de kredietruimte in de grondbank weer op peil gebracht zodat het mogelijk blijft om daadkrachtig te kunnen opereren bij kansen op strategische aankopen.
Verwervingen waarvan verwacht wordt dat deze binnenkort kunnen worden overgeheveld zijn bijvoorbeeld de Held III, Stationsgebied en de Grote Markt. Geschat wordt dat daarmee krediet ruimte met netto 10 miljoen wordt vergroot.

Structureel budget exploitatielasten en afwaardering strategische eigendommen
Voor de komende jaren is een inschatting gemaakt van het benodigde budget voor de exploitatielasten en afwaardering van de huidige en verwachte toekomstige eigendomspositie.
De benodigde ruimte voor uitvoering van het situationeel grondbeleid is afhankelijk van de mate waarin het bestuur door middel van eigendom sturend wil zijn bij gebiedsontwikkelingen. Deze sturing en grip is vooral van belang bij ontwikkelingen die niet zonder meer door de markt opgepakt worden. Maar ook wanneer het bestuur de voortgang van ontwikkelingen wil bevorderen. Vastgoedpartijen hebben namelijk niet altijd belang bij een snelle ontwikkeling van hun locaties. Soms is wachten financieel interessanter en komen ontwikkelingen niet op gang. Dit gaat ten koste van huisvesting van inwoners en bevordering van de werkgelegenheid, maar ook de energietransitie kan hierdoor vertraging oplopen. Een actief grondbeleid kan deze beleidsdoelen ondersteunen.

Sinds kort (begroting 2020 en verder) wordt jaarlijks 2,5 miljoen euro voor strategische eigendommen en verwervingen gedekt via structurele reserveonttrekkingen (eerder Reserve Grondzaken, nu Algemene Reserve). Met de vaststelling van de kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement, het opheffen van de reserve grondzaken, komt deze structurele onttrekking laste van de Algemene Reserve.

Voor de begroting 2021 en verder zijn de exploitatielasten van het strategisch bezit nader beschouwd en is een raming gemaakt voor het meerjarenperspectief inclusief nieuwe verwervingen.
De exploitatielasten van de huidige strategische eigendommen die reeds binnen het grondbedrijf zijn geregistreerd zijn structureel van aard. Momenteel bedragen deze lasten circa 0,75 miljoen euro per jaar.

Op basis van de inventarisatie van toekomstige ontwikkelzones is een indicatie gemaakt van de potentiële verwervingen door de gemeente. Gemiddeld genomen wordt verwacht bij de uitvoering van het vastgestelde situationele grondbeleid zo'n 1,5 - 2,0 miljoen euro per jaar nodig te hebben, voor het afwaarderen van aankopen en de uitzetting van exploitatielasten. Dit bedrag zal van jaar tot jaar fluctueren afhankelijk van de kansen in de markt en gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Om invulling te kunnen blijven geven aan het situationele grondbeleid en daadkrachtige handelingssnelheid is het, naast de grondbankverordening, nodig financiële middelen beschikbaar te hebben.
Tezamen met de lasten van het huidige bezit blijft daarmee het jaarlijks benodigd budget rond de 2,5 miljoen euro. Dit wordt in de komende jaren uit de Algemene Reserve gedekt.

Onderstaande grafiek geeft een beeld van de ontwikkeling van de lasten van het strategisch bezit van de gemeente uitgaande van deels afstoten en het doen van nieuwe verwervingen. In de grafiek is zichtbaar dat de exploitatielasten van het huidige bezit langzaam zullen dalen als gevolg van inbreng in nieuwe grondexploitaties en verkoop. Daarnaast nemen door aankoop van nieuw strategisch vastgoed de exploitatielasten jaarlijks toe. Ook is er ruimte nodig voor de afwaardering op de gerealiseerde aankopen. De geleidelijke stijging van de verliesvoorzieningen wordt veroorzaakt door nieuwe strategische verwervingen. Voor de MPG is een inventarisatie gemaakt van potentiële strategische verwervingen.

Kredieten Grondbedrijf

Voor de vastgestelde grondexploitaties zijn bij raadsbesluit van mei 2020 de kredieten herzien. Deze zijn nog steeds actueel. Voor het strategisch bezit van het grondbedrijf is het noodzakelijk om enkele voorbereidingskredieten vast te stellen. Het gaat dan om in- en externe plankosten, maar soms ook om beheermaatregelen. In bepaalde omstandigheden is het bijvoorbeeld niet meer verantwoord om het verworven vastgoed in stand te houden. In die gevallen zal tot sloop overgegaan worden. Wij streven er naar om zoveel mogelijk bij de vaststelling van de begroting eens per jaar nieuwe kredieten vast te stellen voor deze werkzaamheden. Tot op heden werden hiervoor aparte kredieten aangevraagd bij de gemeenteraad. Dit zorgt voor extra werk en belasting van de raadsagenda.

Uitvoeringskredieten Omschrijving	Herziening 2019 Uitvoering t/m 2021	verhoging krediet	Begroting 2021 Bijstelling
Volkshuisvesting, stedelijke vernieuwing			
Ciboga	94.985.000	-	94.985.000
De Velden	5.819.000	-	5.819.000
Oosterhamrikzone	49.338.000	-	49.338.000
Reitdiep fase 3&4	20.960.000	-	20.960.000
Haren, Stationsgebied	1.575.616	-	1.575.616
Ten Boer, Dijkshorn	11.759.000	-	11.759.000
Reitdiepzone, Friesestraatweg 181	3.838.000	-	3.838.000

Reitdiepzone, Friesestraatweg 137A	206.000	-	206.000
Economie en werkgelegenheid			
Eemspoort	38.682.000	-	38.682.000
Roodehaan	19.656.000	-	19.656.000
Westpoort Fase I	57.462.000	-	57.462.000
Zernike	21.792.000	-	21.792.000
Kantoren gemengd			
** Europapark	128.523.834	700.000	129.223.834
Haren Nesciopark	10.360.000	350.000	10.710.000
Grote Markt *		-	
Totaal krediet t/m 2021	**464.956.450**	**1.050.000**	**466.006.450**

Voorbereidingskredieten 2021 **Strategische eigendommen**	**Begroting 2021** **Nieuw/aanvulling**
Stadshavens	PM
Suikerzijde, Langzaam verkeersroute	1.500.000
Sontplein, sloop Arriva-locatie	400.000
Westpoort, voorbereiding fase 2	227.750
Theda Manshof-locatie Haren	50.000
Totaal voorbereidingskredieten 2021	**2.177.750**

* Voor de Grote Markt is separaat een raadsvoorstel aangeboden op grond waarvan krediet beschikbaar gesteld is.

Resultaten grondexploitaties en reserve grondzaken

Beschikbare weerstandsvermogen in relatie tot benodigd weerstandsvermogen/risico's

In het exploiteren van (bouw)grond gaan niet alleen grote bedragen om, maar er zijn ook risico's aan verbonden. Zeker gelet op de lange looptijden, de soms relatief hoge boekwaarden, geprognosticeerde omzetten en hoge nog te maken kosten en opbrengsten, moet rekening gehouden worden met een reëel bedrijfsrisico. Risico's zijn om deze reden min of meer inherent aan projecten en grondexploitaties.

Beschikbaar weerstandsvermogen

Het is daarom van belang dat er over een buffer beschikt wordt van voldoende omvang om onverwachte tegenvallers te kunnen op vangen. Deze buffer bestaat uit het beschikbare gemeentelijke weerstandsvermogen. In de paragraaf 3 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' wordt uitgebreid ingegaan op deze materie.

Risico's en benodigd weerstandsvermogen

Onderdeel van de herziening van de grondexploitaties en de jaarrekening 2019 is het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen voor het grondbedrijf. Gezien het risico dat wordt gelopen is het van belang om over een buffer te beschikken die van voldoende omvang is om onverwachte tegenvallers of bekende risico's op te kunnen vangen. In de aan de raad voorgelegde nieuwe kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2020 is omschreven hoe de gemeente hiermee om gaat en welke spelregels hiervoor gelden. De omvang van het benodigde weerstandsvermogen voor het grondbedrijf wordt meegenomen bij de bepaling van het totaal gemeentebrede benodigde weerstandsvermogen.

Ook in de nieuwe kadernota wordt voor het bepalen van de risico's de boxenmethode gehanteerd. Hierbij spelen twee belangrijke wijzigingen een rol:

- Bij het bepalen van het risico bij grondexploitaties wordt rekening gehouden met verwacht voordeel bij de grondexploitatie Meerstad. De contante waarde van dit voordeel verlaagt het risico;

- Het voeren van een scenario-aanpak om meer inzicht te krijgen in de bandbreedte van de risico's bij de grondexploitaties. Het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen op basis van scenario-analyses heeft nog uitwerking nodig.

De herzieningen van de grondexploitaties hebben zich in het jaar 2019 door de goede economische tijden financieel positief ontwikkeld. Hierdoor nemen boekwaarden af en tevens de afzet- en vertragingsrisico's. Dit geldt voor de gemeentelijke grondexploitaties, maar ook voor Meerstad. Voor Meerstad in het bijzonder is daarnaast sprake van een renteverlaging. Dit is de belangrijkste reden voor een stevige verbetering van de winstverwachting (van 35 naar 58 miljoen euro op Contante Waarde) die volgens de vastgestelde methodiek ingezet kan worden voor het afdekken van (een deel van) de risico's van Meerstad.

Grondexploitaties zijn gevoelig voor economische schommelingen. Daarom willen we door middel van scenario's een doorzicht maken naar de meerjarige gevoeligheden. In de nabije toekomst toe spelen de nieuwe grote gebiedsontwikkelingen zoals Suikerzijde, Stadshavens, Stationsomgeving en de Held III, een substantiële rol. Deze toekomstige gebiedsontwikkelingen zijn complex en omvangrijk. De project-specifieke risico's in deze gebiedsontwikkelingen zijn nog niet voldoende nauwkeurig te bepalen. Echter een eerste globale berekening, op basis van schattingen in investeringsbehoefte geven een bandbreedte aan benodigd weerstandsvermogen aan, tussen de 25 en 40 miljoen euro. Richting vaststelling van deze gebiedsontwikkelingen zal hierover steeds meer duidelijk worden.

Zoals reeds gesteld moet een verdere uitwerking van scenario-analyses nog gebeuren. Nu de positieve ontwikkelingen meenemen zonder daarbij al te weten wat de toekomstige gebiedsontwikkelingen qua risico's met zich meebrengen, leidt tot schommelingen in het benodigd weerstandsvermogen.

Tot die tijd kiezen we ervoor om het benodigd weerstandsvermogen te handhaven op het niveau dat in de Begroting 2020 werd gehanteerd, 80 miljoen euro.

Reserve Grondzaken
Op 22 april 2020 heeft de gemeenteraad besloten om diverse reserves, waaronder de reserve grondzaken, samen te voegen met de Algemene Reserve. Een belangrijk motief om hiertoe te besluiten was de wens van de raad om de beschikbare reserves transparanter te maken. Over de opheffing van de reserve grondzaken bestond een aantal bezwaren, zoals dat schommelingen in het resultaat van het grondbedrijf door de Algemene Reserve opgevangen moeten worden. Het college heeft toen besloten bij de behandeling van de begroting 2021 dit onderdeel opnieuw te bespreken en aan de raad voor te leggen.

Een belangrijke eigenschap van de activiteiten binnen het grondbedrijf is de marktgevoeligheid (fluctuaties). Ook het feit dat iedere situatie en project weer anders is, vraagt om maatwerk. Bij het grondbedrijf is geen, zoals bij vele andere gemeentelijke activiteiten, sprake van stabiele lasten en baten over de jaren. Het ene jaar kan volop geïnvesteerd worden in bijvoorbeeld verwervingen of de aanleg van infrastructuur, terwijl het volgende jaar er vooral grondopbrengsten gegenereerd worden. De jaarresultaten schommelen daardoor aanzienlijk en zijn daarnaast ook conjunctuurgevoelig. Het verevenen van voor- en nadelen, maar ook veel of minder investeren in verschillende jaren (strategische aankopen) binnen het grondbedrijf is dan ook van groot belang. Met een meerjarenperspectief, waarbij de voordelen van het ene jaar de nadelen in het andere jaar kunnen opvangen, kan beter sturing worden gegeven aan de benodigde middelen op langere termijn.
Voorgesteld wordt dat verevening binnen het grondbedrijf het beste gediend is met een 'Reserve Grondzaken' die op basis van de BBV-richtlijnen gekwalificeerd wordt als een bestemmingsreserve. De Reserve Grondzaken blijft meetellen voor het weerstandsvermogen en heeft hier derhalve geen invloed op.

De Algemene Reserve wordt daarmee minder beïnvloed door de fluctuaties van het grondbedrijf, wat een rustiger beeld geeft. Daarmee wordt ook bereikt dat transparant is welke algemene middelen daadwerkelijk beschikbaar

zijn. Uiteraard blijft wel overeind dat er geen 'hek om het grondbedrijf' komt. In alle omstandigheden blijft de raad bevoegd om keuzes te maken en de beschikbare reserve op alternatieve wijze in te zetten.

Voortgang grondexploitaties

Hieronder volgt voor de financieel belangrijkste grondexploitaties een beschrijving en de verwachte belangrijkste ontwikkelingen voor het jaar 2021.

Vastgestelde grondexploitaties

Alo-locatie

De grondexploitatie is in juni 2020 door de raad vastgesteld. De opdracht is het ontwikkelen van een woonwijk. Hierbij wordt maximaal 50% bebouwd en minimaal 50% ingericht als een parkachtig binnenterrein dat open toegankelijk is. De ontwikkelaar wordt gezocht via een onderhandse aanbesteding.
Mogelijk wordt een terrein verkocht (ongeveer 3.000 m2) aan het naastgelegen bedrijf. In dat geval wordt het aantal woningen minimaal 280 tot 320 stuks. Mocht het terrein niet worden verkocht dan minimaal 300 tot ongeveer 350 woningen. Besluitvorming over de verkoop van het terrein wordt in het derde kwartaal van 2020 verwacht.

In 2021 is de verwachting dat het bekendmaken van de winnaar van de aanbesteding plaatsvindt. Vervolgens wordt het winnende ontwerp uitgewerkt tot een definitief ontwerp en de planologische procedure doorlopen (bestemmingsplan/omgevingsplan).

Oosterhamrikzone

Het gebied wordt ontwikkeld op basis van de **'Routekaart Oosterhamrikzone'** en de **Samenwerkingsovereenkomst (SOK)** tussen gemeente en Nijestee. De Grondexploitatie Oosterhamrikzone vormt het (financieel) vertrekpunt voor de herstructurering.
In 2021 wordt nog volop gewerkt aan het gebouw 'Karaat' aan de Oosterhamrikkade 119. In 2022 zal het gebouw worden opgeleverd. In 2021 start de bouw van het plan 'Talent' aan Oosterhamrikkade 115-117. Het plan 'Superlofts' met hierin 48 appartementen aan de Oosterhamrikkade 97-101 zal in 2021 worden opgeleverd. Voor het perceel hoek Oliemuldersweg/Oosterhamrikkade zijn we met de ontwikkelaar in gesprek om tot een bouwplan te komen dat past binnen de ruimtelijke randvoorwaarden.
In 2021 wordt daarnaast verder gewerkt aan de ontwikkelstrategie en het stedenbouwkundig kader voor de overige deelgebieden.

Ciboga (Ebbingekwartier)

Eind vorige eeuw is de gebiedsontwikkeling in de voormalige bedrijven- en havengebieden, het Circus-, het Boden- en het Gasfabriek terrein (CiBoGa) als uitbreiding van de binnenstad gestart. Er worden naast wonen diverse functies gerealiseerd in een autoluw en duurzaam milieu.

De oplevering van het Ebbingehofje en de grondgebonden woningen zal naar verwachting begin 2021 plaatsvinden. Vervolgens begint de bouw van de appartementen. Ook de oplevering van de Kunstwerf en de herontwikkeling van Villa B zijn gepland voor begin 2021. Daarna kan dit gebied woonrijp worden gemaakt. Momenteel is de ontwikkelaar bezig met het uitwerken van het stedenbouwkundig plan voor de Oosterhamrikkade noordzijde. Het streven is om eind 2020 de ruimtelijke procedure te starten waarna er in de tweede helft van 2021 gestart zou kunnen worden met de eerste bouwactiviteiten.
Begin 2021 zal naar verwachting ook de bouw van een woontoren met 270 appartementen voor studenten kunnen starten. De bouwtijd bedraagt circa anderhalf jaar.

Zernike

Binnen het Akkoord van Groningen 2.0 is de ontwikkeling van Zernike Campus Groningen een belangrijke opgave. We willen Zernike verder uitbouwen tot een toplocatie waar kennisinstellingen en bedrijfsleven stevig met elkaar

verbonden zijn. De onderlinge samenwerking is succesvol gebleken voor de ontwikkeling van zowel het bedrijventerrein, de werkgelegenheid als de ontwikkeling van de onderwijsinstellingen.
In 2021 worden de volgende ontwikkelingen verwacht. Met betrekking tot grondverkopen zijn er onderhandelingen met DNV-GL in een ver gevorderd stadium. Ook een verkoop aan Triade, Bytesnet en Laboraad zijn in de loop van 2021 te verwachten. Het betreft een totaaloppervlakte van circa 2 hectare. Voor de inrichting van de openbare ruimte valt te vermelden dat er een drietal projecten staan gepland. Deze zijn respectievelijk: een deel van de watercompensatie, voetpaden langs de Deimten en het opruimen van het parkeerterrein "P5". Het laatste is afhankelijk van het overleg welke gevoerd wordt met beide onderwijsinstellingen en Triade.

Westpoort
Het bedrijventerrein is gelegen aan de westkant van de stad Groningen, ter hoogte van Hoogkerk. Met de recente verkoop van een groot perceel voor de vestiging van een distributiecentrum van supermarktketen Aldi is in één klap ruim 11,5 hectare (= 115.000 m2) uitgegeven. De totale uitgifte op Westpoort – fase 1 tot medio 2020 is daarmee in één sprong van 7,1 hectare naar 18,6 hectare gegaan. De resterende nog uitgeef-bare oppervlakte is 44,6 hectare, waarmee dit bedrijventerrein de komende jaren voldoende (gemeentelijk) aanbod van uitgeef-bare vierkante meters blijft bieden.
De ontwikkelingen voor komend jaar richten zich vooral op het bouwrijp maken van de hoofdontsluiting voor de vestiging van de distributiecentrum Aldi, gronduitgiftes voor bedrijfsvestigingen en het opstellen van een integrale groenvisie. Andere aspecten die aan de orde komen zijn onder andere wind- en Zonne-energie, inzet Tennet-gelden voor landschappelijke inpassing 380 KV Tennet-tracé, extra grondberging voor de Suikerunie en de optimalisatie van de bietenroute. In het kader van het ministeriële experiment 'Gesloten cofféeshop keten' wordt komend jaar ook onderzocht of binnen de kaders van dit experiment en op basis van de gemeentelijke uitgangspunten een hennepteler zich op Westpoort kan vestigen.

Europapark
De grondexploitatie Europapark was oorspronkelijk bedoeld om op het Europapark een kantorenlocatie te ontwikkelen. Op grond van de gebiedsvisie 2012 zijn er ook ontwikkelingen van wonen en bedrijven gerealiseerd en is een gemengd stedelijk gebied ontstaan.
Het grootste gedeelte van het uitgeefbaar gebied is gerealiseerd. Langzamerhand begint het Europapark zijn voltooiing te realiseren. Er resteren nog enkele kavels. Voor 2021 zal de focus grotendeels liggen op de ontwikkeling van de P2-locatie, gelegen aan de Boumaboulevard en de Van Elmptstraat. De P2-locatie is een ingewikkelde kavel vanwege de aanwezige funderingsresten van de voormalige energiecentrale. De komende tijd gebruiken we om keuzes te maken ten aanzien van programmering, fasering en ontwikkelstrategie.
Op de naast P2 gelegen kavel zetten we in op de realisatie van een gemengd programma wonen en werken. Ook sociale huur krijgt daarin een plek.

Roodehaan
Roodehaan is een bedrijventerrein, bestemd voor milieu gerelateerde en gemengde activiteiten. Het bedrijventerrein ligt in het Zuidoosten van de gemeente Groningen. Het bedrijventerrein is nagenoeg bouw- en woonrijp gemaakt.
De ontwikkelingen voor dit en volgend jaar zijn vooral gericht op het afronden van de transactie met Sweco/Indaver. Het betreft hier een verkoop van circa 13 hectare voor de uitbreiding van de Afvalverwerking Stainkoeln. Deze transactie is vertraagd door de perikelen rondom de PAS (Programma Aanpak Stikstof). Er is een reservering geplaatst voor nog een extra 2 ha, waardoor we qua uitgifte op de lijn van verwachtingen zitten voor het huidige en komend jaar.
Voor de civieltechnische ontwikkelingen zijn de grote infrastructurele werken afgerond. Slechts een aantal hydrologisch gerelateerde aanpassingen (kavel ophoging, waterberging en afvoer) en de aanleg van trottoirs en inritten resteert in het woonrijp maken. De laatste werkzaamheden worden uitgevoerd, naargelang de verkoop van een kavel heeft plaats gevonden.

Tot slot: in het kader van de energie/duurzaamheidsdoelstellingen is Roodehaan een locatie die in onderzoek is voor de plaatsing van Windturbines. De uitkomsten van dit onderzoek zullen ook komend jaar duidelijk worden.

Eemspoort
Eemspoort is een bedrijventerrein dat de gemeente in ontwikkeling heeft voor de vestiging van gemengde bedrijvigheid. Het bedrijventerrein ligt in het Zuidoosten van de gemeente Groningen. Het bedrijventerrein is nagenoeg bouw- en woonrijp gemaakt. De afgelopen jaren is er voor Eemspoort veel belangstelling, waardoor er nog slechts 5 hectare grond beschikbaar is. Ook voor de komende jaren is er volop belangstelling voor Eemspoort. Met circa 2 hectare aan opties en reserveringen zit het terrein qua uitgifte op de lijn van verwachtingen voor het huidige en komend jaar. Voor de civieltechnische ontwikkelingen zijn de grote infrastructurele werken afgerond. Slechts een aantal hydrologisch gerelateerde aanpassingen (waterberging en afvoer) en de aanleg van trottoirs en inritten resteert in het woonrijp maken. De laatste werkzaamheden worden uitgevoerd, naargelang de verkoop van een kavel heeft plaats gevonden.

Reitdiep fase 3&4
Het project Reitdiep fase 3-4 bestaat uit een gebiedsontwikkeling met circa 300 woningen en een kleinschalig bedrijventerrein. De afgelopen drie jaar zijn circa 270 van deze woningen opgeleverd. Dit voorjaar is Heijmans begonnen met de bouw van de laatste 22 woningen, deze worden eind 2020 of begin 2021 opgeleverd. Het is de verwachting dat in 2021 ook de laatste particuliere kavels in fase 3 zijn bebouwd.
Eind 2020 zal het noordelijke deel van fase 4 woonrijp worden opgeleverd. Medio 2020 wordt er gestart met het Woonrijp maken van fase 3. Deze werkzaamheden zullen gefaseerd worden uitgevoerd en naar verwachting voor de bouwvak van 2021 gereed zijn. Zowel fase 3 als fase 4 is dan voltooid.

Het kleinschalige bedrijventerrein ligt aan de zuidkant van het plangebied nabij de verkeersontsluiting van de woonwijk en de P&R. In 2019 opende het onbemande benzinestation naast de P&R. Dit voorjaar is er op de naburige kavel gestart met de bouw van een gezondheidscentrum. Voor de overige twee kavels geldt dat er naar verwachting in 2020 kan worden gestart met de bouw van een garagebedrijf (de omgevingsvergunning is verleend) en voor de autowasstraat naast de P&R loopt er momenteel een Integraal Vooroverleg (IVO).

De verwerving van de Groene Enclave heeft nog niet plaatsgevonden. Ondanks gesprekken met de eigenaren van de grond zal verwerving naar verwachting ook in 2020 niet slagen.
De tijdelijke schoollocatie aan de Joeswerd 20-22 is verhuurd tot en met 2025. Na terug levering kan deze locatie worden uitgegeven voor woningbouw.

Reitdiepzone
De Reitdiepzone is een gebiedsontwikkeling waarin 2000 tot 3000 woningen worden gerealiseerd de komende jaren. Inmiddels zijn twee deelprojecten gerealiseerd, de Brivec met 123 grondgebonden huurwoningen en de Woldringlocatie met 435 appartementen, die primaire bedoeld zijn voor jongerenhuisvesting. De gemeente heeft met de ontwikkelstrategie in 2017 ervoor gekozen om een faciliterend grondbeleid toe te passen op het gebied. Dat betekent dat slechts die kavels die al in eigendom waren van de gemeente worden ontwikkeld middels een grondexploitatie en dat de overige locaties worden gefaciliteerd met een bestemmingsplan en anterieure overeenkomst.
In 2020 zijn drie bestemmingsplannen in procedure gegaan. Friesestraatweg 139, plan Crossroads, is definitief vastgesteld, zonder beroepsprocedures is de start bouw van 292 woningen in het najaar 2020. Voor de Friesestraatweg 181, plan Portland, en Friesestraatweg 231, plan Dijkstaete, zijn de ontwerp bestemmingsplannen vastgesteld. Eind 2020 volgt definitieve vaststelling en zonder zienswijzen, bezwaar en beroep zal de eerste helft 2021 de start bouw zijn van respectievelijk 570 en 153 woningen. Voor de Friesestraatweg 137A ligt een voorontwerp bestemmingsplan ter beoordeling bij gemeente. Planning is eind september 2020 op route naar college.

Om ook de openbare ruimte toekomstbestendig te maken is onderscheid gemaakt tussen de Friesestraatweg en de Reitdiepzijde. De Friesestraatweg wordt door de gemeente aangepakt en de kosten hiervan worden deels verhaald op de marktpartijen. De herinrichting van de Friesestraatweg start najaar 2020 met het stuk tussen de Pleiadenbrug tot aan de Ommelanden. Ontwikkelaars zijn zelf verantwoordelijk voor de inrichting van de dijk en kade van hun perceel. Er worden afspraken gemaakt om een strook van 15 meter terug te leveren aan de gemeente zodat hier een mooi verblijfsgebied ontstaat waarvoor de gemeente het beheer organiseert.
Vanwege de verwachting dat er meer dan 2000 woningen gebouwd zullen gaan worden aan de Reitdiepzone is er vorig jaar een MER/Structuurvisie procedure van start gegaan. Begin 2020 heeft de daaraan voorafgaande startnotitie 'Notitie Reikwijdte en Detailniveau' ter inzage gelegen. In de tweede helft van dit jaar zullen we parallel aan het vervolg van de MER/Structuurvisie met de ontwikkelaars in overleg gaan over de nog te ontwikkelen locaties Bouwselect, Borent, Baxbier en Alfa Oving.

Grote Markt
De bouw- en grondexploitatie Grote Markt Oostzijde zal naar verwachting in 2021 ruim, binnen het krediet, worden slotgecalculeerd.
Het Forum en de parkeergarage zijn eind 2019 opgeleverd en in gebruik genomen. Het nazorgtraject voor het Forum loopt tot en met 2021. Het hotel aan de Grote markt en het hoekpand aan de Grote Markt-Oosterstraat alsmede de herinrichting van het openbaar gebied worden naar verwachting eind 2020 opgeleverd. In 2021 worden naar verwachting de laatste werkzaamheden aan de Nieuwe Markt zuidzijde afgerond. Momenteel wordt nog druk gewerkt aan de subsidieverantwoording en de btw-afrekening met de fiscus.

Nog vast te stellen grondexploitatie
Suikerzijde
In 2020 zijn de planologische procedures voor De Suikerzijde opgestart. Het gaat om een Structuurvisie voor het hele plangebied en een bestemmingsplan voor het eerste deelgebied (deelgebied Noord). Voor beide documenten is ook een milieueffectrapportage opgesteld (MER). Naar verwachting zal de Structuurvisie en het bestemmingsplan medio 2021 aan de Raad worden aangeboden ter besluitvorming. Aansluitend bestaat er de mogelijkheid van beroep tegen het bestemmingsplan.
De basis voor het bestemmingsplan ligt in het stedenbouwkundig plan voor deelgebied Noord. In het stedenbouwkundig plan zijn uitgangspunten, visie en het stedenbouwkundig raamwerk vastgelegd. In deelgebied Noord ontstaat een woon-werk milieu dat aanvullend is op het bestaande aanbod van de stad. Een plan dat binnen de hoofdstructuur stevig is en kwaliteit uitstraalt en tegelijk flexibel genoeg is om toekomstige veranderingen en opgaven soepel op te kunnen nemen. Het stedenbouwkundig plan is ook de basis voor de uitvoeringsplannen. Aansluitend aan de procedure kan het project in uitvoering genomen worden. De werkzaamheden in de eerste helft van 2020 zijn erop gericht de uitvoering (technisch) voor te bereiden. De daarvoor benodigde vergunningen zullen ook in 2021 aangevraagd worden. De eerste fase van de uitvoering bestaat vooral uit grondwerk en zetting van de grond zodat de fysieke basislaag onder het plan op orde komt. Doel is in het najaar van 2021 met het grondwerk te kunnen beginnen. Nadat het grondwerk klaar is en de grond "gezet" is, kan het gebied bouwrijp gemaakt worden waarbij de onder- en bovengrondse infrastructuur aangelegd wordt. In 2021 bereiden we deze volgende uitvoeringsfase technisch voor.
De financiële kaders worden vastgelegd in een gebiedsbegroting voor het totale gebied en een grondexploitatie voor het eerste deelgebied. Ook deze zullen in 2021 aan de Raad ter besluitvorming aangeboden worden. Parallel aan de procedures en de voorbereiding en uitvoering van het civieltechnische werk werken we aan de voorbereiding van de bouw van woningen en voorzieningen. De planning is er op gericht in 2023 te kunnen starten met de bouw.

Stadshavens
Op 10 juli 2020 is een akkoord op hoofdlijnen gesloten tussen Lefier, Nijestee, VanWonen, Volker Wessels, BPD en de gemeente. De raad is door middel van een collegebrief hierover geïnformeerd. De aankomende maanden zal in het teken staan van het uitwerken van het Akkoord op Hoofdlijnen tot een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) en

het opstarten van de planologische procedures (MER). Zoals te lezen is in de collegebrief zal een aparte uitvoeringsorganisatie ingesteld worden om de uitvoering van stadshavens voor haar rekening te nemen voor zowel de gemeente als de samenwerkingspartners. Dit als onderdeel van het Akkoord op Hoofdlijnen. Hoe deze samenwerking precies wordt vormgegeven en welke relaties en consequenties dit zal hebben voor de MPG, wordt de aankomende maanden uitgewerkt. De raad zal bij de besluitvorming over de SOK hierover geïnformeerd worden. De intentie is om in 2021 de planologische procedures op te starten en de samenwerkingsovereenkomst te sluiten waarna spoedig gestart kan worden met de eerste werkzaamheden.

De Held III
Begin 2019 is de Woondeal Groningen gesloten tussen de Gemeente Groningen en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Daarbij is geconstateerd dat Groningen een grote druk op de woningmarkt kent en de bouwproductie zal moeten vergroten om te voldoen aan de toenemende vraag naar woningen. In de woondeal is afgesproken dat onder meer wordt gekeken naar mogelijkheden om de woningbouw te versnellen in de Held III. Een groot deel van de woningbouwbehoefte wordt de komende jaren gerealiseerd in stedelijke woonmilieus. Echter blijft er ook een constante vraag naar groen stedelijk wonen op uitleglocaties zoals de Held III.

Op dit moment zitten we nog in de voorbereidingsfase om te komen tot een ontwikkelvisie met een bijbehorende grondexploitatie. Voor de voorbereidingskosten is een krediet verkregen van de raad.
Bij vaststelling van de grondexploitatie worden de kosten overgeboekt in de desbetreffende grondexploitatie.

Stappenplan 2020-2021:
Tijdens de huidige intentiefase zullen de volgende onderdelen verder worden uitgewerkt (met de voorbereidende werkzaamheden onder punt 1, 2 en 3 is reeds een aanvang gemaakt):
1) Opstellen gezamenlijk ruimtelijke kader;
2) Gezamenlijke selectie van stedenbouwkundig bureau;
3) Gezamenlijk opstellen voorontwerp stedenbouwkundig plan;
4) Opstellen gezamenlijke ontwikkelvisie;
5) Opstellen realistische planning waarbinnen partijen willen komen tot een vervolgovereenkomst.

Stationsgebied Zuid
De opgave voor de zuidzijde van het Stationsgebied is een gemengd stedelijk gebied te creëren dat recht doet aan de centrale ligging, afstand tot de binnenstad, de potentie van de locatie en de kwaliteiten van de omliggende stadswijken. Het Stationsgebied moet de verbindende schakel vormen tussen de binnenstad en de Rivierenbuurt en de werklocatie Martini Trade Park. Bovendien moet de zuidzijde een aantrekkelijke station-entree worden, met een hoog stedelijk milieu en sterke mix aan functies.

In 2021 zal verder gewerkt worden aan het opstellen van de ontwikkelstrategie en een stedenbouwkundig plan. Waarna gestart kan worden met het bestemmingsplan. Bovendien zal in 2021 het informatiepaviljoen worden geopend als onderdeel van placemaking van het gebied.

Paragraaf 8 Lokale heffingen

Deze paragraaf gaat over de lokale belastingen en heffingen. Aan de orde komen het beleid ten aanzien van de lokale heffingen, de geraamde inkomsten, de kostendekkendheid van de tarieven, het kwijtscheldingsbeleid dat we hanteren en de lastendruk voor de burger.

Lokale heffingen betreffen zowel publiek- als de privaatrechtelijke heffingen. De publiekrechtelijke heffingen worden onderscheiden naar belastingen en rechten:

- Belastingen: de opbrengsten van belastingen komen toe aan de algemene middelen en kunnen vrij worden besteed. Dit zijn onder meer de onroerende-zaakbelasting (OZB), de logiesbelasting en de hondenbelasting. Het criterium kostendekkendheid is hier niet aan de orde;
- Rechten: een recht is een vergoeding voor een concrete prestatie door de gemeente geleverd. De opbrengst van de rechten is niet vrij besteedbaar: de opbrengsten moeten aangewend worden voor de gerelateerde prestaties. Voorbeelden zijn de afvalstoffenheffing, rioolheffing en de leges burgerzaken. Hier geldt een wettelijke norm van maximaal 100% kostendekkendheid.

De privaatrechtelijke heffingen hebben betrekking op tarieven voor economische activiteiten die verricht worden in het algemeen belang.

In de jaarlijkse Tarievennota wordt een toelichting gegeven op de ontwikkeling van de gemiddelde jaarlijkse woonlasten. De woonlasten zijn een optelling van de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een gemiddeld (meerpersoons) huishouden.

Op grond van de Financiële verordening gemeente Groningen 2019 moet om de vier jaar een tarievenonderzoek plaatsvinden en wordt de kostendekkendheid van de publiek- en privaatrechtelijke tarieven doorgelicht en aan de gemeenteraad gerapporteerd. Daarbij wordt over de toekomstige gewenste mate van kostendekkendheid opnieuw geadviseerd. Het laatste tarievenonderzoek heeft plaatsgevonden in 2014. In verband met de herindeling en om vast te stellen dat de begroting 2021 voldoet aan relevante wet- en regelgeving, is het volgende tarievenonderzoek uitgevoerd in 2020 op de begroting 2021. Daarnaast kunnen de resultaten uit het onderzoek worden gebruikt voor het bepalen van toekomstig beleid.

Heffingen en herindeling

De oude gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer hadden voor de herindeling hun eigen belastingbeleid. Uiterlijk 1 januari 2021 moeten de belastingen van de heringedeelde gemeenten geharmoniseerd zijn. Harmonisatie houdt in dat de raad per belastingsoort een nieuwe belastingverordening moet vaststellen of een belastingverordening van één van de geherindeelde gemeenten geldend moet verklaren voor de nieuwe gemeente. De meeste belastingen waren inmiddels al geharmoniseerd. Per 2021 zijn de laatste twee, de afvalstoffenheffing en de legestarieven geharmoniseerd.

Beleid lokale heffingen

Beleid publiekrechtelijke heffingen

Hieronder geven we een beknopte uiteenzetting van het gemeentelijke beleid met betrekking tot de publiekrechtelijke tarieven.

Onroerende-zaakbelasting

De onroerende-zaakbelasting is de belangrijkste gemeentelijke belasting, niet alleen qua omvang, maar ook omdat de opbrengst tot de algemene middelen behoort en dus naar eigen inzicht besteed kan worden. De belangrijkste functie is het genereren van inkomsten. De hoogte van een aanslag is afhankelijk van de waarde van een pand en van de door de raad vastgestelde tarieven. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de heffing voor eigenaren van

woningen, eigenaren van niet-woningen en gebruikers van niet-woningen. De waarde van de woningen en bedrijven wordt ieder jaar opnieuw bepaald.

Afvalstoffenheffing
De afvalstoffenheffing is een bestemmingsheffing, omdat de opbrengst niet naar de algemene middelen vloeit, maar dient ter dekking van de kosten van afvalinzameling en -verwerking. Het uitgangspunt is dat deze kosten inclusief de kosten van kwijtscheldingen volledig gedekt worden uit de opbrengst van de afvalstoffenheffing. In 2021 wordt het tariefsysteem van de voormalige gemeente Groningen toegepast. In dat systeem wordt onderscheid gemaakt naar drie categorieën, namelijk eenpersoonshuishoudens, tweepersoonshuishoudens, en huishoudens van drie personen of meer.

Rioolheffing
De kosten voor het beheren en in stand houden van het rioolstelsel worden door een heffing verhaald. Gemeenten hebben naast de zorgplicht voor stedelijk afvalwater en hemelwater ook de zorgplicht voor grondwater. De opbrengst van de rioolheffing, met als uitgangspunt 100% kostendekkendheid, is geoormerkt. De belangrijkste functie is dus het genereren van inkomsten om de voorziening mogelijk te maken. De rioolheffing wordt geheven van de eigenaar (aansluitrecht).

Bouwleges
Bouwleges worden geheven om de kosten van het proces van bouwvergunningverlening te dekken. De belangrijkste functie is dus het genereren van inkomsten om de voorziening mogelijk te maken. De hoogte van de bouwleges wordt bepaald door de bouwkosten (aanneemsom exclusief BTW) en het tarief. De tarieven van de bouwleges worden met ingang van 2021 geharmoniseerd. De systematiek en tarieven van de voormalige gemeente Groningen zijn daarbij leidend. In 2021 worden voor het eerst leges geheven voor een zogenaamd vooroverleg (IVO). De lasten hiervan zijn onttrokken aan de lasten van de bouwleges. Beide maken onderdeel uit van de leges omgevingsvergunning.

Parkeergelden publiekrechtelijk deel
Het publiekrechtelijk deel wordt ook wel parkeerbelasting genoemd en daaronder vallen de tarieven voor het parkeren bij parkeermeters en parkeerautomaten, de boetes voor het rood staan bij parkeermeters en parkeerautomaten, de kosten van het (gratis) fiets parkeren en de tarieven voor parkeervergunningen. Voor de publiekrechtelijke parkeergelden (parkeerbelasting) is de doelstelling van regulering expliciet in de wet vastgelegd. In de tariefstelling mag onderscheid gemaakt worden naar parkeerduur (kort/lang), het moment waarop wordt geparkeerd (dag/avond/weekend), het gebied waar wordt geparkeerd en het type vergunning. In Groningen maken we gebruik van de toegestane differentiatiemogelijkheden. We sturen zowel met tarieven, de duur van parkeren als met de beschikbaarheid van parkeerplaatsen.

Kwijtscheldingsbeleid
Met het hanteren van een kwijtscheldingsregeling geeft de gemeente een deel van zijn burgers de mogelijkheid om voor een lager tarief in aanmerking te komen. De ruimte om een eigen gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid te voeren is beperkt. De criteria waaraan kwijtscheldingsverzoeken getoetst worden, zijn op rijksniveau vastgesteld. Wel mogen gemeenten zelf bepalen van welke belastingen zij kwijtschelding verlenen en welk deel van de belastingaanslag of heffing zij kwijtschelden. Het kwijtscheldingsbeleid van de geherindeelde gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer wordt met ingang van 2021 geharmoniseerd. Uitgangspunt daarbij is het kwijtscheldingsbeleid van de oude gemeente Groningen. Dit houdt in dat kwijtschelding wordt verleend van:

- Hondenbelasting (alleen voor de eerste hond en tot 60%).
- Afvalstoffenheffing. Mensen die drie jaar of langer op het sociale minimum zitten, krijgen volledige kwijtschelding van de afvalstoffenheffing. De andere kwijtscheldingsgerechtigden krijgen 57% van de aanslag kwijtgescholden.
- Leges gehandicaptenparkeerplaats en -kaart en huwelijksleges (volledig).

Baten en kruissubsidiëring publiekrechtelijke leges
Voor elk van de verordeningen waarbij sprake is van kostenverhaal moet inzichtelijk gemaakt worden dat de totale geraamde baten van de verordening niet uitgaan boven de totale lasten van de verordening. Deze opbrengstnorm ziet op de verordening in haar totaliteit maar anders dan in bijvoorbeeld de Verordening rioolheffing of de Verordening afvalstoffenheffing worden in de Legesverordening heel veel verschillende diensten van een tarief voorzien. Voorbeelden zijn paspoorten, rijbewijzen, huwelijksvoltrekkingen, omgevingsvergunningen, evenementenvergunningen en drank- en horecavergunningen. De diensten waarvoor leges worden geheven zijn in de Legesverordening op samenhang geclusterd. Dit heeft geleid tot een onderverdeling in drie clusters van samenhangende diensten:

- Titel 1 Algemene dienstverlening;
- Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning/Wabo;
- Titel 3 Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn.

Onder titel 1 vallen met name de legestarieven voor diensten van Burgerzaken (paspoorten, rijbewijzen en huwelijksvoltrekkingen).
Onder titel 2 vallen de legestarieven voor diensten die verleend worden onder de noemer 'omgevingsvergunning' (voorheen bouwvergunning).
Onder titel 3 vallen de legestarieven voor diensten die uitsluitend verleend worden aan ondernemers zoals de drank- en horecavergunning, de evenementenvergunning en de vergunning voor seksbedrijven.

Binnen titel 1 is kruissubsidiëring toegestaan. Zo mag bijvoorbeeld het tarief voor huwelijksvoltrekkingen meer dan kostendekkend worden vastgesteld ter compensatie van een niet kostendekkend tarief voor paspoorten.
Ook binnen titel 2 is kruissubsidiëring toegestaan. Bij de invoering van de omgevingsvergunning in 2010 was het weliswaar de wens van de wetgever dat alleen binnen de omgevingsvergunning kruissubsidiëring zou worden toegepast en niet met dienstverlening daarbuiten. Maar inmiddels heeft de rechter geoordeeld dat kruissubsidiëring tussen titel 1 en titel 2 niet verboden is. Niet kostendekkende tarieven voor de diensten die vallen onder titel 1 mogen dus gecompenseerd worden door meer dan kostendekkende tarieven voor de omgevingsvergunning.
Op grond van de Europese Dienstenrichtlijn is binnen titel 3 kruissubsidiëring niet toegestaan. Voor elk van de tarieven van titel 3 geldt de norm van maximaal 100% kostendekking. Indien er een wettelijk maximumtarief geldt of indien een product (deels) kosteloos verstrekt moet worden, is dit in de paragraaf lokale heffingen aangegeven. Ook indien de raad niet uitgaat van het uitgangspunt ''volledige kostendekking'' is dit aangegeven (criterium kostendekkendheid: beperkt).

Beleid privaatrechtelijke heffingen
Hieronder geven we een beknopte uiteenzetting van het gemeentelijke beleid met betrekking tot de privaatrechtelijke tarieven.

Privaatrechtelijke tarieven
In Groningen maken we onderscheid tussen algemene tarieven die vooraf zijn bepaald en voor iedere afnemer gelden en commerciële tarieven. Bij de laatste opereert de gemeente als marktpartij in een concurrerende omgeving. Medio 2014 is de Wet Markt en Overheid in werking getreden. Op grond van deze wet moeten we voor onze producten en diensten de integrale kostprijs in rekening brengen. Daarnaast heeft de gemeente voor een aantal producten zelf een beleid voor kostendekkendheid.

Parkeergelden privaatrechtelijk
Onder het privaatrechtelijk deel vallen de tarieven voor parkeergarages en buurtstallingen. Het uitgangspunt is dat het in totaal (samen met het publiekrechtelijk deel) kostendekkend is.

Berekening lokale heffingen
Voor het berekenen van de kostendekkendheid en hoogte van de lokale heffingen maken wij gebruik van een kostenverdeelstaat. In deze kostenverdeelstaat rekenen wij directe lasten en baten, indirecte lasten en baten en de algemene interne dienstverleningskosten toe aan de verschillende lokale heffingen.

Toerekening primaire lasten
De centrale activiteiten van een heffing staan op een taakveld. Riolering en Afval zijn voorbeelden van taakvelden waarvan de kosten toe te rekenen zijn aan respectievelijk de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De taakvelden vormen de kern van de directe lasten van de kostenonderbouwing. Daarnaast moet de vraag beantwoord worden of er op andere taakvelden lasten staan die te maken hebben met de uitvoering van de taak waarvoor de heffing in rekening gebracht wordt. Is dat het geval dan moet worden bepaald in welke mate die lasten toerekenbaar zijn. Enkel voor de publiekrechtelijke leges geldt dat de lasten die geen enkel verband hebben met een dienst waarvoor een tarief in rekening wordt gebracht, niet verhaalbaar zijn. Het gaat bijvoorbeeld om de kosten van:

- beleidsvoorbereiding;
- inspraak-, bezwaar- en beroepsprocedures;
- handhaving, toezicht en controle (behoudens de eerste controle).

Toerekening overhead
Alle kosten voor overhead staan apart begroot op taakveld 0.4. Een deel van de overhead mag als opslag op de directe lasten meegenomen worden in de tarieven. De overhead wordt niet doorbelast aan de taakvelden waar de directe lasten op staan. Dit betekent dat het niet mogelijk is om uit de taakvelden alle aan de tarieven toe te rekenen kosten af te leiden. De overhead moet buiten de begroting om aan de tarieven worden toegerekend. In de Financiële verordening gemeente Groningen 2019 is de methodiek voor de toerekening van overhead opgenomen.

Toerekening algemene interne dienstverleningskosten
Binnen de kaders van wet- en regelgeving rekenen we de algemene toerekenbare overhead, zoals kosten van het shared service center, aan de lokale heffingen toe. Dit noemen we algemene interne dienstverleningskosten, afgekort AID. De verdeling van de AID vindt plaats op basis van de formatie per heffing.

De AID is ten opzichte van de begroting van 2020 met 4,7 miljoen euro gedaald waardoor in 2021 het totale bedrag aan algemene interne dienstverleningskosten uitkomt op 67,6 miljoen euro. De netto verlaging van de AID wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een wijziging in de verouderde systematiek van doorbelasting van de huisvestingslasten. In de nieuwe systematiek wordt een groot deel van de huisvesting- en vastgoedlasten als indirecte lasten verdeeld en niet als AID. Deze lasten zijn derhalve niet verdwenen, maar komen door de wijziging in een andere hoedanigheid weer terug bij de heffingsproducten.

Opbrengstontwikkeling lokale heffingen

In de begroting geven we jaarlijks een overzicht van de opbrengsten van de lokale heffingen, te weten de belangrijkste belastingen, rechten en heffingen (leges). Het tarief van iedere lokale heffing wordt in het najaar door middel van een apart raadsvoorstel vastgesteld.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de in de begroting opgenomen opbrengsten voor de belastingen van de Gemeente Groningen.

Opbrengsten belastingen (bedragen x 1 euro)	Begroting 2020	Begroting 2021	Toename van 2020 naar 2021
Onroerende zaakbelasting (OZB)	87.423.706	94.504.721	7.081.015
Roerende zaakbelasting (RZB)	81.000	110.000	29.000
Hondenbelasting	1.034.000	1.115.000	81.000
Logiesbelasting	2.274.273	2.274.273	0

Precariobelasting	1.132.582	1.169.603	37.021
Parkeerbelasting	13.024.661	13.428.695	404.034

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de in de begroting opgenomen opbrengsten voor de rechten en heffingen van de Gemeente Groningen. In 2021 is een generieke verbetering doorgevoerd, waardoor alleen de heffingbaten zijn opgenomen bij de opbrengsten, en niet de overige baten. Overige baten zijn in mindering gebracht op de lasten. Deze wijziging zorgt voor een generieke daling in de opbrengsten ten opzichte van vorig jaar. Het effect op de kostendekkendheid is klein omdat zowel de opbrengsten als de lasten navenant dalen.

Opbrengstenrechten en heffingen (bedragen x 1 euro)	Begroting 2020	Begroting 2021	Toename van 2020 naar 2021
Afvalstoffenheffing	29.259.983	33.219.547	3.959.564
Marktgelden	885.964	914.795	28.831
Rioolheffing	18.515.883	18.274.057	-241.826
Begrafenisrechten	1.659.466	1.650.012	-9.454
Leges Burgerzaken	1.872.367	2.222.350	349.983
Leges Bouwactiviteiten	12.325.706	12.516.820	191.114
Leges Huisvestingswet	37.950	30.394	-7.556
Instemmingsbesluit Telecommunicatie- verordening en Graafverordening	245.472	427.303	181.831
Leges Drank & Horeca	88.243	121.737	33.494
Leges Prostitutie	32.000	21.880	-10.120
Havengelden	161.745	168.240	6.495
Parkeergelden (privaatrechtelijk)	9.473.715	8.856.416	-617.299

Belastingen

Hieronder geven wij een toelichting op de ontwikkeling van de diverse belastingen van de Gemeente Groningen.

Onroerende zaakbelasting

De OZB-opbrengst 2021 stijgt door de volumetoename en de reguliere indexatie van 3,42%. Daarnaast worden er enkele maatregelen genomen die ten opzichte van 2020 niet leiden tot een aanvullende stijging van de woonlasten. Het gaat om de volgende maatregelen:

- Bij de begroting 2020 is voor de jaren 2021-2023 besloten tot een jaarlijkse stijging van de OZB met 1% (820 duizend euro).
- Er wordt voor 1,632 miljoen euro aan belastinginkomsten uitgeruild tussen de rioolheffing en de OZB. Hierdoor stijgt de OZB weliswaar maar daar staat tegenover dat de rioolheffing in gelijke mate verlaagd wordt.
- Voor 2020 is besloten om de OZB gelijke tred te laten houden met de stijging van de WOZ-waarde. Voor 2020 werd uitgegaan van een waardestijging van 8% (woningen) en 1% (niet woningen). De werkelijke waardestijging blijkt hoger uitgevallen te zijn. In lijn met het besluit over de OZB 2020 is deze hogere waardestijging vertaald in een hogere OZB-opbrengst. Daarbij gaat het om een bedrag van 1 miljoen euro.

Roerende zaakbelasting

De opbrengst roerende zaakbelasting stijgt met 4 duizend euro als gevolg van het jaarlijks indexeren (3,42%) van het tarief. Daarnaast resulteert de tijdelijke huisvesting van studenten in containerwoningen in 2021 een meeropbrengst van 25 duizend euro ten opzichte van de begroting 2020.

Hondenbelasting

De raming van de opbrengst hondenbelasting is met 31 duizend euro verhoogd door het indexeren van het tarief met 3,42% voor 2021. De opbrengst stijgt verder met 100 duizend euro omdat de hondenbelasting ook wordt geheven in het Harense en Ten Boerster deel van de gemeente. Daar staat tegenover dat op basis van de realisatie

2019 het aantal honden te hoog in het oud Groningse deel van de gemeente te hoog ingeschat blijkt te zijn. In verband hiermee is de opbrengst verlaagd met 50 duizend euro.

Logiesbelasting
De opbrengst van de logiesbelasting ramen we op hetzelfde niveau als in 2020. De tarieven zijn ongewijzigd. We gaan uit van compensatie door het Rijk als het aantal overnachting door de coronacrisis omlaag gaat.

Precariobelasting
De opbrengsten uit precariobelasting stijgen met 37 duizend euro als gevolg van indexatie. Het beleid is niet gewijzigd. In de opbrengst voor precariobelasting voor terrassen is geen rekening gehouden met een verlaagde omzet als gevolg van corona.

Parkeergelden
De parkeergelden bestaan uit een publiekrechtelijk en een privaatrechtelijk deel. Het publiekrechtelijk deel wordt ook wel parkeerbelasting genoemd en daaronder vallen de tarieven voor het parkeren bij parkeermeters en parkeerautomaten, de boetes voor het rood staan bij parkeermeters en parkeerautomaten, de kosten van het (gratis) fiets parkeren en de tarieven voor parkeervergunningen. Onder het privaatrechtelijk deel vallen de tarieven voor parkeergarages, buurtstallingen en P&R terreinen. Het uitgangspunt is dat het in totaal kostendekkend is.

De opbrengst van de publiekrechtelijke parkeergelden (parkeerbelasting) stijgt met 404 duizend euro ten opzichte van de begroting 2020. Dit komt hoofdzakelijk doordat we hogere opbrengsten vanwege tariefstijgingen en inflatiecorrectie van 3,42% bij parkeervergunningen begroten.

Voor de tarieven van parkeergarages, buurstallingen en P&R terreinen wordt de opbrengst voor 2021 geraamd op 8,856 miljoen euro. Ten opzichte van de begroting 2020 is dat een afname van 617 duizend euro. Deze afname wordt hoofdzakelijk verklaard doordat we lagere opbrengsten bij parkeergarages begroten, door het niet meer opnemen van opbrengsten voor de parkeergarage MartiniPlaza (0,2 miljoen euro) en lagere opbrengsten bij de parkeergarage Euroborg (0,3 miljoen euro). De kostendekkendheid van het privaatrechtelijk deel bedraagt in 2021, 81% (2020: 83%).

Leges en heffingen

Hieronder geven wij een toelichting op de ontwikkeling van de diverse leges en heffingen van de Gemeente Groningen.

Leges burgerzaken
Onder leges burgerzaken vallen de tarieven voor reisdocumenten, verklaring omtrent gedrag, inlichtingen en afschriften burgerlijke stand, rijbewijzen, huwelijken en afschriften basisregistratie personen (BRP). Voor de reisdocumenten en rijbewijzen geldt dat de rijksoverheid een maximumtarief vaststelt. De kostendekkendheid van de producten burgerzaken loopt uiteen maar de totale kostendekkendheid van deze producten komt uit op 74% (2020: 69%). Het verschil wordt vooral veroorzaakt door het product reisdocumenten. De inkomsten zijn 334 duizend euro hoger dan in 2020. Oorzaak is de verlenging van de geldigheidsduur van reisdocumenten van 5 naar 10 jaar. Na een dip in de afgifte van reisdocumenten, als gevolg van deze verlenging, trekt dit vanaf de tweede helft van 2020 weer aan. Hier staan ook hogere lasten tegenover (340 duizend euro in 2021). Per saldo stijgt de kostendekkendheid van de reisdocumenten van 53% in 2020 naar 65% in 2021.
Voor de leges huwelijksvoltrekkingen is een nieuwe systematiek vastgesteld. De ontwikkelingen op de huwelijksmarkt van de afgelopen jaren geven een duidelijk trend aan naar een steeds persoonlijkere invulling van de trouwdag. Wij willen hieraan tegemoet komen en Groningen daarmee aantrekkelijker maken voor aanstaande bruidsparen. De hoogste tarieven zijn fors verlaagd en de laagste tarieven verhoogd. Gezien de aangeboden mogelijkheden van andere gemeenten en huwelijkslocaties in de nabije omgeving, hebben we op deze manier een

betere concurrentiepositie. We gaan ervan uit dat met de nieuwe systematiek het totale product huwelijksvoltrekkingen 100% kostendekkend is. In de begroting 2020 was de kostendekkendheid 78%. De meeropbrengst is 20 duizend euro.

Leges bouwactiviteiten
Leges worden geheven om de kosten van het vergunningverleningsproces rondom een omgevingsvergunning te dekken. De hoogte van de bouwleges wordt bepaald op basis van een bouwkostenraming (aanneemsom exclusief BTW) en het tarief zoals in de legesverordening is vastgesteld.

De tarieven zijn in 2021 geharmoniseerd, waarbij gekozen is voor de berekeningssystematiek die ook in de voormalige gemeente Groningen werd gehanteerd. Omdat de tarieven in 2020 niet geïndexeerd zijn, is nu alsnog indexatie vanaf 2019 toegepast. Daarnaast zijn de legestarieven vallend onder Titel 2 'Omgevingsvergunningen' voor 2021 met 9% verhoogd. Daarmee komt de kostendekkendheid van de titels 1 en 2 uit de legesverordening op 100%.

De begrote baten zijn onderverdeeld in de categorieën bouwkosten tot en met € 455.000 en bouwkosten meer dan € 455.000. De bouwkostenvolumes waarmee gerekend is, zijn gebaseerd op het 5-jaarsgemiddelde van de gerealiseerde bouwkosten van de voormalige gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer over de jaren 2015 tot en met 2019. Er worden ten opzichte van dit gemiddelde geen uitschieters, bijvoorbeeld als gevolg van uitzonderlijke grote projecten, verwacht.

In de begroting van de lasten van de bouwleges is voor het eerst rekening gehouden met de toegerekende BTW. De overige lasten zijn herijkt.

In 2021 worden voor het eerst leges geheven voor een zogenaamd vooroverleg (IVO). De lasten hiervan zijn onttrokken aan de lasten van de bouwleges. Beide maken onderdeel uit van de leges omgevingsvergunning.

Bovengenoemde herberekeningen hebben geleid tot een toename in de baten leges bouwactiviteiten van 191 duizend euro ten opzichte van de begroting 2020 en een afname in de lasten van 219 duizend euro. Het percentage kostendekkendheid is gestegen naar 118% (2020: 114%). In 2021 worden daarbij ook de leges voor het vooroverleg (IVO) betrokken, dan is het percentage kostendekkendheid 110%. In 2020 was dit 101%.

Bijzonderheid in 2021 is de legeskorting van 50% met een maximum van 10 duizend euro voor proefprojecten in het kader van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb).

Als gevolg van harmonisatie van beleid worden aanvragen voor inritten weer vergunning plichtig. De leges die hiervoor zijn berekend op basis van de toe te rekenen kosten vergunningverlening bedraagt € 291,10 per aanvraag.

De vrijstelling voor leges voor zonnepanelen komt te vervallen. Deze vrijstelling is niet meer nodig om aanleg van zonnepanelen te stimuleren.

Kamerverhuur- en bemiddelingsvergunning
Bij de invoering van het kamerverhuurstelsel in 2018 (collegebesluit 20 juli 2018) is besloten om voor de kamerverhuur en bemiddelingsvergunning leges te heffen. De leges die hiervoor zijn berekend op basis van de toe te rekenen kosten vergunningverlening bedraagt € 359,35 per aanvraag. De regels voor het kamerverhuurstelsel zijn opgenomen in de geharmoniseerde APVG in afdeling 9.

Leges Gehandicapten parkeerkaart

De opbrengsten zijn voor 2021 begroot op 60 duizend euro (20 duizend euro minder dan 2020) en de kosten op 212 duizend euro (2 duizend euro minder dan in 2020). De kostendekkendheid neemt hierdoor af van 37% naar 28%. Op basis van bestaand beleid hoeven de leges niet kostendekkend te zijn maar enkel een tegemoetkoming in die kosten.

Leges vellen v.d. houtopstand
Er wordt een volumetoename verwacht van 33 duizend euro in 2021 ten opzichte van 2020 in verband met de toenemende drukte in de bouw en in het kader van harmonisatie tarieven vergunningverlening voor inwoners van Ten Boer. Doordat er weinig extra capaciteit nodig is om deze aanvragen goed af te handelen stijgt het dekkingspercentage van 54% naar 86% in 2021. Ter dekking van de kostenstijgingen zijn de tarieven met de toegestane indexatie verhoogd, daarnaast zijn de legestarieven vallend onder Titel 2 'Omgevingsvergunningen' voor 2021 met 9% verhoogd. Daarmee komt de kostendekkendheid van de titels 1 en 2 uit de legesverordening op 100%.

Huisvestingswet
De opbrengsten zijn voor 2021 begroot op 30 duizend euro, inclusief indexering. Ten opzichte van de begroting 2020 is dit een afname van 8 duizend euro. Dit kan worden verklaard door volume effecten. De lasten zijn begroot op 82 duizend euro en de kostendekkendheid op begrotingsbasis bedraagt 37% (2020: 46%).

Afvalstoffenheffing
Voor 2021 wordt de afvalstoffenheffing voor de voormalige gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer geharmoniseerd volgens de systematiek van de voormalige gemeente Groningen. Op 9 september 2020 heeft de gemeenteraad besloten dat er aanvullend onderzoek moet worden gedaan naar het invoeren van Diftar en dat voor 2021 een vast bedrag per huishouden gaat gelden voor alle inwoners van de gemeente Groningen. Hierbij geldt een vast tarief naar huishoudengrootte (1 persoons, 2 persoons en 3 en meer persoons). In de voorgaande jaren werd een deel van de afvalkosten gedekt uit de voorziening afvalstoffenheffing. Per 1 januari 2021 zitten er geen middelen meer in deze voorziening. Daarom is een onttrekking niet meer mogelijk. In de begroting 2020 was een onttrekking van 2,3 miljoen euro opgenomen. Deze vervalt voor het jaar 2021. Dit leidt tot een lastenstijging van 2,3 miljoen euro. In 2021 dienen deze kosten weer volledig te worden gedekt uit de afvalstoffenheffing. Daarnaast stijgen de kosten door weekendinzamelingen, loon- en prijsstijgingen, hogere kapitaallasten als gevolg van investeringen in meer objecten om afval te deponeren en een hogere verbrandingsbelasting. Om tot een 100% kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing te komen, dient het gemiddelde tarief voor de afvalstoffenheffing met circa 10 % te worden verhoogd.

Tarieven 2021

1 persoonshuishouden	€ 259,92
1 persoonshuishouden	€ 304,08
3 of meerpersoonshuishouden	€ 369,00

Rioolheffing
De kosten voor het beheren en in stand houden van het rioolstelsel worden door een heffing verhaald. Gemeenten hebben naast de zorgplicht voor stedelijk afvalwater en hemelwater ook de zorgplicht voor grondwater. De opbrengst van de rioolheffing, met als uitgangspunt 100% kostendekkendheid, is geoormerkt. De belangrijkste functie is dus het genereren van inkomsten om de voorziening mogelijk te maken. De rioolheffing kan zowel van de eigenaar (aansluitrecht) als van de gebruiker (afvoerrecht) worden geheven.
Aan de batenkant is er ten opzichte van 2020 per saldo sprake van een daling van de baten rioolheffing met 242 duizend euro. De baten stijgen enerzijds doordat het aantal heffingen is toegenomen tot 128.392 heffingen. Anderzijds dalen de baten sterker doordat het tarief ten opzichte van 2020 is gedaald met € 7,56. De toename van het aantal heffingen zit met name in de verwachte stijging van het aantal nieuwbouw woningen in 2021.

Het tarief voor de rioolheffing in 2021 bedraagt 142,33 euro. De daling van het tarief met 7,56 euro is mogelijk gemaakt door het verlagen van de dotatie in de voorziening met 1,1 miljoen euro ten opzichte van 2020 en door lagere lasten van 532 duizend euro.

Instemming besluiten Telecom en Graafverordening
De kosten voor het verlenen van instemmingsbesluiten voor graafwerkzaamheden worden op basis van de telecomverordening en de graafverordening verhaald op de netbeheerders.
De begrote baten in 2021 bedragen 427 duizend euro. De stijging van de baten met 182 duizend wordt met name veroorzaakt doordat we in 2021 verwachten meer glasvezelkabels aan te leggen.
De lasten stijgen met 166 duizend euro door extra inzet van personeel nodig in verband met de extra werkzaamheden voor deze verglazing van het netwerk.

Begrafenisrechten
De kostendekkendheid van de begrafenisrechten na volume-effecten en indexering is 100%. Bij de baten is rekening gehouden met een tariefstijging van 3,42%.

Marktgelden
Na indexatie van de tarieven van 3,42% wordt de kostendekkendheid 100%

Evenementen
In de begroting is het voorstel met betrekking tot de harmonisatie van de leges voor evenementenvergunningen verwerkt. Hierin is ook een opbrengsttaakstelling opgenomen van 60 duizend euro. De kostendekkendheid is hierdoor gestegen van 17% naar 28%.

Havengelden
Na indexatie van de tarieven van 3,42% wordt de kostendekkendheid 100%.

Kostendekkendheid lokale heffingen

In 2014 heeft de gemeenteraad het uitgangspunt vastgesteld dat de gebruikers de volledige kostprijs voor onze producten en diensten betalen. Op dit uitgangspunt gelden de volgende uitzonderingen:

- indien de toegankelijkheid tot een voorziening of marktwerking daartoe aanleiding geeft, kan een nader te bepalen lager tarief worden vastgesteld;
- indien het handhaven van de openbare orde en veiligheid dat wenselijk maakt, kan een nader te bepalen lager tarief worden vastgesteld.

Kostendekkendheid publiekrechtelijke heffingen
Onderstaande tabel geeft inzicht in de kostendekkendheid van de publiekrechtelijke heffingen. De tabel is gesplitst naar rechten en heffingen die onder de legesverordening vallen en rechten en heffingen die onder overige verordeningen vallen. Indien er een wettelijk maximumtarief geldt of indien een product (deels) kosteloos verstrekt moet worden, is dit aangegeven. Ook indien de gemeenteraad niet uitgaat van het uitgangspunt ''volledige kostendekking'' is dit aangegeven (criterium kostendekkendheid: beperkt).

(bedragen x 1 euro) Soort Heffing (Publiekrechtelijk)	Criterium Kosten dekkendheid	Begrote Opbrengsten 2021	Toegerekende Kosten	Kosten dekkendheid
Legesverordening				
Titel 1. Algemene Dienstverlening				
I. Afgifte gerelateerd met wettelijk maximum:				
a. Reisdocumenten	Deels Kosteloos	802.000	1.230.507	65%
b. Verklaring Omtrent Gedrag	en wet. max	88.000	278.909	32%
c. Inlichtingen / Afschriften BS		92.800	217.203	43%
d. Rijbewijzen	Max. Tarief	911.000	815.706	112%

Totaal afgifte gerelateerde leges en wettelijk		**1.893.800**	**2.542.325**	**74%**
II. Afgifte gerelateerd zonder wettelijk maximum:				
a. Huwelijksvoltrekkingen	Deels Kosteloos	210.250	213.194	99%
b. Inlichtingen / Afschriften GBA		118.300	252.386	47%
Totaal Afgifte gerelateerde leges zonder wettelijk maximum:		**328.550**	**465.580**	**71%**
Totaal Afgifte gerelateerde leges		**2.222.350**	**3.007.905**	**74%**
Naturalisaties		234.120	388.227	60%
Leges Leegstandswet		8.522	12.923	66%
Instemmingsbesluit Telecommunicatieverordening en Graafverordening	100%	427.303	429.234	100%
Leges Ligplaatsvergunning voor woonschepen		10.855	69.970	16%
Leges Geluidshinder		0	0	0%
Leges Kansspelen		30.549	16.858	181%
Leges APV - Verkeer	Beperkt	44.811	61.150	73%
Leges Makelaarsfaxen		4.686	16.319	29%
Gehandicapten parkeerkaart		60.000	211.531	28%
Totaal Algemene Dienstverlening		**3.043.196**	**4.214.119**	**72%**
Titel 2. Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning				
Omgevingsvergunning				
Leges Bouwactiviteiten		12.516.820	10.604.049	118%
Leges vooroverleg IVO Wabo		121.862	876.165	14%
Leges uitweg/inrit Wabo		11.549	10.665	108%
Totaal leges Bouwactiviteiten		**12.650.231**	**11.490.879**	**110%**
Leges Aanlegactiviteiten		5.572	4.985	112%
Leges ingebruikname brandveiligheid		43.223	38.535	112%
Leges Handelsreclame		3.982	10.059	40%
Vellen Houtopstand		167.445	194.281	86%
Totaal leges omgevingsvergunning		**12.870.453**	**11.738.738**	**110%**
Totaal Titel 1 en Titel 2	100%	**15.913.649**	**15.952.857**	**100%**
Titel 3. Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn				
Leges APV - Drank en Horeca		121.737	199.167	61%
Leges Terrasvergunning		29.571	42.534	70%
Leges APV - Prostitutie		21.880	23.048	95%
Leges Evenementen inclusief diversen muziekvergunningen	Beperkt	169.640	615.723	28%
Leges splitsingsvergunning		13.088	14.879	88%
Leges Huisvestingswet		30.394	82.028	37%
Kamerverhuurvergunning		141.937	141.937	100%
Leges Kamerbemiddelingsvergunning		1.797	1.797	100%
Leges APV - Winkeltijdenwet		367	2.033	18%
Totaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn		**530.411**	**1.123.147**	**47%**
Totaal Legesverordening		**16.444.060**	**17.076.004**	**96%**
Overige:				
Afvalstoffenheffing	100%	33.219.547	33.214.826	100%
Marktgelden	100%	914.795	916.261	100%
Rioolheffing	100%	18.274.057	18.272.256	100%
Havengelden	100%	168.240	168.354	100%
Begrafenisrechten	100%	1.650.012	1.650.136	100%
Precariobelasting		1.169.603	840.561	139%
Totaal Overige Verordeningen		**55.396.254**	**55.062.393**	**101%**
Totaal Publiekrechtelijk		**71.840.314**	**72.138.397**	**100%**

De verwachte begrote opbrengsten en toegerekende kosten met betrekking tot de leges is een optelsom van genoemde drie verschillende verordeningen. In totaal bedraagt de kostendekkendheid hiervan 96%. Het totaal van titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning bedraagt 110%.

De belangrijkste overige verordeningen, rechten en heffingen inclusief precariobelasting, komen op een gezamenlijke kostendekking van afgerond 101% uit. De kostendekkendheid van het totaal van de publiekrechtelijke heffingen bedraagt 100%.

Overhead

Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van het primaire proces en bestaat uit:

- Leidinggevenden primair proces;
- Managementondersteuning primair proces;
- Personeel en Organisatie;
- Inkoop;
- Juridische zaken (uitgezonderd primaire taken als vergunningverlening);
- Financiën, toezicht en controle gericht op de (eigen) gemeentelijke organisatie;
- Informatievoorziening en automatisering (ICT);
- Communicatie;
- Facilitaire zaken en Huisvesting;
- DIV.

De totale kosten overhead staan vermeld in programma 14. De toerekening aan de tarieven gebeurt op basis van de personeelsinzet van het primair proces. In onderstaande tabel is per soort publiekrechtelijke heffing de toegerekende overhead weergegeven.

(bedragen x 1 euro) Soort heffing (publiekrechtelijk)	Opbrengsten	Kosten	Overhead	Totale kosten	Kosten-dekkendheid
Leges Reisdocumenten	802.000	899.226	331.281	1.230.507	65%
Leges Overige documenten/VOG	88.000	197.397	81.512	278.909	32%
Leges Inlicht. /afschriften BS	92.800	113.791	103.412	217.203	43%
Leges Rijbewijzen	911.000	620.349	195.356	815.706	112%
Leges Huwelijksvoltrekkingen	210.250	128.939	84.255	213.194	99%
Leges Inlicht. /afschriftenGBA	118.300	124.474	127.912	252.386	47%
Leges Naturalisaties	234.120	298.619	89.609	388.227	60%
Leges Leegstandswet	8.522	7.811	5.112	12.923	66%
Leges Inst Telecom Graafverord	427.303	251.205	178.030	429.234	100%
Leges APV - Winkeltijdenwet	367	1.638	395	2.033	18%
Leges Ligplaatsverg woonschepn	10.855	44.540	25.430	69.970	16%
Leges Kansspelen	30.549	11.812	5.046	16.858	181%
Leges APV - Verkeer	44.811	38.452	22.698	61.150	73%
Leges Makelaarsfaxen	4.686	11.250	5.069	16.319	29%
Leges Gehandicapten parkeerkrt	60.000	123.112	88.419	211.531	28%
Leges Bouwactiviteiten	12.516.820	7.919.643	2.684.406	10.604.049	118%
Leges Aanlegactiviteiten	5.572	3.532	1.453	4.985	112%
Leges bouwwerken brandveilighd	43.223	28.643	9.892	38.535	112%
Leges Handelsreclame	3.982	6.216	3.843	10.059	40%
Leges vellen vd houtopstand	167.445	121.664	72.617	194.281	86%
Leges APV - Drank en Horeca	121.737	138.981	60.185	199.167	61%
Leges Terrasvergunning	29.571	28.113	14.421	42.534	70%
Leges APV - Prostitutie	21.880	17.173	5.875	23.048	95%
Leges Evenementen/ muziekvergn	169.640	355.214	260.509	615.723	28%
Leges Splitsingsvergunning	13.088	9.209	5.670	14.879	88%
Leges Huisvestingswet	30.394	52.593	29.436	82.028	37%

Leges Geluidshinder	0	0	0	-	0%
Afvalstoffenheffing	33.219.547	29.101.648	4.113.178	33.214.826	100%
Marktgelden heffing	914.795	737.500	178.761	916.261	100%
Rioolheffing	18.274.057	17.269.523	1.002.733	18.272.256	100%
Havengelden heffing	168.240	119.048	49.306	168.354	100%
Leges Begrafenisrechten	1.650.012	1.331.708	318.428	1.650.136	100%
Precariobelasting	1.169.603	676.098	164.463	840.561	139%

Kostendekkendheid privaatrechtelijke heffingen

Het uitgangspunt van de gemeente is dat de privaatrechtelijke tarieven minimaal kostendekkend zijn. Voor een aantal tarieven geldt echter dat toegankelijkheid van voorzieningen en marktwerking er toe kunnen leiden dat een lager dan kostendekkend tarief wordt gehanteerd. Het gaat hierbij om tarieven voor economische activiteiten die verricht worden in het algemeen belang. De wet Markt en Overheid staat in deze gevallen een lager dan kostendekkend tarief toe. De kostendekkendheid van de verschillende privaatrechtelijke heffingen wordt in het volgende overzicht weergegeven.

Soort Heffing (Privaatrechtelijk) (bedragen x 1 euro)	Begrote Opbrengsten	Kosten	Overhead	Totaal toegerekende begrote kosten	Kosten-dekkendheid *
	2021	2021	2021	2021	2021
Stadsbeheer - privaatrechtelijke tarieven **	11.818.186	9.842.364	1.974.813	11.817.177	100%
Kermissen	247.003	134.712	37.930	172.641	143%
Stadsschouwburg / Oosterpoort					
Stadsschouwburg/Oosterpoort - Zakelijke tarieven	455.000	156.859	314.836	471.695	96%
Stadsschouwburg/Oosterpoort - Culturele tarieven	8.735.750	14.961.038	2.854.651	17.815.689	49%
Sportaccommodaties, zwembaden en Kardinge					
Sportaccommodaties, zwembaden en Kardinge - lasten incl. kapitaallasten	8.433.282	23.953.281	3.159.629	27.112.910	31%
Sportaccommodaties, zwembaden en Kardinge - lasten excl. Kapitaallasten	8.433.282	19.003.510	3.159.629	22.163.139	38%
Samenstelling sportaccommodaties, zwembaden en Kardinge excl. Kapitaallasten					
Sporthallen	1.786.573	3.444.742	443.394	3.888.136	46%
Sportparken	1.613.671	4.642.588	281.683	4.924.271	33%
Gymlokalen	741.774	2.226.744	303.554	2.530.298	29%
Zwembaden	3.083.910	7.155.272	1.654.449	8.809.721	35%
IJsbanen	1.207.354	1.534.164	476.550	2.010.714	60%
Parkeergelden privaatrechtelijk	8.856.416	10.683.812	188.647	10.872.459	81%
Totaal	38.687.637	59.732.066	8.530.505	68.262.570	

*) De vermelde percentages zijn berekend op basis van niet afgeronde opbrengsten en kosten

**) Dit betreft opbrengsten bedrijfsafval, commerciële straatreinigingen, onderhoud en reparaties derden, verkoop brandstof en leasen.

Lokale lastendruk

Om een beeld te geven van de lokale lastendruk in vergelijking met andere grote gemeenten in Nederland maken we gebruik van gegevens uit de publicatie ‘Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2020' van de stichting COELO. In het overzicht zijn de woonlasten (de som van OZB-eigenaar, rioolheffing en afvalstoffenheffing) 2020

voor een meerpersoonshuishouden in een woning met gemiddelde waarde van de gemeente Groningen afgezet tegen die van de andere gemeenten. Gezien de tarieven afvalstoffenheffing in 2020 niet zijn geharmoniseerd, zijn de woonlasten van de Gemeente Groningen niet in het overzicht opgenomen. Op dit moment gelden nog drie verschillende belastingregimes naast elkaar (oud Groningen, Haren, Ten Boer). Voor het harmoniseren van de belastingverordeningen geldt een overgangsperiode van maximaal twee jaar. In 2021 zijn alle tarieven geharmoniseerd.
In 2019 stond oud Gemeente Groningen op de negende plaats en in 2020 op de tweede plaats.
Begin 2021 publiceert het COELO het overzicht woonlasten 2021.

Gemeente (Overzicht Coelo 2020)	OZB-Eigenaar	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	Woonlasten
Leiden	372,94	350,76	154,80	878,50
Sittard-Geleen	376,47	294,67	185,20	856,33
Zaanstad	269,59	301,54	284,41	855,54
Delft	280,87	353,66	219,98	854,51
Westland	309,84	282,60	255,60	848,04
Haarlem	302,16	392,40	148,68	843,24
Almere	300,22	378,18	161,71	840,11
Enschede	298,46	277,74	257,40	833,60
Apeldoorn	346,59	342,11	141,06	829,76
Lelystad	333,75	298,36	179,10	811,21
Venlo	396,95	251,57	155,30	803,82
Maastricht	269,27	337,69	194,82	801,77
Emmen	321,85	302,04	172,21	796,09
Nijmegen	569,10	40,33	171,97	781,40
Hilversum	274,42	324,42	181,68	780,52
Deventer	309,45	298,82	172,20	780,48
Alphen aan den Rijn	269,64	277,92	230,16	777,72
Rotterdam	189,98	370,80	215,90	776,68
Amersfoort	375,14	266,16	131,53	772,83
Helmond	350,98	213,12	201,72	765,82
Zoetermeer	372,20	284,60	108,99	765,78
Breda	229,39	313,20	221,40	763,99
Utrecht	252,16	286,00	221,89	760,05
Middelburg	258,91	297,32	203,49	759,72
Haarlemmermeer	287,98	338,88	132,22	759,08
Amstelveen	279,29	273,90	203,50	756,69
Arnhem	343,17	233,50	166,07	742,74
Oss	293,54	278,28	168,48	740,30
Leeuwarden	236,64	325,45	173,24	735,33
Eindhoven	313,26	264,00	144,00	721,26
Assen	345,54	222,73	146,93	715,20
Dordrecht	221,97	286,32	194,37	702,66
Zwolle	292,38	283,09	108,19	683,66
Ede	294,55	227,51	154,68	676,74

Amsterdam	150,18	368,00	138,33	656,51
Alkmaar	195,67	284,64	145,35	625,66
's-Hertogenbosch	241,14	244,92	132,84	618,90
Tilburg	213,96	292,50	96,46	602,92
's-Gravenhage	150,68	297,60	148,85	597,13
Groningen/Groningen	377,90	333,36	148,89	860,15

Paragraaf 9 Bedrijfsvoering

Naar één integraal werkende organisatie: Stand van zaken

Op een groot aantal onderwerpen werken we samen met andere overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven. En in de interne organisatie wordt steeds meer vanuit samenhangende doelen én gebiedsgericht aan opgaven gewerkt.
Werken als één organisatie vraagt om wendbaarheid met flexibele medewerkers en leidinggevenden. Met aandacht voor daadkracht, resultaat en leervermogen. Vanzelfsprekend hoort hier ook een vorm van control bij die focust op: doen we de goede dingen en doen we dingen goed.

Bedrijfsvoering is vanuit haar ondersteunende rol bij de dienstverlening voor ons als publieke organisatie een belangrijke motor. Zij zorgt mede voor innovatie en dat onze dienstverlening en contact met burgers en organisaties op een goede wijze verloopt. Ook al wordt het soms als twee werelden gezien, de bedrijfsvoering, de interne organisatie is onlosmakelijk verbonden met het primaire proces, levert een directe bijdrage aan onze gemeentelijke doelstellingen en is daarmee van strategisch belang. Stimulansen en prikkels om de kwaliteit van onze bedrijfsvoering en organisatie te blijven ontwikkelen en te versnellen zijn essentieel om te kunnen blijven voldoen aan onze maatschappelijke doelstellingen.

Een groot deel van de veranderingen in bedrijfsvoering zijn techniek-gedreven: de buitenwereld verandert en het is noodzakelijk dat we hier als organisatie op meebewegen. Nieuwe technologieën zijn niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven. Burgers en bedrijven verwachten dat gemeenten met innovatieve oplossingen komen. ICT wordt steeds meer ingezet als strategisch middel om maatschappelijke doelen te realiseren.

We realiseren de ambities van de gemeente tegen een achtergrond van toekomstige herijking van het gemeentefonds en middelen sociaal domein en naar verwachting minder ruimte in de gemeentefinanciën. De bezuinigingstaakstellingen 2019 van het SSC zijn door afboekingen en realisaties achter de rug. Dat geeft ruimte en aandacht om nu de bedrijfsvoering verder te kunnen verbeteren.

Voor 2021 zetten in op de volgende speerpunten:

- Samenwerken
- Effectief werken
- Strategische HR-agenda

Bedrijfsvoering onder invloed van Corona

Mede als gevolg van de Covid-19 pandemie is onze manier van (kantoor)werken in 2020 blijvend veranderd. Daar waar de nadruk lag op samenwerking in de gemeentelijke kantoorpanden zijn we veel meer gaan thuiswerken. Dit thuiswerken heeft een groot effect op de wijze waarop we samenwerken en overleggen. Zo levert het thuiswerken een stevige reistijdvermindering op voor medewerkers en blijken digitale vergaderingen, na de nodige gewenningsperikelen, in tijd veel efficiënter te zijn dan de fysieke vergaderingen. Om regelmatig thuis te kunnen werken hebben collega’s nu goede thuiswerkplekken nodig naast de bestaande plekken in onze kantoorpanden (ICT en meubilair). Daarnaast maken we voor werkoverleggen nu veel gebruik van digitale applicaties die dit ondersteunen.
In de kosten voor personeel (bijvoorbeeld kosten voor dienstreizen) en facilitaire kosten (digitale voorzieningen en werkplekken) verwachten we als gevolg van blijvend thuiswerken en de huidige 1,5 meter-samenleving een schuifbeweging.

Voor de korte termijn zien we de volgende effecten:

- Minder reisbewegingen woon-werk en minder dienstreizen;
- Minder gebruik van werkplekken in de kantoorpanden en meer gebruik van thuiswerkplekken;

- Behoefte aan grotere overlegruimtes om met meerdere mensen te kunnen vergaderen volgens de 1,5 meter norm;
- Groeiende behoefte aan voorzieningen thuis die Arbo technisch in orde zijn;
- Groeiende zorg over medewerkers die in de knel komen door een zwaardere belasting in de bundeling van werk, zorg en gezin in het eigen huis.

Voor de lange termijn zien we de volgende effecten:
We verwachten een blijvend effect in onze werkcultuur. Het zal steeds normaler worden om digitaal samen te werken in plaats van fysiek samen te komen. Deze ontwikkeling geeft aanknopingspunten om steeds flexibeler en efficiënter te gaan werken, maar dit gaat niet vanzelf. Als werkgever zullen we deze verandering ondersteunen met voorzieningen, trainingen en opleidingen. Verder zullen we samen met collega's zoeken naar goede opties om thuis te werken zonder elkaar uit het oog te verliezen. Een mooi bestaand voorbeeld is het KCC waarin sinds april 2020 nu volledig vanuit huis gewerkt wordt.
Als financieel effect verwachten we een kostenverschuiving. Zo zullen onze uitgaven voor dienstreizen en overige vergoedingen (nu circa 4 miljoen euro) afnemen, zullen dienstauto's, -scooters en -fietsen minder gebruikt worden en verwachten we een afname van koffie- en theegebruik in onze panden. Onze uitgaven voor telefonie (nu circa 1 miljoen euro) zullen naar verwachting stijgen evenals de ondersteuning van thuiswerkfaciliteiten (bureaus, stoelen en ICT voorzieningen) en de uitbreiding van digitale vergaderfaciliteiten (waarbij een deel van de aanwezigen op kantoor is een ander deel thuis). Onze energiekosten blijven de komende periode naar verwachting gelijk, dit doordat de panden niet per kamer of verdieping opgewarmd worden.

Samenwerken

Onze gemeentelijke opgaven zijn sterk verweven met andere maatschappelijke opgaven, deze houden niet op bij een gebiedsgrens of domein. Integraliteit en samenwerken worden daarom belangrijker.
We kunnen onze ambities alleen verwezenlijken in nauwe samenwerking en verbondenheid met maatschappelijke organisaties, ondernemers en kennisinstellingen. En binnen de eigen organisatie domein- en directie-overschrijdend als één gemeente. We werken niet alleen, we werken samen. De medewerkers geven we ruimte en vertrouwen door verantwoordelijkheden laag in de organisatie leggen. We werken gebiedsgericht en geven bewoners meer zeggenschap in hun wijk of dorp. Initiatiefnemers helpen we om participatietrajecten vorm te geven en het democratisch proces versterken we op basis van samenwerken. We hebben het Werkwijze- en Organisatiebesluit geactualiseerd om zo effectief te kunnen bijdragen aan meer concernsturing; werken als één gemeente, één organisatie; een meer wendbare en flexibele organisatie met een vereenvoudigde medezeggenschap. Met de ondernemingsraad zijn in 2020 gesprekken gestart om te komen tot een mogelijke vereenvoudiging van de medezeggenschapstructuur. Dit proces zetten we in 2021 voort.

Het geheel is een omslag in een manier van werken waarbij iedereen nodig is. We willen meer in onderlinge verbinding en samen ons werk doen. In het najaar van 2020 is daarom een traject ingezet voor het ontwikkelen van een gemeenschappelijke missie en visie. Iedereen neemt hier deel aan; van medewerker tot wethouder. Met workshops en bijeenkomsten, die vanwege coronabeperkingen veelal digitaal zullen moeten plaatsvinden. In de tweede helft van 2021 wordt gestart met de implementatie van de dan ontwikkelde missie en visie.

Resultaten 2021
- Een gedragen missie en visie van de organisatie.
- Een resultaatgericht plan om de missie en visie te implementeren.
- Het proces om te komen tot een mogelijke vereenvoudiging van de medezeggenschapstructuur is afgerond.

Effectief werken

De goede dingen goed doen. We willen onze energie en capaciteit richten naar de resultaten die van ons gevraagd worden. Zowel van het bestuur als van onze burgers. Dit doen wij door zo doelmatig en doeltreffend mogelijk de vraag van burgers, bedrijven en instellingen te vertalen in organisatiedoelen en afspraken te maken over resultaten, slimme processen en technologische innovatie. Dat willen we effectief doen. Behalve een beter resultaat maken we daardoor minder kosten.

Implementatie visie op control

In 2019 is onze visie op control vastgesteld. Dat is belangrijk, omdat ontwikkelingen in het openbaar bestuur elkaar snel opvolgen en de complexiteit hiervan toeneemt. Op een groot aantal onderwerpen werken we samen met andere overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Dit stelt ons voor uitdagingen als het gaat om sturing en beheersing. Het vraagt om een sterke regie en het bewaken van de samenhang tussen opgaven en dienstverlening.

Als control-model hebben we gekozen voor het zogenaamde 'three lines of defense' model. Dit is een model dat veel Nederlandse gemeenten gebruiken en laat ons naar de gemeentelijke organisatie kijken alsof er drie verdedigingslinies zijn. Deze drie lagen werken samen en versterken elkaar. Ze zorgen samen dat de organisatie 'in control' is.

Dit model voeren we niet van vandaag op morgen in, maar vraagt om een zorgvuldige aanpak waarbij de impact per organisatieonderdeel anders kan zijn. Iedere lijn heeft haar eigen opgaven en uitdagingen. We streven er naar om de concernsturing en het concerndenken (samenwerking, werken als één geheel) van de eerste lijn te vergroten. Dit betekent dat de eerste lijn haar verantwoordelijkheid neemt om in control te komen, maar ook dat de eerste lijn hiervoor passende ondersteuning krijgt zodat zij deze verantwoordelijkheid kan nemen.

Rechtmatigheidsverantwoording

Er komt een wetswijziging aan over rechtmatigheid in de jaarrekening van gemeenten die maakt dat een "eigen" rechtmatigheidsverantwoording vanaf het boekjaar 2021 verplicht is. Financiële rechtmatigheid is niet nieuw, maar het is wel nieuw dat niet de accountant, maar het college van B&W deze verklaring geeft.
Er is een projectteam rechtmatigheidsverantwoording samengesteld opererende onder de concerncontroller. Dit projectteam begeleidt de komende tijd de implementatie van het proces om te kunnen komen tot een rechtmatigheidsverantwoording. Onderdeel hiervan is bewustwording te creëren binnen de gemeente inzake de vereisten om straks een rechtmatigheidsverantwoording te kunnen afgeven en de dossiervereisten die hierbij horen. Dit doen we in afstemming met onze accountant.

Vereenvoudiging administratievoering

De afgelopen periode hebben we uitvoering gegeven aan het verbeterprogramma financieel administratieve beheersing. Vanuit dit programma is onze financiële structuur herijkt, is onze visie op control vastgesteld en zijn diverse verbeterslagen gemaakt in onze interne beheersing. De komende periode willen we onze financiële- en inkoopadministratie verder vereenvoudigen door: minder te detailleren, het versimpelen van de wijze van kostentoerekening, een aantal administratieve processen te voorzien van betere controlemechanismen en het verdergaand gebruik gaan maken van automatiserings- en robotiseringsmogelijkheden.

Verbeteren financiële voorspelling

De afgelopen periode hebben we onze bedrijfsvoering rapportages over inkoop, personeel en financiën verbeterd. Deze rapportages geven inzicht in de stand van onze bedrijfsvoering, maar het gebruik van de rapportages is nog beperkt. In 2021 gaan we de ontwikkelde rapportages meer gebruiken als onderbouwing van prognoses en financiële verwachtingen in de Planning & Control cyclus en waar nodig nog verder optimaliseren. We verwachten dat onze prognoses hierdoor verbeteren en het inzicht in de stand van realisatie beter wordt.

Herijken mandaatstructuur
Medewerkers hebben in de huidige mandaatregeling nog te weinig regelruimte om het eigen werk goed te kunnen organiseren. Door verantwoordelijkheden "lager" te leggen krijgen medewerkers meer speelruimte om burgers snel te helpen en te krijgen wat bij hen past. En het optimaliseert het opgave- en gebiedsgericht werken. Het mandaatbesluit wordt daar op aangepast. De managementsturing vindt dan vooral plaats op basis van een kader van gezamenlijk resultaatafspraken.
Voor de leidinggevenden betekent het dat het sturen steeds meer gebeurt op basis van resultaten en niet meer op hoe het werk wordt opgepakt. De verantwoordelijkheid daarvoor verschuift naar de medewerker.

Digitaal
Technologie ontwikkelt zich in een steeds sneller tempo. Burgers en bedrijven verwachten goede, snelle en betrouwbare dienstverlening, zo veel mogelijk gebruikmakend van elektronische dienstverlening, communicatie en eenmalige gegeven uitvraag. ICT wordt steeds meer ingezet als strategisch middel om datagestuurd maatschappelijke doelen te realiseren.
Met het programma Virtueel Groningen willen we de digitale dienstverlening verbeteren voor onze inwoners. Dit doen we door middel van verschillende innovatieve projecten, die samen de kwaliteit van onze digitale dienstverlening verbeteren. Het afgelopen jaar zijn daarin al goede resultaten behaald zoals het realiseren van het online participatie- en inspraakplatform Stem van Groningen (stemvan.groningen.nl), het vervangen van de kennisbank van het Klant Contact Centrum, waardoor we onze inwoners beter en vooral met een vollediger antwoord te woord kunnen staan en vereenvoudiging van de aanvraagprocedure Gehandicaptenparkeerkaart.

In 2021 ronden we de laatste acties af met betrekking tot de vernieuwing van onze ICT infrastructuur gekoppeld aan de outsourcing van onze ICT. Met deze basis gaan we in 2021 verder met de doorontwikkeling van ons applicatielandschap (rationalisatie en standaardisatie) en kunnen we ook een actieve bijdrage leveren aan lopende en nieuwe projecten en programma's zoals de vernieuwing binnen het ruimtelijk (omgevingswet) en sociaal domein (vernieuwing applicaties sociaal domein). Ook gaan we verder met de opgestarte initiatieven rondom robotisering, 3D visualisatie en de verdere ontwikkeling van onze gegevenshuishouding. Daarnaast besteden we nadrukkelijk aandacht aan aspecten als informatiebeveiliging en blijven we activiteiten starten om het bewustzijn van onze medewerkers op dit gebied verder hoog te houden.

Resultaten 2021
- De Visie op Control wordt geïmplementeerd.
- De administratie en informatievoorziening wordt verbeterd
- Het verder realiseren van het programma Virtueel Groningen:
  - Oplevering Digitale Agenda op het gebied van digitalisering en dienstverlening, een concreet beeld van de activiteiten die onderweg zijn en in het verschiet liggen.
  - Het verminderen van het aantal digitale portalen binnen de gemeentelijke dienstverlening naar één heldere ingang voor digitale dienstverlening komen: MijnGroningen.
  - Het samen met gemeenten Assen en Westerkwartier implementeren van het leerplatform "Digivaardig in de gemeente".
- Het proces van de vernieuwing van de ICT infrastructtur gekoppeld aan de ICT outsourcing is afgerond.

Strategische HR-agenda
De verwachting is dat werk zich de komende jaren compleet anders gaat ontwikkelen dan de laatste 50 jaar. Welk type ambtenaar hebben gemeenten in de toekomst nodig? Aan welke kernwaarden moet een ambtenaar voldoen om zijn of haar werkzaamheden optimaal te kunnen vervullen? Welk type leiderschap is binnen een gemeentelijke organisatie in deze veranderende werkomgeving nodig? Deze kernvragen gelden als vertrekpunt voor een modern werkgeverschap.
We weten al welke competenties de nieuwe ambtenaar zou moeten bezitten. We moeten bijvoorbeeld leren om samen te werken met robots en onze menselijke vaardigheden worden belangrijker: machines kunnen niet ethisch

denken en handelen. Ook vragen complexe vraagstukken, samenwerking met burgers, partners en grootschalige ontwikkelingen meer verbeelding, anders denken, creativiteit en communicatievaardigheden van onze medewerkers en leidinggevenden.

De HR-agenda is er op gericht menskracht en talent te mobiliseren en te verbinden, waardoor de directies in staat zijn te sturen op het resultaat en de kwaliteit van hun werk. We richten ons op duurzame inzetbaarheid, organisatieontwikkeling en diversiteit.

Duurzame inzetbaarheid
Gezonde en gelukkige medewerkers halen het beste uit zichzelf en dragen het beste bij aan de organisatiedoelen. We stimuleren eigen regie over kennis- en talentontwikkeling, investeren in 21 -eeuwse competenties en aandacht voor gezondheid.
De maatschappij en de werkomstandigheden veranderen voortdurend en dat vraagt om flexibiliteit en wendbaarheid van de medewerkers. Het voorzetten van de maatregelen voor het vergroten van de mobiliteit blijft daarom belangrijk.
En daarmee kunnen we per saldo ook de inzet van externe inhuur blijven beheersen.

Organisatieontwikkeling
Het samenwerken in één integraal werkende gemeente, de democratische vernieuwing, meer opgave- en gebiedsgericht werken vragen om andere competenties van ambtenaren en leidinggevenden en meer digitale vaardigheden. Investeren in de ontwikkeling en training van onze medewerkers én leidinggevenden is dan ook van groot belang om hen 'fit' te houden voor het werk nu en in de toekomst. We nemen dat op in het opleidingsplan van onze Groninger Academie.
Nieuwe manieren van werken, mede naar aanleiding van de coronacrisis, leiden tot slot ook tot nieuwe vraagstukken en dilemma’s waar we als organisatie mee om moeten leren gaan (zoals hoe stuur je op afstand, geef je vertrouwen aan medewerkers en hoe houd je een goede samenwerkingscultuur e.d.).
De uitwerking ervan wordt onderdeel van het uitvoeringsplan van de vast te stellen missie en visie in 2021.

Diversiteit
We willen dat de gemeentelijke organisatie het goede voorbeeld geeft als het gaat om de juiste afspiegeling van de samenleving. Een inclusieve organisatie met een divers samengesteld personeelsbestand. Dat betekent dat we blijven investeren in jonge instroom én meer gaan investeren in een bredere diversiteit in de instroom, waaronder die van mensen met een niet-Nederlandse afkomst, culturele achtergrond en/ of een arbeidsbeperking. Het betekent ook dat we onze medewerkers willen binden en boeien door zich te laten ontwikkelen en doorgroeien. Als het gaat om het aantal jonge medewerkers tot en met 35 jaar zitten we ongeveer op het landelijk gemiddelde. Maar Groningen heeft een jonge bevolking. Ruim een derde van de inwoners is 35 jaar of jonger. Daarom willen we dat het aantal jonge medewerkers ruim boven het landelijk gemiddeld komt te liggen en leggen we in 2021 het accent op de instroom van jonge medewerkers. Daarnaast willen we meer vrouwen op sleutelposities hebben We streven er naar dat op ca. 3.000 medewerkers we 90 mensen (3%) in dienst nemen waarbij de diversiteit wordt vergroot.

Resultaten 2021
- Opleidingsplan kennis- en talentontwikkeling, digitale vaardigheden vanuit de Groninger Academie
- De diversiteit in het personeelsbestand is met 3% van het totaal gestegen
- Een nieuw vitaliteitspact

(Wettelijke) indicatoren en landelijke vergelijking
We verantwoorden in dit onderdeel de (wettelijke) indicatoren. We willen onze indicatoren vergelijken met het landelijk gemiddelde van andere gemeenten Hiervoor gebruiken we de resultaten van de benchmark Vensters voor Bedrijfsvoering. Als er geen gegevens beschikbaar zijn staat er een streepje.

Wettelijke indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021	Landelijk gemiddelde 2019 VVB
Apparaatskosten* (kosten per inwoner)	1.025	971	962	663
Formatie* (fte per 1.000 inwoners)	12,7	11,2	11,0	9,3
Bezetting* (fte per 1.000 inwoners)	12,6	11,2	11,0	8,8
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten externen)	13,4%	14,9%	14,9%	16,5%
Overhead (% van de totale lasten)	11,4%	9,6%	9,4%	11,5%

*Gemeente Groningen heeft in verhouding tot andere gemeentes veel diensten in eigen beheer. Voorbeelden zijn de reiniging, sportaccommodaties en theater. Daardoor zijn onze apparaatskosten hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit werkt ook door in de formatie en bezetting.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021	Landelijk gemiddeld 2019 VVB
% betalingen binnen wettelijke termijn	93%	90%	90%	-
% bezwaarprocedures afgehandeld binnen de wettelijke termijn	73%	85%	85%	-
% bezwaarschriften via informele weg	48%	40%	40%	-
% oninbare facturen sociale zekerheid (ten opzichte van totale vorderingen)	38%	20%	35%	-
% oninbare facturen belastingen	2,2%	1,10%	1,1%	-
% oninbare facturen overig privaatrechtelijK	0,15%	0,10%	0,15%	-
% duurzame inkoop (aanbestedingen >50.000 euro)	100%	100%	100%	84%
% lokale inkoop (binnen gemeente Groningen) - inkoopwaarde besteed bij leveranciers binnen de gemeente ten opzichte van de totale inkoopwaarde	48,2%	35%	40%	28%
% regionale inkoop	60,1%	60%	65%	44%
% aanbestedingen waarin afspraken worden gemaakt over de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.	45,0%	35%	35%	46%
Aantal jaarlijks geregistreerde meldingen over (mogelijke) datalekken	159	n.v.t	-	-

Prestatie indicator(en)	Behaald 2019	Beoogd 2020	Beoogd 2021	Landelijk gemiddeld 2019-
Percentage melden (mogelijke) datalekken binnen 72 uur	100%	100%	100%	

Instroom – aantal medewerkers in dienst	241	-	-	
Uitstroom – aantal medewerkers uit dienst	619	-	-	-
Uitgaven persoonlijke ontwikkeling per medewerker x 1 euro	1.100	n.v.t.	-	-
Medewerkerstevredenheidscijfer gemeentebreed (MTO)	-	7	-	-
Ziekteverzuim	6,5%	-	6,25%	5,8%
Meldingsfrequentie	1.06	1	1	1,06
Aantal stagiairs en trainees	213	250	250	-
Interne mobiliteit - % medewerkers dat veranderd is van functie of afdeling ten opzichte van het totaal aantal medewerkers aan het begin van het jaar	3,0%	n.v.t.	-	4,5%
Aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt geplaatst in een afspraakbaan	10	10	10	10
% vrouwen in leidinggevende posities	37,4%	n.v.t.	-	38%
% medewerkers onder 35 jaar	13%	-	-	13%

Financiële positie

1. Samenvatting financieel beeld 2021-2024
2. Financieel meerjarenbeeld
3. Financiële knelpunten en ambities 2021
4. Hervormingen 2021-2024
5. Investering- en financieringsstaat
6. Reserves
7. Voorzieningen
8. Balans
9. EMU-saldo
10. Incidentele baten en lasten
11. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Samenvatting financieel beeld 2021-2024

In onderstaand overzicht staan de financiële consequenties samengevat van het financieel meerjarenbeeld, de financiële knelpunten en ambities en de dekkingsbronnen.

Financieel perspectief	2021	2022	2023	2024
Financieel meerjarenbeeld	4.826	8.173	5.118	12.770
Financiële knelpunten en ambities	-18.493	-13.794	-13.681	-14.182
Dekkingsbronnen/hervormingen	13.049	6.754	6.617	6.545
Saldo MJB te verrekenen met AR	**-618**	**1.133**	**-1.946**	**5.133**

In hoofdstuk Financieel meerjarenbeeld wordt ingegaan op de ontwikkeling van het meerjarenbeeld. Het startpunt is de meerjarenraming zoals opgenomen in de begroting 2020. Vervolgens worden ieder van de autonome ontwikkelingen vanaf de begroting 2020 toegelicht. Dit betreffen de ontwikkelingen zoals opgenomen in de Voorjaarsbrief 2020 maar ook enkele nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast zijn enkele ontwikkelingen uit de Voorjaarsbrief 2020 geactualiseerd.

De opgaven en hervormingen zoals die in eerdere begrotingen zijn opgenomen voor de jaarschijven 2021-2024 maken onderdeel uit van het saldo van het meerjarenbeeld. De opgaven en hervormingen zoals opgenomen in de voorgaande begrotingen lichten we toe in de hoofdstuk Financiële knelpunten (reeds middelen voor gereserveerd in) voorgaande jaren en Hervormingen voorgaande jaren

Ook in 2021 t/m 2024 hebben we te maken met nieuwe opgaven. Deze opgaven zijn opgenomen in hoofdstuk Financiële knelpunten 2021 en worden daar afzonderlijk per opgave toegelicht. Om tot een sluitende meerjarenbegroting te komen stellen we in hoofdstuk Hervormingen 2021-2024 een aantal maatregelen en hervormingen voor.

Financieel meerjarenbeeld

Bij de voorjaarsbrief 2020 hebben we het meerjarenbeeld voor de jaren 2021-2024 gepresenteerd. Het meerjarenbeeld is op onderdelen geactualiseerd in deze begroting naar aanleiding van aanvullende informatie. De ontwikkeling van het meerjarenbeeld sinds de begroting 2020 is daarmee als volgt:

	2021	2022	2023	2024
Meerjarenbeeld (begroting 2020)	**0**	**0**	**0**	**8.934**
Nieuwe ontwikkelingen:				
1. Wet arbeidsmarkt in balans (WAB)	-300	-341	-375	-407
2. BTW-nadeel bewegingsonderwijs sportaccommodaties	-159	-159	-159	-159
3. Nacalculatie renovatie Papiermolen	31	31	31	31
4. Versnelling transformatie Sociaal Domein in control	-1.440			
5. Niet realiseren oude taakstellingen / vrijval	57	47	89	130
6. CAO gemeenten - vakbondsbijdrage	-60	-60	-60	-60
7. Brandveiligheid panden		-150	-150	-150
Jaarlijkse ontwikkelingen				
8. Gemeentefonds – septembercirculaire 2019	7.976	8.653	8.302	8.546
9. Areaalontwikkeling fysiek	83	125	35	25
10. Investeringsprojecten -kapitaallasten				-840
11. Dividend Enexis	900			
12. BTW op riolering	982	1.021	874	636
13. Belastingopbrengsten	93	104	191	70
14. Terugloop kapitaallasten	-47	-92	-140	-61
15. Rente-effecten	-2.124	-3.095	-3.515	-3.611
16. Nominale compensatie	-957	-690	-756	61
17. Verbonden partijen	-353	-263	359	128
18. Voorziening afkoopsom graven	-360	-325	-308	-292
19. Nieuwbouw iederz		300		
20. Gemeentefonds - meicirculaire 2020	504	3.067	700	-211
Saldo meerjarenbeeld begroting 2021	**4.826**	**8.173**	**5.118**	**12.770**

1. Wet arbeidsmarkt in balans (WAB)

Met ingang van 1 januari 2020 is de Wet arbeidsmarkt in balans (WAB) ingevoerd. Gevolg hiervan is dat de medewerkers Nieuw Beschut (die in dienst zijn bij Thermiek BV) en gedetacheerd worden aan Iederz minimaal dezelfde arbeidsvoorwaarden en dezelfde rechtspositie moeten krijgen als de medewerker die in dienst is van het bedrijf waar ze werkzaam zijn. In dit geval Iederz. In het kader van dezelfde wet hebben deze medewerkers vanaf 1 januari 2021 ook recht op een adequate pensioenregeling. Hierdoor stijgen de loonkosten van de medewerkers Nieuw Beschut structureel. De extra kosten zijn 300 duizend euro in 2021 en lopen daarna jaarlijks op.

2. BTW nadeel bewegingsonderwijs sportaccommodaties

Met ingang van 2019 is de regelgeving omtrent BTW en sport gewijzigd. Door middel van een SPUK (specifieke uitkering stimulering sport) is voorzien in compensatie dat daardoor ontstaat. Gebleken is dat het bewegingsonderwijs in sportaccommodaties hiervan is uitgesloten omdat dat niet als sport wordt gezien. Dit levert een jaarlijks nadeel op van 159 duizend euro.

3. Nacalculatie renovatie Papiermolen

Naast renovatiewerkzaamheden zijn er duurzaamheidsmaatregelen verricht bij het openluchtzwembad de Papiermolen. De nacalculatie van dit project is voordelig en leidt tot een structurele vrijval van kapitaallasten van 31 duizend euro.

4. Versnelling transformatie Sociaal Domein in control
Met de decentralisaties in het sociaal domein hebben de gemeenten grote verantwoordelijkheden gekregen. Daarmee zijn zij een veel belangrijkere speler in het zorglandschap geworden. Bij de begroting 2020 hebben we aangegeven dat we extra inzetten op de versnelling van de transformatie in het sociaal domein, het beter in beeld krijgen en sneller terugdringen van de zorgkosten sociaal domein-breed. Wij hebben geconcludeerd dat wij het aanbrengen van deze noodzakelijke versnelling met de huidige capaciteit niet kunnen waarmaken en dat daarvoor tijdelijk uitbreiding nodig is. In een raadsvoorstel is dit nader toegelicht en er is voorgesteld voor 1,44 miljoen euro, als voorbeslag, ten laste te brengen van de begroting 2021.

5. Niet realiseren oude taakstellingen / vrijval
In de begroting 2020 is onder opgave 16 (Niet realiseren oude taakstellingen) voor 2020 t/m 2023 het incidentele effect van het niet realiseren van oude taakstellingen opgenomen. Omdat het effect vanaf 2023 (+41 duizend euro) echter structureel doorloopt wordt in het meerjarenbeeld daarom nu hiermee rekening gehouden. Daarnaast treedt er per saldo vrijval op vanaf 2021 doordat dubbel rekening was gehouden met enkele nadelen, de afwikkeling van de vordering op Enexis (afgelopen in 2019) en verschillen door afronding bij de berekening van de nominale compensatie.

6. CAO gemeenten – vakbondsbijdrage
In het CAO akkoord is afgesproken dat er per medewerker een bijdrage gedaan zou worden aan de vakbonden. Dit effect is bepaald op een bijdrage van zo'n 60 duizend euro per jaar.

7. Brandveiligheid panden
Onderzoek of panden voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot brandveiligheid leidt tot de voorlopige inschatting dat er een investeringsopgave ligt. De voorlopige resultaten van de eerste 20 panden (van de circa 60 panden) leidt tot een eerste grove schatting van de kosten voor te nemen maatregelen. Op basis van extrapolatie worden de totale kosten voorlopig ingeschat op ongeveer 3 miljoen euro. Dit staat gelijk aan een jaarlijks bedrag van 150 duizend euro voor rente, afschrijving en onderhoud.

8. Gemeentefonds – septembercirculaire 2019
We hebben de raming van het gemeentefonds geactualiseerd op basis van de informatie van de septembercirculaire 2019. Het accres ontwikkelt zich de komende jaren positief. Het accres stijgt door aanpassing van het investeringsritme van de ministeries van I&W en Defensie, het pensioenakkoord en het woningbouwpakket. Daarnaast zijn diverse maatstafgegevens geactualiseerd ten opzichte van de meicirculaire 2019. Per saldo bedraagt het voordeel zo'n 8 miljoen euro per jaar.

9. Areaalontwikkeling fysiek
De benodigde budgetten voor het onderhoud aan de openbare ruimte door ontwikkelingen in het areaal is geactualiseerd ten opzichte van de begroting 2020. In 2021 leidt dit tot een voordeel van 83 duizend euro aflopend tot 25 duizend euro in 2024.

10. Investeringsprojecten – kapitaallasten
In de begroting 2019 zijn investeringsprojecten opgenomen bij de opgaven waarvan de kapitaallasten jaarlijks toenemen. De toename van de kapitaallasten voor de jaarschijf 2024 betreft:

Binnenstad	180 duizend euro
Stadshavens	200 duizend euro
Suikerunie	460 duizend euro
Totaal	840 duizend euro

11. Dividend Enexis
In 2021 is sprake van een incidenteel voordeel omdat we het verwachte dividend over onze Enexis aandelen van

900 duizend euro hebben verwerkt. (Het dividend is incidenteel geraamd omdat we in ons weerstandsvermogen rekening hebben gehouden met de opbrengst van een eventuele verkoop).

12. BTW- op riolering
De BTW compensatie op riolering is naar verwachting hoger. Voor 2021 betekent komt dit een voordeel 145 duizend euro hoger uit en vanaf 2022 bedraagt het voordeel 562 duizend euro. Dit wordt veroorzaakt door een hoger volume aan investeringen dan begroot. Dit ontstaat door de toename van de verwachte investeringen in het riool. (De verwachte omvang van investeringen is nogmaals geactualiseerd en leidt tot een aanvullend voordeel ten opzichte van het financieel meerjarenbeeld bij de voorjaarsbrief).

13. Belastingopbrengsten
Het tariefstijgingspercentage wordt berekend op basis van de nominale compensatie. Als gevolg van een lagere nominale compensatie ten opzichte van het vorige meerjarenbeeld, daalt het tariefstijgingspercentage in 2021 tot 3,42%. Ook voor 2022 t/m 2024 is de indexatie geactualiseerd op basis van de verwachte nominale compensatie. Doordat de omvang van de belastinginkomsten hoger is leidt dit per saldo tot een voordeel van zo'n 100 tot 200 duizend euro per jaar. (Ten opzichte van het financieel meerjarenbeeld bij de voorjaarsbrief is de ontwikkeling geactualiseerd wat leidt tot een negatieve bijstelling van 50 duizend euro per jaar).

14. Terugloop kapitaallasten
De terugloop van kapitaallasten is geactualiseerd voor 2021-2024. Dit zijn specifieke investeringen waarvan de afnemende kapitaallasten terugvallen ten gunste van het meerjarenbeeld. Daarnaast is dit het effect van een toenemende rentelast door het niet meer afschrijven op gronden en de invoering van restwaarde voor maatschappelijk vastgoed. Het saldo betreft een jaarlijks nadeel van zo'n 0,1 miljoen euro.

15. Rente effecten
Alle rentelasten die we betalen aan geldverstrekkers worden jaarlijks doorbelast aan de diverse gemeentelijke activiteiten. Het percentage dat we hiervoor gebruiken is het Rente Omslag Percentage (ROP). Met ingang van 2019 is de rentesystematiek aangepast op basis van gewijzigde regelgeving (BBV). Voor het betreffende begrotingsjaar wordt sindsdien gerekend met een renteresultaat van nul (eerder werd 4-jaarlijks een neutraal renteresultaat bepaald). Voor de opvolgende jaren is een daling voorzien van de rentelasten bij een gelijkblijvend ROP. Met dit voordeel is rekening gehouden in het meerjarenbeeld. Uitgangspunt was dat de gemeentelijke taken in de toekomst goedkoper uitgevoerd konden worden. Dit voordeel komt tot uitdrukking in een verlaging van het ROP. Alhoewel de gemeentelijke taken daadwerkelijk goedkoper worden is niet het volledige voordeel in te zetten (waarmee eerder wel rekening was gehouden). De aanpassing van het ROP leidt nu tot een nadeel. Ook voor de komende jaren wordt een daling van het ROP verwacht en daarom scherpen we onze ramingwijze aan door nu alvast rekening te houden met een lagere doorbelasting (op basis van een lager ROP).
Het nadeel dat op basis van de nieuwe raming en de aanscherping van de systematiek ontstaat bedraagt 1,7 miljoen in 2021 en loopt op tot een nadeel van 3,2 miljoen euro in 2024. (Ten opzichte van het financieel meerjarenbeeld bij de voorjaarsbrief is de ontwikkeling geactualiseerd wat leidt tot een negatieve bijstelling van zo'n 100 duizend euro per jaar).
Als laatste effect zien we voor 2021 t/m 2024 een jaarlijks nadeel van bijna 0,4 miljoen euro door de definitieve afwikkeling van het ingeschatte herindelingseffect in verband met harmonisering van het ROP bij Groningen, Haren en Ten Boer.

16. Nominale ontwikkelingen
De nominale compensatie is bedoeld om de koopkracht van de gemeentelijke budgetten op niveau te houden. De nominale compensatie wordt bepaald op basis van een gewogen gemiddelde van de verwachte loon- en prijsontwikkeling. Ten opzichte van het meerjarenbeeld in de begroting 2020 ontstaat in 2021 een nadeel van -957 duizend euro dat daarna afneemt tot een voordeel van 61 duizend euro in 2024. Het nadeel ontstaat vanaf 2021 doordat het bedrag waarover nominale compensatie wordt verstrekt is toegenomen (m.n. Sociaal Domein). Ook is

in 2021 het percentage voor nominale ontwikkelingen bijgesteld van 3,44% naar 3,54%. De nominale ontwikkelingen vanaf 2022 laten een lagere inschatting zien van de lonen en prijzen (CEP2020) waardoor het nadeel jaarlijks terugloopt.

17. Verbonden partijen

We hebben onze bijdrage aan de verbonden partijen: Groninger Archieven, Veiligheidsregio Groningen en PG&Z geactualiseerd. De hogere bijdrage is gebaseerd op de ontwerpbegrotingen van de verbonden partijen (loon- en prijsontwikkelingen). (De compensatie voor loon- en prijsontwikkeling van PG&Z is 169 duizend euro hoger in 2024 dan in het financieel meerjarenbeeld bij de voorjaarsbrief).
Doordat in het meerjarenbeeld onze bijdrage aan de Veiligheidsregio abusievelijk te hoog is geraamd ontstaat er vanaf 2023 een vrijval van 489 duizend euro.
Als gevolg van autonome ontwikkelingen (stijging loonkosten) stijgt onze deelnemersbijdrage aan het Noordelijk Belastingkantoor met 55 duizend euro vanaf 2021. (Deze ontwikkeling was nog niet opgenomen in het financieel meerjarenbeeld bij de voorjaarsbrief).

18. Voorziening afkoopsom graven

Het afgekochte grafonderhoud loopt via een voorziening, conform voorschriften van het BBV. Jaarlijks vindt er een onttrekking aan de voorziening plaats ter hoogte van het in dat jaar benodigde onderhoudsbedrag. Daarnaast storten we jaarlijks een bedrag bij voor een (nieuw tiende) jaar. De hoogte van deze jaarlijkse bijstorting wordt elk jaar, bij het opstellen van de begroting, geactualiseerd op basis van gedetailleerde overzichten van al het afgekochte onderhoud. De voorziening moet in de jaarrekening van voldoende omvang zijn om de kosten voor de komende tien jaren te kunnen dekken. Dit betekent een verwachte dotatie van 360 duizend euro in 2021 aflopend tot een dotatie van 292 duizend euro in 2024.

19. Nieuwbouw iederz

Voor 2022 is In de meerjarenbegroting 2020 400 duizend euro beschikbaar gesteld voor de herhuisvesting iederz (vanaf 2023 is structureel 1,4 miljoen beschikbaar). In 2022 blijkt er 100 duizend euro nodig te zijn voor de herhuisvesting waarmee er 300 duizend euro vrij kan vallen.

20. Gemeentefonds – meicirculaire 2020

We hebben de raming van de algemene uitkering gemeentefonds geactualiseerd op basis van de informatie van de meicirculaire 2020. Het accres ontwikkelt zich tot en met 2023 positief maar vanaf 2024 daalt het accres. Dit is het gevolg van een hogere loon- en prijsontwikkeling in het Centraal Economisch Plan (CEP) en de meerjarige besluitvorming over de rijksuitgaven. Daarnaast leidt de verwerking van de Middellangetermijnverkenning (MLT) Zorg tot een neerwaartse bijstelling van de zorguitgaven die doorwerkt in het accres vanaf 2022.
In het bestuurlijk overleg met het Rijk is afgesproken om het accres 2020 en 2021 te bevriezen op de stand van de Voorjaarsnota 2020. Het accres van 2020 en 2021 verandert daarmee dus niet meer.

Daarnaast zijn maatstafgegevens geactualiseerd ten opzichte van de septembercirculaire 2020. De belangrijkste aanpassingen betreffen de maatstaven voor medicijngebruik, gemiddeld gestandaardiseerd inkomen, bijstandsontvangers, woonruimten en vestigingen. Daarnaast ontstaat er een nadeel als gevolg van een stijgende OZB-belastingcapaciteit. Per saldo betreft de actualisatie van maatstaven in 2020 t/m een nadelig effect. Voor 2024 is de uitkomst van de actualisatie van maatstaven positief doordat de maatstaven gedeeltelijk nog niet waren geactualiseerd.

Bovenstaande effecten betekenen gezamenlijk een positieve bijstelling van 0,5 miljoen euro in 2021, 3,1 miljoen euro in 2022 en 0,7 miljoen euro in 2023. In 2024 neemt de uitkering gemeentefonds af met 0,2 miljoen euro.

Financiële knelpunten (reeds middelen voor gereserveerd in) voorgaande jaren

In onderstaand overzicht staan de opgaven waarvoor in voorgaande begrotingen is voorgesteld om aanvullende middelen beschikbaar te stellen. Het betreffen opgaven die niet binnen bestaande budgetten opgelost kunnen worden of waar dit onwenselijke consequenties heeft. In het overzicht zijn alle opgaven uit voorgaande jaren opgenomen waarvan het bedrag in de jaarschijf 2021 afwijkt ten opzichte van de vorige jaarschijf 2020. We lichten onder het overzicht alle punten afzonderlijk toe.

Opgaven (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)	Begroting	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
1. Basisbaan	2019	1.1	I	-700	-700		
2. Intensivering begeleiding en participatie	2019	1.1	S	500	1.000	1.000	1.000
3. Meer geld voor minder armoede	2020	1.2	I	-30	-30	-30	
4. Individuele inkomenstoeslag	2019	1.2	S	40	40	40	40
5. Tekort BUIG	2019	1.2	S	300	300	300	300
Tekort BUIG	2020	1.2	S	-1.300	-2.100	-2.400	-2.400
6. Werklocaties	2019	2.3	I	-350	-200		
Werklocaties	2019	2.3	S	-140	-255	-255	-255
7. Onderwijshuisvesting	2019	3.1	S	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
8. Subsidies beheer & accommodaties	2019	4.1	I	-25	-25		
9. Transitiefonds buurt- en sportaccommodaties	2020	4.1	I	-100			
10. Wmo, Beschermd Wonen en Jeugd	2018	4.2	I	-4.300			
Wmo en Jeugd	2019	4.2	S	3.270	3.270	3.270	3.270
Zorgkosten Wmo	2020	4.2	S	319	2.298	184	184
Zorgkosten Jeugd	2020	4.2	S	-2.400	-1.600	-400	-400
11. Terugdringen zorgkosten (inkoop jeugd, WIJ & OJG)	2019	4.2	S	-225	-150	-150	-150
12. Aanpak problematische groepen	2019	4.2	I	-98	-98		
13. Vervangen kunstgrasvelden	2019	5.1	S	-84	-87	-87	-87
Vervanging kunstgrasvelden	2020	5.1	S	-74	-259	-296	-296
Vervanging kunstgrasvelden	2020	5.1	I	-2	-517	-200	
14. Verzelfstandiging CBK	2018	6.1	I	-22			
15. Cultuurnota	2019	6.1	S	-300	-300	-300	-300
16. Tijdelijke maatregelen fietsenstallingen	2019	7.1	I	-300	-250		
17. Kapitaallasten binnenstad	2019	7.4	S	-180	-360	-360	-360
18. Terugdringen autoverkeer: fiets & OV	2019	7.6	S	-18	-18	-18	-18
19. Oosterhamrikzone	2019	7.6	S	-250	-250	-250	-250
20. Stadshavens	2019	8.1	S	-200	-400	-400	-400
21. Energie	2019	8.4	I	-1.110	-1.150		
22. Wijkvernieuwing (sociaal / ruimtelijk)	2019	8.4	I	-4.000	-4.000		
23. Wijkvernieuwing (fysiek)	2019	8.4	S	-350	-350	-350	-350
24. Erfgoed	2019	8.6	I	-100	-100		
25. Groot onderhoud en vervangingen	2018	9.1	I	-137			
Groot onderhoud en vervangingen	2018	9.1	S	-304	-304	-304	-304
Groot onderhoud en vervangingen	2020	9.1	S		-52	-94	-94
26. Vervanging gele stenen binnenstad	2018	9.1	S	-38	-38	-38	-38
27. Plankosten	2019	9.1	I	-50	-50		
28. Stadsbeheer proef	2019	9.1	I	-125	-125		

29. Actiecentrum Veiligheid en Zorg	2020	10.3	S	-82	-82	-82	-82
30. Veiligheidsregio	2018	10.4	S	233	233	233	233
31. Digitale dienstverlening	2019	11.1	I	-330	-220		
32. Niet realiseren oude taakstellingen	2020	12.1	I	-1.322	-468	41	
33. Gebiedsgericht werken	2019	12.2	I	-2.150	-2.150		
Gebiedsgericht werken Haren en ten Boer	2019	12.2	I	-1.075	-1.075		
34. Compensatie OZB niet woningen Haren & ten Boer	2019	13.1	I	-810	-540		
35. Revitalisering Stadhuis	2018	14.1	S	-589	-589	-589	-589
36. Digitalisering archiefbestanden	2019	14.1	I	-140	-140		
Transitie DIV	2019	14.1	I	-298			
37. Huur Oosterboog	2019	14.1	I	-125			
38. Huur I&A	2019	14.1	I	-141			
39. Huisvesting Iederz	2020	14.1	S		-400	-1.400	-1.400
40. Frictiekosten	2020	14.1	I	-1.170			
Opgaven voorgaande jaren				**-21.882**	**-13.291**	**-3.935**	**-3.746**

1. Basisbaan
Voor mensen die nauwelijks een kans maken op de arbeidsmarkt experimenteren we de komende jaren met de basisbaan binnen verschillende sectoren, bijvoorbeeld ondersteunende taken in de wijk. Met de basisbaan willen we ook deze mensen perspectief bieden. In 2019 stelden we 250 duizend euro beschikbaar. In 2020 t/m 2022 stellen we jaarlijks 700 duizend euro beschikbaar.

2. Intensivering begeleiding en participatie
We ontwikkelen een nieuw werkprogramma dat uitgaat van positief individueel maatwerk. We willen hiermee de instroom in de bijstand beperken en de uitstroom uit de bijstand versnellen. Een scan van de arbeidsmarktwaarde maakt deel uit van de intake. Als het na 3 maanden niet gelukt is om werk te vinden, komt het Ontwikkelhuis in beeld. Hier wordt scholing en re-integratie geboden. Voor 2020 gaan we uit van extra kosten voor de intensivering van 2 miljoen euro dat jaarlijks afneemt met 500 duizend euro tot 1 miljoen euro vanaf 2022.

3. Meer geld voor minder armoede
We stellen in 2020 t/m 2023 jaarlijks 30 duizend euro beschikbaar voor belangrijke voorzieningen voor minima zoals de maaltijdvoorziening.

4. Individuele inkomenstoeslag
Er is sprake van een structureel tekort dat bovendien sterk is gegroeid ten opzichte van voorgaande jaren. Het tekort en de groei daarvan houden verband met het groeiend aantal deelnemers aan de regeling. Steeds meer mensen met een bijstandsuitkering zitten langer dan 5 jaar in de bijstand en voldoen daardoor aan de voorwaarden voor de regeling. Ook de verhoging van de AOW-/pensioengerechtigde leeftijd speelt een rol. De regeling wordt via de bel- en Wij-teams bovendien steeds bekender, ook bij mensen met een minimuminkomen anders dan een bijstandsuitkering. We hebben 230 duizend euro hiervoor structureel beschikbaar gesteld voor 2020, dit loopt af naar structureel 190 duizend euro vanaf 2021.

5. Tekort BUIG (begroting 2019)
Bij de begroting 2019 is 9,8 miljoen euro beschikbaar gesteld dat naar verwachting met 300 duizend euro afloopt naar een tekort van 9,5 miljoen euro vanaf 2021. Het tekort wordt veroorzaakt door de verdeelsystematiek die een te klein aandeel in het macrobudget berekent voor de gemeente Groningen. (In oktober 2019 is uw per brief geïnformeerd over de BUIG-uitkering 2019-2022).

In onze raming voor 2020 gingen we ervan uit dat de relatief positieve ontwikkeling van onze bijstandsuitgaven zich zou voortzetten. Ons aandeel in de landelijke bijstandsuitgaven was de afgelopen jaren afgenomen en ook waren er extra middelen beschikbaar gesteld om de bijstandsuitgaven nog verder te verlagen. In afwijking van wat we hadden gedacht, is ons aandeel verslechterd. De stijging van ons uitgavenaandeel heeft een negatief effect op het voorspelde tekort op de BUIG. Dit neemt fors toe en bedraagt meer dan 7,5% van het toegekende budget zodat we weer in aanmerking komen voor een vangnetuitkering. Bij de begroting 2020 is daarom nog eens 5,8 miljoen euro beschikbaar gesteld dat met 1,3 miljoen toeneemt tot een tekort van 7,1 miljoen euro in 2021. Daarna loopt het nadelige tekort op tot 7,9 miljoen euro in 2022 en 8,2 miljoen euro in 2023.

6. Werklocaties

Groningen groeit , niet alleen in aantal inwoners maar ook in aantal banen. Onze regiofunctie neemt toe en daarmee de druk op de stedelijke regionale voorzieningen. De economie verandert continu. Bedrijven zijn gemiddeld kleiner, zijn meer gericht op (kennisintensieve) dienstverlening, werken samen aan opdrachten en innoveren met de kennisinstellingen en andere bedrijven in plaats achter gesloten deuren. We worden steeds internationaler (met studenten en kenniswerkers), maar ook steeds drukker met bezoekers en toeristen. Ondertussen neemt de druk op de kantorenmarkt, horeca-, leisuremarkt en detailhandelsruimte en bedrijfs-ruimtemarkt verder toe. Willen we deze (ruimtelijk-) economische groei (blijven) accommoderen en een aantrekkelijk vestigingsklimaat houden heeft dan staan we komende jaren voor een investeringsopgave om:

1. De groei te blijven faciliteren,
2. Een aantrekkelijke vestigingsplaats te blijven, en
3. Flexibel en wendbaar te kunnen inspelen op de veranderende economie.

We creëren investeringsruimte voor verbetering van het vestigingsklimaat, in het bijzonder ontwikkelen we een visie op het profiel van bedrijventerreinen. We werken daarbij samen met de regio, om het aanbod goed op de vraag af te stemmen. We stellen in 2020 125 duizend euro structureel beschikbaar oplopend tot 380 duizend euro in 2022. Daarnaast stellen we incidentele middelen beschikbaar (2021: 350 duizend euro en 2022: 200 duizend euro).

7. Onderwijshuisvesting

Een groot deel van de schoolgebouwen van het basis- speciaal en voortgezet onderwijs is ouder dan 40 jaar. Deze voldoen lang niet altijd meer aan de huidige onderwijskundige inzichten, de huidige energetische uitgangspunten, kunnen niet meer met inzet van regulier onderhoud kwalitatief op peil worden gehouden. In een nieuw Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) 2019-2022 willen we met alle schoolbesturen en de nieuwe gemeenteraad de ambities vastleggen. We stellen hiervoor een extra structurele bijdrage beschikbaar van 1,5 miljoen euro in 2020 oplopend tot 2,5 miljoen euro vanaf 2021.

8. Subsidies beheer & accommodaties

Buurtcentra zijn van belang voor de sociale cohesie. Met de komst van de WIJ en het GON zijn er algemene, laagdrempelige voorzieningen in de wijk hard nodig. Bij een aantal accommodaties kennen we knelpunten. We stellen incidenteel 25 duizend euro beschikbaar in 2021 en 2022.

9. Transitiefonds buurt- en sportaccommodaties

Het komende jaar gaan we aan de slag met een herijking van accommodatiebeleid. We stellen in 2021 een transitiefonds van 100 duizend euro in zodat na de herijking van het accommodatiebeleid, waar wenselijk en/of noodzakelijk, het in stand houden- en faciliteren van buurt- en dorpsaccommodaties en speeltuingebouwen kan worden bevorderd.

10. Wmo, Beschermd Wonen en Jeugd

Bij de begroting 2018 zijn aanvullende incidentele middelen beschikbaar gesteld voor Wmo, Beschermd Wonen en Jeugd. De extra incidentele middelen in 2021 bedragen 4,3 miljoen euro.

Ook bij de begroting 2019 werden we geconfronteerd met forse tekorten binnen de Wmo en Jeugdwet. De tekorten op jeugd en WMO kennen hun geschiedenis in de decentralisatie, waarbij het rijk naast het afstoten van taken, een forse korting heeft doorgevoerd. In hoofdlijnen komt het erop neer dat we meer met minder moeten doen. De middelen zijn afgenomen, terwijl de vraag naar ondersteuning in volume toeneemt, zowel bij Wmo als Jeugd. Ontwikkelingen zoals extramuralisering, de vergrijzing die gepaard gaat met grotere ondersteuningsbehoefte en de aanzuigende werking van WIJ , zorgen voor een toenemende vraag naar Wmo voorzieningen. Ook bij Jeugd zien we dat de vraag nog steeds onverminderd hoog is. Relatief veel kinderen groeien op in armoede, in gezinnen met meervoudige problematiek of hebben te maken met echtscheidingen en kindermishandeling. Ondertussen wordt er sinds 2015 fors bezuinigd op de Jeugdhulp. Vanaf 2019 zijn er structureel extra middelen beschikbaar gesteld. In 2019 en 2020 betreft het 12,6 en 13,1 miljoen euro. Vanaf 2021 stellen 9,8 miljoen euro per jaar beschikbaar.
De stijging van de zorgkosten Jeugd wordt naast stijging van de tarieven veroorzaakt door de groei van het aantal cliënten in combinatie met een verschuiving naar zwaardere zorg. De zorgkosten voor WMO nemen toe door een forse stijging van het aantal indicaties voor Beschermd Wonen in 2019. Van de zorgkosten wordt niet meer uitgegaan van de verwachte maximale tekorten. De volumegroei bij Jeugd en WMO is op 0% gezet vanaf 2021. Wij verwachten in de toekomst een reële vergoeding van het Rijk te ontvangen. Het college vult de extra tekorten op WMO en Jeugd in de begroting ten opzichte van het coalitieakkoord aan. Dit gaat om een bedrag dat voor Jeugd in 2021 oploopt met 2,4 miljoen euro (en daarna afneemt). Hierbij wordt er vanaf 2021 echter geen rekening gehouden met volumegroei. Dit hangt samen met een afspraak tussen het Rijk en de VNG waardoor de gemeente Groningen compensatie van het Rijk verwacht voor de volumegroei. Voor het extra tekort WMO (dit was in 2020 1,36 miljoen euro) loopt het extra tekort vanaf 2021 terug.

11. Terugdringen zorgkosten (inkoop jeugd, WIJ & OJG)
Om positieve lange termijneffecten te kunnen realiseren hebben we meerdere maatregelen in beeld gebracht. Hierbij zetten we in op een intensieve samenwerking met de diverse instellingen. De maatregelen zijn er mede op gericht de zorgkosten te beheersen. Voor de kosten voor het uitvoeren van de maatregelen stellen we 225 duizend euro structureel beschikbaar in 2021 aflopend naar 150 duizend euro structureel vanaf 2022. Concreet gaat het hierom de invoering van de Ondersteuner Jeugd en Gezin in de WIJ-teams en de huisartsenpraktijken.

12. Aanpak problematische doelgroep
We zien knelpunten bij aanpak van problematische doelgroepen: Het gaat om personen van verward gedrag, doelgroep bij afbouw Tippelzone en ex-gedetineerden. We stellen in 2021 en 2022 98 duizend euro per jaar beschikbaar om deze knelpunten aan te pakken.

13. Vervangen kunstgrasvelden
Er is besloten om bij vervanging van kunstgras af te stappen van rubbergranulaat (SBR) en te kiezen voor kunstgrasvelden non-infill vanuit milieuoverwegingen. Bij de begroting 2019 en 2020 is dekking beschikbaar gesteld voor de structureel hogere kapitaallasten. Daarnaast is voor de sanering van de aanwezige SBR incidenteel dekking nodig.

14. Verzelfstandiging CBK
In de cultuurnota 2017-2020 staat de opdracht de mogelijkheid voor verzelfstandiging van het CBK te onderzoeken. Inmiddels is het CBK verzelfstandigd. Met de verzelfstandiging zijn frictiekosten en transitiekosten gemoeid. We stellen hiervoor 22 duizend euro beschikbaar in 2021.

15. Cultuurnota
Voor 2020 hebben we inzet van de middelen voor cultuur geprioriteerd. Vanaf 2021 zullen de beschikbare middelen worden betrokken bij de integrale afweging van de cultuurnota.

16. Tijdelijke maatregelen fietsenstallingen
We treffen tijdelijke maatregelen voor fietsenstallingen gezien de ervaren hinder van gestelde fietsen in de openbare ruimte. We stellen 300 duizend euro in 2021 en 250 duizend euro in 2022 beschikbaar voor tijdelijke maatregelen fietsenstallingen.

17. Kapitaallasten binnenstad
Het visiedocument Bestemming Binnenstad is vertaald in een uitvoeringsprogramma op hoofdlijnen. Dit uitvoeringsprogramma is door uw raad vastgesteld en jaarlijks actualiseren we het programma. Bij de actualisatie is het aantal projecten toegenomen en is een kostenraming opgenomen voor een aantal projecten die eerder nog niet was uitgewerkt. Het betreft bijvoorbeeld onze ambities voor de Grote Markt, aanlooproute Sontplein, gebiedsontwikkeling Noordwand, et cetera. We stellen voor tot en met 2022 ieder jaar 180 duizend euro structureel hiervoor beschikbaar te stellen. (Bij de begroting 2021 is bij hervorming 34 het beschikbare bedrag voor de binnenstad structureel verlaagd met 200 duizend euro vanaf 2020).

18. Terugdringen autoverkeer: fiets & OV
We houden ook de komende jaren rekening met een financieringsbehoefte voor de verbetering van het fietsnetwerk en het openbaar vervoersysteem. Hiervoor is 235 duizend euro structureel beschikbaar gesteld in 2020. Vanaf 2021 verhogen we dit met 18 duizend euro tot 253 duizend euro.

19. Oosterhamrikzone
De investeringen in de infrastructuur zijn gericht op het verminderen van het aantal autobewegingen binnen de ring. Zo kunnen de luchtkwaliteit en de leefbaarheid fors verbeteren. In dit licht zoeken we naar alternatieven voor de autoverbinding door de Oosterhamrikzone (OHZ). Deze verbinding komt pas in beeld als alternatieven niet voldoen en alleen dan als de negatieve effecten van een autoverbinding in de omgeving substantieel worden opgevangen. De leefkwaliteit staat voorop en om deze zo goed mogelijk te borgen betrekken we belanghebbenden hierbij. We gaan verder met de planvorming van zowel de OHZ als de alternatieven, zodat we in 2021 een afgewogen besluit kunnen nemen. We stellen 250 duizend euro structureel beschikbaar vanaf 2021.

20. Stadshavens
Uw raad heeft in april 2018 opdracht gegeven om voor deelgebied 1 (het gebied tussen Sontweg en Damsterdiep) een stedenbouwkundig plan en een daarbij horende gebiedsbegroting op te stellen. Gezien het belang dat we toekennen aan het beschikbaar krijgen van gemengde woon-/werklocaties en de vraag in de markt, stellen we voor deze ontwikkeling door te zetten. De planning is erop gericht dat de uitvoering in 2020 kan starten. De kosten voor de bodemsanering en de niet aan de grondexploitatie toe te rekenen kosten schatten we op 20 tot 60 miljoen euro. We houden rekening met het tekort door vanaf 2020 cumulatief jaarlijks 200 duizend euro beschikbaar stellen. Vanaf de jaarschijf 2023 wordt de extra kapitaallast betrokken bij de actualisatie van het meerjarenbeeld.

21. Energie
Uw raad heeft in het beleid (warmtevisie/routekaart) vastgesteld dat de gemeente een grotere rol moet hebben dan alleen regie voeren over de transitie in de gebouwde omgeving. De gemeente zou ook een rol moeten hebben van medefinancier en mede-investeerder, naast Rijk, corporaties, particulieren en bedrijfsleven. Achtergrond is de door de raad vastgestelde ambitie dat Groningen CO2-neutraal is in 2035. We zetten daarom in op verschillende onderdelen. Zo maken we wijkenergieplannen in opdracht van het Rijk in de transitie naar aardgasloze wijken, zonder dat daar op dit moment nog middelen tegenover staan. We nemen deel aan de Regionale Energiestrategie, naast onze eigen inzet stelt ook het Rijk hiervoor middelen beschikbaar. We zetten middelen in voor het Windplatform en het Masterplan energie-landschap Meerstad Noord. We stellen hiervoor in 2021 1,11 miljoen euro beschikbaar en in 2022 1,15 miljoen euro.

22. en 23. Wijkvernieuwing (sociaal / ruimtelijk)
In 2018 is een start gemaakt met een nieuwe vorm van wijkvernieuwing ("wijkvernieuwing 3.0") voor de wijken Selwerd, Beijum, De Wijert en Indische buurt/De Hoogte en een mogelijke verbreding naar Vinkhuizen, Paddepoel (motie Raad) en eventueel Lewenborg . Doelstelling is om toe te werken naar een eigentijdse innovatieve wijkverbeteringsaanpak die een stevige financiële gemeentelijke inbreng vergt. De inzet is gericht op fysieke investeringen in de wijk (openbare ruimte, woonomgeving, inclusief klimaatadaptatie) en gelijktijdige investeringen op sociaal-maatschappelijk vlak en de plankosten (inclusief programmaleiding wijkvernieuwing). De hiervoor genoemde energietransitie geldt als belangrijke motor voor de wijkvernieuwing. In de jaren 2021 en 2022 stellen we voor fysieke en sociale wijkvernieuwing jaarlijks 4,0 miljoen euro beschikbaar. Daarnaast stellen we 350 duizend structureel beschikbaar vanaf 2021.

24. Erfgoed
De geschiedenis van onze gemeente zegt iets over onze identiteit. Wij koesteren onze cultuurhistorie: de monumenten, de landschappen en de archeologie. Voor het uitvoeren van de erfgoednota stellen we 100 duizend euro per jaar beschikbaar in 2021 en 2022.

25. Groot onderhoud en vervangingen
De komende jaren zijn diverse voorzieningen in de openbare ruimte aan vervanging toe. Of omdat de kosten voor onderhoud in de eindfase te hoog worden of omdat de voorziening echt 'op' is. Via voorgaande begrotingen zijn meerjarig budgetten gereserveerd voor aanvullend groot onderhoud en vervangingen. Het betreft een structurele component voor vervangingsinvesteringen en een incidentele component voor groot onderhoud. Het gaat om vervanging en groot onderhoud van het openbaar lichtnet, beweegbare bruggen en viaducten, verharding, speeltoestellen en openbare recreatievoorzieningen.

26. Vervanging gele stenen binnenstad
De gele stenen in de binnenstad worden steeds gladder, waardoor het risico op valpartijen toeneemt, vooral wanneer de stenen nat zijn. Uit een meting in het najaar van 2016 blijkt dat bij een aantal straten de stroefheid inmiddels op of onder de minimale verzekeringsgrens ligt. In de andere straten ligt de stroefheid nog boven de grens, maar is het een kwestie van tijd dat ook deze straten onder de minimum grens komen. We willen de komende jaren alle stenen in de binnenstad vervangen door een nieuwe steen die voldoende stroef blijft. Om de grootse risico 's te beperken, ruwen we de gladste straten in de tussentijd op.
De kosten van de gehele operatie bedragen 8,6 miljoen euro. Dekking kan voor een deel worden gevonden in de hiervoor nog beschikbare incidentele middelen. De overige investeringskosten (ruim 8,1 miljoen euro) bouwt in de komende jaren op tot een structurele kapitaallast van 332 duizend euro. Deze kan in de komende jaren voor 80 duizend euro worden gedekt uit (het voorkomen van) onderhoud. De opgave vanaf 2021 bedraagt 38 duizend ten opzichte van de begroting 2020 (de totale gedekte kapitaallast zijn daarmee 252 duizend euro).

27. Plankosten
We stellen in 2021 en 2022 per jaar 50 duizend euro beschikbaar voor plankosten. Dit zijn kosten voor het werken in projecten die we niet direct vanuit het programma Leefkwaliteit initiëren, maar waar we wel plankosten moeten maken (inzet projectleider, ontwerper of andere adviseur) om extra groen of een impuls in de openbare ruimte voor elkaar te krijgen.

28. Stadsbeheer proef
Een belangrijk deel van het onderhoud in de gemeente wordt momenteel uitgevoerd door circa 260 medewerkers die vallen onder de Wet Sociale Werkvoorziening. Met het van kracht worden van de Participatiewet is vanaf 2015 nieuwe instroom binnen deze groep niet meer mogelijk en neemt het aantal medewerkers binnen deze groep af. We vinden het onverminderd belangrijk om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt een plek te bieden in het onderhoud van de gemeente en zoeken daarom naar andere vormen.

In 2019 is gestart met de concrete uitwerking van een proef. We stellen voor deze proef in 2021 en 2022 jaarlijks 125 duizend euro beschikbaar.

29. Actiecentrum Veiligheid en Zorg
De gemeente Groningen is zetelgemeente voor het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (AVZ). Dat betekent dat wij het AVZ huisvesten en ondersteunen met PIOFACH taken. Tot op heden zijn daarvoor niet de reële kosten doorgerekend aan het AVZ. Afgesproken is de kosten gefaseerd worden verrekend met deelnemende gemeenten zodat alle kosten vanaf 2021 door het AVZ wordt gedekt. Een groot deel van deze extra te verrekenen kosten valt terug naar de gemeente Groningen. In 2020 is hiervoor 82 duizend euro beschikbaar gesteld, vanaf 2021 verhogen we dit naar 164 duizend euro per jaar.

30. Veiligheidsregio
De afgelopen jaren heeft de Veiligheidsregio een aantal autonome ontwikkelingen incidenteel (binnen de eigen begroting) kunnen opvangen. Vanaf 2018 is dit niet langer mogelijk omdat de incidentele ruimte niet meer beschikbaar is. In 2016 is door een extern bureau een takenevaluatie gestart met als doel inzichtelijk te maken op welke wijze het takenpakket van de Veiligheidsregio duurzaam in evenwicht kan worden gebracht met de beschikbare middelen. Uit de takenevaluatie blijkt dat de Veiligheidsregio beleidsarm is ingericht en de focus ligt op de uitvoering. Dit uit zich in een relatief lage overhead en in een smalle top. De verwachting is dan ook niet dat er door het voeren van een takendiscussie een significante besparing te behalen valt. Het rapport geeft een richting voor de takendiscussie. Dit betekent dat de bijdrage van de deelnemers aan de Veiligheidsregio omhoog moet. Daarnaast is (onder andere) sprake van hogere kosten als gevolg van hogere pensioenlasten, hogere lasten functioneel leeftijdsontslag (FLO) als gevolg van het verhogen van de AOW leeftijd en hogere opleidingskosten. De aanvullende bijdrage voor de gemeente daalt in 2021 van 1,044 miljoen euro naar 811 duizend euro.

31. Digitale dienstverlening
De digitalisering van de samenleving heeft een grote impact op de gemeente. Deze impact betreft met name de veranderende interactie met burgers, de grotere rol van data in de taakuitvoering, de transitie naar gemeentebrede en overheidsbrede dienstverlening en de noodzaak van continue innovatie en aanpassing aan veranderende verwachtingen van de maatschappij. Deze veranderingen kunnen deels binnen de organisatie worden gerealiseerd maar vereisen ook de ontwikkeling van nieuwe relaties met burgers, bedrijven en andere overheden en instanties. We stellen hiervoor incidenteel middelen beschikbaar: 330 duizend euro in 2021 en 220 duizend euro in 2022.

32. Niet realiseren oude taakstellingen
Een aantal nog openstaande oude taakstellingen op de organisatie zijn niet realiseerbaar. Deze taakstellingen zijn afkomstig uit eerdere bezuinigingsrondes om de begroting sluitend te krijgen. Het grootste gedeelte hiervan is gerealiseerd, een deel echter niet. In 2021 bedraagt dit 1,3 miljoen euro aflopend tot 468 duizend euro in 2022. In 2023 wordt een beperkt voordeel gerealiseerd.

33. Gebiedsgericht werken
Gebiedsgericht werken is een bij gemeentelijk beleid te bevorderen en ondersteunen. Daarnaast jagen we hiermee een integrale gemeentelijke aanpak van opgaven in wijken aan. Voor de uitvoering van de programma's stellen we extra middelen beschikbaar. Voor de jaren 2021 en 2022 stellen we 2,150 miljoen euro beschikbaar.
Daarnaast stellen we middelen beschikbaar voor gebiedsgericht werken vanuit budgetten van verschillende programmabudgetten. We stellen in 2021 en 2022 1,075 miljoen euro beschikbaar voor het onderbrengen van Haren en ten Boer bij gebiedszaken.

34. Compensatie OZB niet woningen Haren & Ten Boer
De harmonisatie van de OZB leidt voor bedrijven in de oude gemeenten Haren en Ten Boer tot een forse lastenstijging. Bedrijven in Haren en Ten Boer betalen na herindeling meer aan OZB dan daarvoor. We willen voor deze bedrijven daarom een compensatieregeling treffen. We stellen hiervoor 810 duizend euro beschikbaar in 2021 en 540 duizend euro in 2022.

35. Revitalisering Stadhuis
Bij het stadhuis moet een aantal noodzakelijke maatregelen worden getroffen. Het gaat bijvoorbeeld om uitbreiding in verband met de groei van het aantal raadsleden, noodzakelijke onderhoud- en versterkingsmaatregelen en maatregelen op het gebied van verduurzaming. Daarnaast biedt de aanpak van het stadhuis ook een mogelijkheid het monumentale karakter te verbeteren en voor een kwaliteitsslag waarmee we het functioneren van het gebouw optimaliseren en weer bij de tijd brengen. Eind september 2017 heeft uw raad ingestemd met de optie waarbij de raadszaal wordt verplaatst naar de derde verdieping. De structurele kosten bedragen 589 duizend euro vanaf 2021.

36. Digitalisering archiefbestanden en Transitie DIV
Digitaal werken is noodzakelijk om aansluiting te houden met de digitalisering van de maatschappij. Informatie delen en verrijken zijn daarin belangrijke thema's. Om dat te kunnen moet de basis op orde zijn. Er is geconstateerd dat er grote knelpunten zijn in de analoge en digitale archivering. De maatregelen zijn in een programma uitgewerkt, maar vragen een forse financiële en personele inspanning. We stellen voor de digitalisering van archiefbestanden 140 duizend euro beschikbaar in 2021 en 2022. Voor de transitie van DIV stellen we 298 duizend beschikbaar in 2021.

37. Huur Oosterboog
De huurovereenkomst voor het pand Oosterboog liep af eind 2018 en zou niet worden verlengd. De huidige gebruikers van de Oosterboog (DMO, Regiovisie/Groningen Bereikbaar en WIJ Centrum) blijven echter hier gehuisvest de komende jaren. Wij hebben elders geen kantoorruimte beschikbaar om deze gebruikers te huisvesten. We stellen 125 duizend euro beschikbaar in 2021 om het pand Oosterboog beschikbaar te houden voor huisvesting.

38. Huur I&A
We huren een pand aan de Griffeweg zodat onderdelen van I&A uitgeplaatst konden worden om het Noordelijke Belastingkantoor te huisvesten aan de Trompsingel. De huur is voor de verwachte duur van de reorganisatie I&A. De reorganisatie is echter nog niet afgerond. We stellen voor om in 2021 hiervoor 141 duizend euro beschikbaar te stellen.

39. Huisvesting iederz
We stellen in 2022 0,4 miljoen euro en vanaf 2023 1,4 miljoen euro beschikbaar voor de herhuisvesting van iederz.

40. Frictiekosten
In 2013 is voor het mobiliteit- en herplaatsingsvraagstuk een programma ingericht met de werktitel 'van Werk naar Werk'. Dit programma is ingericht voor het begeleiden van herplaatsingskandidaten naar ander werk. Voor de daarmee verband houdende frictiekosten worden in de begroting budgetten opgenomen. Dit betreft dekking voor reorganisaties bij onder andere het Shared Service centrum en publieke dienstverlening. We stellen hiervoor 1,17 miljoen euro beschikbaar in 2021.

Hervormingen voorgaande jaren

In dit onderdeel van de financiële positie lichten wij de hervormingen toe die in voorgaande jaren in de begroting zijn verwerkt. Het betreft de nog openstaande hervormingen afkomstig uit de begrotingen 2019 en 2020. Ieder van deze hervormingen wordt vervolgens toegelicht.

Hervormingen voorgaande begrotingen	Begr-oting	Deelpro-gramma	I/S	2021	2022	2023	2024
1. Intensivering begeleiding en participatie	2019	1.1	S	1.000	2.000	2.000	2.000
2. Inzetten ESF subsidies	2020	1.1	S	250	250	250	250
3. Akkoord van Groningen	2020	2.1	S	200	200	200	200
4. Stedenbanden	2020	2.1	S	30	30	30	30
5. Economische Zaken, marketing Groningen	2020	2.2	S	100	100	100	100
6. Confucius instituut	2020	2.2	S	30	30	30	30
7. Minder subsidies aan instellingen	2019	3.1	S	65	65	65	65
8. Peuteropvang	2020	3.1	S		-200	-200	-200
9. Innovatiemiddelen onderwijs	2020	3.1	S	50	50	50	50
10. Natuur- en duurzaamheidseducatie	2020	3.1	S		120	120	120
7. Minder subsidies aan instellingen	2019	4.1	S	250	250	250	250
11. Transformatiebudget GGD	2019	4.1	S	300	300	300	300
12. Gezondheidsbeleid/projecten	2020	4.1	S	150	150	150	150
13. Beter benutten buurtaccommodaties	2020	4.1	S	100	100	100	100
14. Gemeenschappelijke regeling PG&Z (wettelijke taken GGD)	2020	4.1	S	300	300	300	300
15. Sociale basis	2020	4.1	S	145	145	145	145
Sociale basis	2020	4.2	S	255	255	255	255
16. Terugdringen zorgkosten (inkoop jeugd, WIJ & OJG)	2019	4.2	S	2.500	4.000	4.000	4.000
7. Minder subsidies aan instellingen	2019	4.2	S	20	20	20	20
17. Integrale aanpak multiproblematiek	2019	4.2	S	2.000	2.000	2.000	2.000
18. Maatschappelijke begeleiding statushouders	2020	4.2	S	30	30	30	30
19. Overige besparingen	2019	5.1	S	80	80	80	80
7. Minder subsidies aan instellingen	2019	5.1	S	20	20	20	20
20. Sport	2020	5.1	S	-3	257	257	257
7. Minder subsidies aan instellingen	2019	6.1	S	145	145	145	145
21. Evenementen tarieven	2020	6.1	S	165	165	165	165
22. SIF-middelen	2020	7.2	I	1.600		1.000	
SIF-middelen	2020	7.2	S	400	2.000	2.000	2.000
Binnenhalen subsidies voor SIF projecten	2019	7.2	I	2.000			
23. Parkeergarage Leonard Springerlaan	2020	7.4	I		2.000		
24. Uitbreiding betaald parkeren	2020	7.4	S	30	80	80	80
25. Ringsparen	2020	7.6	I	381	381	381	
26. Incidentele grondopbrengst	2020	8.1	I	2.500			
27. Duurzame energieopwekking	2020	8.4	S		1.000	1.000	1.000
28. Organisatorische inrichting	2020	8.4	I	190	190	190	
29. Beheer en onderhoud	2020	9.1	S	40	40	40	40
30. Gebruik openbare ruimte (parkeren, precario en reclame)	2019	10.1	S	150	150	150	150
31. Programmagelden veiligheid	2020	10.1	S	150	150	150	150

32. Publieke dienstverlening	2020	11.1	S	100	100	100	100
33. Verkiezingen	2020	11.1	I	50	50	50	
34. Interne loon- en prijscompensatie organisatie	2019	12.1	S	1.400	3.100	3.100	3.100
35. Herindelingsbudget (dekking OZB-compensatie)	2019	12.1	I	110			
36. Afwegen samenwerkingen, deelname regelingen en akkoorden	2020	12.1	S	600	600	600	600
37. Subsidies	2020	12.1	S	250	500	500	500
Subsidies	2020	12.1	I	1.000	1.000	1.000	
38. Beleidsharmonisatie	2020	12.1	S	500	500	500	500
39. Organisatorische inrichting	2020	12.1	S	2.250	2.500	3.000	3.000
40. Frictiekosten	2020	12.1	I	-2.102	-763	-220	
41. Ingroeitaakstelling organisatie	2019	12.2	I	1.075	1.075		
Ingroeitaakstelling organisatie	2019	12.2	S	630	630	630	630
42. OZB verhogen	2020	13.1	S	820	1.640	2.460	2.460
43. Afvalinzameling en -verwerking	2020	13.1	S	532	532	532	532
44. Vrijval compensatieregeling OZB	2020	13.1	I	209	140		
45. Inzet weerstandsvermogen	2019	14.1	I	3.648	1.782		
Saldo financieel perspectief via AER	2019	14.1	I	4.078	-1.353		
Inzet weerstandsvermogen	2020	14.1	I	9.922	6.727	-7.046	
Ruilmiddelen	2019	14.1	S	-904	-904	-904	-904
46. Taken organisatie (inclusief externe inhuur)	2019	14.1	S	1.500	3.000	3.000	3.000
47. Herstructurering medezeggenschap	2020	14.1	S	122	122	122	122
48. Verstrekking hardware ICT middelen	2020	14.1	S	10	30	40	40
Totaal hervormingen voorgaande jaren				**41.423**	**37.861**	**23.317**	**27.962**

1. Intensivering begeleiding en participatie

Met de ontwikkeling van een nieuw werkprogramma dat uitgaat van positief individueel maatwerk, willen we de instroom in de bijstand beperken en de uitstroom uit de bijstand versnellen. We stellen het zoeken naar en krijgen van werk centraal. Hiermee realiseren we een besparing op de BUIG uitgaven waardoor het tekort op de BUIG wordt verlaagd. Hierdoor is er minder inzet van gemeentelijke middelen nodig om het tekort af te dekken. De besparing die we met de uitvoering van het programma realiseren loopt in 2021 op met 1 miljoen euro en vanaf 2022 met 2 miljoen euro. (De begroting 2020 hield al rekening met een structurele besparing van 3 miljoen euro).

2. Inzetten ESF subsidies

We houden vanaf 2021 rekening met subsidies vanuit het ESF van 250 duizend euro per jaar.

3. Akkoord van Groningen

Er zal met de zes Akkoordpartners besproken worden hoe de bezuinigingen worden verwerkt in de begroting en wat ze betekenen voor de plannen en doelstellingen op termijn. We houden rekening met een besparing van 200 duizend euro vanaf 2021.

4. Stedenbanden

Vanaf 2021 wordt er structureel 30 duizend euro bezuinigd op de subsidies stedenbanden en mondiale bewustwording. Het plafond van de subsidies zal met dit bedrag verlaagd worden tot 100 duizend euro.

5. Economische Zaken, marketing Groningen

Wij gaan in gesprek met Marketing Groningen en de provincie Groningen. Dit gesprek zal onder andere gaan over een verbeterde afstemming in de financiering van Marketing Groningen. Wij gaan in gesprek met

Marketing Groningen over de inzet die wij verwachten vanuit de gemeentelijke opdracht en exploitatiesubsidie. Daarnaast zullen wij gezamenlijk kijken naar de vaste componenten in de financiering van Marketing Groningen en de flexibele ruimte die overblijft. We verwachten 100 duizend euro te besparen.

6. Confucius instituut
Vanaf 2021 zullen wij geen subsidie meer verstrekken aan het Confucius instituut. Dit instituut wordt breed gedragen door de kennisinstellingen, waarbij subsidie vanuit de gemeente niet langer noodzakelijk is. De besparing bedraagt 30 duizend euro.

7. Minder subsidies aan instellingen
Verschillende instellingen voeren in opdracht van de gemeente activiteiten uit waarvoor zij subsidie ontvangen. Vanaf 2021 besparen we 500 duizend euro structureel. (Bij de begroting 2020 is al rekening gehouden met een structurele besparing van 500 duizend euro. De totale besparing bedraagt daarmee structureel 1 miljoen euro vanaf 2021).

8. Peuteropvang
Op basis van de prognose van de groei van het gebruik van de urenuitbreiding houden we rekening met een vrijval op het budget van peuteropvang vanaf 2020. Daarnaast realiseren we vanaf 2020 een besparing van 350 duizend euro doordat een deel van de uitgaven voor peuteropvang gedekt kan worden uit structureel rijksbudget voor onderwijsachterstandenbeleid. De besparing bedraagt 1,05 miljoen euro in 2020 en 2021 en 850 duizend euro vanaf 2022.

9. Innovatiemiddelen onderwijs
Via de inzet van intensiveringsmiddelen 'leren' versterken we de onderlinge samenwerking in het onderwijs en stimuleren we de ontwikkeling van gezamenlijke initiatieven. Vanaf 2021 besparen we 50 duizend euro structureel door te stoppen met Shelter City.

10. Natuur- en duurzaamheidseducatie
Op natuur- en duurzaamheidseducatie besparen we vanaf 2022 structureel 120 duizend euro (=10%). We onderzoeken hiervoor nog verschillende scenario's om zo min mogelijk te snijden in de inhoud.

11. Transformatiebudget GGD
Bij de verzelfstandiging van de GGD is een transformatiebudget beschikbaar gesteld. Vanaf 2021 valt het transformatiebudget verzelfstandiging GGD in principe vrij. Dit betekent een besparing van 300 duizend euro vanaf 2021.

12. Gezondheidsbeleid/projecten
We kiezen ervoor de inzet vanuit het gezondheidsbeleid slimmer te verbinden met andere projecten/ aanpakken en brengen meer focus aan binnen het vastgestelde beleid. De besparing vanaf 2021 bedraagt 150 duizend euro.

13. Beter benutten buurtaccommodaties
We herijken ons accommodatiebeleid. De accommodaties zijn een middel ter versterking van de sociale basis of samenhang in wijken en dorpen. Daarbij is het van belang dat de drie sporen van gebiedsgericht werken, de sociale basis en het accommodatiebeleid bij elkaar komen. Meer samenwerking en het beter benutten van alle buurtaccommodaties is het doel. We gaan er daarbij vanuit dat we vanaf 2021 taakstellend een bezuiniging van 100 duizend euro structureel kunnen realiseren.

14. Gemeenschappelijke regeling PG&Z (wettelijke taken GGD)
De gemeente Groningen zet in op een hervorming van de GR PG&Z per 2021. Hiervoor moet het Algemeen

Bestuur van de GR PG&Z in 2019 een besluit nemen. We zetten in op een gedragen gezamenlijk besluit waarbij er gezocht wordt naar een efficiency-slag binnen de GGD om deze hervorming te realiseren. De besparing is 300 duizend euro vanaf 2021.

15. Sociale basis
Door middel van efficiencyslagen hebben we in nauw overleg met instellingen subsidies kunnen verlagen. Ten aanzien van de Wet tegemoetkoming chronisch zieken wordt een naar verwachting te verantwoorden deel van de jaarlijkse vrijval vanuit de Meerkostenregeling aangewend. De besparing is 400 duizend euro vanaf 2021.

16. Terugdringen zorgkosten (inkoop jeugd, WIJ & OJG)
Voor het omlaag brengen van de zorgkosten zijn meerdere maatregelen in beeld gebracht. Een aantal maatregelen moet leiden tot een reductie van de zorgkosten:

- We investeren in een brede invoering van de Ondersteuner Jeugd en Gezin (OJG). Via de inzet van deze OJG verminderen we vermijdbare verwijzing naar gespecialiseerde hulpverlening;
- Via innovatie van de inkoop Jeugd. Dit kunnen wijzigingen zijn binnen het bestaande inkoopmodel of door de zorg op een andere manier in te kopen. De huidige inkoopcontracten lopen t/m 2020;
- Binnen de WMO zien we nog enkele maatregelen om de efficiency te vergroten, onder meer door aanpassingen binnen collectief vervoer;
- We willen de ondersteuning vanuit de WIJ goedkoper organiseren. We werken de mogelijkheden uit voor beperking en aanscherping van de opdracht aan de WIJ. Daarbij onderzoeken we mogelijkheden om de WIJ sterker als netwerkaanjager in te zetten en om te differentiëren op basis van wat inwoners nodig hebben.

17. Integrale aanpak multiproblematiek
Wij richten ons op de aanpak van 240 multiprobleem gezinnen, waarbij we toewerken naar een duurzaam perspectief op verbetering. Met 1 gezin, 1 plan en 1 aanpak krijgen gezinnen de ondersteuning die nodig is; een stapeling van indicaties wordt zo voorkomen. De besparingen van deze aanpak bedragen 2 miljoen euro vanaf 2021. (Vanaf 2020 is al rekening gehouden met een structurele besparing van 1 miljoen euro).

18. Maatschappelijke begeleiding statushouders
We realiseren een bezuiniging van 10 procent op het beschikbare budget voor de maatschappelijke begeleiding van vergunninghouders. Het gaat daarbij om een besparing van ongeveer 30 duizend euro per jaar. Consequentie van de maatregel is dat we geen maatschappelijke begeleiding meer kunnen bieden aan niet inburgering-plichtige vergunninghouders. Deze groep bieden we nu indien nodig wel ondersteuning aan, echter we ontvangen hiervoor geen vergoeding van het Rijk. Van het Rijk ontvangen we alleen financiële middelen om inburgering-plichtige statushouders deze ondersteuning te bieden. Het is niet ondenkbaar dat de regeling per 2021 verandert, met de stelselwijziging inburgering.

19. Overige besparingen
We gaan niet extra investeren en beraden ons op de toekomst van de Drafbaan. Vanaf 2021 verwachten we door het niet extra investeren een structurele vrijval te realiseren van 80 duizend euro.

20. Sport
Uitgangspunt bij het maken van noodzakelijke keuzes is geweest dat we bestaande voorzieningen in stand laten. Ook maken we de keuze om nieuwe investeringen in sportaccommodaties te blijven doen. Het co-investeringsfonds zetten we deels in om de opgave te kunnen realiseren. De basis van Bslim wordt gecontinueerd. Voor de uitbreiding stellen we vanaf 2020 minder middelen beschikbaar dan beoogd. Vanaf 2021 stellen we geen middelen meer beschikbaar voor verenigingsondersteuning. We kiezen er voor om vanaf 2021 de afschrijvingstermijn van kunstgrasvelden met een jaar te verlengen. De korting op het

trainingsveldtarief voor sportverenigingen is uitgesteld tot sportseizoen 2021/2022 en wordt betrokken bij de totale harmonisatie van de sporttarieven. Vanaf 2021 zijn er minder middelen beschikbaar voor de subsidiëring van topsportevenementen. Voor het overige zien we in de toekomst mogelijkheden om de bezuinigingsopgave binnen sport te kunnen realiseren. Hieraan geven we de komende jaren verder invulling. De besparing voor 2020 was 343 duizend euro en dit neemt in 2021 met 3 duizend euro af tot 340 duizend euro. Vanaf 2022 neemt de structurele besparing toe met 257 duizend euro.

21. Evenementen tarieven
We gaan meer opbrengsten uit evenementen genereren. Dit realiseren we met de huuropbrengsten van grote evenementen op de Drafbaan. Door acquisitie hebben we drie evenementen erbij die huur betalen voor de Drafbaan. De structurele besparing vanaf 2021 is 165 duizend euro.

22. SIF-middelen
We stellen voor de algemene bezuiniging op de structurele middelen van het SIF voor het grootste deel in te vullen door het schrappen van de parkeergarage in stationsgebied Zuid. In de begroting 2019 was daarvoor in 2021 400 duizend euro structureel beschikbaar gesteld en vanaf 2022 1,82 miljoen euro. We gaan de oplossingen voor het parkeren daar betrekken bij de nog te maken nadere keuzes voor de ontwikkeling van dat gebied.
De resterende structurele bezuinigingstaakstelling gaan we in 2021 zoveel mogelijk incidenteel invullen (door fasering en/of vrijval binnen de voeding en/of reserve SIF). Daarbij kan het gaan om bijvoorbeeld plankosten, de intensiveringsmiddelen Wonen, de wijkvernieuwing, en/of de binnenstad. Voor de invulling van de vanaf 2022 nog openstaande taakstelling van 180 duizend euro structureel zullen wij in de begroting 2022 een voorstel doen. Voor de taakstelling van 1 miljoen euro in 2023 doen we een voorstel in de begroting 2023. We verwachten dat we in 2021 circa 2 miljoen subsidie kunnen realiseren voor de SIF projecten.

23. Parkeergarage Leonard Springerlaan
De parkeergarage aan de Leonard Springerlaan is gemeentelijk eigendom. Door deze parkeergarage te verkopen, kan een eenmalige opbrengst worden gerealiseerd van naar verwachting 2 miljoen euro in 2022. Daar tegenover staat het wegvallen van de jaarlijkse huuropbrengsten van 160 duizend euro netto en toekomstige lasten van groot onderhoud.

24. Uitbreiding betaald parkeren
Met de verdere uitbreiding van betaald parkeren naar wijken in het stedelijk gebied willen we kwaliteit in de openbare ruimte toevoegen. In wijken met een hoge parkeerdruk brengen we door het invoeren van een parkeerregime de parkeerdruk omlaag. In de openbare ruimte die we daarmee winnen, kunnen we de andere functies van de straat (fietsen, wandelen, spelen, groen, ontmoeten) verder de ruimte geven.
Wanneer we in een klein(er) gebied betaald parkeren in te voeren, weten we dat het probleem zich verplaatst naar de naastgelegen straten, waar parkeren (nog) gratis is. We noemen dat het waterbedeffect. Dat voorkomen we door in één keer in een groter deel van de stad een parkeerregime in te voeren. Dat we een vergoeding mogen vragen voor privé stallen van een auto in de openbare ruimte stelden we in de Parkeervisie al vast.
Naast extra leefkwaliteit, levert het uitbreiden van het betaaldparkerengebied extra opbrengsten op. We verwachten een extra opbrengst van 100 duizend euro te kunnen genereren. Daarbij gaan we er vanuit dat we invulling kunnen geven aan deze uitbreiding door het aantal beschikbare betaalautomaten op straat te verdunnen.
Een ander deel van de taakstelling kan worden gerealiseerd met een aanpassing van het systeem van bezoekersparkeren, het verhogen van de kostendekkingsgraad van de buurtstallingen en de herziening van contracten met leveranciers. Totale extra opbrengsten kunnen dan oplopen tot 200 duizend euro vanaf 2022. Om deze taakstelling te kunnen halen is het wel noodzakelijk het creëren van draagvlak voor een parkeerregime opnieuw te overwegen.

De wijze van uitvoering, de grenzen van het gebied en de implicaties van de uitrol van betaald parkeren over een groter deel van de stad gaan we nader onderzoeken.

25. Ringsparen
Van het Ringspaarbudget zetten we 381 duizend euro gedurende 4 jaar elders in. De aanleg van de 'inprikker' vanaf het Emmaviaduct naar stationsgebied Zuid wordt daar niet door geraakt. Na 2023 vloeien deze middelen weer terug naar de ringspaarprojecten. We gaan hierover in gesprek met de provincie.

26. Incidentele grondopbrengst
We verwachten een incidentele grondopbrengst van 2,5 miljoen euro in 2021.

27. Duurzame energieopwekking
We verwachten middelen te kunnen genereren door investeringen in de transitie naar duurzame energieopwekking, waarbij we deze toekomstige te verwachten revenuen ten goede zullen laten komen van de gemeente. De gemeente kan daarnaast besluiten om tevens een deel van dit voordeel ten goede te laten komen aan de inwoners in de vorm van investeringen in andere duurzame energievoorzieningen. De hervorming blijkt moeilijk te realiseren en vervalt daarom (zie opgave 36 van de begroting 2021).

28. Organisatorische inrichting
Er wordt een (schaal)voordeel gerealiseerd op de personele inzet (aardbevingsgelden). Dit leidt tot een besparing van 190 duizend euro in 2020 tot en met 2023.

29. Beheer en onderhoud
Er wordt een structurele besparing gerealiseerd op beheer en onderhoud vanaf 2020. De besparing op de schaapskudde van 40 duizend euro gaat in vanaf 2021.

30. Gebruik openbare ruimte (parkeren, precario en reclame)
Wij brengen het gebruik van schaarse openbare ruimte meer in rekening. Daarom verhogen we de parkeertarieven in de binnenstad en schilwijken en de tarieven voor parkeervergunningen. Daarnaast voeren we een reclamebelasting in, de opbrengsten uit abri's worden vergroot en verhogen we de precariobelasting. De extra opbrengsten die met het gebruik van de openbare ruimte samenhangen lopen op tot 1,365 miljoen in 2022 (2019: +500 duizend euro, 2020:+715 duizend euro, 2021: +150 duizend euro).

31. Programma veiligheid
De bezuinigingstaakstelling zal ten laste worden gebracht van de deelprogramma's 10.1 Veilige woon- en leefomgeving, 10.2 Jeugd en Veiligheid en 10.3 Integriteit en Veiligheid. De nadere invulling vindt plaats in overleg met de burgemeester. De besparing bedraagt 150 duizend euro in 2020 en 300 duizend euro vanaf 2021.

32. Publieke dienstverlening
De kosten van de decentrale gemeenteloketten staan onder druk. De kwaliteit van onze dienstverlening kan worden behouden en wellicht versterkt door een andere vorm van analoge dienstverlening. We komen in een afzonderlijk voorstel hierover bij uw raad op terug. We verwachten een besparing te kunnen realiseren van 100 duizend euro vanaf 2021.

33. Verkiezingen
De kosten voor verkiezingen lopen al enige jaren op. Door middel van een aantal maatregelen worden deze kosten omlaag gebracht. Hierbij zal worden onderzocht hoe er 50 duizend euro bespaard kan worden op het organiseren van verkiezingen. Hierbij zal de toegankelijkheid en nabijheid van stembureaus voor de inwoner zoveel mogelijk worden gewaarborgd.

34. Interne loon- en prijscompensatie organisatie
Voor stijgende prijzen en de loonontwikkeling worden budgetten jaarlijks gecompenseerd om de koopkracht te behouden. We geven deze compensatie aan de eigen organisatie niet volledig door. De lagere uitgaven zijn hierdoor naar verwachting 1,4 miljoen euro lager in 2021 oplopend tot 3,1 miljoen euro vanaf 2022.

35. Herindelingsbudget (dekking OZB-compensatie)
Een herindeling gaat gepaard met frictiekosten waarvoor we via het gemeentefonds een herindelingsbijdrage ontvangen. Voor het verzachten van de harmonisatie van tarieven voor niet-woningen zetten we een deel van dit budget in (2021: 110 duizend euro).

36. Afwegen samenwerkingen, deelname regelingen en akkoorden
De gemeente Groningen werkt met verschillende partijen samen in samenwerkingsverbanden. We onderzoeken en heroverwegen de effectiviteit van de bestaande samenwerkingsverbanden en Gemeenschappelijke Regelingen. De besparing bedraagt 600 duizend euro vanaf 2021.

37. Subsidies
Voor innovatieve doelen en ambities is op veel thema's EU geld beschikbaar. Op dit moment hebben we onze inzet op het daadwerkelijk schrijven van Europese projecten ad hoc geregeld via de capaciteit van verschillende programma's. Daarnaast heeft de gemeente Groningen een woondeal met de rijksoverheid gesloten. Zo komen Groningse projecten in aanmerking voor een bijdrage uit een speciaal fonds. Door middel van deze maatregel willen we een team vormen om gestructureerd subsidies binnen te halen en te verantwoorden.

38. Beleidsharmonisatie
Harmoniseren van beleid binnen de gemeente Groningen moet vanaf 2021 leiden tot een besparing van 500 duizend euro. Er wordt gekeken naar het optimaliseren, vereenvoudigen en standaardiseren van het beleid. Dit moet leiden tot meer samenwerking en samenhang tussen de verschillende directies binnen de gemeente.

39. Organisatorische inrichting
De huidige opzet van de organisatie zal worden bekeken of dit anders kan worden ingericht en uitgevoerd. Hierbij zijn diverse aandachtspunten te benoemen, waaronder: efficiënter organiseren, leanen van procedures en processen, verhogen kostenbewustzijn, reductie van functies, resultaatgerichter sturen, bepalen serviceniveau en minder versnippering van functies. We besparen 2,25 miljoen euro in 2021 oplopend tot 3 miljoen euro in 2023.

40. Frictiekosten
Er worden diverse maatregelen getroffen om te komen tot een sluitende (meerjaren)begroting. In een aantal gevallen zijn frictiekosten onvermijdelijk, bijvoorbeeld voor maatregelen die de organisatie raken. In de periode 2020-2023 hebben we daarom een bedrag van 5,17 miljoen euro. gereserveerd voor frictiekosten. In de nadere uitwerking moet blijken of en in welke mate frictiekosten daadwerkelijk gaan optreden.

41. Ingroeitaakstelling organisatie
Voor gebiedsgericht werken stellen we middelen beschikbaar door bestaande budgetten te verschuiven. Als ingroeitaakstelling voor de organisatie houden we rekening met een incidenteel bedrag van 1,075 miljoen voor 2020 t/m 2022 en een structureel bedrag dat oploopt van 627 duizend euro in 2020 naar 1,257 miljoen euro vanaf 2021. Deze dekkingsmaatregel heeft een relatie met de opgave gebiedsgericht werken.

42. OZB verhogen
De WOZ-waarde van woningen en bedrijven is in 2019 met respectievelijk 8% en 1% gestegen. Deze

waardestijgingen worden niet gecompenseerd via de OZB-tarieven. Hierdoor stijgt de OZB-opbrengst woningen en de OZB-opbrengst niet-woningen.
Met de inkomsten uit het rioolrecht sparen we sinds enkele jaren een bedrag voor grootschalige investeringen in de toekomst, waardoor we de verhoging van het rioolrecht voor komende generaties kunnen beperken. We kiezen er voor dit spaarbedrag te halveren en in verband daarmee het rioolrecht te verlagen. Hiermee zetten we geoormerkt geld om in algemene middelen maar de lasten stijgen per saldo niet. De besparing wordt dan gerealiseerd door een verhoging van de OZB.

43. Afvalinzameling en -verwerking
In 2020 is een geactualiseerd afvalbeheerplan uitgewerkt waarin we een kosteneffectief en maatschappelijk verantwoord inzamelingssysteem kiezen dat de grootst mogelijke winst behaalt in de mate van afvalscheiding. We verwachten door schaalvoordelen, en een goede samenwerking met bewoners de effecten van de bezuiniging kunnen minimaliseren. Met ingang van 2021 besparen we hiermee een bedrag van 532 duizend euro en we verwerken deze besparing in de afvalstoffenheffing. De besparing wordt gerealiseerd door een verhoging van de OZB.
In 2021 wordt deze hervorming niet gerealiseerd omdat een brede en zorgvuldige afweging meer tijd vergt. Daarom wordt voorgesteld (hervorming 5, 2021) de besparing voor 2021 te dekken uit de vrijval die ontstaat bij de rioolheffing en via een verhoging van de OZB wordt gerealiseerd.

44. Vrijval compensatieregeling OZB
De harmonisatie van de OZB heeft voor bedrijven in de oude gemeenten Haren en Ten Boer tot een forse lastenstijging geleid. Hiervoor is een compensatieregeling vastgesteld. Voor de compensatie is 1,080 miljoen euro beschikbaar. De werkelijke compensatie zal lager uitvallen**.**
De hervorming blijkt moeilijk te realiseren en vervalt daarom (zie opgave 36 van de begroting 2021).

45. Inzet weerstandsvermogen / AER
We streven aan het eind van de coalitieperiode naar een ratio van het weerstandsvermogen van 1,0. Gelet op de grote opgave accepteren we voor de kortere termijn een ratio van minimaal 0,8. Bij de inzet van het weerstandsvermogen wordt, naast deze ratio, ook gekeken naar de verhouding tussen harde reserves en niet direct beschikbaar weerstandsvermogen. Voor 2021 en 2022 zetten we respectievelijk 3,648 en 1,782 miljoen euro weerstandsvermogen in voor een sluitende begroting.

Het uitgangspunt bij het opstellen van de begroting 2019 is het financiële meerjarenbeeld. Bij het saldo van het meerjarenbeeld houden we vervolgens met de genoemde financiële knelpunten en dekkingsbronnen. Voor 2021 resulteert een tekort van 4,078 miljoen euro en voor 2022 resulteert een overschot van 1,353 miljoen euro. De tekorten en overschotten bij de begroting 2019 (2019 t/m 2022) verrekenen we met de AER en zijn per saldo meerjarig neutraal.
Bij de dekkingsmogelijkheden in de begroting 2019 houden we rekening met een ruil van incidentele met structurele middelen. We spelen incidentele middelen vrij die zijn bestemd voor investeringen door de kapitaallasten structureel te dekken in de begroting. In totaal gaat het om een bedrag van 30 miljoen euro. Dit bedrag zetten we in als incidentele dekking in 2019 en 2020. De structurele lasten lopen in 2021 nog op met 904 duizend euro.

46. Taken organisatie (inclusief externe inhuur)
We beperken het aantal externen dat door ons wordt ingehuurd en heroverwegen taken die we als organisatie uitvoeren. We verwachten vanaf 2021 een besparing van 1,5 miljoen euro en vanaf 2022 een besparing van 3,0 miljoen euro (In 2020 is al rekening gehouden met een structurele besparing van 3 miljoen euro).

47. Herstructurering medezeggenschap
Er is overleg tussen de gemeentesecretaris en de OR als gevolg de discussie over concernsturing en de herstructurering van de medezeggenschap. In onze begroting is de minimale variant voor ondersteuning meegenomen. Deze besparing is de financiële verwerking van de koers die is ingezet. Dit kan alleen worden gerealiseerd met instemming van de OR. We gaan uit van een besparing van 123 duizend euro in 2020. In 2021 loopt de besparing op met 122 duizend euro (tot 245 duizend euro structureel vanaf 2021).

48. Verstrekking hardware ICT middelen
De afgelopen jaren is een stijging in de uitgifte van ICT middelen waarneembaar (onder andere iPads en laptops). Dit past binnen de visie om medewerkers te voorzien van moderne ICT voorzieningen. Daarbij zien we dat deze middelen niet overal effectief worden ingezet. Er is hierbij soms gering gebruik zichtbaar of een langere tijd geen gebruik. Daarnaast zijn er ook werknemers met dubbele ICT voorzieningen. Een efficiëntere inzet van de ICT middelen zal moeten leiden tot lagere lasten. De besparing loopt in de periode 2020-2023 stapsgewijs op tot structureel 80 duizend euro vanaf 2023.

Intensiveringsmiddelen 2021-2024

In onderstaand overzicht staan de knelpunten waarvoor wij aanvullende middelen beschikbaar stellen. Het betreffen knelpunten die niet binnen bestaande budgetten opgelost kunnen worden of waar dit onwenselijke consequenties heeft. We stellen voor deze knelpunten op te lossen door het beschikbaar stellen van extra beleidsmiddelen hiervoor. We lichten alle punten afzonderlijk toe.

Opgaven	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
1. Schuldhulpverlening	1.2	S	-680	-680	-680	-680
2. Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO	divers	S	-46	-267	-303	-303
3. Problematische jeugdgroepen	4.2	I	-165	-165		
4. WMO overig	4.2	S	265	425	176	-71
WMO volumegroei	4.2	S	-812	-979	-970	-960
WMO beschermd wonen	4.2	S	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
5. Jeugdhulp	4.2	I	-700			
6. Wet Schuldhulpverlening	1.2	S	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
7. Tekort BUIG	1.2	S	-1.500	-1.500	-1.600	-2.000
8. Begeleiding vergunninghouders	1.1	I	-423	-209	-72	
9. School als Wijk	4.1	S	-165	-165	-165	-165
10. Leerplicht	3.1 en 3.2	S	-50	-50	-50	-50
11. Vervanging SW sleutelfunctionarissen	1.1	S		-189	-233	-522
12. Exploitatietekort sportaccommodaties SPUK/BOSA	5.1 en 5.2	S	-46	-46	-46	-46
13. Toekomst ontwikkeling Kardinge	5.1	I	-300			
14. Hogere energielasten sport	5.1	S	-278	-278	-278	-278
15. Capaciteitstekort binnensport	5.1	S	-105	-105	-105	-105
16. Verkeersbesluiten en Verkeersmaatregelen	10.1	S	-80	-80	-80	-80
17. Fietsparkeren	7.1	I	-500	-600	-600	-600
18. Toezicht & Handhaving	divers	S	-863	-863	-863	-863
19. Aanpak gele stenen binnenstad	9.1	S		-37	-37	-37
20. Beheer en onderhoud ecologische structuur	9.3	S	-100	-100	-100	-100
21. Vervangingsinvesteringen Groen en aanvullend groot onderhoud	9.1	I				-360
Vervangingsinvesteringen Groen en aanvullend groot onderhoud	9.1	S	-28	-144	-236	-492

22. Implementatie omgevingswet	8.7	I	-990			
23. Veiligheid en dienstverlening brugbediening	2.2	S	-90	-90	-90	-90
24. Apparaatskosten Wet bodembescherming	9.3	I	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
25. Niet realiseren taakstelling inleenkrachten	12.1	S	-500	-500	-500	-500
26. Niet volledig realiseren taakstelling restwaarde	12.1	S	-109	-109	-109	-109
27. Herindelingseffect DMO	4.1	I	-108			
Herindelingseffect DMO	4.2	S	-476	-476	-476	-476
28. Vereenvoudiging financiële administratie	14.1	I	-153	-153	-77	
29. Financiering datawarehouse	14.1	I	-158	-158	-142	-125
30. Formatie functioneel beheer	14.1	I	-333	-333	-317	-300
31. Onderhoudskosten software	14.1	S	-600	-600	-600	-600
32. Huisvesting huur Tromphuis	14.1	S	-22	-132	-132	-132
33. Inzet extra leidinggevende laag Sport050	5.1	I	-175			
Inzet extra leidinggevende laag Sport050	14.1	I	-48			
34. Cybercrime en interstatelijke dreigingen	10.3	S	-86	-86	-86	-86
Cybercrime en interstatelijke dreigingen	14.1	S	-14	-14	-14	-14
35. Vrijval herindelingsbudget weerstandsvermogen	12.1	I	-218	-1.644		
Vrijval herindelingsbudget weerstandsvermogen	12.1	I	218	1.644		
36. Niet realiseren hervormingen begroting 2020						
- AOW-uitstroom	divers	S				406
- Beheer en onderhoud (BGR2020, nr. 40)	9.1	S	-23	-23	-23	-23
- Duurzame energieopwekking (BGR2020, nr. 38)	8.4	S		-1.000	-1.000	-1.000
- Sport (BGR2020, nr. 24)	5.1	S	-60	-60	-60	-60
- Optimalisatie panden (BGR2020, nr. 66)	14.1	S	-100	-100	-100	-100
- Vrijval compensatieregeling (BGR2020, nr. 63)	13.1	S	-209	-140		
37. Generatiepact	12.1.	S	-490	-445	-370	-390
38. Optimale structuur DMO	divers	S	-450	-450	-450	-450
39. Toekomst Drafbaan	5.1	I	-90			
40. Stijgende kosten bedrijfsvoering SPOT	6.1	S	-185	-185	-185	-185
41. Plankosten Nieuwbouw Oosterpoort	6.1	I	-450			
42. Openbare ruimte Treslinghuislocatie	8.7	S	-14	-14	-14	-14
43. Uitstel invoering reclamebelasting	13.1	I	-150			
44. Uitvoeringskosten Inkomensdienstverlening	1.2	I	-1.140			
45. Uitvoeringskosten Werk & Participatie	1.1	I	-1.300			
46. Niet volledig realiseren taakstelling OOV	10.1	S	-150	-150	-150	150
47. Kostentoedeling materieel openbare ruimte	9.1	S	-332	-332	-332	-332
48. Veiligheidsregio Groningen - pensioenvoorziening	10.4	I	-1.149	-1.149	-1.149	-677
49. Tekort ICT faciliteiten	14.1	I	-300			
50. Tekort WIJ organisatie	4.2	I	-400			
51. Leniger/flexibeler begroten	12.1	S	-2.600	-2.600	-2.600	-2.600
51. Leniger/flexibeler begroten	13.1	S	2.600	2.600	2.600	2.600
52. Geen gezin in de kou (SIF) *	8.4	S	-230	-230	-230	-230
53. Stedenbanden *	2.1	S	-30	-30	-30	-30
54. Groen in de openbare ruimte (SIF)*	9.3	S	-145	-145	-145	-145
55. Verhoging meerkostenregeling *	4.2	S	-165	-165	-165	-165

56. Versterken sociale infrastructuur *	4.1	S	-140	-140	-140	-140
57. Reparatie trainingsveldkorting / lichtmasten sport *	5.1	S	-175	-175	-175	-175
58. Gezond opgroeien - goede onderwijsomgeving *	3.1	S	-75	-75	-75	-75
59. Ruimte voor nieuwe makers en cultuurtalent *	6.2	S	-100	-100	-100	-100
60. Saldo amendementen begroting 2021 *	12.1	S	-3	-3	-3	-3
Totaal opgaven			**-18.493**	**-13.794**	**-13.681**	**-14.182**

*) dit betreft een aanpassing van de ontwerpbegroting naar aanleiding van de behandeling in de raad

1. Schuldhulpverlening
Vanuit incidentele rijksmiddelen is in de afgelopen jaren een deel van de kosten van schuldhulpverlening gedekt. Het gaat hierbij om relatief nieuwe vormen van dienstverlening waarvan we vinden dat deze structureel onderdeel uit moeten maken van het takenpakket van de gemeente. Voorbeelden hiervan zijn de inzet op vroegsignalering en de afstemming met de WIJ en het vergroten van de financiële zelfredzaamheid onder jongeren via de eurocoach-aanpak. In totaal stellen we vanaf 2021 structureel 680 duizend euro aan aanvullende middelen beschikbaar om de schuldhulpverlening op niveau te houden.

2. Vertraging en gedeeltelijk niet realiseren bezuinigingen DMO
Binnen de DMO is sprake van vertraging bij de realisatie van bezuinigingen:

We houden vanaf 2021 rekening met een besparing van 300 duizend euro op de wettelijke taken die worden uitgevoerd door de GGD. Deze besparing moet worden ingevuld door een kerntakendiscussie bij de GGD. Hierover zal dit najaar door de GGD een besluit worden genomen. We verwachten niet dat de bezuiniging volledig in 2021 kan worden gerealiseerd.

In de begroting 2020 hebben we een taakstelling opgenomen van 100 duizend euro door de GR Meerschap om te vormen naar een ander type organisatie. Het uitwerken van de nieuwe organisatie vergt meer tijd dan voorzien. We verwachten de taakstelling in 2021 niet volledig te realiseren.

In de begroting 2019 is een taakstelling opgenomen die wordt gerealiseerd door het niet volledig doorgeven van de interne loon-prijscompensatie. Voor een deel kan deze bezuiniging worden gerealiseerd.

In de begroting 2019 is vanaf 2021 een taakstelling voor de huisvesting van de WIJ opgenomen van 285 duizend euro, te realiseren door het samenvoegen van WIJ-locaties. Voor 2021 is er een frictiebudget van 100 duizend euro beschikbaar. Door de herhuisvesting van de WIJ centrum locatie naar het Oosterpark wordt vanaf 2021 een besparing van 100 duizend euro gerealiseerd. Na onderzoek is duidelijk geworden dat om de resterende taakstelling te realiseren een frictiekostenbudget van 610 duizend euro nodig is. In de komende periode wordt onderzocht wat de meest passende oplossing is om de taakstelling in te vullen. Vooralsnog houden we rekening met een opgave van 85 duizend euro in 2021 en 185 duizend euro structureel vanaf 2022.

Herschikking binnen bestaande budgetten zorgt dat we de vertraging in deze bezuinigingen gedeeltelijk kunnen oplossen. Voor de dan nog resterende opgave stellen we 46 duizend euro beschikbaar in 2021 oplopend tot 303 duizend euro vanaf 2024.

3. Problematische jeugdgroepen
Op basis van ervaringen met problematische jeugdgroepen, signaleren wij bepaalde ontwikkelingen die vragen om en bredere aanpak met inzet van meer jeugdstraatwerkers en jeugd BOA's. We zien onder andere een groei in het aantal en omvang van groepen met forse criminele en gewelddadige gedragingen. Daarnaast zien we dat binnen jeugdgroepen, subgroepen ontstaan die elkaar (met geweld) bestrijden en dat groepen mobieler en ongrijpbaarder lijken te worden.

Voor een bredere aanpak is een extra budget van 165 duizend euro nodig voor 2021 en 2022. In de uitwerking van de regio deal wordt ook aandacht geschonken aan problematische wijken en kwetsbare jongeren.

4. WMO

De raming van de zorgkosten in het kader van de WMO hebben betrekking op de door de gemeente gecontracteerde zorg (ZIN) en de verstrekking van persoonsgebonden budgetten. Daarnaast zijn hierin ook de kosten voor huishoudelijke hulp, vervoer- woon en rolvoorzieningen, de meerkostenregeling en de kosten voor collectief vervoer meegenomen.

Ten opzichte van de raming in de begroting 2020 zien we vooral een wijziging door de geraamde volumestijging. In de begroting 2020 hielden we vanaf jaarschijf 2021 geen rekening met een groeiende zorgvraag. Indien we in 2021 rekenen met een volumegroei van 2,5%, leidt dit tot een opgave van 812 duizend euro.

De overige effecten in de raming van de WMO zorgkosten leiden in de jaren 2021-2023 tot een lichte daling van de kosten. Vanaf 2024 slaat dit om in een kleine nadelige afwijking door iets hogere zorgkosten. Ondanks de beperkte afwijking zijn er wel enkele uitschieters. Zo ontstaat een nadeel van ruim 600 duizend euro door een hogere tariefstijging dan waarmee we in de begroting 2020 rekening houden. Daarnaast realiseren we niet alle opgenomen bezuinigingen. Dit leidt tot een structureel nadeel van 498 duizend euro vanaf 2021. Dit betreft o.a. de bezuiniging op WMO-oud (vervoer- woon en rolvoorzieningen).

Er ontstaat een voordeel door het verwerken van het budget uit de septembercirculaire en het terugdraaien van korting op de loon- en prijscompensatie over de zorgbudgetten. In 2021 is dat voordeel 885 duizend euro.

WMO – Beschermd wonen

Er gebeurt heel veel tegelijk op het gebied van Beschermd wonen. De (financiële) verantwoordelijkheid van cliënten verschuift door decentralisatie en woonplaatsbeginsel. De Wlz cliënten gaan uit BW. En er is een nieuw objectief verdeelmodel op basis van instroomcijfers gemaakt. De uitkomsten van dat model zijn nog niet gepubliceerd, maar moeten straks afgezet worden tegen de huidige kosten minus kosten voor WLZ cliënten. Ook die laatste is nog niet bekend. Ten slotte komen er twee ingroeipaden voor de nieuwe financiering. Al deze wijzigingen maken het voorspellen van het budget en de kosten Beschermd Wonen voor komende jaren lastig.

5. Jeugdhulp

Diverse landelijke en lokale ontwikkelingen hebben invloed op de zorgkosten. Per saldo verwachten we een neutraal effect op de raming van de zorgkosten voor jeugd. Daarmee gaan we ervan uit dat de opgenomen taakstellingen vanaf 2021 voor invoering van ondersteuner jeugd en gezin, de integrale aanpak multiproblematiek en het acceleratiemodel WIJ worden gerealiseerd.

In de begroting is vanaf 2021 ook een structurele taakstelling van 1 miljoen euro opgenomen door het innoveren van de inkoop jeugdhulp. Omdat de nieuwe inkoop is uitgesteld naar 2022, kan de taakstelling in 2021 niet volledig worden gerealiseerd. We verwachten 300 duizend euro te kunnen realiseren door een pilot met een ander bekostigingsmodel op een onderdeel van de jeugdhulp. Daarmee resteert een opgave van 700 duizend euro in 2021.

6. Wet Schuldhulpverlening

Momenteel wordt een wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) voorbereid. Verwachte inwerkingtreding is 1 januari 2021. Hiermee wordt een grondslag gecreëerd om over domeinen heen (Wmo, Jeugdwet en Participatiewet) noodzakelijke gegevens uit te wisselen (integrale aanpak). De gemeente krijgt hierbij een extra taak, namelijk het aanbieden van een intake bij signalen over betalingsachterstanden. Voor de uitvoering van deze taak zijn aanvullende middelen benodigd. Wanneer hieromtrent meer duidelijkheid is komen we hierop terug.

7. Tekort BUIG

Het verwachte tekort op de BUIG is geactualiseerd naar aanleiding van het voorlopig budget 2020. Door een daling van ons aandeel in het macrobudget en een negatieve bijstelling van het macrobudget naar aanleiding van de

lagere realisaties van het aantal uitkeringen in 2019 stijgt ons tekort op de BUIG. Voor 2021 wordt een tekort op de BUIG verwacht van 14,1 miljoen euro. Hierbij is rekening gehouden met een bijdrage vanuit de vangnetuitkering en de effecten van het werkprogramma. Ten opzichte van de begroting 2020 betekent dit een extra tekort van 1,5 miljoen euro. Het extra tekort loopt op naar 2,0 miljoen euro vanaf 2024.

8. Begeleiding vergunninghouders
De verwachting is dat we vanaf 2021 een nieuwe opgave krijgen, namelijk de Veranderopgave Inburgering. Gemeenten worden dan verantwoordelijk voor de regie op de uitvoering van de inburgering. We verwachten de extra inzet op de begeleiding vergunninghouders te kunnen dekken uit een nog te ontvangen rijksbijdrage. (Dekking vindt plaats via een verwachte rijksbijdrage, zie hervorming nr. 14).

9. School als Wijk
School als Wijk is een voorziening die zorg draagt voor de uitvoering van de gemeentelijke taken op het terrein van preventie en de wettelijke taken vanuit de WMO, jeugd en participatie in het mbo. Eerder is besloten deze preventieve voorziening in 2020 voor te zetten. Voor structurele borging als provinciale basisvoorziening vanaf 2021 is jaarlijks een aanvullend bedrag van 265 duizend euro nodig. Omdat we van dit bedrag 100 duizend euro kunnen dekken door herschikking van budgetten, resteert een aanvullend bedrag van 165 duizend euro.

10. Leerplicht
De huidige formatie bij het onderdeel leerplicht is niet meer voldoende om de taken volledig en goed uit te voeren. Het werk is qua omvang toegenomen, de problematiek is complexer en de samenwerking met ketenpartners intensiever. Ook vraagt de aanpak problematische jeugdgroepen en de verbinding met de gebiedsteams tijd en aandacht. Voor een goede uitvoering van de taken is structureel 2 fte extra nodig. Dekking hiervoor wordt gedeeltelijk in bestaande budgetten gevonden. De resterende opgave bedraagt 50 duizend euro vanaf 2021.

11. Vervanging SW-sleutelfunctionarissen
In het beschutte bedrijf worden momenteel circa 47 sleutelfuncties ingevuld door SW-medewerkers. Het betreft medewerkers in de functie van werkleider, begeleider, onderhoudsmedewerker, magazijnmedewerker en ondersteuning personeelszaken. Doordat de oude SW wordt afgebouwd en de nieuwe instroom minder potentieel bevat zullen op termijn voor deze functies géén SW-medewerkers meer beschikbaar zijn. Hierdoor moeten we deze functies ambtelijk invullen. Dit leidt tot hogere kosten. In de periode 2021 – 2025 betreft dit 21 medewerkers. We onderzoeken mogelijkheden om geschikt personeel te vinden in andere gesubsidieerde doelgroepen. Ook de functie van orderbegeleider zal vanaf 2021 uitgebreid worden. Vooralsnog houden we rekening met een opgave vanaf 2022 van 189 duizend euro oplopend naar 522 duizend euro in 2024.

12. Exploitatietekort sportaccommodaties en BOSA-regeling
Sinds 1 januari 2019 heeft de overheid de BTW sportvrijstelling verruimd, waardoor de BTW aftrek voor sportbedrijven is komen te vervallen. Ter compensatie en vervanging van het recht op BTW is voor stichtingen en verenigingen de BOSA-regeling (Stimulering Bouw en Onderhoud Sportaccommodaties) ingevoerd. Een aantal exploitanten van gesubsidieerde sportaccommodaties geven aan dat zij geen of slechts deels gebruik kunnen maken van deze regeling en dat er hierdoor tekorten ontstaan in de exploitatie. In totaal bedraagt het tekort 46 duizend euro vanaf 2021.

13. Toekomst ontwikkeling Kardinge
Voor het verder uitwerken van het plan van de herontwikkeling van Kardinge is een budget voor plankosten benodigd. De geraamde plankosten bedragen 300 duizend euro in 2021. (Dekking SIF, zie hervorming nr. 9).

14. Hogere energielasten sport
De energiekosten zijn door marktontwikkelingen fors gestegen. Voor een deel kunnen de hogere kosten gedekt

worden via de nominale compensatie en het doorberekenen naar de eindgebruiker. Voor een deel lukt dit niet. Het tekort op energielasten gerelateerd aan sport bedraagt 278 duizend euro vanaf 2021.

15. Capaciteitsonderzoek binnensport
Uit het capaciteitsonderzoek dat onlangs is uitgevoerd blijkt dat er op de korte en langere termijn een tekort is aan binnensportcapaciteit. Op korte termijn is dit op te lossen door gebruik te maken van een blaashal. De kosten hiervan bedragen jaarlijks 105 duizend euro. Op basis van nader onderzoek bepalen we wat de opgave is op langere termijn.

16. Verkeersbesluiten en verkeersmaatregelen
Het is een wettelijke taak van de gemeente om verkeersbesluiten te nemen en te adviseren over en het inspecteren en handhaven van tijdelijke verkeersmaatregelen. Vooral door een toename van bouwwerkzaamheden in de gemeente en door de herindeling, zijn de werkzaamheden op dit gebied toegenomen. Hiervoor is 1 fte extra personele capaciteit nodig. Dit leidt tot een structurele opgave van 80 duizend euro structureel vanaf 2021.

17. Fietsparkeren
Wij willen ervoor zorgen dat het voor iedereen prettig verblijven is in onze binnenstad. Daarom is het juist in de binnenstad van belang dat fietsen op de geëigende plek worden gestald. Er zijn daarom extra middelen nodig voor fietsstewards, de handhaving op de maximale parkeerduur en verkeerd gestalde fietsen. Voor fietsstewards zijn incidentele middelen beschikbaar in 2020 en 2021. Verder is voor de handhaving op maximale parkeerduur verspreid over 2 dagen per week en voor handhaving op fout gestalde fietsen in het gebied rond het Forum, de Poelestraat en Peperstraat is voor 2 dagen per week extra inzet nodig.
In de opgaven voor de begroting 2021 houden we rekening met 500 duizend euro in 2021 en 600 duizend euro in 2022 t/m 2024. (Dekking vindt voor 300 duizend euro structureel plaats uit het effect herindeling op leges (zie hervorming nr. 10) en incidenteel voor 200 duizend euro uit verlaging van het plankostenbudget SIF, zie hervorming nr. 11)).

18. Toezicht & Handhaving
Voor de handhaving van het toezicht op c.q. begeleiding van krakers vindt in de driehoek: straf-, privaat- en publiekrecht plaats. Wij zetten in op een stevigere deelname vanuit de gemeente aan de driehoek en stellen daarvoor 150 duizend euro structureel beschikbaar. Daarnaast handhaven we de boa-capaciteit en draaien we de structurele bezuiniging van 263 duizend euro terug. Om op de logistiek van de binnenstad te handhaven stellen we structureel 200 duizend euro beschikbaar voor hardware en beheer/onderhoud. Door inzet van extra capaciteit geven we een impuls op de handhaving van de logistiek binnenstad en de wet Mulder (fout parkeren). Hiervoor stellen we 250 duizend euro vanaf 2021 beschikbaar. De totale inzet op de opgave toezicht en handhaving bedraagt in totaliteit 863 duizend euro vanaf 2021.

19. Aanpak gladheid gele stenen binnenstad
Alle gele stenen in de binnenstad worden vervangen in de periode 2018-2022. Deze operatie vergt – zoals aangegeven in de begroting 2018 – een totale investering van 8,6 miljoen euro. De restant investering in 2022 bedraagt 820 duizend euro (kapitaallasten: 37 duizend euro).

20. Bijsturing beheer en onderhoud ecologische structuur
Jaarlijks worden enkele van onze SES-gebieden (gebieden die in de Stedelijke Ecologische Structuur liggen) gemonitord. Voor de monitoring is jaarlijks 100 duizend euro beschikbaar. Met dit budget is het mogelijk elk jaar gemiddeld 5 SES-gebieden te onderzoeken. Gezien het aantal SES- gebieden kan na circa 10 jaar een gebied voor de tweede keer onderzocht worden. Voor een kortere cyclus en een effectievere monitoring is een groter budget nodig. Met een budget van 200 duizend euro per jaar is een cyclus van 5 jaar naar verwachting haalbaar. Hiermee kunnen we tijdig bijsturen op het beheer wat een positief effect zal hebben op de biodiversiteit.

21. Vervangingsinvesteringen Groen en aanvullend groot onderhoud
Er zijn aanvullende middelen nodig voor het vervangen van bomen (mede als gevolg van ziekte) en speelvoorzieningen in de openbare ruimte. Deze kosten kunnen niet binnen de bestaande onderhoudsmiddelen worden opgevangen. Het meerjaren investeringsprogramma wordt jaarlijks betrokken bij de begrotingsvoorbereiding. We stellen incidenteel 360 duizend euro beschikbaar in 2024. Voor 2021 wordt 28 duizend structureel beschikbaar gesteld dat oploopt tot 492 duizend euro in 2024.

22. Implementatie Omgevingswet
Om de implementatie van de Omgevingswet goed en tijdig te laten verlopen zijn aanvullende middelen nodig. De middelen zijn met name nodig voor extra werkzaamheden op het gebied van digitalisering van het archief, digitalisering van werkprocessen en werkzaamheden voor de totstandkoming van het omgevingsplan. We stellen 990 duizend euro beschikbaar in 2021.

23. Veiligheid en dienstverleningsniveau brugbediening
De huidige dienstverlening voor de brugbediening staat onder druk. Dit heeft te maken met aanvullende eisen op het gebied van veiligheid en een tekort op de inhuur van brugoperators. Op dit moment is er sprake van een structurele opgave van 90 duizend euro per jaar.

24. Apparaatskosten Wet bodemsanering
Tot en met 2020 ontvangen we van het Rijk middelen om de wettelijke taken die voortkomen uit Wet bodembescherming uit te kunnen voeren. Dit is geregeld in het 2e Convenant Bodem en Ondergrond 2015-2020, die is ondertekend door het Rijk, de VNG, het IPO en de Unie van Waterschappen. Voor de uitvoering van de wettelijke taken is 560 duizend euro beschikbaar. Daarnaast is er 140 duizend euro beschikbaar voor wettelijk taken die door de Omgevingsdienst Groningen (ODG) worden uitgevoerd.
Met het aflopen van het convenant in 2020 vervalt ook de dekking van onze uitvoeringskosten en de inzet van de Omgevingsdienst Groningen. Op dit moment is er nog geen duidelijkheid over middelen die vanuit het Rijk beschikbaar komen. Hierover wordt met de convenantpartijen nog overlegd. Het niet ontvangen van middelen is opgenomen onder de risico's.

25. Niet realiseren taakstelling inleenkrachten
De bezuiniging op de organisatie vullen wij voor een deel in door een aanbestedingsvoordeel op het contract voor inleenkrachten. Het nieuwe contract is op 1 september 2017 ingegaan. De voorgenomen bezuiniging van 800 duizend euro kan niet volledig gerealiseerd. Reden is dat oude inleencontracten zijn gecontinueerd en de inhuurtarieven stijgen. Een bedrag van 500 duizend euro kan niet worden gerealiseerd. Het resterende bedrag kan tot nu toe wel worden gerealiseerd, maar er is wel een kans dat de besparing afneemt.

26. Niet volledig realiseren taakstelling restwaarde
De taakstelling invoering restwaarde maatschappelijk vastgoed bedroeg 1,2 miljoen euro. Uit geactualiseerde berekeningen blijkt dat het voordeel 109 duizend euro lager uitvalt.

27. Herindelingseffect DMO
Vanuit de Herindeling Groningen, Haren, ten Boer zijn in 2019 een aantal personele en materiële budgetten overgeheveld. Bij het opstellen van de rekening 2019 is duidelijk geworden dat een aantal budgetten structureel niet toereikend zijn. Daartegenover staan ook budgetten die niet of nauwelijks gebruikt worden. Per saldo leidt het tot een tekort van 568 duizend euro bij budgetten voor de vorming van WIJ-teams in Haren en Ten Boer en een voordeel van 92 duizend euro op overige budgetten.
Voor de vorming Wij teams haren en ten Boer was circa 2,3 miljoen euro nodig. In de begroting van Haren en ten Boer werd aangegeven welke budgetten daarvoor beschikbaar waren. Achteraf kunnen we constateren dat niet alle budgetten daadwerkelijk beschikbaar waren. Daarnaast is een deel van het personeel van Haren geplaatst bij

de gemeente Groningen, terwijl het budget naar de WIJ is gegaan. Uitgangspunt daarbij was deze formatie vanaf 2021 op te nemen binnen de formatie van DMO.
Tot slot hebben we een taakstelling opgenomen van 150 duizend euro die gerealiseerd moet worden door het opzeggen van taken die we afnemen bij de GGD. We verwachten hier frictiekosten van 108 duizend euro in 2021. De totale opgave bedraagt 584 duizend euro in 2021 en 476 duizend euro structureel vanaf 2022.

28. Vereenvoudiging financiële administratie
De huidige financiële administratie van de gemeente Groningen is complex. Dit bemoeilijkt een goede informatievoorziening en de totstandkoming van de P&C cyclus. We willen daarom de financiële administratie vereenvoudigen. Deze vereenvoudiging zal er ook toe bijdragen dat de keuze voor een nieuw systeem minder afhankelijk is van de complexe en Groningen-specifieke inrichting die we nu gebruiken in onze administratie. We willen dit projectmatig aanpakken met een doorlooptijd van 2 tot 3 jaar. De inspanningen die gepleegd moeten worden voor dit project, kunnen niet volledig binnen bestaande personele capaciteit (in de vorm van tijd en kennis) worden uitgevoerd. We stellen 153 duizend euro beschikbaar in 2021 en 2022 en 77 duizend euro in 2023. (Dekking vindt plaats uit inzet van het DOIB, zie hervorming nr. 8).

29. Financiering datawarehouse
Het gemeentelijke datawarehouse is nu zo'n twee en een half jaar in de lucht. Inmiddels zijn al 25 applicaties ontsloten, van waaruit informatie wordt geleverd. Belangrijke bronnen zijn de applicaties die worden gebruikt binnen het sociaal domein (Werk, Inkomen, WMO en Jeugdzorg), maar ook data uit het ruimtelijk domein en de bedrijfsvoering wordt in toenemende mate ontsloten en beschikbaar gesteld. Het is daarmee een belangrijke schakel geworden voor de informatievoorziening binnen de gemeente. We stellen 158 duizend euro beschikbaar in 2021 aflopend tot 125 duizend euro in 2024. (Dekking vindt plaats uit inzet van het DOIB, zie hervorming nr. 8).

30. Formatie functioneel beheer
De ICT wordt steeds meer ingezet als strategisch middel. De bestaande capaciteit op het gebied van functioneel beheer is vooral gericht op beheer en instandhouding en niet op nieuwe ontwikkelingen. Het gaat bijvoorbeeld om de ontwikkeling van publieke dienstverlening & informatieverstrekking aan onze inwoners. Dit leidt tot een opgave van 333 duizend euro in 2021 en 2022, 317 duizend euro in 2023 en 300 duizend euro in 2024. (Dekking vindt plaats uit inzet van het DOIB, zie hervorming nr. 8).

31. Onderhoudskosten software
Er is sprake van een structureel tekort op de onderhoudskosten van 600 duizend euro. Reden is dat de kosten die leveranciers ons in rekening brengen stijgen en ook het gebruik (volume) toeneemt. Een andere reden is dat we ook na de uitbesteding verantwoordelijk blijven voor bepaalde onderhoudscontracten.

32. Huisvesting huur Tromphuis
Voor de huisvesting van onze medewerkers huren we een pand (Tromphuis). Aangezien er nog geen ruimte is binnen ons eigen kernvastgoed is het noodzakelijk de bestaande situatie te continueren. We blijven kijken naar mogelijkheden om de medewerkers op termijn alsnog binnen ons eigen kernvastgoed te huisvesten. De kosten bedragen 22 duizend euro in 2021 en 132 duizend euro vanaf 2022.

33. Inzet extra leidinggevende laag binnen Sport050
Na een reorganisatie in 2016 waarbij Sport050 is teruggegaan van 14 naar 6 leidinggevenden merken we in de praktijk dat er te weinig sturing aanwezig is om de dagelijkse gang van zaken goed te laten verlopen. De dienstverlening staat hierdoor onder druk. Voor verbetering van de dienstverlening is het noodzakelijk drie extra leidinggevenden (in deeltijd) aan te stellen. We stellen 223 duizend euro beschikbaar in 2021. (Dekking vindt plaats uit inzet van het DOIB, zie hervorming nr. 8).

34. Cybercrime en interstatelijke dreigingen
De totale digitalisering van gegevens en communicatie door bedrijven en individuen maakt hen kwetsbaar voor

cybercriminaliteit, cyberaanvallen, alsook voor sabotage en spionage. Voor het voldoende borgen van de aanpak van cybercrime binnen het domein veiligheid is aanvullende capaciteit en werkbudget van structureel 100 duizend euro nodig. (Dekking vindt plaats uit inzet van het DOIB, zie hervorming nr. 8).

35. Vrijval herindelingsbudget inzetten voor weerstandsvermogen
Vanuit het gemeentefonds wordt over een periode van vijf jaar (2008-2022) een vergoeding ontvangen voor kosten gerelateerd aan de herindeling. Het programma Herindeling is in 2019 beëindigd. Het verwachte overschot van circa 1,9 miljoen euro wordt toegevoegd aan de algemene reserve ter versterking van het weerstandsvermogen.

36. Niet realiseren hervormingen begroting 2020
Bij de begroting 2020 zijn hervormingsmaatregelen vastgesteld. Een aantal bezuinigingsmaatregelen zijn niet/ zeer moeilijk te realiseren. Het betreft hervormingen op het gebied van sport, duurzame energieopwekking, beheer en onderhoud, vrijval compensatieregeling OZB en optimalisatie gebruik panden.
Het niet realiseren van de hervormingen kan vanaf 2024 gedeeltelijk worden gedekt uit de besparing op AOW-uitstroom.

37. Generatiepact
Het Generatiepact 2019 van de gemeente Groningen is een regeling waarbij medewerkers van 60 jaar en ouder een stapje terug doen, zodat er ruimte komt om jonge medewerkers aan te trekken. Het generatiepact voor medewerkers tot en met schaal 7 loopt tot 1 januari 2022 en voor medewerkers in schaal 8 tot 1 januari 2021 (na verlenging met ingang van 1 januari 2020). De mogelijkheden in 2021 en verder worden nader uitgewerkt door een vertegenwoordiging vanuit de werkgever en de bonden.
Ook wordt in het kader van een nieuwe CAO mogelijk een landelijk bindende afspraak gemaakt over een Generatiepact. Het Generatiepact leidt tot extra kosten van 490 duizend euro in 2021 aflopend tot 390 duizend euro in 2024.

38. Optimale structuur DMO
Groningen kent grote inhoudelijke opgaven. Dat vraagt een andere manier van werken in een speelveld met uiteenlopende partners. Daarbij kent Groningen grote en toenemende tekorten op de zorgportefeuilles, die om een goede aanpak vragen. De eerste jaren na de decentralisaties in 2015 is hard gewerkt aan de transitie in het sociaal domein. Dat is overwegend goed gelukt. De basis bestuurlijke dienstverlening (going-concern) is redelijk op orde. Met de aanpak versnelling transformatie kosten, sociaal domein in control is geïnvesteerd in de inhoudelijke versnelling. Deze is nodig om de ingeboekte taakstellingen te realiseren.
Het versnellen van de transformatie vraagt echter meer. We hebben daarom een extern adviseur gevraagd te onderzoeken hoe de directie Maatschappelijke Ontwikkeling er uit moet zien om de komende 5 jaar effectief te zijn. Het onderzoek bevindt zich momenteel in een afrondende fase. De belangrijkste uitkomsten uit het onderzoek zijn:
- De kernopgave is hoe DMO de slag maakt naar programma gestuurd werken, opgaven operationaliseren en resultaten boeken;
- Dominante patronen in de organisatie belemmeren DMO de stap naar de gewenste collectieve taakvolwassen rol richting bestuur en stad.
Zowel in capaciteit als in vaardigheden is extra verander- en implementatiekracht nodig. Hiervoor is een investering nodig op vier gebieden:
1. Een collectief ontwikkeltraject voor medewerkers én management van DMO
2. Een steunorganisatie om het collectief ontwikkelen echt te realiseren
3. Aanpassing van bestaande rollen en functies
4. Enkele nieuwe rollen en nieuwe functies

Voor de benodigde investering in de organisatie stellen we 450 duizend euro beschikbaar vanaf 2021.

39. Toekomst drafbaan
We beraden ons op het toekomstig gebruik van de Drafbaan. Dit in relatie tot ontwikkeling visie stadspark. Inzet is de ontwikkeling van een (top)evenemententerrein met een breed aansprekende, internationale programmering. Voor de uitwerking van toekomstscenario's is een projectbudget nodig voor de inzet van een projectleider en het doen van (extern) onderzoek. We stellen in 2021 hiervoor 90 duizend euro beschikbaar.

40. Stijgende kosten bedrijfsvoering SPOT
Bij SPOT is op een aantal terreinen sprake van kostenstijgingen die niet op te vangen zijn vanuit de reguliere nominale compensatie. Dit betreft onder andere kostenstijgingen door de Wet Arbeidsmarkt in Balans. We stellen hiervoor 185 duizend euro beschikbaar vanaf 2021.

41. Plankosten nieuwbouw Oosterpoort
Voor de tweede fase van de verkenning naar een nieuw muziekcentrum is opdracht gegeven tot het opstellen van een business case. De business case is bedoeld om de kosten van een nieuw muziekcentrum af te wegen tegen de baten rekening houdend met de kansen en risico's, zodat een besluit kan worden genomen over het starten van het project. Indien positief wordt besloten over de business case en uiteindelijk de nieuwbouw dan is aanvullend budget nodig voor plankosten. Voor 2021 stellen we 450 duizend euro beschikbaar voor de plankosten (dekking SIF, zie hervorming nr.9).

42. Openbare ruimte Treslinghuislocatie
Op dit moment wordt gewerkt aan de afronding van het plan voor de invulling van de Treslinghuis-locatie. Het benodigde budget voor de bouw van de school en de inrichting van het schoolplein is verstrekt. Voor de inrichting van de openbare ruimte, de aanleg van een 'zoem & vroem' strook en de versterking van de relatie tussen de Treslinghuis locatie en de Oosterpark zijn nog aanvullende middelen benodigd. De geschatte kosten bedragen circa 330 duizend euro, wat leidt tot een structurele kapitaallast van 14 duizend euro.

43. Uitstel invoering reclamebelasting
In de begroting 2019 is uitgegaan van de invoering van de reclamebelasting vanaf 1 januari 2021. In verband met de Coronacrisis wordt voorgesteld de invoering uit te stellen tot 1 januari 2022. De derving van inkomsten bedraagt 150 duizend euro in 2021.

44. Uitvoeringskosten inkomensdienstverlening
Als gevolg van de Coronacrisis verwachten we een toename van het aantal bijstandsuitkeringen. De capaciteit om de inkomensdienstverlening neemt hierdoor ook navenant toe. We stellen daarom 1.140 duizend euro beschikbaar voor de uitvoeringskosten in 2021. (Bij de hervormingen is bij maatregel 12 opgenomen dat deze opgave wordt gedekt uit voorbeslag van het rekeningresultaat 2020).

45. Uitvoeringskosten Werk & Participatie
We proberen het aantal mensen in een uitkeringssituatie zo snel mogelijk weer aan het werk te helpen. Aangezien het aantal bijstandsuitkeringen als gevolg van de Coronacrisis snel toeneemt leidt dit ook tot extra capaciteitsdruk bij Participatie. We stellen daarom hiervoor 1,3 miljoen euro beschikbaar in 2021. (Bij de hervormingen is bij maatregel 13 opgenomen dat deze opgave wordt gedekt uit het voorbeslag op middelen die naar verwachting via de rijkscompensatie corona beschikbaar komen).

46. Niet volledig realiseren taakstelling OOV
Bij de begroting 2019 is een besparing op OOV ingeboekt van 300 duizend euro. De OOV budgetten zijn zeer beperkt beïnvloedbaar en onze inschatting is dat 150 duizend euro van de besparing niet gerealiseerd kan worden.

47. Kostentoedeling materieel openbare ruimte
De bestaande verdeelsleutels voor toerekening van de kosten van materieel waren sterk verouderd. Op basis van de nieuwe toerekening kan er minder worden toegerekend aan tarieven. Dit betekent een nadeel van 322 duizend euro vanaf 2021.

48. Veiligheidsregio Groningen – pensioenvoorziening
De Veiligheidsregio Groningen (VRG) heeft in de jaarrekening 2019 een voorziening op moeten nemen in verband met FLO-overgangsrecht. Dit heeft geleid tot een negatief eigen vermogen. Op basis van de wet- en regelgeving dient dit eigen vermogen te worden weggewerkt. We stellen 1,149 miljoen euro beschikbaar in 2021 t/m 2023 en 677 duizend euro in 2024.

49. Tekort ICT faciliteiten
Als gevolg van de Corona crisis zien we een aanzienlijke stijging van de uitgifte van ICT middelen. Deze worden nu – naast de al beschikbare middelen – extra ingezet om vooral thuis effectief te kunnen werken. Daarnaast worden binnen de gemeente voorzieningen gerealiseerd om vanuit de interne vergaderzalen modernere en betere vergaderfaciliteiten (video-conferencing binnen de vergaderzalen) aan de gebruikers te bieden. We stellen 300 duizend euro in 2021 beschikbaar.

50. Tekort WIJ organisatie
WIJ Groningen heeft aangegeven naar verwachting uit te komen op een tekort in hun begroting voor 2021. Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de ontwikkeling van de personele lasten bij WIJ Groningen hoger is dan de door ons beschikbaar gestelde loon- en prijscompensatie. Door WIJ Groningen worden een aantal knelpunten zelf opgelost. Wij stellen in 2021 voor dit tekort 400 duizend euro beschikbaar. (Dekking vindt plaats uit de reserve accres instellingen, zie hervorming nr. 7).

51. Leniger/flexibeler begroten
In de begroting 2020 is aangegeven dat we door leniger en flexibeler te begroting een besparing van 5 miljoen willen realiseren. Voor 1,6 miljoen wordt dit gerealiseerd door het ramen van de verwachte onderuitputting van het BTW compensatiefonds. Bij de begroting 2020 hebben we ervoor gekozen om de OZB-opbrengst te laten stijgen met de verwachte WOZ-waardestijging. De WOZ-waarde is echter nog sterker gestegen dan was ingeschat. Hierdoor is de geraamde ontwikkeling van de OZB-opbrengsten structureel 1,0 miljoen euro hoger.

52. Geen gezin in de kou (SIF)
Mensen met lage inkomsens wonen bovengemiddeld vaak in slecht geïsoleerde woningen wonen. Door te investeren in isolatie van de woning en het gebruiken van energiezuinige apparatuur kan de energierekening verlaagd worden en armoede worden aangepakt. Daarnaast draagt dit bij aan CO2-reductie en de energietransitie. We stellen jaarlijks 230 duizend euro beschikbaar vanaf 2021 voor de bestrijding van energiearmoede. In het eerste jaar worden deze middelen besteed aan de cofinanciering voor een aanvraag voor het RRE (regeling reductie energieverbruik) subsidieprogramma. De volgende jaren worden deze middelen besteed aan maatregelen die de energiearmoede structureel verminderen.

53. Stedenbanden
Bij de begroting 2020 is besloten tot een structurele bezuiniging van 30 duizend euro vanaf 2021. Stedenbanden zijn een middel voor het stimuleren van culturele uitwisseling en wederzijds begrip en zijn van belang vanwege het uitwisselen van expertise, economische ontwikkeling en het bevorderen van onderlinge betrokkenheid. Voor het halen van deze doelen stellen we vanaf 2021 structureel 30 duizend euro beschikbaar (zodat de eerdere bezuiniging wordt teruggedraaid).

54. Groen in de openbare ruimte (SIF)
We stellen structureel 145 duizend euro beschikbaar vanaf 2021 voor het herwinnen en vergroenen van de

openbare ruimte waarbij nadrukkelijk wordt gekeken naar projecten die voortvloeien uit de nieuwe leidraad voor de openbare ruimte en/of het uitvoeringsprogramma van het Groenplan Vitamine G zodat de inzet van dit budget het grootste effect heeft.

55. Verhoging meerkostenregeling
De meerkostenregeling is een belangrijk instrument voor onze gemeente om inwoners met een chronische ziekte of beperking tegemoet te komen in hun zorgkosten. Omdat inwoners met een laag inkomen of AOW steeds meer moeite
hebben om rond te komen stellen we een structurele verhoging van de meerkostenregeling voor met 165 duizend euro vanaf 2021.

56. Versterken sociale infrastructuur
Bij de herijking van het accommodatiebeleid is een taakstellende bezuiniging van 100 duizend vanaf 2021 opgenomen. Buurt- en dorpsaccommodaties en speeltuingebouwen zijn van cruciaal belang voor de sociale infrastructuur. Deze accommodaties varen veelal financieel scherp aan de wind varen en worden door COVID-19 hard geraakt. We stellen daarom 100 duizend euro vanaf 2021 beschikbaar om de eerdere bezuiniging terug te draaien.
Daarnaast stellen we 40 duizend euro vanaf 2021 beschikbaar om te investeren in het versterken van de sociale infrastructuur, het versterken van informele netwerken en (jeugd)zorg dichtbij.

57. Reparatie trainingsveldkorting / lichtmasten sport
Een te forse stijging van de kosten voor sportverenigingen als gevolg van de harmonisatie van de tarieven sportaccommodaties mede in deze voor sportverenigingen aan corona gerelateerde financieel onzekere tijden is onwenselijk. Daarnaast zorgt dat het financieren van de vervanging van lichtmasten op sportparken uit het structurele deel van het co-investeringsfonds Sport er minder middelen in het fonds overblijven om te investeren sport. We stellen daarom 175 duizend euro vanaf 2021 beschikbaar om de bezuiniging trainingsveldkorting te verlagen en de vervanging van lichtmasten op sportparken te financieren.

58. Gezond opgroeien in een goede onderwijsomgeving
We stellen 75 duizend euro vanaf 2021 beschikbaar om de intensiveringsmiddelen leren aan te vullen en dit in te zetten voor gezond opgroeien in een gezonde onderwijsomgeving door met scholen beweegvriendelijke en groene schoolpleinen te creëren.

59. Ruimte voor nieuwe makers en cultuurtalent
In de cultuurnota en in het coalitieakkoord wordt het belang van nieuwe makers en jonge talenten duidelijk uitgesproken. Groningen wil een ‘City of talent’ zijn. We stellen daarom 100 duizend euro vanaf 2021 beschikbaar voor nieuwe makers en cultuurtalent.

60. Saldo amendementen begroting 2021
Het saldo van de verschillende amendementen die bij de begroting 2021 zijn aangenomen resulteren in een positief saldo van 3 duizend euro. Dit saldo is als stelpost verwerkt in de begroting 2021.

Hervormingen 2021-2024

Voor de begroting 2021-2024 hebben wij aanvullende bezuinigingsmaatregelen en hervormingen in beeld gebracht. De verdeling van de maatregelen 2021-2024 is in onderstaande tabel opgenomen. Vervolgens is per dekkingsbron een toelichting gegeven.

Hervormingen	Deel-programma	I/S	2021	2022	2023	2024
1. Onderwijshuisvesting	3.1	S	600	600	600	600
2. Parkeerbedrijf	7.4	S	1.700	1.700	1.700	1.700
3. Basisontwikkelprogramma	3.1	S	150	150	150	150
4. Vrijval kapitaallasten	2.3	S	200	200	200	200
5. Spaardeel riolering	13.1	S	1.100	1.632	1.632	1.632
6. Vrijval afrekening Transferium Hoogkerk	7.4	I	1.000			
7. Reserve accres instellingen	divers	I	2.000			
Accres instellingen	divers	S	400	400	400	400
8. Inzet DOIB	12.1 en 14.1	I	723	500	500	500
9. Inzet plankosten SIF voor Kardinge en Oosterpoort	8.1	I	750			
10. Effect herindeling op leges	14.1	S	300	300	300	300
11. Fietsparkeren uit SIF	8.1	I	200			
12. Uitvoeringskosten IDV uit voorbeslag 2020	12.1	I	1.140			
13. Verwachte compensatie Rijk Werk & Participatie	12.1	I	1.300			
14. Begeleiding vergunninghouders	1.1	I	423	209	72	
15. Kostendekkendheid leges *	8.7	S	1.063	1.063	1.063	1.063
			13.049	6.754	6.617	6.545

*) dit betreft een aanpassing van de ontwerpbegroting naar aanleiding van de behandeling in de raad

1. Onderwijshuisvesting

De (financiële) opgave voor onderwijshuisvesting, zoals vastgelegd in het IHP is groot. Met een financieel sturingsmodel hebben we in het afgelopen jaar goede stappen gezet om beter inzicht te krijgen in het financiële beeld van onderwijshuisvesting en de gevolgen van investeringsbeslissingen voor het budget onderwijshuisvesting. Het model zal verder worden verbeterd en de parameters geëvalueerd op juistheid. Het beeld dat we nu hebben laat zien dat een bedrag van 600 duizend euro per jaar kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen zonder nu in te leveren op onze ambities. Belangrijk wel is dat er in de collegeperiodes 2026 en verder opnieuw besloten moet worden over het toevoegen van structurele middelen willen we het IHP in haar volle omvang kunnen blijven uitvoeren en een start maken met de opgave voor gymlokalen.

2. Parkeerbedrijf

De opbrengsten van het parkeerbedrijf worden nu gepresenteerd als resultaat bij de rekening en niet vooraf begroot. Door deze opbrengsten vanaf 2021 structureel te begroten creëren we ruimte in de begroting. Tegelijkertijd zijn wij van mening dat door het verder ‘uitrollen’ van de parkeervergunningen in de gemeente we invloed kunnen uitoefenen op het gebruik van parkeergarages en straatparkeren. We stellen voor de meeropbrengsten te begroten voor een bedrag van 1,7 miljoen euro.

3. Basisontwikkelprogramma

Door de verhoging van de Rijksbijdrage voor Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) kan een groter deel van de peuteropvang daaruit gefinancierd worden. Hierdoor kan van het budget basisontwikkelprogramma 150 duizend euro vrijvallen.

4. Vrijval kapitaallasten
We constateren dat er jaarlijks sprake is van, incidentele, vrijval van kapitaallasten/ruilmiddelen. Ook zien we dat de omvang daarvan een wisselvallig karakter heeft. Desalniettemin stellen we voor uit te gaan van een jaarlijkse vrijval van 200 duizend euro.

5. Spaardeel riolering
In het spaardeel rioolrecht zit enige ruimte wat we gebruiken om versneld af te schrijven op eerdere investeringen. We zitten nu in een periode met erg lage rente en weinig investeringen maar in de jaren na 2050 gaat het aantal vervangingen fors oplopen omdat de aanleg van de 60-70 er jaren dan aan het einde van de levensduur zit. We schrijven daarom nu versneld af zodat de lasten in de toekomst minder fors op gaan lopen. In 2021 zullen we niet versneld afschrijven op investeringen uit eerdere jaren. Hierdoor zal de opbrengst uit de rioolheffing dalen met 1,632 miljoen euro. De OZB-opbrengsten verhogen we vanaf 2021 gelijktijdig met 1,632 miljoen euro zodat de woonlasten per saldo gelijk blijven.
We zetten in 2021 hiervan 532 duizend euro in voor de besparing afvalstoffenheffing (begroting 2020, maatregel 60). Een brede en zorgvuldige afweging van de bezuinigingsmogelijkheden vergt tijd waardoor de besparing 2021 niet gerealiseerd kan worden.

6. Vrijval afrekening Transferium Hoogkerk
Uit de nacalculatie van het Transferium Hoogkerk blijkt een meevaller te resulteren van 1 miljoen euro. We betrekken deze vrijval bij de dekkingsbronnen voor 2021.

7. (Reserve) accres instellingen
Subsidies aan instellingen worden geïndexeerd met de loon-en prijscompensatie van 2 jaarschijven terug (in 2021 ontvangen instellingen de loon-prijsindexatie over 2019) . De gedachte hierachter is dat instellingen zekerheid hebben over de compensatie die ze ontvangen. Loon- en prijscompensatie kan namelijk in de loop van het jaar en in het jaar daarna nog worden aangepast. Na 2 jaar is de loon- en prijscompensatie definitief. Door te werken met de loon- en prijscompensatie van 2 jaarschijven terug, worden instellingen dus niet meer geconfronteerd met aanpassingen. Omdat de loon- en prijscompensatie aan instellingen niet synchroon loopt met de loon- en prijscompensatie aan de directie, wordt gewerkt met een *reserve accres instellingen*. Dat kun je zien als een spaarrekening dat we gebruiken voor de compensatie van prijs- en loonindexatie bij gesubsidieerde instellingen. Alle mutaties in de loonprijscompensatie lopen via de reserve.
We zien dat het saldo van de reserve geleidelijk oploopt. We hebben daarom geanalyseerd welke budgetten beschikbaar zijn voor de loon-en prijscompensatie en welke budgetten nodig zijn voor indexering van de subsidiebudgetten. Op basis van de analyse stellen we voor incidenteel 2 miljoen euro vrij te laten vallen uit de reserve accres instellingen en structureel 400 duizend euro uit de ruimte in budgetten.

8. Inzet DOIB
In de begroting is een jaarlijks een budget beschikbaar voor financiering voor concernbrede initiatieven voor vernieuwing en verbetering van de organisatie op het gebied van dienstverlening en bedrijfsvoering (DOIB). De financiële realisatie van het DOIB-budget laat zien dat er jaarlijks sprake is van onderbesteding. We zetten daarom 723 duizend euro van het DOIB-budget in voor 2021 en in 2022 t/m 2024 zetten we 500 duizend euro in.

9. Inzet SIF - plankosten Kardinge en Oosterpoort
Voor de ontwikkeling van de Oosterpoort en Kardinge worden plankosten gemaakt. Bij opgave 13 (Kardinge) stellen we 300 duizend euro beschikbaar en bij opgave 41 (Oosterpoort) stellen we 450 duizend euro beschikbaar vanuit het SIF.

10. Effect herindeling op leges
Een deel van de personele lasten van voormalige medewerkers van Haren en Ten Boer werden tot dit moment nog ten onrechte niet toegerekend aan de leges. Wanneer we deze personele inzet op leges inzetten ontstaat een vrijval van 300 duizend euro per jaar.

11. Fietsparkeren uit SIF
Voor opgave 17 (fietsparkeren) kan voor 2021 200 duizend euro worden gedekt uit het SIF.

12. Uitvoeringskosten IDV uit voorbeslag 2020
We worden op dit moment geconfronteerd met een grote instroom in de bijstand en we verwachten dat deze in 2020 en 2021 doorzet. Om deze extra instroom op te kunnen vangen moeten we extra capaciteit inzetten. We hebben deze extra inzet geschat op 1,140 miljoen euro. We stellen voor deze kosten te dekken met een voorbeslag op het rekeningresultaat 2020.

13. Verwachte compensatie Rijk: Werk & Participatie
In het steun en herstelpakket voor economie en arbeidsmarkt heeft het kabinet ook middelen opgenomen om de dienstverlening aan uitkeringsgerechtigden op peil te houden. Hieronder valt ook de ondersteuning van mensen die hun baan zijn kwijtgeraakt en weer de stap naar ander werk moeten maken. Onze inschatting is dat de extra kosten in 2021 voor werk & participatie neerkomen op 1,3 miljoen euro. Hiervoor stellen we aanvullende middelen beschikbaar. Dekking vindt plaats vanuit de middelen die de gemeente Groningen ontvangt uit het steun en herstelpakket.

14. Begeleiding vergunninghouders
De verwachting is dat we vanaf 2021 een nieuwe opgave krijgen, namelijk de Veranderopgave Inburgering. Gemeenten worden dan verantwoordelijk voor de regie op de uitvoering van de inburgering. We verwachten de extra inzet op de begeleiding vergunninghouders te kunnen dekken uit een nog te ontvangen rijksbijdrage (zie opgave 8).

15. Kostendekkendheid leges
De gemeenteraad van de oude gemeente Groningen had als uitgangspunt vastgesteld dat de gebruikers de volledige kostprijs voor de producten en diensten van de gemeente Groningen betalen. Dit is nog altijd een wenselijk uitgangspunt daar de bestaande financiële situatie van de gemeente Groningen het niet toelaat om zelf te betalen voor producten en diensten voor derden. Om ook in 2021 aan dit uitgangspunt te voldoen zullen alle legestarieven vallend onder Titel 2 ‘Omgevingsvergunning’ naast de nominale compensatie voor 2020 en 2021 verhoogd worden met 9%. De hiermee gerelateerde opbrengst bedraagt 1,063 miljoen euro vanaf 2021.

Investering- en financieringsstaat

Investeringen (bedragen x 1.000euro)	Boekwaarde 1-1-2021	Bruto investeringe n	Verminderingen	Af-schrijvingen	Boekwaarde 31-12-2021
Immateriële vaste activa (totaal)	**418**	**0**	**0**	**26**	**392**
Bijdragen aan activa van derden	418	0	0	26	392
Materiële vaste activa (totaal)	**1.383.582**	**83.712**	**0**	**44.120**	**1.423.174**
I. Investeringen met economisch nut		73.4	0		
Waarvan routine investeringen		14.942	0		
Waarvan beleidsmatige investeringen		58.498	0		
II. Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut		10.272			
Vlottende activa (totaal)	**56.937**	**32.819**	**20.486**	**0**	**69.270**
Onderhanden werk inzake grondexploitaties	56.937	32.819	20.486	0	69.270
Financiële activa (totaal)	**409.771**	**863**	**28.243**	**0**	**382.391**
Kapitaalverstrekkingen	19.415	863		0	20.278
Uitgezette leningen	390.356	0	28.243	0	362.113
Totaal activa	**1.850.708**	**117.394**	**48.729**	**44.146**	**1.875.227**

Financiering (bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde 1-1-2021	Bruto investeringen	Verminderingen		Boekwaarde 31-12-2021
Reserves	173.194	13.400	36.708		149.886
Voorzieningen	39.258	10.063	13.718		35.603
Opgenomen geldleningen Treasury	1.590.365	51.480			1.641.845
Alsnog te financieren lang en kort		47.893			47.893
Totaal financiering	**1.802.817**	**122.836**	**50.426**		**1.875.227**

Materiële vaste activa

Bij de vaste activa ramen wij voor 83,7 miljoen euro aan investeringen. In combinatie met de geraamde afschrijvingen van 44,1 miljoen euro stijgt daardoor de boekwaarde van de vaste activa van 1.383,6 miljoen euro naar 1.423,2 miljoen euro.

De 83,7 miljoen euro aan investeringen in vaste activa onderscheiden we naar drie soorten, namelijk:

- Routine investeringen: 14,9 miljoen euro
- Beleidsmatige investeringen: 58,5 miljoen euro
- Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut: 10,3 miljoen euro

Routine investeringen

De routine investeringen zijn investeringen ter vervanging van bestaande activa met als doel de bedrijfsvoering op het huidige peil te houden. Het betreft voornamelijk investeringen in automatisering, meubilair, huisvesting, voertuigen en materieel. Voor 2021 verwachten wij de volgende investeringen:

Routine investeringen 2021 (bedragen x 1.000 euro)	
Vervangingsinvesteringen Informatie & Onderzoek	1.436
Vervangingsinvesteringen Stadsontwikkeling	163
Vervangingsinvesteringen Sport050	169
Vervangingsinvesteringen SPOT Groningen	1.303
Vervanging materieel Stadsbeheer	11.586
Materieel iederz	285
Totaal	**14.942**

Een deel van bovenstaande investeringen komt nog ten laste van de kredieten van voorgaande jaren (5,0 miljoen euro). Dit houdt in dat wij in 2021 voor totaal 9,9 miljoen euro aan nieuwe kredieten voor routine-investeringen nodig hebben. De kapitaallasten van de nieuwe kredieten voor routine investeringen 2021 hebben wij opgenomen in deze begroting.

Routine-investeringen 2021 (bedragen x 1.000 euro)	Beschikbaar te stellen krediet
Vervangingsinvesteringen Informatie & Onderzoek	36
Vervangingsinvesteringen Stadsontwikkeling	163
Vervangingsinvesteringen Sport050	*169
Vervangingsinvesteringen SPOT Groningen	502
Vervanging materieel Stadsbeheer	8.785
Materieel iederz	285
Totaal	**9.940**

* dit bedrag is exclusief BTW

Beleidsmatige investeringen

Beleidsmatige investeringen zijn investeringen waarover al principebesluiten zijn genomen en waarvoor de dekking is geregeld. Voor 2020 ramen wij voor 58,5 miljoen euro aan beleidsmatige investeringen.

Beleidsmatige investeringen met economisch nut (bedragen x 1.000 euro)	Bruto
Investeringen Sport050	**5.375
Vervanging riolering	19.668
Vastgoed diversen	7.593
Investeringen in scholen	4.378
Kunstwerf	2.221

MFA de Wijert	4.963
Stadhuis	14.300
Totaal	**58.498**

** dit bedrag is inclusief BTW

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Investeringen met maatschappelijk nut zijn investeringen die in principe niet verhandelbaar zijn, maar wel een meerjarig nut (kunnen) hebben. Voorbeelden hiervan zijn wegen, straten, pleinen, bruggen, openbaar groen. Met ingang van 2017 moeten deze investeringen, conform BBV, worden geactiveerd. Voor 2021 ramen wij 10,2 miljoen euro aan investeringen. Voor de financiering van deze investeringen leggen wij afzonderlijke raadsvoorstellen aan de gemeenteraad voor.

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut (bedragen x 1.000 euro)	Bruto
Vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte	6.372
LED Verlichting	2.000
Gele stenen	1.900
Totaal	**10.272**

Vlottende activa

Investeringen in grondexploitaties gelden in de gemeentelijke verslaglegging als vlottende activa. Het betreft zaken als grondaankopen en infrastructurele werken. In 2021 gaat het naar verwachting om 32,8 miljoen euro aan investeringen, met daartegenover 20,5 miljoen euro aan inkomsten.

Financiële activa

Begin 2021 heeft de gemeente naar verwachting voor totaal 409 miljoen euro aan financiële activa. Dit betreft als hoofdonderdelen 390 miljoen euro aan verstrekte geldleningen en 19 miljoen euro aan kapitaalverstrekkingen (deelnemingen). Bij de verstrekte geldleningen gaat het voornamelijk om de leningen voor Meerstad (264 miljoen euro) en de leningen aan woningcorporaties (76 miljoen euro). Het bedrag aan uitgezette leningen loopt met 28 miljoen euro terug. Dit komt vooral doordat er sinds 2001 aan woningcorporaties geen leningen meer worden verstrekt en er alleen nog aflossing plaats vindt van bestaande leningen. Het totaal van de uitgezette leningen komt eind 2021 uit op 362 miljoen euro. Het totaal van de financiële activa is eind 2021 afgerond 382 miljoen euro.

Financiering

De boekwaarde van de gemeentelijke activa stijgt van 1,851 miljard euro naar 1,875 miljard euro. De financiering van deze boekwaarde geschiedt door middel van de reserves en voorzieningen van de gemeente, door geldleningen die de gemeente in het verleden heeft aangetrokken, door het inzetten van kort geld of door het aantrekken van nieuwe geldleningen.

De omvang van de reserves daalt met 18 miljoen euro van 173 naar 155 miljoen euro. De omvang van de voorzieningen daalt met 3 miljoen euro van 39 miljoen euro naar 36 miljoen euro. Per saldo komen de eigen financieringsmiddelen eind 2021 naar verwachting uit op 191 miljoen euro. Het overgrote deel van de 1,851 miljard euro aan boekwaarde, wordt daarom gefinancierd met langlopende leningen. Het totaal aan aangetrokken lange geldleningen bedraagt begin 2021 naar verwachting 1,590 miljard euro. We verwachten 46 miljoen aan te trekken in 2021. Het bedrag van de opgenomen lange geldleningen eind 2021 komt daarmee uit op 1,636 miljard euro.

Het verschil tussen de geraamde boekwaarde van 1,875 miljard euro en de opgenomen lange geldleningen (1.636 miljoen euro) en reserves en voorzieningen (191 miljoen euro) bedraagt 48 miljoen euro. Dit bedrag financieren wij door het inzetten van kort geld of door alsnog nieuwe geldleningen aan te trekken.

Reserves

Verloopoverzicht reserves 2021

Omschrijving (bedragen x 1.000 euro)	Begroot Saldo 31-07-2020	Prognose 2020	Prognose Saldo 31-12-2020	Begrote toevoeging 2021	Begrote onttrekking 2021	Saldo 31-12-2021
Algemene Reserve	52.643	1.125	53.768	5.347	16.835	42.280
Algemene Bestemmingsreserve	13.281	2.000	15.281		9.984	5.297
Aandelen Essent NV	1.345		1.345			1.345
Actualisering Bestemmingsplan	12		12			12
Afkoopsom onderhoud fietspad	449		449			449
Afkoopsommen erfpacht	12.585		12.585			12.585
Begraafplaatsen	109		109	30	30	109
Bijdrage MFA de Wijert	1.160		1.160		46	1.114
Bijdrageregeling dorpshuizen	20		20			20
Bovenwijkse infrastructuur	1.986		1.986			1.986
Cofinancieringinvesteringfonds	1.639		1.639		29	1.610
Duurzaamheid Scholen	399		399			399
Eemskanaalzone	8.515		8.515	144		8.659
Egalisatiereserve Instellingen	4.154		4.154	3.296	4.311	3.139
ESF	1.280	1.295	2.575		1.250	1.325
Esserberg	171		171		11	160
Extra Beleid	1.258		1.258			1.258
Flankerend beleid	1.547		1.547			1.547
Gebruiksovereenkomst voetbalverenigingen	51		51		6	45
Gresco	12		12			12
GrESCo aanpak 24 gebouwen	125		125			125
Hergebruik grond	626		626			626
Kunst op straat	263		263			263
Nieuw Raadhuis Haren	1.579		1.579	147	126	1.600
Nieuwbouw VMBO	953		953		238	715
Onderhoud en vastgoed	37		37			37
Onderwijshuisvesting	1.569		1.569	2.195		3.764
Openbaar Gebied	24		24			24
Quintusschool	285		285			285
Realisering Speelvoorzieningen	89		89			89
Regio Specifiek Pakket ZZL	9.400		9.400			9.400
Regionale Energie Strategie	844	-422	422		422	0

Reserve Bouwleges	40	-40	0			0
Reserve Kapitaallasten (BK)	17.932		17.932	420	1.176	17.176
Scholenfonds	1.595		1.595	135		1.730
SIF	23.366		23.366	500	2.000	21.866
WarmteStad	60		60			60
Zernike College	7.832		7.832	1.186	244	8.774
Totaal	**169.236**	**3.958**	**173.194**	**13.400**	**36.708**	**149.886**

Toelichtingen op reserves

Omschrijving	Doel	Maximale omvang	Saldo 31-12-2021	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Algemene Reserve (AR)	Deze reserve dient ter dekking van het opvangen van onvoorziene verliezen op de korte en lange termijn		42.280	In de begroting 2021 wordt een totaalbedrag van 5,347 miljoen euro aan de algemene reserve toegevoegd: - aanvulling weerstandsvermogen op grond van de begroting 2017 ad 1,845 miljoen euro; - terugbetaling ruil businesscase outsourcing ICT ad 2,478 miljoen euro; - uit meerjarenbegrotingen van de voormalige gemeente Haren/Ten Boer 460 duizend euro; - terugbetaling effect vervroegde aflossing lening Royal Bank of Scotland ad 46 duizend euro; - terugbetaling bijdrage toekomst Groningen Airport Eelde ad 300 duizend euro; - vrijval herindelingsbudget ad 218 duizend euro. In de begroting 2021 wordt een totaalbedrag van 16,835 miljoen euro aan de algemene reserve onttrokken: - saldo begroting 2021 ad 618 duizend euro; - saldo meerjarenbegroting 2020 ad 9,564 miljoen euro; - saldo meerjarenbegroting 2019 ad 4,078 miljoen euro; - inzet geluid-reducerend asfalt ad 75 duizend euro; - dekking begroting grondbedrijf 2,5 miljoen euro.	Voldoende

Algemene Bestemmings Reserve (ABR)	De algemene bestemmingsreserve is voor bestemde middelen, waarvoor geen afzonderlijke bestemmingsreserve is ingesteld.		5.297	In de begroting 2021 wordt een totaalbedrag van 10 miljoen euro aan de algemene bestemmingsreserve onttrokken: - dekking amendementen begroting 2020 ad 355 duizend euro; - verwachte onttrekking bodemsanering 2,0 miljoen euro; - inzet weerstandsvermogen risico Meerstad zoals besloten bij begroting 2019 3,6 miljoen euro; - dekking bovenwijkse voorzieningen (begroting 2020) 1,5 miljoen euro; - invulling hervormingsmaatregel grondopbrengst (zoals besloten bij de rekening 2019) 2,5 miljoen euro.	Voldoende
Vastgoed verkoopopbrengst tbv bezuinigingen	Deze reserve dient om de opbrengsten van het afstoten van vastgoed in enig jaar aan een bezuinigingstaakstelling van een volgende jaar toe te rekenen en tijdelijk te reserveren.		0	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Gresco	Deze reserve dient als egalisatiereserve voor de resultaten van Gresco		12	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
ICT modules vastgoedmanagement (BK)	Deze reserve dient ter dekking van kapitaallasten		163	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Aandelen Essent NV (BK)	Deze reserve dient als tegenwaarde ontvangen aandelen EGD bij overgang EGG naar EGD (nu: Essent).		1.345	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Extra beleid	Deze reserve dient om de nog te besteden extra beleidsgelden op te nemen.		1.258	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Regio Specifiek Pakket ZZL	Deze reserve dient om Projecten uit het Regio Specifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP-ZZL) te financieren.		9.400	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Martiniplaza BV (BK)	Deze reserve is ingesteld bij de herwaardering van de aandelen van Martiniplaza BV.		0	Er zijn geen mutaties begroot.	
Van Lenneplaan (BK)	Deze (beklemde) reserve dient ter dekking van de kapitaallasten conform het BBV mogen middelen niet meer in mindering worden gebracht op het project zelf als hierdoor een negatieve boekwaarde ontstaat		505	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Flankerend beleid	Deze reserve dient voor herplaatsing van medewerkers in het kader van de bezuinigingsoperatie.		1.547	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Gele steentjes (BK)	Deze (beklemde) reserve dient ter dekking van de kapitaallasten conform het BBV mogen middelen niet meer in mindering worden gebracht op het project zelf als		491	Ingaande 2022 is jaarlijks voor een periode van 40 jaar een onttrekking uit de reserve van 12 duizend euro nodig om de kapitaallasten van de investeringen voor gele stenen te dekken.	Voldoende

	hierdoor een negatieve boekwaarde ontstaat				
Speelvoorzieningen (BK)	Deze (beklemde) reserve dient ter dekking van de kapitaallasten conform het BBV mogen middelen niet meer in mindering worden gebracht op het project zelf als hierdoor een negatieve boekwaarde ontstaat		779	Ingaande 2022 is jaarlijks voor een periode van 10 jaar een onttrekking uit de reserve van 78 duizend euro nodig om de kapitaallasten van de investeringen voor speelvoorzieningen te dekken.	Voldoende
Begraafplaatsen	De reserve dient ter dekking van toekomstige ruimingskosten en voor het opvangen van (kleine) verschillen in de inkomsten en uitgaven op de exploitatie begraafplaatsen.		109	In 2021 verwachten we 30 duizend euro toe te voegen en te onttrekken aan de reserve voor het aandeel ruimen in de tarieven voor grafuitgiftes.	Onvoldoende
Kunst op straat	Deze reserve dient voor het financieren van kunst bij nader te bepalen kunstprojecten in de openbare ruimte.		263	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
WarmteStad	Deze reserve dient ter dekking van het risico van het hebben van een rekening courant-verhouding met WarmteStad BV		60	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Bovenwijkse infrastructuur grondexploitaties (BK)	Deze reserve is ingesteld om middelen die vrijkomen door activering van bovenwijkse voorzieningen in de grondexploitaties te reserveren		1.986	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
SIF	Deze reserve is ingesteld voor nog niet uitgegeven (rijks)middelen voor toekomstige projecten.		21.866	De taakstelling uit het coalitieakkoord om 2 miljoen euro aan subsidies te verwerven ter vervanging van de inzet van eigen middelen wordt vooralsnog ten laste van de reserve SIF gebracht. Getracht wordt vrijvallende middelen aan deze reserve weer toe te voegen ter dekking van deze onttrekking. Hiernaast wordt jaarlijks 500 duizend euro toegevoegd voor Groen, waarvan bestedingen ten laste van de reserve worden gebracht.	Voldoende
Reserve Kapitaalslasten (BK)	Deze (beklemde) reserve dient ter dekking van de kapitaallasten conform het BBV mogen middelen niet meer in mindering worden gebracht op het project zelf als hierdoor een negatieve boekwaarde ontstaat		11.230	De baten ad 350 duizend euro met betrekking tot de centrumgarage worden op basis van kredieten ten behoeve van het binnenstadprogramma tot en met 2023 aan deze reserve toegevoegd. In 2021 onttrekken wij incidenteel 1 miljoen euro ter dekking van de gemeentebegroting. .	Voldoende
Hergebruik grond	Deze reserve dient om vooruit ontvangen gelden voor de toekomstig te maken kosten te reserveren. Jaarlijks zal het exploitatieresultaat verrekend met deze reserve.		626	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende

Afkoopsommen erfpacht	Deze reserve dient voor het reserveren van afkoopsommen erfpacht. De ontvangen afkoopsom erfpacht wordt toegevoegd aan deze reserve tot maximaal de waarde van de uitgegeven kavel.		12.585	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Eemskanaalzone (BK)	Deze reserve dient voor het aanhouden van middelen als gevolg van marktwaarde-toetsen. Middelen die vrijkomen doordat waardering van de strategische gronden en gebouwen worden verhoogd naar de waarde bij huidige bestemming op basis van een taxatie. .		8.659	De rente ad 144 duizend euro wordt jaarlijks aan deze reserve toegevoegd.	Voldoende
Regionale Energie Strategie	Gemeente Groningen ontvangt als centrumgemeente voor een periode van drie jaar middelen van het Rijk voor de ondersteuning van het proces van de Regionale Energie Strategieën (RES). Deze reserve is ingesteld voor de nog te ontvangen en nog niet bestede middelen.		0	Naar verwachting wordt in 2021 de laatste jaarlaag van 422 duizend euro ingezet ten behoeve van het RES traject.	Voldoende
Fonds Economische Ontwikkelingen	Deze reserve dient ter dekking van middelen die breed worden ingezet ter stimulering van de economische ontwikkelingen in de stad.		0	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
ESF	Deze reserve dient om vrijval van ESF- subsidie die de gemeente Groningen als centrumgemeente ontvangt te reserveren en wordt zoveel als mogelijk weer ingezet ter dekking van projecten		1.325	De nieuwe ESF subsidieperiode loopt van 2021 t/m 2027. Het is nog niet duidelijk hoeveel subsidie we kunnen aanvragen én ook niet wanneer deze subsidieperiode wordt opengesteld, vandaar dat we de mogelijke toevoegingen nog niet in de begroting hebben opgenomen. In 2021 wordt er 1 miljoen euro ingezet ter dekking van het werkprogramma (incidenteel) en 250 duizend euro als structurele dekking voor de bedrijfsvoeringskosten werk.	voldoende
Esserberg (BK)	Deze beklemde reserve dient ter dekking van een deel van de kapitaallasten van het investeringsproject 'renovatieplan sportpark Esserberg'.		160	Jaarlijks wordt een bedrag aan deze reserve onttrokken ten behoeve van kapitaallasten.	Voldoende

Co financiering investerings-fonds	Deze reserve dient om de noodzakelijke uitbreiding en vervanging van gemeentelijke sportaccommodaties mogelijk te maken en om als gemeente via cofinanciering bij te kunnen dragen aan investeringen van sportverenigingen in sportaccommodatie		1.610	De begrote onttrekking ad 29 duizend euro is bedoeld voor het opruimen van rubber infill. In de voorbereiding van de begroting 2020 is voorgesteld om de incidentele saneringskosten voor SBR kunstgras hieruit te financieren. Een deel daarvan (216 duizend euro) is vanwege het verschuiven in het vervangingsprogramma teruggestort in 2020. Bij de kredietaanvraag voor vervangingsinvesteringen 2021 zal opnieuw worden bekeken of er een onttrekking moet plaatsvinden binnen dat kader. Een deel van de reserve (989 duizend euro) is voor toekomstige vervangingen kunstgras oud Haren. De ambities (zie doel) dienen te worden afgestemd op de beschikbare middelen.	Voldoende
Reserve Kapitaalslasten (BK)	Deze beklemde reserve dient ter dekking van kapitaallasten		381	Jaarlijks wordt een bedrag aan deze reserve onttrokken ten behoeve van kapitaallasten.	Voldoende
Egalisatiereserve Instellingen in verband met concernaccres	Betreft de egalisatiereserve die is ontstaan door het niet volledig toevoegen van de van het concern ontvangen indexatie in het betreffende jaar aan het subsidiebudget. Het verschil tussen de aan het subsidiebudget toegevoegde indexatiepercentage en de gemeentelijke compensatie wordt jaarlijks verrekend met deze reserve.		3.139	In 2021 voegen we 3,296 miljoen euro toe aan deze reserve zodat we deze over 2 jaar kunnen toevoegen aan de subsidiebudgetten en deze kunnen verrekenen met de betreffende instellingen. Via deze systematiek onttrekken wij een bedrag van 1,911 miljoen euro. In 2021 onttrekken wij aanvullend 2,0 miljoen euro aan deze reserve ter dekking van de gemeentebegroting en 400 duizend euro ter dekking van het tekort op de WIJ organisatie.	Voldoende
Bijdrage MFA de Wijert (BK)	Deze reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van het project Multifunctionele Accommodatie De Wijert.		1.114	De begrote onttrekking van 46 duizend is ter dekking van (een deel van) de kapitaallasten van het pand MFA de Wijert.	Voldoende
BSV Paddepoel	Deze reserve dient voor de dekking van de kosten aanbouw BSV (Buurt en Speeltuinvereniging Paddepoel).	83	0	Er zijn geen mutaties begroot.	
Reserve Kapitaalslasten (BK)	Deze beklemde reserve dient ter dekking van kapitaallasten		2.675	De begrote onttrekking van 56 duizend euro is ter dekking van de kapitaalslasten van het pand Heesterpoort 1. Conform het raadsvoorstel 'Revitalisering Stadhuis TO' is de begrote storting van 22 duizend ter dekking van (een deel van) de kapitaallasten.	Voldoende
Gresco aanpak 24 gebouwen (BK)	Deze reserve dient voor de gedeeltelijke dekking van de kapitaallasten integrale aanpak 24 gebouwen		125	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende

Onderwijshuisvesting	Deze reserve is voor het opvangen van risico's en het mogelijk maken van toekomstige investeringen.	5.000	3.764	In 2021 wordt een bedrag van 2,195 miljoen euro aan deze reserve toegevoegd. De initiële toevoeging van 2,795 miljoen is het overschot binnen het programma onderwijshuisvesting. Dit overschot is met name ter dekking van kapitaalslasten in de toekomst. In de komende jaren zullen ook substantiële onttrekkingen aan deze reserve plaatsvinden, echter deze zijn nog niet te begroten. De initiële toevoeging verlagen wij met 600 duizend euro ter dekking van de gemeentebegroting.	Voldoende
Nieuwbouw VMBO (BK)	Deze beklemde reserve dient ter dekking van kapitaallasten		715	De begrote jaarlijkse onttrekking van 238 duizend euro houdt verband met de dekking van de kapitaallasten van de gebouwen van VMBO.	Voldoende
Realisering Speelvoorzieningen	Deze reserve dient ter dekking van kosten realisering speelvoorzieningen .		89	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Bijdrageregeling Dorpshuizen	Deze reserve dient het verstrekken van een bijdrage in de kosten van groot onderhoud ten behoeve van dorpshuizen in het kader van de bijdrage regeling dorpshuizen.		20	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
De Lessenaar Ten Post	Deze reserve is voor de ontvangen afkoopsom van Nationaal Coördinator Groningen (NCG) in verband met huuropzegging van school De lessenaar Ten Post.		0	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Afkoopsom onderhoud fietspad Stadsweg	Deze reserve dient ter dekking van de kosten van het jaarlijks onderhoud aan de Stadsweg Ten Boer		449	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Scholenfonds	Deze reserve dient ter dekking van de kosten bouw nieuwe school		1.730	De jaarlijkse toevoeging van 135 duizend euro houdt verband met de bouw van het nieuwe kindcentrum.	Voldoende
Res. Dekking Gerealiseerde Inv. (RDGI)	Deze reserve dient ter dekking van kapitaallasten van bepaalde specifieke activa.		953	Jaarlijks wordt 106 duizend onttrokken en 48 duizend euro toegevoegd ter dekking van kapitaallasten.	toereikend
Bestemmingsreserve Nieuw Raadhuis	Deze reserve dient ter dekking van een deel van de kapitaallasten van het nieuwe gemeentehuis.		1.600	De toevoeging van 147 duizend euro betreft rente. De onttrekking van 126 duizend euro heeft betrekking op de dekking van de kapitaallasten.	Voldoende
Bestemmingsreserve Zernike College	Deze reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van de nieuwbouw van het Zernike College.		8.774	De toevoeging van 1,2 miljoen euro betreft het financiële voordeel (ontvangen via de algemene uitkering uit het gemeentefonds) van de omschakeling van de Harense locaties van het Zernike College van dislocaties tot nevenvestigingen. De onttrekking van 244 duizend euro heeft betrekking op de dekking van kapitaallasten.	Voldoende

Bestemmingsreserve Quintusschool	Deze reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van de verbouwing die is gepleegd in het kader van de samenvoeging van De Marke en De Meent tot de huidige Quintusschool		285	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Bestemmingsreserve. Duurzaamheid Scholen	Deze reserve dient ter dekking van kosten voortvloeiende uit een nieuwe duurzaamheidsregeling voor scholen als gevolg van het Integraal Huisvestingsplan 2014-2017.		399	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Bestemmingsreserve Openbaar Gebied	Deze reserve dient ter dekking van kosten inrichting openbaar gebied		24	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Bestemmingsreserve onderhoud en vastgoed	Deze reserve dient ter dekking kosten beheer en onderhoud van vastgoed		37	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Bestemmingsreserve actualisatie bestemmingsplannen	Deze reserve dient ter dekking voor kosten afronding bestemmingsplan buitengebied en 6.000 euro voor het project proeftuin omgevingswet- Woldwijk.		12	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Bestemmingsreserve Gebruiksovereenkomst voetbalverenigingen Ten Boer	Deze reserve dient ter dekking van het fonds "Gebruiksovereenkomsten voetbalverenigingen" in ten Boer. Op grond van de gebruiksovereenkomsten kunnen voetbalverenigingen een beroep doen op de gemeente voor groot onderhoud aan de accommodaties en de financiering van een aantal zaken op en rond de velden.		45	Jaarlijks worden vergoedingen verstrekt aan de vier voetbalverenigingen.	Voldoende
	Totaal reserves		**149.886**		

Verloopoverzicht reserves 2022-2024

Naam reserve (bedragen x 1.000 euro)	Saldo 31-12-2021	Prognose mutatie 2022	Saldo 31-12-2022	Prognose mutatie 2023	Saldo 31-12-2023	Prognose mutatie 2024	Saldo 31-12-2024
Algemene Reserve	42.280	-57	42.223	7.716	49.939	7.867	57.806
Algemene Bestemmingsreserve	5.297	-2.485	2.812	-30	2.782		2.782
Aandelen Essent NV	1.345		1.345		1.345		1.345
Actualisering Bestemmingsplan	12		12		12		12
Afkoopsom onderhoud fietspad	449		449		449		449
Afkoopsommen erfpacht	12.585		12.585		12.585		12.585
Begraafplaatsen	109		109		109		109
Bijdrage MFA de Wijert	1.114	-46	1.068	-46	1.023	-46	977
Bijdrageregeling dorpshuizen	20		20		20		20
Bovenwijkse infrastructuur	1.986		1.986		1.986		1.986
Cofinancieringinvesteringfonds	1.610	-55	1.555	-55	1.500		1.500
Duurzaamheid Scholen	399		399		399		399
Eemskanaalzone	8.659	144	8.803	144	8.947	144	9.091
Egalisatiereserve Instellingen	3.139	351	3.490	-453	3.037	-606	2.431
ESF	1.325	-750	575	-250	325	-250	75
Esserberg	160	-11	149	-11	138	-11	127
Extra Beleid	1.258		1.258		1.258		1.258
Flankerend beleid	1.547		1.547		1.547		1.547
Gebruiksovereenkomst voetbalverenigingen	45	-6	39	-6	33	-6	27
Gresco	12		12		12		12
GrESCo aanpak 24 gebouwen	125		125		125		125
Hergebruik grond	626		626		626		626
Kunst op straat	263		263		263		263
Nieuw Raadhuis Haren	1.600	21	1.621	21	1.642	21	1.663
Nieuwbouw VMBO	715	-238	477	-238	240	-238	2
Onderhoud en vastgoed	37		37		37		37
Onderwijshuisvesting	3.764	2.856	6.620	2.853	9.473	3.569	13.041
Openbaar Gebied	24		24		24		24
Quintusschool	285		285		285		285
Realisering Speelvoorzieningen	89		89		89		89
Regio Specifiek Pakket ZZL	9.400		9.400		9.400		9.400

Reserve Kapitaallasten (BK)	17.176	931	18.107	97	18.204	97	17.952
Scholenfonds	1.730	135	1.865	135	2.000	135	2.134
SIF	21.866	500	22.366	500	22.866	500	23.366
WarmteStad	60		60		60		60
Zernike College	8.774	-244	8.530	-244	8.286	-244	8.042
Totaal	**149.886**	**1.045**	**150.931**	**10.134**	**161.065**	**10.931**	**171.647**

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Naam reserve	2021		2022		2023		2024	
(bedragen x 1.000 euro)	Stort.	Onttr.	Stort.	Onttr.	Stort.	Onttr.	Stort.	Onttr.
Eemskanaalzone (rentetoev)	144		144		144		144	
Kapitaallasten i.v.m. financiering binnenstad	350		350		350			
Kapitaallasten MFA de Wijert		46		46		46		46
Esserberg 2014		11		11		11		11
Nieuwbouw VMBO		238		238		238		238
Kapitaallasten Spp De Kring		14		14		14		14
Kapitaallasten Gele steentjes				12		12		12
Kapitaallasten Speelvoorzieningen				78		78		78
Scholenfonds (Ten Boer)	135		135		135		135	
Onderwijshuisvesting (vaste lasten)	149		149		149		149	
Dekking gerealiseerde Investeringen (Haren)	48	106	48	106	48	106	48	106
Br Nieuw Raadhuis (Haren	147	126	147	126	147	126	147	126
Br Zernike College (Haren		244		244		244		244
Kapitaallasten Heesterpoort		56		56		56		56
Groot ohd voetbalver Ten Boer		6		6		6		6
Onderhoud vastgoed Haren						34		35
Investeringsbudget SIF voor groen	500		500		500		500	
Totaal	**1.473**	**847**	**1.473**	**937**	**1.473**	**971**	**1.123**	**972**

Voorzieningen

Verloopoverzicht voorzieningen 2021

Omschrijving (bedragen x 1.000 euro)	Begroot Saldo 2020	Toevoeging 2021	Onttrekking 2021	Vrijval 2021	Saldo 31-12-2021
Achterstallig onderhoud wegen	829		375		454
Afkoop onderhoud begraafplaats	4.024	517	407		4.134
Afvalstoffenheffing	0				0
Euvelgunnerweg 17	356		13		343
Groot onderhoud gebouwen	13.846	3.370	4.997		12.219
Groot onderhoud Oosterpoort	245	16	201		60
Groot Onderhoud Sportaccommodaties (Sportcentrum Europapark)	288	122	15		395
Groot Onderhoud Welzijn	540	475	717		298
Juridische procedures	235				235
Legaat Andrea Elkenbracht	216				216
Nazorgvoorziening	105	1	106		0
OH bruggen en kunstwerken	40	40	40		40
OH Sportvoorzieningen Ten Boer	252	87	71		268
Onderhoud museum	1.604	244	180		1.668
Onderhoud Muziekschool	844	318	103		1.059
Onderhoud parkeergarages	530	1.399	1.515		414
Onderhoud sportaccomodaties	711	1.880	1.998		594
Onderhoud sportvelden	126	49			175
Onderhoud Tennisvelden	118	8			126
Onderhoud vensterscholen	2.035	1.124	1.129		2.030
Pensioenen wethouders	7.775	300	180		7.895
Reorganisatie	2.378		350		2.028
Reorganisatie casusregie	186		59		127
Riolering groot onderhoud	509		355		154
Riolering Vervangingsinvesteringen	1.255	12	767		500
Wachtgeld wethouders	212	100	140		172
Totaal	**39.259**	**10.063**	**13.718**	**0**	**35.603**

Toelichtingen op voorzieningen

omschrijving	Doel	Saldo 31-12-2021	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	Deze voorziening dient om het onderhoud van kapitaalgoederen te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	12.219	Op basis van het meerjarig onderhoudsplan wordt er een dotatie van 3,370 miljoen euro en een onttrekking van 5,0 miljoen euro verwacht.	Voldoende
Onderhoud Muziekschool	Deze voorziening dient ter dekking van toekomstig onderhoud aan de Muziekschool. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	1.060	Op basis van het meerjarig onderhoudsplan wordt er een dotatie van 318 duizend euro en een onttrekking van 103 duizend euro verwacht.	Voldoende
Onderhoud vensterscholen	Deze voorziening dient ter dekking van schommelingen in de onderhoudsplanning voor planmatig/groot onderhoud. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	2.030	Op basis van het meerjarig onderhoudsplan wordt er een dotatie van 1,1 miljoen euro en een onttrekking van 1,1 miljoen euro verwacht.	Voldoende
Reorganisatie casusregie	Deze voorziening dient ter dekking van frictiekosten van voormalig medewerkers Bureau jeugdzorg. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1a BBV.	127	Voor 2021 verwachten wij deze voorziening voor een bedrag van 59 duizend euro aan te wenden ter dekking van frictiekosten van voormalige medewerkers van Bureau Jeugdzorg.	Voldoende
Afkoop onderhoud begraafplaats	Deze voorziening dient voor het reserveren van ontvangen afkoopsommen van nabestaanden. Aanwending vindt plaats ten behoeve van het onderhoud van graven. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 2 BBV	4.134	Om de voorziening op het vereiste niveau te houden wordt in 2021 een bedrag van 360 duizend euro gedoteerd aan de voorziening. Daarnaast worden de in 2021 ontvangen afkoopsommen van 157 duizend euro gedoteerd. De kosten van onderhoud van 407 duizend euro met betrekking tot de afgekochte graven tot en met 2021 worden aan de voorziening onttrokken.	Voldoende
Reorganisatie	Deze voorziening dient voor de dekking van kosten van boventalligheid als gevolg van reorganisaties. Bijvoorbeeld de vorming van het SSC. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1a BBV	2.028	De verwachte kosten van boventalligheid bedragen 350 duizend euro voor 2021 en komen ten laste van deze voorziening.	Voldoende
Pensioenen wethouders	Deze voorziening dient ter dekking van de pensioenlasten van voormalig wethouders (voor 2006). Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1a BBV	7.895	Aan deze Voorziening Pensioenen wethouders wordt jaarlijks 0,3 miljoen euro toegevoegd om de voorziening op peil te houden. Onttrekkingen vinden plaats op het moment dat er pensioenuitkeringen of overdrachten plaats vinden. Jaarlijks worden de toekomstige verplichtingen herrekend en eventuele toevoegingen en onttrekkingen die hiervan het resultaat zijn bij de jaarrekening inzichtelijk gemaakt.	Voldoende

Wachtgeld oud wethouders	Deze voorziening dient voor de dekking van wachtgeldverplichtingen van oud-wethouders. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1a BBV	172	Aan deze Voorziening Wachtgeld oud wethouders wordt jaarlijks 0,1 miljoen euro toegevoegd om de voorziening op peil te houden. Onttrekkingen vinden plaats op het moment dat er wachtgelden dienen te worden uitbetaald. Jaarlijks worden de toekomstige verplichtingen herrekend en eventuele toevoegingen en onttrekkingen die hiervan het resultaat zijn bij de jaarrekening inzichtelijk gemaakt.	Voldoende
Afvalstoffenheffing	Deze voorziening dient voor het opvangen van prijsschommelingen in het tarief van de afvalstoffenheffing. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 2 BBV	0	Naar verwachting is de stand van de voorziening per 31 december 2020 nul. Een dotatie of onttrekking aan de voorziening in 2021 is niet begroot. Bij de rekening 2021 zal worden beoordeeld of er op basis van het resultaat op afvalstoffenheffing in 2021 een dotatie mogelijk is.	Onvoldoende
Riolering groot onderhoud	De voorziening is bedoeld als dekking van het onderhoud op de langere termijn. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	154	De verwachte stand van de voorziening bedraagt eind 2020 509 duizend euro. In dit saldo zitten met name niet uitgegeven middelen voor projecten baggeren. In 2021 wordt hiervoor alsnog 355 duizend euro uitgeven. De resterende 154 duizend euro is om resultaten op groot onderhoud te kunnen opvangen.	Voldoende
Riolering vervangingsinvesteringen	Spaarbedragen voor toekomstige investeringen mogen in het riooltarief worden opgenomen als de eerste aanleg van uitbreidingsinvesteringen in de grondexploitatie is gedekt. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1d BBV	500	De voorziening wordt gebruikt om te sparen voor investeringen (544 duizend euro voor het jaar 2021) en door onttrekkingen de boekwaarde van deze investeringen te verlagen (1,299 miljoen euro voor 2021). Op termijn worden de kapitaallasten lager en kan de stijging van de heffingen in de toekomst beperkt blijven. Tevens wordt het effect van rente stijgingen in de toekomst lager. De boekwaarde moet daarom zo laag mogelijk zijn daar dan optimaal gebruik wordt gemaakt van deze voorziening, echter een minimum van 0,5 miljoen is nodig om jaarrekeningresultaten te kunnen opvangen.	Voldoende
Groot onderhoud OP/SB	Deze voorziening dient ter dekking van groot onderhoud aan de Oosterpoort/ Stadsschouwburg. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	60	Op basis van het meerjarig onderhoudsplan wordt er een dotatie van 16 duizend euro en een onttrekking van 201 duizend euro verwacht.	Voldoende
Nazorgvoorziening	Deze voorziening dient voor nazorg voor diverse bodemsaneringslocaties, w.o. Beckerweg Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1b BBV	0	Onttrekking conform opgave geplande kosten nazorglocaties. De dotatie aan de voorziening is noodzakelijk i.v.m. de dreiging van het niet toereikend zijn van de voorziening ter dekking van de voorgenomen uitgaven.	Voldoende

Onderhoud museum	De voorziening heeft als doel het opvangen van schommelingen in de kosten van groot onderhoud van het Groninger Museum. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	1.668	Op basis van het meerjarig onderhoudsplan wordt er een dotatie van 244 duizend euro en een onttrekking van 180 duizend euro verwacht.	Voldoende
Onderhoud parkeergarages	De voorziening heeft als doel het opvangen van schommelingen in de kosten van het planmatig onderhoud van het parkeerbedrijf.	414	De dotaties en onttrekkingen aan de voorziening onderhoud zijn gebaseerd op het meerjarig onderhoudsplan voor de parkeergarages en buurstallingen, fietsparkeren Europapark en Stadsbalkon.	Toereikend.
Euvelgunnerweg 17	Deze voorziening dient voor dekking van de compensatie voor de huur van pand Euvelgunnerweg overeengekomen met de stichting het Viaduct voor de eerste vijf jaar	343	De begrote onttrekking van 13 duizend euro is ter egalisatie van de exploitatie kosten van dit pand.	Voldoende
Vz onderhoud sportaccommodaties	Deze voorziening dient om het onderhoud van kapitaalgoederen te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	593	Mutaties betreffen de dotatie uit de exploitatie en de bestedingen volgens het meerjarig-onderhoudsplan. Sportcentrum Kardinge is in 2023 afgeschreven en een eventuele upgrading is middels een toekomstverkenning in voorbereiding. Daarom zijn werkzaamheden uitgesteld/doorgeschoven en is alleen het hoogst noodzakelijke onderhoud uitgevoerd. Daardoor lijkt er in nu 2023 een tekort te gaan ontstaan. Gaan we echter een upgrade investering doen dan vervallen die werkzaamheden en is er geen tekort. Eén en ander is dus afhankelijk van de uitkomst van de toekomstverkenning en besluitvorming van het sportcentrum die nu loopt. Vooralsnog gaan we er vanuit dat de voorziening toereikend is.	Voldoende
Legaat Andrea Elkenbracht	Deze voorziening dient om begaafde (oud) leerlingen van het stedelijk conservatorium in de gelegenheid stellen een voortgezette muziekstudie in het buitenland te volgen. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 2 BBV	216	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Vz Vaststellingsovereenkomsten	Deze voorziening dient ter dekking van kosten van 4 medewerkers die in het kader van de herindeling vrijgesteld zijn van werk maar worden doorbetaald zonder dat er een prestatie wordt geleverd.	0	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
Vz Welzijnsgebouwen	Deze voorziening dient om het onderhoud van kapitaalgoederen te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	298	Op basis van het meerjarig onderhoudsplan wordt er een dotatie van 475 duizend euro en een onttrekking van 717 duizend euro verwacht.	Voldoende

Vz Groot onderhoud Sportaccomodaties (sportcentrum Europapark)	Deze voorziening dient om het onderhoud van kapitaalgoederen te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	395	Op basis van het meerjarig onderhoudsplan wordt er een dotatie van 122 duizend euro en een onttrekking van 15 duizend euro verwacht.	Voldoende
Onderhoud Sportvoorzieningen Ten Boer	Deze voorziening dient om het onderhoud van de sportvoorzieningen van de voormalige gemeente Ten Boer te waarborgen. Het betreft de gymzaal Garmerwolde, de Tiggelhal en het zwembad Ten Boer. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	267	Voor de 3 gebouwen is een MIOP gemaakt. De bestedingen worden ten laste van deze voorziening gebracht. Daarvoor wordt jaarlijks aan de voorziening gedoteerd. Het onderhoud Tiggelhal wordt via de beherende stichting uitgevoerd en bij de gemeente middels een subsidie aangevraagd en ook ten laste van de voorziening gebracht.	Voldoende
Groot onderhoud M.I.O.P Bruggen en Kunstwerken	Deze voorziening dient om het onderhoud van bruggen en kunstwerken te waarborgen. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	40	Voor 2021 is op basis van het beheersplan een toevoeging van 40 duizend euro en een onttrekking van 40 duizend euro begroot	Voldoende
Groot onderhoud M.I.O.P Sportvoorzieningen Sportvelden	Deze voorziening dient om het onderhoud van de sportvelden te waarborgen. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	175	Bestedingen conform vastgesteld meerjarenplan. Jaarlijks wordt 49 duizend euro gedoteerd.	Voldoende
Groot onderhoud M.I.O.P Tennisvelden	Deze voorziening dient om het onderhoud van kapitaalgoederen te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	125	Er wordt jaarlijks 8 duizend euro aan deze voorziening gedoteerd om in 2022 groot onderhoud te kunnen plegen.	Voldoende
Procedures bouwzaken e.d.	Deze voorziening dient ter dekking van de kosten voortvloeiende uit een aantal lopende juridische procedures	235	Er zijn geen mutaties begroot.	Voldoende
VZ Achterstallig Onderhoud Wegen	Deze voorziening dient ter dekking van de kosten onderhoud wegen	454	Jaarlijks wordt tot en met 2022 circa 400 duizend euro aan achterstallig onderhoud wegen Haren uitgevoerd.	Voldoende
Totaal voorzieningen		**35.603**		

Verloopoverzicht voorzieningen 2022-2024

Naam Voorziening (bedragen x 1.000 euro)	Begroot Saldo 31-12-2021	Prognose mutatie 2022	Saldo 31-12-2022	Prognose mutatie2023	Saldo 31-12-2023	Prognose mutatie 2024	Saldo 31-12-2024
Achterstallig onderhoud wegen	454	-454	0		0		0
Afkoop onderhoud begraafplaats	4.134	75	4.209	58	4.267	42	4.309
Afvalstoffenheffing	0		0		0		0
Euvelgunnerweg 17	343	-14	329	-14	315	-14	301
Groot onderhoud gebouwen	12.219	179	12.398	112	12.510	-100	12.411
Groot onderhoud Oosterpoort	60	5	65	12	77	9	86
Groot Onderhoud Sportaccommodaties (Sportcentrum Europapark)	395	127	522	57	579	89	668
Groot Onderhoud Welzijn	298	-115	183	28	211	318	529
Juridische procedures	235		235		235		235
Legaat Andrea Elkenbracht	216		216		216		216
Nazorgvoorziening	0	-50	-50	-71	-121	-36	-157
OH bruggen en kunstwerken	40		40		40		40
OH Sportvoorzieningen Ten Boer	268	-34	234	-120	114	12	125
Onderhoud museum	1.668	-197	1.471	51	1.522	-320	1.202
Onderhoud Muziekschool	1.059	178	1.237	165	1.402	346	1.748
Onderhoud parkeergarages	414	159	574	537	1.111	-65	1.046
Onderhoud sportaccomodaties	594	333	927	-2.378	-1.451	-848	-2.298
Onderhoud sportvelden	175	-91	85	-18	67	10	77
Onderhoud Tennisvelden	126	-124	2	8	10	8	18
Onderhoud vensterscholen	2.030	101	2.131	225	2.356	-89	2.267
Pensioenen wethouders	7.895	120	8.015	120	8.135	120	8.255
Reorganisatie	2.028	-250	1.778	-100	1.678		1.678
Reorganisatie casusregie	127	-59	68	-42	26	-26	0
Riolering groot onderhoud	154		154		154		154
Riolering Vervangingsinvesteringen	500		500		500		500
Wachtgeld wethouders	172	40	212	80	292	100	392
Totaal	**35.603**	**-70**	**35.534**	**-1.290**	**34.245**	**-443**	**33.802**

Balans

Geprognosticeerde Balans 2021-2024

Activa (bedragen x 1.000 euro)	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024
Vaste Activa						
Immateriële vaste activa	**2.605**	**2.578**	**2.552**	**2.525**	**2.498**	**2.472**
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	2.160	2.160	2.160	2.160	2.160	2.160
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	445	418	392	365	338	312
Materiële vast activa	**1.326.633**	**1.383.582**	**1.423.174**	**1.472.903**	**1.490.021**	**1.488.358**
waarvan economisch nut	732.811	763.054	778.707	821.448	818.973	811.217
waarvan economisch nut heffing gerelateerd	196.538	219.323	244.774	254.212	263.721	274.548
waarvan maatschappelijk nut	397.284	401.205	399.693	397.243	407.327	402.593
Financiële vaste activa	**400.731**	**409.771**	**382.391**	**354.576**	**330.185**	**307.179**
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	19.415	19.415	20.278	20.278	20.278	20.278
Leningen aan deelnemingen	284.020	293.810	274.539	255.254	239.376	223.482
Leningen aan verbonden partijen	400	545	389	230	67	0
Leningen aan woningbouwcorporaties	84.880	75.780	68.016	60.671	53.353	46.396
Overige langlopende leningen	12.017	20.221	19.169	18.143	17.111	17.023
Totaal Vaste Activa	**1.729.970**	**1.795.931**	**1.808.117**	**1.830.004**	**1.822.704**	**1.798.009**
Vlottende Activa						
Voorraden	**74.684**	**59.410**	**71.743**	**72.353**	**74.303**	**62.455**
Gereed product en handelsgoederen	1.981	1.981	1.981	1.981	1.981	1.981
Onderhanden werk (incl. bouwgronden in exploitatie)	72.211	56.937	69.270	69.880	71.830	59.982
Overige grond- en hulpstoffen	492	492	492	492	492	492
Uitzettingen	**150.498**	**145.248**	**145.248**	**145.248**	**145.248**	**145.248**
Overige verstrekte kasgeldleningen	17.500	12.250	12.250	12.250	12.250	12.250
Overige vorderingen	90.507	90.507	90.507	90.507	90.507	90.507
Vorderingen op openbare lichamen	42.490	42.490	42.490	42.490	42.490	42.490
Liquide middelen	**2.563**	**2.563**	**2.563**	**2.563**	**2.563**	**2.563**
Overlopende activa	**54.794**	**54.794**	**54.794**	**54.794**	**54.794**	**54.794**
Nog te ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van de EU	611	611	611	611	611	611
Nog te ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van het Rijk	11.963	11.963	11.963	11.963	11.963	11.963
Nog te ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van overige overheden	28.755	28.755	28.755	28.755	28.755	28.755
Overige overlopende activa	13.465	13.465	13.465	13.465	13.465	13.465
Vlottende Activa	**282.538**	**262.014**	**274.347**	**274.957**	**276.907**	**265.059**
TOTAAL ACTIVA	**2.012.508**	**2.057.945**	**2.082.464**	**2.104.961**	**2.099.611**	**2.063.068**

Passiva (bedragen x 1.000 euro)	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024
Vaste Passiva						
Eigen Vermogen	**231.963**	**173.194**	**149.886**	**150.931**	**161.065**	**171.647**
Algemene reserve	29.031	53.768	42.280	42.223	49.939	57.806
Bestemmingsreserve	160.695	119.426	107.606	108.708	111.126	113.841
Saldo van de rekening	42.236	0	0	0	0	0
Voorzieningen	**48.122**	**39.259**	**35.603**	**35.534**	**34.245**	**33.802**
Vaste Schuld	**1.466.793**	**1.590.362**	**1.641.845**	**1.663.366**	**1.649.171**	**1.602.489**
Obligatieleningen	212.500	212.500	212.500	212.500	212.500	212.500
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	1.055.703	1.159.272	1.210.755	1.232.276	1.218.081	1.171.399
Onderhandse leningen van openbare lichamen	197.500	197.500	197.500	197.500	197.500	197.500
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	1	1	1	1	1	1
Pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen	0	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Waarborgsommen	1.089	1.089	1.089	1.089	1.089	1.089
Totaal vaste passiva	**1.746.878**	**1.802.815**	**1.827.335**	**1.849.832**	**1.844.481**	**1.807.939**
Vlottende schuld	**193.335**	**182.835**	**182.835**	**182.835**	**182.835**	**182.835**
Bank- en girosaldo	353	353	353	353	353	353
Overige kasgeldleningen	72.500	62.000	62.000	62.000	62.000	62.000
Overige vlottende schulden	120.481	120.481	120.481	120.481	120.481	120.481
Overlopende Passiva	**72.295**	**72.295**	**72.295**	**72.295**	**72.295**	**72.295**
Overige vooruit ontvangen bedragen	13.619	13.619	13.619	13.619	13.619	13.619
Verplichtingen	17.978	17.978	17.978	17.978	17.978	17.978
Vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van de EU	1.640	1.640	1.640	1.640	1.640	1.640
Vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van het Rijk	31.883	31.883	31.883	31.883	31.883	31.883
Vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van overige overheden	7.174	7.174	7.174	7.174	7.174	7.174
Totaal vlottende passiva	**265.629**	**255.129**	**255.129**	**255.129**	**255.129**	**255.129**
TOTAAL PASSIVA	**2.012.508**	**2.057.945**	**2.082.464**	**2.104.961**	**2.099.611**	**2.063.068**

Toelichting activa

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn te onderscheiden in:

- Kosten sluiten geldleningen
- Kosten onderzoek en ontwikkeling
- Bijdragen in activa van derden

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verstrekte bijdragen (bijdragen in activa van derden) dan wel de directe kosten en rente (plankostenkredieten).
Op de bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt lineair afgeschreven. De afschrijvingstermijn is dezelfde als die wordt gehanteerd voor soortgelijke eigen materiële activa.
Op plankostenkredieten van voorgenomen grondexploitaties wordt niet afgeschreven. Op het moment dat de raad (na maximaal vijf jaar) tot een grondexploitatie besluit worden de plankosten ingebracht in de desbetreffende grondexploitatie. Als er geen grondexploitatie komt wordt het actief afgeboekt ten laste van het resultaat.

Materiële vaste activa

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief en verminderd met afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Deze duurzame waardeverminderingen worden onafhankelijk van het resultaat van een boekjaar in aanmerking genomen.

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. De materiële vaste activa zijn naar de volgende categorieën in te delen:

- Activa met een economisch nut;
- Activa met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven (heffings-gerelateerd economisch nut);
- Activa in de openbare ruimte met meerjarig maatschappelijk nut.

Activa met een economisch nut

In erfpacht uitgegeven gronden.

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Gronden waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht, zijn tegen registratiewaarde gewaardeerd.

Overige investeringen met economisch nut

Op de activa met een economisch nut wordt afgeschreven. Behoudens enkele uitzonderingen wordt lineair afgeschreven. De afschrijvingsduur is bepaald op de verwachte economische levensduur en is per soort activa in de Financiële Verordening vastgelegd.

Uitgezonderd van lineaire afschrijving zijn:

- Investeringen in publieke parkeervoorzieningen (gesloten financieringsstructuur)
- Investeringen met een specifieke (rijks)regelgeving
  Deze investeringen worden annuïtair afgeschreven.
  Overige bijzonderheden ten aanzien van de afschrijving:
- In alle gevallen gaat de afschrijving in vanaf de maand volgend op de maand van ingebruikname.
- Bij publieke parkeergarages en gebouwen die behoren tot het kernvastgoed wordt rekening gehouden met een restwaarde.

- Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven.

Activa met heffing gerelateerd economisch nut
Dit betreft investeringen in riolering, inzameling van huishoudelijk afval en investeringen voor activiteiten waarop begraafrechten kunnen worden geheven.

Op activa met heffing gerelateerd economisch nut wordt lineair afgeschreven met uitzondering van de investeringen in (aanleg) riolering; deze worden conform de Financiële Verordening annuïtair afgeschreven.

Activa met meerjarig maatschappelijk nut
Aankoop en vervaardiging van activa met een meerjarig maatschappelijk nut worden onder aftrek van bijdragen van derden en bestemmingsreserves ten laste van de exploitatie gebracht. Hiervan kan bij raadsbesluit worden afgeweken. In geval van activering bij raadsbesluit wordt het actief lineair afgeschreven zoals vastgelegd in de Financiële Verordening.

Financiële vaste activa
De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De waardering is gebaseerd op de historische kostprijs c.q. aanschafprijs, verminderd met - voor wat de geldleningen betreft - de aflossingen op de geldleningen. Indien de marktwaarde van een financieel vast actief duurzaam lager is dan de aanschafwaarde vindt afwaardering tot de lagere marktwaarde plaats. Bij (dreigende) oninbaarheid van leningen wordt een voorziening gevormd die in mindering wordt gebracht op de boekwaarde van de lening. Op deelnemingen en effecten wordt niet afgeschreven. De werkelijke waarde kan afwijken van de nominale waarde.

Vlottende activa

Voorraden
De voorraden worden gewaardeerd op basis van de verkrijgingsprijs- of vervaardigingsprijs.
Indien de marktwaarde duurzaam lager is dan de verkrijging- of vervaardigingsprijs worden de voorraden gewaardeerd tegen de marktwaarde. De waardevermindering wordt gerealiseerd door de vorming van een verliesvoorziening (grondexploitatie), of voorziening voor incourantheid, die in mindering wordt gebracht op de boekwaarde van de voorraad.

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken). Rente op grondexploitaties wordt geactiveerd en is daarmee ook onderdeel van de vervaardigingsprijs. Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. De waardering op enig moment geeft daarmee de minimaal nog te verwachten opbrengst weer.

Vorderingen <1 jaar
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid wordt een voorziening gevormd die in mindering wordt gebracht. Volgens de gekozen beleidslijn wordt er voor de vordering op openbare lichamen geen voorziening getroffen. Inzake het saldo “overige debiteuren” wordt op basis van de ouderdomsanalyse een percentage van de hoofdsom als voorziening berekend.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen

Toelichting passiva

Vaste passiva

Eigen vermogen

Reserves worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Volgens het BBV mag er een voorziening worden gemaakt in deze vier gevallen:

- Er zijn verplichtingen en verliezen waarvan de hoogte op de balansdatum niet zeker is, maar die wel redelijk ingeschat kunnen worden;
- Er zijn op de balansdatum risico's die kunnen leiden tot verplichtingen of verliezen, waarvan de hoogte al redelijk in te schatten is;
- Er zullen kosten worden gemaakt in een volgend begrotingsjaar. Hiervoor mag een voorziening worden gevormd als het maken van die kosten zijn oorsprong mede in het huidige of in voorafgaande begrotingsjaren vindt en de voorziening is bedoeld om de lasten gelijk te verdelen over een aantal begrotingsjaren;
- Er worden bijdragen verstrekt aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder b.

Vaste schulden > 1 jaar

Onder vaste schulden worden verstaan de schulden met een rente typische looptijd van langer dan 1 jaar. De vaste schulden worden gewaardeerd tegen de oorspronkelijke waarde verminderd met de aflossingen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

EMU-saldo

	Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	T-1 2020 Volgens realisatie tot en met sept. 2020, aangevuld met raming resterende periode	T 2021 Volgens begroting 2021	T+1 2022 Volgens meerjarenraming in begroting 2021
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-63.175	-17.847	1.017
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	56.922	39.566	49.702
3.	Mutatie voorzieningen	-8.863	-3.656	-69
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-15.274	12.333	610
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	-	-	-
Berekend EMU-saldo		**-113.686**	**-73.402**	**-49.364**

Toelichting

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investeringen tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Het EMU-saldo van de gemeente Groningen komt voor 2021 uit op 73 miljoen euro negatief. In EMU- termen betekent dit dat de uitgaven 73 miljoen euro groter zijn dan de inkomsten. We onttrekken per saldo in 2021 in totaal bijna 18 miljoen euro aan de reserves ter dekking van de lasten. Daarnaast nemen onze vaste activa met 40 miljoen euro toe en investeren we per saldo 12 miljoen euro in onze grondexploitaties. Tot slot zijn er uitgaven van ruim 3 miljoen euro die we rechtstreeks ten laste brengen van voorzieningen.

Incidentele baten en lasten

Overzicht incidentele baten en lasten 2021-2024

Deelprogramma (bedragen x 1.000 euro)	Incidentele baten	Bedrag 2021	Bedrag 2022	Bedrag 2023	Bedrag 2024	Toelichting
02.4 Overig economie en werkgelegenheid	Ruilmiddelen	2.500	2.500	2.500	2.500	Bij de dekkingsmogelijkheden houden we rekening met een ruil van incidentele met structurele middelen. We spelen incidentele middelen vrij die zijn bestemd voor investeringen door de kapitaallasten structureel te dekken in de begroting.
03.1 Onderwijskansen	Egalisatiereserve Instellingen in verband met concernaccres	2.000				Betreft de onttrekking uit de egalisatiereserve die is ontstaan door het niet volledig toevoegen van de van het concern ontvangen indexatie in het betreffende jaar aan het subsidiebudget. Het verschil tussen de aan het subsidiebudget toegevoegde indexatiepercentage en de gemeentelijke compensatie wordt jaarlijks verrekend met deze reserve.
05.1 Sportieve infrastructuur	Onttrekking reserve Co-investeringsfonds Sport	29	55	55		
07.4 Parkeren	Parkeergarage Leonard Springerlaan		2.000			De parkeergarage aan de Leonard Springerlaan is gemeentelijk eigendom. Door deze parkeergarage te verkopen, kan een eenmalige opbrengst worden gerealiseerd van naar verwachting 2 miljoen euro in 2022.
07.4 Parkeren	Vrijval afrekening transferium Hoogkerk	1.000				Uit de afrekening van het Transferium Hoogkerk blijkt een meevaller te resulteren van 1 miljoen euro. We betrekken deze vrijval bij de dekkingsbronnen voor 2021.
08.4 Kwaliteit woningvoorraad	Onttrekking reserve Regionale Energie Strategie	422				Gemeente Groningen ontvangt als centrumgemeente voor een periode van drie jaar middelen van het Rijk voor de ondersteuning van het proces van de Regionale Energie Strategieën (RES). Naar verwachting wordt in 2021 de laatste jaarlaag van 422 duizend euro ingezet t.b.v. het RES traject.
08.7 Overig wonen	Binnenhalen subsidies voor SIF projecten	2.000				We verwachten dat we in 2021 circa 2 miljoen subsidie kunnen realiseren voor de SIF projecten.
09.1 Kwaliteit leefomgeving	Onttrekking reserve Begraafplaatsen	30	30	30	30	
09.3 Leefkwaliteit	Vuilstortlocatie Woltersum	1.600				Dit betreft een bijdrage van de Provincie Groningen voor de sanering van de vuilstortlocatie Woltersum.
09.3 Leefkwaliteit	Onttrekking reserve bodemsanering	2.000				Wij verwachten ongeveer de helft van de sanering Woltersum in 2020 uit te voeren en de helft in 2021. Naar verwachting blijft in 2020 een bedrag van 2 miljoen euro over die we in de reserve storten. In 2021 onttrekken we dit bedrag weer ten behoeve van de sanering.
12.1 College en Raad	Onttrekking AER: Dekking knelpunten uit weerstandsvermogen	9.919	6.725	30		Er wordt gestreefd naar een ratio van het weerstandsvermogen van 1,0. Gelet op de grote opgave accepteren we voor de kortere termijn een ratio van minimaal 0,8. Bij de inzet van het weerstandsvermogen wordt, naast deze ratio, ook gekeken naar de verhouding tussen harde reserves en

						niet direct beschikbaar weerstandsvermogen. De komende jaren zetten we een deel van het weerstandsvermogen in.
12.1 College en Raad	Inzet weerstandsvermogen risico Meerstad	3.648	1.782			We streven aan het eind van de coalitieperiode naar een ratio van het weerstandsvermogen van 1,0. Bij de inzet van het weerstandsvermogen wordt, naast deze ratio, ook gekeken naar de verhouding tussen harde reserves en niet direct beschikbaar weerstandsvermogen. De komende jaren zetten we een deel van weerstandsvermogen in. In 2021 en 2022 is de inzet van het weerstandsvermogen respectievelijk 3,648 miljoen euro en 1,782 miljoen euro.
12.1 College en Raad	Incidentele grondopbrengst	2.500				
12.1 College en Raad	Saldo financieel perspectief via AER	4.696		1.946		Het uitgangspunt bij het opstellen van de begroting is het financiële meerjarenbeeld. Bij het saldo van het meerjarenbeeld houden we vervolgens rekening met de genoemde financiële knelpunten en dekkingsbronnen. Voor 2021 resulteert dit in een tekort van 4,696 miljoen euro. 2022 resulteert in een overschot van 2,486 miljoen euro, over 2023 is er een tekort van 1,946 miljoen en voor 2024 verwachten we een overschot van 5,133 miljoen euro. De tekorten en overschotten verrekenen we met de AER (en zijn per saldo meerjarig neutraal).
12.1 College en Raad	Onttrekking reserve Geluid-reducerend asfalt	75	75			
12.1 College en Raad	Bovenwijkse voorzieningen 2020-2022	1.481	673			
12.1 College en Raad	Subsidies	1.000	1.000	1.000		
12.1 College en Raad	Dekking vrijval herindelingsbudget	218	1.644			Vanuit het gemeentefonds wordt over een periode van vijf jaar (2008-2022) een vergoeding ontvangen voor kosten gerelateerd aan de herindeling. Het programma Herindeling is in 2019 beëindigd. Het verwachte overschot van circa 1,9 miljoen euro wordt toegevoegd aan de algemene reserve ter versterking van het weerstandsvermogen.
12.1 College en Raad	Uitvoeringskosten IDV uit voorbeslag 2020	1.140				We worden op dit moment geconfronteerd met een grote instroom in de bijstand en we verwachten dat deze in 2020 en 2021 doorzet. Om deze extra instroom op te kunnen vangen moeten we extra capaciteit inzetten. We hebben deze extra inzet geschat op 1,140 miljoen euro. We stellen voor deze kosten te dekken met een voorbeslag op het rekeningresultaat 2020.
12.1 College en Raad	Verwachte compensatie Rijk: Werk & Participatie	1.300				Door het Rijk is aangegeven dat gemeenten als gevolg van de Coronacrisis niet in een nadeliger positie mogen komen. Daarom wordt er compensatie geboden voor meerkosten en inkomstenderving als gevolg van de crisis. Door een stijging van het aantal bijstandsaanvragen zal ook navenant extra inzet worden gepleegd bij Werk en Participatie. Bij opgave 45 stellen we voor 1,3 miljoen euro beschikbaar te stellen voor de verhoogde uitvoeringskosten. De dekking van deze kosten nemen we hier op als verwachte Rijkscompensatie.

13.1 Alg inkomsten en post onvoorzien	Versterking lokale werkgelegenheid Groningen	1.130				De gemeente Groningen krijgt een impulsfinanciering van het Ministerie van SZW in 2020 en 2021 van respectievelijk 1,3 miljoen euro en 1,13 miljoen euro voor het 1000-banenplan. Het doel is werkgelegenheid die voortkomt uit de bouwopgave van de aardbevingsschade (herstelwerkzaamheden) ten goede te laten komen aan de werkzoekenden en bedrijven in het aardbevingsgebied.
13.1 Alg inkomsten en post onvoorzien	Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen (LVV)	3.947				In de decembercirculaire 2018 zijn we geïnformeerd dat Rijk en gemeenten samenwerkingsafspraken hebben gemaakt voor de ontwikkeling van Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen (LVV) waar vreemdelingen zonder recht op verblijf of rijksopvang begeleid worden naar een bestendige oplossing voor hun situatie, waarbij hen onderdak wordt geboden. We hebben hiervoor in 2018 een bedrag van 2,173 miljoen euro ontvangen, in 2019 een bedrag van 3,813 miljoen euro en in 2020 een bedrag van 3,76 miljoen euro. Over 2021 ontvangen we nog 3,947 miljoen euro.
13.1 Alg inkomsten en post onvoorzien	Herindelingsbijdrage gemeentefonds	1.658	1.768			Ter dekking van de herindelingskosten stelt BZK in de periode 2017-2022 via het gemeentefonds middelen ter beschikking.
	Totaal incidentele baten	**44.293**	**18.252**	**5.561**	**2.530**	

Deelprogramma (bedragen x 1.000 euro)	Incidentele lasten	Bedrag 2021	Bedrag 2022	Bedrag 2023	Bedrag 2024	Toelichting
01.1 Werk en activering	Versterking lokale werkgelegenheid Groningen	1.130				De gemeente Groningen krijgt een impulsfinanciering van het Ministerie van SZW in 2020 en 2021 van respectievelijk 1,3 miljoen euro en 1,13 miljoen euro voor het 1000-banenplan. Het doel is werkgelegenheid die voortkomt uit de bouwopgave van de aardbevingsschade (herstelwerkzaamheden) ten goede te laten komen aan de werkzoekenden en bedrijven in het aardbevingsgebied.
01.1 Werk en activering	Uitvoeringskosten Werk & Participatie	1.300				We proberen het aantal mensen in een uitkeringssituatie zo snel mogelijk weer aan het werk te helpen. Aangezien het aantal bijstandsuitkeringen als gevolg van de Coronacrisis snel toeneemt leidt dit ook tot extra capaciteitsdruk bij Participatie. We stellen daarom hiervoor 1,3 miljoen euro beschikbaar in 2021.
01.2 Inkomen en armoedeverlichting	Uitvoeringskosten Inkomensdienstverlening	1.140				Als gevolg van de Coronacrisis verwachten we een toename van het aantal bijstandsuitkeringen. De capaciteit om de inkomensdienstverlening neemt hierdoor ook navenant toe. We stellen daarom 1.140 duizend euro beschikbaar voor de uitvoeringskosten in 2021.
03.1 Onderwijskansen	Toevoeging reserve Onderwijshuisvesting	2.046	2.707	2.704	3.420	

04.2 Passende ondersteuning en zorg	Versnelling transformatie zorgkosten in control	1.202				Met de decentralisaties in het sociaal domein hebben de gemeenten grote verantwoordelijkheden gekregen. Daarmee zijn zij een veel belangrijker speler in het zorglandschap geworden. Bij de begroting 2020 hebben we aangegeven dat we extra inzetten op de versnelling van de transformatie in het sociaal domein, het beter in beeld krijgen en sneller terugdringen van de zorgkosten sociaal domein-breed. Wij hebben geconcludeerd dat wij het aanbrengen van deze noodzakelijke versnelling met de huidige capaciteit niet kunnen waarmaken en dat daarvoor tijdelijk uitbreiding nodig is. In een raadsvoorstel is dit nader toegelicht en er is voorgesteld voor 1,44 miljoen euro, als voorbeslag, ten laste te brengen van de begroting 2021.
04.2 Passende ondersteuning en zorg	Tekort sociaal domein	4.300				Zowel in de begroting 2017 als in de begroting 2018 zijn tot en met 2022 extra beleidsmiddelen beschikbaar gesteld om de knelpunten binnen het sociaal domein op te kunnen lossen. Verwacht wordt dat het tekort na dit jaar zal afnemen.
04.2 Passende ondersteuning en zorg	Aanbesteding gebiedsondersteuningsnetwerk (GON)	-300	3.350			Op 18 april 2018 is besloten tot aanbesteding van het Gebiedsondersteuningsnetwerk (GON). In het besluit staat aangegeven dat aanvullende middelen noodzakelijk zijn voor een reëel budget. In 2019 is aanvullend 990 duizend euro beschikbaar gesteld en in 2020 360 duizend euro. In 2021 is er sprake van een voordeel van 300 duizend euro. In 2022 is het nadeel afgerond 3,4 miljoen euro.
04.2 Passende ondersteuning en zorg	Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen (LVV)	3.947				In de decembercirculaire 2018 zijn we geïnformeerd dat Rijk en gemeenten samenwerkingsafspraken hebben gemaakt voor de ontwikkeling van Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen (LVV) waar vreemdelingen zonder recht op verblijf of rijksopvang begeleid worden naar een bestendige oplossing voor hun situatie, waarbij hen onderdak wordt geboden. We hebben hiervoor in 2018 een bedrag van 2,173 miljoen euro ontvangen, in 2019 een bedrag van 3,813 miljoen euro en in 2020 een bedrag van 3,76 miljoen euro. Over 2021 ontvangen we nog 3,947 miljoen euro.
05.2 Jeugd in beweging	Egalisatiereserve Instellingen in verband met concernaccres	82	114	148	177	Zie toelichting van dit onderwerp hierboven bij deelprogramma 03.1.
06.2 Cultuur beleven	Egalisatiereserve Instellingen in verband met concernaccres	1.167	1.620	2.090	2.513	Zie toelichting van dit onderwerp hierboven bij deelprogramma 03.1.
07.2 Openbaar vervoer	Stationsgebied SIF, verlaging fasering			-1.000		

08.4 Kwaliteit woningvoorraad	Energie	1.110	1.150			Uw raad heeft vastgesteld dat de gemeente een grotere rol moet hebben van medefinancier en mede-investeerder, naast Rijk, corporaties, particulieren en bedrijfsleven. De gemeente zou ook een rol moeten hebben in de door de raad vastgestelde ambitie dat Groningen CO2-neutraal is in 2035. We zetten daarom in op verschillende onderdelen. Zo maken we wijkenergieplannen in opdracht van het Rijk in de transitie naar aardgasloze wijken, zonder dat daar op dit moment nog middelen tegenover staan. We nemen deel aan de Regionale Energiestrategie, naast onze eigen inzet stelt ook het Rijk hiervoor middelen beschikbaar. We zetten middelen in voor het Windplatform en het Masterplan energie-landschap Meerstad Noord. De omzetting van leningen aan WarmteStad naar inbreng eigen vermogen, leidt tot een verschuiving van rentelasten van WarmteStad. Dit is eerder gemeld aan uw raad. De structurele consequenties zijn 100 duizend euro. Daarnaast gaat het om toevoegingen aan het weerstandsvermogen gerelateerd aan de financiering van investeringen om in te spelen op WKO -ontwikkelingen.
08.4 Kwaliteit woningvoorraad	Wijkvernieuwing (sociaal / ruimtelijk)	4.000	4.000			In 2018 is een start gemaakt met een nieuwe vorm van wijkvernieuwing (“wijkvernieuwing 3.0”) voor de wijken Selwerd, Beijum, De Wijert en Indische buurt/De Hoogte en een mogelijke verbreding naar Vinkhuizen, Paddepoel (motie Raad) en eventueel Lewenborg . Doelstelling is om toe te werken naar een eigentijdse innovatieve wijkverbeteringsaanpak die een stevige financiële gemeentelijke inbreng vergt. De inzet is gericht op fysieke investeringen in de wijk (openbare ruimte, woonomgeving, inclusief klimaatadaptatie) en gelijktijdige investeringen op sociaal-maatschappelijk vlak en de plankosten (inclusief programmaleiding wijkvernieuwing). De hiervoor genoemde energietransitie geldt als belangrijke motor voor de wijkvernieuwing. Voor de jaren 2020 t/m 2022 is jaarlijks 4,0 miljoen euro beschikbaar. Daarnaast stellen we 350 duizend structureel beschikbaar vanaf 2020 oplopend tot 700 duizend euro vanaf 2021.
08.7 Overig wonen	Implementatie Omgevingswet	990				Om de implementatie van de Omgevingswet goed en tijdig te laten verlopen zijn aanvullende middelen nodig. De middelen zijn met name nodig voor extra werkzaamheden op het gebied van digitalisering van het archief, digitalisering van werkprocessen en werkzaamheden voor de totstandkoming van het omgevingsplan. We stellen 990 duizend euro beschikbaar in 2021.
09.1 Kwaliteit leefomgeving	Toevoeging reserve Begraafplaatsen	30	30	30	30	
09.3 Leefkwaliteit	Vuilstortlocatie Woltersum	3.600				In 2021 is naar verwachting 3,6 miljoen euro nodig voor de sanering van de vuilstortlocatie Woltersum.

10.4 Fysieke veiligheid	Veiligheidsregio Groningen – pensioenvoorziening	1.149	1.149	1.149	677	De Veiligheidsregio Groningen (VRG) heeft in de jaarrekening 2019 een voorziening op moeten nemen in verband met FLO-overgangsrecht. Dit heeft geleid tot een negatief eigen vermogen. Op basis van de wet- en regelgeving dient dit eigen vermogen te worden weggewerkt. We stellen 1,149 miljoen euro beschikbaar in 2021 t/m 2023 en 677 duizend euro in 2024.
12.1 College en Raad	Aanvulling weerstandsvermogen	1.844	1.844	8.924	1.847	We streven naar een ratio van het weerstandsvermogen van 1.0. Om het weerstandsvermogen te versterken wordt het weerstandsvermogen in 2021 en 2022 aangevuld met 1,8 miljoen euro, in 2023 met 8,9 miljoen euro en in 2024 wederom met 1,8 miljoen euro.
12.1 College en Raad	Vrijval herindelingsbudgetten behoeve van weerstandsvermogen	218	1.644			Vanuit het gemeentefonds wordt over een periode van vijf jaar (2008-2022) een vergoeding ontvangen voor kosten gerelateerd aan de herindeling. Het programma Herindeling is in 2019 beëindigd. Het verwachte overschot van circa 1,9 miljoen euro wordt toegevoegd aan de algemene reserve ter versterking van het weerstandsvermogen.
12.1 College en Raad	Overige toevoegingen AER	807	760	760	760	Betreft diverse kleinere onttrekkingen.
12.1 College en Raad	Herindelings-bijdrage gemeentefonds	1.658	1.768			Ter dekking van de herindelingskosten stelt BZK in de periode 2017-2022 via het gemeentefonds middelen ter beschikking.
12.1 College en Raad	Frictiekosten	2.102	763	220		
12.1 College en Raad	Niet realiseren oude taakstellingen	1.322	468	-41		Een aantal nog openstaande oude taakstellingen op de organisatie zijn niet realiseerbaar. Deze taakstellingen zijn afkomstig uit eerdere bezuinigingsrondes om de begroting sluitend te krijgen. Het grootste gedeelte hiervan is gerealiseerd, een deel echter niet. In 2020 bedraagt dit 2,2 miljoen euro aflopend tot 468 duizend euro in 2022. In 2023 wordt een beperkt voordeel gerealiseerd.
12.1 College en Raad	Saldo financieel perspectief via AER		2.486		5.133	Het uitgangspunt bij het opstellen van de begroting is het financiële meerjarenbeeld. Bij het saldo van het meerjarenbeeld houden we vervolgens rekening met de genoemde financiële knelpunten en dekkingsbronnen. Voor 2021 resulteert dit in een tekort van 4,696 miljoen euro. 2022 resulteert in een overschot van 2,486 miljoen euro, over 2023 is er een tekort van 1,946 miljoen en voor 2024 verwachten we een overschot van 5,133 miljoen euro. De tekorten en overschotten verrekenen we met de AER (en zijn per saldo meerjarig neutraal).

12.1 College en Raad	Transitie outsourcing ICT	2.478	2.478	2.478	2.626	De procedure voor het outsourcen van onze ICT heeft op 5 juli 2018 geleid tot de selectie voor het definitief gunnen van de opdracht. Uitkomst is dat de businesscase over de totale looptijd van het contract wordt gerealiseerd voor wat betreft de uitbesteding van de generieke ICT. Dit vraagt wel om voorfinanciering van met name incidentele transitiekosten in 2019 en 2020 van respectievelijk 9,8 miljoen euro en 260 duizend euro. In de jaren 2021 tot en met 2024 wordt deze voorfinanciering weer ingelost door de structurele besparing op de ICT.
12.2 Gebiedsgericht werken	Bijdrage integraal gebiedsgericht werken	2.150	2.150			Gebiedsgericht werken is een politiek speerpunt en bestuurlijk en maatschappelijk wenselijk burgerbetrokkenheid en zeggenschap bij gemeentelijk beleid te bevorderen en ondersteunen. Daarnaast jagen we hiermee een integrale gemeentelijke aanpak van opgaves in wijken aan. Voor de uitvoering van de programma's stellen we extra middelen beschikbaar. Voor de jaren 2019 t/m 2022 is 2,150 miljoen euro beschikbaar gesteld.
14.1 Overhead en ondersteuning organisatie	Frictiekosten	1.170				In 2013 is voor het mobiliteits- en herplaatsingsvraagstuk een programma ingericht met de werktitel ‘van Werk naar Werk’. Dit programma is ingericht voor het begeleiden van herplaatsingskandidaten naar ander werk. Voor de daarmee verband houdende frictiekosten worden in de begroting budgetten opgenomen. Voor de komende jaren betreft dit dekking voor reorganisaties bij onder andere het SSC en publieke dienstverlening. We stellen hiervoor 1,17 miljoen euro in 2021.
14.1 Overhead en ondersteuning organisatie	Toevoeging reserve kapitaallasten	22	799			
14.1 Overhead en ondersteuning organisatie	Versnelling transformatie zorgkosten in control	238				Zie toelichting van dit onderwerp hierboven bij deelprogramma 04.2.
12.2 Gebiedsgericht werken	Gebiedsgericht werken Haren en Ten Boer	1.075	1.075			Voor de jaren 2019 t/m 2022 is 1,075 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het onderbrengen van Haren en ten Boer bij gebiedszaken. De dekking van de extra middelen voor gebiedsgericht werken is afkomstig uit verschillende bestaande programmaonderdelen
13.1 Algemene inkomsten en post onvoorzien	Compensatie OZB niet-woningen Haren en Ten Boer	810	540			De harmonisatie van de OZB leidt voor bedrijven in de oude gemeenten Haren en Ten Boer tot een forse lastenstijging. Bedrijven in Haren en Ten Boer betalen na herindeling meer aan OZB dan daarvoor. We treffen voor deze bedrijven daarom een compensatieregeling treffen.
04.2 Passende ondersteuning en zorg	Jeugdhulp	700				In de begroting is vanaf 2021 een structurele taakstelling van 1 miljoen euro opgenomen door het innoveren van de inkoop jeugdhulp. Omdat de nieuwe inkoop is uitgesteld naar 2022, kan de taakstelling in 2021 niet volledig worden gerealiseerd. We verwachten 300 duizend euro te kunnen realiseren door een pilot met een ander bekostigingsmodel op een onderdeel van de jeugdhulp. Daarmee resteert een opgave van 700 duizend euro in 2021.
07.1 Fiets	Fietsparkeren	500	600	600	600	In de opgaven voor de begroting 2021 houden we rekening met 500 duizend euro in 2021 en 600 duizend euro in 2022 t/m 2024 voor fietsparkeren

						(Dekking vindt voor 300 duizend euro structureel plaats uit het effect herindeling op leges (zie hervorming nr. 10) en incidenteel voor 200 duizend euro uit verlaging van het plankostenbudget SIF, zie hervorming nr. 11)).
	Totaal incidentele lasten	**43.987**	**31.495**	**18.062**	**17.783**	

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Wij hebben jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zoals wachtgelden, pensioenen van huidig en voormalig personeel (zoals oud-wethouders en burgemeesters). Deze kosten moeten wij jaarlijks meenemen bij het opstellen van de begroting. Als we onverwachte uitgaven verwachten, dan maken we hier een voorziening voor.

WW-conforme uitkeringen en bovenwettelijke WW-uitkeringen (vervangen wachtgeld)
Sinds 1 januari 2001 kunnen ambtenaren aanspraak maken op een bovenwettelijke WW-conforme uitkering voor de duur van de werkloosheid. Sinds 1 juli 2008 zijn de uitkeringen qua duur en hoogte versoberd, dit geldt dus bij ontslagen van na die periode. Wij verwachten in 2021 geen tot een geringe stijging van deze kosten. Deze kosten nemen we mee in de post voormalig personeel gemeente Groningen.
De CAO gemeenten correctie derde ziektejaar bovenwettelijke uitkering is gerealiseerd. De premies hiervoor vinden plaats door middel van een inhouding op het salaris van de medewerkers.

Wachtgelden en pensioenen wethouders
De jaarlijks soms aanzienlijke fluctuatie in verplichtingen door mogelijke (tussentijdse) wethouders-wisselingen is een belangrijke wegingsfactor voor pensioenen en wachtgelden wethouders. Het betreft verder wisselingen binnen een relatief kleine groep; de jaarlijkse schommelingen in de verplichtingen in verband met pensioenen en wachtgelden van wethouders kunnen aanzienlijk zijn. Daar de pensioenen van de wethouders na 2007 zijn verzekerd bij Loyalis hebben wij hiervoor geen voorziening gevormd; de jaarlijkse pensioenpremies worden als last in de exploitatie verantwoord. Voor pensioenen van voor 2007 is wel een voorziening ingesteld. De verwachte wachtgelden worden als kosten meegenomen in de gemeentelijke begroting.

Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA)
De gemeente Groningen is per 1 januari 2008 eigenrisicodrager geworden in het kader van de regeling Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA). Hiertoe is besloten omdat de instroom van medewerkers in de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) in de gemeente Groningen laag is. De uitvoering van de WGA is vervolgens in 2008 door de gemeente zelf ter hand genomen. Door het eigen risico-dragerschap mag de gemeente, indien er hoge instroom in de WGA plaats vindt, de helft van de WGA-lasten verhalen op de werknemers. In 2015 is besloten dat er tot 2020 geen verhaal in het kader van de WGA op de werknemers plaatsvindt omdat de lasten van de bijdrage zeer gering zijn. Er is voor 2021 nog geen andere afweging gemaakt.

Verlofstuwmeer
Verlofstuwmeren ontstaan door niet opgenomen verlofuren van ambtenaren jaar in jaar uit mee te nemen naar het volgende jaar. De financiële gevolgen van het toekennen en opnemen van verlof moeten gerekend worden tot de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen. Aan het eind van 2021 vervalt het wettelijk verlof van 2020. Vanwege de omvang van de gemeente Groningen mogen zulke verplichtingen beschouwd worden als van een jaarlijks vergelijkbaar volume. Hierdoor hoeven wij hier geen voorziening in te stellen.

Overzichten

1. **Begroting op taakveld**
2. **Begroting op deelprogramma**
3. **Intensiveringen voorgaande jaren**
4. **(Historisch) Intensiveringen (peildatum 30 juni 2020)**
5. **Kapitaallasten**
6. **Subsidies en inkomensoverdrachten**
7. **Staat B: personeelskosten**
8. **Overzicht meerjarige exploitatiekosten**
9. **Samenwerkingsverbanden**
10. **SIF-middelen**
11. **Wettelijke beleidsindicatoren**
12. **Uitgangspunten begroting**

Begroting op taakveld

Begroting op taakveld (bedragen x 1.000 euro)	2021	2022	2023	2024
01 Bestuur	**8.800**	**7.566**	**7.546**	**7.639**
Lasten	8.800	7.566	7.546	7.639
010 Mutaties reserves	**-23.308**	**1.046**	**10.134**	**10.582**
Lasten	13.400	18.795	22.273	22.037
Baten	36.709	17.750	12.139	11.456
02 Burgerzaken	**6.227**	**6.387**	**6.364**	**6.056**
Lasten	8.960	9.119	9.097	9.291
Baten	2.733	2.733	2.733	3.236
03 Beheer overige gebouwen en gro	**12**	**12**	**12**	**12**
Lasten	44	44	44	44
Baten	31	31	31	31
04 Overhead	**105.258**	**102.871**	**106.350**	**107.758**
Lasten	115.264	112.690	116.360	117.797
Baten	10.007	9.819	10.011	10.038
05 Treasury	**-2.730**	**-3.752**	**-4.658**	**-5.325**
Lasten	9.158	5.389	2.810	1.404
Baten	11.888	9.142	7.468	6.729
061 OZB woningen	**-45.089**	**-47.460**	**-49.283**	**-50.357**
Lasten	1.684	1.766	1.869	1.937
Baten	46.773	49.226	51.152	52.295
062 OZB- niet woningen	**-42.633**	**-44.117**	**-45.577**	**-46.837**
Lasten	5.142	5.024	4.911	4.779
Baten	47.775	49.142	50.488	51.615
063 Parkeerbelasting	**-8.044**	**-8.429**	**-8.650**	**-8.853**
Lasten	5.536	5.496	5.465	5.478
Baten	13.580	13.925	14.115	14.331
064 Belastingen Overig	**-1.227**	**-1.373**	**-1.362**	**-1.359**
Lasten	1.174	1.199	1.230	1.250
Baten	2.401	2.571	2.591	2.609
07 Algemene uitkering en overige	**-557.569**	**-562.384**	**-570.044**	**-578.928**
Baten	557.569	562.384	570.044	578.928
08 Overige baten en lasten	**65**	**1.844**	**559**	**1.336**
Lasten	6.024	8.085	6.799	6.576
Baten	5.959	6.240	6.240	5.240

11 Crisisbeheersing en Brandweer	**20.505**	**20.891**	**21.262**	**21.167**
Lasten	20.522	20.909	21.280	21.185
Baten	17	17	17	17
12 Openbare orde en Veiligheid	**3.677**	**3.679**	**3.681**	**3.682**
Lasten	4.625	4.627	4.629	4.630
Baten	948	948	948	948
21 Verkeer en vervoer	**35.910**	**36.554**	**37.213**	**39.008**
Lasten	40.527	41.188	41.847	43.642
Baten	4.616	4.634	4.634	4.634
22 Parkeren	**4.248**	**2.624**	**4.591**	**5.140**
Lasten	13.128	14.487	14.831	15.182
Baten	8.879	11.863	10.240	10.041
24 Economische Havens en waterweg	**941**	**939**	**937**	**935**
Lasten	1.176	1.174	1.172	1.170
Baten	235	235	235	235
25 Openbaar vervoer	**-1.212**	**211**	**-656**	**345**
Lasten	-1.212	211	-656	345
31 Economische ontwikkeling	**4.776**	**4.885**	**5.016**	**5.115**
Lasten	5.728	5.837	5.968	6.067
Baten	952	952	952	952
32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	**9.200**	**9.676**	**9.546**	**9.462**
Lasten	10.482	10.960	10.832	10.750
Baten	1.282	1.284	1.286	1.288
33 Bedrijvenloket en bedrijfsrege	**1.695**	**1.694**	**1.694**	**1.692**
Lasten	2.783	2.729	2.633	2.630
Baten	1.089	1.035	939	939
34 Economische promotie	**-1.128**	**-1.128**	**-1.128**	**-1.128**
Lasten	1.565	1.565	1.565	1.565
Baten	2.693	2.693	2.693	2.693
42 Onderwijshuisvesting	**14.258**	**15.123**	**15.421**	**14.967**
Lasten	16.779	17.620	17.854	17.362
Baten	2.521	2.497	2.433	2.394
43 Onderwijsbeleid en leerlingzak	**11.175**	**11.332**	**11.415**	**11.468**
Lasten	19.359	19.518	19.604	19.660
Baten	8.184	8.187	8.189	8.192
51 Sportbeleid en activering	**1.540**	**1.504**	**1.518**	**1.526**
Lasten	1.545	1.509	1.523	1.531

Baten	5	5	5	5
52 Sportaccommodaties	**15.847**	**16.064**	**15.994**	**15.983**
Lasten	24.679	25.035	24.972	24.967
Baten	8.832	8.971	8.977	8.984
53 Cultuurpresentatie, cultuurpro	**17.271**	**17.057**	**17.317**	**17.548**
Lasten	29.414	29.232	29.526	29.791
Baten	12.143	12.175	12.209	12.243
54 Musea	**18.696**	**19.169**	**19.691**	**19.972**
Lasten	19.756	20.233	20.760	21.046
Baten	1.060	1.064	1.069	1.074
55 Cultureel erfgoed	**1.224**	**1.224**	**1.124**	**1.125**
Lasten	1.224	1.224	1.124	1.125
56 Media	**-32**	**-32**	**-33**	**-34**
Lasten	17	17	17	18
Baten	49	50	51	51
57 Openbaar groen en (openlucht)	**28.671**	**28.944**	**23.518**	**24.304**
Lasten	29.451	29.719	24.293	25.080
Baten	780	775	775	775
61 Samenkracht en burgerparticipa	**20.851**	**17.472**	**17.879**	**18.161**
Lasten	22.015	18.650	19.074	19.373
Baten	1.164	1.177	1.194	1.212
62 Wijkteams	**34.439**	**34.701**	**35.468**	**36.188**
Lasten	34.458	34.705	35.472	36.192
Baten	19	5	5	5
63 Inkomensregelingen	**40.332**	**39.698**	**40.602**	**41.556**
Lasten	194.517	196.854	201.458	206.261
Baten	154.185	157.156	160.857	164.705
64 Begeleide participatie	**30.598**	**27.958**	**26.457**	**26.230**
Lasten	38.067	35.427	33.927	33.700
Baten	7.469	7.469	7.469	7.469
65 Arbeidsparticipatie	**24.699**	**24.136**	**24.284**	**24.291**
Lasten	24.934	24.371	24.519	24.525
Baten	235	235	235	235
66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	**6.371**	**6.203**	**6.654**	**7.086**
Lasten	6.508	6.324	6.775	7.207
Baten	137	121	121	121
671 Maatwerkdienstverlening 18+	**43.756**	**44.009**	**44.561**	**45.273**

Lasten	45.936	46.167	46.746	47.486
Baten	2.179	2.157	2.184	2.212
672 Maatwerkdienstverlening 18-	**60.788**	**61.098**	**62.327**	**63.351**
Lasten	60.813	61.113	62.341	63.366
Baten	25	14	14	14
681 Geëscaleerde zorg 18+	**86.001**	**86.263**	**86.316**	**86.352**
Lasten	90.594	90.855	90.907	90.944
Baten	4.593	4.592	4.592	4.592
682 Geëscaleerde zorg 18-	**6.455**	**0**	**0**	**0**
Lasten	6.455	0	0	0
71 Volksgezondheid	**8.450**	**7.652**	**7.860**	**8.074**
Lasten	9.614	8.815	9.022	9.237
Baten	1.164	1.163	1.163	1.163
72 Riolering	**-3.073**	**-2.820**	**-2.669**	**-2.442**
Lasten	18.794	19.108	19.112	19.102
Baten	21.867	21.928	21.781	21.543
73 Afval	**-11.177**	**-10.747**	**-10.764**	**-10.772**
Lasten	33.175	34.303	34.286	34.278
Baten	44.352	45.050	45.050	45.050
74 Milieubeheer	**4.388**	**2.439**	**2.514**	**2.589**
Lasten	6.053	2.505	2.579	2.654
Baten	1.665	65	65	65
75 Begraafplaatsen en crematoria	**1.044**	**981**	**961**	**947**
Lasten	2.747	2.722	2.703	2.688
Baten	1.703	1.741	1.741	1.741
81 Ruimtelijke Ordening	**11.744**	**11.947**	**12.649**	**13.412**
Lasten	15.430	15.638	16.344	17.104
Baten	3.686	3.691	3.695	3.693
82 Grondexploitatie (niet bedrijv	**2.408**	**2.401**	**2.476**	**2.550**
Lasten	3.617	3.611	3.686	3.760
Baten	1.209	1.210	1.210	1.210
83 Wonen en bouwen	**4.902**	**3.989**	**2.914**	**3.153**
Lasten	21.362	20.451	19.376	19.615
Baten	16.460	16.462	16.462	16.462
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**
Baten en lasten totaal	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Lasten totaal	1.051.823	1.044.585	1.050.504	1.063.467

Lasten totaal (exclusief reserve mutaties)	1.038.423	1.025.790	1.028.231	1.041.430
Baten totaal	1.051.823	1.044.585	1.050.504	1.063.467
Baten totaal (exclusief reserve mutaties)	1.015.114	1.026.836	1.038.365	1.052.012

Begroting op deelprogramma

	Rekening*	Actuele Begroting	Primitieve Begroting			
Begroting op deelprogramma (bedragen x 1.000 euro)	2019	2020	2021	2022	2023	2024
01 Werk en inkomen	**95.350**	**93.299**	**100.071**	**96.744**	**96.820**	**97.554**
01.1 Werk en activering	**52.332**	**51.166**	**55.683**	**52.990**	**52.163**	**51.942**
Lasten	63.123	68.643	66.444	63.251	61.923	61.702
Baten	10.792	17.477	10.761	10.261	9.761	9.761
01.2 Inkomen en armoedeverlichting	**43.018**	**42.133**	**44.388**	**43.754**	**44.657**	**45.612**
Lasten	197.947	199.548	199.322	201.659	206.264	211.067
Baten	154.928	157.415	154.934	157.905	161.606	165.455
02 Economie en werkgelegenheid	**-27.417**	**-5.677**	**24.115**	**24.707**	**25.174**	**25.726**
02.1 Economische ontwikkeling	**5.752**	**5.475**	**5.324**	**5.402**	**5.502**	**5.582**
Lasten	7.155	6.470	6.239	6.263	6.267	6.347
Baten	1.403	994	915	861	765	765
02.2 Ruimtelijke economische ontwikkeling	**3.478**	**1.444**	**1.863**	**1.826**	**1.738**	**1.734**
Lasten	4.693	2.561	3.015	2.978	2.890	2.886
Baten	1.215	1.117	1.152	1.152	1.152	1.152
02.3 Grondzaken en overige economie	**-36.647**	**-12.596**	**16.929**	**17.479**	**17.934**	**18.410**
Lasten	15.956	20.343	21.666	22.219	22.676	23.154
Baten	52.603	32.939	4.738	4.740	4.742	4.744
03 Onderwijs	**20.088**	**25.210**	**24.759**	**25.077**	**25.403**	**25.692**
03.1 Onderwijskansen	**17.925**	**22.852**	**22.098**	**22.393**	**22.720**	**23.009**
Lasten	30.923	32.586	31.627	31.899	32.217	32.503
Baten	12.998	9.734	9.529	9.505	9.498	9.495
03.2 Voorkomen schooluitval	**2.163**	**2.358**	**2.662**	**2.684**	**2.684**	**2.684**
Lasten	3.177	3.348	3.651	3.673	3.673	3.673
Baten	1.013	989	989	989	989	989
04 Welzijn gezondheid en zorg	**275.179**	**281.195**	**262.547**	**253.785**	**256.980**	**260.306**
04.1 Sociaal klimaat	**27.486**	**24.388**	**23.955**	**24.188**	**24.202**	**24.553**
Lasten	50.903	25.942	28.098	28.279	29.573	30.735
Baten	23.417	1.554	4.143	4.092	5.371	6.181
04.2 Passende ondersteuning en zorg	**247.693**	**256.807**	**238.592**	**229.597**	**232.778**	**235.753**

Lasten	256.191	265.654	245.692	236.633	239.841	242.844
Baten	8.498	8.848	7.100	7.036	7.063	7.091
05 Sport en bewegen	**17.994**	**18.359**	**20.030**	**19.959**	**19.962**	**20.069**
05.1 Sportieve infrastructuur	**16.048**	**16.037**	**17.823**	**17.680**	**17.665**	**17.755**
Lasten	25.199	25.860	27.005	27.022	27.014	27.054
Baten	9.150	9.823	9.182	9.343	9.349	9.300
05.2 Jeugd in Beweging en Ruim Baan	**1.945**	**2.322**	**2.207**	**2.279**	**2.296**	**2.315**
Lasten	2.219	2.360	2.343	2.413	2.483	2.535
Baten	274	38	136	134	187	221
06 Cultuur	**37.479**	**36.093**	**37.694**	**38.608**	**39.145**	**39.637**
06.1 Culturele infrastructuur	**15.677**	**13.896**	**14.995**	**14.851**	**15.065**	**15.265**
Lasten	27.267	25.306	28.593	28.497	28.761	29.010
Baten	11.590	11.410	13.597	13.646	13.695	13.745
06.2 Cultuur beleven	**21.802**	**22.198**	**22.699**	**23.757**	**24.080**	**24.372**
Lasten	25.368	23.119	24.870	25.895	26.973	27.742
Baten	3.566	921	2.171	2.138	2.894	3.371
07 Verkeer	**10.107**	**9.387**	**6.946**	**7.621**	**8.813**	**10.406**
07.1 Fiets	**2.562**	**1.986**	**3.083**	**3.382**	**3.576**	**3.615**
Lasten	2.562	1.986	3.083	3.382	3.576	3.615
Baten	0	0				
07.2 Openbaar vervoer	**674**	**-343**	**-1.047**	**376**	**-491**	**510**
Lasten	1.251	-343	-1.047	376	-491	510
Baten	578	0				
07.3 Auto	**692**	**407**	**195**	**195**	**195**	**195**
Lasten	800	761	195	195	195	195
Baten	109	354				
07.4 Parkeren	**-5.165**	**-4.572**	**-7.180**	**-8.489**	**-6.936**	**-6.629**
Lasten	16.027	18.026	16.339	17.359	17.479	17.804
Baten	21.192	22.598	23.519	25.848	24.415	24.432
07.5 Verkeersveiligheid	**1.282**	**963**	**539**	**539**	**539**	**539**
Lasten	1.282	1.384	539	539	539	539
Baten	0	421				
07.6 Overig verkeer	**10.062**	**10.946**	**11.356**	**11.618**	**11.929**	**12.176**
Lasten	11.668	11.246	11.656	11.950	12.261	12.508
Baten	1.606	300	300	332	332	332
08 Wonen	**4.719**	**10.190**	**14.188**	**16.788**	**11.890**	**12.408**
08.1 Gezinnen	**2.075**	**3.113**	**1.941**	**3.457**	**3.657**	**3.857**

Lasten	2.297	3.165	1.994	3.509	3.709	3.909
Baten	222	52	52	52	52	52
08.2 Jongerenhuisvesting	**1.342**	**892**	**732**	**899**	**899**	**899**
Lasten	1.382	942	919	1.086	1.086	1.086
Baten	40	50	187	187	187	187
08.3 Wonen en zorg	**953**	**0**	**235**	**0**	**0**	**0**
Lasten	1.149	31	266	31	31	31
Baten	196	31	31	31	31	31
08.4 Kwaliteit woningvoorraad	**7.327**	**7.847**	**8.895**	**8.828**	**3.753**	**4.018**
Lasten	13.810	34.998	11.702	11.213	6.138	6.402
Baten	6.483	27.151	2.807	2.385	2.385	2.385
08.5 Betaalbaarheid en beschikbaarheid	**31**	**-1**	**99**	**-1**	**-1**	**-1**
Lasten	31	0	100			
Baten	1	1	1	1	1	1
08.6 Cultuurhistorie en archeologie	**1.311**	**1.170**	**1.224**	**1.224**	**1.124**	**1.125**
Lasten	1.311	1.995	1.224	1.224	1.124	1.125
Baten	0	825				
08.7 Overig wonen	**-8.319**	**-2.831**	**1.060**	**2.381**	**2.459**	**2.510**
Lasten	17.148	16.875	16.531	15.854	15.932	15.983
Baten	25.467	19.706	15.470	13.473	13.473	13.473
09 Kwaliteit van de leefomgeving	**37.670**	**34.375**	**33.123**	**34.524**	**35.605**	**37.708**
09.1 Onderhoud en beheer openbare ruimte	**40.610**	**36.821**	**36.847**	**37.842**	**39.027**	**41.141**
Lasten	66.315	72.313	74.707	75.910	76.948	78.824
Baten	25.704	35.492	37.860	38.068	37.921	37.683
09.2 Afvalinzameling en -verwerking	**-5.959**	**-5.685**	**-6.409**	**-6.006**	**-6.060**	**-6.069**
Lasten	35.774	27.487	27.407	28.509	28.454	28.445
Baten	41.734	33.172	33.816	34.514	34.514	34.514
09.3 Leefkwaliteit	**3.019**	**3.238**	**2.685**	**2.687**	**2.637**	**2.636**
Lasten	6.472	12.883	6.297	2.700	2.649	2.649
Baten	3.453	9.645	3.612	12	12	12
10 Veiligheid	**22.123**	**23.082**	**25.337**	**25.799**	**26.294**	**26.317**
10.1 Veilige woon- en leefomgeving	**2.703**	**3.051**	**3.464**	**3.539**	**3.663**	**3.780**
Lasten	5.594	5.764	6.222	6.297	6.421	6.539
Baten	2.891	2.713	2.758	2.758	2.758	2.758
10.2 Jeugd en veiligheid	**580**	**595**	**595**	**595**	**595**	**595**
Lasten	587	595	595	595	595	595
Baten	6	0				

10.3 Integriteit en veiligheid	**518**	**655**	**774**	**774**	**774**	**774**
Lasten	908	1.411	1.530	1.530	1.530	1.530
Baten	390	756	756	756	756	756
10.4 Fysieke veiligheid	**18.322**	**18.781**	**20.505**	**20.891**	**21.262**	**21.167**
Lasten	18.550	18.798	20.522	20.909	21.280	21.185
Baten	228	17	17	17	17	17
11 Dienstverlening	**9.886**	**10.358**	**10.330**	**10.559**	**10.544**	**10.386**
11.1 Publieke dienstverlening	**9.744**	**10.255**	**10.214**	**10.443**	**10.427**	**10.269**
Lasten	14.710	14.522	14.514	14.743	14.727	15.072
Baten	4.965	4.267	4.300	4.300	4.300	4.803
11.2 Communicatie met de burger	**142**	**103**	**116**	**116**	**116**	**116**
Lasten	145	103	116	116	116	116
Baten	2	0				
12 College, raad en gebiedsg.werk	**-16.648**	**3.363**	**-10.547**	**5.864**	**12.732**	**13.829**
12.1 College en Raad	**-20.812**	**-1.016**	**-14.292**	**2.118**	**11.136**	**12.233**
Lasten	19.387	11.065	11.777	15.373	17.112	15.233
Baten	40.199	12.081	26.069	13.255	5.976	3.000
12.2 Gebiedsgericht werken	**4.164**	**4.379**	**3.746**	**3.746**	**1.596**	**1.596**
Lasten	4.402	4.544	3.911	3.911	1.761	1.761
Baten	237	165	165	165	165	165
13 Algemene inkomsten (excl. post onvoorzien)	**-640.187**	**-648.007**	**-654.546**	**-664.563**	**-676.627**	**-688.660**
13.1 Algemene inkomsten (excl. post onvoorzien)	**-640.187**	**-648.007**	**-654.546**	**-664.563**	**-676.627**	**-688.660**
Lasten	14.802	13.593	12.915	8.955	6.170	4.570
Baten	654.990	661.600	667.460	673.518	682.797	693.230
14 Ondersteuning organisatie (excl. 14.1.1 overhead)	**6**	**278**	**480**	**666**	**758**	**708**
14.1 Ondersteuning organisatie (excl. 14.1.1 overhead)	**6**	**278**	**480**	**666**	**758**	**708**
Lasten	4.001	3.553	3.642	3.832	3.928	3.876
Baten	3.995	3.275	3.161	3.166	3.170	3.168
Overhead (14.1.1)	**111.414**	**108.329**	**105.300**	**103.691**	**106.336**	**107.744**
Lasten	126.185	116.838	115.433	113.636	116.507	117.944
Baten	14.771	8.509	10.133	9.945	10.171	10.199
Heffing VPB	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Lasten	0	0				
Baten	0	0				
Post Onvoorzien	**0**	**166**	**170**	**170**	**170**	**170**

Lasten	0	166	170	170	170	170
Totaal	**-42.236**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Baten en lasten totaal	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Lasten totaal	1.098.670	1.096.439	1.051.823	1.044.585	1.050.504	1.063.467
Lasten totaal (exclusief reservemutaties)	1.063.155	1.072.389	1.038.423	1.025.790	1.028.231	1.041.430
Baten totaal	1.140.907	1.096.439	1.051.823	1.044.585	1.050.504	1.063.467
Baten totaal (exclusief reservemutaties)	1.033.553	1.045.628	1.015.114	1.026.836	1.038.365	1.052.012

Begroting op deelprogramma*De rekening 2019 wordt weergegeven volgens de programmastructuur die wordt gebruikt bij de begroting 2021. De weergave van de cijfers wijkt hierdoor bij een aantal programma's af ten opzichte van de vastgestelde jaarrekening van 2019.

Intensiveringen voorgaande jaren

01 Werk en inkomen	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
01.1 Werk en activering								
Basisbaan	700		700					
Intensivering begeleiding en participatie	1.500			1.000				
01.2 Inkomen en armoedebestrijding								
Individuele inkomenstoeslag		190						
Aanvullen tekort rijksmiddelen BUIG		9.500						
Tekort BUIG	7.100		7.900			8.200		
Meer geld voor minder armoede	30		30		30			
Totaal 01 Werk en inkomen	**9.330**	**9.690**	**8.630**	**1.000**	**30**	**8.200**	**0**	**0**

02 Economie en werkgelegenheid	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
02.3 Bedrijvige stad								
Werklocaties (inc)	350		200					
Werklocaties (struct)	265		380			495		
02.4 Overig economie en werkgelegenheid								
Suikerunie (kapitaallasten)					460			920
Totaal 02 Economie en werkgelegenheid	**615**	**0**	**580**	**0**	**460**	**495**	**0**	**920**

03 Onderwijs	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
03.1 Onderwijskansen								
Onderwijshuisvesting		2.500						
Totaal 03 Onderwijs	**0**	**2.500**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

04 Welzijn, gezondheid en zorg	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
04.1 Sociaal klimaat								
Subsidies beheer en accommodaties (inc)	25		25					
Subsidies beheer en accommodaties (struct)								
Zorgkosten Wmo		19						

Buurt-, dorps-accomm. en speeltuingebouwen	100							
04.2 Passende ondersteuning en zorg								
Wmo/BW/Jeugd	4.300							
Aanvullende zorgkosten Wmo & Jeugd		9.632						
Terugdringen zorgkosten (inkoop jeugd, WIJ & OJG)	1.275			1.200				
Aanpak problematische doelgroepen	98		98					
Zorgkosten Wmo	1.022		-957			1.157		
Zorgkosten Jeugd	6.100		5.300			4.100		
Totaal 04 Welzijn, gezondheid en zorg	**12.920**	**9.651**	**4.466**	**1.200**	**0**	**5.257**	**0**	**0**

05 Sport en bewegen	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
05.1 Sportieve infrastructuur								
Vervanging kunstgrasvelden	92			95				
Vervanging kunstgrasvelden (struct)	74		259			296		
Vervanging kunstgrasvelden (inc)	2		517		200			
Totaal 05 Sport en bewegen	**168**	**0**	**776**	**95**	**200**	**296**	**0**	**0**

06 Cultuur	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
06.1 Culturele infrastructuur								
Verzelfstandiging CBK	22							
Cultuurnota		300						
Totaal 06 Cultuur	**22**	**300**						

07 Verkeer	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
07.1 Fiets								
Tijdelijke maatregelen fietsenstallingen	300		250					
07.2 Openbaar vervoer								
Stationsgebied	400		1.822			1.956		
07.6 Overig verkeer								
Oosterhamrikzone		250						
Terugdringen autoverkeer, fiets en OV (struct)		253						
Kapitaallasten binnenstad	360		540		720			900
Totaal 07 Verkeer	**1.060**	**503**	**2.612**	**0**	**720**	**1.956**	**0**	**900**

08 Wonen	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
08.1 Gezinnen								
Stadshavens (voorheen Eemskanaalzone)	400		600		800			1.000
08.4 Kwaliteit woningvoorraad								
Wijkvernieuwing (sociaal / ruimtelijk)	4.000		4.000					
Wijkvernieuwing (fysiek)		700						
Energie (inc)	1.110		1.150					
08.6 Cultuurhistorie en archeologie								
Erfgoed	100		100					
Totaal 08 Wonen	**5.610**	**700**	**5.850**	**0**	**800**	**0**	**0**	**1.000**

09 Kwaliteit van de leefomgeving	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
09.1 Onderhoud en beheer openbare ruimte								

Groot onderhoud en vervangingen (incidenteel)	137							
Groot onderhoud en vervangingen (structureel)		304						
Gladheid gele stenen binnenstad (opruwen)		252						
Stadsbeheer proef	125		125					
Plankosten	50		50					
Vervangingsinvesteringen onderhoud			52			94		
Totaal 09 Kwaliteit van de leefomgeving	**312**	**556**	**227**	**0**	**0**	**94**	**0**	**0**

10 Veiligheid	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
10.3 Integriteit en veiligheid								
Actiecentrum Veiligheid en Zorg		164						
10.4 Fysieke veiligheid								
Veiligheidsregio		811						
Totaal 10 Veiligheid	**0**	**975**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

11 Dienstverlening	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
11.1 Publieke dienstverlening								
Digitale dienstverlening	330		220					
Totaal 11 Dienstverlening	**330**	**0**	**220**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

12 College, raad en gebiedsgericht werken	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
12.1 College en raad								
Aanvulling weerstandsvermogen		1.848						
Niet realiseren oude taakstellingen	1.322		468			-41		
12.2 Gebiedsgericht werken								
Gebiedsgericht werken (inc)	2.150		2.150					
Gebiedsgericht werken Haren en Ten Boer	1.075		1.075					
Totaal 12 College, raad en gebiedsgericht werken	**4.547**	**1.848**	**3.693**	**0**	**0**	**-41**	**0**	**0**

13 Algemene inkomsten en post onvoorzien	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
13.1 Algemene inkomsten en post onvoorzien								
Compensatie OZB woningen Haren & Ten Boer	810		540		258			
Totaal 13 Algemene inkomsten en post onvoorzien	**810**	**0**	**540**	**0**	**258**	**0**	**0**	**0**

14 Overhead, ondersteuning organisatie	2021 (i)	2021 (s)	2022 (i)	2022 (s)	2023 (i)	2023 (s)	2024 (i)	2024 (s)
14.1 Algemene ondersteuning								
Revitalisering Stadhuis		58						
Digitalisering archiefbestanden	14		14					
Transitie DIV	29							
Huur Oosterboog	12							
Huur I&A	14							
Huisvesting lederz			40			1.40		
Frictiekosten	1.17							
Totaal 14 Overhead, ondersteuning organisatie	**1.87**	**58**	**54**			**1.40**		
Totaal continuering beleidsmiddelen	**37.59**	**27.31**	**28.13**	**2.29**	**2.46**	**17.65**		**2.82**

(Historisch) intensiveringen (peildatum 30 juni 2020)

Deelpr.	Extra beleid 2015	Oorspronkelijk bedrag (i)	Oorspronkelijk bedrag (s)	Besteed	Beschik baar	Reserve EB
01.2	Schuldhulpverlening		70	70	0	
03.1	Intensiveren leren		1.000	1.000	0	
05.1	Thema Bewegen		300	300	0	
07.*	Thema Verplaatsen		2.000	2.000	0	
07.*	Thema Verplaatsen	2.000		2.000	0	
08.*	Thema Wonen		1.750	1.750	0	
08.*	Thema Wonen	580		580	0	
08.6	Wettelijke taken Cultuurhistorie		300	300	0	
	Totaal 2015	**2.580**	**5.420**	**8.000**	**0**	**0**

Deelpr.	Extra beleid 2016	Oorspronkelijk bedrag (i)	Oorspronkelijk bedrag (s)	Besteed	Beschikbaar	Reserve EB
05.1	Onderhoud Papiermolen		131	100	31	
05.1	Extra kleedkamers sportpark Corpus den Hoorn		44	17	27	
09.1	Groot onderhoud kinderboerderijen	250		239	0	11
14.1	Interne plankosten ZRW	750		750	0	
	Totaal 2016	**1.000**	**175**	**1.106**	**58**	**11**

Deelpr.	Extra beleid 2017	Oorspronkelijk bedrag (i)	Oorspronkelijk bedrag (s)	Besteed	Beschikbaar	Reserve EB
06.1	Thema Verrijken	750		750	0	
07.6	Aanpak Diepenring		1.000	1.000	0	
07.6	Spaarregeling Ringwegen	354		0	0	354
12.2	Gebiedsgericht werken	2.000		883	0	1.117
	Totaal 2017	**3.104**	**1.000**	**2.633**	**0**	**1.471**

Deelpr.	Extra beleid 2018	Oorspronkelijk bedrag (i)	Oorspronkelijk bedrag (s)	Besteed	Beschikbaar	Reserve EB
01.2	Collectieve zorgverzekering		255	255	0	
06.1	Onderhoud Oosterpoort		1.160	1.160	0	
07.6	Spaarregeling Ringwegen		454	454	0	
08.7	Energieaanpak gebouwen		90	90	0	
09.1	Omgevingsdienst Groningen		100	100	0	
	Totaal 2018	**0**	**2.059**	**2.059**	**0**	**0**

Deelpr.	Extra beleid 2019	Oorspronkelijk bedrag (i)	Oorspronkelijk bedrag (s)	Besteed	Beschikbaar	Reserve EB
02.4	Structurele kapitaallasten ruilmiddelen		1.800	1.800	0	
03.1	School Meerstad		394	394	0	
03.1	MFA de Wijert		140	0	140	
04.2	Aanpak multiproblematiek (frictiekosten)	500		500	0	0
04.2	Afschaffen algemene voorz huish hulp (frictiekosten)	660		660	0	0
04.2	Aanpak problematische doelgroepen	168		168	0	
04.2	Frictiekosten WIJ	375		375	0	
05.1	Co-investeringsfonds Sport		175	175	0	
05.2	Bewegingsonderwijs		150	150	0	

06.1	Beheer en onderhoud Synagoge	33		33	0	
06.1	Cultuurpas en marketing	25		25	0	
06.1	Broedplaatsen en ateliers	132		132	0	
06.1	Subsidies en bijdragen instellingen	108		108	0	
07.1	Tijdelijke maatregelen fietsenstallingen	300		300	0	
07.6	Terugdringen autoverkeer, fiets en OV	225		225	0	
08.4	Wijkvernieuwing (sociaal / ruimtelijk)	2.000		2.000	0	
08.4	Energie	1.760		1.760	0	
08.4	Energie		100	100	0	
08.7	Implementatie omgevingswet	837		837	0	
09.1	Voetgangers	100		100	0	
09.1	Leefomgeving	300		300	0	
11.1	Digitale dienstverlening	550		550	0	
12.2	Gebiedsgericht werken	300		300	0	
12.2	Gebiedsgericht werken	607		607	0	
12.2	Gebiedsgericht werken		1.257	1.257	0	
14.1	Aanvullende zorgkosten Wmo & Jeugd	280		280	0	
08.7	Uitvoering taken omgevingslawaai		50	50	0	
12.1	Weglekeffect bezuinigingen op organisatie		1.090	782	308	
14.1	Revitalisering Stadhuis	379		0	0	379
	Totaal 2019	**9.639**	**5.156**	**13.968**	**448**	**379**

Deelpr.	Extra beleid 2020	Oorspronkelijk bedrag (i)	Oorspronkelijk bedrag (s)	Besteed	Beschikbaar	Reserve EB
01.1	Subsidie- en uitvoeringskosten SW	250		250	0	
01.1	Terugloop omzet detachering SW		200	200	0	
01.1	Basisbaan	700		350	350	
01.1	Sociaal ondernemen		100	100	0	
01.1	Intensivering begeleiding en participatie	2.000		2.000	0	
01.2	Bijzondere bijstand/Bewindvoering	650		650	0	
01.2	Individuele inkomenstoeslag	230		230	0	
01.2	Aanvullen tekort rijksmiddelen BUIG	9.800		9.800	0	
01.2	Vorming GBI	250		250	0	
01.2	Tekort BUIG	5.800		5.800	0	
01.2	Meer geld voor minder armoede	30		30	0	
02.3	Werklocaties (inc)	300		300	0	
02.3	Werklocaties (struct)	125		125	0	
03.1	Apparaatskosten NDE (Emissievrij wagenpark)		4	4	0	
03.1	Onderwijshuisvesting	1.500		1.500	0	
03.1	Energie		42	42	0	
03.1	Verzekeringen		107	107	0	
04.1	Subsidies beheer en accommodaties (inc)	35		35	0	
04.1	Subsidies beheer en accommodaties (struct)		50	50	0	

04.1	Energie		2	2	0	
04.1	Verzekeringen		6	6	0	
04.1	Zorgkosten Wmo	18		18	0	
04.1	School in de wijk	260		260	0	
04.2	Tekort Sociaal Domein	1.082		1.082	0	
04.2	Aanvullen reserve Sociaal Domein	2.000		2.000	0	
04.2	WMO/BW/Jeugd	5.300		5.300	0	
04.2	Aanvullende zorgkosten Wmo & Jeugd	12.902		12.902	0	
04.2	Terugdringen zorgkosten	1.050		1.050	0	
04.2	Aanpak multiproblematiek (frictiekosten)	250		250	0	
04.2	Aanpak problematische doelgroepen	98		58	40	
04.2	Zorgkosten Wmo	1.342		1.342	0	
04.2	Zorgkosten Jeugd	3.700		3.700	0	
04.2	Implementatie WVGGZ		680	280	400	
04.2	Veilig Thuis Groningen		84	84	0	
05.1	Co-investeringsfonds Sport (inc)	67		67	0	
05.1	Vervanging kunstgrasvelden	8		8	0	
05.1	Vervanging kunstgrasvelden	331		331	0	
06.1	Onderhoud Martiniplaza	1.495		1.495	0	
06.1	Verzelfstandiging CBK	54		54	0	
06.1	Centrale huisvesting VRIJDAG		250	250	0	
06.1	Beheer en onderhoud Synagoge	33		33	0	
06.1	Cultuurpas en marketing	25		25	0	
06.1	Broedplaatsen en ateliers	132		132	0	
06.1	Subsidies en bijdragen instellingen	94		94	0	
06.1	Energie		58	58	0	
06.1	Verzekeringen		2	2	0	
07.1	Fietsenstalling V&D		300	300	0	
07.1	Tijdelijke maatregelen fietsenstallingen	300		300	0	
07.1	Fietsmaatregelen		175	175	0	
07.4	Motie parkeren Diepenring		40	40	0	
07.6	Terugdringen autoverkeer, fiets en OV (struct)	235		235	0	
07.6	Kapitaallasten binnenstad	180		180	0	
08.1	Stadshavens (vh Eemskanaalzone)	200		200	0	
08.2	Uitvoeren woonvisie SIF		350	350	0	
08.4	Wijkvernieuwing (sociaal / ruimtelijk)	4.000		4.000	0	
08.4	Wijkvernieuwing (fysiek)	350		350	0	
08.4	Energie (inc)	1.110		1.110	0	
08.4	Tegengaan energiearmoede	140		140	0	
08.6	Erfgoed	100		100	0	
08.7	Omgevingswet	1.178		1.178	0	
09.1	Groot onderhoud en vervangingen (inc)	776		776	0	
09.1	Groot onderhoud en vervangingen (struct)		880	880	0	
09.1	Gladheid gele stenen binnenstad (opruwen)	214		50	164	
09.1	Beheer en onderhoud groen		688	688	0	
09.1	Stadsbeheer proef	125		125	0	
09.1	Emissievrij wagenpark		296	296	0	

09.1	Leefkwaliteit		500	500	0	
09.1	Plankosten	50		50	0	
09.1	Energie		246	246	0	
09.1	Vervangingsopgave gekapte essen	150		150	0	
10.1	Capaciteit Toezicht en handhaving		340	340	0	
10.3	Capaciteit Toezicht en handhaving		80	80	0	
10.3	Actiecentrum Veiligheid en Zorg	82		82	0	
10.4	Veiligheidsregio	1.044		1.044	0	
11.1	Digitale dienstverlening	440		440	0	
11.1	Noordelijk Belastingkantoor	367		367	0	
12.1	Weglekeffect bezuiniging Outsourcing ICT		1.116	1.116	0	
12.1	Aanvulling weerstandsvermogen	2.159		2.159	0	
12.1	Niet realiseren oude taakstellingen	2.229		2.229	0	
12.2	Gebiedsgericht werken		500	500	0	
12.2	Gebiedsgericht werken (inc)	2.150		1.450	700	
12.2	Gebiedsgericht werken Haren en Ten Boer	1.075		775	300	
13.1	Compensatie OZB woningen Haren & Ten Boer	1.080		1.080	0	
14.1	Outsourcing ICT	1.348		1.348	0	
14.1	Revitalisering Stadhuis	379		379	0	
14.1	Effecten knelpunten op SSC		251	251	0	
14.1	Toezicht en handhaving, overhead		8	8	0	
14.1	Toezicht en handhaving, overhead		16	16	0	
14.1	Toezicht en handhaving, overhead		48	48	0	
14.1	Toezicht en handhaving, overhead		8	8	0	
14.1	Digitalisering archiefbestanden	140		140	0	
14.1	Transitie DIV	561		561	0	
14.1	Huur Oosterboog	125		125	0	
14.1	Huur I&A	196		196	0	
14.1	Energie		143	143	0	
14.1	Verzekeringen		33	33	0	
14.1	AVG ICT		300	300	0	
14.1	Frictiekosten	2.250		2.250	0	
	Totaal 2020	**76.644**	**7.903**	**82.593**	**1.954**	**0**
	Totaal generaal	**92.967**	**21.713**	**110.359**	**2.460**	**1.861**

Kapitaallasten

(bedragen x 1.000 euro)	Afschrijvingen 2021	Toegerekende rente	Kapitaallasten
Immateriële vaste activa			
- Bijdragen aan activa van derden	26	8	34
Materiële vaste activa	44.120	24.479	68.599
Financiële vaste activa			
- Kapitaalverstrekkingen	0	345	345
- Uitgezette leningen	0	10.386	10.386
Totaal	**44.146**	**35.218**	**79.364**

Subsidies en inkomensoverdrachten

Deelprogramma (bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2019	Actuele begroting 2020	Begroting 2021
01.1 Werk en activering	7.728	12.458	5.245
01.2 Inkomen en armoedeverlichting	177.785	176.942	177.044
02.1 Economische ontwikkeling	1.461	713	2.709
02.2 Aantrekkelijke stad	1.402	1.445	-
02.3 Grondzaken en overige economie	412	500	4.136
02.4 Overig econ en werkgelegenheid	4.691	4.595	-
03.1 Onderwijskansen	8.294	9.468	8.910
03.2 Voorkomen schooluitval	1.586	1.622	1.641
04.1 Sociaal klimaat	18.730	20.713	20.697
04.2 Passende ondersteuning en zorg	237.655	246.227	247.895
05.1 Sportieve infrastructuur	1.287	1.431	1.266
05.2 Jeugd in Beweging en Ruim Baan	1.853	2.196	2.206
06.1 Culturele infrastructuur	11.982	10.626	7.696
06.2 Cultuur beleven	16.284	16.975	20.840
07.1 Fiets	3	-	3
07.2 Openbaar vervoer	168	165	165
07.4 Parkeren	46	992	1.026
07.5 Verkeersveiligheid	92	-	-
07.6 Overig verkeer	114	19	7
08.1 Gezinnen	6	291	56
08.2 Jongerenhuisvesting	84	-	-
08.3 Wonen en zorg	5	31	31
08.4 Kwaliteit woningvoorraad	3.630	6.863	35
08.6 Cultuurhistorie en archeologie	173	125	124
08.7 Overig wonen	350	870	71
09.1 Onderhoud en beheer openbare ruimte	1.279	1.484	1.508
09.2 Afvalinzameling en -verwerking	4.498	5.256	5.813
09.3 Leefkwaliteit	-	513	67
10.1 Veilige woon- en leefomgeving	562	621	86
10.2 Jeugd en veiligheid	91	22	-
10.3 Integriteit en veiligheid	25	-	-
10.4 Fysieke veiligheid	18.319	18.772	20.497
11.1 Publieke dienstverlening	7.224	5.463	5.252
11.2 Communicatie met de burger	14	-	-
12.1 College en Raad	701	745	758
12.2 Gebiedsgericht werken	1.808	2.752	500
13.1 Algemene inkomsten en post onvoorzien	1.399	965	865
14.1 Overhead en ondersteuning organisatie	408	775	809
Hulpkostenplaatsen	-	-	-
Totaal subsidies en inkomensoverdrachten	**532.149**	**552.635**	**537.958**

Voor meer informatie verwijzen wij u naar het subsidieregister van de gemeente Groningen.

Staat B: personeelskosten

Overzicht formatie primitief, formatie actueel en bezetting rekening

Totaal Bedragen x 1.000 euro	Primitieve begroting 2021 Toegestane (begrote) formatie fte	 euro	Actuele begroting 2020 Toegestane (begrote) formatie fte	 euro	Rekening 2019 Gemiddelde personele bezetting fte	 euro
Personeel in dienst:						
Totaal loonsom en fte's personeel in dienst	**2.756**	**213.127**	**2.641**	**196.579**	**2.939**	**213.753**
Waaronder bovenformatief personeel						
Aantal fte en kosten	**26**	**1.917**	**31**	**2.231**	**35**	**2.370**
Totaal loonsom en fte's ambtelijk personeel	**2.756**	**213.127**	**2.641**	**196.579**	**2.939**	**213.753**
Stagiaires en werkleerplekken (waaronder BBL-trajecten)		**150**		**195**		**179**
Bestuur	53	2.454	53	2.389	53	2.241
WSW	862	31.462	910	32.192	970	33.914
WWB		630		630		629
Subtotaal Bestuur, WSW, WWB	**915**	**34.546**	**963**	**35.211**	**1.023**	**36.784**
Externe inhuur		**12.883**		**10.190**		**32.964**
Voormalig personeel						
Wachtgelden		274		332		797
FLO/FPU/Overig		447		843		-132
Overig		0				0
Totaal voormalig personeel		**721**		**1.175**		**665**
AF:						
Gedetacheerde uitleen		-3.447		-2.092		-5.264
Verhaal salaris		-339		-48		-910
Subtotaal gedetacheerde uitleen, verhaal salaris		**-3.786**		**-2.140**		**-6.174**
Overige personeelskosten						
Vorming en opleiding		3.367		3.317		3.233
Werving en selectie		80		80		37
Bedrijfsgezondheidszorg		558		557		436
Personele vergoedingen en verstrekkingen		847		832		1.491
Overig		3.301		1.974		400
Totaal overige personeelskosten		**8.153**		**6.760**		**5.597**
Totaal generaal fte's en personele lasten	**3.671**	**265.794**	**3.604**	**247.970**	**3.962**	**283.768**

Overzicht meerjarige exploitatieprojecten

Omschrijving Project	Tijdsplanning Project	Totaal Beschikbare budget	Besteding tot en met 2020	resterend voor 2021 en verder
Herindeling gemeente Groningen, Haren, Ten Boer	2017-2022	9.578	6.152	3.426
Accommodatieontwikkeling Oosterparkwijk	2016-2022	500	269	231
DOIB - transitie DIV	2019-2022	1.600	1.306	294
Implementatie Omgevingswet	2016-2021	3.237	1.997	1.240
Budget Knoop Groningen	2016-2024	14.900	5.500	9.400
Nieuwe huisvesting de Oosterpoort	2019-2021	970	520	450
Lump sum aardbevingen	2018-2023	2.367	2.367	p.m.
Revitalisering Stadhuis	2018-2021	4.483	3.555	928
Virtueel Groningen	2019-2023	3.740	2.308	1.432
Outsourcing ICT	2016-2024	15.000	14.006	994
Vernieuwing Applicaties Sociaal Domein	2019-2023	2.943	925	2.018
Programma transitie DIV	2019-2024	7.500	1.811	5.689
Opruimen SBR korrels kunstgrasvelden	2020-2032	1.449	485	964
Fonds Dijkpark	2018-2021	128	2	126

Samenwerkingsverbanden

Beschikbare middelen samenwerkingsverbanden / centrumgemeente Omschrijving middelen (bedrag x 1.000 euro)	Beschikbaar in 2021
Akkoord van Groningen	925
Maatschappelijke opvang	17.828
Vrouwenopvang	6.032
Actie centrum voor Veiligheid en Zorg	747
Beschermd Wonen	63.389
Voorbereiding 1000-banenplan	1.130
Werk in Zicht algemeen	385
Perspectief op Werk	0
Transformatie Sociaal Domein Jeugd	0
Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren	20

SIF-middelen

SIF-herijking

Sinds de vaststelling van de kaders voor het Stedelijk Investeringsfonds (SIF) in maart 2018 zijn er een aantal zaken gewijzigd en middelen en taakstellingen toegevoegd. Met deze herijking zetten we alles weer overzichtelijk op een rij.

In de Gemeentebegroting 2017 is besloten tot de vorming van een Stedelijk Investeringsfonds (hierna: SIF). Achtergrond daarvan was de noodzaak van forse investeringen om de groei van de stad mogelijk te maken, in combinatie met het feit dat er op dat moment niet of nauwelijks substantiële subsidiestromen voorhanden waren. Het ISV (Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing) was opgeheven (goed voor 8-10 miljoen euro per jaar) net als het BLS (Besluit locatiegebonden subsidies), Europees geld was niet meer beschikbaar voor 'stenen' en het Zuiderzeelijn-geld was al (meer dan) belegd.

Oorspronkelijke opzet SIF

In maart 2018 heeft de raad vervolgens het Kader Stedelijk Investeringsfonds (SIF) vastgesteld. Aanvankelijk was de opzet van het SIF eenduidig en overzichtelijk.

- Geld uit het SIF is uitsluitend bestemd voor fysieke investeringen in resp. horend bij een beperkt aantal grote gebiedsontwikkelingsprojecten. Het betrof de Binnenstad, het Stationsgebied, de Eemskanaalzone (waaronder Stadshavens), het Suikerfabriekterrein, de Oosterhamrikzone, de Westelijke Ringwegzone en de Wijkvernieuwing.
- De zogenaamde Intensiveringsmiddelen waren bestemd voor de programma's.

Daarnaast heeft het SIF een reserve. Aanvankelijk bestond die alleen uit (gelabelde) oude ISV-middelen.

In de begroting 2018 zijn daar ook enkele programmamiddelen aan toegevoegd. (Bij het opstellen van die begroting najaar 2017 bestond er immers nog geen Kader SIF.) Bij de vaststelling van het Kader SIF is besloten dat maar zo te laten tot dat geld was besteed.

Situatie na coalitieakkoord 2019

In het coalitieakkoord 2019 en daarna de begroting 2019 is het SIF vervolgens uitgebreid met een deel van de programmamiddelen, nl. het investeringsdeel van de nieuw toegevoegde Intensiverings-middelen voor de programma's Leefkwaliteit, Ruimtelijke Economie, Verkeer & Vervoer en Wonen. Ook een deel van het geld voor het programma Groningen Geeft Energie is ondergebracht in het SIF. Het Groencompensatiefonds (incidenteel geld) zit intussen ook in het SIF.

Daardoor is nu de situatie ontstaan dat een deel van de programmamiddelen wel en andere delen niet in het SIF zitten. Programmageld dat niet in het SIF zit betreft de bestaande Intensiverings-middelen uit de vorige collegeperiode en middelen (doorgaans incidenteel) uit andere gemeentelijke bronnen.

Voor middelen in het SIF gelden bovendien andere financiële afspraken dan voor geld dat daar niet in zit. Niet uitgegeven middelen in het SIF blijven in beginsel binnen het SIF, niet uitgegeven middelen buiten het SIF vloeien terug naar het concern. Uitzondering betreffen de structurele intensiverings-middelen voor Verkeer (Kader Resultaatbepaling en Resultaatbestemming, vastgesteld 22 april 2020).

Het SIF wordt conform de uitgangspunten uit het Coalitieakkoord uitgebreid met de opgaven en een beperkt aantal structurele middelen. Vanaf de begroting 2021 brengen we de nog resterende extra beleids- en intensiveringsmiddelen die zijn gerelateerd aan de meerjarenprogramma's Groningen Geeft Energie, Leefkwaliteit, Ruimtelijke Economie/ Vestigingsklimaat, Verkeer & Vervoer en Wonen onder in het SIF. Daarmee ontstaan 4 categorieën in het SIF:

- de 7 gebiedsontwikkelingsprojecten;
- plankosten voor overige of nieuwe gebiedontwikkelprojecten zoals Kardinge en Oosterpoort (eenmalig in 2021);
- de extra intensiverings- en beleidsmiddelen die gerelateerd zijn aan de vijf programma's;
- de reserve SIF.

Deze herijking heeft verschillende voordelen. Voor iedereen is zo op elk moment helder over welke middelen een gebiedsontwikkelingsproject of een programma beschikt. In de Begroting, Meerjarenbegroting en de Rekening kunnen alle middelen direct bij de inhoud worden toegelicht resp. verantwoord. En bovendien gelden dan voor alle programmamiddelen dezelfde financiële regels en afspraken. In het Kader Resultaatbepaling en Resultaatbestemming kan de uitzondering voor de structurele Intensiveringsmiddelen Verkeer vervallen.

Wat betreft het weerstandsvermogen blijft gelden dat alle middelen in het SIF (voor zover niet verplicht) meetellen voor het weerstandsvermogen. De effecten van deze herijking zijn reeds meegenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting 2021. In dat opzicht verandert er dus niets.

Voorts, deze herijking in het SIF lost het tekort in de plankosten Oosterpoort en Kardinge op (eenmalig in 2021).

SIF-financiën 2021-2024

Titel (bedragen x 1 euro)	I/S	Deelprogramma	2021	2022	2023	2024
INT Ruimtelijke economie (RE)	I	2.2	350.000	200.000	0	0
investeringen RE	S	2.2	215.000	330.000	445.000	445.000
Suikerzijde	S	2.3	1.600.000	1.600.000	2.060.000	2.520.000
Plankosten Kardinge	I	5.1	300.000	0	0	0
Nw. Oosterpoort	I	6.1	450.000	0	0	0
INT Verkeer	S	7.X	2.653.000	2.653.000	2.653.000	2.653.000
Stationsgebied investeringen	S	7.2	0	22.000	156.000	156.000
Ringsparen	S	7.6	454.000	454.000	454.000	454.000
Handhaving logistiek ZES	S	7.6	200.000	200.000	200.000	200.000
OHZ	S	7.6	250.000	250.000	250.000	250.000
Binnenstadsprogramma	S	7.6	1.160.000	1.340.000	1.520.000	1.700.000
INT Wonen	S	8.X	1.824.919	1.807.032	1.807.032	1.807.032
INT GGE	I	8.4	1.110.000	1.150.000	0	0
INT GGE	S	14.1	435.125	435.125	435.125	435.125
INT GGE	S	8.4	1.114.875	1.114.875	1.114.875	1.114.875
kap.lasten warmtestad	S	8.4	250.000	250.000	250.000	250.000
Wijkvernieuwing	I	8.4	4.001.000	4.001.000	0	0
Wijkvernieuwing	S	8.4	700.000	700.000	700.000	700.000
Geen gezin in de kou (tegen energiearmoede)	S	8.4	230.000	230.000	230.000	230.000
SIF plankosten	S	8.1	525.000	1.475.000	1.475.000	1.475.000
Stadshavens	S	8.1	400.000	600.000	800.000	1.000.000
INT Leefkwaliteit, watervisie	S	8.4	150.081	167.968	167.968	167.968
INT Leefkwaliteit, monumenten en erfgoed	I	8.6	100.000	100.000	0	0
INT Leefkwaliteit, monumenten en erfgoed	S	8.6	383.788	383.788	383.788	383.788

Compensatie Eelde	**S**	9.3	150.000	150.000	150.000	150.000
Groenplan SIF	**S**	9.3	500.000	500.000	500.000	500.000
Groen in openbare ruimten (extra)	**S**	9.3	145.000	145.000	145.000	145.000
taakstelling SIF	**I**	7.2	-1.600.000	-200.000	-1.200.000	-200.000
taakstelling SIF subsidies	**I**	8.7	-2.000.000	0	0	0
Eindtotaal			**16.051.788**	**20.058.788**	**14.696.788**	**16.536.788**

Toelichting tabel

a. De taakstellingen voor het SIF zijn wederom fors gegroeid ten opzichte van 2020:
- Voor het verder uitwerken van het plan van de herontwikkeling van Kardinge is een budget voor plankosten benodigd. Voor de tweede fase van de verkenning naar een nieuw muziekcentrum is opdracht gegeven tot het opstellen van een business case. De business case is bedoeld om de kosten van een nieuw muziekcentrum af te wegen tegen de baten rekening houdend met de kansen en risico's, zodat een besluit kan worden genomen over het starten van het project. Indien positief wordt besloten over de business case en uiteindelijk de nieuwbouw dan is aanvullend budget nodig voor plankosten. De extra toevoeging van de plankostenclaims voor Kardinge (300 duizend euro) en de Oosterpoort (450 duizend euro) worden vanuit het SIF gedekt.
- Om de overlast op het gebied van fietsparken in de binnenstad te beperken zijn extra middelen nodig voor fietsstewards en handhaving op de maximale parkeerduur en fout gestalde fietsen. Voor fietsstewards zijn alleen incidentele middelen beschikbaar in 2020 en 2021. Verder is voor de handhaving op maximale parkeerduur verspreid over 2 dagen per week en voor handhaving op fout gestalde fietsen in gebied rond het Forum, de Poelestraat en Peperstraat voor 2 dagen per week.
- In de opgaven voor de begroting 2021 houden we rekening met 500 duizend euro in 2021 en 600 duizend euro in 2022 t/m 2024. De taakstelling op fietsparkeren voor de 2021 (200 duizend euro) wordt gedekt uit de SIF-vrijval. Voor de komende vier jaar is er 500 duizend euro en vanaf 2022-2024 is er 600 duizend euro ter beschikking gesteld.

b. Om op de logistiek van de binnenstad te handhaven stellen we structureel 200 duizend euro beschikbaar voor hardware en beheer/onderhoud.

c. We verwachten dat we de herinrichting van de Grote Markt voor een groot deel kunnen betalen uit de bouw- en grondexploitatie Grote Markt Oostzijde/Groninger Forum. Daardoor zou 200 duizend euro (structureel) beschikbaar kunnen komen voor andere doeleinden. Mocht blijken dat dit toch niet mogelijk is, dan vervalt deze bezuinigingsoptie;

d. Voor de SIF wijkvernieuwing is er een regiodeal van twee maal 7,5 miljoen euro toegekend. Hiervoor is inmiddels vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de beschikking afgegeven.

e. De resterende structurele bezuinigingstaakstelling gaan we in 2021 en 2022 zoveel mogelijk incidenteel invullen (door fasering en/of vrijval* binnen de voeding en/of reserve SIF). Daarbij kan het gaan om bijvoorbeeld plankosten, de intensiveringsmiddelen Wonen, de wijkvernieuwing, en/of de binnenstad. Voor de invulling van de vanaf 2022 nog openstaande taakstelling van 180 duizend euro (structureel) doen wij in de begroting 2022 een voorstel;

f. Voor de invulling van de taakstelling van 1 miljoen euro (incidenteel) in 2023 doen we een voorstel in de begroting 2023;

Een nadere inhoudelijke toelichting op de verschillende onderdelen van het SIF vindt u bij de respectievelijk (deel)programma's en projecten. Voor de reserve verwijzen we naar hoofdstuk Reserves (begroting 2021).

Wettelijke beleidsindicatoren

Onderstaand verantwoorden we voor zover bekend de volgende wettelijke beleidsindicatoren. De gegevens corresponderen conform wet en regelgeving met de website "Waar staat je gemeente". Als er geen gegevens beschikbaar zijn/of niet elk jaar gemeten worden staat er een streepje.

Wettelijke beleidsindicatoren	2016	2017	2018	2019
Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar)	885,5	884,1	916,2	928,7
Vestigingen per 1.000 inw 15-64 jaar	112,5	116,8	122,5	126,7
Netto participatiegraad (% werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)	62,9%	64,0%	64,2%	65,5%
Functievermenging	56,4%	56,9%	57,7%	57,8%-
Bijstandsuitkeringen per 1.000 inw. 18 jaar en ouder	69	68	66	*63,6
Aantal re-integratie voorzieningen per 1.000 inw. 15-65 jaar	21,5	24,5	28,8	-
Wmo cliënten met een maatwerk arrangement per 1.000 inwoners			69	68

* Tweede halfjaar 2019

Wettelijke beleidsindicatoren	2016	2017	2018	2019
% Kinderen in uitkeringsgezinnen	12%	12%	11%	-
Jeugdwerkloosheid 16-22 jaar			2%	-
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	3,03	2,52	3,3	-
Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	31	30	28	-
% Voortijdige schoolverlaters totaal zonder startkwalificatie (vsv-ers)	2,1%	2,4%	2,3%	-

Wettelijke beleidsindicatoren	2016	2017	2018	2019
Verwijzingen HALT 12 t/m 17 jaar (aantal per 10.000 jongeren)	197	139	149	188
% Jongeren met jeugdreclassering (van 12 tot 23 jaar)	0,5%	0,5%	0,5%	0,4%
Jeugdhulp zonder verblijf				76,9%
% Jongeren met jeugdbescherming jongeren tot 18 jaar	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%
Jongeren met jeugdhulp % tot 18 jaar	10,4%	10,4%	10,8%	10,9%

Wettelijke beleidsindicatoren	2016	2017	2018	2019
% Niet sporters	41,.2%	-	-	-

Wettelijke beleidsindicatoren	2017	2018	2019	2020
Demografische druk	49,3%	49,6%	49,8%	49,6%
Gemiddelde WOZ-waarde (x 1.000 euro)	171	182	-	-
Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	10,4	10,4	15,1	-

* Eerste halfjaar 2019

Wettelijke beleidsindicatoren	2017	2018	2019	2020
Gemeentelijke woonlasten (éénpersoonshuishouden) in euro's	664	678	713	762
Gemeentelijke woonlasten (meerpersoonshuishouden) in euro's	756	771	799	858

Hernieuwbare elektriciteit	4,5%	6,1%	-	

Wettelijke indicator(en)	2016	2017	2018	2019
Fijn huishoudelijk restafval (kg/inwoner)*	211	217	208	204

*De website "Waar staat je gemeente" vermeld de "niet gescheiden hoeveelheid restafval" en houdt geen rekening met nascheiding van huishoudelijk afval. Groningen laat een aantal deelstromen achteraf uit het restafval (na-)scheiden zoals kunststof verpakkingen, drankenkartons, metaal en organisch materiaal. Rekening houdend met nascheiding werd in 2017 157 kg/inwoner en in 2018 148 kg/inwoner restafval geproduceerd. In 2019 is dit gedaald naar 134 kg/inwoner.

Wettelijke beleidsindicatoren	2016	2017	2018	2019
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	5,0	5,0	3,6	-
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	8,4	8,3	7,3	-
Diefstallen uit woningen (aantal per 1.000 inwoners)	4,4	4,4	3,0	-
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (aantal per 1.000 inwoners)	7,0	7,4	7,6	8

Wettelijke indicator(en)	2016	2017	2018	2019	Landelijk gemiddelde 2018
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	872	917	987	927	789
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	11,2	11,8	11,3	12,7	8,4
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	10,8	11,3	10,9	12,6	8,0
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten externen)	15,2%	16,6%	15,8%	13,4%	17,4%
Overhead (% van de totale formatie)	26,7%	30,9%	27,5%	11,4%	12,1%

Wettelijke indicator(en)	2016	2017	2018	2019	Landelijk gemiddeld 2018
% betalingen binnen wettelijke termijn	95%	97%	95%	93%	90,6%
% bezwaarprocedures afgehandeld binnen de wettelijke termijn	78%	76%	75%	73%	-
% bezwaarschriften via informele weg	44%	38%	38%	48%	-
% oninbare facturen sociale zekerheid (ten opzichte van totale vorderingen)	-	19%	28%	38%	-
% oninbare facturen belastingen	-	1,10%	0,4%	2,2%	-
% oninbare facturen overig privaatrechtelijk	-	0,60%	0,18%	0,15%	-
% duurzame inkoop (aanbestedingen >50.000 euro)	100%	100%	100%	100%	55 %
% lokale inkoop (binnen gemeente Groningen) - inkoopwaarde besteed bij leveranciers binnen de gemeente ten opzichte van de totale inkoopwaarde	-	44,7%	39%	48,2%	39%
% regionale inkoop	-	53,7%	53%	60,1%	46,8%
percentage aanbestedingen waarin afspraken worden gemaakt over de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.	-	43,0%	35,3%	45,0%	43%

Aantal jaarlijks geregistreerde meldingen over (mogelijke) datalekken	6	13	40	159	-
Percentage melden (mogelijke) datalekken binnen 72 uur	-	-	100%	100%	-
Instroom – aantal medewerkers in dienst	-	276	272	241	-
Uitstroom – aantal medewerkers uit dienst	-	317	260	619	-
Uitgaven persoonlijke ontwikkeling per medewerker x 1 euro	1.574	1021	1.040		-
Medewerkerstevredenheidscijfer gemeentebreed (MTO)	-	-	-	-	7,2
Ziekteverzuim	6,7%	5,3%	5,9%	6,5%	5,6%
Meldingsfrequentie	1,2	0,9	0,99	1,06	1
Aantal stagiairs en trainees	-	229	269	213	-
Interne mobiliteit - % medewerkers dat veranderd is van functie of afdeling ten opzichte van het totaal aantal medewerkers aan het begin van het jaar	-	2,1%	3,04%	-	6,9%
Aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt geplaatst in een afspraakbaan	36	10	11	10	-
% vrouwen in leidinggevende posities	-	36,3%	36,4%	37,4%	40%
% medewerkers onder 35 jaar	-	8,2%	11,3%	13%	13%

Uitgangspunten begroting

Financiële uitgangpunten begroting 2021	
Nominale ontwikkelingen (stijging lonen en prijzen)	
Nominale compensatie 2021	3,54%
Tarief stijgingspercentage 2021	3,42%
Rente	
Rentepercentage nieuwe lang lopende leningen	0,95%
Rente omslag percentage (ROP)	1,70%
Rente omslag percentage grondexploitaties (ROP Grex)	1,81%
Rente percentage kasgeldleningen en rekening courant faciliteit	0,00%
Rente percentage tegoedpositie derden (credit%)	0,00%
Rente percentage schuldpositie derden (debet%)	Afhankelijk van risicoprofiel derden

Nominale ontwikkelingen

De nominale ontwikkelingen geven weer wat de verwachte stijging van de lonen en de prijzen is.

1. Nominale compensatie 2021

Nominale compensatie 2020	Percentage	Factor	Percentage
Loon	4,00%	80%	3,20%
Prijs	1,70%	20%	0,34%
Totaal			**3,54%**

Loonontwikkeling

In de begroting 2021 gaan wij uit van een CAO-ontwikkeling van 3,25 procent, bestaande uit een doorwerking van 1,25 procent van de bestaande CAO en een raming van 2,00 procent voor een nieuwe CAO per 2021. De verwachte stijging van de sociale lasten hebben wij geraamd op 0,75 procent. Deze stijging wordt voor 0,50 procent vooral verklaard door een hogere pensioenpremie en 0,25 procent overige premies. De omvang van de stijging van de pensioenpremie is onzeker. Omdat het effect hiervan op dit moment niet eenduidig is te bepalen nemen wij hiervoor een risico op.
De totale loonontwikkeling komt daarmee voor 2021 uit op 4,00 procent.

Prijsontwikkeling

De prijsontwikkeling is gebaseerd op de cijfers van prijsmutatie materiële overheidsconsumptie. Voor 2021 houden we conform de informatie van het Centraal Economisch Plan (CEP) rekening met een prijsontwikkeling van 1,7% procent.

De nominale compensatie voor loon- en prijsontwikkeling leidt voor 2021 tot een gecorrigeerd gemiddelde van 3,54 procent.

Loon- en prijsontwikkeling 2022-2024

Voor de jaren 2022, 2023 en 2024 hanteren wij de cijfers van het CEP (prijs verheidsconsumptie, beloning werknemers) voor de schatting van de loonontwikkeling. Deze mutaties zijn respectievelijk 2,10 procent, 2,00 procent en 1,70 procent.
De prijsontwikkeling ramen wij voor de jaren 2022 tot en met 2024 op jaarlijks 1,50 procent.
De totale nominale compensatie hebben wij voor de jaren 2022, 2023 en 2024 bepaald op respectievelijk 1,98 procent, 1,90 procent en 1,66 procent.

2. Tarief stijgingspercentage 2021
De tarieven (waaronder de OZB) worden aangepast met de nominale ontwikkelingen gecorrigeerd met de nacalculaties over de twee voorgaande jaren. Het stijgingspercentage 2021 is zonder nacalculatie 3,54 procent. Dit percentage gecorrigeerd met de nacalculaties over 2019 (min 0,37 procent) en 2020 (plus 0,24 procent) komt uit op 3,42 procent.

Stijging tarieven	2021	totaal
Tariefstijging 2021	3,54%	
Nacalculatie 2019	-0,37%	
Nacalculatie 2020	0,24%	
Totaal tariefstijging 2021		**3,42%**

Rente

3. Rentepercentage nieuwe lang lopende leningen
De daling van de lange rente is in 2019 ingezet. Inmiddels is de rente gedaald tot 0,01% (20 jaar renteswap per medio juli 2020). Deze lage lange rente kent zowel structurele als incidentele oorzaken. De Corona crisis en de ongekende steunmaatregelen wereldwijd hebben een grote invloed op de rente ontwikkeling. Het herstelpotentieel van de economie hangt sterk af van de bereidheid van consumenten om weer geld uit te geven en het vermogen van ondernemers om hun bedrijf aan te passen en de omzet weer zo dicht mogelijk tot het pre-coronaniveau op te krikken.

Tegen deze achtergrond moet het door de EC voorgestelde herstelfonds de broodnodige budgettaire prikkel geven om langdurige economische schade te verminderen. Het in juli bereikte akkoord is van historisch belang, in die zin dat het voorziet in een gezamenlijke Europese schulduitgifte rechtstreeks op de kapitaalmarkten.

De risico opslagen voor de lagere overheden bedragen 0,35% voor een twintig jarige lening.
Gecorrigeerd met deze opslagen in de markt en een onzekerheidsmarge gaan wij uit van een 20-jaars rente van 0,95% in 2021 en verder. Deze verwachting is doorgerekend voor de komende vier jaren. De rente effecten zijn in het meerjarenbeeld verwerkt.

4. Rente omslag percentage (ROP)
Het rente-omslagpercentage (ROP) voor 2021 is 1,70%. Dit is 0,20% lager ten opzichte van de begroting 2020. Deze daling wordt grotendeels veroorzaakt door oude dure leningen die kunnen worden afgelost.
De omslagrente is gebaseerd op de werkelijke rentekosten in het begrotingsjaar 2021.

5. Rente omslag percentage grondexploitaties (ROP Grex)
Voor het vaststellen van de rekenrente voor het grondbedrijf (Grex rente) gelden aanvullende regels. Rekening houdend met deze regels hanteren wij een rentetarief voor het grondbedrijf van 1,81 % (begroting 2020: 1,96 %). Dit percentage is berekend aan de hand van de werkelijke rentelasten en de verwachte verhouding tussen vreemd vermogen en totaal vermogen per 1 januari 2021.

6. Rente percentage kasgeldleningen en rekening courant faciliteit /7. Rente percentage tegoedpositie derden (credit%)/ 8. Rente percentage schuldpositie derden (debet%)
De korte rente is in 2020 steeds negatief geweest. Dat geldt ook voor de rente op de rekening courant faciliteit. De rente voor leningen met een looptijd tot 1 jaar was gemiddeld 0,50% negatief. Voor 2021 wordt geen rentestijging verwacht. Voorzichtigheidshalve begroten wij nul procent, zowel voor kortlopende leningen als voor onze rekening courant positie bij banken. De vergoeding op kortlopende tegoeden van derden bij de gemeente bedraagt ook 0%. Schuldposities van derden bij de gemeente komen niet veel meer voor. De rente hangt af van het risicoprofiel van de geldnemer.

Bestuur

College van Burgemeester en Wethouders

Burgemeester Koen Schuiling (VVD)
Algemene Zaken, Openbare Orde & Veiligheid, Externe Betrekkingen & Stedenbanden, Regionale Samenwerking, GAE, DIV, Regionaal Historisch Centrum Groninger Archieven, Coördinatie Akkoord van Groningen, Stadstoezicht, Media, Versterking & Herstel, voorz. stuurgroep revitalisatie stadhuis, harmonisatie na herindeling.

Glimina Chakor (GroenLinks)
Wijkwethouder Zuid
Stadsbeheer & Reiniging, Groen & Klimaatadaptatie, Duurzaamheid & Circulaire Economie, Inkoop, Integratie & emancipatie, Laaggeletterdheid, Toegankelijkheid, Evenementen

Isabelle Diks (GroenLinks)
Wijkwethouder Oost
Coördinatie sociaal domein, Zorg & Veiligheid, Jeugd & Jeugdhulp, Volksgezondheid, Inkomen & Schulden

Philip Broeksma (GroenLinks)
Dorpswethouder Haren
Verkeer & Vervoer, Energietransitie, Digitale Innovatie & ICT

Roeland van der Schaaf (PvdA)
Wijkwethouder Centrum
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen, Wijkvernieuwing, Versterking & Herstel, Grondzaken, Maatschappelijk Vastgoed, Revitalisering Stadhuis

Carine Bloemhoff (PvdA)
Wijkwethouder Oude Wijken
Onderwijs en Passend Onderwijs, Werk & Participatie, Arbeidsmarktbeleid, Sociaal ondernemen, Accommodatiebeleid

Paul de Rook (D66)
Wijkwethouder West
Financiën, P&O, Publieke Dienstverlening, Economie en innovatie, Marktwezen, Internationale handel en samenwerking, Toerisme en recreatie, Cultuur, Gebiedsgericht werken en democratische vernieuwing.

Inge Jongman (ChristenUnie)
Dorpswethouder Ten Boer
Zorg & Welzijn, Dorpenbeleid, Landbouw, Natuur, Ecologie & Dierenwelzijn, Sport, , Beschermd Wonen & Opvang

Christien Bronda
Gemeentesecretaris

Gemeenteraad

Mirjam Wijnja
GroenLinks
Fractievoorzitter

Bennie Leemhuis
GroenLinks

Petra Brouwer
GroenLinks

Femke Folkerts
GroenLinks

Hans Sietsma
GroenLinks

Jan Visser
GroenLinks

Jasper Been
GroenLinks

Jeffry van Hoorn
GroenLinks

Lieke Schoutens
GroenLinks

Martijn van der Glas
GroenLinks

Nick Nieuwenhuijsen
GroenLinks

Maarten van der Laan
PvdA

Julian Bushoff
PvdA
Fractievoorzitter

Els van der Weele
PvdA

Jan Pieter Loopstra
PvdA

Krista Boogaard
PvdA

Rik van Niejenhuis
PvdA

Jim Lo-A-Njoe
D66

Berndt Benjamins
D66

Koosje van Doesen-Dijkstra
D66

Tom Rustebiel
D66
Fractievoorzitter

Wieke Paulusma
D66

Jimmy Dijk
SP
Fractievoorzitter

Bob de Greef
SP

Daan Brandenbarg
SP

Lucy Wobma
SP

Wim Koks
SP

Esther Hessels
VVD

Ietje Jacobs-Setz
VVD
Fractievoorzitter

Geeske de Vries
VVD

Jasper Boter
VVD

Gerben Brandsema
CU
Fractievoorzitter

Peter Rebergen
CU

Tessa Moorlag
CU

Kirsten de Wrede
Partij voor de dieren
Fractievoorzitter

Terence van Zoelen
Partij voor de dieren

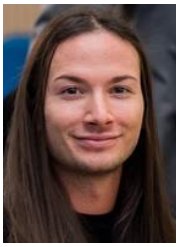

Wesley Pechler
Partij voor de Dieren

René Bolle
CDA
Fractievoorzitter

Herman Pieter Ubbens
CDA

Marjet Woldhuis
100% Groningen
Fractievoorzitter

Yaneth Menger
100% Groningen

Amrut Sijbolts
Stadspartij voor Stad en Ommeland
Fractievoorzitter

Rene Staijen
Stadspartij voor Stad en Ommeland

Marten Duit
Student & Stad
Fractievoorzitter

Ton van Kesteren
PVV
Fractievoorzitter

Koen Schuiling
Burgemeester

Josine Spier
Griffier